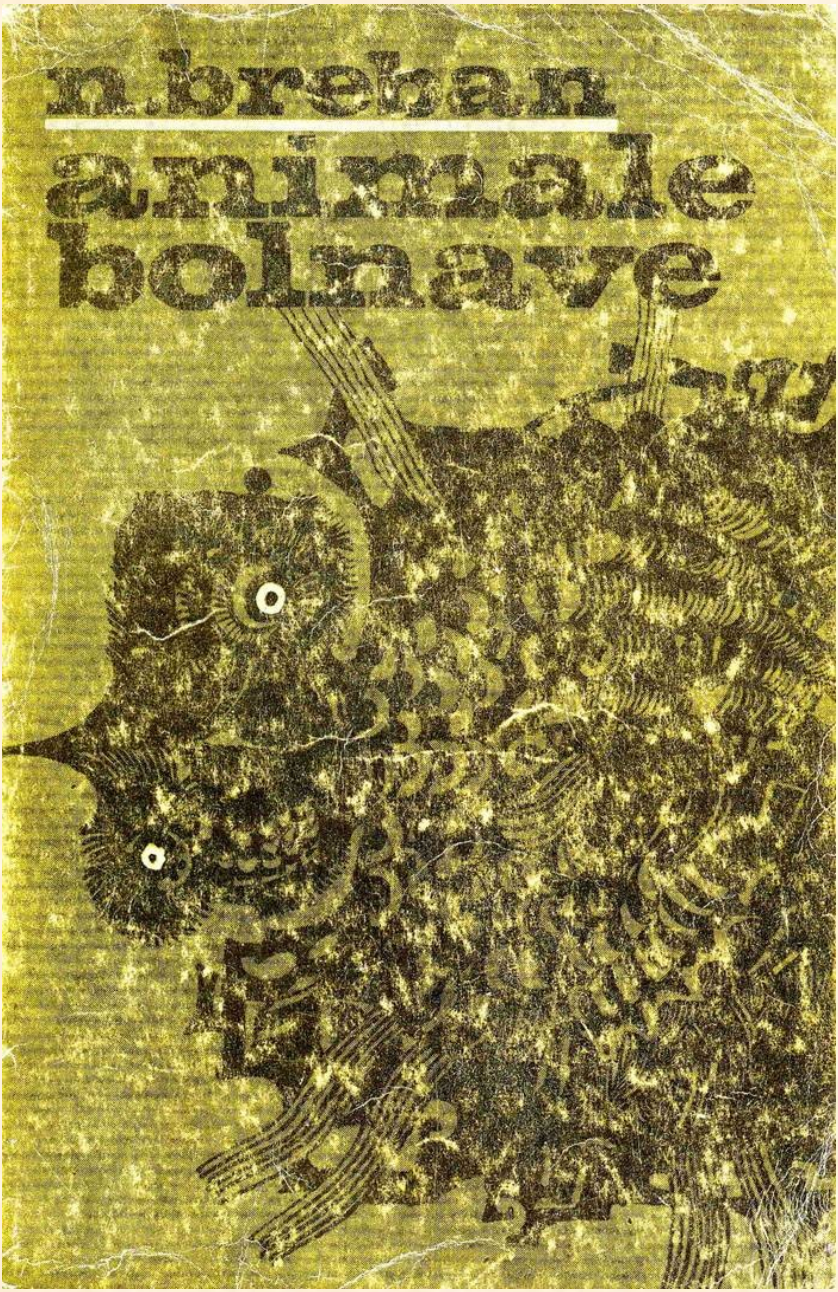
n.breban
animale
bolnave

n. breban
animale
bolnave

nicolae breban

animale bolnave

roman

EDITURA TINERETULUI

Coperta: DONE STAN

Joi, 11 august 1966

1

Cînd coborî în gara aceea al cărei nume începea cu S... sau cu Ş... privi în jur ca să descopere oraşul, dar nu era decît clădirea modestă a gării acolo şi în jur, cîmpii triste, iar undeva în dreapta, nişte munţi albăstrii. Văzîndu-l atît de dezorientat, o femeie între două vîrste care curăţa şinele de cale ferată, se apropie şi, parcă ruşinată, îi spuse că dacă vrea să călătorească mai departe, să aştepte o jumătate de oră, pînă cînd pleacă decovilul. Îi arătă şi locul de unde se forma garnitura, mărunta garnitură, nu chiar în gară ci — parcă din decenţă — undeva mai într-o parte, în dreapta, în dreptul magaziei de mărfuri, o clădire din scînduri, văruită dezordonat, în faţa căreia staţionau cîteva vagoane goale, pe două osii, de format vechi.

El mulţumi moţăind din cap, fîstîcit de vestea pe care i-o dăduse femeia aceea umilă, se îndepărtă apoi cîţiva paşi, pînă ajunse în dreptul fîntînii secate — parcă mai mult ca să scape de privirile ei furişate, sau de profesi- unea ei şi, cînd se crezu singur se opri, se aşeză pe o bancă de piatră probabil foarte puţin întrebuinţată la fel ca şi o vază de flori uriaşă, de alături, ce încerca să imite marmora şi-şi desfăcu geamantanul său din

carton presat. Mîncă, stînd cu geamantanul pe genunchi ca ţăranii, şi, privit din depărtare părea că ţine un gramofon uriaş în braţe, cu o pîlnie turtită. Apoi se ridică şi se îndreptă încet spre rampa magaziei şi, încet-încet, se formă şi decovilul, o garnitură cu vagoane înguste, vagoane-platformă, cu o locomotivă autentică, ce făcea încă manevre pe liniile învecinate. Cînd se urcă observă că nu era singur, pe una din platforme se găseau adunaţi nişte ţărani, pe o grămadă de paie, iar pe alta, în imediata apropiere, un grup de orăşeni, în mijlocul cărora el distinse o femeie în negru în jur de treizeci de ani, foarte frumoasă.

El se urcă pe una din platforme, nu chiar pe cea mai apropiată de grupul acela în mijlocul căruia se afla femeia, deşi ar fi dorit din tot sufletul asta, îşi aşeză geamantanul alături, cu exagerată grijă şi se pregăti pentru scurta călătorie. Aşteptă destul de multă vreme, dar locomotiva aceea măruntă, potrivită pentru garnitura îngustă în care aştepta el cu nerăbdare făcu încă multă vreme manevre pe tot felul de linii, fără nici un rost aparent — poate mergea încolo şi încoace doar pentru a traversa liniile acelea geometrice, paralele — şi, în sfîrşit, după multă vreme, dar timpul trece atît de repede! — decovilul se puse în mişcare.

Călători cu indiferenţă printre livezi triste apoi printre munţi încărcaţi cu păduri şi cu pajişti pline de flori, printre cîteva sate cu case risipite, sărace, din lemn, nelocuite şi printre locuri încărcate cu pietre uriaşe, cu stînci fărîmiţate şi, în cele din urmă, apăru la orizont şi ţinta călătoriei sale. Femeia în

negru, din grupul de orăşeni, se mişcase foarte puţin tot timpul drumului şi, deşi el părea că n-o observă, o urmărise tot timpul, cînd furios, cînd prefăcîndu-se indiferent, deşi nu se păcălea decît pe el însuşi şi nici măcar atît.

În sfîrşit locomotiva măruntă se opri, ţipînd triumfător, şi el coborî, obosit şi, în loc să privească în jur, se uită după femeia în negru care călătorise atît de aproape de el, mai bine zis după grupul în care se găsea ea. Era înaltă, subţire, cu părul negru şi atît de des încît îi strica desenul frunţii, cu rochia de doliu prea lungă şi largă jos, cu pantofii scîlciaţi, dar ea nu mergea, ea plutea peste pantofii ei cu vîrfurile mototolite, care se clătinau dureros pe nisipul grosolan al gării şi deodată întoarse capul şi îl privi adînc, aproape cu brutalitate şi el — cît era el de nepăsător şi grozav — înmărmuri o clipă, după care ea întoarse capul şi se depărtă cu aerul că nu îl zărise niciodată în viaţa ei.

Gara era aproape frumoasă şi el, Paul, aşa îl chema, fu singurul care o observă, ceilalţi care veniseră cu de- covilul erau cu toţii grăbiţi şi dacă admira clădirea gării cu stîlpi subţiri de fontă, vopsiţi în verde, asta însemna probabil că el nu era grăbit, sau că drumul lui nu avea nici un scop şi întîlneşti uneori astfel de indivizi fără nici un scop şi Paul era unul dintre aceştia.

Peste o jumătate de oră putea fi văzut pe străzile acelui orăşel industrial de munte, cu geamantanul său de carton presat fîlfîindu-i în mînă şi cei care îl întîlneau sau îl observau de după ferestre sau vitrine largi

de frizerie, rîdeau fără voie pentru că e suficient un astfel de ins visător şi necunoscut pentru a transforma toate acele străzi cenuşii şi cumsecade, mohorîte şi cenuşii — acele străzi de care nu avea nimeni nevoie — în ceva incomod şi nepotrivit. Trecu apoi pe lîngă zidul fabricii de sobe, privind cu melancolie cioburile de sticlă presărate deasupra, apoi ajunse la rîu — care era cu mult mai îngust decît albia lui şi el coborî, obosit, în prima lui albie (— adică în aceea în care el nu curgea —) se descălţă, îşi atîrnă ciorapii pe bolovanii prietenoşi din jur şi îşi întinse picioarele sale tinere, fierbinţi, murdare, aproape negre din pricina ciorapilor săi de lînă, vopsiţi în casă, în apa aceea rece, limpede şi apoi surîse, văzînd ce repede rîul îi spălă picioarele, atît de albe încît parcă privea prin ele şi în acelaşi timp rîul urca prin oase şi piele spre el, cît mai aproape de el, spre regatul inimii sale.

Spre seară, gîndindu-se mereu la femeia aceia în negru la privirea ei atît de trufaşă — una din acele priviri pentru care cu secole în urmă, o femeie ar fi fost biciuită — se interesă de un loc unde ar fi putut să se culce şi pentru că acolo nu se afla nici un hotel sau pensiune sau ceva asemănător, întrebă de baraca zilierilor care lucrau la uzina metalurgică.

Găsi şi baraca, cu destule dificultăţi, se culcă într-un pat de deasupra, era mai ieftin, după ce achită înainte suma pentru trei nopţi şi încercă să adoarmă. Încă nu se lăsase seara şi picioarele sale păstrau urmele binefăcătoare ale răcelii rîului şi aceasta era

singura amintire, aproape, a acelei zile atît de calme pentru că celelalte — sau „cea-laltă” erau sau ***era*** atît de incomodă — şi răceala în picioare, acea răceală a rîului care curgea în două albii, era încă atît de binefăcătoare şi de prezentă, încît, aproape adormit, Paul începu să surîdă.

Se trezi după un timp nesfîrşit deşi, cînd făcu ochi, el zări pe fereastra îngustă de la picioarele sale că încă nu se înserase, deci aţipise doar cîteva minute, sau o jumătate de ceas.

„Uneori nu poţi adormi din oboseală prea mare!” — gîndi el, încercînd să ia totul în glumă şi se ridică într-un cot, privind pe cei ce se aflau în aceeaşi încăpere cu el, nu prea mare, cu paturi suprapuse şi foarte murdare. Cineva, chiar în faţa lui, un om de-o vîrstă indecisă, cu o culoare a părului indecisă, şlefuia cu schmiergelpapier o piesă de lemn, probabil lucrată la strung, cîţiva stăteau tolăniţi pe paturi lăsînd vederii doar braţe şi picioare de felurite forme şi fum abundent de ţigară care învăluia aceste braţe şi picioare, doi inşi — dintre care nici unul nu împlinise douăzeci de ani — jucau cărţi, iar sub unul din cele două becuri ale încăperii — becuri care ardeau parcă de o veşnicie, pe jumătate oarbe din cauza excrementelor de muşte care le acopereau, doi bărbaţi stăteau faţă în faţă fără nici un rost aparent. Paul se ridică mai tare în capul oaselor, îşi ascuţi auzul şi după destul de multă vreme, reuşi să-şi dea seama, că unul îi citea celuilalt dintr-o cărticică. Stăteau însă amîndoi foarte apropiaţi de parcă cel care asculta ar fi fost surd sau citeau ceva

interzis, dar chiar în clipa cînd gîndea aceste lucruri se auzi vocea plină, baritonală a celui care citea, un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu barbă frumoasă, nu prea mare, deasă, castanie, şi deodată, în mod inexplicabil, zgomotele încetară şi Paul, fără să vrea, auzi pînă la el, sus pe pat, următoarele fraze:

„Atunci s-au sculat toate fetele acelea şi şi-au împodobit candelile. Iar cele nebune au zis celor înţelepte: „Daţi-ne din untul de lemn al vostru, căci candelile noastre se sting. Şi au răspuns cele înţelepte: Nu cumva să nu ne ajungă nouă şi vouă: mai bine…”

Paul se lăsă pe spate, întoarse capul plictisit şi încercă să adoarmă. Se simţea prost, o uşoară febră îi învăluia trupul, deşi picioarele încă şi le simţea reci, de parcă ar fi stat încă cu ele, curate şi transparente, în apa rîului. Stătu aşa un timp, ne reuşind să adoarmă cu totul, auzind zgomotele din jur, cum se lipeau cărţile celor doi adolescenţi de lemnul scăunelului pe care jucau, vocea bărbatului acela impresionant, cu barbă castanie care citea — (deşi nu reuşea să distingă cuvintele) — dar mai presus de aceste zgomote, asculta uruitul stins pe care îl făcea febra propriului său trup, navigînd pe sub pielea sa încinsă, parcă încercînd sau căutînd ceva, ficatul sau vîr- furile plămînilor, sau intestinele, unul din acele organe moi şi delicate, atît de aproape de el însuşi, pe care să le încercuiască — acea febră — şi apoi să le sugrume, încet, într-o strangulare catifelată, ispititoare, fascinantă şi nesfîrşită. Apoi din nou auzi cuvintele:

„...te-am ştiut că eşti om greu, seceri unde nu ai semănat şi aduni de unde ai risipit; şi temîndu-mă, m-am dus de ţi-am ascuns talantul în pămînt: iată ai al tău”.

După cîteva minute, vocea celui care citea se opri şi celălalt, un om scund, tuns pe cap, cu o mustaţă lungă şi neagră, vorbind cu multă blîndeţe, cu gesturi moi, rare, de femeie, spuse:

— Mai citeşte, poţi să mai citeşti.

— Destul pentru astăzi — spuse cel cu barba castanie şi se ridică şi Paul înmărmuri cînd văzu cît era de înalt şi puternic, parcă atingea tavanul cu creştetul capului şi tavanul afumat, cu tencuiala căzută şi crăpată, părea însuşi cerul cînd omul acela trecea pe sub el.

— Poţi să citeşti pînă cînd se întunecă — îl rugă aproape celălalt, dar cel cu barba nu îl asculta, ci se plimba de colo pînă colo, nebăgat în seamă de nimeni.

— Să ascunzi talantul în pămînt! — spuse el deodată, cu vocea tunătoare şi celălalt, care stătea încă pe scăunel, se chirci fără voie, iar ceilalţi, cei care jucau cărţi şi omul ce şlefuia piesa strunjită întoarseră capetele — iată, ăsta-i un păcat neiertat. Şi pentru acest păcat, sluga cea rea...

— Noi nu sîntem slugi — se auzi o voce batjocoritoare, venind dintr-unul din paturile de dedesubt — ce fel de învăţătură e asta, a voastră, care face pe oameni slugi? Şi încă slugile cui? Slugile popilor, care se ştie cît...

— Aici greşeşti, Ioane — spuse cel care stătea încă pe scăunel, vorbind sfios aproape, încet, încît Paul trebui să se ridice într-un cot ca să-l poată auzi — asta nu e

decît o pildă. Tot ce-aţi auzit nu e decît o pildă, o poveste, pentru că...

— Tu, băiatule, de ce nu te duci pe-acasă? Iar o să vie mă-ta pe-aici după tine, cu gura mare, că te amesteci cu derbedeii şi vagabonţii? — spunea un lucrător care tocmai intrase pe uşă, îmbrăcat numai într-o pereche de izmene lungi, murdare, nebărbierit de cîteva zile, cu un trup ciolănos şi burta scobită. Vorbea către unul din cei doi tineri care jucau cărţi şi abia acum, cînd privea mai atent, Paul observă că unul din cei doi e îmbrăcat în pantaloni albaştri, aşa cum poartă elevii.

— Fac ce vreau! — spuse tînărul, aprinzîndu-şi o ţigară — să fie mulţumită că nu beau. Pe urmă ascult şi evanghelia de la Matei — şi celălalt băiat rîse, grosolan, la nesfîrşit, încît cel care ascultase lectura, se întoarse încet şi îi privi pe amîndoi uimit, cu o anumită tristeţe pe figură.

— Să n-o mai prind pe-aici — spuse cel în izmene, rezemîndu-se de unul din paturi — că îi vopsesc curul ei de doamnă! — şi rîse scurt şi Paul observă cu mirare că rîseseră împreună cu el încă cîţiva din cei ce se aflau acolo şi care nu păreau atenţi, printre care şi cel ce purta pantaloni de licean.

— Dar sluga — începu cel care stătea pe scăunel, cel care ascultase lectura, bărbatul sfios, tuns pe cap, cu mustaţa neagră, lungă, care răspundea la numele de Mi- loia — dar sluga cea rea a ascuns talantul din frică de

stăpîn?! — şi privi în sus, aproape rugător spre celălalt, uriaşul cu barba castanie, ce se plimba mereu, cu furie, pe sub cerul acela scund, crăpat, de pe care tencuiala căzuse în multe locuri — frica de stăpîn e şi asta un fel de păcat, băicuţule? De ce e o slugă rea cea care greşeşte din frică de stăpîn, ha? — şi Paul, din patul său, remarcă uimit cîtă graţie avea acest om în mişcări, în priviri, cît farmec aproape feminin, cuceritor, se răspîndea din faţa sa şi din întreaga sa făptură atît de demodată.

— Să ascunzi talantul în pămînt e un păcat de neiertat! — tună din nou uriaşul, de data aceasta aproape fără convingere, după care se aşează brusc în faţa celuilalt, îşi prinse barba sa frumoasă, virilă, în pumn şi zîmbi deodată cald: — Noi trebuie nu să păzim, ci să răspîndim dreaptă credinţă! şi uriaşul — pe care îl chema Krinitzki — continua să zîmbească, ţinîndu-şi barba în pumnul său mare, frumos, dar ochii săi cenuşii şi mici îl sfredeleau pe Miloia şi chiar ceva mai mult, pielea sa şi carnea sa încît celălalt tresări instinctiv, sau doar aşa i se păru lui Paul, care era atît de obosit că nu reuşise încă să adoarmă, deşi plătise patul şi venise în ziua aceea de departe.

— Eu n-aş putea fi atît de aspru cu o slugă credincioasă — spuse Miloia, încercînd să pară curajos în faţa lui Krinitzki, care îl asculta zîmbind distrat, mutîndu-şi privirea pe obiecte disparate şi uneori pe faţa celui care stătea înaintea sa şi căruia îi citise din cartea legată în pînză ce stătea încă în faţa sa pe masă, deschisă, o carte din care putea citi numai el pentru că era tipărită cu litere

chirilice — el putea să fure talantul — continuă Miloia — să-l fure şi să fugă, dar la ascuns în pământ şi pământul l-a păstrat cel mai bine, pentru că era de aur. În vremea noastră nu mai poţi ascunde banii în pământ pentru că putrezesc...

— Taci! — îi porunci plictisit Krinitzki — răstălmăceşti sfînta carte. Nu ai chemarea aceasta şi nu o are nimeni. Trebuie să asculţi, pentru că de aceea îţi cetesc şi

să bagi bine în cap cele ce auzi, altfel ai să ajungi ca trîntorii ăştia care înjură cît îi ziua de lungă, mănîncă tabac, şi trăiesc în păcat, mai rău decît porcii, pentru că ei ştiu că fiul lui Dumnezeu s-a coborît pentru ei, pentru haldăii ăştia nespălaţi, pentru muhaiale-le astea...

— Mai moale! — mormăi o voce, abia distinctă, undeva într-unul din paturi, de unde se zăreau braţe sau picioare înfăşurate în zdrenţe, încălţate în tenişi, galoşi, sau bocanci murdari, întinşi pe pături aspre, cenuşii, de cai şi la auzul acestor vorbe Krinitzki se opri brusc, întreg trupul lui uriaş tresări de parcă prin fibrele sale ar fi ţîşnit deodată jeturi de apă, privi o clipă cu atenţie paturile şi figurile din jur şi apoi spuse, strigînd aproape:

— Pe mine, voi mă ascultaţi din frică şi acesta e cel mai mare păcat al meu... mai mare decît întunecimea în care trăiţi, pentru că sînt om ca şi voi şi frică nu trebuie să aveţi decît de cel care s-a jertfit pentru voi... frică şi iubire numai faţă de fiul Preacuratei, Născătoarei de Dumnezeu!...

Liniştea urmă acestor cuvinte ale lui Krinitzki, doar lemnul scăunelului unde stăteau cei doi imberbi plescăia din cînd în cînd de cărţile soioase ce scoteau un zgomot ca pielea cînd erau trîntite una peste celalată.

— Am putea să mai citim pînă se întunecă — propuse cu timiditate Miloia — cuvîntul sfînt trebuie împrăştiat ca sămînţa din pilda semănătorului căci nu se ştie niciodată pe care... dar aici se opri singur, intimidat de

figura lui Krinitzki, nepăsătoare, absorbită de-o tristeţe inexplicabilă.

2

Paul adormi din nou şi se mai trezi de cîteva ori pînă dimineaţă, auzi încă o vreme plescăitul cărţilor de joc pe care cei doi elevi sau cei doi tineri le izbeau cu furie, de scăunelul care stătea între, ei, parcă odată, ajunse pînă la urechile lui amorţite şi un zgomot de ceartă, voci bărbăteşti puternice, groase şi una ascuţită, stridentă, zbie- rînd mereu, pe un ton subţire şi fals, apoi un rîset general, lung, nesfîrşit şi din nou vocea aceea subţiratică, ce se tînguia, o lamentare enervantă însă, grozav de supărătoare, de antipatică, de plictisitoare... dar totul se amesteca în ceva, destul de confuz pentru că Paul era foarte obosit şi nu se mai putu trezi de-a binelea, toate vocile acelea groase şi cea subţire, stridentă, păreau pe jumătate ieşite dintr-un vis neplăcut şi sîcîitor, şi toată ziua următoare el se sforţă să-şi aducă aminte de acea ceartă sau măcar să-şi dea seama dacă fusese ceva real, ceva ce avusese loc în acea baracă, printre paturile acelea grosolane, suprapuse, sau era doar o oboseală prea mare a creierului lui care nu putea să se afunde cu totul în odihnă şi atunci scornea voci şi zgomote şi săgeţi de lumină, forme geometrice, care strigau din nişte guri nevăzute.

A doua zi, încă de dimineaţă la cinci, cu toţii începură să se scoale, să umble lipăind pe pămîntul, pe lutul întărit de pe jos, să se frece, să se plesnească, să rîdă, să se spele,

să scuipe şi să se scarpine, să fornăiască, să sforăie şi să se îmbrace. Paul fu printre ultimii care se mişcă de sus, de pe patul lui şi cînd ajunse şi el la spălat, în baracă mai rămăseseră doar cîţiva inşi, printre care el îl observă uimit şi pe uriaşul cu barba frumoasă, castanie, care citise aseară din cărticica cu litere chirilice. Paul se apropie şi încercă, făcîndu-şi de lucru prin apropiere, să intre de cîteva ori în vorbă cu el, dar Krinitzki nu-l băgă în seamă, de parcă ar fi fost zidit în el însuşi sau celălalt, Paul, ar fi avut carnea mai transparentă, sau fibrele umplute cu goluri de aer. Şi atunci, cel tînăr se văzu nevoit să se retragă, nedumerit şi să-l lase pe celălalt să-şi termine toaleta, cu aceeaşi linişte, cu mişcările largi, aproape solemne, de parcă umblînd cu propriul său trup ar fi umblat cu un lucru sfinţit.

Cînd iesi din baracă, Paul, era tîrziu, aproape nouă, soarele rîdea vesel printre norii puţini, cenuşii, în orăşel, străzile erau aproape pustii, doar prin prăvălii umblau femei, puţine, sau parcă era aceeaşi femeie, care intra leneş într-un magazin de textile cu obiecte ţipătoare sau decolorate, în general soldate — sau într-o prăvălie, cu uşa îngustă pe care vechea vopsea gri crăpase în frumoase trăsături, desene complicate, arabescuri aproape cu un sens încîlcit, aşa cum sînt desenele pe fundul ceştii de cafea, o prăvălie unde se vindea printre altele, cremă de ghete, perii de ghete foarte atrăgătoare, sticle de lampă sau preşuri împletite din tulpini uscate de porumb.

Paul se plimbă nehotărît încolo şi încoace, privi plictisit după două ţărănci tinere şi foarte grase, care duceau două coşuri mari, albe, împletite din nuiele, pe cap, şi în mers, şoldurile lor şi coşurile se clătinau uşor, într-un ritm invers, perfect armonizat şi atît de egal încît devenea aproape aţîţător şi Paul începu să rîdă, arătîndu-şi dinţii lui urîţi, albi şi mici, crescuţi alandala din gingiile subţiri şi roşii, sclipind cu impertinenţă în obrazul său curat, cu pielea catifelată, de veşnic adolescent. Trebuia să se îndrepte spre poarta fabricii, dar amîna mereu deşi în jurul lui nu erau decît prăvăliile vechi şi femeile — cele mai multe ţărănci, care umblau cu lapte — cîţiva copii plictisiţi şi un singur bărbat, un bărbat foarte gras, chel, care stătea în uşa măcelăriei şi dădea indicaţii cu voce tare unui tinerel cu opinci în picioare — (puţină lume purta opinci pe acolo şi acest fapt îi sări în ochi lui Paul) — care săpa, mai bine zis adîncea şanţul din faţa casei şi a prăvăliei măcelarului. Tinerelul — care era foarte slab şi avea un păr negru, violent de negru şi lung, atîrnîndu-i pînă peste ochi şi la fiecare mişcare a casmalei meşa de păr flutura odată şi elibera o faţă albă, triunghiulară şi apoi recădea la loc — săpa repede, parcă grăbit să termine şi să plece undeva, într-un loc pentru care venise de fapt în orăşel. Deasupra capului său sclipea firma din sticlă roşie pe care scria „CARNE”.

Prin mijlocul orăşelului curgea un rîu îngust, pardosit cu pietre, repede şi curat, un rîu care curgea prin cîteva albii deodată, iar în jur erau munţii, nu prea înalţi, aco-

periţi de păduri albăstrii. În stînga undeva era mica gară şi valea prin care curgea, şerpuind în sus, civilizaţia. Păşind agale, plictisit, Paul trecu pe lîngă zidul lung, interminabil, al fabricii de sobe şi ajunse în faţa porţii aproape uimit, întrebîndu-se ce caută acolo, deşi, cînd unul din cei doi oameni care se aflau la poartă îl întrebă acelaşi lucru — un individ înalt, cu capul uriaş şi negricios — el începu să înşire cu răbdare o poveste care era mai mult o minciună frumoasă, pentru că Paul ştia că adevărul nu interesează pe nimeni. Spuse printre altele că e orfan şi că fusese copil de trupă (totdeauna îşi dorise să fie orfan), dar din pricina plămînilor săi şubrezi nu se putuse dedica unei cariere militare. (Expresia „plămîni şubrezi” o citise într-o carte, într-un roman, era de altfel singurul lucru pe care îl reţinuse şi îi plăcuse atît de mult încît de atunci, oricui avea răbdarea să-l asculte, el îi povestea despre „plămînii săi şubrezi”). Mîndria sa — şi era o mîndrie autentică! — era că niciodată el nu se înduioşa de propria sa soartă şi acesta era unul din amănuntele care îl făceau să se simtă un bărbat în propriii săi ochi şi o compensaţie secretă pentru că toată lumea îl credea de obicei mai tînăr cu zece ani decît era în realitate, din pricina tenului său alb, femeiesc şi mai ales a ochilor imenşi, negri, atît de catifelaţi încît ţi se făcea şi greaţă, a mîinilor sale mici şi încheieturilor subţiri şi poate şi a mersului său plictisit, fără nici un scop aparent, un mers care putea duce oriunde de parcă viaţa ar fi fost o uriaşă sală de aşteptare pe pereţii căreia se

găsesc tot felul de afişe şi anunţuri insipide care trebuiesc citite toate şi cu atenţie pentru că altfel timpul lung, lung, ca o omidă, poate să
înceapă să se mişte.

Unul din cei doi care îl ascultaseră, nu rămăse prea impresionat de povestea sa (probabil că îl credea unul din mincinoşii care abundă pe la poarta fabricilor) îi declară că se caută muncitori şi cînd Paul adăugă plictisit că are două calificări — aceea de frezor şi şofer — îl luă imediat de braţ şi îl conduse prin curtea lunguiaţă în mijlocul căreia se afla o pompă manuală de apă şi un lung cauciuc negru, uzat, spre „Serviciul personal”. Aici, lăsat împreună cu o funcţionară, completă un formular şi primi cîteva fişe pe care trebuiau trecute vizele unor examene medicale. Ieşi cu fişele în mînă şi se îndreptă nehotărît — ca în tot ce făcea — spre policlinică, care nu era departe de clădirea fabricii. De fapt nu era vorba de o singură clădire, ci de cîteva ateliere risipite în jurul unei curţi fără formă şi de un corp de clădire veche, mare, căreia i se adăugaseră cîteva aripi mai noi — ca o manta veche cu petice dintr-o stofă nouă, cusute cu aţă evidentă, aşa cum se cos mantalele la teatru pentru a părea vechi şi uzate. În curte nu se aflau decît cîţiva oameni, doi-trei muncitori care circulau de la o secţie la alta, dar cînd trecu prin dreptul unui atelier de fierărie — un fel de forjă rudimentară — Paul, care privea plictisit în toate părţile, zări cîţiva inşi alergînd pe poarta atelierului şi o femeie cu o haină de salopetă şi catrinţă ţărănească ieşind încet

pe uşa neagră, afumată, cu geamuri înguste şi sparte în partea superioară, rezemîndu-se de zid apoi într-o poziţie nefirească, cu piciorul stîng îndoit şi cu mîna stîngă ridicată la frunte, nemişcată ca un panou de placaj. Paul se apropie curios şi timid totodată şi pentru că nu-şi putea explica ce făcea acolo lîngă zid femeia, îşi apropie faţa, lungindu-şi mult gîtul, pînă cînd atinse aproape cu fruntea faţa figurii imobile. Abia atunci îşi dădu seama că femeia plîngea şi cînd Paul vru s-o întrebe „de ce” pe lîngă el începură să alerge tot mai mulţi inşi intrînd în atelier şi, mai ales, foarte multe femei, îmbrăcate cu lucruri amestecate majoritatea, aţîţate, grăbite, gîfîind şi cu ochii sclipind de curiozitate şi teamă şi atunci Paul intră după ele în atelier, ţinîndu-şi fişele sale de analiză în mină.

Era un atelier mare, spaţios şi vechi, cu trei strunguri fără vîrstă, acţionate de o curea de transmisie, cîteva forje mici, un atelier aşa cum trebuie să fi avut marile fabrici cu un secol în urmă, cu geamuri mari, prăfuite, pereţii înţesaţi de roţi de transmisie şi curele, roţi de oţel scoase din uz grămădite prin colţuri sau atîrnate de piroane în perete, mult fum şi cărbune pe sticlele geamurilor, zeci de cutii de lemn şi obiecte de fier inutile, vechi şi de o diversitate fantastică, cîteva nicovale mari, cu ciocan pneumatic şi alături trupul unui om de statură impresionantă, culcat pe jos, cu capul năclăit de sînge. Paul încercă să se apropie, începînd el însuşi să gîfîie uşor de curiozitate şi spaimă, simţind că i se roşesc cu rapiditate obrajii şi, deşi ar fi vrut să iasă

afară lîngă femeia aceea ce sta nemişcată lîngă zid, se trezi apropiindu-se cît mai mult de grupul destul de restrîns încă al celor care se îngrămădeau cu teamă lîngă trupul celui căzut despre care se şoptea că ar fi fost în agonie, ridicîndu-se chiar în vîrful picioarelor spre a-l vedea mai bine.

Era îmbrăcat într-o salopetă uzată, decolorată de prea mult spălat — aici, în această fabrică din munţi ca şi aiurea, oamenii îşi purtau salopetele de schimb duminicile, iar cele vechi le întrebuinţau pînă la o anumită, tăcută, disperare a pînzei — şi aşa cum putea fi văzut din locul de unde privea Paul, părea că are picioarele enorme, într-un contrast monstruos cu trunchiul. Jumătate din faţă îi era acoperită de părul răvăşit, cărunt, murdărit de sînge şi bărbia, însîngerată şi ea de două pete ca nişte fîşii paralele, de parcă şi-ar fi şters cineva mîna de ea, de barba neagră, nerasă de cîteva zile. Alături, în aşa fel încît cel care murea l-ar fi putut atinge cu mîna, se găsea un ciocan mare cu coada scurtă şi groasă, pe care — auzea Paul vorbindu-se — se puteau distinge urme de sînge; cineva vru să-l ridice, dar o voce subţiratecă de bărbat strigă să fie lăsat la locul lui. În aceeaşi clipă intrară două femei, aproape fetişcane, ducînd foarte speriate o brancardă şi un agent sanitar, un individ înalt şi slab, cu faţa roşie, probabil spîn, care respira atît de agitat încît acoperea cu zgomotul răsuflării sale toată vorbăria aţîţată din jur. Se făcu loc pentru brancardă lîngă trupul celui căzut şi agentul cel roşcovan îngenun- che,

nehotărît, neştiind ce să facă cu cel care murea sau murise deja.

Paul simţi deodată că i se înfierbîntă cu rapiditate urechile şi ceafa, un sentiment de alarmă surdă îi urcă din stomac şi i se păru — pentru că năvălea tot mai multă lume în atelier, şi pentru că mulţi strigau fără rost şi cîteva femei plîngeau cu strigăte scurte, insuportabile, că se răris aerul încărcat cu carbon de acolo, încercă să se apropie de un perete şi să se rezeme, neobservat de nimeni, apoi peretele i se păru foarte departe, mai alb decît îl văzuse el la început şi mult mai rigid şi nu mai îndrăzni să se mişte. Deodată se trezi — fără să ştie cum foarte aproape de brancarda pe care se găsea forjorul cel uriaş, purtat de doi muncitori voinici şi respiraţia lor agitată şi puternică aproape îl asurzi pe Paul şi-apoi, deodată, în aceeaşi fracţiune de timp, îi atinse mîna stîngă a celui lovit care atîrna în afara brancardei, aproape agăţîndu-se de buzunarul său şi Paul tresări puternic şi îi veni din nou să rîidă, pe ascuns, aşa cum simţise şi cînd intrase în atelier, înainte de a vedea trupul deşi ştia deja că era vorba de un om ce fusese omorît.

Rămase în urma convoiului, încet, încet, apoi, deodată, grăbi pasul, alergînd aproape, dînd urmare curiozităţii care îl prinse deodată de a şti, atunci cînd cel accidentat va ajunge la cabinetul medical, dacă e mort sau nu şi în cît timp va muri. Înainte de a ajunge însă brancarda din urmă, îi fu silă de această curiozitate şi se întoarse şi, fiindcă ţinuse în tot acest timp scurt fişele de analiză în mină, se îndreptă spre policlinică.

În clipa cînd ieşea din fabrică, într-un grup care se formase cu rapiditate în faţa porţii se amintea deja un nume, bătrînul Leca, cu care victima (ce se numea Simonca) avusese dese răfuieli, în legătură cu un loc de casă şi încă cîteva amănunte pe care Paul nu le înţelegea prea bine fiind un străin şi pe care, atunci, obosit de pro- pria sa spaimă sau slăbiciune, nici nu încercă să le pătrundă. Cu toţii vorbeau însă despre fierarul Simonca ca despre un om care murise, ca despre un mort deci, şi Paul surîse o clipă, gmdindu-se că, împotriva voinţei lui, împotriva pudorii lui, aflase adevărul, fără să fugă după con- voiul acela de femei aţîţate şi cei cîţiva bărbaţi confuji care se pierduse în clădirea administraţiei unde se afla şi cabinetul sanitar.

Grupul de la poartă care discuta crima nu semăna însă de fel cu celălalt grup care o descoperise; aici erau în majoritate bărbaţi — de fapt erau numai bărbaţi — şi se discuta cu o mare înflăcărare, cheltuială de imaginaţie, perspicacitate, deducţii ingenioase, gravitate bărbătească şi multă siguranţă de sine. Lui Paul îi venea însă mereu să izbucnească în rîs — aşa cum simţise în două rînduri şi dincolo — şi speriat că nu se va putea preface prea multă vreme, se depărtă de acolo, deşi avu impresia că ceilalţi îl privesc cu o anumită mirare, de parcă abia în acea clipă ar fi aflat de existenţa lui, sau, necunoscîndu-l, s-ar fi întrebat în chip firesc, ce caută el în fabrică.

— „Poate că eu sînt asasinul” — gîndi el atunci cu orgoliu, zîmbind fără să se mai ascundă, observînd scurta mirare a celor de

la poartă, dar în aceeaşi clipă îl şi sperie propria sa frază, doar gîndită, atît de concretă era încă existenţa acelui trup uriaş, neînsufleţit, mortul acela ce părea încă atît de viu. — ,,Să fi murit oare cu adevărat!”— se întrebă Paul şi o clipă se simţi din nou ispitit să se întoarcă şi să se îngrămădească împreună cu toţi ceilalţi la uşa cabinetului, dar apoi se gîndi că poate era mort în clipa cînd îl privise prima oară, atunci cînd îngenunchiase lîngă el felcerul acela roşcovan, cu faţa neplăcut de roşie şi cu ochii săi speriaţi, nehotărîţi şi respiraţia lui puternică, trădătoare.

Se opri după cîţiva paşi şi privi îndărăt: în faţa porţii staţiona un Jeep, cu prelata zdrenţuită şi Paul se întrebă imediat, uimit, aproape alarmat:

— „De unde a răsărit şi asta? Cum de n-am văzut-o eu? Numai pe lîngă mine putea să treacă în timp ce eu...”

Şi tot mai uimit că nu observase maşina trecînd pe lîngă el, pentru că numai pe lîngă el putuse trece — strada, în partea cealaltă a porţii uzinei era închisă — Paul, fără voie, acceleră pasul şi trecu pe lîngă clădirea policlinicii — ce avea la parter vitrine mari vopsite în alb şi două uşi dintre care una de sticlă, vopsită la rîndu-i şi închisă, şi se pomeni urcînd o stradă cu case rare, o stradă neregulată, pietroasă, care urca spre munte. Obosise deja — Paul obosea foarte uşor, dar nu renunţă să urce, gîfîind cu plăcere, exagerîndu-şi parcă efortul, uimit şi alarmat mereu de acel amănunt neînsemnat, maşina pe, care n-o văzuse trecînd pe lîngă el. Gîndindu-se la acest fenomen

inexplicabil, o mai veche neîncredere în el îl invadă din nou, un fel de sfială, de spaimă de bărbăţie şi mai ales de o anumită spaimă, pe care o avea încă din pubertate, că nu va fi niciodată destul de bărbat, sau la fel de băiribat ca alţii.

În faţa lui, la numai cîţiva paşi, urca pe acelaşi drum cu el o turmă de măgăruşi, şase! îi numără el mecanic, nişte animale prost hrănite şi neîngrijite, care nu aveau parcă nici un stăpîn şi nici o ţintă precisă. Îi ajunse din urmă, cu toţii se opriră, se opri şi el la rîndu-i, îl scărpină pe unul între urechi, ceilalţi îl încercuiră cu blîndeţe, cu un fel de timiditate, pe care o încerca şi Paul, aproape un fel de teamă, de a nu primi vreo lovitură de copită dintr-o proastă înţelegere a intenţiilor lui. Măgăruşii stăteau însă nemişcaţi şi cu boturile plecate, Paul descăţă unuia cîţiva spini din blana sa brună, apoi îi lăsă şi urcă strada aceea pietroasă în continuare, simţind cu tot mai multă atracţie aerul muntelui.

Orăşelul sau satul acela care trăia din respiraţia fabricii de sobe era atît de îngrămădit în pîlnia aceea muntoasă, atît de agăţat de munte, de pădurile lui care îl ascundeau perfect ca un fel de camuflaj într-un război al privirilor, încît Paul, deşi se îndrepta în sus, spre pădure, fu aproape surprins, uimit chiar, cînd descoperi că deşi mai urca strada — şi avea liniştea orăşeanului care ştia că cel mai sigur loc este o stradă, cu trotuare şi case aliniate — se pomeni

deodată în pădure şi ultimele case nu erau decît cabane, iar curţile lor, luminişuri în care pot apare la anumite ore convenţionale iele transparente, fiinţe de aer dens.

Merse cîtva timp prin pădurea încă rară, de stejari, trecu printr-o poiană lungă şi îngustă, apoi intră, cu foame parcă, într-alta, de esenţe amestecate şi abia acum îşi dădu seama de ce căutase acea localitate obscură cu fabrica ei posomorîtă şi cenuşie, de ce călătorise cu decovilul pe linia aceea şerpuitoare şi săltăreaţă care, asemeni unei linii electrice pentru copii, părea că nu duce nicăieri; era pădurea şi promisiunea muntelui atît de apropiată, într-o vecinătate de o intimitate brutală aproape care-i făcea lui, însă, atît de bine şi-abia acum se simţi cu totul liniştit, trupul acela rigid, uriaş, oamenii aceia confuji şi speriaţi, femeile acelea aţîţate, sau chiar seara de ieri, baraca, cu atîtea figuri şi zgmotul de voci străine rămaseră departe. Paul se simţea obosit de fiecare dată cînd trebuia să îndure presiunea diversităţii unei adunări omeneşti, timiditatea lui organică de care se credea mereu vindecat, apărea de fiecare dată şi chinul de a şi-o ascunde îl obosea şi îl hăituia ca pe un animal pe care îl purta în el aşa cum îşi poartă marsupialele puii, aici era însă o pungă pe care şi-o simţea doar uneori şi animalul — o senzaţie puternică care prindea chip, gheare, limbă, păr, atunci cînd se găsea înconjurat deodată de multe figuri omeneşti, atît de asemănătoare cu a lui, greţos de asemănătoare şi cînd vechile sale mijloace de apărare nu-l mai ajutau atît de bine. Trecutul lui apropiat — cel de cîteva

ore sau minute înainte, sau întreg trecutul zilei, chiar şi cel mai îndepărtat, al serii de ieri sau întreg trecutul zilei de ieri (Paul aproape că nu mai avea alt trecut) se îndepărta tot mai decis ca un vas mare şi obscur — un fel de petrolier — care iese din port, înghiţit de ceaţa din largul mării. Cu ce uşurare simţea Paul, alergînd aproape prin pădure, cum creşte acea ceaţă ca un dar trimis de Dumnezeu lui, singuratecul, înspăimîntatului de propriul său sex, slabului, timidului, ruşinos de timidului bărbat!

Se trînti undeva pe iarbă şi adormi şi cînd se trezi, se însera aproape; se ridică, începu să simtă foamea şi coborî încet spre orăşel, deşi nu se orienta prea bine, în orice caz se reîntorcea pe un drum necunoscut. Cobora oricum şi undeva, jos, trebuia să fie strada aceea lungă, nesfîrşită, sau o alta, cele cîteva clădiri vechi, cu un etaj, din „centru”, cinematograful, restaurantul, etc., etc. zidul lung din cărămidă văruită al fabricii, acoperit — da, îşi aducea aminte, cu cioburi de sticlă, poarta şi pe undeva, trupul, cadavrul acela uriaş, cu picioarele uriaşe şi barba uriaşă şi rigiditatea uriaşă şi respiraţia uriaşă a felcerului şi aţîţarea uriaşă a femeilor şi teama lui de leşin uriaşă... Paul dădu din umeri, din nou plictisit şi constată, ieşind de sub ultimii arbori, că era încă ziuă, orăşelul era foarte apropiat, neplăcut de apropiat şi în clipa aceea văzu un bărbat şezînd lîngă unul din pomii rari de la marginea pădurii şi mîncînd dintr-un geamantan de carton presat aşa cum avea şi el unul. Îşi aduse aminte că în dimineaţa zilei trecute, în gara de unde

luase decovilul, observase un individ care mînca într-un mod asemănător... a, nu! nu! era acelaşi geamantan, aşa cum poseda şi el unul, din carton presat, vechi, ros bine pe la colţuri, cu încuietoarele defecte, cu mînerul întărit cu sîrmă care-ţi tăia palma, dar individul din gară îşi ţinuse geamantanul pe genunchi şi capul ascuns de capacul lui, ca o pîlnie de gramofon pe cînd aici, adică „acolo” la picioarele stejarului acela falnic şi bătrîn, era un bărbat care stătea lungit ***lîngă*** geamantanul său şi mînca şi cînd îl zări pe Paul avu o mişcare instinctivă — da, Paul o zărise prea bine şi tresări el însuşi — o mişcare rapid comprimată de a închide geamantanul şi de a-l împinge în tufişul din spatele său, un tufiş bogat care crescuse la picioarele stejarului, s-ar putea spune: din mila stejarului.

Paul se gîndi înveselit că omului îi era foame, avea mîncare puţină şi îi fusese o clipă teamă că va trebui s-o împartă cu tinerelul care ieşea atît de neajutorat, deodată, din pădure, dar gestul fusese prea brusc, prea neînfrînat ca să însemne numai atît; poate omul se ascundea şi nu voia să fie văzut şi atunci, deodată...

Pe Paul începură însă să-l plictisească toate acele combinaţii posibile care se iveau de îndată ce apăreau oameni în jurul său şi, deşi ar fi vrut să se apropie de mîncăcios se prefăcu — inutil! — că nu-l văzuse şi-şi continuă coborîrea.

Trecură astfel cîteva secunde lungi, în care timp nu-şi ascultă decît propriii paşi cum călcau în iarba uscată, apoi se auzi un „Hei!” strigat de o voce cam răguşită şi apoi

încă un „Hei!” şi Paul se opri, se întoarse şi surîse cu dinţii lui albi şi ştirbi.

— Ia stai puţin — spuse omul, ridicîndu-se de jos, şi o clipă, cum venea spre el, cu nişte umeri osoşi şi gîtul gros, urîţit de fîşii puternice de muşchi şi de vene groase, lui Paul i se făcu o clipă frică şi de aceea mai zîmbi odată.

Străinul se apropie încet de el, scuturîndu-şi firimiturile de pe tricoul negru pe care-l purta şi de pe pantalonii de doc uzaţi şi cînd ajunse în faţa lui Paul, acesta constată uimit că celălalt era un bărbat nu prea bătrîn, de-o aparenţă foarte virilă, aproape frumos sau ceva asemănător. Nu era prea înalt, avea o faţă foarte ridată, gîtul gros şi foarte viu pe care săreau tendoanele şi venele la fiecare mişcare, orbitele adînci cu cearcăne şi în fundul lor doi ochi albaştri, curaţi de parcă ar fi privit mereu marea sau oceanul.

— Eşti de pe-aici, din Nădrag? — îl întrebă omul, cu vocea lui răguşită.

— Da — admise Paul, apoi dîndu-şi seama că minţise, se corectă cu un început de bîlbîială, roşindu-se: — Adică nu, nu-s de-aici, sînt venit la lucru, caut de lucru...

— La fabrică?

— Da, cred că la fabrică... dar de ce...

Paul vru să întrebe ceva, dar străinul se întoarse şi se înapoie la copacul lui. Paul se luă după el.

— Unde stai? — îl întrebă acesta, neîntorcîndu-se spre el.

— Mi-am găsit o gazdă în oraş... răspunse prompt Paul, cu o uşoară uimire că minte — stau la o văduvă, o femeie cam

singuratecă!... şi se gîndi la femeia înaltă, în negru cu care călătorise împreună cu decovilul şi în clipa aceea îşi explică şi minciuna sa, pentru că dorea să se gîndească la acea femeie.

— O văduvă? — îl întrebă străinul, de jos, cu o voce parcă jucăuşă şi Paul zîmbi din nou, cu toată gura, dar celălalt îşi deschise din nou geamantanul şi căuta ceva cu o mină preocupată, uitînd de cel care stătea în picioare lîngă el. Apoi începu să mănînce, grav, mestecînd, rar, privind în pămînt.

— Da' dumneata cine eşti? — întrebă Paul, cu îndrăzneală — eşti de pe-aici?...

Celălalt făcu „nu" cu capul, fără să-l privească.

— Cauţi casă? — insistă Paul — dacă ai nevoie, eu aş putea să...

Străinul îşi înghiţi calm dumicatul, ridică privirea şi-l întrebă:

— Ce-ai putea?

Paul vru să răspundă cu o grămadă de cuvinte, lui Paul îi plăcea uneori să vorbească mult şi faţa străinului, cutată ca o piele veche şi ochii lui atît de ciudat de albaştrii îi plăceau şi-l îndemnau la vorbit, dar deodată tăcu.

— Ce-i? — întrebă nepăsător celălalt — nu cumva ţi-e foame?

— Ba da! — făcu spontan Paul şi zîmbi din nou şi acum ovalul gingaş al feţei i se accentuă, dinţii îi părură deodată feminini şi el însuşi se simţi muiat, fără voinţă, cald şi gata să-i placă străinului de jos. Acesta însă nu mai adăuga nimic, rupea din ceva ce se găsea între nişte hîrtii în geamantanul său, un fel de plăcintă sau era o lipie, da, era o

lipie, pentru că avea coaja mai groasă decît o plăcintă şi în clipa cînd străinul ridică şi un cuţit dintre hîrtii şi-şi tăie o felie subţire de salam şi apoi o felie şi mai subţire, aproape transparentă de brînză („auzi ce idee! — se gîndi Paul, cu gura plină de salivă — să tai brînza cu cuţitul”) da, în clipa aceea Paul era convins că era o lipie şi nu o plăcintă, din care rupea uneori cel de jos, la intervale regulate, mecanice. După un timp, bărbatul ridică ochii cu o anumită greutate— toate gesturile sale erau făcute cu încetinitorul, trădînd o mare oboseală sau nişte nervi uriaşi şi întrebă:

— Tot mai eşti aici? Ce aştepţi?

Paul începu deodată să vorbească, vinovat, parcă era de datoria lui să spună multe despre el sau despre orice altceva, pe jumătate minciună, pe jumătate adevăr, sau numai minciună şi poate era chiar de datoria lui asta şi el vorbi, amestecă unele lucruri din trecutul lui apropiat — alt trecut el nu avea — vorbi despre crimă, despre femeia în negru din decovil, rîse în două rînduri cînd nu trebuia, aminti de fîntîna de piatră din gară, secată, de o pereche de tenişi, încă buni, pe care-i pierduse nu ştia unde, alaltăieri îi îmbrăcase încă, de febra pe care o avusese aseară, de pilda talantului (pe care nu declară că o auzise citită aseară în baracă, ci pe care afirmă că o ştia din proprie lectură, îşi permise chiar s-o şi comenteze deşi nu-i ceruse nimeni acest lucru) spuse că era orfan — dar nu mai adăugă că fusese copil de trupă — vorbi despre o mătuşă de-a lui care avea o casă cu un etaj în marele oraş T. şi care voise să-l înfieze,

de-o altă mătuşă care îl luase, odată cînd era încă foarte mic, cu căruţa cu doi cai negri, sclipitori, într-un oraş în care se vorbea o limbă străină, sîrbeşte parcă, şi în timp ce mătuşa sa umblă după cumpărături, el se rătăci pe străzi, urmărind un băieţel foarte nostim care pedala o tricicletă şi el alerga mereu după acel băieţel, ui- tînd cu totul de mătuşa sa, în speranţa că acel băieţel i-ar fi permis şi lui pînă în cele din urmă să se plimbe cu acea tricicletă mult rîvnită, cu roţile de cauciucuri subţiri, roşii, şi cu un clopoţel de nichel pe ghidon; vorbea mereu şi prins de tot ceea ce născocea, uită brusc de foame pentru că era evident că născocea, el nu-şi amintea de nimic care trecea de graniţa lui alaltăieri şi, pentru acest lucru, tot ceea ce povestea el despre trecutul lui îndepărtat, sau mai puţin îndepărtat, era un drept al său şi nu un adevăr, pentru că fiecare om are drept la un trecut care să-i aparţină şi lui Paul îi venea inexplicabil mai uşor — nu ştia nici el de ce, poate dintr-o defecţiune ciudată a memoriei sale — să-şi trăiască pe loc trecutul, cu o uimire şi încîntare mult mai mare decît dacă şi l-ar fi amintit doar. Şi-apoi capul omului e imperfect, memoria e imperfectă, nu poate reţine chiar totul, ba chiar destul de puţin şi pentru acest lucru toate acele frînturi fără nici o legătură pe care le povesteşte cineva din trecutul său seamănă mult mai puţin cu adevărul, decît „trecutul” lui Paul, atît de curat, de întreg, fără nici o scăpare, curgînd lin, ca o apă curată de şes, în care îţi vine mereu să te arunci şi să te scalzi, cu toate hainele părăsite în grabă pe ţărm.

— Nătărăule! — spuse calm cel de jos, împachetîn- du-şi mîncarea în hîrtiile din geamantan, ştergîndu-şi cuţitul de margina unui ziar — ţi-am spus să te cari de-aici, ce-mi pisezi capul, hai?

Vorbea însă atît de blînd, de absent, încît lui Paul căruia îi trecuse de mult foamea, mai bine zis uitase de ea, i se păru că glumeşte şi începu să rîdă şi cel de jos îl privi uimit o clipă, se ridică şi îi dădu cu palma peste ochi şi apoi încă una peste ureche încît Paul căzu jos, la a doua lovitură.

— Ia te uită! — spuse străinul, cu o uimire plictisită, ştergîndu-şi mîna de pantalonii săi de doc — ce cretin! Hai pleacă! — făcu el, mai blînd de astă dată, dar Paul se ridică şi începu să alerge pe poiană în jos, ţinîndu-se cu mîna de ureche, plîngînd, scîncind şi sughiţînd uneori cînd nimerea în vreo groapă, pentru că ochii lui nu vedeau prea bine acum.

Mai presus de orice, însă, Paul era grozav de uimit şi această grozavă uimire îl împiedecă să se depărteze prea mult de locul unde fusese lovit de străinul cu geamantanul. „Poate de aia m-a bătut — se gîndi el — ca să scape de mine. Poate îi era frică de mine sau aştepta pe cineva... poate că... poate că...”

Deşi începu din nou să-l chinuie foamea, Paul nu se depărtă prea mult de acolo şi nici nu-l pierdu din vedere pe străinul care îşi împachetase lucrurile acum, îşi ascunse geamantanul în tufiş — crezîndu-se singur — apoi se descălţă, îşi atîrnă ciorapii pe ramurile aceluiaşi tufiş şi începu să-şi frece picioarele, îndelung, cu mîinile, asta părînd că-l odihneşte, apoi, după destul de multă

vreme, se întinse pe spate cu un oftat care se auzi pînă departe şi adormi.

Paul, care îl pîndea mereu, se gîndi că ar fi putut să se apropie şi să-i turtească ţeasta cu un bolovan, dar uimirea sau poate frica de acel bărbat îl împiedecau să se mişte. Urechea şi toată partea dreaptă a feţei însă îi ardeau şi, deşi pielea îi era amorţită, simţea în toată falca şi în ureche mai ales, fiecare bătaie a sîngelui şi el rîse încet pentru că, pentru întîia oară îşi auzea inima şi el putea acum să-şi urmărească în linişte fiecare neregularitate a pulsului care umplea jumătate din pădure cu bătaia lui.

Străinul dormea de atîta vreme încît Paul — care putea să stea multă vreme nemişcat şi treaz, amorţise deja, foamea îi trecuse din nou şi începu să creadă tot mai mult că celălalt va dormi toată noaptea în pădure şi că va trebui să coboare singur. Nu se mişcă din loc însă, stătea ghemuit ca un animal şi întocmai ca un animal, nu mai gîndea nimic, nu-şi mai amintea de nimic — nici chiar ce se întîm- plase cu o oră sau două înainte, ci aştepta doar, încăpăţînat şi încăpăţînarea aceasta era singura lui furie.

Luminile ardeau deja în jumătatea de răsărit a orăşelului, cînd străinul se sculă deodată, brusc şi tăcut ca o umbră, se încălţă şi porni în jos; Paul se luă după el, fără teama că ar fi putut fi auzit, ba chiar putu să se apropie de celălalt, pentru că vîntul se înteţise şi asurzea toate zgomotele, iar străinul se vedea că nu cunoştea prea bine locurile, pentru că era mereu atent pe unde călca. Plecase fără geamantan şi cînd ajunseră jos, Paul la lumina puţinelor becuri

care se clătinau în vîrful cîte unui stîlp, putu să vadă că — peste tricoul său — omul îşi trăsese şi o haină boţită, o haină din catifea parcă.

Curînd însă îl pierdu din vedere şi atunci, de ciudă, Paul se reîntoarse pe întuneric la locul unde fusese lovit, căută în tufişul de la rădăcina, stejarului acela singuratec, găsi geamantanul, îl deschise, aruncă tot ce se afla înăuntru — puţine lucruri, pachetul cu mîncare şi cîteva rufe jilave, probabil spălate de curînd, pe toate le aruncă într-o rîpă, iar geamantanul îl rupse şi îl călcă în picioare, resfirîndu-l apoi pe iarba întunecată, uscată, de sub picioarele lui.

3

La nici jumătate de oră de la crimă, se deplasară la faţa locului — cu o încetineală firească în acele părţi — adjunctul secţiei de miliţie, locotenentul Cambrea şi plutonierul Mircea Mateiaş, de la biroul de cercetări judiciare raionale, care se găsea întîmplător în localitate. Trecură întîi să vadă cadavrul şi spre stupefacţia lor, se părea că omul, Simonca, cu toată lovitura grozavă pe care o primise „în moalele capului”, trăia încă, deşi doctorul fabricii, pe nume Smultea (care în clipa atentatului nu se găsea în staţionar), nu-i dădea mai mult de cîteva ore şi fără revenirea conştiinţei. Reflexul pupilar şi pulsul extrem de slab, înşelător de slab, erau singurele semne că cei doi nu se aflau încă în faţa unui cadavru. Smultea, doctorul, vorbea de o fractură de bază, care se soldează „practic” cum se exprima el, cu deces „sută la suta”.

Lîngă trupul fierarului Simonca, inert, se găsea deja soţia sa, o femeie înaltă, osoasă, cu mîinile mari, expresive, frumoase, o orăşeancă probabil, care stătea pe marginea patului învecinat şi privea nemişcată peste trupul lui Simonca, iar sora ei, o femeie de curînd măritată, la fel de înaltă, stătea în colţul salonului în picioare şi plîngea, tăcut, cu o batistă ţinută la ochi.

Mateiaş, plutonierul, ceru să-i fie arătat „locul crimei” şi locotenentul îl urmă, uşurat, pentru că trupul uriaş, cu bărbia nerasă, mînjită de sînge al victimei, plînsul

tăcut al femeii din colţul camerei şi mai ales privirea fixă, inumană, a soţiei lui începură să-l indispună, o uşoară senzaţie de vomisment, reprimată cu furie şi dezgust, îi urca deja în stomac. Plutonierul părea mai obişnuit cu astfel de situaţii, poate şi cu astfel de senzaţii, pentru că figura lui perfect impasibilă, aproape jovială, nu trăda nimic din tragicul situaţiei, se învîrtea mereu în jurul patului în care se găsea culcată victima, îl sîcîia mereu cu întrebări pe doctor în speranţa că Simonca şi-ar putea reveni, chiar şi numai pentru cîteva minute („chiar dacă-şi revine, ceea ce nu cred — opină Smultea — nu va fi în stare, practic, să vorbească, să articuleze cuvinte coerente...") ceru legătura — din biroul directorului adjunct care le pusese totul la dispoziţie — cu procuratura raională şi lăsă vorbă procurorului Alexandrescu, (procu- rorul-şef), care se găsea în clipa aceea într-o anchetă, în oraş, să sune imediat direcţia uzinei şi să se pună în legătură cu el, etc. etc.

Intrară în atelierul de fierărie, urmăriţi de departe de cîteva zeci de perechi de ochi şi însoţiţi de directorul adjunct, un om mic, grăsuţ, foarte prevenitor şi politicos cu toată lumea, care parcă voia să-şi facă iertată chelia şi grăsimea excesivă prin maniere alese (atît de ciudate în acel orăşel de munte) şi de cele mai multe ori reuşea. Fierăria era pustie, chiar şi lucrătorilor care aveau acolo locul de muncă li se interzisese accesul, cineva desenase cu cretă conturul cadavrului sau al corpului căzut, ciocanul se

afla la locul lui, dar se constată ulterior că nu purta nici un fel de amprente.

Cambrea, de cum intră în atelier şi aruncă o privire superficială peste toate aceste puţine indicii, se întoarse cu spatele spre „teatrul acţiunii” şi privi afară, în curte, prin geamurile înguste, prăfuite, ale uşii mari, rulante, de lemn a atelierului. Directorul stătea rezervat, aproape umil, într-o parte, iar Mateiaş, fericit de apatia locotenentului, se agită după plăcerea sa, privi ciocanul, îşi făcu în grabă un desen al topografiei locului pe un carnet minuscul — probabil o agendă telefonică — şi apoi spuse, cu satisfacţie:

— Evident o crimă banală, cineva a intrat în atelier şi profitînd de o clipă de neatenţie a fierarului, i-a dat cu ciocanul în cap... o crimă laşă şi foarte simplă...

— Probabil că acum ai să te interesezi cu cine se certa, în ultima vreme mai ales, Simonca? — întrebă Cambrea, fără să se întoarcă, mişcîndu-şi doar umerii.

— Bineînţeles! — spuse plutonierul şi rîse şi directorul îl imită — numai începătorii şi diletanţii îşi complică interogatoriile. Aici totul e simplu, trebuie să procedăm simplu.

— E unul Leca — interveni directorul adjunct — cu care în ultima vreme Simonca avea o neînţelegere, pentru un loc de casă. Lucrează şi el în fabrică, oamenii l-au văzut chiar intrînd în atelier, în cursul dimineţii. Cei doi s-au certat violent în ultima săptămînă, ajungînd chiar la ameninţări. Deşi, se pare, cel care a ameninţat efectiv a fost victima, Leca nici n-ar fi îndrăznit, nu se poate compara ca forţă cu Simonca.

— Da? — făcu Mateiaş, dezamăgit parcă şi locotenentul, privind mereu afară, prin sticlele uşii, surîse încă odată, mişcîndu-şi din nou umerii.

— În sfîrşit — spuse Mateiaş, învingîndu-şi dezamăgirea că totul se precipita atît de simplu — să-l vedem puţin la faţă pe acest Leca. Sînteţi amabil, tovarăşe director...

Directorul ieşi imediat, umblînd cu atîta graţie de parcă s-ar fi mişcat într-un salon şi reveni imediat cu Leca, „baci Leca" cum îi spunea el, care parcă aşteptase afară să fie chemat.

Leca era un ins mai mult scund decît înalt, cu păr rar, cărunt, în jurul vîrstei de cincizeci, deşi avea o faţă deschisă, aproape copilăroasă, foarte mobilă, mereu gata să se destindă într-un surîs care, adeseori, era nepotrivit. Se mişca, vorbea şi rîdea de parcă n-ar fi ştiut unde se află şi de ce era bănuit.

— Te-am deranjat doar pentru cîteva întrebări fără prea mare importanţă — începu profesional Mateiaş şi Cambrea, care se întorsese pentru un minut atunci cînd „fusese introdus" Leca, revenise în vechea lui poziţie şi zîmbea nestingherit, privind afară în curte, la grupurile de muncitori şi femei, care răzleţi, sau nu, comentau la nesfîrşit atentatul.

— Am auzit că îl cunoşteaţi bine pe Simonca... victima... — începu Mateiaş nesigur (deşi, la el, asta nu era decît un truc, o nesiguranţă jucată) — ai putea să ne spui dumneata...

— Nu numai cunoştinţe — întrerupse surîzînd Leca, — sîntem chiar şi rude,

neamuri... el e verişorul meu de-al doilea, taţii noştrii au fost copii din fraţi...

— Cu atît mai bine — făcu Mateiaş şi directorul se încruntă o clipă, involuntar — a avut el în ultima vreme vreo ceartă cu cineva, vreo neînţelegere mai gravă...

Leca se uită vioi în jur, la director care privea cu preţiozitate în pămînt şi la Cambrea care stătea cu spatele, apoi, zîmbi scurt, deschis plutonierului, şi spuse:

— Apoi... ce să ne mai ascundem: cu mine s-a certat el în ultima vreme, ne-am sfădit ca nişte proşti pentru... toată lumea ştie, nu-i nici o taină!...

Şi Leca, parcă satisfăcut de propriul său răspuns, se mişcă pe loc şi-l privi cu o voioşie copilărească drept în ochi, pe blondul şi tinerelul plutonier.

— Pentru ce? — întrebă acesta, aprinzîndu-şi leneş o ţigară şi pentru că bătrînelul era atît de voios şi de neastîmpărat, el se simţi obligat să fie grav, mai calculat în mişcări.

— Pentru ce! — repetă Leca, cu dispreţ, intrigat puţin de locotenentul care stătea cu spatele — pentru o prostie, că dacă mă gîndesc acum ce... da'iertaţi, aş putea să întreb, el... trăieşte, e viu, sau... că pe-aici oamenii vorbesc că...

— Să nu ne îndepărtăm prea mult de discuţie, tovarăşe Leca — spuse Mateiaş, cu o uşoară şi voită grosolănie — era vorba de cearta dumitale cu victima.

— Da-da, nici o clipă... — se precipită Leca, zîmbind fără rost, încheindu-şi un nasture de la salopetă — de altfel, nu e nici o... era vorba de un loc de casă pe care îl

ţinea el, Simonca, şi pe care nu vrea să mi-l cedeze mie cu toate că... — aici, Leca, făcu o pauză, neîntrerupt de nimeni, dar văzînd că toţi aşteaptă ca el să continue, adăugă mirat mereu parcă de seriozitatea celorlalţi — locul de casă el şi l-a primit ca moştenire de la un moş al lui care a murit anţărţ..., dar eu aveam drept la el, pentru că pe Cordoş, pe ăl-bătrîn vezi, noi l-am primit în casă şi l-am ţinut mai bine de cinci ani şi l-am îngropat, aşa că...

— E obiceiul aici, interveni directorul, cu multe gesturi, ca unii bătrîni, singurateci, să-şi dea averea, casa sau ce au, în schimbul întreţinerii pînă la moarte şi...

— Ştiu-ştiu! — făcu Mateiaş şi bătrînul, moşul lui Simonca ţi-a lăsat dumitale averea, toată averea... din ce se compunea?...

— Bun-înţeles! — spuse pripit, cu o veselie inexplicabilă, Leca — d-apoi ce avere? Casa era de văiugă, o dărîmăm anul ăsta, pînă în toamnă, avea un plaţ de nici un iugăr, cu pomi şi lucernă şi locul ăsta de casă... Plaţul l-a vîndut moşul, încă ce trăia şi locul ăsta, de care e vorba, mai bine... mă rog! — adăugă el repede, văzînd că Mateiaş se încruntă — locul ăsta era, ca să zic aşa, cel mai valoros, e chiar sus, pe vale, şi-aş fi vrut, dacă... Simonca îl ţinea de pe vremea cînd trăia bătrînul şi îşi făcea grădinăria acolo şi nu voia de fel să...

— Cearta asta pentru loc e de mai multă vreme, nu-i aşa — întrerupse Mateiaş — de pe cînd trăia bătrînul?

— Bun-înţeles — făcu bătrînelul, cu vioiciunea sa neobosită, da' am aşteptat mereu ca el să înţeleagă, că doar eram

neamuri şi satul vorbeşte şi pînă la pustia asta de loc ne aveam bine, n-aş fi vrut nici eu nici el să rîdă lumea... şi, cînd trăia bătrînul, am tot amînat, bătrînul, moşu-său, îi tot lua apărarea, şi tata, care mai trăieşte şi e văr cu... adică era văr-întîi cu...

— Bine-bine — făcu Mateiaş, agasat mai mult de veselia şi zîmbetele nepotrivite ale bătrînelului decît de toată explicaţia lui încîlcită şi anostă — dar moşu zici că a murit anul trecut şi dumneata abia acum, săptămîna trecută şi în ultimele zile, cearta s-a înteţit... martorii spun că dumneata ai ameninţat victima, chiar zilele trecute, ce spui de asta, tovarăşe?! — adăugă deodată plutonierul, cu o anumită asprime, conştient că răstălmăceşte lucrurile, dar spre uimirea sa, Leca nu se dezvinovăţi (deşi toată lumea ştia că celălalt îl ameninţase pe el), ci tăcu, pri- vindu-l cu ochii mari şi puţin rătăciţi pe plutonier.

— Ia spune, baci Leca — interveni directorul, legă- nîndu-se mereu lîngă peretele fierăriei — tovarăşul plutonier te întreabă de ce tocmai în ultimele zile, — v-aţi certat mai tare, dumneata şi cu victima, adică cu Simonca? Ce a intervenit nou, poţi să ne spui?

— Apoi n-a intervenit nimic nou — spuse puţin uimit Leca — numai că el nu voia să-mi dea locul care era al meu, că am şi act, şi martori, care ştiu că încă de cînd trăia bătrînul Cordoş...

— Bine-bine — îl întrerupse directorul, zîmbind cu fineţe spre Mateiaş, care îşi privea ţigara, cu o îngîndu- rare de copil mare care fumează pentru prima oară în

public — dar de ce v-aţi certat alaltăieri cu martori, în dreptul covăciei, cînd el te-a ameninţat că-ţi sparge capul cu mîna goală dacă...

Leca însă se posomorîse brusc, privea în pămînt şi părea că nu înţelege bine întrebarea; Mateiaş vru să adauge ceva, dar directorul îi făcu un mic semn cu mîna şi adăugă, aproape linguşitor:

— Nu cumva te-a speriat faptul că Simonca n-a mai însămînţat nimic pe loc primăvara asta şi a început să-şi aducă pietre şi var de construcţie, chiar săptămîna trecută, alaltăieri...?

Leca ridică privirea, mereu uimit, păru că se gîndeşte o clipă şi spuse, dînd din umeri:

— D-apoi drept îi aceea că el să-şi zidească casă pentru gineri-su, pe locul care de drept...

— Cearta lor, e evident, s-a intensificat — spuse directorul spre Mateiaş, nemaibăgîndu-l în seamă pe Leca — din clipa cînd Simonca... cît timp acesta doar folosea terenul ca grădină, celălalt avea o şansă să-l recîştige, să intre în dreptul său, dar odată construcţia începută...

— Ce fel de om era Simonca? — întrebă locotenentul, deschizînd gura pentru prima dată şi Leca tresări, pri- vindu-i faţa cu o curiozitate copilărească.

— Un muncitor harnic, conştiincios... e în uzina noastră de douăzeci şi ceva de ani... e însă un ins posomorît, brutal uneori cînd e contrazis... — răspunse directorul.

— Brutal? — făcu Mateiaş, tresărind, aproape vesel şi în clipa aceea Leca strigă, neaşteptat de tare:

— Nu eu l-am omorît, domnule plutonier, jur pe Dumnezeu cel sfînt şi pe copiii mei că...

— Taci! — spuse Mateiaş încet şi o clipă el fu într-adevăr autoritar şi Leca îl ascultă, zîmbind scurt, vinovat, scuzîndu-se parcă cu privirea sa veşnic deschisă, vie, că vrusese să se dezvinovăţească.

— Aşteaptă afară — îi porunci Mateiaş — sau nu,ră- mîi aici. N-ai voie să vorbeşti cu nimeni şi să iei legături cu nimeni pînă cînd nu mă reîntorc eu sau tovarăşul locotenent.

Leca se înclină supus, zîmbind din nou, cu fruntea transpirată pe care nu îndrăznea să o şteargă, cu mîinile tremurînd, cu privirea mereu deschisă, clară, dezarmantă.

Ieşiră apoi şi Mateiaş postă un miliţian la intrarea atelierului dintre cei trei pe care îi aduse cu el. (Doi soldaţi erau postaţi la cele două porţi ale uzinei). Cînd se reîntoarseră în biroul direcţiei, la cîteva minute sună procurorul-şef, Remus Aleaxndrescu şi Mateiaş după ce, amabil, îi oferi receptorul lui Cambrea, care refuză însă, îi dădu un scurt raport despre începutul investigaţiei sale. Era de părere că situaţia era mai complicată decît părea şi cerea ca Alexandrescu să se deplaseze la faţa locului. Mateiaş îşi exprimă părerea — tot la telefon — că Leca nu trebuia arestat, dar Alexandrescu îi ordonă ca pînă cînd ajunge el, acesta să fie transportat la miliţie.

— Mă rog — spuse plictisit Mateiaş, agăţînd receptorul — să-l „escortăm”,

muncitorii vor fi mulţumiţi, şi poate că... Ce părere ai, tovarăşe locotenent?

Cambrea surîse ca să se eschiveze — era un bărbat de vreo treizeci de ani, dintr-o familie „subţire”, uşor snob, unul din acei care nu întîrzie prea mult într-o astfel de văgăună cum era Nădragul, bine făcut, cu bărbia patrată, voluntară, ochii albaştrii, uşor melancolici şi mîini albe, deosebit de bine îngrijite. Pe tîmpla stîngă avea urmele unei tăieturi de circa cinci centimetri care nu se potrivea de loc cu toată înfăţişarea sa.

— Totuşi?! — insistă Mateiaş — nu v-aţi format vreo părere? Dacă ordonaţi, îl lăsăm pe Leca aici în fabrică, ba chiar putem să-l trimitem acasă...

— Nu-nu! — se eschivă din nou Cambrea — să nu-l iritäm pe procuror de la început. De altfel dumneata eşti în specialitate şi dă-mi voie să-ţi declar, te descurci mai...

— ...Mai bine decît vă aşteptaţi la început? — rîse Mateiaş şi directorul se apropie, rîzînd, cu o curtoazie perfectă. Îi plăcea Cambrea şi ar fi vrut să-l audă vorbind.

— De bolnav n-a amintit nimic procurorul? — întrebă locotenentul.

— Ba da, trimite o ambulanţă cu un medic specialist.

— Vezi că te descurci şi fără mine? — surîse din nou locotenentul — se lucrează repede aici! (El era detaşat aici de nici o lună din centrul regional.)

Mateiaş îl privea cu insistenţă şi ofiţerul vrînd să scape de privirea plutonierului ca şi de întreaga afacere de fapt, se aşează pe un scaun cu atîta degajare încît directorul, în al

cărui birou se aflau, se roşi tot şi se apropie de scaun, murmurînd inutil:

— Mă scuzaţi, luaţi loc, vă rog. Şi dumneata, tovarăşe plutonier... am comandat şi nişte cafele, sper, că...

— Eu am să trec dincolo să scriu procesul-verbal al interogatoriului lui Leca... spuse Mateiaş, fără să se mişte, aşteptînd ceva din partea locotenentului parcă. Apoi, vă- zînd că acesta fumează în perfectă indiferenţă, admirîn- du-şi uneori mîinile lungi, sclipitor de albe, îl întrebă ceva şi Cambrea, de la primele cuvinte ridică privirea cu acelaşi zîmbet amuzat şi îngăduitor, ca faţă de un copil teribil, deşi chiar şi surîsul său era o dovadă a absenţei şi a unei uşoare, politicos camuflate, plictiseli:

— Sînt convins că de cîteva minute — începu plutonierul, roşindu-se brusc în jurul urechilor, simţind asta şi înfuriindu-se pentru acest lucru — vreţi să mă întrebaţi asupra unui lucru... şi anume de ce nu l-am întrebat pe Leca ce căuta în atelierul lui Simonca în dimineaţa crimei?

— Da? — făcu uimit Cambrea — nu cred, uitasem chiar amănuntul... — şi zîmbea subţire, dar privirea lui arăta minciuna şi el nici nu încerca să-şi ascundă privirea. Îl amuza însă că plutonierul încerca să-i placă şi acest lucru se manifesta prin faptul că voia să-l tîrască neapărat în joc, deşi pe el însuşi, pe Mateiaş, se părea că îl plictiseşte banalitatea cazului.

„Speră să nu fie Leca criminalul — se gîndi Cambrea — şi de aceea o să facă tot posibilul ca Alexandrescu să intre în laţ. Ar fi amuzant acest joc dacă procurorul nu ar fi

inteligent şi plutonierul ar fi... Alexandrescu e însă inteligent, iar plutonierul îşi dă toată străduinţa şi o să avanseze, dar şi asta e teribil de plicticos. Să-ţi dai străduinţa, să avansezi, iar să-ţi dai toată străduinţa, şi iar să... vitalitatea se desfăşoară de obicei în lipsa inteligenţei, sau e o simplă coincidenţă. Există şi o vitalitate flegmatică, parcă..."

În timp ce se pierdea astfel, privindu-şi ţigara, mîi- nile, Cambrea îl auzi continuînd pe Mateiaş:

— Nu cred că Leca a făcut-o, deşi poate că tocmai el a făcut-o. Pentru un individ slab, net dezavantajat fizic, spatele indiferent, orgolios, al unui urs, şi ciocanul de alături... în sfîrşit îl admir pe procuror, prin arestarea lui Leca îşi cîştigă popularitatea înainte de a se arăta. Ar face figură bună în America unde magistraţii se aleg!... — şi cu aceste cuvinte ce voiau să fie maliţioase şi care pe Cambrea îl cuceriră tocmai prin naivitatea lor, plutonierul ieşi, refuzînd cafeaua care tocmai era adusă în birou. Bău doar un pahar cu apă de pe tavă şi închise uşa în urma sa.

Directorul se apropie surîzînd de scaunul lui Cambrea, sperînd să poată înnoda o conversaţie şi în afara acestui caz, dar locotenentul se ridică, îşi bău cafeaua în picioare, se aplecă, cu oarecare duritate în salutul lui perfect ceremonios, pretextă ceva şi plecă. Înainte de a ieşi din uzină, trecu pe la staţionar şi se interesă de soarta lui Simonca: nu-şi revenise încă, era în comă şi Smultea, doctorul, afirmă că dacă nu era îngrijit cu mijloace superioare — pe care stabilimentul său modest nu le oferea — va

muri încă în cursul aceleaşi zile, în ciuda transfuziei ce-i fusese făcută imediat după accident.

Cambrea privi tăcut cîteva minute chipul alb, curat acum al muribundului, din nou îl afectă acea aparenţă perfectă a morţii şi plecă. Cele două femei se găseau tot acolo, de data aceasta, sora soţiei victimei, femeia aceea tînără, cu părul înnodat într-o coadă groasă şi gîtul alb, cărnos, bine format, nu mai plîngea, ci se aşezase pe un scăunel la picioarele patului lui Simonca şi-şi rezemase capul de cearceaf, epuizată. Cealaltă, soţia, stătea în aceeaşi poziţie încremenită, apatică, neatentă la cele ce se petreceau în jur. Părea o mască perfectă.

,,Două forme ale durerii — filozofă Cambrea ieşind şi se sforţă cu disperare să gîndească ceva complicat, preţios şi cît mai generalizat ca să scape de mirosul uşor-acru de sînge care plutea în salon şi de cadavrul acela în care se spunea că se mai află viaţă — cealaltă e mai puternică, de aceea e perfect impasibilă, durerea a încremenit-o, deşi poate că se preface. Cealaltă e mai frumoasă, mai expresivă, mai slabă... în sfîrşit!” — suspină el aproape, ieşind din nou afară şi urcîndu-se în maşină, jeep-ul acela cu prelata zdrenţuită care staţiona în faţa porţii. Şoferul nu se găsea însă la volan şi Cambrea îl aşteptă răbdător, aprinzîndu-şi din nou o ţigară şi privind visător, tot mai liniştit, spre o ceată de măgăruşi, nepăziţi de nimeni, ce coborau încet strada cea mai lungă a orăşelului care se pierdea în munţii din jur. Înaintau dezorientaţi parcă, orbiţi de soare şi sătui, murdari, căutînd parcă un

stăpîn. apă sau cîţiva copii care să-i fugărească şi să arunce cu bulgări în blana lor neţeselată, cu urme din toate bălţile pe care le traversaseră. Nu avea însă nimeni nevoie de ei şi curseră încet la vale şi cînd, peste nici jumătate de minut, jeep-ul miliţiei îi ajunse, doi dintre ei se refugiară în şanţul de pe marginea drumului, iar ceilalţi patru — locotenentul îi numără mecanic — se înşirară cuminţi şi plictisiţi pe marginea aceluiaşi şanţ. Cînd norul de praf al maşinii demarînd brusc, îi acoperi, Cambrea, care întoarse capul, îi zări scuturînd gîturile şi lovindu-şi încet boturile, parcă ar fi fost orbi, sau orbiţi brusc.

— Ce animale vechi — gîndi el — noi ar trebui de fapt să mergem la anchetă călare pe cîte un măgar, ca şi samariteanul... sau acela e doctorul, mi se pare? Da, el e, doctorul, el nu pune prea multe întrebări... — şi-şi privi din nou zîmbind albele şi frumoasele mîini, scuturîndu-se nepăsător pe scaunul maşinii.

4

Seara, în baraca fabricii, nu dormea nimeni şi nimeni aproape nu avea îndeletniciri singuratice, cu excepţia lui Paul care, din frică de mulţimea oamenilor se refugiase sus, pe patul lui, prefăcîndu-se că i-e somn şi încă a vreo doi-trei originali. Cu toţii stăteau în picioare, în grupuri mici, în atitudini groteşti, indecente, dezbrăcaţi pe jumătate, în izmene lungi, cu şireturile atîrnînd, în cămăşi de noapte toarse în casă din in grosolan, sau trîntiţi pe paturi, cîte doi-trei, fumînd ţigări răsucite din foaie de ziar, cîţiva trăgeau dintr-o sticlă cenuşie, plină pe trei sferturi cu ţuică leşioasă, slabă, făcută din fructe amestecate. În toată această hărmălaie tăcută şi pioasă, presată de marele cadavru ce se afla atît de aproape — nimeni sau aproape nimeni nu credea acolo că Simonca mai trăia încă, se spunea că e o stratagemă a poliţiei — doar cei doi tineri, imberbii, ucenicul şi prietenul său, cel care purta pantaloni de licean, făceau notă aparte, trîntind cărţile soioase ca pielea pe scăunelul de bucătărie, şi uriaşul Krinitzki care-i citea lui Miloia şi încă unui prozelit, un muncitor- ţăran firav, îmbrăcat într-o salopetă murdară de pămînt care, în unele locuri era atît de gros, încît atîrna în bucăţi de pînza decolorată.

Krinitzki citea cu voce înăbuşită, totuşi clară, era îmbrăcat în hainele sale, nu în salopetă cum erau majoritatea celorlalţi — o cămaşă cenuşie, veche, şi pantaloni vechi de

postav, de culoare neagră. (Salopeta nouă pe care o primea ca orice lucrător calificat la intervale regulate el o dăruia de obicei).

Încă de la începutul serii, Krinitzki îi învăţase pe cîţiva — cei care voiseră să-l asculte, sau cei care-l ascultau într-adevăr, atunci cînd citea din Cartea Sfîntă — că nu era potrivit să se comenteze întîmplarea groaznică din ziua aceea, nici de a se încerca găsirea făptaşului sau lămurirea misterului, pentru că „misterul” acesta, taina aceasta — spunea Krinitzki cu vocea sa puternică şi joasă pe care el o stăpînea cu greutate şi care bubuia înfundat şi neliniştitor, totuşi blînd şi moale adeseori — taina aceasta e chiar taina divină, taina cea mai de nepătruns a firii şi singurul izbăvit, singurul cu adevărat fericit e cel care murise sau care murea şi care îşi mîntuia în acest fel, năprasnic...

— „...Şi nedrept!” — se amestecă o voce iute şi batjocoritoare parcă, dintre cei care ascultau.

— „...şi năprasnic” — continuă Krinitzki, neîntorcîn- du-se spre cel care îl întrerupsese, închizînd doar o clipă ochii şi apăsîndu-şi cu putere pleoapele pe globii ochilor, ca un semn de stăpînire şi umilinţă — „şi dureros o parte din vinile vieţii sale trecute... toţi cei care încearcă să des-cîlcească taina nu fac decît s-o încîlcească şi mai tare, toţi cei care încearcă să descopere şi să apropie adevărul, nu fac decît să-l alunge mai departe... un singur lucru, un om cuminte, e potrivit să facă în această zi — adăuga Krinitzki, strîngîndu-şi buzele şi alungind departe de el mulţumirea pentru

vorbele şi frazele frumoase care-i ieşeau pe buze — să deschidă Sfînta Carte şi să citească cu credinţă pentru că aici şi numai aici se găsesc toate dezlegările şi taina vieţii noastre scurte, plină de suferinţă…”

Cîţiva rîseră cu voce tare, dar mai puţini decît altă dată, pentru că nenorocirea din dimineaţa aceea clătinase chiar şi pe cei mai nepăsători.

Aşa se făcea că, deşi lîngă el cînd citea se aflau doar doi inşi, erau însă cu mult mai mulţi cei ce-l ascultau, în linişte şi care nu se apropiau de statura lui uriaşă şi de cartea cu litere vechi pe care o ţinea în mînă doar din sfială şi din teama de a nu stîrni batjocura celorlalţi. Chiar şi cei care, adunaţi în grupuri, încercau să comenteze pe toate feţele omorul, vina lui Leca, ancheta plutonierului Mateiaş şi a procurorului apoi (care sosise încă în cursul după-amiezii cu un fotograf şi un „specialist”) ambulanţa sosită tot în aceeaşi după-amiază şi care transportase la centrul raional pe Simonca aflat în aceeaşi stare, etc., etc. se trasera încet către perete şi se risipiră, unii ieşind şi discutînd afară, alţii aşezîndu-se pe paturi, astfel încît pînă în cele din urmă, aproape toată lumea asculta şi privea grupul celor trei în care domina statura mare a lui Krinitzki, ochii lui mici, căprui şi inteligenţi şi barba lui castanie, frumoasă. Simţind că era ascultat de aproape întreg dormitorul — ba veniseră unii şi de afară, din oraş — Krinitzki ridică uşor vocea, mai bine zis şi-o lăsa puţin mai liberă, mai în voie şi uneori, în timpul lecturii, el se încrunta fără să vrea, ascultîndu-şi timbrul propriului său glas cum

tremura cu o catifelată şi profundă sonoritate de parcă s-ar fi lovit de pereţii înalţi şi vechi de piatră a unui dom secular şi nu de scîndurile sărmane şi prost geluite ale acelei barăci.

— „Dumnezeu mă iartă — gîndi el în timp ce citea — eu nu vreau să farmec oamenii cu vocea mea şi dacă cu toţii stăm aici între nişte scînduri putrede, atunci de bună seamă El a zidit în mine piatră şi zid de care să se lovească puternic glasul Său...”

Paul stătea sus pe patul său şi, ca mulţi din cei de acolo — mai ales dintre cei tineri sau de curînd sosiţi — era atent, prins mai ales de personalitatea lui Krinitzki, de vocea sa, de întîmplarea teribilă din acea dimineaţă şi chiar de textul ce era citit, de fabula sa, pentru el atît de necunoscută şi aţîţătoare.

— ,,Să nu credeţi — citea Krinitzki — că am venit ca să aduc pace pe pămînt. Eu nu am venit ca să aduc pacea, ci sabia. Pentru aceea am venit ca să ridic omul împotriva tatălui său, fiica împotriva mamei sale, nurora împotriva soacrei sale. Şi duşmanii omului vor deveni căsenii lui. Cine iubeşte pe tatăl său şi pe mama sa mai mult decît pe mine, acela nu e vrednic de mine; cine iubeşte pe fiul sau pe fiica sa mai mult decît pe mine, acela nu e vrednic de mine...”

„...Cine primeşte un profet pentru aceea că e un profet, va căpăta răsplata unui profet. Cine primeşte pe unul din cei drepţi, numai pentru aceea că e drept, va primi răsplata unui om drept. Şi cineva va cinsti şi numai cu un pahar de apă rece pe unul din aceştia cei mai mărunţi, doar pentru că este

învăţăcelul meu, adevăr vă spun: îşi va primi plata pentru aceasta…”

„…Cu cine să-i aseamăn eu însă pe aceştia? Seamănă copiilor care se joacă în piaţă şi strigă tovarăşilor lor: noi v-am fluierat şi voi nu vreţi să jucaţi; noi v-am huiduit şi voi nu vreţi să plîngeţi. Ioan a venit, n-a mîncat şi n-a băut, şi-au spus: el este plin de har. Fiul omului a venit, bea şi mănîncă; astfel spun ei: priviţi, iată ce lacom e acest om şi beţiv, tovarăş cu vameşii şi cu păcătoşii…”

Krinitzki continua să citească, dar Paul nu putea să urmărească cu atenţie firul povestirii pentru că el nu putea să se concentreze multă vreme asupra unui lucru, asupra unei idei cît de obişnuite, nici măcar asupra sa însuşi. Îi sustrăgeau atenţia şi cei doi care jucau în continuare cărţi, ucenicul şi elevul cel care fugea în fiecare seară de acasă, ca să vină acolo în baracă, unde se simţea bine, între oameni necunoscuţi, grosolani, în fum şi dezordine instalată, nepăsătoare, veselă, provocătoare. Ei continuau să plesnească cărţile, să rîdă gros, interminabil şi, deşi Krinitzki se făcea că nu-i bagă în seamă — vocea lui domina oricum, blînd, toată încăperea — cei ce ascultau începură să fie nemulţumiţi şi cîţiva începură să strige la cei doi să înceteze cu cărţile şi să se ducă dracului.

— Lăsaţi-i — interveni Krinitzki, plecîndu-şi privirea ca să nu i se vadă fulgerînd ochii — ei încă sînt prea tineri şi nu pot pricepe totul… nu ne tulbură în nici un fel.

— Ba, mersi!… — strigă un vlăjgan ciolănos de vreo treizeci de ani care lucra în

turnătorie — pe mine mă tulbură... iar se arată pe aici mă-sa studentului, indignată de leprele cu care-şi pierde timpul fiola de fiu-său... ţi-ai făcut lecţiile pe mîine, mă buzdurică tată, sau mă laşi pe mine s-o ascult puţin la toate materiile pe mămica ta dulce?!

Cîţiva rîseră uşor, gros, în jur, Krinitzki se încruntă privind mereu în pămînt, şi-atunci unii se simţiră obligaţi să sîsîie şi vlăjganul tăcu, cu rîsul jucîndu-i mare, ca un animal viu, pe faţă.

— Nu e nevoie să plece... — spuse Miloia, cel cu ţeasta tunsă şi mustaţa neagră, ascuţită, învăţăcelul cel mai ascultător al lui Krinitzki, roşindu-se brusc, pe gît şi pe frunte, pentru că vorbise în tăcerea aceea — dacă lasă cărţile, şi să asculte şi ei ca toată lumea ce...

— Ia uite, cine vorbeşte?! — strigă deodată tocmai liceanul care fusese interpelat adineaori şi care nu îndrăznise să răspundă vlăjganului ce se numea Secoşan — a început să predice învăţăcelul!

Şi liceanul se ridică de la scăunelul lui şi veni pînă în dreptul lui Miloia care privi de cîteva ori intimidat spre Krinitzki, rîse nepăsător apoi, dar se înroşi tot, pe faţă şi pe gît. Liceanul se aplecă în faţa lui, obrazul lui intră în lumină o clipă şi Paul putu să-i zărească bine miile de pistrui care îi acopereau faţa ca o mască, şi spuse, cu o voce prefăcută, mieunată:

— Blagosloveşte, Sfinte părinte, pe fie iertat ţucalul tău!... şi rămase cu capul plecat în faţa bărbatului de patruzeci de ani, încremenit, în mijlocul rîsetelor puternice

care izbucniră în jur, mai ales dinspre paturi, căci, multora Miloia le apăru deodată ca un ţap, cu capul său prelung, tuns şi mustaţa lungă ce înţepa aerul. Unii strigau în acest timp din umbra paturilor:

— Ţapule, Ţapule! Hai Ţapule!

Krinitzki se ridică încet în picioare şi liceanul — pe care îl chema Dan — tresări, crezînd că va fi lovit. Dar îşi aduse aminte că uriaşul e un sfînt şi n-a ridicat niciodată mîna asupra cuiva şi se îndreptă în aceeaşi clipă şi figura sa de nevăstuică deveni din nou trufaşă. Pistruii lui, miile sale de pistrui păreau că rîd cu obrăznicie şi se mişcă pe faţa lui ascuţită ca nişte furnici roşii, necunoscute. Nemulţumit însă de sine, că se speriase o clipă de Krinitzki, îl întrebă cu o umilinţă prefăcută în glas:

— Dar din ce carte citiţi, domnule? Aş putea s-o văd şi eu, pentru că... şi se aplecă spre biblie care stătea pe o mescioară în apropierea ferestrei — acolo unde se aduna

micul grup să-l asculte pe Krinitzki — şi uriaşul ezită o clipă, apoi întinse mîna şi-i dădu cartea. Dan o luă şi se retrase cîţiva paşi ca să se apropie de bec, o deschise şi privi cu seriozitate paginile scrise cu litere chirilice pe oare el nu le putea descifra, apoi o închise cu o nedumerire dispreţuitoare şi spuse:

— Nu descifrez nimic... nici nu cred că e o carte creştină, nu cred că e aprobată...

— Ba da! — spuse cu seriozitate Krinitzki şi făcu un pas ca să-şi reia cartea. Dan, se retrase din faţa lui, apro- piindu-se de paturi şi Krinitzki, crezînd că o face din frica de statura lui, se opri, zîmbi — cum el o făcea rar — şi întinse mîna.

— Dă-o încoace! — spuse deodată din spatele său vlăjganul, Secoşan, şi Dan se răsuci fără să ezite nici o clipă şi îi dădu cartea.

— Ia să vedem şi noi ce-i aşa de... — începu fără să mai sfîrşească Secoşan, prinzînd şi desfăcînd cu o anumită lăcomie şi mulţumire veselă, cartea groasă, veche, legată în pînză cenuşie pe care era desenată, neîndemî- natec, cu creion chimic, o cruce mare, violetă.

Cîţiva din jurul lui se apropiară şi se uitară şi ei, pentru că Krinitzki nu lăsa pe nimeni să o atingă sau să o desfacă — ar fi fost şi inutil, doar el ştia să o descifreze — şi acum o priveau cu o concentrare şi nedumerire puerilă, aproape comică.

Miloia se ridică ca un arc şi se repezi la Secoşan, stri- gînd, cu glasul lui subţiratec, de femeie:

— Cum îndrăzniţi!... Cum îndrăzniţi să... şi se opri, sufocat de expresia de nepăsare obraznică a celor din jur. Krinitzki se apropie însă cu privirea plecată, doar respiraţia trădîndu-i starea de surescitare pe care încerca să şi-o ascundă din umilinţă şi ca să nu-i sperie. Dar tocmai această blîndeţe şi smerenie pe care şi-o impunea acest om atît de puternic speria mai mult decît dacă el şi-ar fi arătat violenţa şi, văzîndu-l că se apropie, Secoşan, pri-

mul, smulse biblia din mîna unuia şi, sărind de pe pat, i-o întinse, spunînd:

— Ce săriţi aşa că... nu vi-o mănîncă nimeni... am mai văzut eu cărţi, nu e prima dată că... — şi mai înşiră cîteva cuvinte de acest fel, cu o umilinţă prefăcută ca şi cea a lui Krinitzki, numai că Secoşan se prefăcea din teamă, iar Krinitzki dintr-o prejudecată adîncă pe care el o numea smerenie. Dar el nu era făcut, născut, pentru smerenie, aşa cum unele femei nu sînt făcute pentru o viaţă uşuratecă şi se prefac toată viaţa sau o bună parte din ea, schimbînd bărbaţii, bînd mult, arătîndu-şi cu neruşinare pulpele, dar nu înşeală pe nimeni, nici măcar pe cei mai plictisiţi şi binevoitori.

Krinitzki se aşeză la locul lui, la măsuţa unde îl aştepta deja Miloia, încă roşu la faţă şi cu ochii neliniştiţi, alături de celălalt lucrător în salopeta murdară de pămînt, pe care nu-l cunoştea nimeni în baracă şi după cîteva minute apăsătoare, de tăcere, începu să le citească acoliţilor săi, de acolo de unde rămăsese, cu voce joasă, stăpînă, netulburată, şi, încet, încet, cei doi oameni de lîngă Krinitzki, contagiaţi de siguranţa vocii şi de calmul feţei sale, se liniştiră treptat. Deşi amîndoi, aceştia care îl ascultau erau oameni în toată puterea firii, în jurul vîrstei de patruzeci sau patruzeci şi cinci, erau deosebit de sensibili şi de irascibili, Miloia avea chiar reacţii feminine, pălind şi înroşindu-se ca un adolescent, devenind adeseori ridicol în ochii lui Secoşan şi a celorlalţi, chiar şi în ochii unui autentic adolescent cum era Dan, cel care juca cărţi şi care îl batjocorea şi îl zeflemisea ori de

cîte ori avea prilejul. Erau amîndoi oameni aspri, trecuţi prin întîmplări dure şi printr-o existenţă nemiloasă, Miloia şi necunoscutul cu salopeta de care atîrna noroiul uscat, dar cînd se aşezau la măsuţa unde le citea Krinitzki, cu vocea lui de bas înăbuşită, deveneau blînzi şi timizi, ridicoli de blînzi şi de sensibili.

Deşi citea cu voce scăzută ca să-l audă doar cei doi de lîngă el, Krinitzki simţi deodată că îl ascultă cu toţii, din nou, şi simţi că-i înţepenesc muşchii cefei; îşi apăsă o clipă pleoapele pe globii ochilor — un gest obişnuit la el cînd voia să se stăpînească, să-şi ţină în frîu firea sa năvalnică şi atît de nepotrivită (ca un blestem sau ca un canon) cu „chemarea” sa — şi-apoi, cînd reuşi să-şi stăpînească furia şi dorinţa de răzbunare împotriva celor care voiseră să batjocorească sfînta carte şi care, era sigur, vor mai încerca şi altă dată, cu mai mult succes poate — ridică încet pe nesimţite vocea, şi în curînd ea răsună din nou între pereţii de scînduri cu o sonoritate nefirească, miraculoasă.

5

Procurorul Remus Alexandrescu, procurorul-şef al raionului, sosise în aceeaşi după-amiază, împreună cu ambulanţa şi cu un doctor de la spitalul raional, care se întoarse după nici un ceas cu Simonca — aflat în aceeaşi stare de comă care se prelungea nesfîrşit de mult, explicabilă poate prin constituţia fizică neobişnuit de viguroasă a fierarului. După ce se întreţinu vreo jumătate de ceas cu plutonierul Mateiaş, care îl obosi cu vorbăria şi cu inteligenţa sa, procurorul îl căută pe locotenentul Cambrea — singurul om care îl interesa în această „văgăună" şi împreună făcură o vizită doctorului Gîrda care profesa în Nădrag de peste treizeci de ani şi era unul din puţinii oameni care aminteau în mod seducător de acele „good and old gold days". Şi nu atît de acele „zile" cît de acei oameni, al căror trup e înecat pe jumătate în legendă.

Alexandrescu era un bărbat în jur de patruzeci şi cinci, bine păstrat, fost ofiţer de carieră şi semănînd foarte bine — sau fiind chiar el însuşi — cu unul din acele exemplare care fac gloria unei profesiuni. Potrivit de stat, poate chiar scund, cu mîinile mari, albe, deosebit de bărbăteşti şi de expresive, purta chiar un inel cu piatră pe inelarul stîng şi una din certele sale victorii personale era că acest inel care ar fi compromis pe oricine, lui nu-i stătea prea

rău. Părul inelat, alb la tîmple, pieptănat lins — aşa cum era moda înainte de război, ochii drepţi, cenuşii, reci şi bărbia patrată, voluntară, aproape dură, se armonizau perfect cu gesticulaţia sa măsurată, severă, calculată. Vorbea puţin şi chiar cînd vorbea mult, lăsa tuturor impresia că n-o făcuse, ceea ce era un dar de care părea că nu-şi dădea seama. Se îmbrăca foarte îngrijit, se parfuma, îşi făcea manichiura cu regularitate, avea totdeauna pantofii lustruiţi, şi toate aceste amănunte care ar fi stat oribil pe oricare alt bărbat, lui îi veneau bine şi o spuneau femeile şi nu cele mai de rînd şi asta începea să devină grav. Alexandrescu nu-şi pierdea prea multă vreme cu ele — nu era însurat sau fusese cu foarte multă vreme înainte — dar nici nu le neglija sau dispreţuia şi ele îi erau mereu aliate, indiferent dacă îl cunoşteau sau nu. Era ca şi bătrînul doctor Gîrda pe care mergea în acea după-amiază tîrzie să-l viziteze, un om de modă veche, dar în alt fel, era unul din acei bărbaţi pe oare-i surprinsese cel de-al doilea război după prima dezamăgire sentimentală.

Pe Cambrea îl cunoscuse cu puţină vreme înainte, în oraşul L, foarte în treacăt, dar, de pe drum încă, aflînd că locotenentul lucrează în Nădrag, scopul pentru care se deplasa ambulanţa aceea mare şi veche îşi pierdu aproape în întregime din importanţă şi singurul gînd (nici acesta însă prea persistent) fu să-l vadă pe locotenent.

Îl găsi în localul miliţiei — se pare că îl aştepta şi vru să-l conducă imediat în biroul în care era închis Leca. Alexandrescu refuză

însă cu un gest scurt şi se aşează pe unul din scaunele stas ce se găseau răspîndite peste tot, si- mulînd un aer de uşoară oboseală.

— Cum te descurci aici? — îl întrebă el pe Cambrea şi acesta îi răspunse cu sinceritate:

— Cred că bine pentru că nu prea mă interesează meseria asta...

— Ha, ha! — rîse cu o uşoară afectare procurorul — mi se pare că nu eşti prea bine văzut... vreau să zic că nu eşti un tip popular...

— Mi se pare şi mie... probabil pentru că nu vorbesc în dialect...

— Apropo, iartă-mă că te întreb, îl cunoşti bine pe Horac? (Era unul din mărimile raionului.)

— Nu — răspunse Cambrea, privindu-l pe celălalt fix cu ochii săi albaştrii, atît de deschişi încît se schimbau la cea mai uşoară variaţie de lumină — nu-l cunosc de loc.

— Da?... — se miră uşor, gînditor parcă Alexandrescu — el te cunoaşte însă şi încă foarte bine... şi are şi o părere bună despre dumneata...

Cambrea ridică din umeri, cu un gest pe jumătate te-
ribil, dar se înroşi uşor şi rapid la faţă, de plăcere şi procurorul îşi reprimă un zîmbet de satisfacţie. Urmă o scurtă pauză în care timp Alexandrescu îşi trase o foaie albă în faţă, notă două fraze scurte, îndoi hîrtia, rupse cu grijă partea scrisă şi îndoind-o o băgă în buzunar, iar pe cealaltă parte rămasă, începu să deseneze cu dexteritate şi indiferenţă, ceva, ce, din locul în care se afla locotenentul, nu se distingea prea bine.

— Mi s-a spus că ai condus ancheta, azi după-amiază?

— Bineînţeles — răspunse prompt locotenentul — pentru asta sînt plătit ca să conduc anchete... e ceva care nu e în regulă?...

Alexandrescu nu răspunse şi, continuîndu-şi desenele, întrebă, după o scurtă pauză:

— Nu te încurcă Mateiaş?... să ştii că oficial, nu-l priveşte treaba şi oricînd poate fi trimis înapoi...

— Mi-e indiferent — spuse locotenentul încercînd, fără să-şi idea seama, să imite indiferenţa şi răceala procurorului — mi-e teamă numai să nu încurce prea tare lucrurile... are un tip de inteligenţă care îl împiedică să judece cu bun-simţ.

— Un plutonier inteligent, ce? — făcu procurorul rîn- jind — nu prea se potriveşte?!

— De ce? — spuse Cambrea — nu se potriveşte cu ce? Cu un roman de mîna a doua? Cu povestioarele stereo- tipe ale lui Brăescu care se vede de la o poştă că-s scrise de un ofiţer şi încă de unul care a avansat teribil de greu?!

— Nu prea îţi place Brăescu? — întrebă Alexandrescu, desenînd în continuare.

— Cum să nu, mi-am dat chiar lucrarea de stat cu el... cu opera lui, adică...

— A, ai făcut filologia?'

— Da — răspunse locotenentul şi adăugă repede — şi acum o să mă întrebaţi ce caut în miliţie?

Alexandrescu ridică încet privirea şi-l fixă cu lene şi cu amuzament:

— Eşti un om inteligent. Chiar asta voiam să te întreb: cum ai ajuns în miliţie?

— Nu vreţi să-l vedeţi pe Leca, pe inculpat? — schimbă discuţia locotenentul pentru că ştia că procurorul îl întreabă uneori lucruri pe care le cunoaşte prea bine — e un individ interesant, deconcertant...

— Nu-mi plac indivizii interesanţi — spune cu bruscă răceală Alexandrescu — mă fac să-mi pierd vremea. Puneţi chipiul pe cap şi hai cu mine. Îl cunoşti pe doctorul Gîrda, ai fost la el în casă? — şi cu această frază se ridică, îşi înşurubă stiloul şi plecă, lăsînd hîrtia desenată pe birou.

Cambrea îl urmă şi o clipă se simţi tentat să ia hîrtia, dar îi fu teamă că l-ar putea observa celălalt şi se abţinu. Se înfurie însă în aceeaşi clipă pe propria sa laşitate, cu atît mai mult cu cît era convins că atunci cînd se va întoarce nu o va mai găsi, cine ştie ce subaltern o va arunca în vreun loc imposibil sau o va distruge, nebănuind nimic. Mult timp, mergînd alături de procuror prin căldura neobişnuită a acelei seri de vară, Cambrea încercă să scornească un motiv plauzibil pentru a se întoarce şi a lua hîrtia de pe birou, şi găsi sumedenie, dar nu îndrăzni să se întoarcă aşa cum nu îndrăznise acel gest cu mult mai simplu de a lua coala cînd Alexandrescu ieşea pe uşă şi se găsea cu spatele; un om atît de stăpîn pe el, obişnuit să fie ascultat şi cu atît de multă autoritate nu se întoarce brusc chiar cînd bănuieşte că în spatele lui... ,,Ce stupizenii! — gîndeşte Cambrea — să mă intimideze puterea sau funcţia lui atît de mult încît să...

tocmai pe mine, care, din toată afacerea... în sfîrşit, prostii, prostii!”

Poate are noroc însă şi hîrtia va rămîne în acelaşi loc şi-şi promite să se întoarcă în aceeaşi seară, oricît de tîrziu şi s-o caute, e totuşi interesant ce se ascunde sub fizionomia patrată şi flegmatică a lui Alexandrescu: romburi şi trunchiuri neregulate de piramidă, corăbii cu pînze, profiluri de femeie tînără, cai cabraţi, limuzine americane sau monograme? În orice caz ar descoperi destul de uşor cît interes punea în desen procurorul şi cît de autentică îi era indiferenţa. Dacă asta conta cît de cît; în plictiseala din văgăuna asta, însă... nu-nu, nu funcţia, ci omul îl interesa mai mult, aparenţa asta spilcuită şi demodată, sau poate nu erau decît pretexte subtile pentru aceeaşi funcţie omnipotentă, acest civil care era mult mai militar într-o oră scurtă decît ar fi putut fi el într-un deceniu. „Un cabotin la urma urmei — e un cabotin din timpul celui de-al doilea război mondial!”

Îi place ultima frază, o repetă de cîteva ori şi în cele din urmă zîmbeşte şi în timp ce Alexandrescu merge grav lîngă el, cu chipul încordat şi calm, uscat, Cambrea îşi simte deja cămaşa leoarcă de sudoare.

Merg, mai bine zis coboară încet pe strada principală, pe trotuarul mărginit de salcîmi prăfuiţi, spre casa doctorului Gîrda, o clădire veche, lungă, cu opt geamuri mari la stradă, unde se află şi cabinetul circumscripţiei medicale, de fapt fostul cabinet al doctorului, anunţat de o placă de sticlă albăstruie, montată în zidul de lîngă poartă.

Doctorul Gîrda, un bărbat trecut de cincizeci, bonom, cu părul alb, sclipitor, îi primeşte, la început singur, apoi le prezintă familia sa — lui Cambrea, pentru că Alexandrescu a mai fost aici — fiul său mai mic, proaspăt absolvent al facultăţii de drept din Cluj, soţia sa şi cealaltă noră a sa, soţia fiului mai mare care îşi face stagiul militar, după absolvirea medicinii, tot la Cluj. Soţia lui — o femeie de statură impozantă care se pare că domină net în casă — îi primeşte cu oarecare răceală pe musafiri şi asta probabil, din pricina funcţiei lui Alexandrescu; Gîrda îi spune pe nume însă, Remus, şi asta locotenentului îi pare uimitor, cu atît mai mult cu cît procurorul a venit doar a doua sau a treia oară în casă, iar cu ceilalţi membri ai familiei se poartă cu o politeţe care nu-l poate înşela, deferentă şi distantă, perfect calculată.

La un reproş politicos al procurorului adresat lui Gîrda care trecuse prin „oraş” şi nu-l căutase cu puţină vreme în urmă, acesta răspunde, zîmbind, arătîndu-şi dinţii, perfect păstraţi:

— N-am să te caut niciodată, să nu te aştepţi la asta... de altfel, mă cunoşti destul de bine, nu-ţi spun noutăţi. Aici însă, eşti totdeauna bine primit... mai mult decît atît, tu ai să mă cauţi totdeauna cînd treci pe aici, sînt convins de asta, ba poate ai să-ţi faci şi drum pe-aici ca să mă vezi... şi mie, dragă Remus, o să-mi facă de fiecare dată plăcere...

— Ha, ha, ha! — rîde procurorul, privindu-l cu lene pe Gîrda, dar locotenentului nu-i scapă răceala expresiei de parcă gura, buzele rîdeau pe o figură străină.

— Meseria mea a îndepărtat multă lume de mine... — spune Alexandrescu — şi într-un fel, eu am cîştigat din asta, vreau să zic, am cîştigat mult timp, de care am într-adevăr nevoie... de multe ori e o greşeală să insişti să-ţi păstrezi un prieten vechi; sînt oameni care nu suportă nici un fel de schimbare, nici cînd ea se întîmplă alături, nu în propria lor existenţă...

— Ei da — spune doamna Pitina, soţia lui Gîrda — cine are succes, îşi schimbă prietenii... prietenii vechi devin un balast, care...

Cambrea e uimit observînd că în faţa acestei maliţii neacoperite — de altfel întreaga atitudine a soţiei lui Gîrda arată că vizita celor doi o jigneşte şi n-o acceptă decît din nevoie, ca un fel de pedeapsă măruntă a destinului — chipul lui Alexandrescu reacţionează paradoxal: trăsăturile i se destind, ochii i se îngustează, rîde, aproape rîde şi nu într-un fel jignitor, ci cu o perfectă curtoazie, aproape cuceritor, deşi o întrerupe pe amfitrioană şi spune:

— Eu nu sînt un om cu succes, doamnă! (Pitina ridică uşor sprîncenele la auzul acestui „doamnă”, atît de frumos şi calm exprimat şi la care nu se aştepta, probabil) eu sînt un om cu succese, ceea ce e cu totul altceva...

— Sînteţi aici de cîteva luni, domnule Cambrea — se întoarse Pitina spre locotenent, ne mai aşteptînd ca Ale-

xandrescu să-şi termine fraza — ne-ar fi făcut plăcere să ne vizitaţi... v-am şi transmis o invitaţie prin doctorul Smultea...

Cambrea, care stă încă în picioare, în faţa geamului, deşi a fost invitat în două rînduri să ia loc, se apleacă, fără să scoată o vorbă, şi pare o clipă foarte pozeur, dar e o poză care îl prinde, ceva ce se potriveşte staturii lui înalte, ochilor albaştri, feminini, mîinilor lungi, subţiri, albe, o poză atît de mult exersată încît i-a devenit firească.

— Tovarăşul locotenent — spune Titus, studentul în drept sau proaspătul avocat, un tinerel scund, cu ochii mari, negrii şi sprîncenele vii şi groase, foarte mobile — e un fel de pustnic de o factură specială... se simte exilat, cred, aici şi are dreptate... a nu vedea pe nimeni în Nădrag înseamnă să fii în cea mai bună companie! — şi rîde imediat de cele spuse, încet, aproape mimînd rîsul, dila- tîndu-şi nefiresc ochii săi inteligenţi.

Se bea ţuică foarte bună şi una din cele două nurori — sub supravegherea discretă însă strictă a doamnei Pi- tina — aduce pe o farfurie nişte sandviciuri. (Ele nu sînt de faţă la această primire a celor doi oficiali, circulă uneori pe o uşă laterală, cea care dă în curte şi în bucătărie probabil).

După o jumătate de oră, toată lumea se aşteaptă ca Alexandrescu să se ridice şi să plece, dar el întîrzie s-o facă şi discuţia şi întreg tonul acestei reuniuni neobiş- nuite ia o turnură nefirească, cînd searbădă, crispantă, cînd neobişnuit de francă, electrică aproape. Nimeni nu îndrăzneşte să înceapă o frază mai lungă de teamă ca procurorul să nu se ridice în mijlocul ei şi să iasă cu invincibila sa indiferenţă pe uşă.

— L-aţi anchetat pe bătrînul Leca? — întrebă brusc Titus şi adăugă repede,

aplecîndu-se în faţă cu un gest scurt — îl cunosc foarte bine, în vacanţele de vară, cînd eram încă la liceu...

— Nu — îl întrerupe Alexandrescu, de parcă nu l-ar fi auzit — nu l-am văzut. Tovarăşul Cambrea l-a anchetat şi a hotărît că trebuie reţinut...

„De ce minte? — se întrebă locotenentul mecanic — de altfel nu are nici o importanţă, cred că şi eu aş fi procedat la fel" şi apoi ascultă cu surprindere cum tînarul avocat exprimă ceea ce gîndea el sau tocmai se pregătea, sau ar fi fost posibil să gîndească, ca într-un joc ciudat:

— E foarte bine — spuse Titus, privind circular, cu privirea sa fermă, vie, inteligentă — dacă-mi permiteţi, într-o asemenea întîmplare neplăcută, într-o crimă, e bine să fie desemnat imediat criminalul chiar dacă... — un rîs scurt, mimat — chiar dacă e un fals criminal! Opinia publică vrea să se simtă în siguranţă şi un criminal în libertate, mai ales într-o localitate atît de restrînsă ca a noastră...

— Dacă-mi dai voie — îl întrerupe din nou procurorul, cu indiferenţă — cum de eşti dumneata aici? Te afli în Nădrag, mi s-a spus, de mai bine de două luni, deşi cursurile universitare!... — şi rîde uşor, convenţional, neascunzîndu-şi privirea rece.

— Eu sînt în ultimul an — spune Titus fără să se tulbure, chiar fericit, amuzat de această provocare — şi sînt în sesiunea examenului de stat... de fapt ar trebui să fiu... — spune după o scurtă pauză, încruntîndu-se — am fost însă exmatriculat, aşa că...

Doctorul Gîrda, care e în picioare şi abia a terminat de turnat în pahare, tuşeşte involuntar, se înroşeşte puternic şi priveşte stînjenit în pămînt, dar procurorul intervine imediat:

— Exmatriculat? În perioada sesiunii? E posibil?! — dar e vizibil că se gîndeşte la cu totul altceva.

— Ce s-a întîmplat? — întrebă locotenentul căruia fostul student i-a devenit simpatic şi abia atunci toată lumea observă că ofiţerul nu a deschis încă gura pînă atunci.

— Nu are nici un rost să vă plictisesc cu amănuntele! — face Titus şi zîmbeşte forţat şi fiecare gest, mimică a sa exprimă inteligenţa, o inteligenţă vie, curată, încîntată de ea însăşi — în orice caz nu era ceva de ordin profesional sau moral. Mi se pare că am fost acuzat că aş fi mic-burghez sau fiul unui mic-burghez, nu-mi aduc bine aminte.

— Ai făcut contestaţie? — întrebă locotenentul, stînjenit fără să ştie de ce.

— Bineînţeles! replică Titus, privindu-l drept în ochi, cu o simpatie neascunsă — deşi e perfect inutil. Era o exmatriculare demonstrativă, politică!

— Şi ce-ai să faci acum? întrebă Alexandrescu.

— Nu ştiu — spune cu simplitate fostul student — am să aştept dreptatea, dreptatea mea personală...

— Şi pînă atunci?

— Nu ştiu... am să-mi permit luxul să-mi pierd timpul citindu-i pe Spengler, Grote, Mommsen şi mai ales Mommsen, istorie

antică, şi, poate, să ascult muzică de jazz, Count Basie, Duke Ellingtone, Dave Brubek, Eroll Garner... jazz clasic! Glumesc! — spune el după o scurtă pauză, cred că am să intru funcţionar, poate chiar aici, la uzină... m-aş simţi prost să fiu întreţinut, trebuie să fie ceva asemănător cu senzaţia pe care o are cineva care nu se spală zilnic.

Şi apoi, fără nici o tranziţie, spre Alexandrescu:

— Vi se pare vinovat Leca?

Procurorul ridică fruntea şi îl priveşte mirat, de parcă ar fi uitat unde se găseşte.

— Nu — spune el apoi, destul de vioi — cred că nu, deşi... ce spui, tovarăşe Cambrea?

Locotenentul zîmbeşte şi într-o clipă, toată lumea de acolo (chiar şi doamna Pitina care merge şi vine) se simte cucerită irevocabil de frumuseţea sa moale, adolescentină:

— Nu mi-am format încă o părere... trebuie întrebat plutonierul Mateiaş, de fapt el a condus ancheta, pe el îl pasionează, şi se pricepe, face parte dintr-un birou special... cred că e şi acum în uzină...

— Şi Leca? — întrebă Titus.

— Despre Leca se poate spune aproape orice — continuă Cambrea, jenat uşor că toată lumea îl priveşte cu atenţie şi mai ales procurorul — e şi zăpăcit, şi abil totodată, are multe motive ca s-o fi făcut, nu are nici un alibiu serios, deşi tocmai acest lucru, adică faptul că avea motive personale, l-ar fi putut împiedeca de a acţiona... în sfîrşit, ceea ce e clar e că crima e făcută cu mijloace foarte simple, s-ar spune cineva

care a intrat din întîmplare în atelier şi statura masivă a fierarului, spatele său întors, puternic, de neînvins, orgolios... ciocanul alături...

— Nu sînt urme pe ciocan?

— Nu... nu sînt, spune Cambrea gînditor — au fost şterse sau criminalul l-a învelit cu o cîrpă... Asta însă nu demonstrează nimic — continuă, deodată vioi — într-o uzină, aproape toţi muncitorii poartă în buzunarele salopetei cîrpe de şters pe mînă, bumbac. Simonca a lucrat o oră întreagă singur în atelier şi e imposibil de stabilit cu precizie cine a intrat acolo, în acea oră. Leca a fost însă cu siguranţă printre cei care au intrat, a mărturisit-o şi el, a fost şi văzut, şi uneori, e bine, în cazuri foarte simple să gîndeşti simplu... Leca avea toate motivele s-o facă, pare şi un ins nehotărît, inegal, sangvinic...

— Credeţi că e un caz simplu? — întrebă Titus.

— Da... spune locotenentul oarecum încurcat — deocamdată e un caz simplu...

Titus rîde şi spune:

— Cazurile simple sînt numai cele rezolvate!

— Dumneata ce crezi? — îl întrebă Alexandrescu, cu oarecare desconsiderare şi doctorul Gîrda se sforţează să surîdă.

— Ce importanţă are? — răspunde fostul student, rî- zînd stins, ridicîndu-şi sprîncenele peste ochii lui mari, sclipitori — oricum eu sînt un ins teoretic, îmbibat cu cărţi, am citit enorm de multe romane poliţiste, un tip ca mine complică totul! Eu, chiar dacă aş emite o părere de bun-simţ, sînt suspectat de profesionişti cu rutină ca

dumneavoastră şi niciodată crezut... chiar dacă pe urmă, din pură întîmplare, se adevereşte supoziţia mea, nimeni nu-şi mai aduce aminte să-mi dea dreptate, pentru că toată lumea a uitat ceea ce spusesem eu. Deşi, în occident, adeseori, tipi cu totul teoretici, cum ar fi ziarişti, de pildă, ajută adeseori la rezolvarea unor situaţii încîlcite...

— E cu totul altceva — spune Alexandrescu dînd din umeri — acolo presa e altfel structurată... să lăsăm asta, spune-ne părerea dumitale, văd că-ţi place să speculezi orice amănunt.

— Ei uite! — spuse Titus şi în clipa aceea pare de-a dreptul copilăros — tocmai de aceea: n-am s-o spun! Şi e o pierdere pentru dumneavoastră care sînteţi organe anchetatoare, cu atît mai mult cu cît nici nu am vreuna. E preţios un om fără o părere preconceptă, nu-i aşa? Dar aş vrea să vă întreb altceva — continuă el grăbit de parcă s-ar fi temut că procurorul să nu se ridice tocmai în clipa aceea şi să plece — de ce nu l-aţi văzut pe Leca şi aţi venit aici, să vizitaţi un doctor distins, pus pe linie moartă şi un student exmatriculat ca mine? Ce credeţi că veţi descoperi aici?

Alexandrescu îl priveşte o clipă — sînt numai ei trei în cameră, Titus, Cambrea şi el, Pitina e la bucătărie şi Gîrda fusese chemat în cabinet de un pacient venit la o oră neobişnuită.

— Nimic — spune încet, parcă prevăzător Alexandrescu. — În maşină, venind încoace, mi-am pus în cap să-l văd pe Cambrea, fără nici o legătură cu crima, iar după aceea să-l

văd pe doctor. Am făcut pur şi simplu ceea ce am avut chef să fac. De altfel fierarul mai trăieşte şi s-ar putea, în orice clipă să aflăm adevărul într-un mod foarte simplu.

— Dar dacă situaţia se complică? — întrebă Titus şi rîde atît de deschis, parcă ar fi fost fericit ca „situaţia” să se complice numai ca procurorul să-şi piardă nonşalanţa şi plictisul.

— Vom face apel la dumneata! — face Alexandrescu şi e prima dată că-l priveşte cu simpatie pe fostul student, sau aşa pare. — Dar mi se pare că şi dumneata ai fost azi-dimineaţă în uzină?

— Da! — spune Titus şi simte, spre furia sa, că se înroşeşte pe gît şi-şi pierde siguranţa vocii — şi încă la ora cînd Simonca a fost lovit, sau, mă rog, în jurul acestei ore.

— În jurul cărei ore? — întrebă Cambrea, aplecîn- du-se uşor, cu elasticitatea sa cuceritoare, respirînd inocenţă şi bună creştere.

— În jurul lui unsprezece... zece şi jumătate, unsprezece...

— Cineva te-a văzut la zece fără cinci în incinta uzinei, spune Cambrea, parcă cu părere de rău.

— Daa? — întrebă inutil Titus — se poate... Şi..., ce legătură are? Sînt pe lista celor care au fost văzuţi intrînd în forja lui Simonca? De altfel, există o astfel de listă?

Alexandrescu îl priveşte întrebător, la rîndu-i, odată cu Titus, pe locotenent şi acesta răspunde, vorbind foarte încet:

— Există... bineînţeles că există... dar e aproape inutilă, pentru că mai e o intrare, prin dos, ce dă în spatele magaziei cu

ambalaje, intrare care nu poate fi observată atît de bine ca cea principală care dă în curte, chiar în faţa pavilionului administraţiei... de fapt, prin spate nu circulă aproape nimeni, decît cei care merg la o toaletă din scînduri, dar cum e de cîţiva ani foarte prost îngrijită, aproape părăsită, e ocolită, aşa că...

— Dar intrarea din spate e închisă! — întrerupe Titus.

— Da, de obicei e închisă — răspunde Cambrea, rezis- tînd tentaţiei de a-l privi în ochi pe fostul student — dar de două zile se circulă pe ea... nimeni nu ştie cine a deschis-o, poate chiar Simonca...

— Pot să te întreb — se amestecă Alexandrescu, rî- zînd cu bonomie — de unde ştii că intrarea a doua e de obicei închisă?

Titus îl priveşte cu atenţie, de parcă ar vrea să ghicească dacă întrebarea e pusă cu o anumită intenţie serioasă, sau doar din plăcerea de a-şi exersa puterea, apoi răspunde repede:

— Deocamdată, n-am să răspund la această întrebare... dacă-mi permiteţi, nu era mai potrivit să-i luaţi totuşi interogatoriul lui Leca, care oricum e nevinovat, decît mie?

— Îmi pare rău dacă o iei aşa — spune Alexandrescu ridicîndu-se cu supleţe de pe fotoliul vechi, de piele, în care stătuse — nu e vorba de nici un interogatoriu, ţi-am

mai spus că am venit aici din simpla plăcere de a-l revedea pe tatăl dumitale care mi-e foarte simpatic şi care, nu ştiu dacă eşti la curent, îl cunoştea pe tatăl meu, erau chiar...

— Ştiu, ştiu, e de altfel singura lui scuză! răspunde Titus privindu-l în ochi, cu insolenţă, pe procuror.

— Văd că postura de martir social pe dumneata te prinde — spune Alexandrescu, stînd drept în faţa lui Titus care e aşezat, lejer, pe braţul unui fotoliu — exmatricularea asta care, sînt convins, nu va dura prea mult, te-a făcut, în mod paradoxal, aproape fericit! Era, oricum, un mod spectaculos de a termina o facultate, nu-i aşa? Cu inteligenţa dumitale, trebuie s-o accepţi...

— Ce vă face să credeţi că va dura puţin? — întrebă Titus în timp ce Cambrea începe să se plimbe uşor neliniştit prin faţa geamului dinspre stradă — poate va dura toată viaţa?!

— Nu-nu! — spune Alexandrescu — te asigur că nu... de altfel, chiar dorinţa dumitale de a exploata la maximum această situaţie oarecum privilegiată, e un semn că intuieşti că se va reveni curînd asupra... dumneata eşti un mic erou acum şi poate e unica şansă pe care o ai în viaţă...

— Indiferent de durată — se amestecă Cambrea, puţin neliniştit — dînsul trăieşte această decepţie de a fi exclus din generaţia sa şi...

— Şi? — întrebă procurorul, văzînd că locotenentul ezită.

— Chiar şi poza, cînd ea e plătită, cînd ea e acoperită cu sînge... — continuă mereu nesigur Cambrea.

— Cu sînge?! — ridică sprîncenele uşor Alexandrescu.

— E un fel de a vorbi... — se corectează locotenentul — e o metaforă.

— E deplasată metafora — întrerupe tăios Alexandrescu — azi-dimineaţă la o sută cincizeci de metri de aici, un om, un muncitor a acoperit cu sînge cimentul unui atelier fără a face o metaforă!

— Nu vă prinde fanatismul! — spune repede şi cu o satisfacţie aproape agresivă Titus — multe lucruri vă vin bine, tovarăşe procuror, cu excepţia...

În clipa aceea se întoarse doctorul Gîrda, scuzîndu-se pentru întîrziere şi în minutul în care explică încă motivele absenţei sale, se apropie de ei doamna Pitina, şi, în fraze reci, formale, îi invită pe cei doi musafiri la cină. Gîrda, incomodat de invitaţia seacă, convenţională, a soţiei sale, adăugă cîteva cuvinte, întărind-o şi e, se pare, singurul om din acea casă care o doreşte cu adevărat, deşi, autoritatea de decenii, probabil, a soţiei sale, îi frînează entuziasmul. Cu toţii sînt în picioare şi îl privesc pe Alexandrescu de la care se aşteaptă un refuz politicos; acesta îl fixează pe Titus, apoi spune:

— Mulţumesc. Dacă tovarăşul locotenent nu are nimic împotrivă mie, personal mi-ar face plăcere...

Cambrea, care şi-a luat deja chipiul de pe o mesuţă acoperită cu o dantelă veche, tresare vizibil şi murmură apoi ceva nedistinct, acceptînd bineînţeles.

Alexandrescu îşi exprimă dorinţa de a da un telefon la spitalul unde fusese transportat Simonca, ceea ce face din dispensarul circumscripţiei, fostul cabinet al doctorului Gîrda.

Masa nu durează mai mult de un ceas şi procurorul se simte, se pare, foarte bine. Locotenentul, deşi familia Gîrda îl înconjoară cu o atenţie şi simpatie nefalsificate, e mereu la pîndă în această casă străină, nedumerit de comportarea ciudată a lui Alexandrescu, pe care nu şi-o poate explica printr-o simplă plăcere şi, fără să vrea, e mereu crispat, gata de a se ridica şi a pleca, ca şi cum ar fi într-o misiune oarecare.

În faţa lui, aşezate cu spatele la uşa ce dă înspre oficiu, se află cele două nurori ale doctorului, Monica şi Lia, pe care le despart doar doi ani „sînt în jurul a douăzeci şi trei" dar o mie de ziduri nevăzute şi înalte stau în jurul taliei subţiri a fiecăreia, ascunzîndu-le pe vecie, una de privirea sufletească a celeilalte; Monica, soţia tînărului doctor Gîrda, aflat în stagiul militar de după terminarea facultăţii, e frumuseţea sensibilă şi limfatică, Lia, soţia lui Titus, frumuseţea rece, statuară şi imorală a soţiei lui Bezuhov, fiica prinţului Vasile. Alexandrescu e aşezat în capul mesei, departe de cele două femei tinere, dar privirea lui e atrasă mereu spre ele — într-un fel acoperit, decent, aproape plin de humor şi Cambrea se gîndeşte la un moment dat că procurorul a întîrziat în această casă atît de neprimitoare lui doar pentru a le mai privi

un ceas sau două pe cele două „flori” ale familiei Gîrda, care apăruseră abia în timpul cinei şi pentru care Alexandrescu riscase o masă.

Soţia lui Gîrda încercă să-şi supravegheze sau să-şi domine nurorile şi în cazul Monicăi a reuşit acest lucru din prima clipă, ea i s-a aservit, se pare, pentru tot restul vieţii şi e evident, acest lucru o umple de dragoste pe soacra ei mîndră şi autoritară; cu Lia — însă — oricît ar încerca să se prefacă aceasta, imitînd-o la un moment dat pe cealaltă care se pare că s-a născut cu instinctul sau foamea aservirii — lucrurile stau cu totul altfel şi doamna Pitina a simţit şi simte tot timpul acest lucru, deşi încearcă să-şi ascundă mereu această contrariere de dragul aparenţei atît de necesare casei, mai ales împotriva unui ins atît de ipocrit şi plin de voinţă ca Alexandrescu.

Doctorul Gîrda, după masă, e plin de vervă, în felul lui blînd şi cu un haz aproape pueril ce se potriveşte atît de puţin cu figura sa energică şi părul alb, aproape impunător, senzaţie distrusă în fiecare clipă de naivitatea frazelor sale; procurorul îl ascultă pe jumătate absent, cu bunăvoinţă însă şi simpatie autentică, neacoperită, în timp ce Titus, aflat la capătul celălalt al mesei şi ridicîndu-se mereu ca să umple paharele cu un vin bun şi vechi, freamătă uneori de enervare prost ascunsă împotriva naivităţii şi candorii tatălui său ce îl tratează pe procuror şi pe ofiţerul venit cu el — veniţi parcă să rechiziţioneze seara şi masa familiei lor — ca pe nişte egali, încrezîndu-se în manierele perfecte, niţel demodate ale lui

Alexandrescu şi în ochii albaştri şi în gesturile afectate ale locotenentului.

Lia, soţia lui, alături de doctorul Gîrda, e singura membră a familiei care se simte bine, parcă din ce în ce mai bine, dar acest lucru îl observă, se pare doar doamna Pitina, fostul student — şi poate viitorul student în drept — o tratează cu o răceală surprinzătoare pe soţia sa, sau totul nu e decît un fel al lui, atunci cînd e lume de faţă. Cel puţin acestea sînt constatările lui Cambrea care vorbeşte foarte puţin şi vrea să observe, să descifreze chiar; cine ştie dacă realitatea însă nu e tocmai pe dos, sau nici nu există măcar nici un fel de realitate. Poate tot ce vede locotenentul nu sînt decît amintiri ale propriei sale familii, atît de puternice încît se nasc mereu în jurul lui, a siluetei sale elegante şi tăcute, profitînd de cel mai mărunt pretext, şi poate această familie burgheză din acel orăşel în care locuieşte singur şi retras de cîteva luni e un pretext destul de bun ca să-şi retrăiască trecutul. E surprinzător, într-adevăr, cum seamănă uneori între ele, lucruri foarte apropiate!

— ...Locuiam la un internat care se chema „Paszuy- vàr”, adică în ungureşte „cetatea fasolii”, un internat condus de călugări minoriţi, indivizi autoritari, doctori de Roma, de Göttingen, de Strassbourg, celibatari, îmbrăcaţi în reverende albe, iar pe uşa refectorului era afişată o listă, mai bine zis un tarif al pedepselor, ha, ha, şi ceea ce m-a impresionat atunci era metoda aproape ştiinţifică în care era consemnată cea mai măruntă abatere posibilă, ceea ce însemna

că preoţii se pricepeau foarte bine la psihologie infantilă; nimic nu puteai să faci, nici o năzbîtie, nici o gafă, nici o boroboaţă, care să nu fie trecută deja acolo, în acel index, şi aceasta dădea în primul rînd ideea de claustrare, de închisoare, nu-i aşa? Cine vorbea în timpul seminarului, două la palmă, cine nu ştia la ora cinci, patru la palmă — pentru o materie, cine nu ştia la ora şapte şi jumătate, înainte de cină, la aceeaşi materie, opt la palmă şi dimineaţă, la cinci şi jumătate era ascultat din nou şi pedeapsa se dubla... cine adormea în timpul seminarului primea două la fund, în faţa tuturor, cine era obraznic cu ductorul, zece la fund şi interdicţie în timpul pauzelor de după-amiază, cine era obraznic doar cu corepetitorul, nu primea masa de seară, şi aşa mai departe... şi aceste pedepse, atît de bine catalogate erau aplicate în litera lor pentru că corepetitori erau elevi din cursul superior, cei din clasa a V-a ascultau şi pedepseau pe cei din clasa întîi, cei dintr-a şasea, pe cei dintr-a doua, iar ductori, deci supraveghetori, erau din clasele şapte şi opt; prim-ductor era totdeauna un octavan, dumnezeul internatului şi e evident că un pedagog de meserie ar fi fost înmuiat de rutină sau chiar de bătrîneţe, de propriile sale evenimente familiare, sentimentale, fiziologice, cum ar fi îmbătrînirea fizică, sau apariţia vreunei boli. Însă elevii superiori erau neobosiţi pentru că această preocupare a pedepsei era nouă şi forţa pe care o dobîndeau asupra noastră, cei mai mici, plină de atracţie, aproape fascinantă şi noi ne întreceam să le facem o mie de servicii,

de la îngrijirea cu religiozitate a vestimentaţiei lor — atunci am învăţat să spăl şi să calc cămăşi, să calc pantaloni, mai bine decît o femeie, să lustruiesc pantofi, pînă la a face ceai, cafea, curse, comisioane, sau zeci de pagini de transcriere monotonă, ca să-i înduplecăm pe corepetitorii şi ductorii noştrii, de a aplica fără prea mare subiectivitate tariful „de punitiune" şi am să-ţi mărturisesc că nici unul dintre noi nu era nenorocit, afară de lichele şi cei fără de căpătîi. Cine ajungea să facă servicii personale ductorilor şi mai ales prim-ductorului — care nici nu vorbea cu noi, fiinţe inferioare — strălucea de fericire ca un soare! De ce nu eram nenorociţi? În primul rînd pentru că lucrurile erau aşa şi nu le puteam schimba, ceea ce e o mare consolare şi în al doilea rînd pentru că fiecare dintre noi avea să ajungă peste cîţiva ani corepetitor şi apoi ductor, poate chiar prim-ductor... eu însumi am fost prim-ductor şi, deşi eu nu am ajuns decît un doctor de provincie, am întîlnit în viaţă, odată, un inspector general de minister, altă dată un consilier român al unei mari firme străine, Silviu Proşteanu, un mare domn, iar acum de curînd la Timişoara, pe adjunctul ministrului sănătăţii, toţi aceşti oameni mari care m-au recunoscut, m-au salutat cu un respect care altora poate că li s-a părut ciudat, care m-ar primi şi m-ar servi în orice clipă i-aş căuta, numai pentru că le-am fost prim-ductor şi odată demult cînd ei erau mici, neajutoraţi şi confuji aşa cum sînt căţeii în primele săptămîni după naştere în cuibul lor de paie şi de zdrenţe, eu

străluceam şi eram departe şi înalt, inaccesibil şi frumos ca un Dumnezeu! E ceva ce nu se poate uita decît cu ajutorul morţii, lumea aceea din „cetatea fasolii” era o lume bine constituită, tiranic şi definitiv constituită, odată pentru totdeauna şi faţă de haosul care ne aştepta mai tîrziu, în viaţă, putea fi chiar regretată, plînsă şi, aşa cum se întîmplă cu trecutul nostru, înfrumuseţată şi minţită pe jumătate! Pe vremea aceea nu existau mofturi cum ar fi vacanţa de iarnă şi de primăvară, vreau să zic că şcoala avea astfel de vacanţe, dar deasupra şcolii se afla autoritatea teribilă a internatului, condus de aceşti preoţi catolici, docţi, celibatari şi mărginiţi în limitele vocaţiei şi destinului lor aspru, care ne erau profesori şi la liceu, şi odată intraţi aici, în toamnă, părinţii noştri nu ne revedeau decît vara şi se pare că pe vremea aceea şi părinţii erau mai bărbaţi, mai puternici pentru că nu-mi amintesc să fi văzut pe cineva plîngînd sau lamentîndu-se de acea lungă absenţă a noastră. Vara, cînd ajungeam acasă, trebuia să aştept pînă îşi bea bătrînul cafeaua de dimineaţă şi-şi citea „uişagul”, adică ziarul sau „diuarul” cum spunea el în glumă amintindu-şi de cei vechi care în loc de chibrituri ziceau „aprinjoare” şi în loc de mîini ziceau „mînuri” şi în loc de dude ziceau „pomniţe” sau „pomnişoare” şi atîtea altele, şi abia atunci mă observa şi fără să mă salute sau să-mi zică vreo frază de bun venit cum se obişnuieşte în romanele scrise de autori care nu şi-au scos nasul din pernele familiei, îmi cerea cu mîna întinsă, carnetul de note, îl parcurgea cu o mirată indiferenţă, spunea apoi invariabil „putea fi

şi mai bun, fătul meu” şi-mi întorcea apoi spatele, mergînd să-şi facă plimbarea lui de dimineaţă prin viile familiei, unde avea legători cu ziua, sau la „moară”, o veche clădire de scînduri, pe jumătate putrede, cu roata uriaşă de palete oprită de decenii, acoperită de muşchi şi mătasea broaştei şi unde înfiinţase o gheţărie care îi ajungea pe toată vara. În cîteva rînduri i-am dus bă-trînului carnetul plin numai cu zece şi pentru că nu mai putea să-mi spună fraza lui din fiecare an „putea fi şi mai bun”, m-a privit cu un fel de ciudă mohorîtă care a durat cîteva zile pentru că îndrăznisem acel act de indisciplină oarecum de a-i refuza dreptul la acea frază care era un atribut al lui, al paternităţii, şi pentru care el îmi plătise internatul şi şcoala pe un an de zile cu bani grei şi mai ales cu bani de aur, sunător. E adevărat însă că sub faţa sa de posomorîtă nemulţumire se ascundea mîndria şi, cînd nu eram eu de faţă, toţi aflau de acest carnet „eminent”, care „nu putea fi mai bun”. Eu, trebuie s-o spun, nu m-am atins niciodată, nici cu degetul cel mic, de vreunul din cei doi băieţi ai mei şi la şcoală i-am predat la o gazdă şi nu la internat şi cînd, odată, unul dintre profesori a îndrăznit să-i dea o palmă lui Liviu, cel mai mare, am luat trenul şi m-am prezentat personal la liceu, dar nu mă mîndresc cu asta şi nici nu cred că a fost prea bine. S-a întîmplat aşa pentru că noi, generaţia noastră, am trăit după război şi poate asta ne-a muiat, o victorie te poate înmuia, efemina, tatăl meu a trăit toată viaţa sub unguri şi asta l-a ţinut drept, mereu aspru şi

treaz, chiar şi cu noi sau mai ales cu noi, cei care trebuia să-l imităm... fiii mei au crescut în libertate naţională şi asta ne-a înmuiat poate, ne-a învăţat cu obiceiuri femeieşti, ne-a învăţat să nu fim sensibili pentru că sensibili erau şi cei bătrîni, ci să exprimăm această sensibilitate, ceea ce poate fi frumos, chiar înălţător şi exemplar, dar nu bărbătesc. Deasupra acelui tarif „puniţiar" de care ţi-am vorbit era scrisă, de mînă, în acea scriere frumoasă care nu se mai găseşte astăzi (pentru că atunci caligrafia era o disciplină) următoarea sentinţă latină, deoarece noi intram deobicei în seminar din refectoriu: ***Plenus venter non studet libenter*** şi aceasta voia să scuze bucătăria într-adevăr sărăcăcioasă, de mînăstire, a internatului. Noi n-am avut atunci, e adevărat, niciodată burta plină, şi aceasta trebuie luată în sens

metaforic deşi pe vremea aceea ea ne chinuia în sens direct fizic; eu am început viaţa cu opt ani mai devreme decît băieţii mei — pe care nu i-am dat la internat pentru că voinţa mea s-a înmuiat poate, sau pentru că natura mea bărbătească era mai efiminată decît a bătrînului meu care a fost într-adevăr un bărbat, din aceia tăcuţi, mohorîţi şi neînduplecaţi, şi, cînd mă mîngîia în treacăt, o dată la un an sau la doi ani, poate, tot trupul meu se cutremura de parcă aş fi fost curentat, fulgerat din senin şi ochii mi se umpleau cu apă, cărora femeile le zic lacrimi, sau pur şi simplu nu i-am dat la internat pentru că nu mai sînt astfel de internate şi cele de astăzi nu sînt nici măcar o caricatură a acelui „Paszuyvàr” pentru că e necesar să cunoşti modul, tiparul unui lucru ca să-l poţi compromite şi carica, dar cine a cunoscut cu adevărat acel model? Internatele de astăzi cu pedagogii lor plătiţi — nişte absolvenţi rataţi, plini de vicii — cu directorii lor laici care trăiesc din abuzuri, cu libertăţile lor neîngăduite şi periculoase! Tin minte...

Astfel sporovăia doctorul Gîrda, fericit că a găsit pe cineva să-l asculte şi Alexandrescu îl asculta într-adevăr, rezemat de spătarul înalt şi drept, din trusoul doamnei Pitina, cu ochii aţintiţi asupra celor două femei tinere şi frumoase din stînga lui şi mai ales urmărind-o pe Lia care nu se mişcase de loc (Monica şi doamna Pitina se ridicau uneori şi ajutau femeii care servea) stînd aproape rigidă, cu masca facială încremenită şi inexpresivă, cu bustul nemişcat, parcă desprins din acele fotografii ovale pe care le

făceau fotografii din jurul anului 1900 în cabinetele lor cu paravane şi panouri de pînză pe care erau vopsite fragmente de castele şi donjoane, sau o alee şi o bancă de marmoră cu un ghiveci uriaş de piatră de care se rezema aparent o astfel de tînără fiinţă cu pieptul înflorit şi rigid, încorsetat ca să pară ţeapăn şi nefiresc — pentru că acesta era firescul acelor vremi — cu privirea pierdută într-un punct oarecare, indicat de acel fotograf galant, elastic, în cămaşa lui cu dungi şi guler tare, atît de afabil şi de dezinvolt în atelierul lui cu uşă de sticlă pirogravată, pe care scria cu distincţie ***„Entrèe”.***

Într-un anumit punct al povestirii, doamna Pitina îl întrerupse pe doctor, cu o frază uscată şi scurtă amintin- du-i că vorbeşte prea mult şi că spune lucruri pe care le mai repetase şi altă dată şi Gîrda se opri brusc, fără să mai adauge nimic, fără să se supere ci, dimpotrivă, zîmbi şi ridică paharul şi Alexandrescu ciocni cu el, înăbuşin- du-şi un căscat. Titus de mult nu se găsea în jurul mesei, îi lăsase să se descurce singuri cu băutura şi se retrase pe fotoliul pe care stătuse şi înainte de masă foiletînd un volum mare din „Larousse”, manipulînd un aparat de radio „Telefunken” de unde se auzeau uneori, în cîte o pauză, acorduri surdinate de jazz ale unui post pe scurte, care fluctua mereu.

— Mă simt bine aici! — spuse Alexandrescu, mulţumind pentru masă cu o frază înflorită, perfect convenţională, la care doamna Pitina dădu înţepată şi rece din cap, dar Lia, din toată rigiditatea ei, spre

surprinderea procurorului, îi dărui un zîmbet neaşteptat de cald, îmbietor aproape.

— Poate că am fost lipsit de tact acceptînd invitaţia dumneavoastră atît de amabilă — continuă el, părînd că se adresează doamnei casei, privind-o însă mereu pe Lia — dar n-am putut rezista, trebuie să recunosc... am venit aici pentru o crimă urîtă, şi la o mică distanţă de aici, într-un birou îngust şi murdar de miliţie mă aşteaptă, încuiat, inculpatul pe care am evitat să-l văd, dar care mă aşteaptă şi, la orice oră voi pleca de aici, va trebui să-l scol din somn şi să-l hărţuiesc deşi probabil e nevinovat sau probabil e vinovat... dacă nu m-ar fi aşteptat acest Leca, cred că n-aş fi acceptat această seară, dar există probabil în noi, mereu tentaţia unor mici laşităţi în faţa unui efort, de voinţă sau a unei dureri sau plictiseli de neînlăturat, nu-i aşa? — zîmbi el, privind-o pe Lia şi ea, spre surprinderea perfectă a lui, răspunse într-adevăr:

— E adevărat ce spuneţi şi asta arată că aţi descifrat sufletul uman sau o parte din tainele lui!

În fotoliul său, Titus roşi brusc pentru fraza soţiei sale, dar ceilalţi, de la masă, rămaseră plăcut impresionaţi şi Alexandrescu care se pregătea să plece, se învioră brusc.

— De ce să ne stricăm această seară plăcută, originală chiar, cu amintirea unei fapte dizgraţioase... se poate numi şi aşa, întîmplată astăzi?

Alexandrescu vorbea în aparenţă pentru toţi, dar se adresa numai Liei şi ea, deşi nu îl privea, avea o satisfacţie a figurii şi o

absenţă de toate ritualurile mărunte ale familiei — pe care le îndeplineau necontenit celelalte două femei — încît procurorul i se adresa doar ei, pri- vind-o mereu, ca un simplu joc oratoricesc, cînd, cel care vorbeşte, caută instinctiv în mulţime o figură, o expresie binevoitoare, cîştigată de el de la primele cuvinte şi înaintea oricărui argument sau figură de stil şi, odată găsită acea fiinţă, i se adresează mereu, apoi, deşi toată acea bunăvoinţă uneori nu e decît o absenţă înşelătoare sau o neînţelegere.

— De ce să-mi stric această zi — continuă procurorul şi Titus era singurul care-l bănuia de ipocrizie — numai pentru a găsi criminalul? Dar unde să-l găseşti? E acolo, în biroul ăla stătut, cu miros de gaz, din fostul cazinou al bogătaşului ăla, Salomon, şi unde acum e localul miliţiei? A, ar fi simplu, m-aş duce la el, l-aş lua de guler şi ar mărturisi tot?! Dar de multe ori, fără să literaturizăm, crima e în aer şi criminalul la fel... Singura frază inteligentă care se poate pune vis-à-vis de orice crimă — şi în cazul nostru la fel, deşi nu e un asasinat, ci doar o tentativă (deşi totul nu e decît o formalitate, fierarul nu-şi va mai reveni) e vorba de un accident sau e începutul unei serii? Adeseori, în mod paradoxal, noi, organele anchetatoare trebuie să sperăm într-un criminal de profesie sau patologic, deci într-o serie, astfel, dacă rămîne ideea accidentului, a une crime unice, riscăm să nu-l depistăm niciodată, sau după atîta vreme, încît... şi Alexandrescu dă din umeri, plictisit că nu poate spune tot ce ar vrea să spună. Într-o serie de acte penale, chiar dacă nu sînt

neapărat crime, ucigaşul, oricît de expert, se trădează. Dacă ucigaşul lui Simonca se la fund, — s-ar putea să-l pierdem definitiv sau să-l condamnăm pe acest Leca de care plutonierul Mateiaş e convins că nu are nici o legătură cu... nu-i aşa, tovarăşe locotenent — se întoarse Alexandrescu aproape cu bruscheţe spre Cambrea, care îl priveşte zîmbind, de loc surprins — nu-i aşa că plutonierul?...

Cambrea aplecă încet privirea şi Titus, din fotoliul lui, din celălalt capăt al sufrageriei, are un gest de nerăbdare şi dispreţ pentru aservirea sau despersonalizarea locotenentului.

— Plutonierul — se întoarce cu bunăvoinţă procurorul spre doctorul Gîrda care s-a ridicat de la locul lui, din stînga sa şi stă în picioare, rezemat de soba mare de teracotă, cu un pahar în mînă, ascultîndu-l surîzînd, ignor- rînd se pare nerăbdarea soţiei sale care nu-l suportă într-o astfel de atitudine degajată, de „bon-viveur” şi mai ales spre Lia care, stînd uimitor de nemişcată în scaunul ei, odată ce socrul ei s-a ridicat, pare mai aproape de procuror şi acesta se apleacă chiar, peste scaunul doctorului, gol, de care se reazămă cu braţul, balansîndu-l uşor — plutonierul are o gîndire puţin cam complicată, „literaturizată” dar are un bun-simţ ţărănesc care îl salvează în ultima clipă. E, cred eu, cel mai bun om al biroului judiciar raional şi, dacă nu face vreo gafă, va urca repede. Dacă nu-l prinde el pe făptaşul de astăzi, nu-l mai prinde nimeni!... Nu vă plictisesc? — şi Alexandrescu se aplecă uşor spre Lia, ca să-i dea de înţeles că întrebarea

se adresa mai ales ei, dar ea rămîne rigidă, de parcă n-ar fi înţeles, în schimb răspunde Titus, cu o ciudată promptitudine, oprind aparatul de radio:

— Dimpotrivă, aşteptăm de mai bine de două ore această explicaţie!...

Alexandrescu dă din umeri, se îndreaptă în scaun şi spune, aproape obosit, fără să se întoarcă spre el:

— Nu e nici o explicaţie, de altfel eu obişnuiesc rar să dau cuiva explicaţii! E mai mult o confesiune... voiam să spun că ideile bune îţi vin uneori departe de locul crimei, cum se zice, sau îţi vin doar atunci cînd vrei să uiţi totul şi să te simţi puţin bine, un simplu civil, un individ...

— Dumneavoastră, dacă-mi permiteţi — spune Titus, privindu-l cu ochii lui inteligenţi şi limpezi — vă stă bine numai în civil... ca un laic al crimei! Sînteţi un om de bun gust, de altfel, de prea bun-gust, ca să profesaţi o meserie care v-ar sta prost! Dacă v-aş cunoaşte mai bine, mi-aş permite, chiar, să mă interesez de numele croitorului dumneavoastră!

Procurorul se întoarce încet spre el, aproape amuzat, şi-l priveşte cu atenţie cîteva secunde şi în faţa ochilor săi reci şi pătrunzători, irisul tînărului Gîrda joacă o fracţiune infimă de timp. Buzele sale rămîn însă răsfrînte, amabile şi dispreţuitoare şi toată expresia sa e neclintită într-o infatuare plină de farmec şi de uşoară autoironie.

— Trebuie să ştii, tată — continuă repede Titus privind în „Larousse”-ul pe care-l ţinea încă în braţe — că tovarăşul procuror te simpatizează cu adevărat, dar în acelaşi

timp, nu-şi pierde vremea aici; toată seara asta lungă, toată atmosfera călduţă mic-burgheză, istoria ta cu internatul, teoria cu deconectarea domniei-sale, nu sînt decît o formă a unei anchete, mi se pare... de altfel, eu nu-mi permit să-i reproşez nimic, fiecare îşi face meseria cum poate şi e într-adevăr util pentru fabrica de aici, pentru stat, pentru morală în genere şi chiar pentru familia noastră, ca făptaşul să fie găsit! Dar de ce trebuie atîta vorbărie pentru asta? Tovarăşul procuror a citit probabil multă literatură rusă din secolul trecut, unde se vorbeşte la nesfîrşit. Eu o prefer pe cea franceză, ***en ce qui me concerne!***

— Se poate să ai dreptate — acceptă Alexandrescu cu acelaşi aer de uşoară oboseală — meseria noastră e o robie, fără orar, şi, ca şi medicii psihiatrii care suspectează mereu dereglări psihice, un procuror „supsonează”, cum ai zice dumneata, pe toată lumea! E o simplă obsesie, deformaţie, inabilitate... — şi Alexandrescu, zîmbeşte din nou, înviorat, deoarece Lia, din scaunul ei, a întors, aproape cu solemnitate, ochii ei mari spre el şi el se tulbură o clipă, pentru că nu se aştepta realmente ea privirea ei să fie atît de puternică. Ea şi vorbeşte însă, aproape imediat:

— Eu am citit multe cărţi poliţiste, n-am asistat însă niciodată la o anchetă...

— Dar, draga mea — o întrerupe Titus vorbind repede şi cu o expresie de zeflemea fină jucîndu-i pe faţă — dar tovarăşul Alexandrescu va fi încîntat să-ţi facă acest neînsemnat serviciu, deşi nu ştiu dacă procedura o permite...

— Cum să nu... replică procurorul — cazul e însă relativ simplu, dar dacă doriţi, pot să vă invit împreună, mîine dimineaţă...

— Eu nu, mulţumesc! — se eschivează Titus — sînt plictisit de anchete, dar dacă Liei îi face plăcere...

Doamna Pitina încruntă reflex sprîncenele, temîndu-se că Lia, chiar şi pentru a o irita pe ea, va accepte oferta lui Alexandrescu — dar o aude cu uşurare spunînd:

— Mulţumesc, sînteţi foarte amabil, dar... e ceva vulgar în toată această întîmplare, prea brutal şi... descoperit, aş zice. Parcă ar fi fapta unui om foarte orgolios sau foarte copilăros, pueril... mă iertaţi, cred că spun prostii!...

Alexandrescu nu răspunde, încîntarea surprinsă cu care o ascultă e însă elocventă. Cambrea vorbeşte deodată:

— E derutantă această crimă, într-adevăr, tocmai prin marea ei simplitate. Sau, într-adevăr Leca e vinovatul, aşa cum cred toţi. Şi noi nu facem decît să sofisticăm inutil... deşi nu e nimic inutil, în raionul nostru s-au săvîrşit numai anul ăsta, trei mari erori judiciare!

Procurorul se întoarce brusc spre el şi-l priveşte cu o mirare care-l îngheaţă pe Cambrea şi toată lumea înţelege că locotenentul a vorbit prea mult.

— Nu vom spune nimănui! — spune repede Titus, mişcîndu-se cu satisfacţie în fotoliul său în care stă aşezat ca un adolescent cu ambele picioare ridicate pe braţul de piele brună, veche, decolorată — vă promitem!

Alexandrescu îşi-a revenit repede, dă din umeri la tonul de zeflemea fericită a studentului.

— Nu e un secret prea mare, dar e totuşi un secret! În sfîrşit, justiţia nu se poate separa de eroare, în afară de cea care se face în infern, unde judecă semizeii, ca Minos şi Radamante!

— Oho! — spune Titus cu sinceră admiraţie — chiar dacă vom fi victimele justiţiei, consolarea noastră va fi că instanţa e cultă!

— Nu se poate să discutăm despre altceva? — întrebă doamna Pitina, vorbind uscat, servind cafelele, ajutată de bucătăreasă, o femeie slabă, cu braţele noduroase, care pare teribil de neîndemînatecă sau e doar intimidată — de azi-dimineaţă, toată lumea vorbeşte numai despre acest lucru...

— Dar de ce? — spune cealaltă noră a ei, Monica, şi vocea ei e la fel de ştearsă şi de lîncedă ca şi întreaga ei vitalitate — e foarte interesant. Aveţi şi un cîine lup? — îl întrebă ea pe locotenent.

— Da — răspunde acesta — există doi aici, la secţie, amîndoi foarte bine dresaţi. Urmele nu duc însă mai departe de poarta uzinei, ceea ce e destul de ciudat... de parcă făptaşul s-ar fi ridicat brusc la cer!

— Sau s-ar fi urcat pe o bicicletă! — spune cu ironie. Titus.

— Da, e adevărat! — se întoarce locotenentul, aproape surprins spre student — m-am gîndit şi eu la acest lucru.

„Minte! — gîndeşte Titus — nu s-a gîndit de fel”.

6

Paul coborî întristat malul gîrlei şi răceala apei nu reuşi să-i alunge îngîndurarea; era nefericit într-un fel că nu reuşise încă s-o regăsească pe femeia în negru. Silueta aceea subţire pe care o zărise în treacăt şi care locuia împreună cu el, undeva între nişte pereţi apropiaţi poate. Ceva romantic care trăia în el, neştiut, nesilabisit, teama aceea de mulţimea şi mai ales de diversitatea oamenilor se revolta împotriva faptului că o fiinţă atît de aparte cum simţea el că era femeia în doliu, era lăsată în voia întîmplării unor cunoştinţe oarecare, a unui noroc sau ghinion întîmplător, unor zile sau chiar anotimpuri instabile. Ea — gîndea Paul — trebuie înconjurată cu un aer în care s-ar fi asfixiat toţi cei care nu făceau parte din mica ei familie... din familia celor curaţi, celor neştiutori şi care trebuie să rămînă pe veci neştiutori, ignorînd murdăria şi animalitatea din om, şi Paul dorea aproape cu ardoare să existe un asemenea aer ca un bandaj nevăzut, pentru că el îşi închipuia că face parte din această restrînsă familie, el nu era în stare să urască, şi, încă o dată, mila pe care i-o provocase omul acela, Gaşpar, era o dovadă, şi această neputinţă a lui trebuia să devină o calitate, o forţă lîngă o asemenea femeie. Ea trebuia să fie a lui — gîndea el privindu-şi cu miopie parcă, cu o atenţie imbecilizată, picioarele sale mari şi albe în apa repede, narcotică, a rîului — dar nu în felul brutal în care un bărbat ia şi

supune o femeie, încovoind-o gemînd, cu violenţă şi animalitate oarbă, triumfătoare, ci el trebuia s-o posede la semnul ei, sub obsesia şi dominaţia ei, totul nu trebuia să fie decît o convenţie, în care ea îi ordona şi el asculta fericit. El nu va fi niciodată brutal pentru că nu putea să fie, dar această neputinţă va fi un farmec al lui, de neînvins şi în această graţie indefinită, ea va recunoaşte nu atît un bărbat — poate el nici nu este un bărbat — ci ***bărbatul ei,*** predestinat, care s-o supună doar formal, lăsîndu-se mereu supus, robit, şi ea îl va iubi pentru graţia lui pe care şi ea o are din naştere, acea graţie şi miopie a sexului, în care erau rude.

Întorcîndu-se de la rîu, mergînd desculţ prin praful drumului, cu sandalele sale vechi în mînă, el umbla ca un orb, cu privirea ridicată, cu gîtul puţin răsucit, cu picioarele înfricoşate şi nătîngi, cu o absenţă totală din pietre, din copaci, din praful pe care îl răscolea încet şi neştiutor, pentru că vedea mereu pe un ecran surprinzător de real, imagini care se derulau încet, un ecran sau o înscenare ideală care revenea mereu la un acelaşi punct, ca un consens, în care toate formele posibile, de neimaginat, încremeneau în aceeaşi fotografie, rîvnită, atît de materială încît întuneca toată acea grosolană risipă de materie, de concret şi pipăibil, din jurul său.

Reîntorcîndu-se la baracă, spre surprinderea sa, îl găsi acolo pe Gaşpar şi culmea, gata instalat într-un pat la etaj, vecin cu al său, lipit de al său, în aşa fel încît noaptea, adeseori, ei se vor atinge prin

somn, se vor mîngîia sau lovi prin somn. Era aşezat turceşte peste pătura întinsă bine şi-şi cîrpea cu îndemînare o cămaşă, neridicînd măcar ochii cînd Paul se aşează lîngă el, deşi, probabil că îl zărise imediat. Era gol şi avea un corp deosebit de puternic, mijlocul îi era atît de subţire, fiecare mişcare trăda un animal atît de tînăr şi de agil care locuia în trupul lui omenesc încît Paul îşi dădu brusc seama că omul era cu douăzeci de ani mai tînăr decît crezuse el, acolo în pădure, era poate chiar de vîrsta lui. De ce i se păruse lui atît de bătrîn? Poate pentru că demult de tot, dinainte de naştere chiar, ei făceau parte din altă familie, ca două făpturi care se oglindesc în acelaşi ocean, mergînd pe două ţărmuri diferite ca şi cum ar umbla pe două turnuri diferite, căci apa nu e un fel de aer mai cu trecut? Şi doar acolo jos, la mii de metri adîncime, în fundul „aerului”, picioarele lor se sprijină pe acelaşi sol, picioarele acelor turnuri pe care umblă se întîlnesc pipăind orbeşte cu antenele lor uriaşe de lut. Paul e convins — urmărindu-l cu o curiozitate neînfrînată pe celălalt în cele mai mărunte şi triviale gesturi, cu invidie aproape şi o admiraţie care se ascundea cu greutate — e convins că şi primul ţipăt pe care l-au scos fiecare, zăpăciţi de lumină ca de o necontenită explozie nucleară, a fost deja neasemănătoare, celălalt, Gaşpar, deşi s-ar fi putut să se nască în acelaşi ceas cu el, era deja cu mult mai potrivit pentru naştere, cu mult mai sigur de dreptul pe care îl avea de a profita de respiraţie şi de degete, cu mult mai obraznic cu propriul său destin.

Un geamantan era aşezat la picioarele patului, tot un geamantan vechi şi Paul ar fi vrut să-l întrebe de unde găsise el un magazin care vindea geamantane învechite, era un geamantan ieftin, din carton ca şi celălalt pe care se răzbunase Paul, cu colţuri protectoare de tablă şi cu un mîner bun, de astă dată, din piele triplă, bine cusută la maşină, fără nici urmă de întăritură de sîrmă cum avusese celălalt.

„Uneori e rentabil să-ţi cumperi un alt geamantan — gîndi Paul — doar pentru avantajul unui mîner bun, necîrpit!” — şi, de cîteva ori deschise gura ca să-l întrebe cîte ceva pe omul de lîngă el care se concentrase în întregime asupra trebii pe care o făcea, dacă nu şi-ar fi adus aminte la timp că celuilalt nu-i prea plăcea pălăvrăgeala. Spre surprinderea sa, Gaşpar, taciturnul, vorbi primul, fără să se întoarcă însă, de parcă ar fi vorbit cu cămaşa sa căruia îi cosea nişte nasturi:

— Ziceai că stai în oraş, la o văduvă? Nu ţi-e ruşine, mincinosule, netrebnicule?

Paul rămase cu gura căscată, nu atît pentru cele ce auzea, cît pentru modul liniştit în care vorbea celălalt şi după ce Gaşpar tăcu, felul în care el sta nepăsător cu spatele, faţa lui frumoasă, bărbătească, aplecată deasupra mîinilor sale îndemînatice (o faţă liniştită, absentă), îl făceau pe Paul să se îndoiască tot mai mult că într-adevăr omul vorbise şi fu cît p-aci să-l roage să mai repete fraza ca să se convingă că fusese adevărată. Nu-l atinseseră epitetele jignitoare — Paul, de altfel, nu era supără-

cios — ci mai mult se bucură că Gaşpar vorbise, îi vorbise şi el
putea să-i răspundă.

— Păi am locuit în oraş — se precipită el, înclinîn- du-se spre spatele indiferent al celuilalt — dar aici e mai aproape de lucru şi... — tăcu însă deodată, simţind dispreţul lui Gaşpar care nu credea un cuvînt, era evident. Atunci se precipită şi schimbă subiectul, dădu amănunte despre cele ce se întîmplau în baracă, vorbi de tînărul Secoşan care era atît de brutal şi de puternic încît era spaima tuturor, de unul Mitrofanovici care îi era un fel de aghiotant, un individ mărunt şi roşcovan, cu dinţi urîţi, de care lumea se ferea pentru că se zicea că fura; de un săpător căruia nu i se cunoştea numele adevărat şi cu toţii îi ziceau „Capră" şi care era de tot hazul pentru că purta obiecte de lenjerie feminină şi, deoarece se ştia observat cînd se dezbrăca sau se schimba, umbla cîte o zi întreagă cu un sutien vechi, găurit, murdar, prins în dreptul pieptului, pe care toată lumea din jur îl descoperea apoi cu hohote mari, asurzitoare, de rîs cînd, obosit şi transpirat tot de ziua lungă de muncă, sub arşiţă sau ploaie, îşi scotea cămaşa sa peticită. Că purta chiloţi de damă de toate sorturile şi culorile era deja un fapt ultra-cunoscut, aşa spunea Paul: „ultracunoscut."

Vorbi apoi de Krinitzki care era cel mai puternic, dar şi cel mai blînd om, cel care împărţea tuturor ţigări deşi el nu fuma, nu lovise niciodată pe nimeni, nici nu drăcuise măcar pe cineva, care-şi împărţea hainele de protecţie celor care-şi trimiteau salopetele

acasă, la familie şi de învăţăceii săi, de un fost luptător de circ, pe nume Onae, care se zicea că făcuse o crimă, omorîse o fetiţă de 11 ani în pădure, deşi nu fusese dovedit, de Miloia, omul care avea un craniu atît de ţuguiat pe care şi-l tundea parcă dinadins pînă la piele ca să se supună batjocurii celorlalţi şi era cel mai caraghios dintre toţi prozeliţii lui Krinitzki pentru că avea un glas atît de subţiratec şi feminin şi roşea atît de repede, încît nu putea minţi în nici un fel, la cea mai mică minciună era prins imediat de către omul cel mai neîndemînatec cu putinţă. Dacă el însuşi, Paul, îl prinsese de cîteva ori cînd Miloia încercase să-l convingă că, doar cu puţină vreme înainte, el fusese preot, preot romano-catolic excomunicat din pricina unei istorii cu o femeie care venea mereu la spovedanie şi îi povestea fapte atît de neruşinate încît erau cu siguranţă inventate pe jumătate, dacă nu chiar trăite cu adevărat?! Apoi, mai era unul din oamenii lui Krinitzki, Mihuţi, care avea numai două degete la mîna stîngă şi care era un fost puşcăriaş, „un puşcăriaş cu adevărat!” spunea Paul, aproape cu admiraţie. Acest Mihuţi era, alături de Miloia cel mai fanatic ucenic al lui Krinitzki şi, despre el se spunea că, la miezul nopţii — în anumite nopţi, se înţelege — mergea împreună cu Krinitzki la rîu şi acolo îi spăla uriaşului picioarele şi acesta rostea o scurtă rugăciune şi îl binecuvînta deasupra capului. Dacă nu i-ar fi fost teamă de reacţiile neaşteptate şi grosolane ale lui Gaşpar, Paul ar fi mărturisit că el însuşi a fost de faţă într-una din aceste nopţi, ascuns pe după nişte pomi,

pe malul apei, dîrdîind de frică, împreună cu încă cîţiva derbedei de acolo din dormitor.

Povesti apoi despre unul, Racolţea, un fost aviator şi puţin într-o ureche deşi nu observai totdeauna acest lucru sau nebunia lui nu era aceeaşi şi apoi despre un ţigan, Dilică, care fura păsări de prin vecini, de prin curţile oamenilor şi le mînca cu cine se nimerea — era un ins foarte larg la suflet şi dornic de prieteni dezinteresaţi! — şi pe care îl apărau cu toţii atunci cînd veneau păgubaşii în dormitor sau chiar la conducerea uzinei să-l reclame. Dar Petcu, cel mai elegant lucrător din baracă! El nici nu se intitula lucrător, ci „funcţionar” şi spunea că înghite praful din turnătorie doar pentru că era bolnav de nervi, ceva moştenit din familie, doctorii îi recomandaseră muncă manuală. Avea într-adevăr multe obiecte care puteau aparţine unui funcţionar: batiste curate, călcate mereu — nu se ştia cine i le călca — o trusă de manichiură, o cutie de plastic cu scobitori pe care le purta totdeauna la el, un stilou cu peniţă de aur, cravate de mătase noi, cu etichetă, chiar şi cărţi de vizită pe care le arăta oricui n-ar fi crezut. Acest Petcu, povestea Paul, era singurul lui prieten, împreună au petrecut cîteva ceasuri pe care nu numai că nu le-ar fi putut împărtăşi cu oricine, dar pe care nici măcar nu le-ar fi putut înţelege oricine. Petcu făcea parte dintr-o familie „aparte” şi el ajunsese numai dintr-o nenorocire aici, printre huidume şi muhaiale. Făcuse doi ani de facultate, la Drept, în Bucureşti şi fusese logodit cu fiica unui profesor universitar, o fată care ştia şase limbi la perfecţie!

Încercase însă să treacă graniţa — tatăl său depusese pentru el la o bancă din Franţa imediat după război cîteva zeci de mii de franci-aur — şi fusese prins la frontieră, sfîşiat de cîinii grănicerilor, bătut cu cravaşa o noapte întreagă, şi-apoi trimis la închisoare, la Gherla, apoi la Caransebeş, de unde, apoi, expediat aici la muncă, neavînd voie timp de trei ani să părăsească regiunea. Avea însă un viitor strălucit!

Aşa cum Petcu era cel mai elegant, Ştefanovici era cel mai frumos, pentru că el nu muncea decît rar, trei-patru zile pe săptămînă, deoarece se lăsa întreţinut de femei! Nimeni n-ar fi bănuit, spunea Paul cu o exaltare neînfrînată — cît de pătimaşe erau femeile aici, în acest orăşel pierdut în creierii munţilor! Dovada cea mai elocventă era Ştefanovici care trăia cu mai multe femei în acelaşi timp şi una dintre ele — Paul o ştia, îi fusese arătată! — era într-adevăr o doamnă. Era soţia unui tehnician dentar şi deseori se pierdea cu negriciosul Ştefanovici prin lanurile de porumb care erau atît de întinse prin apropiere. Şi apoi mai era o alta, la care dormea adeseori, o femeie divorţată, mai puţin distinsă, oare avea toţi dinţii din faţă puşi, dar care gătea se pare ireproşabil şi îl spăla pe picioare, pe tot trupul şi uneori chiar şi pe cap cu o soluţie de lămîie. Inconvenientul era că această femeie pe care o chema Eliza avea un băiat la liceu, la O. şi în fiecare sîmbătă şi duminica acesta venea acasă şi atunci Ştefanovici trebuia să spele putina. Altfel se înţelegea foarte bine cu femeia, şi păstra această săptămînală alungare a lui din

culcuşul ei cu înţelepciune ca un foarte nimerit motiv pentru o viitoare despărţire. Ceea ce era cu adevărat impresionant la Ştefanovici era că nu se mulţumea cu aceste două femei ci, nu totdeauna e drept, întreţinea cîte o legătură cu vreo fetişcană pînă în douăzeci de ani, de preferinţă elevă la liceul din localitate şi, uneori, totul se reducea la o nevinovată idilă, Ştefanovici era doar foarte ambiţios şi voia să ocolească puşcăria sau să ajungă cît mai tîrziu acolo. Ultima sa „fetiţă” fusese fiica directorului adjunct Cărăbaş, o fată înaltă, slăbănoagă, cu mîinile şi picioarele mari care într-adevăr n-avea nici o „atracţie”, dar care îl incita pe Ştefanovici doar pentru că era fiica tatălui ei. O adusese odată şi în dormitor ca să se convingă toată lumea şi o pusese pe fată să povestească cum umblă tatăl ei toată ziua în izmene prin casă şi despre felul în care o scuipă pe maică-sa în obraz ca un cioban, cînd se ceartă. Odată, din furie şi răzbunare, ea nu se şterse pe faţă şi alergă în felul acesta la părinţii ei — ea era din Nădrag — ca să se plîngă. Oamenii rîseră, dar apoi îi porunciră să n-o mai aducă niciodată pe fată acolo ca să nu păţească cu toţii cine ştie ce. Ştefanovici, cu cîteva săptămîni mai tîrziu povestea, rîzînd, că abia izbutise să scape de elevă care voia neapărat să-i dăruiască lui fetia. Altfel, ar mai fi stat împreună cu ea, era foarte ascultătoare şi, pe deasupra afla multe lucruri care se petreceau „printre cei mari.”

Mai era acolo un bătrînel cu un nume ciudat, îl chema Taviţian Pavic, lucra la un serviciu uşor, la ambalare, dar ocupaţia sa

mai importantă era că făcea pe cămătarul nu numai al dormitoarelor, ci şi al tuturor lucrătorilor din uzină care aveau nevoie nu de bani, bani nu împrumuta niciodată „din principiu”, ci obiecte de îmbrăcăminte, chiar costume întregi, cărţi interzise (Paul înţelegea cărţi pornografice sau poliţiste) şi unora chiar şi ceasuri de mînă şi cămăşi de mătase. Lucrurile mai de preţ le ţinea în oraş la o femeie de încredere, o bătrînă, cu care se spunea că şi trăia ca să-i moştenească casa. Uneori era furat, adică cel căruia îi împrumuta vreun obiect pleca din localitate fără să-l anunţe, dar niciodată nu denunţa pe nimeni. Preţurile pe care le lua erau mici, uneori nici nu lua vreun ban şi toată lumea spunea că Taviţian Pavic vrea să ispăşească un păcat grav făcut cu multă vreme înainte; era vorba de o fată a lui care se sinucise pentru că trăise împreună cu tatăl ei, adică cu el, dar nu se omorî decît în clipa cînd se îndrăgosti de un băiat şi acesta află totul...

(Peste cîteva zile Gaşpar avea să afle că lucrătorul numit „Capră” exista, dar nu purta şi nu purtase vreodată dedesubturi femeieşti, că Ştefanovici era un biet muncitor care locuia în orăşel şi era însurat şi avea trei copii, trei fete mari, Miloia nu fusese niciodată preot catolic, iar Taviţian Pavic nici nu exista, era un nume inventat).

În tot acest fluviu de cuvinte, Gaşpar se întoarce brusc spre el — e deja gata îmbrăcat pentru plecare — şi-l întreabă:

— Cui i-ai povestit că ne-am întîlnit în marginea pădurii, ieri dimineaţă?

— Cui? — întrebă zăpăcit Paul, întrerupt în mijlocul unei fraze întortocheate — cui să-i spun? La nimeni...

— Dacă te prind că deschizi gura, te bat pînă îţi pierzi răsuflarea, ai înţeles?!

Paul dădu din cap, jignit şi celălalt se coborî din pat, cu o singură mişcare şi, după ce stătu cîteva minute de vorbă jos cu un bătrîn, foarte murdar, pe care Paul nu-l cunoştea, ieşi pe uşă. Abia acum observă Paul că Gaşpar era foarte bine îmbrăcat, de nerecunoscut: îşi aruncase haina aceea boţită de velur, pantalonii şlefuiţi de doc şi purta acum o cămaşă albă cu cravată. Doar pantofii aceia foarte noi îi avea încă în picioare.

După ce plecă Gaşpar, Paul se dădu jos din pat şi vru să se ia după el, ca să afle unde merge, dar, cînd să iasă pe uşă se auzi strigat încet, de o voce subţire, şi cînd se întoarse, îl zări lîngă el pe Miloia care îi era foarte simpatic lui Paul, în ciuda craniului său ascuţit şi tuns şi a mustăţii sale lungi, negre, ascuţite, pentru că era atît de timid, femeiesc de sensibil, atît de uşor de intimidat încă în prezenţa lui, adolescentul Paul se simţea şi el stăpîn pe sine însuşi şi dispreţuitor de toate fleacurile care îl făcuseră să sufere altă dată; acest Miloia, ucenic umil al lui Krinitzki era, se părea mai neajutorat şi mai slab decît Paul şi poate de aceea se refugia cu atîta putere lîngă puternicul Krinitzki şi mai ales lîngă învăţătura sa, unde slăbiciunea era o virtute, o forţă chiar.

— Vrei să pleci, Paul? — îl întrebă Miloia, atingîn- du-i cu sfială mîneca bluzei vechi pe care o purta.

— Nu! — minţi Paul, ca de obicei cînd era luat prin surprindere — voiam să ies pînă afară!...

— Bine! — spune cu îngăduinţă Miloia — du-te că te aştept. Vreau să stăm puţin de vorbă, dacă nu te superi...

Paul ieşi afară din dormitor, furios pe mica sa laşitate şi mai ales de minciuna sa penibilă, ocoli clădirea de scîn- duri şi se întoarse înăuntru. Miloia îl aşteaptă în acelaşi loc unde îl lăsase şi tînărul era convins că nu se mişcase de acolo un centimetru; cum îl zări, zîmbi cu toată faţa de parcă ar fi revăzut un frate şi, deşi pe Paul îl supăra în deobşte făţărnicia, îl muia acum căldura cu care îl primea acest om străin şi mai ales atenţia pe care i-o dădea, aici, unde trecea aproape nebăgat în seamă de parcă cu toţii i-ar fi intuit, deodată şi pînă la fiind, firea lui feminină, moale, emotivitatea lui atît de instabilă, lipsa lui de trecut, minciunile sale colorate care ieşeau ca nişte animale lungi şi graţioase, fără voia sa, din creierul lui înfierbîntat, incapacitatea sa aproape bolnăvicioasă de a urî, tocmai pentru că nu avea memorie.

Miloia îl duse pînă la patul lui, ţinut într-o mare curăţenie, îl invită să şadă şi îi întinse o pungă de bomboane ieftine, din miere, îmbiindu-l să se servească şi Paul luă deşi de mic nu putea suferi mierea de albine, apoi trebui să ia şi nişte biscuiţi, foarte vechi, pe jumătate pulverizaţi de cînd stăteau în punga aceea mare şi grosolană, de băcănie.

Pentru că Miloia era atît de cald şi de dezarmat, Paul simţi nevoia să fie răutăcios şi spuse:

— Vrei să-mi cumperi sufletul cu bomboane şi biscuiţi din anul trecut, baci Miloia?

Miloia zîmbi şi se roşi tot pe frunte, aplecă o clipă privirea, apoi spuse, atît de încet încît Paul trebui să se aplece ca să desluşească bine toate cuvintele:

— Cum aş putea îndrăzni aşa ceva? Dumneata crezi că Domnului poţi să i te arăţi oricum? Mai bine departe de el şi orb, decît să te apropii de cuvîntul lui în haine de împrumut, mincinoase...

Lui Paul îi venea să pufnească în rîs văzînd cît de bine îşi însuşise Miloia limbajul maestrului său. Plecă ochii, ca să nu se trădeze şi spuse:

— Am glumit, şi eu am fost în biserică şi... dar credinţa...

— De ce să vorbim de credinţă? — întrebă Miloia vrînd să schimbe discuţia, simţind că celălalt nu se simte la îndemînă şi Paul rămase surprins de delicateţea sa — voiam să stăm de vorbă, să ne împrietenim, am văzut că eşti cam singuratic aici...

Paul se înroşi el de data asta pentru că Miloia îi propunea protecţia şi asta, probabil, în urma unui incident care se petrecuse cu două dimineţi în urmă, sau, nu, chiar dimineaţa trecută, şi la care celălalt fusese martor: venind de afară din curte, de la fîntînă unde oamenii amenajaseră un fel de stropitoare sub care se spălau dimineaţa în aer liber, vara şi iarna, cu prosopul într-o mînă şi săpunul său mare, de rufe, în

cealaltă mînă, Mitrofanovici, prietenul lui Secoşan şi instigat probabil de acesta, îl aşteptase lîngă uşă, îl opri sub un pretext mărunt şi apoi, într-o clipă de neatenţie, îi smulse cămaşa de noapte, lungă şi prea largă pentru umerii înguşti ai lui Paul, o cămaşă ţesută din fir gros, în casă, şi toată lumea se strîmba de rîs văzîndu-l pe tinerelul sfios în puţa goală, roşu tot de groază, încercînd să-şi recîştige cămaşa pe care Mitrofanovici i-o flutura prin faţa ochilor aşa cum îşi mişcă toreadorul capa sa roşie prin faţa unui taur furios numai că aici era vorba de un veşnic adolescent, cu pielea sclipitor de albă, orbit de spaimă şi neînţelegere. În cele din urmă, Paul renunţă şi fugi să se ascundă în patul lui de sus, de la „cucurigu”, şi în trecere, cineva pe care nu-l descoperi niciodată, îl lovi de două ori cu cureaua, nu prea tare, dar cureaua fiind foarte subţire i se înfipse în carne. Cînd disperat, se trînti în pat, învelindu-se cu cearceaful şi acoperindu-şi faţa cu mîinile ca să nu se vadă ce slab e şi că avea deja ochii uzi, altcineva — sau era acelaşi cu cureaua — îi trecu peste faţă, în sus şi în jos, o bidinea plină de vopsea, care îi arse buzele şi ochii şi care stîrni o furtună de rîsete, pentru că era acum foarte caraghios.

Probabil la asta făcea aluzie cu atîta delicateţe Miloia: „...am văzut că eşti singuratec aici!...”, crezînd probabil că Paul trebuie să urască pe toată lumea din dormitor. Nu era însă adevărat, supărarea lui trăi doar cît ţinu şi dimineaţa. Apoi el începu să uite încet pentru că începu să le găsească scuze celor care fuseseră cruzi şi

copilăroşi cu el şi, într-adevăr, spre seară, toată lumea părea că uitase incidentul de dimineaţă şi în jur nu erau decît figuri indiferente, preocupate de lucruri brutale, foarte departe de destinul lui mărunt.

— Eu nu sînt supărat pe nimeni! — spuse Paul şi apoi se enervă imediat că gîndise cu voce tare, dar continuă pentru că începuse — cînd eram mic voiam să mă angajez la un circ! Acolo ar fi rîs ceilalţi în fiecare seară de mine şi încă pe bani!

— Da — spuse Miloia, privindu-l cu voioşie — viaţa asta e un fel de circ! Dar e bine că nu porţi pică nimănui... oamenii nu sînt răi, puţini sînt răi! Ei sînt copilăroşi şi cruzi, ca şi copiii! Dar uită repede şi... chiar cred — asta mi-a spus-o băicuţu (era Krinitzki) că după ce ţi-au făcut un rău oarecare pe care nu te-ai răzbunat, oamenii ţi se simt îndatoraţi şi îi cîştigi la tine, în felul acesta, nemaivorbind că te faci plăcut Domnului... aşa, că şi ţie, oamenii acuma, eu cred că îţi sînt îndatoraţi!

Miloia vorbea cu blîndeţe şi timiditate, ca de obicei, dar nu putu ascunde prea bine satisfacţia că putuse strecura în discuţie şi repeta atît de potrivit ideea maestrului său. Paul, care îl privea cu atenţie, observă că la mîna stîngă, unghia degetului inelar avea ceva deosebit şi pentru acest lucru Miloia o şi ascundea, după degetul cel mare, gros, cenuşiu de fontă şi Paul privi cu atîta încăpăţînare în acel loc ca să vadă desluşit despre ce era vorba, în timp ce Miloia vorbea încă, pînă cînd, la un gest mai pripit al celuilalt, i se mişcă inelarul şi atunci el zări unghia în întregime descoperită: nu era o unghie, ci

aproape o gheară de animal, tăioasă şi arcuită ca o gheară de vultur, acoperind toată carnea de la capătul degetului, strivind-o şi lăţind-o. Miloia îi surprinse privirea aţintită pe degetul său şi se fîstîci tot, ca un copil şi lui Paul îi fu ruşine că se uitase aşa pe faţă şi îl jignise pe acel om atît de îndatoritor, arătîndu-i că i-a observat deja acea măruntă infirmitate.

Miloia se opri brusc din ce povestea, îşi ascunse repede mîna — aproape se ascunse ea singură, ca un animal surprins afară din vizuină — apoi amintindu-şi probabil de Krinitzki, se înfrînse, deschise pumnul şi îi arătă degetul lui Paul:

— E ceva din naştere! — spuse el cu simplitate — ţi-e silă?

— Nu-nu! — făcu Paul mişcîndu-şi cu putere capul la stînga şi la dreapta — cum o să-mi fie? N-am vrut să...

Miloia îl privi însă în ochi cu atîta blîndă voioşie, încît tinerelul se împiedecă în propria sa frază şi o clipă, fu el cel slab şi deconcertat.

— Ştii că băicuţu' doarme în fiecare noapte cu un lanţ subţire înnodat pe după piept? — îi spuse Miloia, şoptit, de parcă Krinitzki ar fi putut să-i audă.

— Da? — întrebă el fără rost şi o clipă i se păru mai puţin caraghioasă povestea pe care i-o spusese lui Gaşpar în legătură cu Mihuţi şi spălatul picioarelor la miezul-nopţii.

— E un om sfînt! întări Miloia — nu drăcuieşte nici în gînd, nu ridică mîna nici cînd e lovit...

— Dar cine ar îndrăzni să-l lovească? — spuse Paul cu dispreţ.

— Îl vor lovi! — spuse Miloia cu o ciudată convingere — se tem de el şi-l urăsc şi-l vor lovi! Nu e departe ziua...

— Dar cine să urască un om care face bine, care nu are cu nimeni nimica...

— Pe tine oamenii te iubesc — spuse Miloia, aţîţat uşor — îţi rup cămaşa, te feştesc peste ochi... te şi lovesc, ca pe copii, dar nu te urăsc, pentru că eşti blînd şi nevinovat ca o pasăre, pentru că eşti mai slab decît ei, de asta te iubesc! Băicuţu e însă un om tare, mai tare decît toţi cei de aici la un loc şi asta ei nu pot suferi... Şi nu că e puternic şi are pumnul vîrtos, nu pentru că i-ar împrăştia numai cu răsuflarea... nu, aceasta oamenii uneori mai iartă pentru că tăria trupului e slabă şi trecătoare... nu, ei îl urăsc şi o să-l omoare pentru că îi întrece în bunătatea inimii... În puterea lui mare care i-a dat-o Domnul de a-şi înfrîna pornirile trupului său, de a-l supune şi umili! Lupta lui cea mare nu e cu ei, ci cu trupul său pe care îl supune neîncetat şi de care se teme ca de diavol! Noi ceilalţi şi mai ales „ei” (cînd spuse „ei” ochii lui Miloia se aprinseră o clipă de ură şi Paul rămase uimit decît îl iubea pe Krinitzki) sîntem biruiţi prea des de acest trup nevrednic şi vremelnic, care nu e decît o pedeapsă şi un canon... Dar nu vreau să-ţi vorbesc despre asta! — se reculese el — dacă ai să vrei, mai tîrziu, din proprie aplecare... nu vrei să stai de vorbă cu băicuţu? — făcu el deodată şi, luat prin surprindere, Paul se înroşi şi minţi ca de obicei, spunînd:

— Da, cum să nu... mai de mult chiar eu aş fi vrut să...

Miloia se ridică şi Paul făcu la fel, crezînd că celălalt îl va duce imediat să-l prezinte învăţătorului său, care nu se afla în dormitor în clipa aceea, dar Miloia îl apăsă cu mîna, blînd, pe umeri şi-i spuse, cu voioşie caldă în privire:

— Încă nu se poate, băicuţu citeşte acum şi nu poate fi supărat, dar dacă mai stai pe aici te va cunoaşte... chiar el mi-a spus că pot să te aduc!... şi plecă, lăsîndu-l pe Paul aşezat pe propriul său pat, umblînd cu privirea aplecată şi cu vîrful picioarelor înlăuntru.

„De ce nu se duc oamenii ăştia la mînăstire?” — se pomeni gîndind Paul, dar îşi regretă imediat răutatea în care nu se deosebea prea mult de a vlăjganului de Secoşan şi de sluga sa, Mitrofanovici, doi inşi de care se temea tot dormitorul şi care puseseră la cale multe rele. De altfel, îşi aduse aminte numaidecît că felul în care citeau ei Biblia şi Noul Testament se deosebea de orice biserică oficială şi tocmai asta era mîndria lor: curăţenia cu care citeau Cartea Sfîntă, fără nici o prejudecată şi fără nici un folos.

7

Peste un timp, vreo jumătate de oră, Paul stătea în picioare lîngă scăunelul pe care Dan, liceanul, trîntea cărţile împreună cu prietenul său, un ucenic, care lucra la atelierul de reparaţii, pe care îl chema Gherga, Tică Gherga. Cei doi, profund preocupaţi de

joc nici nu băgau în seamă prezenţa lui Paul, care era mai în vîrstă decît ei, dar care participa la emoţiile jocului lor cu o patimă, neînfrînată, sărind de pe un picior pe altul, strigînd uneori de surpriză sau de încîntare, comentînd cu voce tare, făcînd aluzie la tot felul de întîmplări necunoscute pe care nu le înţelegea şi nici nu le asculta nimeni, încît el părea adolescentul, iar cei doi, care trînteau cu un plescăit uniform cărţile soioase pe scăunelul vopsit în verde, doi inşi înăspriţi şi blazaţi de o viaţă lungă, infernală. Din cînd în cînd unul din cei doi, Dan sau celălalt, Gherga, un ins mărunt de stat, cu faţa plină de coşuri mari agresive, şi părul negru, sclipitor, ridica privirea uimită spre cel care stătea în picioare lîngă ei şi trăia cu atîta zgomot emoţiile lor ascunse şi atunci, Paul, deşi mai în vîrstă decît amîndoi, se pierdea, se înroşea de teama absurdă că spusese sau făcuse ceva ce nu se cădea, supărînd pe jucători. Cei doi îl dispreţuiau prea mult însă şi erau prea prinşi de joc ca să cheltuiască măcar o vorbă pe el. Şi astfel, jocul continua cu plescăiturile sale insuportabile şi Paul se ambala din nou, sărind de pe un picior pe altul, chicotind, cu mîinile în şolduri, mişcîndu-şi în toate părţile capul, pe gîtul lui subţire, de femeie.

În dormitor intră cu pas rar Krinitzki însoţit de Miloia şi se opri lîngă cei doi care îşi continuau jocul, nepăsători. Paul, crezînd că uriaşul îl caută pe el, se depărtă de jucători, apropiindu-se de patul lui Miloia. Dar nici Krinitzki şi nici Miloia nu-l priviră, ci oprindu-se amîndoi pe locul pe care stătuse

el, păreau că vor să urmărească jocul la rîndul lor.

Krinitzki urmări în tăcere, un minut jocul, apoi cum nici unul din cei doi nu ridica privirea, ignorîndu-i perfect prezenţa, el îşi lăsă una din mîinile sale mari, bătătorite de lucru, pe umărul liceanului, spunîndu-i cu voce coborîtă, şoptită aproape:

— Vreau să-ţi vorbesc ceva, băiatule, dacă nu te superi!

— Mie? — întrebă liceanul, încreţindu-şi faţa sa plină de pistrui — ce să-mi vorbeşti mie?

— Vreau să te întreb ceva — insistă cu blîndeţe Krinitzki — haide pînă afară cu mine, două clipe.

Dan tăcu un timp, de parcă n-ar fi auzit, continuînd să facă jocul, apoi spuse, cu grosolănie:

— N-am timp acum, nu vezi, ce mă baţi la cap? N-am ce vorbi cu dumneata...

Krinitzki nu zise nimic, numai respiraţia i se îngreună şi nările începură să-i palpite.

— Nu ţi-e ruşine — spuse Miloia, care stătea lîngă Krinitzki, cu faţa toată roşie de enervare, vorbind însă ca şi celălalt, încet, şoptit — nu laşi odată din mînă cărţile astea păcătoase cu care te cumpără diavolul?

— Şi tu eşti aici? — întrebă Dan, continuînd să joace, rînjind, trebuia să-mi închipui că e şi crîsnicul pe aproape?! Ce — continuă el, jucînd mereu, vorbind cu lene — faceţi sfînta liturghie aici pe capul nostru?

Gherga nu spunea un cuvînt, dar era vizibil nemulţumit de această scenă pe care n-o înţelegea.

— Da! — făcu Krinitzki, oftînd — voiam să te întreb dacă nu-ţi simţi conştiinţa încărcată? Dacă nu ai un lucru pe care…

— Nu, părinte — întrerupse plictisit Dan — am o conştiinţă ca a unui prunc în leagăn, proaspăt fătat. Cînd s-o întîmpla ceva, te caut eu, vă asigur! Alerg la Sfinţia- Voastră neîntîrziat!

Krinitzki rămase pe loc, fără un cuvînt, nemişcat şi numai respiraţia sa greoaie, puternică, arăta starea de care era cuprins şi marele efort pe care îl făcea de a rămîne calm.

— Cum vorbeşti — ţipă deodată cu vocea sa ascuţită Miloia şi Paul tresări cu putere, iar nişte lucrători care zăceau pe paturile lor, deveniră atenţi, mişcîndu-se sau ridicîndu-se în capul oaselor.

Krinitzki îl prinse uşor de mînă, liniştindu-l, iar cu cealaltă, scoase dintr-unul din buzunarele largi ale salopetei sale vechi pe care o purta închisă la gît, pe orice vreme, cartea din care obişnuia să citească în fiecare seară, Biblia sa cu litere chirilice:

— Dar asta cine a făcut-o? — spuse el cu aceeaşi voce stăpînită, arătînd-o liceanului. Acesta nu se sinchisi, continua să dea cărţile deşi coperta de pînză a cărţii aproape îi mîngîa obrazul. Apoi, catadicsi să întoarcă capul, o clipă, şi spuse, jucînd mereu:

— Nu ştiu, cine a făcut-o?!

Atunci Krinitzki îşi pierdu firea, începu să răsfoiască în faţa ochilor celui de jos, aşezînd pe scăunel cartea, peste cărţile de joc, şi spuse, gîfîind, întorcînd paginile:

— Şi asta! Şi astea? Scîrnăviile astea? Hai? Şi astea? Şi astea? Şi astea? Dar asta?!...

Vorbea precipitat, sufocat, aproape plîngînd şi întorcea mereu paginile acoperite cu litere mărunte, chirilice, peste care se lăfăiau desene obscene şi fraze fără echivoc, aşa cum apar pe pereţii toaletelor publice, scrise cu creion roşu si albastru.

Liceanul, mereu imperturbabil, privi la cele ce-i arăta lucrătorul, cu buza de jos răsfrîntă cu impertinenţă şi plictis, apoi, cum celălalt, tremurînd din trupul său mare, îl privea aşteptînd un răspuns, deschise gura şi-i spuse:

— Habar n-am cine s-a ocupat cu... eu să ştii n-am nici un fel de talent la desen, şi la şcoală...

— Dar ăsta al cui e? — izbucni Miloia cu vocea sa ţipată, stridentă, smulgîndu-i din buzunarul din spate, al pantalonului dangarez pe care îl purta, dintre filele unui carnet gros, cu coperţi în pătrăţele şi care ieşea pe un sfert la iveală un creion cu două capete roş-albastru şi ţinîndu-l în faţa lui Dan.

Acesta întinse mîna şi-l smulse, fără să-l privească şi cum Miloia vru să i-l smulgă înapoi, Dan spuse rece:

— Hai sictir! — şi scuipă cu precizie pe mîna lucrătorului care încerca încă să-i smulgă propriul său creion.

Miloia rămase încremenit, privindu-şi prostit mîna: la aşa ceva nu se aşteptase. Krinitzki parcă nici n-ar fi observat ce se întîmplase, într-atît de zguduit era de profanarea cărţii sale sfinte, pe care

continua să o privească, nevenin- du-i să creadă. Dan, văzînd că cei doi bărbaţi nu se mişcă şi nici unul nu are curajul de a face uz de forţa lui, îl privi rîzînd pe Gherga, care stătea în faţa lui şi care întoarse capul nevrînd să participe la acest joc. Apoi se răsuci cu scăunel cu tot, cu umărul spre cei doi şi îşi aprinse o ţigară pe care o rupse în două mai întîi.

— Cum ai putut, copile? — gemu Krinitzki — nu te pricepi că ai făcut un păcat cum nu este altul mai mare? Pe Cartea Sfîntă, pe sfîntul cuvînt al Domnului să-ţi pui pecetea murdăriei tale de suflet? Vai părinţilor tăi, vai tatălui tău care încă n-a putrezit bine în mormîntul său...

— Băicuţule! — strigă Miloia cu vocea sa pătrunzătoare — da' cum de nu-l trăsneşti pe ticălosul ăsta? Cum de-l rabzi şi nu-l astupi cu podelele astea? I-ascultă, mă! — făcu el privindu-l cu ochii scoşi din orbite pe Dan, dar acesta se ridică şi aruncînd chibritul pe care îl ţinea încă în mînă, se îndreptă spre uşă (care era larg deschisă) stătu o clipă în prag, privind nepăsător cerul, apoi ieşi afară.

Miloia vru să se repeadă după el şi fiindcă Krinitzki îl prinse cu putere de braţ, lovi cu piciorul în scăunelul care se găsea în faţa sa şi-l zbură în perete, împrăştiindu-i cărţile de joc peste tot în aerul încărcat al dormitorului.

De pe unul din paturi se ridică un bărbat nu prea în vîrstă, cu părul cărunt şi ieşi pe urmele liceanului; se auzi o izbitură, un scîncet ascuţit, apoi, probabil că liceanul o

luase la fugă, pentru că de afară răzbătu o voce groasă, răguşită, strigînd:

— Te-am înghiţit pentru taică-tu, nenorocitule, dar să nu te mai prind pe-aici că-ţi învineţesc curul, derbedeu murdar...

După o clipă se auziră paşii omului care se înapoia şi atunci Gherga, care mai stătea încă pe scăunelul său, se ridică cu rapiditate şi se făcu nevăzut. Făcuse bine, pentru că, întorcîndu-se, lucrătorul care-l lovise pe Dan, îl căută furios din ochi, apoi se duse încruntat şi se sui la locul său, evitînd, din jenă, să-l privească pe Krinitzki care stătea ca un copil uriaş, cu biblia sa profanată în mînă, turtit şi încă necrezînd. Miloia sta lîngă el, în picioare şi plîngea, eliberat, şi trupul său lat, puternic, bătucit de lucru, muşchii săi lungi care se încordau sub cămaşa sa subţire, peticită, de mătase, pe care o purta, se împotriveau acelor inexplicabile zguduiri interne, dureroase, brutale, sacadate. Păreau deodată izolaţi cei doi oameni aflaţi deja pe panta scoborîtoare a vieţii în felul în care stăteau, unul aşezat pe pat şi celălalt, în picioare, rezemat cu umărul de fereastră şi zguduindu-se într-un fel de plîns, un cuplu ciudat, neîndrăgit, trăind cu o mare putere de imaginaţie, copilărească aproape, istoriile scurte şi metaforele unei cărţi atît de vechi, temători faţă de orice biserică, cu un fel de teamă ce nu era însă decît un început de orgoliu; era o realitate la fel de mare ca orice realitate, cea pe care o trăiau ei, şi, sub ochii nepăsători sau încurcaţi ai celorlalţi, puteau agoniza, muri şi învia în ea, sub scutul ei.

Paul observă cu mare atenţie toată scena, tot acel incident şi fu singurul care intui ceva din disperarea aproape comică pe care o trăiau, pentru un lucru atît de mărunt, nefolositor, în ochii celorlalţi, cei doi bărbaţi maturi, puternici, hărtăniţi de viaţă. Ar fi vrut în cîteva rînduri să se apropie — Miloia îi spusese doar că Krinitzki vrea să-l cunoască — dar de fiecare dată renunţă, închipuindu-şi că va fi prost primit, speriindu-se de brutalitate şi neprevăzut, chiar şi din partea unor asemenea oameni care profesau toleranţa. Un singur lucru plutea stabil prin memoria atît de confuză şi hazlie a lui Paul; faptul că niciodată nu va fi în stare să cunoască acest animal ciudat care se nu- mea — sau pe care ceilalţi îl numeau viaţă şi faţă de care, pentru el, nu rămînea decît o singură armă: teama.

Pe cînd stătea în felul acesta, încurajîndu-se mereu să facă cei cîţiva paşi care îl despărţeau de geamul de care stătea încă rezemat Miloia, îl zări pe acesta întorcîndu-se şi, trecînd cu paşi înceţi, greoi, pe lîngă el — fără să-l bage în nici un fel în seamă — în dormitorul vecin. Krinitzki rămăsese în aceeaşi atitudine, pe pat, cu cartea în mînă, descurajat şi trist şi pentru întîia oară, Paul îl zări pe acest om impunător, plesnind de virilitate, turtit, cu ochii bolnavi, fără strălucire, furişaţi, privind în aer ceva care nu se vede, aşa cum au uneori animalele bolnave.

Ridicînd după cîteva clipe, din nou privirea, zări lîngă Krinitzki un omuleţ, cu părul blond, spălăcit, cu ochii albaştri, vii, îmbrăcat într-un costum bleumarin, cu dun-

guliţe, apărut de nu se ştie unde, şi doar Paul nu privise în pămînt decît cîteva secunde, pentru că îl dureau din nou picioarele şi şi le privise de parcă ar fi putut să le întrebe — aşa cum întrebi un prunc de două luni sau o pasăre — de ce anume suferă, sau e doar un capriciu care lui îi crează atîtea plictiseli?!

Paul nu se mai mira de lipsa de atenţie: propriile sale simţuri îi jucau adeseori renghiuri atît de ciudate încît el începu să se obişnuiască şi să-şi închipuie — lucru foarte înveselitor! — că timpul e făcut din spaţii goale în care locuieşte te miri cine şi uneori, trupul oamenilor poate să străbată mari distanţe, fantastice distanţe într-o parte dintr-o clipă; astfel, el putea descoperi maşini pe un loc unde cu o secundă înainte fugise doar praful, sau silueta unui ins mic şi nervos acolo unde era doar aerul greoi şi încărcat de mirosuri aproape străvezii, ale ba- răcii.

Insul blond, îmbrăcat în costum albastru închis, pe care îl zărise uimit Paul, se aplecă lîngă urechea lui Krinitzki şi îi şopti ceva; uriaşul ridică surprins privirea, apoi se ridică greoi şi ieşi afară, însoţit de celălalt.

— Mergem la miliţie? — întrebă Krinitzki după ce ieşiră din baracă, dar Mateiaş — căci el era omul cu părul spălăcit — surîse şi spuse, cu un ton degajat, rîzînd fără grijă:

— Da’ de unde... de ce vă speriaţi voi de miliţie? Hai să stăm aici, în spatele magaziei...

Şi îl conduse pe Krinitzki pe o bancă eu spătar, care se rezema de scîndurile unei magazii nu prea mari în care se ţineau hainele de protecţie ale fabricii, clădită peste rîu în aşa fel, încît cei doi aşezîndu-se, auzeau dedesubt valurile grăbite ale apei. În faţa lor, drept, se afla la o distanţă destul de mare, pe jumătate acoperit de zidul fabricii, un salcîm gros, bătrîn, fără coroană, iar în partea superioară a trunchiului coaja crescuse în aşa fel încît închipuise un cuib mare, natural, şi în această alveolă se găsea într-adevăr un cuib de berze; aşa cum sînt adeseori zugrăvite în albume pentru copii, una era aşezată în cuib, poate clocea, iar cealaltă, stătea într-un picior şi culoarea lui vie, roşie, se zărea chiar de lîngă peretele magaziei. Barza sta şi îşi freca capul de penele de pe spate, cu ciocul în vînt.

Cei doi se aşezară şi Krinitzki luă aproape aceeaşi poziţie în care stătuse în baracă cîteva secunde mai devreme, cu capul aplecat şi gîtul său gros, arcuit, cu palmele sale mari, prelungi, strînse între genunchi. Plutonierul, după ce se aşează, regretînd parcă invitaţia făcută, se fîţîia la stînga şi la dreapta, nemulţumit, apoi începu, vrînd, se părea, să scape cît mai repede:

— Iată despre ce e vorba, mie nu-mi plac ocolişurile: am primit ordin să te anchetez în

legătură cu Simonca... (Era o minciună, el singur conducea ancheta, Alexandrescu se întorsese la raion, iar Cambrea se afundase în nişte neînsemnate lucrări de birou, fericit de prezenţa acolo a lui Mateiaş care fusese însărcinat oficial să se ocupe de caz; în rest nu se mai deplasase nimeni de la raion pentru că Simonca încă nu murise şi pentru că totul se reducea la un incident sau accident cu date simple, Mateiaş însă era foarte activ şi dormise puţine ore din dimineaţa cînd luase interogatoriul lui Leca.)

— Mi-e scîrbă de toată afacerea asta!... spuse Mateiaş aplecîndu-se şi scuipînd la picioarele sale cu silă — sînt sătul pînă în gît de murdăria asta. Bejan e plecat la socrii, (era şeful miliţiei locale, superiorul lui Cambrea) la raion toţi sînt pe la mare, unul din adjuncţi e în spital, şeful meu direct şi eu... în sfîrşit, ce crezi despre Leca, crezi că e vinovat? Îl cunoşti? Dar ia stai — se pripi plutonierul — îl cunoşti pe Simonca?

Krinitzki întoarse capul, obosit şi-l privi în ochi. Mateiaş se înroşi uşor, zîmbi fără rost, un fel de urmă a adolescenţei, un zîmbet nehotărît, pe jumătate nătîng şi îşi scoase batista ştergîndu-se de o sudoare închipuită ca să-şi ascundă roşeaţa pe care o simţise urcîndu-i-se pe faţă.

— E cald! — adăugă plutonierul, plictisit parcă de anchetă.

— De ce ţineţi închis un om nevinovat? — făcu Krinitzki.

— Cine? Leca? De unde ştii că e nevinovat?

— Toată lumea ştie asta. Un om ca el nu putea să omoare; voi, cei care aveţi putere asupra oamenilor vii, îi bănuiţi pe toţi, dar nici un om nu-i făcut pentru a ucide. Asta e un fel de nenorocire care se abate din senin, e o pedeapsă mare a Domnului... să nu crezi — adăugă Krinitzki care parcă bănuia ce gîndeşte cu un zîmbet ascuns plutonierul — că îţi vorbesc aşa pentru că citesc Biblia; asta nu e scoasă din Carte, e un lucru pe care îl gîndeşte ţăranul nostru, orice om cu judecată limpede: omorul e o pedeapsă venită de sus!

— Pedeapsă pentru cine? — întrebă cu vioiciune Mateiaş, adaptîndu-se cu rapiditate acestei discuţii semiteo- logice — pentru făptaş sau pentru victimă?

Krinitzki îşi mişcă cu greutate umerii săi mari, aple- cîndu-se peste mîinile pe care şi le ţinea mereu lipite, între genunchi:

— Cine poate să ştie? Pentru făptaş cred... că victima, mortului i se iartă...

— Dar dacă moare nespovedit? Cu sufletul încărcat de păcat? — întrerupse Mateiaş, fericit ca un licean de cunoştinţele lui în „materia lui Krinitzki”.

Uriaşul nu răspunse şi celălalt adăugă repede:

— Dar dacă victima nici măcar nu moare, ci rămîne schilod pe viaţă?

Krinitzki dădu încet din cap, fără să scoată o vorbă şi Mateiaş îşi aprinse, cu gesturi neîndemînatice, o ţigară; în fiecare clipă te aşteptai să-i pice din mînă chibriturile, pachetul de ţigări, un creion pe care-l scoase fără nici un rost, privindu-l apoi cu uimire şi nerăbdare.

— Eu îl cunosc de multă vreme pe Leca — spuse Krinitzki, răspunzînd astfel primei întrebări a plutonierului — şi pe ai săi, îi cunosc şi despre el pot să spun că e un om cu inima curată. Şi pot fi crezut pentru că nimic nu mă îndeamnă să-l apăr, el avea totdeauna în gură cîte un cu- vînt ascuţit împotriva mea, făcînd de multe ori oamenii să rîdă, oameni care altfel, poate, m-ar fi ascultat şi s-ar fi apropiat de curăţenia sufletului...

Apoi, Krinitzki întoarse cu vioiciune capul spre Mateiaş şi spuse repede, spre surprinderea celuilalt:

— De altfel, cine se pricepe cît de cît la oameni, poate vedea dintr-un foc...

— Ce? — întrebă plutonierul.

— Cum? — făcu Krinitzki — aşa arată un om care ridică braţul împotriva unui munte ca Simonca? El şi cu spatele ar fi trîntit jos trei cît Leca!

— L-a luat prin surprindere! — se repezi Mateiaş, dar Krinitzki nu răspunse şi îşi mişcă umerii cu un uşor dispreţ. Atins de asta, Mateiaş se aplecă lîngă urechea lui, deşi nu era nimeni prin apropiere, şi-i spuse:

— Şi eu cred la fel, dar... procurorul a dat ordin să fie reţinut! A dat ordin şi s-a întors la biroul lui lustruit... probabil că aici nu ştia nimeni să facă o cafea ca lumea! — şi rîse singur de gluma sa, prinzîndu-şi genunchiul stîng între palme şi ridicîndu-l uşor în sus.

— E păcat! — spuse cu seriozitate Krinitzki — să fie închis un om nevinovat!

— Dar dumneata, care eşti om cuminte, cine crezi că e vinovatul, făptaşul? — întrebă

plutonierul, enervat de tonul sfătos pe care şi-l luase celălalt.

— Nu e treaba mea să aflu aceasta!

— Crezi deci că era un om voinic, puternic, care ar fi putut să îndrăznească? — întrebă plutonierul, privindu-l cu coada ochiului.

Krinitzki dădu din umeri, se aplecă la pămînt şi întinse degetul arătător cu unghia tăiată drept, pînă în carne şi aşteptă cu răbdare pînă o buburuză care se căţăra, nesigură, pe marginea unei frunze de măcriş, se urcă pe unghia sa; apoi ridică mîna pînă în dreptul ochilor şi urmări în linişte insecta, uitîndu-l pe Mateiaş.

— Am auzit — începu nesigur plutonierul — că seara, în dormitor, citeşti oamenilor dintr-o carte tot felul de...

— Da, întări Krinitzki — lucrez aici, în fabrică de la cincisprezece ani şi le citesc din Cartea Sfîntă, din Biblie!

— Ai încercat să-i citeşti şi lui Simonca?

Krinitzki îl privi o clipă mirat pe plutonier, apoi spuse:

— Nu... nu i-am citit! Eu nu citesc decît celor care simt îndemnarea pentru...

— Ştii... — dar Mateiaş se opri, aproape icnind, dîn- du-şi seama ce greşeală ar fi făcut dacă l-ar fi tras la răspundere pentru credinţa lui, o întrebare pe care i-o puseseră mulţi, desigur, şi pentru care avea probabil şi un răspuns pregătit; atunci, se hotărî repede:

— Cînd ai stat ultima oară de vorbă cu Simonca? Ziua şi ora, ceasul, cît mai precis!

— Cu Simonca vorbeam des... începu nehotărît Krinitzki. Ultima dată să fi fost

sîmbătă, ba nu, mint, duminică dimineaţa. El a venit să mă caute pentru că ştia că în fiecare duminică dimineaţa...

— Minţi iarăşi! spuse aspru Mateiaş, stînd picior peste picior, şi mişcîndu-şi involuntar gheata lui roşie, ridicol de mică.

Krinitzki îl privi uimit pe plutonier, îndreptîndu-şi umerii şi ochii lui fulgeră o clipă, dar celălalt adăugă calm:

— Minţi, domnule predicator! Calci porunca a cincea! Am să-ţi spun eu un lucru pe care îl ştii mai bine decît mine: ai fost ultimul om care l-a văzut în viaţă pe Simonca! La nici un sfert de oră după ce ai vorbit cu el, a fost găsit lat, cu capul baltă de sînge. Taci! — strigă Mateiaş — nu nega, ai fost văzut, Mioc, îl cunoşti pe Mioc, domnule Krinitzki?

— Îl cunosc — spuse Krinitzki, cu vocea puţin sugrumată — e drept a intrat pe cînd vorbeam cu Simonca despre...

— Despre ce? — sări aţîţat în picioare plutonierul, vă- zînd că celălalt înmoaie fraza.

Krinitzki tăcu şi se vedea că nu are de gînd să deschidă gura prea curînd.

Mateiaş se plimbă de cîteva ori prin faţa băncii, de parcă s-ar fi găsit în biroul lui, la secţie, apoi deşi se propti în faţa lui, fericit, părea că plutonierul stătea jos: deşi, aşa cum se afla în picioare, abia îi ajungea la umeri uriaşului sau aşa părea şi spuse:

— Ce-ai spune, domnule Krinitzki, dacă te-aş ridica aşa cum te afli, fără să te las să-ţi iei măcar o pereche de ciorapi?

Mateiaş îi privea cu asprime (care i se potrivea atît de puţin), dar Krinitzki nu

mişcă în nici un fel. Plutonierul stătea încă pe gînduri, cînd îşi dădu seama că celuilalt i-ar fi convenit să fie închis: era un martiraj nesperat care l-ar fi ridicat în ochii celor care îl ascultau, printre care, auzise plutonierul, se găseau şi cîţiva fanatici.

— Faceţi ce credeţi de cuvinţă! spuse, deodată, obosit Krinitzki, dar era o oboseală care avea o cu totul altă cauză, intuia Mateiaş care nu ştia nimic totuşi de Biblia profanată de licean, fiul vitreg al Irinei.

— Dar de ce minţi? — strigă Mateiaş, aşezîndu-se lîngă el pe bancă — cum de poţi minţi? Cum de poţi minţi? — repetă plutonierul disperat aproape, ştergîn- du-şi din nou fruntea zbîrcită, cu batista. Soarele apunînd îl bătea drept în faţă şi îi trăda perfect rotunjimea capului, de loc ascunsă de părul său rar, anemic. Avea într-adevăr un cap rotund, ca o bilă, un cap de copil bătrîn şi neastîmpărat.

— Ce-ai vorbit cu Simonca? — întrebă plutonierul — spune tot, fără să încerci să te ascunzi? Nu-ţi agrava situaţia, Krinitzki!

Buburuza zbură în clipa aceea şi Krinitzki o urmări cu privirea încîntată, senină, atît de departe, o clipă, de toate acea luptă care se ducea între cei doi, încît Mateiaş se frămîntă pe scîndura subţire a băncii, nemulţumit de el însuşi şi încercînd, fără să reuşească, să se înfurie împotriva predicatorului.

— Simonca, fie iertat! (în fabrică toată lumea crede că fierarul murise şi autorităţile nu infirmară zvonul) — Simonca m-a jignit tare — spuse Krinitzki, cu figura încă senină — m-a lovit pînă în fundul sufletului, cum

puţini au îndrăznit-o, Dumnezeu să se îndure de sufletul lui, acolo unde se află! De aceea, numai de aceea n-am vrut să aduc vorba despre discuţia noastră din dimineaţa aceea... de Marţi dimineaţa, pentru că ştiam că dumneata ai să cauţi să scoţi de la mine şi ultimul cuvînt şi nu voiam să mai repet greşeala lui, păcatul care l-a făcut cu mine, acum, cînd e mort. Nu-ţi foloseşte cu nimic să ştii ce-am vorbit, e ceva care e înmormîntat între noi doi...

— Te înşeli, stimabile! — izbucni Mateiaş cu mult mai multă vehemenţă decît ar fi vrut, din nou impulsivitatea lui îi juca o festă — aici e vorba de o anchetă oficială, trebuie să deşerţi imediat tot ce ştii, altfel...

— Altfel? — întrebă Krinitzki, cu o blîndeţe şi uşoară ironie, încît Mateiaş înţelese ce puţin se putea speria un om ca el de un organ de represiune şi cît de puţin se sinchisea de ceea ce avea de suferit trupul său; ba, poate se şi bucura de suferinţa fizică şi lui Mateiaş îi trecu ca fulgerul prin cap: „— Oricum, n-avem nevoie de martiri în toată afacerea asta murdară!”

— Ia spune! — izbucni plutonierul cu o falsă spontaneitate — crezi că mie-mi face plăcere tot ce fac? Meseria asta murdară, împuţită, să bănuieşti pe toată lumea, să te înjoseşti cu toate... i-ascultă! adăugă el repede — dumneata nu crezi că făptaşul unei crime atît de abjecte trebuie prins şi făcut inofensiv?

Krinitzki întoarse capul şi-l privi fără nici o expresie şi celălalt adăugă repede, mişcîndu-se mereu pe locul său:

— Nu crezi că dacă un om ia viata semenului său, el trebuie să fie pedepsit încă aici, în viaţa aceasta? Mi se pare că, sînt vreo două zile de atunci, Marţi cred, în după amiaza omorului, explicai oamenilor tocmai acest punct de vedere, această credinţă cum zici dumneata...

— Dumneata crezi? — îl întrebă brusc Krinitzki.

— Eu? — se pierdu Mateiaş — dar de ce... — apoi se reculese şi spuse, zîmbind cu o şiretenie copilărească: — Eu s-ar putea să cred, în felul meu... doar şi dumneata crezi în felul dumitale, nu admiţi punctul de vedere al bisericii...

— Biserica e o instituţie cu funcţionari, ca oricare alta... o instituţie administrativă — spuse Krinitzki vorbind, pentru întîia oară cu o anumită patimă — credinţa trebuia să rămînă în popor, popii o deformează, o răstălmăcesc şi poate nu atît din vina lor! Aşa se întîmplă însă cînd vrem să aducem împărăţia de apoi, aici, pe pămînt. Din urma credinţei nu se pot trage nici un fel de foloase lumeşti! — încheie el cu putere.

— Dar cum se împacă... — izbucni Mateiaş şi se opri brusc, muşcîndu-şi buzele.

— Mă rog! — acceptă el nemulţumit, pînă în cele din urmă — asta e o chestiune care nu mă priveşte! E treaba dumitale şi a organizaţiei în care... dar nu-şi termină fraza, pentru că îl săgetă o idee neaşteptată şi-l privi o clipă, pe Krinitzki, fulgerător, dintr-o cu totul altă lumină. Acesta însă tăcea, privind în pămînt, indiferent.

— Să nu crezi — întrebă Mateiaş, montat deodată — că vederile dumitale te privesc

numai pe dumneata... tot ce spui oamenilor are o oarecare influenţă, destul de mare chiar, dumneata eşti un om de prestigiu şi... eşti si un om inteligent, o pildă puternică şi, ca atare...

Krinitzki se ridică, destul de repede şi spuse, cu uscăciune, şi cu o anumită oboseală, de parcă această frază ar mai fi auzit-o în repetate rînduri:

— Nu cred, tovarăşe plutonier, că asta priveşte ancheta dumneatale... dacă mai ai vreo întrebare de pus în legătură cu bietul Simonca, dacă nu...

— Ia stai puţin! — tresări Mateiaş, dar văzîndu-l pe celălalt gata de ducă, se ridică la rîndu-i, umilit brusc de statura înaltă a celuilalt. Începu să se agite pe loc şi păru că se simte mai puţin la îndemînă chiar decît adineauri pe banca pe care se foise tot timpul. Se decise şi spuse, vorbind sacadat:

— Te rog, tovarăşe Krinitzki, să-mi declari care a fost obiectul discuţiei pe care ai avut-o cu victima, cu puţin înainte de crimă! Dumneata ai fost văzut de martorul Vasile Mioc şi după dumneata n-a mai intrat nimeni în forjă... ai fost ultimul om care l-ai văzut în viaţă! Tot ce spui, îţi atrag oficial atenţia, va fi consemnat.

— Ultimul om în afara făptaşului! — spuse Krinitzki, zîmbind, într-un anumit fel, şăgalnic.

Mateiaş nu răspunse, aşteptînd crispat.

— Discuţia mea cu Simonca nu vă poate ajuta cu nimic! — spuse moale Krinitzki — ea e un secret al meu pe care nu găsesc de cuviinţă să-l împărtăşesc proceselor voastre verbale.

— Dumneata eşti un om violent şi periculos! — începu să strige Mateiaş şi trupul lui mărunt se sălta necontenit pe tocuri — dumneata, Krinitzki, te rog să nu abuzezi de răbdarea mea, te rog foarte mult să nu întinzi coarda...

Krinitzki începu să rîdă uşor, cu atîta bonomie, încît Mateiaş păli, jignit pînă în fundul sufletului. Apoi se întoarse şi, fără un cuvînt, plecă, lăsîndu-l pe plutonier pironit locului.

— Krinitzki! — strigă Mateiaş — stai puţin, Krinitzki!

Uriaşul se opri şi plutonierul alergă după el, sau doar mergea foarte repede, dar statura lui mică, picioarele sale scurte, mişcîndu-se alandala, dădeau senzaţia unui mers precipitat, indecis, speriat.

— Krinitzki! spuse Mateiaş cu reproş, ajungînd lîngă el — de ce te porţi dumneata în felul acesta? Ce, noi îţi sîntem duşmani? Eu îţi sînt duşman?

— Nu ştiu — spuse Krinitzki — dar dumneata nu ai măcar curajul să porţi haina meseriei pe care o faci... şi aştepţi ca eu...

— Haina mea? Uniforma? Dar bine, Krinitzki, nu se face şi aşa destulă vîlvă nefolositoare în jurul... şi-apoi, să ştii, şi aceasta e haina mea! Am dreptul la ea ca oricare cetăţean, ca şi dumneata!

— Eu nu pot să te ajut în nici un fel, tovarăşe plutonier! — spuse cu blîndeţe, serios, Krinitzki.

— Ba da! — izbucni Mateiaş — dumneata ştii ceva care ne poate fi de mare folos! Să-ţi spun eu însă de ce nu vrei să mărturiseşti nimic: pentru că asta ar fi un secret al

dumitale şi al mortului sau, mă rog! — se corectă el văzînd că ochii lui Krinitzki se înăspresc — sigur, e şi asta, dar nu pe primul plan; dumneata însă nu eşti de acord cu faptul că noi căutăm criminalul, dumneata prin... credinţa dumitale eşti împotriva ideii de pedeapsă, dumneata ai dori ca pur şi simplu să... mă rog, înţelege că nu vreau să te jignesc şi nu despre asta e vorba acum, de sensibilitatea mea sau a dumitale; dacă vrei, oricînd o calc în picioare pe a mea ca s-o menajez pe a celui... în sfîrşit! Vreau să-ţi spun numai un singur lucru: aici nu e vorba de fraze generale, indiferent cît de adevărate şi de nobile ar fi ele; aici e vorba de o faptă, de o crimă, de un accident deci, care se opune totdeauna unei idei, pentru că o crimă e un fapt particular, un fapt profund particular! Dumneata nu trebuie să amesteci justiţia divină cu cea pămîntească; spiritul dumitale, mintea dumitale pot să aparţină, dacă vrei, justiţiei divine, dar trupul dumitale e al meu, el îmi aparţine, indiferent... în sfîrşit! Atîta vreme cît spiritul dumitale, deci, locuieşte în acest trup, el trebuie să ia în seamă şi cealaltă justiţie, cealaltă putere, altfel îi poate face rău! Ştiu-ştiu! — se grăbi să adauge Mateiaş văzînd expresia de orgoliu care apăruse pe faţa lui Krinitzki — voi toţi aceştia, care predicaţi în afara bisericii sînteţi ahtiaţi după suferinţa fizică — sigur, vorbesc despre cei mai buni dintre voi! — aceasta vă măreşte prestigiul şi forţa! Te rog să mă înţelegi! — se pripi plutonierul temîndu-se că Krinitzki s-ar putea din nou întoarce şi să-l lase acolo — eu nu am nimic

cu credinţa dumitale, dimpotrivă, mie, în calitate de comunist poate să-mi şi placă, pentru că voi, sau dumneata, mă rog, sînteţi, în fond, nemulţumiţi de biserică, de oficializarea credinţei, de organizarea ei administrativă, de lumescul ei, de fapt, în felul dumitale, eşti un revoluţionar! Da-da. Te opui formelor reacţionare pe care le-a luat credinţa, te opui unei instituţii de tip vechi şi de fapt te opui chiar ideii de instituţie în credinţă! Te opui clerului şi asta facem şi noi, comuniştii, ne opunem în primul rînd clerului... dar, mă rog, nu despre asta vorbim acum, toate astea dumneata le ştii poate mai bine decît mine, pentru că eşti un om inteligent, cu multă experienţă! Vreau să spun numai că dumneata trebuie să ne ajuţi, să ajuţi justiţia să-şi facă datoria! De ce să te închizi în găoacea dumitale? Uite, vrei să-ţi spun un secret? Era vorba să fii arestat şi eu m-am opus din răsputeri! Mai mult decît atît, m-am opus chiar să fii chemat în localul miliţiei, într-un interogatoriu oficial! Pentru că, noi aici nu facem decît să stăm de vorbă şi dacă într-un fel oarecare te-am jignit, te-am supărat cu ceva, te rog să mă ierţi, eu nu am de loc o natură potrivită pentru meseria asta, sînt repezit, nu mă pot stăpîni, de multe ori, în loc să fac rău celui care trebuie, mi-am făcut mie rău... mai vreau să-ţi spun ceva: să ştii că nu toţi cei care lucrează... care poartă haina asta, sînt ca mine: mulţi sînt brutali, încăpăţînaţi şi cruzi şi un om cu vederile dumitale le devine în primul rînd suspect şi asta numai pentru că ei gîndesc în şabloane, adică nu gîndesc şi asta nu din lene de gîndire, ci din frică de gîndire! Ei

nu-şi dau seama că tocmai dumneata, mai puţin decît oricare altul ai fi... ai putea să...

— Aş putea omorî! îl ajută Krinitzki, privindu-l o clipă pe micul plutonier din faţa lui cu atîta nesfîrşită tristeţe încît acesta tresări cu putere şi nu reuşi, cîteva secunde lungi, să mai adauge nimic.

— Deci mie trebuie să mi te mărturiseşti dumneata! — continuă după un timp Mateiaş, pe un ton mai jos, încercînd să-şi stăpînească aţîţarea cu care vorbise adineaori — căci altfel s-ar putea întîmpla poate o neînţelegere gravă, cumplită, mai rea decît o crimă chiar! Mă înţelegi, Krinitzki?!

Văzînd că celălalt tace, cu capul plecat, cu mîinile la spate, de parcă s-ar fi gîndit cum să scape de micul şi sîcîitorul plutonier, Mateiaş adăugă:

— Bineînţeles că nu trebuie astăzi neapărat, dacă nu vrei sau nu te simţi în stare... Krinitzki, înţelege-mă, situaţia trebuie rezolvată cît mai repede şi ajutorul dumitale e dintre cele mai preţioase! Ia spune, dumneata ai prefera să ispăşească un altul, un om nevinovat, pentru adevăratul făptaş... ai vrea să fie condamnat Leca, hai?

Krinitzki se uită la omuleţul neastîmpărat şi atît de imprevizibil, din faţa lui, cu atenţie, de parcă ar fi vrut să-şi dea seama ce se ascunde îndărătul tuturor acestor fraze. Apoi spuse:

— Nimeni nu are dreptul de a judeca pe altul, pe un semen al său! Cine e vinovat şi cine e nevinovat?

Krinitzki vorbea rupt, cu pauze, cu lene parcă sau mereu distrat, mereu preocupat de altceva şi Mateiaş simţea asta, această

absenţă, a celuilalt şi o ciudă uriaşă împotriva sa îl inundă că nu fusese suficient de îndemînatec sau de puternic încît să-l facă pe celălalt să se concentreze asupra crimei:

— Dumneata — continuă Krinitzki, vorbind parcă din politeţe, din milă că celălalt se ostenise atîta — trebuie să-ţi urmezi misiunea, obligaţia dumitale, eu rămîn la ale mele... eu nu pot să vă ajut cu nimic... dacă însă pentru găsirea făptaşului trebuie să mă închideţi, să-mi faceţi rău, eu nu mă opun! Eu nu mă opun unui copil! — spuse Krinitzki, înfierbîntîndu-se uşor — un copil oricît de răutăcios sau fără minte, mă poate lua de mînă şi mă poate duce unde vrea el! Eu nu sînt decît un om, tovarăşe plutonier, şi nu vreau mai mult decît atîta! Eu nici măcar nu cer să fiu lăsat în pace, dacă e nevoie de cineva care să ispăşească; mai bine mă luaţi pe mine decît pe Leca, bătrînul, care are familie, copii, o casă grea... ştiu! adăugă Krinitzki după o pauză — dumneata crezi că eu nu te înţeleg, sau că mă încăpăţî- nez să nu te înţeleg! Eu totuşi îţi spun — repetă el, pri- vindu-l în ochi, adînc, pe Mateiaş — dacă e nevoie de cineva care să ispăşească iată, eu sînt gata şi sînt gata pregătit, de mult, cu mult înaintea acestui omor! De ce să luaţi un om, pe Leca sau pe altcineva? Eu sînt singur, nu duc pe nimeni în spate, lucrul meu îl poate înlocui oricine...

— Şi cei care te ascultă, seara, cînd le citeşti din Carte? Ce-o să se facă turma fără păstor?

Krinitzki îl privi cu atenţie în faţă pe Mateiaş să vadă în ce fel vorbeşte, dacă nu-şi bate joc, dar văzîndu-l grav, crispat în cea

mai măruntă fibră a trupului său, spuse, încruntîndu-şi sprîncenele sale mari, negre ca nişte aripi de pasăre care trăia sub fruntea sa, cu ciocul înfipt în creier:

— Nu e vorba de turmă, e vorba mai mult de un om singuratec care sînt eu... nu sînt vrednic să fiu păstor şi nici nu citesc la nimeni, chiar dacă e cîte cineva care mai ascultă... eu citesc numai pentru mine şi dacă ridic uneori vocea e ca să mă aud mai bine, pentru că inima mea e surdă! Cine ar putea îndrăzni să înveţe pe alţii şi chiar dacă ar îndrăzni la ce ar ajuta asta? Noi, oamenii mari sîntem foarte neputincioşi şi totdeauna se arată cîte un copil care îşi rîde de noi, cu răutate, dar nu e nici o răutate, e numai neputinţa noastră sau prostia cu care ne-am născut!

— Va să zică — spuse Mateiaş, uimindu-se — dumneata ai fi de acord să te pedepsim, să te închidem şi să te condamnăm în locul adevăratului criminal? Cu toate că...

— ...Ce limbă vorbim noi? — îşi continuă monologul Krinitzki, parcă neauzindu-l pe plutonier şi pe acesta îl izbi încă o dată aerul de mare tristeţe care îi apăruse pe figură de cînd începuse să vorbească şi o clipă el înţelese de ce voise, atît de brusc, Krinitzki să plece de lîngă el, numai ca să nu-şi desfacă sufletul în faţa unui străin şi mai ales a unuia care primise ordin de a spiona pe toată lumea, de a bănui şi de a prinde — ce limbă vorbim noi? spuse uriaşul — înţelege cineva limba noastră? Iată, în pomi şi pe streşini vorbesc păsările şi noi, oameni cuminţi ce ne ţinem, nu pricepem mai nimic! Dar pe noi ne înţelege cineva? Poate şi pomii

vorbesc între ei şi se înţeleg, căci iată cum seamănă! Şi rîurile, şi nisipul şi tot ce mişcă în lumea aceasta pentru că şi pietrele se mişcă, dar prea încet pentru ochii noştri sau o fac noaptea cînd cădem de oboseală pentru că lumea asta ne ţine prea încordaţi! Şi cine înţelege toate astea? Dar pe noi ne înţelege cineva, e cineva care e mai bun decît noi, şi mai puternic, şi mai neobosit, şi mai cuminte decît sîntem noi faţă de păsări, şi se apleacă asupra noastră şi spune:

„— Iată, eu am să vă trimit vouă un semn,şi cu acest semn voi o să puteţi ieşi din temniţa voastră, pentru că neînţelegerea nu e o temniţă? Şi păsările sau vulturii deşi zboară liberi în văzduh nu sînt închişi în mormîntul lor în care nu-i vede nimeni?! Şi din care nu pot ieşi, oricît ar ciocăni cu pliscul lor de fier, aerul!? Am să vă dau vouă un semn, un cuvînt, am să vă dau ***Cuvîntul,*** şi acesta va fi cuvîntul meu, cu care veţi putea învia...”

Krinitzki vorbise tot timpul cu o mare oboseală sau o mare absenţă, dar se opri brusc, parcă dîndu-şi seama unde se află şi spuse scurt, politicos însă:

— Nu ştiu ce vrei de la mine! Dacă e vorba de moartea acelui om pe care l-am cunoscut bine, nu te pot ajuta cu nimic. N-am nimic cu dumneata, dar acum trebuie să plec...

Se întoarse şi plecă încet, puţin adus de spate şi Mateiaş rămase pe loc, nemulţumit de el însuşi. Ochii îi sclipeau însă cu o anumită voioşie, de parcă ochii, privirea, erau mai tinere decît oboseala sau ciuda trupului întreg.

Pe strada principală a orăşelului, pe Corso cum i se spunea — o stradă dreaptă, largă, cu magazine, cu cinematograf, o agenţie de voiaj, o agenţie teatrală, o curăţătorie chimică, etc. etc., — în faţa vitrinei unui centru de pîine, Titus Gîrda sta cu mîinile în buzunare, într-unul din costumele sale ireproşabile, şi privea prin geam în magazinul luminat unde se făcuse o coadă de vreo douăzeci de inşi care se îngrămădiseră să cumpere o pîine înainte de ora închiderii.

Era în jurul orei nouă şi se însera încet, un crepuscul blînd da o gradare a luminii infinită, aerul încă clar era atît de dulceag încît prin pomii uriaşi, plantaţi la mari distanţe, de pe Corso, în coroana lor parcă cîntau cete de femei despletite, cu trupuri neverosimile, de-o altă simetrie decît cea bilaterală, aşa cum apar în unele coşmaruri blînde, melodii dulcege, de-o intensitate mereu schimbătoare, un fel de sirene ale văzduhului sau ale oceanului verii toride. Titus stătea şi privea în vitrină cu o nonşalanţă şi lejeritate în atitudine, parcă din plăcerea gratuită de a admira cele cîteva mulaje care înfăţişau o franzelă, cîteva cornuri şi două lipii, prost făcute şi ambalate în celofan ca să dea iluzia curăţeniei; sau, poate că stătea eu faţa la vitrina centrului de pîine ca să întoarcă, o clipă, un minut, spatele străzii care fremăta de lume, pentru a ocoli o persoană sîcîitoare, o cunoştinţă agasantă de care nu voia să se facă remarcat.

Dacă s-ar fi apropiat însă cineva încet, de spatele său întors şi ar fi privit peste umărul

lui în magazin — era un magazin banal, cu rafturile aproape goale şi, în stînga, cu zeci de lădiţe de pîine, etajate în piramide înalte — ar fi putut observa în şirul cumpărătorilor care se mişca încet, o siluetă pe care tînărul o fixa necontenit, urmărindu-i cu aviditate fiecare pas, mişcare măruntă a braţului, a gî- tului, o răsucire a trupului abia sesizabilă.

Era o femeie înaltă, subţire, aproape slabă dacă fiecare mişcare, chiar şi cea mai măruntă nu ar fi revelat forme prelungi, una din acele fecioare din „Primăvara" lui Boticelli care poartă ghirlande în acel aer crud, ascultînd, uimite, cu o singură ureche interioară, sunetele pe care le scoate uşoara adiere lovind faldurile voalurilor care le acoperă de trupurile lor, lungi, armonice.

Femeia pe care o urmărea atît de încăpăţînat tînărul cu privirea, era îmbrăcată toată în negru şi singurul semn de cochetărie era faptul că nu purta basma neagră, ci o fundă de mătase, neagră, care îi strîgea părul greoi, inelat, de loc coafat.

Cînd, în relativ scurtă vreme, Irina ieşi — căci aşa se numea femeia înaltă, îndoliată, pe care o fixa Titus Gîrda — el nu se mişcă din faţa geamului şi ea trecu ne- păsătoare prin spatele său. El se întoarse atunci cu o mişcare vie şi în cîţiva paşi o ajunse şi cînd ea îi simţi prezenţa, făcu un pas lateral, un pas ca un ţipăt mărunt, fără să se oprească însă.

— Te-am urmărit de cînd ai ieşit de la biserică... — spuse el — nu ai simţit?

— Nu — şopti ea, neprivindu-l, crispată ca o lance, neîndrăznind să se oprească ca să

nu atragă atenţia trecătorilor din care mulţi probabil o cunoşteau, şi, mai mulţi, îl cunoşteau pe el şi nici să grăbească pasul, din consideraţie faţă de el — dar de ce mă urmăriţi în felul acesta? E necesar? E atîta lume aici care îşi va putea închipui tot felul de lucruri... vă rog să vă întoarceţi sau să vă opriţi! — îl rugă ea, privind în faţă aşa cum privesc statuile, cu ochi fără irişi, ocolind mecanic siluetele care o întîmpinau, pe trotuar.

Pe figura lui flutura aceiaşi expresie de totdeauna, de inteligenţă limpede, încîntată de ea însăşi şi un fel de aer zeflemisitor, ca o provocare perpetuă, adresată tuturor, îi stăruia în jurul gurii sale cărnoase, atît de roşii încît părea fardată.

— Vă rog să vă întoarceţi totuşi! spuse ea mai distinct, rărind paşii şi lui îi fu teamă că ea se va opri, dar n-o ascultă totuşi.

— Te-am căutat acasă...

— Iarăşi?! — ... — gemu ea, abia distinct.

— Iarăşi! — spuse el cu răutate — şi acum, că te-am întîlnit din pură întîmplare, e dreptul meu şi nu...

— Bine, bine! — spuse ea cu un soi de disperare, înaintînd pe strada plină de lume de parcă ar fi lunecat pe un cărucior, atît de ţeapănă umbla — aşteaptă-mă în altă parte, oriunde, dar nu aici, pentru numele lui...

— Unde? — întrebă el, arţăgos şi ea întoarse o secundă privirea, cu o mişcare fulgerătoare, uimită că nu o ajută de loc.

— Nu ştiu... — apoi adăugă repede, cu aceeaşi teamă: — În spatele bisericii catolice... În părculeţul din faţa cimitirului! Plecaţi, vă rog acum, imediat!

— Ai să-ţi ţii cuvîntul? — începu el, cu acelaşi ton sfidător în voce, dar o privi şi faţa ei arăta atîta suferinţă concentrată, încît el îşi dădu seama că nu mai e nevoie să insiste, şi, cu o uşoară plecăciune pe care ea nu o văzu, se opri şi se întoarse înapoi.

Ceea ce era surprinzător era că, atunci cînd Titus ajunse în părculeţul pe care i-l indicase ea, Irina se găsea acolo, în picioare, atît de aproape de zidul catedralei încît parcă se rezema de el şi Gîrda intui că graba cu care ea ajunsese înaintea lui acolo nu izvora decît din dorinţa de a scăpa cît mai repede de prezenţa lui sîcîitoare.

El se apropie încet de ea, fără să grăbească de fel pasul, deşi îi simţea, de departe, în trupul conturat în întunerecul blînd nerăbdarea, parcă mergea tot mai încet, sfidînd-o şi cînd ajunse lîngă ea şi se aplecă cu o mişcare perfect curtenitoare, sărutîndu-i mîna îi simţi toată contrarierea, furia, pe care şi-o reţinea cu greu.

— O clipă m-am îndoit că veţi veni... începu el, parcă cu lene, dar ea îl întrerupse imediat, cu o vioiciune neaşteptată:

— Domnule Gîrda, cred că din această clipă e nimerit să încetăm toată această glumă pe care dumneavoastră... nu vreau să vă jignesc, faceţi parte dintr-o familie deosebit de onorabilă, dar...

— Nu vreţi să ne aşezăm? — întrebă el cu detaşare şi cu aceeaşi curtoazie, arătînd o bancă aflată în apropiere, lipită cu spătarul de trunchiul unui tei tînăr.

Ea ezită, ar fi dorit, era evident, ca totul să se consume
cît mai repede, acolo, în picioare şi apoi să plece în drumul ei, dar, după tonul său şi politeţea lui largă, aproape ironică, ea îşi dădu seama că nu va putea să-l convingă atît de repede şi, după cîteva clipe nehotărîte, fără o vorbă, se duse, cu paşii ei fermi şi se aşează pe bancă. El o urmă tăcut.

— Ce seară formidabilă! — vorbi el, simţind că ea voia să-şi continue fraza începută lîngă zidul bisericii, cîţiva paşi mai încolo — o seară nesfîrşită şi albă, parcă ne-am fi apropiat, deodată, de cercul polar... ţi-ai închipuit, vreodată, felul de viaţă, ritmul de viaţă al celor care trăiesc în ţările nordice, cu nopţile lor albe, cînd nu poţi dormi, cînd poţi citi ziarul, jos în stradă... cînd peste tot sînt vapoare şi transbordoare şi lumea navighează necontenit de pe un ţărm pe altul, pe o mare familiară!

Titus spunea toate acestea cu ironie şi fără s-o privească simţind că ea s-a înroşit violent, de parcă ar fi fost lovită, de frazele sale indiferente, provocatoare, prin lirismul lor deplasat.

Ea deschise gura, dar el adăugă repede:

— Te-am căutat acasă... totdeauna laşi, astfel, uşile deschise?

— Era deschisă uşa? — întrebă ea surprinsă — şi nu era Dan acasă?

— Era întunerec şi uşa era deschisă! — repetă el uscat — m-am dus şi prin spate, totul era închis şi întunerec.

— Şi nu aţi întrebat?

El tăcu cîteva secunde, parcă ar fi ezitat, apoi spuse, cu un timbru puţin înăbuşit:

— Ba da... am dat uşa încet de perete şi am intrat în antreul acela strîmt... voiam neapărat să te văd! Uşa dinspre sufragerie era deschisă, se vedea asta printr-o rază slabă de lumină care venea de la geam, de la becul din stradă... probabil că storul nu era perfect lăsat, sau un fald se agăţase în ceva, într-un cui, sau s-a prins între fereastră şi ramă cînd...

— Cîte amănunte! — făcu ea.

— Da, multe amănunte, nu-i aşa! Amănunte obositoare?!

Ea nu răspunse nimic şi el continuă, după ce îşi aprinse cu mişcări rare, studiate, o ţigară scumpă, a cărei aromă o învălui imediat, aproape cu aceeaşi ironie ca şi frazele lui:

— Am privit în cameră de acolo, din uşă, dar nu se vedea mai nimic! Uşa ce da înspre interior era deschisă şi, pentru că nu puteam distinge dacă nu erai cumva culcată pe pat, te-am strigat de cîteva ori, încet... apoi am strigat odată cu putere...

Irina se ridică dintr-o mişcare şi spuse, cu un început de agitaţie:

— Trebuie să plec!... Trebuie să mă întorc acasă, vă rog să...

Titus privi în sus spre ea, cu un fel de curiozitate, o prinse de mînă, decis şi fără brutalitate şi ea se reaşeză, uimită de propria ei docilitate:

— Am impresia — spuse ea cu aceeaşi uimire — că pentru dumneavoastră e un simplu joc, izvorît din plictiseală... un joc cam crud, e drept şi care nu poate să compromită decît o...

— Taci! — spuse el zîmbind.

— Dar trebuie să mă întorc, domnule! — spuse ea — pot să-mi îngădui să vă întreb dacă soţia dumneavoastră...

Începuse această frază pentru că el o prinsese din nou de încheietura mîinii, vrînd să se asigure că ea nu va fugi de lîngă el şi Irina, simţind că nu va putea scăpa din strînsoarea lui puternică (el avea un pumn mic, teribil de rigid), declanşase acel: „Pot să-mi îngădui...”

— De ce îmi spui mereu „dumneavoastră”? — replică el, neeliberîndu-i mîna — îţi sînt chiar atît de străin? Sau e o simplă ipocrizie...

Ea nu răspunse, ci încercă să-şi elibereze mîna şi o luptă mută, scurtă, se petrecu între cei doi; pentru că Titus nu voi să-şi folosească toată forţa, Irina reuşi să-şi smulgă mîna, încheietura, arzînd, pulsînd dureros de strînsoarea lui puternică, ea voi să se ridice şi atunci o luă în braţe, izbind-o de spătarul băncii cu atîta violenţă încît uimirea ei îi înăbuşi strigătul de durere. Era aproape un viol, felul în care o săruta el şi împotrivirea ei, sau împotrivirile ei păreau pur formale în faţa braţelor lui care o înconjurau ca nişte ventuze metalice, deşi

femeia nu înceta să se zbată, cuprinsă de oroare, de parcă ar fi fost îmbrăţişată de un polipier. Sărutările sale — ca şi îmbrăţişarea sa — nu aveau sfîrşit, erau atît de tenace, de încăpăţînate, de parcă erau făcute în somn şi paloarea chipului şi încremenirea expresiei sale o speriau mai mult decît violenţa îmbrăţişării lui.

Ea cedă încet, încet şi în timp ce o săruta şi-şi lipea obrazul de obrazul ei alb şi rece, el simţi lacrimile deja, era un plîns tăcut, disperat, care începea în acel sărut fără sfîrşit, de o foame monstruoasă. Nu se mai mişca, plîngea doar cu ochii larg deschişi şi asta îl înfurie din nou, parcă şi îmbrăţişarea lui deveni mai impetuoasă, ca şi cum el n-ar fi aşteptat decît acele lacrimi ca o formă a unei slăbiciuni muiereşti, nepermisă şi nu-i mai căuta gura, buzele ei albe, fără viaţă, amorţite de gura lui, ci o sărută pe umeri, pe gît, lăsînd în urmă-i semne distincte pe piept, pe braţele acoperite de mînecile subţiri de mătase ale bluzei de doliu pe care o purta, pătrunzînd cu dinţii lui mici şi ascuţiţi prin ţesătura ei, se aplecă — fără s-o lase din braţe, deşi ea era de mult inertă, abandonată uimirii ei care creştea ca o bălărie nemaipomenită din propriul ei trup, paralizînd-o — îi atinse sînii cu buzele, îşi frecă obrajii de ei, dar fără delicateţe, mereu cu atîta violenţă încît Irina gemu, apoi o sărută pe coapse, muşcînd din rochia ei, pe pîntec, de parcă ar fi vrut s-o sugă deodată, cu o mare forţă de absorbţie în acel sărut, ca un animal cu mii de guri şi nu se opri decît cînd o simţi plîngînd cu hohote.

Titus se îndreptă, gîfîind, privind-o cu uimire, alb la faţă ca şi cum ar fi uitat de ea sau că ei îi aparţinuse trupul acela pe care îl devastase şi mortificase. Ea plîngea mereu, într-o atitudine ciudat de puerilă, cu braţele atîrnînd moi pe lîngă trup, odihnindu-se pe lemnul băncii, cu capul în piept şi umerii care se mişcau la intervale atît de regulate de parcă totul ar fi fost mişcat de un arc de ceasornic, de parcă ea însăşi ar fi fost una din figurile acelea uriaşe de bronz, de pe cupola unui orologiu, marcînd printr-un mecanism ciudat pulsul dureros al timpului.

El o privi cîteva clipe, apoi spuse uscat, rupt:

— Te-am jignit? Vrei să mergem, să te conduc? Vrei să plec?

Ea ridică încet privirea la auzul timbrului său plesnitor ca o cravaşă, îl privi cu ochii mari, umezi, şi spuse încet, mişcîndu-şi umerii, cu o oboseală pe care o purta în ea demult:

— Cum vrei!... Mai bine să plecăm de aici, du-mă de aici, te rog! Se poate să treacă cineva şi ai să te... ai să fii văzut!...

Titus o privi, fără să se mişte, de parcă îşi traducea în gînd ceea ce auzise, apoi întinse mîna, cu stîngăcie, de la distanţă şi o mîngîie pe arcada tîmplei care la ea era foarte accentuată, de cîteva ori îşi trecu degetele de sus în jos, ea îi simţi mîna tremurînd de emoţie şi închise ochii, cu repeziciune, simţind că gura ei o trădează, că buzele se desfac singure într-un surîs de încîntare şi pace şi că nu le mai poate stăpîni.

— Să mergem! — spuse el, prinzînd-o de braţ — ne vom plimba puţin. Să mergem pe Mureşanu! (Era una din străzile care urcau abrupt în munte, printre casele zidite cu un perete în stîncă).

Urcară pe o stradă întortocheată, stîncoasă, trecură prin spatele unei case care se sprijinea de munte — el urcă înainte şi îi întinse mîna, trăgînd-o în sus — şi în curînd fură în pădure şi orăşelul căzu brusc la picioarele lor, îndepăr- tîndu-se fulgerător, de parcă cei doi ar fi urcat, cu osteneală, ore în şir, şi, într-adevăr, în timpul zilei, sub cercul de lumină al soarelui, le-ar fi trebuit multe ceasuri ca să se simtă atît de sus, atît de izolaţi, şi cu vîrful Padeşului înălţîndu-se atît de aproape şi de sumbru în spatele lor.

Se aşezară in iarba uscată, în jurul lor se găseau brazi înalţi, rari? iar în spate, pădurea, întunecată, şi primitoare ca un cavou. Stătură ore întregi acolo, deşi, în dese rînduri Irina încerca să se smulgă de lîngă el, prinsă de teamă pentru casa ei rămasă deschisă şi pentru Dan care era desigur neliniştit de absenţa ei neobişnuită. Titus o reţinea, o liniştea de fiecare dată, dar totul nu era decît înscenare, amîndoi se mişcau şi vorbeau aşa cum se mişcă oamenii goi pe fundul unei mări, muţi, neavînd nevoie de cuvinte, uitînd brusc cuvintele şi recîştigînd cu greutate puterea gestului, a mişcării mîinii, a afirmaţiei şi negaţiei simple şi toată absenţa aceea a cuvintelor creează acel lichid dens în care ei se mişcă cu atîta greutate şi supleţe, ca nişte animale marine.

Oare cuvintele, apariţia lor neaşteptată poate să dilueze acel mediu dens al înotătorilor subacvatici, în care corpul cuiva, greoi, nesemnificativ, recîştigîndu-şi cu atîta rapiditate eleganţa animalică, redescoperă atîtea forme de comunicare, uitate, pierdute? Sau există oameni care, tăcînd, sau vorbind doar într-un anumit fel, aerul în jurul lor se reîncheagă în unde tot mai materiale, mai fluide şi mai opace şi atunci, firesc, ei descoperă cu o uimire înceată, prelungă, fibra nesfîrşit de plastică din care le e turnată mîna stîngă, umărul stîng, trunchiul de gumă, ochii atît de mobili care nu mai au nevoie de gură ca să rîdă, fruntea care începe să murmure...

Astfel stăteau cei doi.

Paul se mişca tot mai neliniştit pe patul său tare, pe măsură ce se însera. Gaşpar, vecinul său de pat, nu se reîntorsese încă şi, gîndindu-se unde putea să fie, suporta tot mai greu aerul încărcat al barăcii, oamenii care apăreau de nu ştiu unde atît de numeroşi şi care se îngrămădeau tot mai mulţi acolo, ca în spitale supraaglomerate în timpul vreunei epidemii sau pe vasele mici şi în bărcile şubrede care transportau sinistraţi, martori răvăşiţi ai vreunui naufragiu, înfioraţi încă pînă în profunzime de insomnia morţii.

Krinitzki, Mihuţi şi Miloia lipseau şi Paul observă deodată cu spaimă că se făcuse noapte, şi de teamă de a nu adormi în acea neînţelegere generală, se dădu jos din pat şi

astfel, sumar îmbrăcat, cum umblase şi peste zi, ieşi din dormitor.

Paşii îl duseră singuri şi el începu să zîmbească, tre- murînd uşor de frig, o complicitate atrăgătoare îl învăluia, complicitatea cu propriul său instinct sau cu propria sa dorinţă care plutea undeva la fundul făpturii sale ca o pată de culoare închisă, ce se mişca haotic şi încet, un fel de amoebă a simţurilor.

Din prudenţă, înaintă pe trotuarul opus, înaintînd ca şi copiii din pom în pom aproape, şi în dreptul fiecărui trunchi de salcîm el încetinea paşii. Ce orăşel ciudat! — gîndi Paul cu o anumită viclenie — peste tot sînt sădiţi salcîmi!

Cînd ajunse în faţa casei Irinei, zări lumină la toate ferestrele, cea dinspre curte era larg deschisă şi un soi de zgomot de glasuri ce se auzeau, nedesluşit, pînă dincolo, pe partea cealaltă a străzii. Paul ezită destul de mult să treacă strada care era complet întunecată. La unele vile se găseau geamuri luminate, dar clădirile erau rare — toate erau înconjurate de grădiniţe de flori — şi strada plantată cu pomi — iar luminatul public nu funcţiona de fel sau nu exista.

Temător, cu multe precauţii inutile, Paul trecu din- colo şi îi era atît de teamă încît simţea fierbinţeala prafului străzii, deşi era încălţat într-o pereche de pantofi jerpeliţi. Ajungînd lîngă portiţă avu bucuria de a o găsi deschisă, altfel nu ar fi avut niciodată curajul de a o deschide singur; acest lucru însă făcu să-i bată cu putere inima pentru că acum trebuia într-adevăr să intre, nimeni,

nici măcar imaginaţia sa înfierbîntată nu-i mai putea ajuta acum şi servi cel mai mic, cel mai neînsemnat pretext, ca el să rămînă în stradă. Cu mîinile tremurînd uşor de teamă, cu fruntea înmuiată de sudoare, îşi descălţă pantofii săi largi, fără să se aplece, cu vîrful piciorului (el însuşi nu ştia ce face) şi abia cînd păşi pe îngusta alee de ciment care ducea spre treptele de la uşa din faţă şi simţi răceală sub tălpi îşi dădu seama că e desculţ şi mulţumi în gînd acelui care îl ajuta, care îl proteja în acele clipe.

Deja, vocile se auzeau tot mai distinct, era una subţire, stridentă şi cealaltă calmă, gravă, baritonală, cu un timbru foarte plăcut, atrăgător, era... da, era sigur... era vocea lui Gaşpar şi Paul zări imediat în întunerecul din jur — cu ochii minţii, desigur! — frumoşii lui ochi albaştri, cu nuanţe întunecate şi triste. Paul se temu să rămînă pe fîşia de ciment, deşi se afla chiar sub fereastra deschisă unde se auzea cel mai bine, şi păşi în stînga, după colţ, lîngă stratul de flori şi unde se găseau nişte globuri albastre şi argintii care sclipeau întunecat chiar şi acum, cînd se înserase bine de tot.

— ...Ha, ha, ha, ha... ha, ha, ha! — rîse cel cu vocea stridentă, ascuţită şi parcă acum cele două voci nu se mai certau — ai haz, bătrîne. De unde eşti, parcă nu ţi-am mai văzut năsucul p-aici.

Se auzi un murmurat gros, nedistinct, apoi din nou vocea subţire.

— Şi umbli după cocoşeli, hai? Umbli după farfuzele în negru, că le stă bine, le vine bine la ten? Le paşti, bătrîne, le paşti...

frumoasă pildă ne daţi, nouă, generaţiei care vine... aşa ne educaţi, dîndu-ne cu palma peste gură, hai?

Acum de-abia îşi dădu seama Paul că veselia acelei voci era stridentă, în rîsul acela, observă el cu întîrziere, era un fel de furie neputincioasă, disperată.

— Vorbeşti prea mult — se auzi vocea calmă a lui Gaşpar — ţi-o faci singur... dacă ţi-aş fi dat bani, erai mai manierat, potae!

Acest „potae” era spus fără dispreţ şi fără încîntare, ci cu simplă lene, aproape cu plictiseală.

— Da’ du-te dracului! — ţipă din nou vocea, cu acelaşi accent disperat cu care rîsese — te-am pus eu să-mi dai bani? Şi ce-i fi vrînd, ***sir***, să te codoşesc pe de gratis? Mi-ai dat de trei ori cîte douăşcinci şi o dată cinşpe şi ai pretenţia să mă educi acum şi să-mi dai cu laba peste gură. Bravo, frumoasă generaţie sînteţi şi voi, ăştia care aţi dezertat de pe front pentru că se terminase războiul! Ce-ai fost, infanterist, cavalerist, la tancuri... sau ai fost la serviciul de manipulat gunoaie pe batalion?!

Vocea lui Gaşpar se auzi mormăind ceva, nedistinct, şi se auzi din nou cealaltă:

— Mă insulţi, hai? Zici că eşti ambiţios?! Ce-ar fi dacă am presupune că i-aş explica Doamnei cum mă înfunzi cu bani... ia stai, cred că nici nu trece prea mult de sută ce mi-ai dat în contul...

— Taci, dobitocule! strigă scos din fire celălalt, dar nu prea tare totuşi, — am să-ţi dau, azi n-am! Trebuie să-mi vie, am vîndut la Lugoj un loc de casă şi...

— A, la Lugoj, va să zică de acolo ne cunoaştem! Şi ce-ai...

— Dacă te aud că sufli o vorbă de ce ţi-am dat, poţi să-ţi iei adio de la viaţă!

— Serios! — făcu vocea cea subţire, cu un dispreţ nemaipomenit — eşti aşa de curajos? Nu s-ar părea după cum tremuri în faţa ei, a Doamnei! Sau eşti curajos numai cu cei nedezvoltaţi normal, cu puştii, cu tinerii elevi, hai? Cu viitorii intelectuali ai societăţii care vom lichida pînă la sînge analfabetismul populaţiei!

— Ascultă... începu vocea cea gravă, dar celălalt ţipă deodată, ca scos din fire:

— Nu ascult nimic, auzi! Să pleci imediat, trebuie să mă culc, dacă nu dorm înainte de douăş'pe, nu mi se refac globulele roşii, idiotule!

— Mai vrei una? — întrebă calm vocea cealaltă şi mai adăugă ceva nedistinct.

— Ce?! — ţipă celălalt, mai încet însă, deodată răguşit — eu isteric! Isterică e mă-ta cînd... — şi-apoi începu din nou să ţipe cu atîta vehemenţă încît Paul tresări puternic: — Să nu te apropii de mine, animalule, că azvîrl cu cana asta prin geam de se aude în tot cartierul! Bestie!

Vocea cealaltă rîse încet, parcă gînditor.

Deodată Paul încremeni: lîngă picioarele sale se afla un cîine, un cîine uriaş, care îl privea ţintă, cu o privire teribil de expresivă. Paul se apropie de zid, dar cîinele mîrîi atît de semnificativ încît el nu mai îndrăzni să se mişte. Stătură aşa privindu-se cîtva timp şi, de teamă, nu mai auzi nimic, nu mai înţelese nimic mai bine zis pentru că cele două voci continuară să se audă, cea subţire mai ales,

ca şi pînă acum, arogantă. Dar Paul intrase cu brutalitate într-o altă lume unde vocea umană nu mai însemnă nimic şi imediat o acută, o disperată părere de rău îl inundă că îndrăznise să se aventureze dincolo de portiţă. El, care nici în stradă n-ar fi fost poate în siguranţă!

Cîinele se întoarse şi o zbughi pe portiţă afară, dar Paul nu avu timp să inspire adînc că animalul fu înapoi, aproape de pulpa sa, privindu-l din nou ţintă, gîfîind parcă ironic.

Paul înmărmuri, mintea îi încremeni, nici un gînd, cel mai firav, cel mai ridicol, nu-i încolţea în cap. Cel care-l ajuta adeseori ştiindu-l atît de slab şi copilăros, îl abandonase definitiv şi parcă rîdea prin botul cîinelui. Deodată devenise sclavul acelui animal şi el parcă intuia asta şi era nehotărît doar de felul în care să-l sfîşie.

Cîinele se apropie puţin de Paul, apoi încă un pas şi îi atinse cu botul pantalonii, amuşinîndu-l, îi simţi botul umed pe laba piciorului, apoi trecu în spatele său şi el îi simţea îngrozit botul atingîndu-l, nehotărîndu-se să în- şface. Apoi, din spate, îi simţi răceala limbii pe mînă şi, uimit, nevenindu-i să creadă, băgă de seamă că acel animal infernal îl linge. Ridică mîna, oferindu-i-o, dar cîinele refuză brusc o atît de mare dovadă de slugărnicie şi se depărtă după colţ, dar Paul nu se mişcă, rămînînd cu mîna ridicată, pietrificată.

După ce cîinele reveni încă în vreo două rînduri, Paul îndrăzni să se mişte, să-l mîngîie şi încet-încet, corpul său îşi reveni, se relaxă, şi abia atunci îşi dădu el seama ce obosit era, cît îl epuizase acea întîlnire.

Vocile deveniră din ce în ce mai distincte, urechile lui se deschiseră tot mai mult în afară, dar, deodată, geamul fu trîntit de o rafală de vînt şi, imediat, apoi, cineva de dinăuntru îl închise şi lăsă storul. Acum nu se mai auzea nimic şi Paul rămase încurcat, lîngă casa aceea luminată, cu cîinele care gîfîia definitiv prietenos lîngă el, fugind uneori şi revenind mereu, speriindu-l cîte puţin de fiecare dată.

La început bucuros că nu păţise nimic, începu apoi — acum că era în afară de orice pericol din partea lui — să se gîndească cu dispreţ că animalul acela care, pe orice alt îndrăzneţ l-ar fi sfîşiat, probabil, îi depistase perfecta slăbiciune şi teama laşă, feminină, şi îl ocrotise el însuşi, cu o ironie evidentă, jignitoare pînă la moarte sau pînă la adînci bătrîneţe.

Un ţipăt sfîşie tăcerea nopţii, un strigăt care se auzea desluşit, venea din interiorul casei; Paul şi cîinele rămaseră nemişcaţi şi avură aceeaşi mişcare, paralelă, de a lungi gîtul şi „a pune urechea în vînt”. Nimic nu se mai auzi însă, o tăcere înfiorătoare şi vîntul uşor, nesfîrşit de uşor, trecînd prin coroanele ţepene ale salcîmilor, deveni prezent.

Timpul începu să treacă greoi, scîrţîind din scripeţii lui uriaşi şi Paul începu să se joace cu cîinele, îl săruta pe frunte, îl trăgea de urechi şi cîinele îi sări pe piept cu atîta bucurie încît îl răsturnă în stratul de flori şi Paul, uimit, o clipă, rămase acolo jos şi, după cîtva timp, cîinele se culcă lîngă el. Amîndoi uitaseră unde se aflau, de datoria convenţională de care răspundeau faţă de

societate, sau faţă de societatea lor interioară şi nevăzută şi se abandonară unei lumi mai calde, mai puţin orgolioase.

Trîntitul uşii de la intrare le atrase atenţia, apoi, zgomotul unor paşi pe treptele de ciment şi-apoi pe alee şi cineva trecu foarte aproape de cele două trupuri culcate în iarbă şi ieşi pe portiţa pe care o închise în urma sa.

Paul se mai jucă cîteva minute cu cîinele — flatat de mărimea şi forţa animalului — apoi se ridică încet, amin- tindu-şi. paşii care trecuseră alături nu ştia cu cît timp în urmă, (el avea o nestinsă teamă faţă de puterea sau slăbiciunea lui de a aprecia timpul), îşi aminti de ţipăt, de închiderea geamului şi de vocile care se certaseră. Apoi îşi aminti brusc că Gaşpar se găsise acolo, înlăuntru şi privi, temător, după colţul clădirii. Curios! Uşa de la intrare era deschisă şi dinăuntru răzbătea lumina, deşi Paul şi cîinele auziseră lămurit că cel care plecase o trîntise în urma sa. Sau poate că o trîntise atît de tare — şi Gaşpar era capabil de aşa ceva! — încît uşa se redeschise imediat, din lovitură, sau, poate, se trîntise cu totul altceva.

În loc să iasă pe portiţă şi să se piardă în întunerecul străzii, Paul se pomeni urcînd treptele de la intrare după ce trăsese cu urechea foarte multă vreme şi vîrînd capul pe uşa deschisă cu cîinele alături care părea un nepoftit ca şi el; nimic nu mişca însă şi Paul intră în antreu.

La început privi zăpăcit în jur — orice mediu nou pe el îl zăpăcea! — apoi se orientă repede cu atît mai mult cu cît antreul era întunecat şi lumina venea de

dincolo, dintr-o cameră care avea uşa închisă. Paul se apropie în vîrful picioarelor de uşă — care era pe jumătate din sticlă şi avea perdeluţe lucrate de mînă şi privi prin perdeluţele acelea pe jumătate transparente şi după cîteva clipe în care nu văzu nimic, zări o formă omenească stînd la masă, cu capul culcat pe tăblia mesei.

Crezu că acel om dormea — probabil că era cel cu vocea stridentă sau era chiar Gaşpar care adormise acolo pe masă — dar, deodată observă braţele care atîrnau moale pe lîngă trup şi apoi văzu imediat — şi deşi îi era teamă era şi mîndru de spiritul său de observaţie, un lucru moştenit la urma urmei! — că cel care dormea era lipit cu faţa de tăblia mesei, într-un fel foarte chinuitor, cu ceafa spre uşa prin care privea, aplecat, Paul. Cîinele, fericit, sărea mereu în jurul lui.

Ceva ciudat, mai mult sau mai puţin ca teama, începu să cînte încet în jurul lui şi el împinse uşa care se deschise foarte uşor, atît de uşor încît nici nu-şi mai aminti cînd o împinsese. Cîinele mai sări de două ori în jurul său, apoi intră primul în cameră; se apropie de scaunul celui care dormea în felul acela atît de adînc, îi amuşină picioarele, apoi se aplecă şi linse ceva pe podea. Paul, care îl urmărise tot timpul, neştiind ce să facă, observă cu o nemaipomenită linişte că animalul lingea o pată de sînge pe podeaua gălbuie şi atunci observă şi pe masă, pe faţa de masă acoperită cu un milieu de dantelă, cîteva pete roşii, nu prea multe, dintre care una mare care se prelingea încă pe pămînt de parcă ar fi curs încet, cu

încăpăţînare de undeva, din trupul celui ce stătea nemişcat, fără viaţă, pe scaun.

Paul vru să se apropie de acel trup, dar un început de teroare îl cuprinse, se întoarse şi ieşi, mergînd încet ca atunci cînd te afli într-un loc întunecos şi nu alergi de teamă să nu-ţi pierzi minţile sau ca să nu fi înhăţat mai uşor de monştrii nevăzuţi şi teribil de prezenţi ai văzduhului. Cîinele rămase în cameră, alunecînd pe sub masă, neliniştit, sau ocolind scaunul celui ce dormea sau...

Paul ieşi pe portiţă şi era atît de preocupat încît îşi uită acolo pantofii pe care îi descălţase şi porni pe stradă în jos, dar nu pe trotuar, ci prin mijlocul drumului, unde era mai luminat. Noaptea alunecase pe nesimţite în jurul lui Paul cu o blîndeţe nefirească şi totul din jur, luminile, oamenii puţini care treceau pe lîngă el, praful cald, familiar al drumului, păreau că îi sînt prieteni; afară de petele acelea puţine de sînge care luminau cîteodată în văzduhul blînd, ca nişte ochi pentru un animal viitor.

Paul ajunse la dormitor într-un timp nedefinit — nu-şi aminti dacă venise direct sau ocolise pe undeva — şi, vrînd să uite totul, sau mai ales ceva sîcîitor care îi stăruia în cap, se strecură sus în patul lui şi, fără să se mai dezbrace, fără să se spele, se acoperi peste cap cu cearceaful, încercînd să adoarmă, să se ascundă în somn ca într-o vizuină. Deodată îşi aduse aminte că are un nou vecin de pat, pe Gaşpar, omul pe care îl întîlnise în pădure. Dădu la o parte cearceaful ca să-l vadă şi zări, uimit, patul gol. Se întrebă neliniştit unde putea fi, îşi

aduse aminte că plecase încă de după masă, devreme, îmbrăcat foarte elegant, îşi aduse aminte de cămaşa lui sclipitoare şi de felul în care îşi scosese o batistă curată, bine călcată, cu dunguliţe verzi, din buzunar, cu o mişcare bărbătească, în clipa cînd ieşea pe uşă. Apoi îşi aduse aminte de totul şi în prima clipă fu mîndru de propria sa memorie care îl slujea atît de bine. Încercă să-şi amintească dacă omul care zăcea fără viaţă pe tăblia mesei nu era cumva Gaşpar, dar rămase uimit că nu-şi aducea aminte în ce fel era îmbrăcată acea fiinţă. Poate că nu era Gaşpar, Gaşpar ieşise pe portiţă, sau chiar dacă era Gaşpar, poate se ridicase deja de la masă, se ştersese de sînge, sau îl linsese cîinele — o, cîinele, cel mai frumos cîine din toţi cîinii! Şi o putere şi o forţă cu adevărat herculeană! Paul era mîndru în clipa aceea de cîine!

După cîtva timp, poate nu foarte mult timp, el se dădu jos din pat neştiind precis ce va face în clipa următoare. Văzînd însă că se îndreaptă spre patul lui Miloia, din colţul celălalt al dormitorului, îşi dădu seama, deodată, că îi va spune totul lui Miloia, unul din puţinii, chiar singurul, în care avea încredere, în faţa căruia, adică, nu-i era aproape niciodată teamă că se va face ridicol. Paul se simţea cu adevărat stînjenit cînd cineva rîdea de el, chiar mai mult decît dacă era lovit sau doar chinuit. Cînd se rîdea de el îi venea mereu să se îmbrace.

Miloia dormea, eu pieptul gol, foarte păros, şi Paul se simţi de-a dreptul jignit de acel piept şi de somnul grosolan al lui Miloia — un om atît de sensibil, de lipsit de

prejudecăţi! — şi o clipă ezită să-l trezească, temîndu-se că nu era Miloia poate omul de care avea nevoie. Apoi îşi aduse aminte de Gaşpar şi de felul dezarmat în care stătea cu capul pe acea masă străină — tot mai mult Paul se convingea că Gaşpar era acela pe care îl lăsase în camera aceea străină, cu cîinele mişcîndu-se roată în jurul cadavrului său — şi din teamă pentru el, îl atinse pe cel care dormea cu atîta nepăsare.

— Ce vrei, bre, eu el? De ce-l trezeşti? — se auzi o voce aspră ce venea din dreapta şi Paul îl privi uimit pe unul din lucrătorii care dormeau în apropiere, un individ mărunt, chel, care stătea pe marginea patului şi îşi tăia cu un briceag foarte ascuţit unghiile de la picioare. Paul privi în jur: aproape toţi dormeau, undeva, în fund, doi inşi jucau table şi zarurile se rostogoleau mărunt, dulce, sfîşietor de dulce.

În clipa cînd omuleţul cel chel îl lăsă din ochi, Paul întinse mîna, privind mereu în altă parte ca să inducă pe toată lumea în eroare, şi-l zgîlţîi din nou pe Miloia, de data asta mult mai tare, pentru că, poate, a treia oară n-o va mai putea face. Miloia se trezi, se ridică în coate, întrebă zăpăcit: — Ce-i? — apoi se răsuci — fără să vadă nimic — pe partea cealaltă şi-şi trase pătura peste cap.

Lucrătorul cel chel îşi ridică privirea cu furie, lăsînd deoparte briceagul şi Paul se îndepărtă repede de căpă- tîiul lui Miloia. Avea totdeauna la el ace de siguranţă de diferite mărimi — el admira foarte mult acele de siguranţă, mai ales felul în care erau construite, mecanismul lor, luciul şi celelalte care, într-adevăr, se puteau prea

rar întîlni în altă parte — le ţinea prinse sub curea, în spatele pantalonului, în şir, lăsîndu-le să sclipească într-o anumită ordine. Cu o viclenie de care se simţi imediat mîndru, desprinse unul din cele mijlocii — le cunoştea pe toate numai după pipăit — îl deschise cu o singură mînă, păşind încet şi indiferent şi cînd trecu prin dreptul picioarelor lui Miloia — el dormea cu capul la perete — jignit de felul în care şi le ţinea acestea dezvelite (pătura îi ajungea doar pînă la glezne), acoperind în schimb capul lui tuns şi mustaţa lungă, neagră, ca o ţigară răsucită la ambele capete — Paul înfipse cu sete acul în laba mare, cu unghiile groase, gălbui.

Miloia sări tăcut în aşternut, se aşeză în capul oaselor şi îl privi pe Paul care se oprise la rîndu-i, uimit parcă de trezirea neaşteptată a celuilalt. Trecu un timp pînă ce Miloia reuşi să-l distingă în fumul încăperii, sau Paul era prea departe şi prea neînsemnat după lunga călătorie pe care o făcuse celălalt în spatele bombat al pleoapelor sale şi apoi i se auzi vocea şi chiar zîmbetul feminin, cald, delicat aproape, de parcă un zîmbet s-ar putea auzi:

— Ce-i, Paul? Doreşti ceva de la mine?

Paul dădu din cap, nu îndrăznea să vorbească, poate din pricina chelului care îl urmărea încă, nemulţumit sau pentru altceva şi Miloia înţelese, se sculă din pat cu în- demînare, cu o mişcare foarte felină, parcă curse dintre cearceafurile sale întrebuinţate şi ieşi cu Paul afară din baracă.

Afară îi spuse tot, în două fraze; încercă chiar să-i explice unde se găsea casa, dar Miloia cunoştea locul: acolo locuia Dan, liceanul care venea zilnic să joace cărţi în baracă, împreună cu Gherga, ucenicul lui Boltner. Paul îi povesti despre cîine, despre rondoul de flori, despre uşa trîntită care era totuşi deschisă, despre răceala nu prea mare a aleii înguste de ciment care ducea spre treptele de la intrare, despre strigătul care se auzise, la un moment dat, de întunecimea de pe stradă, de faptul că se putea merge prin mijlocul drumului pentru că te simţeai mai în siguranţă, despre uşa cu geam şi perdeluţele prinse cu pioneze... sau nu, nu cu pioneze, erau un fel de vergele de alamă pe care perdeluţele erau strînse în falduri mărunte şi vergelele sclipeau foarte îmbietor...

Miloia îl asculta în linişte, cu capul plecat, doar respiraţia lui puternică ajungea pînă la urechile distrate ale lui Paul, preocupat să redea totul cît mai exact, în cît mai puţine cuvinte. Apoi Miloia spuse, întrerupîndu-l şi Paul îl acuză în gînd de lipsă de delicateţe deoarece el mai avea cîteva amănunte importante de înşirat:

— Să mergem să-i spunem lu' Băicuţu! Tu rămîi aici, eu mă duc să-l caut! Nu, Paule, tu rămîi aici pentru cazul cînd... du-te şi culcă-te în pat să nu observe nimeni, dar să nu adormi! O să venim să te căutăm, repede!

Miloia era foarte gînditor şi plecă grăbit şi Paul îl ascultă, suindu-se în patul lui, lîngă cel gol al lui Gaşpar. Da, da, Gaşpar ce om ciudat! Era probabil un om foarte necăjit, foarte hărţuit, dacă trebuia să doarmă în

marginea pădurii şi acum, cînd îşi făcuse în sfîrşit rost de un culcuş mai ca lumea, iată, trebuia să doarmă cu faţa lipită de acea masă, cu cîinele mereu în jurul picioarelor sale. Da, dar o cunoştea pe femeia aceea frumoasă, femeia intangibilă, cu care el călătorise împreună şi rochia ei neagră sclipea printre acele cîmpii şi pomi singurateci printre care trecea şovăind trenul. Lui Paul i se făcu dor de acea femeie care îl privise atît de adînc, o singură dată şi abia atunci îşi aminti că acea casă sau vilă, era de fapt a ei, ea locuia acolo, el o urmărise doar: da-da, aşa era, ce încîlcite sînt şi memoriile astea ale oamenilor, memoria e un lucru foarte obositor! Dar unde era ea, acum? Poate era deja acasă, cîinele la locul lui în curte, Gaşpar se sculase şi plecase şi o să vină în curînd să se culce iar acel Dan care locuia şi el acolo, ...da, de fapt aşa era, locuia şi liceanul acolo, cu pachetul lui de cărţi soioase în buzunar, şi pistruii săi roşii ca nişte furnici inofensive, curgîndu-i pe faţă în toate părţile! Ce femeie frumoasă în rochia ei neagră, cu părul ei negru şi ochii ei negri... oare o va mai întîlni vreodată, cît de curînd?! Ce bine ar fi dacă ea l-ar chema, cu un semn mic al capului, sau cu o privire zîmbitoare, şăgalnică, el ar urma-o fără să se teamă, ar prinde-o în braţe şi ar săruta-o pe gură, pe gît, i-ar săruta mîinile ei lungi, albe, braţele ca nişte ţipari melodioşi şi poate, cine ştie, ea l-ar culca în patul ei cu ciucuri roşii şi albaştri — trebuia undeva să se afle un asemenea pat! — şi şi-ar desface într-o parte rochia ei neagră, aţîţătoare,

pentru că el n-ar fi îndrăznit niciodată, nici pînă la sfîrşitul vieţii un asemenea gest, şi-apoi, cu siguranţă, ea şi-ar fi deschis bluza şi i-ar fi oferit pieptul ei pîrguit (citise undeva, într-o cărticică căreia îi lipseau ultimele pagini de la sfîrşit, un lucru foarte chinuitor, această expresie „pieptul ei pîrguit”) şi el s-ar fi apropiat de gestul ei neruşinat în timp ce ochii ei melancolici l-ar fi protejat cu o nesfîrşită graţie şi înţelegere şi ar fi muşcat-o încet, ca un cîine, de sîni... şi ea ar fi rîs, cu dinţii ei pe care el nu-i văzuse niciodată, dar care trebuiau să fie... trebuiau să fie... în sfîrşit, dacă aceşti dinţi nu puteau fi văzuţi, ea nici nu trebuia să-i zîmbească sau chiar dacă ar fi făcut-o, el era doar cu faţa lipită de pielea ei albă mirosind a ceva aparte, atrăgător şi înecăcios... înecăcios pînă la lacrimi...

Miloia îl trezi în aceeaşi clipă sau poate că nici nu dormise, dar ce repede se întorsese Miloia? Parcă ieşise şi se întorsese imediat, grăbit, ca un om care a uitat ceva. Voia să-l ia cu el, să-l caute împreună pe Krinitzki?

Krinitzki nu era de găsit, suflă Miloia, îl căutase şi la bătrînul Gherlea, şi la salcie — asta trebuia să fie jos la rîu, deci e adevărat că uriaşul coboară seara în albia rîului, cum de nu-l întîlnise el, Paul, niciodată? — dada, Miloia chiar adăugă că trecuse prin rîu, pe partea cealaltă şi îi arătă pantalonii lui de pînză, suflecaţi în jurul gleznelor şi — nu era nici la Dublea, a cărui nevastă era bolnavă de o boală ciudată, necunoscută şi îl chemau totdeauna pe Krinitzki, care îi citea din Carte şi care o liniştea prin simplă prezenţă.

La înapoiere trecuse din nou pe la Gherlea care începuse să fie neliniştit. Pe unde să-l mai fi căutat, ce credea Paul?

Paul se trezi brusc, numai din mîndrie că era consultat de un bărbat atît de serios, un atît de intim cunoscător al vieţii, şi vrînd să fie la înălţimea întrebării, se bîlbîi cu atîta putere şi furie, nespunînd nimic sau într-o limbă cu totul alta, mult mai veselă, încît Miloia întoarse uimit capul, cu atît mai mult cu cît el nu aştepta nici un răspuns, părea doar foarte gînditor. Ochii îi străluceau cu o putere de neîndurat şi Paul se ferea instinctiv de lumina lor deoarece îl obosea.

După o scurtă consfătuire în care Paul îşi spuse punctul lui de vedere, care fu luat în considerare, plecară împreună spre secţia de miliţie şi Paul era foarte satisfăcut că se găsea cu Miloia, un om realmente sensibil şi care îi dădea totuşi atîta importanţă. Cine ştie, un altul — şi aceştia ar fi putut fi destui de mulţi! — cum s-ar fi comportat într-o asemenea situaţie, cum l-ar fi dat la o parte, l-ar fi ironizat, sau lovit, sau ceea ce ar fi fost mai grav, l-ar fi uitat pur şi simplu cu atîta seninătate încît l-ar fi adus în starea, în halul de a se întreba foarte serios, dacă există el însuşi, sau dacă nu cumva viaţa lui, atît de modestă, e întreruptă de lungi fîşii de lumină sau de mirosul unui pom încă necunoscut bine celorlalţi?!

Miliţia se afla într-o fostă cafenea de lux, un fel de cazinou, dar pereţii exteriori nu erau prea îngrijiţi, iar geamurile, imense, îşi pierduseră din eleganţa de altădată, sau cel puţin, aşa părea că fuseseră elegante odată, sau măcar, extravagante. Lucrătorii miliţiei

însă sau zidarii lor sau administratorul lor îngrijeau într-un asemenea fel clădirea lui Salomon Bela (aşa se chema fostul proprietar, evaporat cu mulţi ani înainte) ca să pară cît mai neîngrijită şi probabil acest lucru, cel puţin acolo, la Nădrag, dădea impresie de măreţie, imparţialitate şi eficienţă, sau, mă rog, aşa ceva...

La parter, clădirea avea un perete de geamuri mari, vitrine, prin care, altă dată, copiii curioşi îşi turteau nasurile şi puteau vedea nestingheriţi domni de vîrstă mijlocie, stînd pe canapele înguste de catifea şi bînd cafea din pahare de sticlă montate în port-serv-uri de argint, în spatele lor la o fascinantă masă de biliard, stăteau siluete elegante, cocoşate cu distincţie şi de fiecare dată şi un ofiţer, un bărbat foarte frumos, cu un fular de mătase izvorînd din cămaşă. Se mai puteau vedea, la mesele presărate peste tot, inşi foarte simpatici şi binevoitori care jucau domino sau remi... pentru pocher şi alte jocuri era, bineînţeles, o altă încăpere, acestea nu erau jocuri care puteau fi privite, probabil că se jucau cu măşti, cum citise Paul într-o cărţulie.

Vitrinele erau acum vopsite cu negru încît nu se mai putea vedea nimic înlăuntru — de altfel ce s-ar fi şi putut vedea, decît cadavrele acelor inşi bonomi, cu chelie bine întreţinută care jucaseră domino şi-şi băuseră filtrul lor cel de toate zilele, cu buzunarele umflate de bilele de fildeş. Ce se întîmplase însă cu canapelele de pluş? Acelea mai puteau fi întrebuinţate, dacă erau bine întreţinute.

Uşa mare, de sticlă, a fostei cafenele era desfiinţată şi, foarte lateral, se afla, spartă în perete, o uşiţă verde de fier în spatele căreia se găsea totdeauna cîte un miliţian, sau cel puţin aşa credea lumea din orăşel. Era unul din miturile orăşelului. În spatele clădirii se afla un zid înalt, urît, şi o poartă mare, galbenă, la fel de urîtă, prin care se circula des şi în dosul căreia nu se afla nimeni. Sau, cel puţin...

Cei doi, mereu nehotărîţi, speriaţi brusc de apariţia acelei clădiri în faţa lor, ezitară cîtva timp pînă cînd să... Paul se sperie deodată pentru că Miloia începu să-l privească într-un anume fel aşa cum îl priveau unii oameni mai morocănoşi, care nu credeau tot ce le mărturisea Paul din trecutul lui nesfîrşit şi o clipă, sub privirea necruţătoare a lui Miloia, Paul se îndoi el însuşi de toată acea întîmplare picantă din acea seară, ceea ce lui i se întîm- pla rar. De obicei, sau nu, chiar totdeauna, el era atît de sigur de tot ce i se întîmplase încît ar fi fost în stare să retrăiască totul din nou şi ce jurămînt mai puternic decît acesta există? Acum însă, în faţa acelei clădiri mohorîte şi lîngă Miloia care fu prins de un uşor tremur pe care altcineva nu l-ar fi observat, dar pe care Paul îl recunoştea cu uşurinţă, el însuşi era atît de speriat şi ar fi dat bucuros totul înapoi, ar fi fost unul din puţinele lui ceasuri la care ar fi renunţat. În viaţă sînt şi ceasuri la care un bărbat trebuie să ştie să renunţe!

Miloia se hotărî însă, pînă la urmă şi îi ceru şi lui sfatul, oficios, şi el, bineînţeles îi făcu cunoscut că era ho- tărît pînă la ultima consecinţă. Chiar amestecă o uşoară

plictiseală în răspuns şi asta nu ca să-l convingă pe Miloia, ci pe cel care stătea în dosul portiţei de fier şi care va trebui să fie bănuitor.

Bătură destul de mult pînă le deschise un sergent nebărbierit care nu se miră de loc cînd îi zări şi îi întrebă ce vor cu un ton destul de ales. Sau ei se aşteptau la ceva foarte neplăcut? Miloia fu cel care povesti, Paul nu deschise gura, deşi recunoscu imediat în sinea lui că prietenul său, deşi de o sensibilitate aparte, nu poseda un vocabular pe măsura situaţiei create şi de aceea sergentul, scobin- du-se în dinţi cu o scobitoare de metal, îl întrerupse de cîteva ori, apoi, chiar înainte de sfîrşit, cînd totul devenea atît de aţîţător, felul în care-l trîntise cîinele în rondoul de flori, fierbinţeala prafului din mijlocul drumului care era cu mult mai mare la... în sfîrşit, toate acestea, chiar şi vergelele de alamă de care erau prinse brizbrizurile şi care săreau imediat în ochi, toate acestea sergentul nu le auzi, deoarece le ordonă să aştepte afară şi închise uşa.

Paul vru să plece, considerînd misiunea lor încheiată, dar Miloia ezita încă deşi se vedea lămurit că s-ar fi aflat mult mai în largul lui în patul din baracă. Un timp crezură că au fost uitaţi şi Paul propuse să plece totuşi — bineînţeles nu în goană, ci în cît mai mare indiferenţă cu putinţă, chiar cu o oarecare afectare — ca nu cumva să fie pedepsiţi. În sinea sa se mira grozav şi îi era chiar recunoscător lui Miloia că nu pusese o clipă la îndoială toată acea istorie palpitantă şi încă odată, Paul hotărî în sinea sa că, în

ciuda felului în care dormea şi a vocii sale atît de şoptite care putea deveni de o stridenţă fantastică, Miloia era un om foarte inteligent şi cinstit, depăşindu-l cu mult pe Mihuţi, celălalt prieten al lui Krinitzki.

Cînd era deja prea tîrziu ca să mai plece, se deschise din nou uşiţa şi apăru sergentul cu un altul, un miliţian fără grade, somnoros şi posomorît, cu un cîine-lup de zgardă şi le făcu semn, fără multă vorbă, s-o ia înainte.

— „Se îngroaşă gluma!” — gîndi Paul şi se bucură că nu fusese el cel care povestise toată istoria.

Parcurseră întreg orăşelul în acelaşi fel, adică, ei doi înainte, ca doi inculpaţi şi miliţianul care dormea încă, cu cîinele de zgardă. Cîinele însuşi era foarte plictisit ceea ce arăta că nici el nu punea mare bază... În sfîrşit, cei cîţiva trecători priviră miraţi după acest cortegiu şi atunci Miloia, cu deplinul consimţămînt al lui Paul mări pasul, nesimţit, ca să pună o mai mare distanţă între ei şi cel care-i însoţea. Miliţianul îi lăsă să-şi facă mendrele şi în curînd ajunseră.

Strada era întunecată, ca un tunel de cale ferată, nici salcîmii de pe margine nu se vedeau şi, în spatele lor, miliţianul aprinse o lanternă cu baterie, o lanternă simplă aşa cum avusese şi Paul una şi în curînd ajunseră. Miliţianul le ordonă să aştepte în faţa portiţei şi el intră, orbecăind cu lumina lui gălbuie, pe treptele de ciment, apoi se auzi scîrţîind uşa de la intrare şi după un timp, disproporţionat de lung, se făcu lumină în camera din faţă. Îi zăriră apoi umbra cum se mişca, prostit prin cameră,

roată, mereu roată, ca un cîine... se oprea un timp, apoi iar pornea în acelaşi cerc, în sens invers acelor de ceasornic... se rotea mereu, ceea ce arăta ori că se trezise definitiv ori că nu se trezise încă ca lumea şi îşi continua somnul în timpul... deodată dispăru din cameră, umbra lui nu mai trecea prin dreptul geamurilor şi în curînd se aprinseră toate ferestrele casei, chiar şi cele de la bucătărie şi de la oficiile din spate. Se lumină astfel şi strada şi cei doi priviră uimiţi; ce căutau ei aici, la ora aceasta? Dar dacă totul era într-adevăr real, adevărat şi atunci ei purtau o răspundere colosală! Miloia era la fel de neliniştit ca şi Paul, ochii îi sclipeau ca o lumină de nesuportat şi stăteau amîndoi ca pe ghimpi. Casa sclipea toată şi miliţianul cu cîinele său cu tot se mistuise în ea şi se pierduse prin grădina de porumb care creştea atît de înalt şi de drept în spatele casei pe solul acela stîncos, lăsîndu-i pe cei doi acolo, în faţa portiţei.

În sfîrşit apăru, gîfîind uşor, cu ochii sclipindu-i la fel de puternic ca ai lui Miloia şi, în clipa cînd Paul se crispase cu totul aşteptîndu-se la cine ştie ce, numai la ceva bun şi plăcut nu pentru ei doi, vagabonzi prin oraş la acea oră tîrzie, miliţianul, o clipă frate cu ei, le spuse, surescitat:

— E în fund, pe masa din bucătărie... sugrumat! Îl cunoaşteţi?

Miloia dădu tăcut din cap şi Paul care ar fi vrut să spună ce ştia, îl imită, pripit, dînd la rîndu-i din cap, gîn- dind însă:

— „Da, îl cunoaştem, e Gaşpar, un om care a locuit o bună bucată de vreme în pădure”.

— Cum îl cheamă? — întrebă miliţianul, reţinînd cu greu cîinele care voia să se întoarcă în casă.

— E un elev de la liceul de aici, fiul lui Dabici care a murit în mină, nu-i nici anul... venea în fiecare zi la noi în dormitor şi juca în cărţi cu... îl cheamă Dabici Dan şi maică-sa...

— Staţi aici! — le ordonă miliţianul — nu vă mişcaţi! Eu mă duc să caut un telefon. Nu lăsaţi pe nimeni să intre, sub nici un pretext, pe dumneata te fac răspunzător, cum te cheamă?

Miloia răspunse:

— Donesie... Micula, sînt de la fabrică, la turnătorie!

Pentru prima oară Paul află că pe Miloia îl chema altfel.

Miloia începu ceva, nedesluşit, în care voia să spună că suferă de piept şi, şi-aşa drumul fusese lung, şi că ar fi vrut să se întoarcă la dormitor şi că nu erau pentru ei doi astfel de lucruri murdare...

— Nu te mişti de aici, tovarăşe! — strigă la el miliţianul şi Paul încremeni — şi dacă laşi pe cineva să pătrundă ai să dai socoteală în faţa organelor anchetatoare... eu fug la secţie şi telefonez după medic... dacă găsesc telefon pe drum... va să zică ne-am înţeles! adăugă şi plecă repede, apoi se auzi tropăitul cizmelor, ceea ce arăta că începuse s-o ia la fugă.

Cei doi rămaseră în faţa casei luminate şi în curînd se aprinse o lumină la casa de peste drum şi, după puţină vreme, ieşi în poartă un bărbat numai în izmene şi o cămaşă lungă, de casă, care încercă să

desluşească ce se întîmplă dincolo, apoi strigă, nu prea tare:

— Care eşti acolo?

Miloia se trase însă la umbră, nerăspunzînd nimic şi Paul, care ar fi avut mare chef să-i povestească totul celui de peste drum, se văzu obligat să-l imite.

Omul din poartă mai stătu cîtva timp apoi, închise portiţa în urma sa şi se întoarse în casă. Lumina nu se mai stinse însă.

Trecură minute lungi de linişte şi nemişcare? Miloia nu se depărta de pomul sub care se trăsese şi Paul, stînd lîngă el, încerca să desluşească peste gard dacă nu zăreşte cîinele, vechiul său prieten, dar nu era nici urmă de el. De pe partea cealaltă, din capătul străzii dinspre oraş, veneau două siluete, doi băieţi tineri; de unde stăteau cei doi nu puteau fi văzuţi, li se auzea doar bocănitul pantofilor, glasurile care răsunau cu o neobişnuită sonoritate pe strada goală, apoi unul din ei începu să fluiere. Un cîine, dindărătul unui gard, îi lătră cîtva timp şi în acest fel cei doi putură sa-i urmărească, nevăzîndu-i. Tinerii însă se făcură nevăzuţi înainte de a ajunge în dreptul casei în faţa căreia păzeau cei doi ceea ce îndemna că o luaseră pe străduţa bolovănoasă care dădea spre rîu sau intraseră în vreo casă.

Nimic nu se clintea prin preajmă şi lui Paul, stînd în faţa casei aceleia atît de luminate în care se găsea un mort, începu să i se facă de-a binelea frică şi, era convins, că Miloia simţea la fel.

Din casa de peste drum se auziră cîteva voci, înăbuşite, apoi se deschise din nou portiţa şi ieşi acelaşi om, cu o haină în locul

cămăşii aceleia lungi şi pantofi fără şireturi în picioare şi trecu încet drumul la cei doi, trăgînd dintr-o ţigară.

— Ce-i aici? — întrebă el ajungînd în dreptul casei şi încercînd să le deosebească figurile, ascunşi cum stăteau, sub umbra întunecoasă — ce faceţi aici?

— Nu facem nimic rău! — spuse Miloia fără să se mişte — dumneata vezi-ţi de treabă! Părea foarte hotărît, glasul îi tremura însă şi cum celălalt nu se dădea dus, ba, dimpotrivă se apropie tot mai mult, privindu-l cu bănuială, Paul spuse:

— A fost sugrumat liceanul! Noi trebuie să păzim casa...

— Cine? Dănuţ?! Cine l-a... şi cine sînteţi voi? — omul intră într-o astfel de enervare încît Paul nu mai îndrăzni să scoată o vorbă; de altfel omul nici nu mai aşteptase vreun răspuns pentru că se năpusti pe portiţă, strigînd: — Rex! Rex!

Paul vru să se repeadă după el şi strigă:

— Este strict interzis să... nimeni nu are voie să se... — dar celălalt era deja în casă şi Paul se întoarse spre Miloia şi spuse, cu dinţii tremurînd uşor, fără măcar să se mai poată preface:

— Baci Gugu, să mergem de aici, altfel se adună prea multa lume şi... eu vreau să plec să mă culc, nu mai...

Miloia îl privi o clipă mirat, el însuşi tremtlfa cu putere şi fără să mai scoată o vorbă, cei doi se mişcară înspre partea opusă celei în care fugise miliţianul.

Nu îndrăzniră să se îndepărteze prea mult, ci se opriră nehotărîţi cîţiva paşi mai încolo. Se opriră şi priviră în urmă şi o clipă

doar, o clipă lungă cît eternitatea, totul rămase nemişcat: strada întunecată ca un tunel, pata de lumină în care plutea acea vilă blestemată, aerul delicat al nopţii în care căzdeau îngeri cu un zîmbet fals pe buze, cu aripile fîşîind prin mirosurile suave, îngheţate, din jur. Apoi, se auzi un zîrîit uşor şi o maşină apăru, nehotărîtă, în capul celălalt al străzii; farurile ei măturau coroanele salcîmilor şi praful plin de gropi al drumului şi apoi, deodată, zgomotul motorului ei sună foarte aproape cu o putere formidabilă de parcă ar fi trecut peste strada aceea neînsemnată o suprafortăreaţă, turtind toate obiectele din jur. Din maşină săriră — încă înainte de a se fi oprit, oameni în cizme şi uniforme, cîini, în jur ferestrele caselor începură să se lumineze. În faţa casei de unde fugiseră cei doi, se adună într-un timp neverosimil de scurt, lume, femei neobişnuit de treze, bărbaţi fumînd şi gălăgioşi îmbrăcaţi sumar. Cu toţii se adunaseră în faţa portiţei păzită de un miliţian — de unde erau cei doi îl puteau vedea foarte bine — şi lui Paul i se strînsese deodată inima, fără nici un motiv, şi-o simţea îngrădită parcă într-un inel de fier, parcă purta un nimb rigid din fier. Ridică ochii şi zări alături, foarte aproape de el pe femeia în negru, pe minunata femeie care privise pînă în adîncul fiinţei sale de carne ca într-o fîntînă îngustă: era acolo, însoţită de cineva care îi vorbea cu înflăcărare, fără să privească în jur, iar ea privea ţintă spre pata aceea insuportabilă de lumină în faţa căreia se învălmăşea atîta lume străină. Apoi izbucni de lîngă acel bărbat ca o săgeată în

timp ce el vorbea încă şi intră în lumină, da, era într-adevăr ea, ea, cea inimitabilă, de neînlocuit, unică şi apoi se amestecă, fu înghiţită de acele siluete vulgare. Puţin timp însă, pentru că fu lăsată să intre — ea doar locuia acolo sau locuise cel puţin pînă fugise de acasă cu acel bărbat pe care Paul îi simţea încă respirînd lîngă el, neştiind că nu se va mai întoarce niciodată în acea casă şi că era suficientă o oră sau o seară scurtă ca un mort s-o transforfrie — acea casă — într-o navă, într-un cargobot ceresc sau într-o corabie sinistră care navighează ca fulgerul pe linia închipuită a ecuatorului, cu un steag negru pe care sclipeşte semnul piraţilor aerului, un craniu seducător.

Cine era acel bărbat? — se întrebă Paul, neîndrăznind să se întoarcă şi să-l privească tot aşa cum acel bărbat nu îndrăznea să se apropie de acea casă sau să treacă prin faţa ei. Ce seară asfixiantă, nepotrivită, încărcată de lucruri hipercunoscute şi deodată un mort tînăr, un adolescent cu gîtul strivit aşa cum striveşti o foaie de hîrtie pe care vrei s-o aprinzi, ca pe o faclă, sau un şumuiog şi să faci semne cuiva noaptea. Da, dar gîtul strivit al acelui mort atît de tînăr — adică mort de atîta de puţină vreme încît parcă se auzeau pereţii aerului crăpînd de căldura pe care le-o fura corpul lui răcindu-se — da, cu gîtul lui astfel aprins cine făcea oare semne sau, mai bine, ce fel de semne? Paul privi tot mai neliniştit în toate părţile, apoi începu să alerge, gîfîind spre acea casă luminată cu speranţa că poate nu era prea tîrziu. Miloia îl ajunse — ce iute era, cine ar fi bănuit? — şi îl prinse neîndemînatec de tricoul său

vechi, folosit, rupîndu-l şi apoi de cureaua lui de carton presat, ţinîndu-l strîns şi gîfîindu-i în ureche. Paul se smuci şi pentru că simţi mîna de fier, brutală, a celuilalt, cum îl tîrăşte înapoi şi niciodată, niciodată nu va mai fi atît de aproape de... începu să ţipe deodată, ascuţit de parcă ar fi vrut să sfredelească aerul acela paşnic şi burghez. Ţipă de parcă l-ar fi înjunghiat cineva şi niciodată nu-şi va aminti de ce-o făcuse, nici măcar c-o făcuse, aşa cum unii beţivi nu-şi aduc aminte ce spun sau ce fac în unele ceasuri, dar Miloia îl împinse înapoi, tot mai în întuneric, fără cruţare şi probabil că nu izbutise să-l potolească decît lovindu-l, pentru că a doua zi, Paul, adolescentul, descoperi cu uimire că îl doare gingia de deasupra, iar în colţul buzelor avea mici bucăţele de sînge închegat. Dar ce conta! Ce conta!

În jurul lor se adunară imediat cîţiva inşi, multă vreme lui îi stărui zgomot de voci în ureche şi el vru să se arunce pe jos, în praful blînd al drumului numai ca să mai întîr- zie, desigur nu din răutate, el niciodată nu fusese foarte răsfăţat de nimeni, dar dacă trupul lui voia să se arunce pe jos, el îl urmă, şi Miloia îl ţinea strîns şi îl lovea scurt — da-da, el o simţea, dar într-un fel ciudat, ca şi cum ar fi fost beat deodată şi totul sau toate cîte se întîmplau aproape de pielea sau de carnea sa, deci la un kilometru sau mai bine de inima sa, contau aşa de puţin. Şi-apoi se ştie, trupul e o prostituată, îndură atîtea lucruri fără să crîcneaiscă, cu o memorie paralitică, pe sfert.

El trebuia însă dus de acolo, ca un sac de piele, era cineva care poruncise asta şi în acelaşi timp, lui Paul îi păru rău de prietenul său Miloia care trebuie să aibă grijă de trupul lui de parcă ar fi fost epileptic. Dar, ciudat, de unde acest cuvînt? Da-da, îl pronunţase chiar Miloia, epileptic, boala copiilor, o spusese celor care se îngrămădiră lîngă ei. Paul spera din adîncul sufletului şi chiar în clipa aceea cînd ţipa şi se zvîrcolea în mîna de fier a celuilalt vrînd să se trîntească în praf, că celălalt minţea din convenienţă, pentru că aşa cereau împrejurările, pentru că el însuşi nu se putea scuza. Căci altfel, cu părinţii lui necunoscuţi şi cu mătuşile sale amabile, acest cuvînt ar fi putut face carieră, o carieră odioasă şi asta îi mai lipsea. Şi-aşa era atît de greu să-ţi păstrezi libertatea, toată lumea te bănuieşte mereu că vrei să faci ceva ieşit din comun şi tocmai cînd te străduieşti să fii cît mai de rînd şi mai şters, atunci te poticneşti şi sînt mereu cîţiva care întorc capul spre tine, bănuitori. Cum era omul mărunt şi chel căruia i s-a părut ciudat... sigur că acum erau cu mult mai liniştite locurile pe unde îl duce Miloia, îi sînt perfect necunoscute şi ar trebui poate să-i fie frică... ce se va alege din el în viaţă? Cu cine va putea el în sfîrşit... bunul, minunatul prieten, Miloia, cîte îi făcuse, cîte nu-i căşunase? Unde citise acest cuvînt: „căşunase?” Bunule, minunatule prieten, nepreţuitule!...

Toată noaptea şi ziua următoare, Irina Dabici fu reţinută la miliţie, apoi la

procuratură, anchetată, hărţuită, de oameni mulţi şi foarte diferiţi, veniţi din capitala raionului în decursul nopţii. Spre seară ea fu eliberată în mod provizoriu, fiind obligată să stea zi şi noapte la dispoziţia procuraturii. În termen de o oră de la eliberare trebuia să-şi anunţe noua adresă, deoarece acasă nu mai putea să se întoarcă: un miliţian cu un cîine-lup păzea vila zi şi noapte şi nu aveau acces acolo decît organele anchetatoare.

Ea ceru să fie însoţită pînă la noua adresă, motivînd o stare de slăbiciune generală, morală şi psihică, şi un lucrător al miliţiei o întovărăşi, pe seară, pe o stradă destul de îndepărtată de centru, unde locuia o prietenă, fostă colegă de şcoală, măritată cu un profesor. În timpul nopţii ea fu trezită din nou şi anchetată, a doua zi iarăşi şi acest lucru agasă familia care o găzduia. I se puse în vedere să-şi caute altă locuinţă şi ea bătu la cîteva uşi dar, de data aceasta, fu refuzată sub diferite pretexte. Era însoţită peste tot de un civil — la cererea ei — se ştia că e sub anchetă şi toată lumea se ferea să aibă de-a face cu această crimă despre care circulau în oraş cele mai fantastice versiuni. A doua noapte, deci, trebui să ceară adăpost miliţiei — ea nu avea voie să părăsească localitatea — şi spre uimirea ei i se explică că e ultima dată cînd mai poate dormi acolo şi i se înşirară cîteva motive oficioase. Ea ceru să fie sprijinită în vreun fel în obţinerea unui loc de dormit, dar primi drept răspuns o ridicare din umeri şi o frază scurtă, aproape grosolană.

În cele din urmă, în după-amiaza zilei a treia de la „eliberare”, cel care o însoţea din

partea miliţiei, o duse la o femeie care cunoştea adrese, rugind-o, în prealabil să nu divulge acest lucru şefilor săi şi, în acelaşi timp, orice fel de tranzacţii pe care le-ar fi făcut cu acea femeie să nu le facă în prezenţa sa. Oricînd ar fi dorit ea, la primul ei cuvînt, el avea ordin să se întoarcă la unitate. Nu-i ascunsese că trebuia neapărat, cu orice preţ să-şi găsească în ziua aceea, a treia, un acoperiş, altfel trebuia să se descurce singură. De mîine, el avea o altă misiune.

Irina îl înţelese şi după ce ajunseră la acea femeie şi o aşteptară împreună să se întoarcă acasă, într-o curte cu mulţi locatari dintre care unul le oferi un scaun ca ea să se odihnească, Irina îi îngădui miliţianului, care se arătase atît de uman faţă de ea, în limitele strîmte ale profesiunii sale, să se întoarcă la şefii săi. Era hotărîtă să nu mai apeleze la pază şi să accepte orice locuinţă, în orice condiţii.

Bătrîna la care o dusese acel om şi cu care o lăsă, apoi singură cu un sentiment de uşurare pe care abia şi-l ascundea, era o femeie foarte murdară care locuia într-o singură cameră cu o duzină de pisici. La început, scîrbită de atîta umblet, slăbită pînă la boală, temîndu-se de noi refuzuri şi umilinţe, propuse acelei femei, în ciuda silei pe care i-o inspira, să doarmă o vreme cu ea, împărţind împreună patul ei. Bătrîna o refuză însă, cu un aer viclean de parcă Irina ar fi vrut în acest fel să o tragă pe sfoară. Ceea ce putea face pentru ea era ca, mai pe seară s-o ducă „într-o familie” unde ar fi putut să stea un timp în schimbul unei

anumite sume de bani, bineînţeles. Comisionul şi-l cerea însă înainte şi, cum avea puţini bani la ea, Irina îi lăsă verigheta amanet.

(Acasă, ea avea un carnet C.E.C. cu o sumă considerabilă, dar nu i se permise să-l ia; tot ce se găsea în casă era sigilat şi reţinut pentru anchetă.)

Bătrîna o sfătui să plece şi să revină spre seară, ca să nu atragă atenţia celor din curte; Irina explică însă că n-avea unde să meargă. Femeia dădu din umeri şi-i închise uşa în nas şi atunci, spre norocul ei, cei care-i împrumutaseră scaunul, îi permiseră să aştepte în bucătăria lor. Era o familie cu cinci copii şi cu toţii stăteau în bucătărie în acea după-amiază înăbuşitoare de vară. Stăpîna casei nu era acasă, lucra în tură de după-amiază la o mică întreprindere textilă, o fabrică de şireturi, panglici, etc. şi, singur, cu copiii se găsea doar tatăl, un om voinic, tuns pe cap ca-n palmă, de care, la început, Irinei i se făcu frică.

Irina spălă copiii, spălă şi cîteva rufe ale celui mai mic care era foarte prost îngrijit, făcu curat prin acea bucătărie îngustă ca să-şi motiveze într-un fel prezenţa acolo, iar în unica cameră a familiei nu îndrăzni să intre deşi, acel om voinic, poate, avea intenţii curate. Rămase cu copiii în bucătărie şi se simţi bine.

Spre seară, înainte de a se întoarce femeia de la lucru,
bătrîna veni s-o ia şi o duse într-un fel de suburbie, într-un apartament de două camere, la un bătrîn paralitic, care închiria camera în schimbul îngrijirii lui „complete”.

Femeia intră şi vorbi cu el, lăslînd-o să aştepte afară şi cînd se reîntoarse spuse că bătrînul nu voia să aibă nimic de-a face cu „regimul” şi o roagă să-şi caute în altă parte. Tîrziu spre seară ajunseră înapoi în orăşel şi bătrîna — care nu voia să renunţe la verighetă — o duse într-o casă foarte acceptabilă, soţ şi soţie, el era medic veterinar, iar ea funcţionară la poştă, oameni în jur de treizeci şi cinci de ani, Irina rămase surprinsă, plăcut surprinsă, de curăţenia care domnea în casă şi de aparenţa încurajatoare a celor doi soţi, care, spre uimirea ei nu se formalizară prea mult de ancheta în care era amestecată. Ea urma să ocupe o cameră despărţită prin glasvand de cea în care dormeau soţii Pascariu şi bătrîna plecă în sfîrşit după ce-i smulse şi o sumă de bani, deoarece verigheta, era evident, nu putea s-o mănînce.

Veterinarul era un bărbat foarte bine păstrat, înalt, slab, purtînd ochelari, iar ea îi semăna de parcă ar fi fost fraţi. Irina se retrase în camera ei şi adormi imediat într-o cămaşă de noapte cumpărată de la un magazin de solduri, dar fu trezită curînd de vocea veterinarului, stridentă, care se certa cu nevastă-sa. Părea că era băut şi ore în şir vorbi, argumentă, se disperă, strigă în cîteva rînduri — deşi ea îl ruga mereu să înceteze, iar Irina asculta terorizată, cu ochii deschişi larg — iar în cîteva rînduri păru că bărbatul obosise sau adormise. În cîteva minute însă se relua totul de la început. Asta se întîmpla două nopţi din trei, veterinarul — (el nu era medic, ci doar tehnician, un fost student care nu-şi terminase facultatea) părea un tip

aparte de alcoolic: bea acasă, împreună cu soţia sa, femeia aceea înaltă, slabă, purtînd ochelari, cot la cot cu ea, şi devenea agresiv apoi deşi era doar o agresivitate verbală. A doua zi era de nerecunoscut: tăcut, amabil, de-o politeţe desăvîrşită, uneori chiar delicat şi prevenitor.

Deşi bătrîna îi spusese că cei doi nu au copii, Irina, in- trînd în bucătărie a doua zi, găsi acolo un leagăn împletit din nuiele în care gîngurea un copil, acoperit cu un tifon alb ca să-l apere de muşte. Irina, în prezenţa doamnei Pascariu, vru să se apropie şi să contemple copilul — era deosebit de sensibilizată în acele zile şi în prezenţa copiilor se putea regăsi într-o măsură şi linişti —dar mama se împotrivi, interpunîndu-se între străină şi leagăn, în care se auzea ceva gîngurind mereu şi Irina se retrase, cu faţa împurpurată, resimţind ca de fiecare dată în acele zile, o slăbiciune în membre, în mîini şi picioare, la orice jignire, la orice afront. Şi acele zile, fuseseră bogate în astfel de slăbiciuni, pentru ea care trebuia să poarte acea năprasnică povară a crimei.

Abia în a cincea zi se dădu autorizarea pentru înmormîntarea liceanului, fiului ei vitreg, dar nici cu această ocazie nu fu lăsată să intre în casă; cadavrul fusese de altfel depus la capela cimitirului unde o lume uriaşă veni să-l vadă. În mulţime ea îl zări pe Titus care încercă în cîteva rînduri să se apropie, dar ea se înconjura mereu de cunoştinţe şi acasă se reîntoarse însoţită. Cu ocazia acelei înmormîntări cumnatul ei, fratele răposatului ei soţ care se afla în aceeaşi localitate — era de profesiune

zugrav, „antreprenor” cum îşi zicea el — pregăti o masă după în- mormîntare, o pomană, de la care ea fu exclusă fără să i se dea nici un fel de explicaţii. De altfel, acest cumnat era şi sursa a numeroase colportări apărute pe socoteala Irinei; între ei era o mai veche neînţelegere datorită complexului pe care-l resimţea zugravul că fratele său se căsătorise cu o „intelectuală” şi o femeie „prea mîndră” pentru familia lor. Într-adevăr, în decursul scurtei ei căsnicii, ea îl izolă pe Dabici de rudele sale din motive mai mult sau mai puţin rezonabile, şi acum „ei” se răzbunau. Această ultimă lovitură o atinse prea puţin pe Irina; era o fire puţin sociabilă şi aştepta cu nerăbdare şi cu o anumită resemnare definitivă sfîrşitul anchetei. Irina nu avea pe nimeni, era o singuratecă, o mare singuratecă. Se născuse într-o mică localitate din Banat, o localitate metalurgică ca şi N... ce purta înainte de război numele unuia din domnitorii casei Hohenzolern, tatăl ei fusese funcţionar în uzină. Părinţii ei divorţară şi ea rămase cu tatăl ei; mama se mută la Lugoj unde se găseau părinţii ei şi în scurtă vreme se remărită, urmîndu-l pe noul ei soţ, pe oare îl cunoscu într-o vacanţă, în Ungaria, primi o cetăţenie străină şi plecă definitiv din ţară.

Tatăl Irinei muri la cîţiva ani după acest divorţ — ea nu împlinise atunci încă patru ani şi rămase în grija bunicilor, părinţii tatălui ei care locuiau la Orşova. Bunicul ei fusese „administrator financiar”, acum era pensionar, sărac, şi o crescu pe Irina cu mare greutate. Muriră însă pe rînd, cei doi bunici şi la cincisprezece ani ea se văzu

perfect singură; ca să-şi poată termina liceul închirie casa care nu-i aparţinea (o moştenise un unchi al ei, fiu al bunicului, succesor direct ce locuia în alt oraş) şi, cu multe restricţii îşi termină astfel şcoala. Unchiul ei voia însă să vîndă casa şi ea fu nevoită, după doi ani de la moartea bunicii, care murise ultima, să se mute într-o cameră mobilată şi să se angajeze ca funcţionară contabilă la organizaţia comercială a oraşului. Era o muncă anostă, pe care o făcea în silă, asaltata din toate părţile de bărbaţi — ea începea deja cariera grea a unei femei frumoase care nu e născută pentru a fi frumoasă — şi încet, încet, din cauza muncii ingrate prin care trebuia să-şi cîştige existenţa, a facultăţii la care trebuia să renunţe dacă nu voia să apeleze la compromisuri care Irinei îi repugnau poate într-o măsură mai mare decît ar fi fost firesc şi a atîtor alte mărunţişuri, ea se însingură tot mai mult şi din trupul ei atît de frumos crescu o buruiană invizibilă care o făcea bolnăvicios de sensibilă, de susceptibilă şi deja, în jurul vîrstei de douăzeci de ani se ferea de orice fel de societate, ieşind rar, mergînd singură la spectacolele rare ale acestui orăşel, îngropîndu-se zile şi săptămîni întregi în casă, făcîndu-şi concediile sărace, singură, în localităţi de munte, şi atîtea altele pe care provincia măruntă nu le iartă.

Toată lumea o urmărea pentru că era frumoasă şi inadmisibil de mîndră; poate, frumuseţea naturală rară se naşte ca să ne consoleze de atîta cantitate de urît care ne împresoară mereu şi cei din Orşova nu-i

iertau Irinei că ea nu le dăruia de loc frumuseţea ei, ca şi cum ar fi fost unica ei proprietară. Nu i se cunoştea nici o intrigă amoroasă şi asta, bineînţeles, mări tacita agresivitate generală.

Fostul ei soţ fusese ofiţer de carieră şi era mai în vîrstă cu patrusprezece ani decît ea, mai fusese însurat odată şi din prima căsnicie rămăsese cu un băiat, Dan şi o fetiţă, mai mică, care muri în timpul unei epidemii de tifos. Fotografiile îl arătau un ins nu înalt, uscăţiv, cu privirea hotărîtă, o bărbie patrată, etc., etc. un individ care punea preţ pe el însuşi într-un fel atrăgător, am zice, un bărbat sigur pe gesturile şi reflexele sale, căruia îi plăcea să joace biliard şi să vîneze duminica dimineaţă în pădurile din împrejurimi sau în crîngurile din împrejurimi, care se îmbrăca cu pedanterie şi era poate singurul locuitor al oraşului care schimba cămaşa zilnic. Acestea toate, trecutul lui de suferinţă — războiul, fusese părăsit de fosta lui soţie, o femeie uşuratecă care murise apoi într-un accident de maşină — manierele sale, felul în care se apropia de tînăra fată, cu o exagerată gravitate şi reticenţă care plăcu tocmai printr-un contrast cu „codul” generaţiei ei, abrupt şi neformal, care îşi avea poate delicateţea sau sensibilitatea lui neevidentă, incifrată, dar Irina era poate o demodată încă de la cincisprezece ani şi îi plăceau calităţile apărate de o crustă fină de convenţional, avea gustul formei şi iubirea şi-o imagina în rochii lungi, cu trenă bogată, greoaie şi în haine negre, ţepene, cu un

joben invizibil şi o galanterie de paradă, dublată de o autentică galanterie.

Era o anume neîncredere înnăscută în ea faţă de orice manifestare vitalistă, faţă de orice spirit de aventură, neîncredere ce luase cu timpul, cu experienţa copilăriei ei nefireşti, forma unei sensibilităţi ieşite din comun aşa cum sînt unele vase de porţelan delicat care au undeva o fisură şi sînt atît de fragile şi preţioase totodată încît toată lumea le atinge cu o grijă dureroasă şi, mai fericită, nu le atinge, ci doar le priveşte. Un asemenea vas de porţelan subţire ca frunza, fisurat, din naştere era inima ei şi Irinei îi era teamă să-l atingă şi, mai ales, îl privea doar, cu una din acele priviri ale ei de animal superb, delicat, hăituit prin pădurile pline de văi, rîpe, lut moale şi stînci uscate, acoperite de un muşchi înţelept, aproape sfătos.

Irina se căsători cu Dabici la un an după ce îl cunoscu, dar fu o căsătorie nefericită sau, mai bine zis, ea era o fiinţă nefericită deoarece în al doilea an de cînd se cunoşteau — şi în primul an de căsnicie încă — el fu închis pentru indolenţă în serviciu. Era şeful organizaţiei locale comerciale şi în acest timp fu depistată o bandă formată din vînzători şi gestionari, opt persoane, care comiteau abuzuri urmate de delapidări. În instanţă nu s-a putut dovedi legătura lui cu aceşti oameni, fu condamnat însă pentru indolenţă păgubitoare pentru stat la un an şi jumătate detenţie. Aceasta era versiunea lui, afacerea era destul de neclară pentru Irina care mai puţin din jenă cît dintr-un fel de desperare a propriului ei destin atît de

anemic şi ingrat nici nu participă la proces. După o jumătate de an, cît el era încă ,,plecat", ea află un „amănunt" al procesului pe care, aşa cum se întîmplă, îl cunoştea toată lumea: era vorba de un fel de „tranzacţie" cu un material foarte solicitat pe piaţă, un anumit sort de velur care fusese repartizat unui singur magazin din oraş şi a cărui vînzare fusese fictivă; tot stocul fusese cumpărat de o cooperativă care confecţiona ursuleţi pe care îi revîndu magazinului, etc., etc. un fel de tranzacţie cu toate aparenţele legalităţii. Aceasta a fost afacerea „ursuleţilor" cum află Irina şi care îl greva şi pe Dabici, puteau să mai fie şi altele pe care ea le ignora, nu i se spuneau, nu o interesau, etc. O adevărată calamitate acest proces, deşi Dabici, muncind, îşi scurtă pedeapsa la jumătate, ieşind după vreo trei sferturi de an.

Din clipa cînd bărbatul căruia i se încredinţase şi pe care îl iubea fu astfel tîrît în atenţia publică, dragostea ei — felul în care îl iubea ea pe acel om — se stinse brusc şi rămase cu el, în timpul pedepsei şi după aceea, pînă la moartea lui, numai din pricina a ceea ce numim „prejudecată". Dar prejudecăţile de acest fel erau foarte adînc înplîntate în fiinţa ei morală aşa cum sînt împlîntate şi în fiinţa omenirii însăşi, pentru că nu se spune undeva în Biblie că „femeia trebuie să rămîie alături de bărbat şi în bine şi în rău?". Ceea ce era poate neaşteptat era că ea lua „în serios" o astfel de frază, dar nu e oare destul de multă lume, oare ia în serios astfel de „fraze" de parcă le-ar moşteni aşa cum se moştenesc anumite pete pe piele, în-

tr-un anumit loc, la toţi copiii născuţi din aceeaşi mamă, sau un anumit fel de a rîde, de a întoarce capul în momentele de surpriză.

Irina era unul din acei oameni pregătiţi de timpuriu pentru resemnare şi felul nedorit, năucitor, în care soţul ei — pe care îl stima în mare măsură pentru felul în care ştia să salveze nu aparenţele, ci formalul, poate chiar solemnul — ajunsese la o nedorită notorietate fu o lovitură decisivă pentru felul ei de a vedea lucrurile, pentru vitalitatea ei, chiar. Ea nu-şi acuză prea mult bărbatul tocmai pentru că era convinsă — şi i-o şi spuse, cu o naivitate care pe el îl derută încă odată, mărindu-i remuşcările — că ea îl contaminase cu nefericire şi ghinion şi chiar această expresie o folosi ea „ea îl contaminase” şi că, prin el — servindu-se de el — destinul o pedepsise pe ea. Astfel, ea nu era departe de a gîndi că se născuse cu un păcat originar, altul decît cel al primilor oameni care se şterge prin botez, (ea era creştină, botezată) un fel de semn, înfierare a destinului, aşa cum sînt însemnate vitele în cele două Americi, cele care aparţin unui anumit proprietar, cel care le înfierează cu un anumit semn, cu un anumit sigiliu grosolan în care se poate vedea un corb cu aripile desfăcute, coarnele răsucite ale unui taur, un ogar, chiar şi profilul unei femei cu părul lung, cîrlionţat. Un „proprietar” nevăzut, credea ea că o înfierase cu un astfel de sigiliul care purta semnul unui animal aducător de nenoroc, poate un uliu sau o cucuvea, un corb sau silueta respingătoare a cîinelui deşertului, koyotul. Ce

păcat trebuia ea să ispăşească? Puţin importa că ea nu putea să-l numească, să-l recunoască, dacă toate întîmplările vieţii ei încă scurte îl arătau, ea era, (credea Irina) o fiinţă sortită sacrificiului aşa cum, aproape toate popoarele păgîne jertfeau fecioare în momente de răscruce, aruncîndu-le în lacuri, sau însîngerîndu-le pe piatra aspră, grosolană, a unor altare de piatră, sau azvîrlindu-le în stomacul nesăţios al vreunui zeu de bronz în care ardea un foc magnific. Ea era născută pentru jertfă şi era şi pregătită pentru jertfă.

După ce Dabici ieşi, fu pus în cadru disponibil, apoi, la foarte scurt timp, deoarece era un om capabil, fu numit la început adjunctul, apoi şeful O.C.L. din N., un orăşel mărunt, industrial, pierdut într-o pîlnie de munte şi Irina speră, în adîncul firii ei, ca aici, într-un loc atît de ascuns, de pustiu, acel „Proprietar” al destinului ei, care-o marcase eu sigiliul nefast al unei vieţi mereu înfrînte în cele mai mărunte evenimente o va pierde. Dar iată, Dabici muri în al doilea an — din nou, în al doilea an! — de la şederea lor acolo, de un cancer gastric, evoluat rapid şi ea rămase cu fiul ei vitreg, Dan şi cu acea vilă măruntă pe care fostul ofiţer i-o lăsase moştenire, fapt ce declanşă automat furia tuturor rubedeniilor lui, deşi casa nu era o valoare ieşită din comun.

Apoi urmă crima, moartea fulgerătoare a fiului lui Dabici.

Irina, în numai cîteva zile îmbătrîni brusc şi era o înţelepciune tristă şi neputincioasă a inimii această îmbătrînire totală şi

neevidentă. Se considera o fiinţă iremediabil condamnată şi, pentru acest lucru era tentată de a găsi — cu o imaginaţie uneori prodigioasă — circumstanţe atenuante, scuze totale, motivări neaşteptate pentru cei care o tratau cu brutalitate, pentru cei care o acuzau pe nedrept sau o făceau responsabilă — ca şi în cazul acestei istorii nefericite — de lucruri abominabile, pînă la rîs şi ridicol.

De la înmormîntare, Irina sosi acasă, la familia Pasca- riu însoţită doar de o vecină, o fată tînără de şaptesprezece ani, urîtă, înaltă, ciolănoasă, care nu o iubea de loc pe Irina şi nici nu ascundea acest lucru — ea era pe strada Paul Chinezul unul din cei mai înverşunaţi colportori ai văduvei frumoase şi nepermis de mîndre, dar Irina o văzuse mai des în zilele acelea şi de la cimitir o rugase să vină cu ea ca să-i ofere — aşa cum se obişnuia — o masă, de „pomană”, doar pentru că trebuia să fie cu cineva şi, mai ales, pentru faptul că Dan, fiul ei vitreg, avusese relaţii, se părea, cu această fată.

Amîndouă, aceste femei, atît de nepotrivite una cu cealaltă, se antipatizau profund, instinctual, Irina îşi ascundea însă orice urmă de resentiment, iar cînd surprindea vreo privire, agresivă, răutăcioasă, dispreţuitoare, a celeilalte sau vreo vorbă neascunsă care arăta deodată toată aversiunea acelei fete pe care o aştepta o viaţă lungă de suferinţe şi umilinţe din partea celuilalt sex (spre deosebire de Irina care era făcută să poruncească bărbaţilor) ea, Irina, nu o îndepărta pe cealaltă, nu-şi îngăduia cea mai mică revoltă sau ieşire

temperamentală; era şi acesta un fel de a suferi şi Irina era gata, deşi încă neobişnuită cu ideea unei suferinţe care va fi lungă cît o viaţă întreagă.

Cumpărase cîte ceva din oraş, o sticlă de vin şi, cu îngăduinţa doamnei Pascariu pregătise o masă simplă la care îi invitase pe soţii Pascariu şi pe Angela. În jurul orei şase după-amiază, Angela plecă încărcată de cozonac, vin, bomboane, pentru copiii de pe stradă, pentru că Irina nu avea putere să se mişte din casă, soţii Pascariu se retraseră în camera lor şi Irina se culcă, îmbrăcată, pe canapeaua îngustă pe care dormea de aproape o săptămînă, încercînd să se odihnească.

Încă din prima zi, doamna Pascariu îi interzisese să intre singură în bucătărie în absenţa ei, dar Irina, intrigată de faptul că leagănul copilului care gîngurea mereu nu era niciodată descoperit şi nu părăsea bucătăria, călcă interdicţia gazdei şi, fiind singură acasă, se apropie de culcuşul acela de nuiele împletite şi ridică tifonul; ceea ce văzu în leagăn o clătină o clipă pe picioare şi cu mare greutate potrivi totul la loc şi se îndepărtă. Nu era vorba de un copil de cîteva luni, ci era acolo un fel de monstru infantil, cu gura romboidală, uriaşă, băloasă, un copil născut fără cerul gurii, ochii bombaţi, mari, un fel de puber de patru-sprezece-cincisprezece ani, care stătea în leagăn şi gîngăvea la nesfîrşit. După ce cu multe menajamente, Irina îi făcu cunoscut doamnei Pascariu că „ştia”, îi ceru voie să-l îngrijească ea pe nucul „infirm”. Rezistenţa fu foarte scurtă şi gazda se oferi să-i acorde

în schimb camera fără chiria lunară ce era destul de ridicată, dar Irina refuză. Din ziua aceea Irina se ocupă ea de copil şi, după primele zile de repulsie, începu să simtă o ciudată satisfacţie în această treabă. Scandalurile noaptea continuau însă, cu toate acestea, ore întregi, bărbatul acela înalt, tăcut, aproape sfios vorbea cu o aprindere şi aţîţare neobişnuită şi ea află, astfel, fără să vrea o sumă de amănunte din existenţa şi intimitatea celor doi, lucru cu mult mai greu de suportat decît îngrijirea arieratului din bucătărie. Irina se constrînse să îndure totul, fără cea mai mică împotrivire, chiar şi interioară, nemărturisită: ea trebuia, îşi închipuia, să ispăşească o vină necunoscută şi, probabil gîndea ea, fusese astfel lovită pînă acum pentru că se ferise din calea suferinţei. Dacă ar fi căutat-o, dacă nu s-ar fi dat la o parte din calea prilejurilor atît de numeroase pe care i le oferise viaţa, ca oricărui om, dacă nu şi-ar fi apărat cu atîta „meschină tenacitate" acel „drept la fericire" care nu era decît o prejudecată, poate, destinul, sau acel „cineva" nu ar fi lovit-o cu atîta neîndurare.

În timp ce îngrijea monstrul din bucătărie care trăia atît de departe de existenţa ei şi a celorlalţi din jurul ei încercînd să se acomodeze cu repulsia pe care i-o stîrnea de fiecare dată, doar vederea lui şi apoi toate acele îngrijiri pe care e greu să le numeşti doar, ea încearcă să se obişnuiască cu gîndul că îl va îngriji toată viaţa. Văzînd uşurinţa cu care mama lui renunţase de a se ocupa de el, Irina crezu că avea şanse de

reuşită dacă i l-ar fi cerut după ce s-ar fi mutat de acolo, înapoi, la ea acasă.

Stînd culcată, în întuneric, pe canapeaua ei, oftă uşurată că în ziua aceea fusese lăsată în pace de către cei care anchetau cazul, dar se înşelă pentru că, spre seară, cînd tocmai îşi făcea pregătirile pentru culcare, după ce hrănise şi „copilul” (care nu avea nume), se anunţă un bărbat în vizită. Doamna Pascariu veni şi o anunţă şi cum Irina o rugă să spună că nu primeşte, oricine ar fi fost, femeia adăugă imediat că vizitatorul se legitimase ca procuror. Apoi adăugă, oarecum ruşinată — de ce oare? — că erau doi de fapt, unul care stătuse în umbră şi nu scosese un cuvînt. Irina îi spuse să le comunice că se va îmbrăca şi va ieşi, dar cei doi voiau să vadă cum locuieşte şi insistă să fie primiţi în camera ei. Aveau şi un ordin de descindere — adăugă doamna Pascariu şi uimită ca şi Irina pentru că era pentru prima oară că „ei” veneau aici.

Peste cîteva minute Irina trebui să-i primească şi într-unul din cei doi bărbaţi care intrară în cameră îl recunoscu imediat pe Alexandrescu Remus, procurorul-şef al raionului, care o anchetase ore şi zile în şir; celălalt, un ins gras, destul de tînăr, cu sprîncenele groase, negre, o figură jovială, îi era complet necunoscut, nici nu-l zărise prin birourile sau pe culoarele miliţiei sau procuraturii.

— Aici locuiţi? — întrebă ceremonios ca totdeauna Alexandrescu, o politeţe care devenea uneori obositoare — regretăm că încă nu puteţi să vă reîntoarceţi acasă... deşi, trebuie să recunosc, că dacă aţi fi mai

rezonabilă, chiar şi această interdicţie... e permis? — făcu el, arătînd un scaun şi Irina îi invită să se aşeze. Apoi i-l prezintă destul de vag pe „jovial”: un tovarăş de la miliţia regională.

— De ce aţi venit aici? — îl întrebă Irina pe procuror — aceşti oameni care mă găzduiesc nu merită să...

— Să lăsăm astea, tovarăşe! — o întrerupse jovialul, cu un zîmbet mare, nătîng, pe buzele sale groase, veşnic întredeschise — de o săptămînă aproape, induci în eroare organele... tovarăşii au fost prea îngăduitori cu dumneata, altfel...

— Altfel? — întrebă Irina şi o clipă ochii ei scînteiară cu mîndria de altă data.

Jovialul se ridică şi se apropie de ea cu mîinile în buzunare, privind-o în ochi şi ea nu se mişcă, nu plecă ochii.

— De ce nu ne-ai spus nimic de amantul dumitale? De ce vrei să ne înşeli, să duci de nas zeci de oameni care...

Irina îl privea mereu în ochi, apoi se întoarse spre Alexandrescu, dar jovialul, care stătea în faţa ei, o prinse cu mîna de bărbie şi îi întoarse, cu brutalitate, faţa:

— Cu mine vorbeşti acum, nu cu tovarăşul... Vorbea fără răutate, zîmbind mereu, apoi, deodată, încet, confidenţial:

— Unde-i Gaşpar, frumuşico?

— Gaşpar? — întrebă uimită Irina deoarece pînă acum nu fusese niciodată vorba de el — ce aveţi cu el?!

— Asta ne priveşte! — spuse cu făţarnică viclenie grasul — tu, porumbiţo, să ne spui pe unde îl ascunzi... pe unde îl vezi, îl aduci aici?

Irina tresări la acel „tu” şi asta numai pentru că era ceremoniosul Alexandrescu de faţă, altfel poate nici nu l-ar fi sesizat.

— Nu ştiu — spuse ea, întorcîndu-se cu umărul spre cel necunoscut, dar el o prinse de braţ şi o răsuci la loc, fără brutalitate, dar fără să-i dea drumul, de parcă ea ar fi putut fugi.

— Şi cine e Gaşpar ăsta, misteriosul Gaşpar? Ce caută aici, de ce n-ai informat despre el pe...

— Nu ştiu! — spuse Irina, stînd rigidă în faţa lui — aş vrea însă să nu mă anchetaţi aici, ci...

— Taci! — făcu celălalt, încet, zîmbind mereu şi Irina îi zări întreaga coroană dentară, uimitor de regulată — noi te anchetăm unde avem chef! Cine-i Gaşpar? Ce minciună ai să-mi torni, sînt curios de moarte?!

Irina tăcu cîteva clipe şi apoi spuse, străduindu-se să-l privească în ochi pe jovial:

— E o cunoştinţă din copilărie... îl cunosc din Orşova, am învăţat împreună la aceeaşi şcoală.

— Ce şcoală?

— Şcoala de aplicaţie şi apoi cursul inferior de liceu. Era cu doi ani mai mare decît mine, fiul unui judecător... ce mă mai întrebaţi, ştiţi mai bine decît mine...

— Decît tine? — întrebă celălalt, bine dispus — ce căuta aici, de cînd a venit?

— De curînd... voia să mă vadă...

— Îl primeai în casă?

— Nu... nici nu voiam să-l văd, pentru că...

— Pentru că?

— Nu vă priveşte! — spuse Irina decisă.

— Da! — făcu jovialul, ţinînd-o încă de mină şi o privi cu o mare curiozitate de parcă s-ar fi aşteptat la acest răspuns — începi să-ţi faci numărul? Crezi că... în sfîrşit! Eşti foarte puţin originală! De altfel minţi, individul a fost văzut intrînd la tine în casă, în cîteva rînduri!

— Eu i-am interzis să vie! Poate venea la Dan, se cunoşteau...

— Da? şi noaptea?... Nu cumva se strecura sub plapuma doamnei Irina?

Irina tăcu. Alexandrescu îşi admira unghiile.

— Nu cumva tînărul vă incomoda? La Orşova, în timpul arestării soţului dumitale, ai fost văzută în cîteva rînduri cu acest individ care a venit aici prost îmbrăcat, căutînd de lucru, ca un vagabond oarecare! Ce căuta? Unde locuia în tot acest răstimp?

Irina tăcea mereu. Era crispată doar la ideea că cei doi de dincolo, gazdele, stăteau cu urechile lipite de sticla glasvandului. De data aceasta promiscuitatea era perfectă, echilibrată, compensată. Ea nu era cu nimic mai prejos decît ei.

— Voia să mă mărit cu el... — spuse Irina, aplecînd privirea şi adresîndu-se lui Alexandrescu care era foarte distrat.

— Unde ai fost în seara crimei, între nouă şi douăsprezece fără un sfert? Cu Gaşpar?

Irina tăcu. Era o întrebare pe care o auzise de sute de ori.

— Nu — răspunse ea în silă — am mai declarat de atîtea ori că...

— Că ce? — făcu celălalt.

Irina tăcu din nou.

— Am să te dau pe mîna cîtorva băieţi! — spuse jovialul, zîmbind mereu cu bonomie — îi ştii tu, ăia care se „ocupă” de beţivii care fac noaptea scandal în oraş, sparg vitrinele, violează femeile... sînt băieţi cu mult farmec personal, unul poartă şi mustăţi ca Clark Gable... Îţi place Clark Gable?

— Faceţi ce vreţi — spune Irina cu răceală — dar nu ştiu dacă aveţi dreptul să mă interogaţi aici. Vă rog să plecaţi!

Jovialul scoase o hîrtie pe care i-o intinse: era un ordin de percheziţie la domiciliu.

— Mai avem cîteva hîrtii! — adăugă el plictisit — crezi că am venit aici ca să te amuzăm? Crezi că sînt inuman, hm? Tu crezi că eşti mai umană, ascunzînd un individ ca ăsta de a cărui existenţă aflăm abia la o săptă- mînă după, refuzînd să declari ce-ai făcut în seara crimei, ascunzînd ce? Ce ascunzi, stimabilo?

— Nu ascund nimic! — spuse Irina.

— Ce-ai făcut între nouă şi unsprezece?

— Am fost la cinematograf.

— Cine te-a văzut?

— Nimeni... am intrat în timpul jurnalului, am mai spus-o.

— Casieriţa nu-şi aduce aminte... te cunoaşte... cine te-a văzut acolo?

— Nu ştiu, n-am văzut pe nimeni. Am stat în primele rînduri şi am plecat înainte de sfîrşit. Vreţi să vă povestesc şi dumneavoastră filmul?

— Nu e nevoie! — făcu jovialul — ce-ai făcut după?

— Am mai spus-o.

— Nu-i nimic, repetă.

— Am stat pe o bancă în părculeţul din spatele bisericii catolice.

— Cu cine?

— Singură.

— Minţi! Erai cu un bărbat.

— Nu. Eram singură.

— Cu cine erai? Spune-mi cu cine erai, porumbiţo?

Irina tresări de astă dată şi o clipă simţi impulsul puternic de a-i interzice celuilalt orice epitet intim sau vulgar, dar după felul în care o privea, eu gura veşnic deschisă, umedă, şi ochii sclipind de veselie îşi dădu seama că jovialul abia aştepta ca ea să reacţioneze în acest fel. Tăcu, fără să răspundă nimic.

— Cum se chema bărbatul cu care stăteai pe bancă?

— Eram singură! — răspunse ea mecanic.

— Minţi! Minţi mereu, cu neobrăzare! Ai să dai de bucluc, stimată doamnă, ai să putrezeşti în te miri ce puşcărie păduchioasă, la îndemîna ţigăncilor şi a avortonilor sexuali! Poate domnii ăştia de aici, dintr-o politeţe nepotrivită, ţi-au ascuns gravitatea cazului. E a doua crimă întîmplată în decurs de zece zile într-o localitate muncitorească. La Bucureşti s-a ordonat... În sfîrşit, asta te interesează mai puţin!... Cînd l-ai văzut ultima oară pe Gaşpar?

— Cu o zi înainte de ce Dan...

— Unde?

— La alimentara din strada Buziaşului. A intrat după mine.

— Ce voia?

— Spunea că pleacă. N-a stat decît cîteva minute. Nu voia să mă compromită, deşi...

— Deşi?...

Irina tăcu. Alexandrescu se ridică, se uită la cîteva poze de pe pereţi, ezită mai ales în faţa unui tablou în ulei care înfăţişa o marină, o barcă pe o apă întunecată din care se desprindea o siluetă în picioare, în stînga o pată albă, difuză, probabil luna în spatele norilor. Orizontul mării era alb pe două fîşii care se intersectau ca un foarfece de lumină şi, în dreapta, în umbra nămoloasă a apei se întrezărea, obscur, a doua barcă. Aşteptau amîndouă zorile, fără pînze şi era ceva fascinant în acea pictură dreptunghiulară, îngustă, cu o ramă groasă, aurită, scumpă. Apoi procurorul trecu dincolo, la soţii Pascariu, fără un cuvînt şi în curînd se auziră voci.

„Jovialul" tăcea, aşezat pe o masă îngustă, de serviciu, care scîrţîia la cea mai mică mişcare; Irina stătea în picioare în faţa lui, foarte aproape de el — el n-o lăsa să se mişte de fel — şi îi simţea mirosul de briantină din păr, apoi, de cîteva ori respiraţia gurii sale, mare, informă, cu dinţi regulaţi, frumoşi şi se crispa de fiecare dată stăpî- nindu-se să nu întoarcă capul.

— Eşti frumoasă, madam... — spuse jovialul — în locul lor eu nu te lăsam să umbli liberă, îţi făceam o...

— Aş fi preferat şi eu! — spuse uscat, Irina — astfel nu eram la îndemîna oricui care ar fi...

— Te înşeli! — spuse jovialul cu un timbru coborît, confesiv. — Trebuie să te temi de corupţie, de justiţie şi de toate formele astea

prea rigide... ha, ha, ha! — rîse el încet, parcă ar fi rîs într-o batistă — ar trebui să ne ajuţi, ancheta poate să-ţi dăuneze foarte mult, bineînţeles dacă nu eşti chiar tu amestecată în... nu-ţi place că te tutuiesc? Să ştii că femeilor cu care mă culc nu le spun: „Po- rumbiţo!” ,,Madam”! „Păpuşico” şi altele, cum ţi le spun ţie. Acum, dacă sîntem singuri — şopti el apropiindu-şi faţa de ea, strîngînd-o de braţ ca să nu se mişte — pot să-ţi spun şi altele, mai... mai...

— Lasă-mă! — strigă ea şi se smulse din mîna lui, trăgîndu-se înapoi, răsturnînd un scaun care căzu cu un zgomot neaşteptat de puternic şi o clipă, totul în casă amuţi.

— Vino încoace! — o chemă el blînd, clipind prieteneşte din ochi, întinzînd mîna stîngă, o mînă grasă, cu unghia degetului mic foarte lungă — vino înapoi!

Irina ezită, apoi se apropie, nereuşind să-şi ascundă tremurul şi spaima, care o cuprinsese deodată. El o prinse din nou de braţ şi o ţinu foarte aproape de el.

— Spune-mi — îi şopti el — vrei să te închid? Te-ai simţi mai în siguranţă?

— Da! — făcu ea, înşelată o clipă de tonul lui moale, cald.

— Am fost informaţi că Dan nu era fiul lui Dabici? Ştiai?!

— Cine a putut?!... izbucni ea şi se opri brusc, încer- cînd să se stăpînească, dar vestea o atinsese cu o putere neobişnuită.

— Şi că odată... cu cîteva luni înainte de a muri Dabici, Dan, într-o dimineaţă în care...

— Nu-nu! — se împotrivi ea — e o calomnie. O calomnie ordinară, josnică, a vecinilor!

— Există un certificat al medicului legist...

— Nu era decît formal, pentru a-l înspăimînta! Mi s-a promis de altfel, toată discreţia, nu oficială, ci omenească, nu există oare oameni care să simtă şi...

— Discreţie! — întrebă jovialul privind-o atent, cer- cetîndu-i ca un miop, foarte de aproape, faţa — de asta ai băut hipermanganant?

— O, şi asta! — exclamă Irina cu o grimasă de durere — ce vrei? întrebă ea cu vocea coborîtă, extenuată — ce mai vrei acum?

— Eu? Ştii ce vreau! Imbecilo!!

Ea îl privi în faţă, uimită de tonul lui schimbat brusc. El zîmbi însă din nou, umezindu-şi buzele.

— Tovarăşe procuror! — strigă ea spre peretele de sticlă şi dincolo vocile amuţiră brusc şi apoi nu se mai auzi nimic — tovarăşe procuror!

Jovialul o privi cu mirare şi o strînse atît de tare de braţ, încît ea amuţi.

— Nu-ţi place să fim singuri? Sînt un bădăran, hai? Meriţi altceva, crezi! Procurorul e sub ordinele mele, tîm- pito! Eu comand aici! Atît timp cît eşti amestecată aici, şi să ştii... ascultă! Crezi că pe mine mă duci de nas? Ori eşti amestecată în crimă ori vrei să ascunzi pe cineva şi atunci... spune, ce-ai făcut între nouă şi unsprezece jumă- tate? Trebuie să mă culc cu tine ca să aflu, tîmpito?

— Cine îţi dă dreptul să vorbeşti astfel? — întrebă Irina cu vocea pierită.

El o privi lung, nehotărît, gîndindu-se la altceva, apoi spuse deodată:

— Ştii că n-ar îndrăzni să intre nimeni aici, chiar dacă noi doi am... ha, ha, ha! Te aţîţă, hai? Sau preferi să-i trimit din casă şi să fim numai...

— Tovarăşe procuror! — strigă încă o dată Irina, ră- sucindu-se în mîna care o ţinea cu putere de braţ — domnule Pascariu, vă rog să veniţi aici... doamna Pascariu! Au! Ah! — ţipă ea deodată, pentru că celălalt o strînsese atît de tare încît ea încremeni. Fruntea i se acoperi deodată de transpiraţie şi tot trupul îi tremura neîntrerupt în ciuda voinţei ei desperate de a-l stăpîni.

— Ţi-e rău — o întrebă el, blînd, apropiindu-şi faţa de ea — ştii că ei sînt dincolo — adaugă el, şoptit, de parcă n-ar fi vrut să fie auzit — sînt dincolo şi ascultă. Dar n-ar intra nici chiar dacă te-aş omorî. Procurorul e un neputincios care n-a avut măcar curajul să te tutuiască şi tu, nemernico!... şi o spumă subţire îi apăru pe buze şi Irina îl privi uimită cît de repede putea trece acest om în stările cele mai extreme. Bănuiala însă că se prefăcea o înspăimînta şi mai tare.

El o privi fără nici o expresie, apoi, încet, încet, vizibil şi cu rapiditate pe faţa lui urcă dispreţul şi apoi o silă adîncă şi Irina îl privi cu ochii măriţi, neînţelegînd ce se întîimplase. El se ridică deodată, împingînd-o uşor la o parte, stătu un minut cu umărul întors, apoi începu să se plimbe prin cameră, cu mîinile la spate. Podelele gălbui trosneau sub paşii lui şi mobilele înseşi, masa, dulapul, se mişcau, sub paşii lui.

— Să fie aşa simplu? — făcu el oprindu-se în faţa ei şi Irina tresări, atît de neaşteptat

fu timbrul său — el vă împiedica şi l-aţi suprimat? Să fie aşa de simplu? În oraş se vorbeşte că l-aţi suprimat şi pe celălalt...

— Pe cine?... — întrebă Irina, albă.

— Pe cine! — spuine jovialul, dînd din umeri — te mai şi prefaci, acum, de parcă... ştii că eu sînt printre puţinii care nu cred în versiunea oficială? Ştii că am venit astăzi, cu maşina, de la T. numai ca să te văd şi domnul Alexandrescu, cu manierele sale de dinainte de cel de-al doilea război... da-da, el îţi spune „dumneavoastă" şi „vă rog să mă scuzaţi" şi e delicat, e în stare să-ţi sărute mîna, îşi cere permisiunea pentru orice fleac şi cu cît lucrul e mai mărunt, cu atît politeţea e mai mare, acesta e regulamentul, iar voi! Tîmpito! — izbucni el deodată, cu furie — eu sînt singurul care mai crede în nevinovăţia ta! Noi doi am rămas, eu, un măgar bătrîn şi tu, tîrfa sensibilă, cu complexe!

— Taci! — şopti ea încet, rugător aproape şi el începu să rîdă uşor, cu grosolănie moale:

— Ce? Ajungem şi la intimităţi cu doamna, neprihănita?!

Irina aplecă capul şi-şi muşcă buzele pînă la sînge.

— Da-da! — făcu el, cu tristeţe parcă — recuzita e forte, dar acolo, lîngă sîngele acelui copil... cine ştie, aţi fost în stare să vă şi împerecheaţi acolo, cît era încă cald! Unde e Gaşpar, nenorocito, că te leg de masă cu propriul tău păr?!

Irina tăcu. Dincolo stăpînea liniştea, o linişte neplăcută, plină de trupuri omeneşti. Apoi, încă în timp ce zîm- bea — ultima frază

o spuse rîzînd încet, mimat — el se înfurie vizibil, mîinile începură să-i tremure uşor, pe buze îi apăru din nou o fîşie subţire de spumă pe care Irina o fixa plină de teamă şi care o înspăimînta mai mult decît epitetele sale — se plimbă de cîteva ori, agitat prin cameră, apoi, omul acesta pe care nici nu ştia cum îl cheamă, o prinse de braţ şi o tîrî după el.

— Dar nu pot aşa!... — se împotrivi ea deoarece era în papuci şi într-o rochie scurtă, subţire de casă, dar el n-o ascultă şi în timp ce deschidea uşa şi o trăgea după el, ea simţi cum îi plesneşte sub braţul stîng cusătura rochiei şi atunci cedă şi se lăsă dusă. În faţa casei se afla un om în uniformă cu un cîine-lup uriaş şi jovialul îi porunci scurt, luîndu-i zgarda din mînă:

— Poţi să pleci! Eşti liber, tovarăşe! — şi omul plecă fără o vorbă. Stătură cîteva clipe în faţa casei de parcă el s-ar fi gîndit încă dacă să se întoarcă sau nu, apoi uşă se deschise şi apăru şi Alexandrescu, tăcut, crispat, neprivind-o.

Necunoscutul o luă de braţ ca pe un obiect şi plecară toţi trei. Străzile erau perfect pustii, era în jur de unsprezece şi ea observă într-un tîrziu, că nu mergeau spre secţia de miliţie, ci spre marginea oraşului, spre strada Mu- reşanu, care urca pe munte. O lună uriaşă, roşie, neverosimilă, se mişca între două culmi care se împreunau, împădurite, ameninţătoare — erau acolo păduri compacte, ameninţătoare — chiar deasupra turnului bisericii ortodoxe, o clădire foarte veche, cu ziduri groase şi un turn turtit, masiv.

Urcau acum coasta stîncoasă a muntelui deşi se aflau încă pe strada întortocheată, cu case întunecate pe mar- gini. Irina privi o clipă în urmă şi orăşelul păru atît de brusc scufundat la picioarele ei, cîteva lumini gălbui, anemice, jos, clipeau încă cu spaimă, iar în faţă muntele se apropia vizibil de parcă ar fi alunecat pe apă, încît Irina nu-şi putu stăpîni un tremur de nelinişte şi îşi prinse cu mîinile umerii, în cruce deasupra pieptului, parcă i s-ar fi făcut frig, subit...

Alexandrescu mergea cînd înainte cu un pas, doi, cînd în urmă şi n-o privea nici o singură dată; era atent mereu la case, la pietrele întunecate pe care călca, mîngîia cu mîna, absent, gardurile de lemn şi porţile, îndărătul cărora lătrau adeseori cîini care amuţeau, scîncind, simţind cîinele-lup dus de zgardă de ofiţerul necunoscut. Apoi, înainte de a ajunge la capătul străzii, ei se întoarseră fără nici o pricină vădită şi coborîră înapoi spre orăşel. Înainte de a se termina strada o cotiră la stînga şi se rătăciră prin nişte ulicioare bolovănoase, mergînd chiar prin mijlocul drumului. Necunoscutul umbla destul de repede, n-o mai ţinea de mîna, dar ea trebuia să ţină pasul cu el, lucru destul de dificil, era obosită şi papucii vechi de pîslă îi cădeau mereu din picioare. El o aştepta de fiecare dată cînd se oprea şi ea, tăcut, întunecat, apoi pleca grăbit mai departe şi Irina fugea lîngă el, aproape, gîfîind uşor, încercînd să-şi prindă mereu la loc părul în cele cîteva agrafe pe care le avea la ea şi pe care le pierdu cu încetul, pe rînd.

Ajunseră în sfîrşit aproape de rîu — se auzea deja zgomotul necontenit al apei de munte — necunoscutul se opri şi se uită la ceas, încercînd să ghicească ora, ţinîndu-l în bătaia lunii care se urcase pe cer, părăsind culmile muntelui, albă şi micşorată, gonind printre norii prelungi.

— Nu mai pot — spuse Irina, adresîndu-se procurorului — duceţi-mă undeva! Nu mai pot să mă ţin pe picioare!

Alexandrescu îşi scoase batista şi se şterse cu atenţie în jurul gurii, pe frunte şi apoi pe tîmple, după care o împături şi o puse la loc. Jovialul porni mai departe, procurorul se găsea deja în faţă, dar Irina nu se mişcă. Celălalt se opri şi se uită înapoi, nehotărît, apoi strigă încet;

— Dingo!

Cîinele care alerga înainte, cu botul la rădăcina unui gard, se opri brusc şi ridică capul; gîtul îi sclipi scurt în lumina lunii.

— Dingo! — şopti încă o dată ofiţerul şi cîinele se întoarse brusc, alergă la Irina şi îi sări cu picioarele pe umeri, gîfîind puternic şi ea se clătină o clipă, dar cîinele care se părea că era mai înalt decît ea o ţinea să nu cadă, cu gîtul întors spre stăpînul său şi Irina îşi mişca mereu capul din faţa respiraţiei sale puternice şi a limbii uriaşe care aproape îi atingea faţa. Ofiţerul se întoarse şi îşi continuă repede drumul, cîinele, după o clipă de ezitare, alunecă jos de pe umerii ei şi Irina păşi mai departe împie- decîndu-se în bolovanii mari, neregulaţi, ai drumului. Procurorul îi aştepta în albia rîului, necunoscutul se apropie de el şi schimbară repede cîteva fraze scurte,

aspre. Cînd ea se apropie, oprindu-se la cîţiva paşi de ei, jovialul îi spuse, prieteneşte:

— Ce te-ai oprit? Vino mai aproape, ţi-e teamă de noi? Crezi că vrem să-ţi facem vreun rău, mititico?

Ea mai făcu doi paşi, nesiguri, simţind cu spaimă că începe să tremure toată, trupul ei n-o mai asculta de fel, reacţiile lui, la fel de neaşteptate ca tot ce se întîmpla cu ea de cîteva zile, se petreceau în totală neatîrnare de voinţa şi controlul ei şi ea era prima surprinsă de stările lui, uneori, parcă, nefireşti. Se apropie pînă la un pas de celălalt şi simţi deodată nisipul grosolan al rîului sub talpa groasă a papucilor.

— Spune, Irina — făcu celălalt, aplecîndu-se încet spre ea — nu-ţi place această seară? E magnifică! Uite luna! — făcu el şi întinse braţul urmărind astrul care luneca neobosit printre fîşiile întunecate şi luminoase, fosforescente ale norilor — o vezi? Cînd eram mic încercam să-mi ţin ochii în aşa fel încît să nu pierd iluzia mişcării ei! Vezi — şi tonul lui sună apropiat şi cald de parcă totul ar fi fost o trecută neînţelegere — dacă te uiţi numai la ea, fără să-ţi fixezi un reper fix în jur, pare că se mişcă pe cer, cu o viteză nemaipomenită! Vezi? Uită-te, hai, Irina, uită-te!

El o prinse uşor, delicat, de bărbie, şi îi ridică privirea şi atunci ea, apatică, privi luna care alerga nebuneşte prin cîmpiile nocturne şi simţi spre ciuda ei că i se umplu ochii de lacrimi. El întoarse capul jucîndu-se cu cîinele.

— Apa trebuie să fie caldă, ce? — întrebă el, fără s-o privească nici pe ea şi nici pe Alexandrescu care se aşezase pe un bolovan uriaş de pe marginea apei. Apoi, el o fixă dintr-o parte:

— Ce crezi, ai făcut vreodată baie, noaptea, în rîu?

— Nu — răspunse ea.

— Eu am făcut! — spuse el, lăudîndu-se ca un copil şi o clipă nu fu decît un copil mare şi pur, încîntat de fapta lui — hai, du-te! spuse el, deodată.

Ea ridică privirea, fără să înţeleagă.

— Hai, du-te! — repetă el încet, privind-o în ochi şi zîmbind blînd, apoi, văzînd că ea întîrzie să înţeleagă, o prinse de braţ, dar nu cu brutalitate, ca şi pînă acum, ci încet, cu teamă parcă, şi o trase după el spre rîu, de parcă ar fi chemat-o să danseze. Irina făcu cîţiva paşi, privindu-l uimită şi el rîdea mereu, încet, fără răutate, apoi se opri şi pentru că se opri şi ea, el o împinse încet de umeri, spunînd, cu blîndeţe, privind-o încurajator:

— Du-te, ce stai? Hai, du-te, nu se întîmplă nimic…

Ea privi rîul care în acel loc nu era prea lat dar în partea cealaltă, în partea abruptă a malului curgea încet şi era vizibil mai adînc decît un om. Pînzele apei care curgeau cu viteze diferite, sclipeau ca şi fîşiile de nori de pe cer, într-o alternanţă de negru-alb-fosforescent şi uneori, astrul rotund se oglindea întreg, fulgerător, în oglinda aceea cu fîşii întunecate, ca nişte muşchi lungi, uriaşi, ai apei, mişcîndu-se pe după pietre nevăzute, ascunse pe fund. Irina făcu doi

paşi înainte, apoi se retrase, ezitînd, surprinsă de răceala apei.

Ofiţerul o privi, zîmbind încurajator, binevoitor:

— Du-te! — spuse el — nu-ţi fie teamă, nu ţi se întîmplă nimic.

Făcu cîţiva paşi şi rupse cu greutate o ramură dintr-o salcie de pe mal, o privi nemulţumit şi o aruncă. Se aplecă apoi, ridică o piatră, strigă: — Dingo! — şi o aruncă în apă.

Cîinele care alerga nevăzut printre tufişurile din spatele său, veni într-o goană turbată şi se aruncă în unde, în locul unde căzuse piatra, stropind totul în jur. Apoi reveni, înotînd cu putere, trecînd pe lîngă picioarele Irinei şi se opri lîngă ofiţer, cu capul ridicat, aşteptînd. Era un animal splendid.

El o privi, aşteptînd, dar Irina nu se putea mişca, ţintuită pe loc, cu picioarele în apă pînă mai sus de glezne, fi- xînd locul unde rîul curgea liniştit şi adînc, cu uşoare şi leneşe vîrtejuri. Cîinele trecu în două rînduri pe lîngă ea, aducînd în dinţi zgarda pe care o arunca acum ofiţerul şi, se pare că îl mulţumi atît de mult isteţimea cîinelui care găsise obiectul acela de piele în apa repede şi întunecată, încît strigă spre ea:

— Opreşte-te! Vino înapoi!

Cum ea nu se mişcă, nu auzise poate sau era înţepenită de epuizare, el se apropie cu cîţiva paşi apăsaţi energic şi o smulse de acolo.

— Haide încoace! — făcu el, de data aceasta parcă cu nemulţumire şi dispreţ faţă de propria ei slăbiciune. — Îţi place cîinele?

— şi ea dădu tăcută din cap. El îi privi o clipă picioarele albe, desculţe, desenate limpede, pe nisipul de jos (îşi pierduse papucii în apă) — apoi se întoarse spre cîine şi îl mîngîie, vorbind cu el, aplecîndu-se spre el şi jucîndu-se fără grijă, rîzînd uneori cu toată gura, cu rîsul lui gros, plăcut, cînd trupul vînjos al animalului îl izbea cu putere în umeri sau în şold, dezechilibrîndu-l. Erau clipe cînd luna sclipea cu atîta putere încît toată scena părea că se întîmplă undeva, într-un miez de vară, pe malul unei ape liniştite, de cîmpie, unde un adolescent, un ţăran care paşte vitele sau caii cu alţii de seama lui în apropiere, fuge să se arunce în apă, gol, dezbrăcîndu-se în grabă pe ţărm, arătînd zilei un trup alb, neverosimil şi se joacă apoi cu cîinele, uitînd cîteva minute lungi tot ce-l înconjoară; cîinele e puternic, mare, aproape un camarad şi tînărul ţăran se joacă cu el luptîndu-se şi nu sînt decît două animale tinere care se exersează cu o plăcere vizibilă, mereu prelungită, o trîntă convenţională, în care cele două trupuri se amestecă, blana deasă şi pielea albă, indecentă, sub care muşchii aleargă grăbiţi şi e un mîrîit şi gîfîituri amestecate, opinteli şi rîsete groase, gîfîite.

— Să mergem! — spuse deodată jovialul, eliberîn- du-se de cîine care sărea încă în jurul lui, împiedecîndu-l să plece, „rîzînd" aşa cum rîd uneori animalele, încercînd parcă să imite rîsul omenesc, un rîs tăcut, deosebit de expresiv şi de intens.

— Hai, vino! — se întoarse ofiţerul spre Irina şi îi făcu un semn prietenesc cu mîna — îl vezi? E formidabil! Dingo! — strigă el

aşezîndu-se pe vine şi lovind cu zgarda în nisip: — Jos! Jos! şi cîinele se aşează cu burta la pămînt, tremurînd tot de inteligenţă şi vitalitate. El îl privi cu atenţie, apoi îi arătă femeia şi îi şopti: — Dingo! şi încă odată: — Dingo! — şi animalul sări brusc în sus şi alergă la Irina. Ea tresări şi ţipă ascuţit, animalul se repezi însă ca o locomotivă spre umerii ei şi ea căzu pe spate cu cîinele peste ea.

— Dingo! — strigă ofiţerul — înapoi! — dar cîinele nu se mişcă şi el mai strigă odată, lovind eu zgarda în nisip! — Dingo, marş!

Cîinele se îndepărtă la a doua comandă, imediat şi el veni repede s-o ajute să se scoale, scuzîndu-se, cerîndu-şi iertare cu o politeţe neaşteptată, în vocea lui însă se amesteca rîsul de adineaori cînd se luptase cu animalul şi cînd era fericit de forţa şi supleţea lui, de mişcările sale îndemînatece, de rapiditatea inteligenţei sale.

Cînd se ridică, Irina observă că rochia îi era sfîşiată de la sîni în jos, pînă aproape de poale, iar umărul stîng îi sîngera. Braţul stîng îi era amorţit şi nu-l putea mişca — căzuse pe el şi deasupra ochiului drept simţea o fierbinţeală umedă. Ridică mîna pe care o putea mişca, la frunte, dar el îi urmări mişcarea şi spuse:

— N-ai nimic! Ai căzut pentru că erai slabă! Ai văzut ce slabă eşti, madam? Şi vrei să te opui justiţiei, vrei să te opui nouă?

— Nu vreau nimic! — spuse ea, tremurînd din tot trupul — nu vreau nimic! Nu ştiu unde e Gaşpar, jur, nu ştiu unde e nemernicul acesta... şi un blestem greu, ne-

aşteptat, căzu de pe buzele ei. Ofiţerul se juca cu zgarda şi se uita în pământ, temîndu-se parcă de propria sa privire care ar fi putut-o intimida pe femeie.

— Ai fost cu el vineri seara?!

— Nu... nu l-am văzut din dimineaţa cînd... cînd a venit după mine în magazin!

— Ce faci, plîngi? — întrebă el cu un uşor dispreţ şi ea, ca şi biciuită, ridică mîndră capul şi în aceeaşi clipă ochii i se uscară brusc. Genele sclipeau însă şi el dădu din cap, încet, concesiv:

— Bine, bine, sîntem cu toţii nişte nemernici... numai că tu ai ucis, ceea ce...

— Nu! Nu! Nu! — izbucni ea cu o forţă şi o desperare nemaipomenită, lăsîndu-se să alunece jos, pe pietrişul rece — nu! Nu l-am atins niciodată, nici măcar nu l-am mîngîiat vreodată, de teamă!

Stătea jos, cu faţa în palme, plîngînd, fără să se mai poată reţine şi el o privea întrebător, urmărind, din cînd în cînd, cîinele care alerga fără întrerupere printre sălcii şi pe malul apei, în albie, sărind printre pietre.

El fixă cîteva secunde, cu milă trupul ei subţire, cocoşat la pămînt, braţele subţiri, goale, rochia sfîşiată care-i dezgolea pulpele, umărul stîng însîngerat, sclipind în lumina lunii care ajunsese sus, în creştetul cerului într-o insulă de albastru-negru, înconjurată de un inel aproape perfect de nori.

— La ce oră te-ai întors acasă?

— Nu ştiu, nu am ceas... — răspunse ea, încercînd să-şi stăpînească convulsiile care-i

smuceau dureros umerii — cred că era în jur de...

— Cu -cine erai? — strigă celălalt — erai cu un bărbat, cine era? Ai fost văzută, nefericito, vrei să stăm pînă dimineaţa aici?! — şi o înjură.

Irina tăcu, cu trupul liniştindu-i-se treptat şi el adăugă sec, parcă plictisit:

— Era un individ scund, îmbrăcat elegant, care te-a adus pînă aproape de poartă...

— Nu-i adevărat! — suflă ea.

— Ba-i adevărat, idioato, inconştiento! — urlă el, scos din fire şi asta e spre norocul tău, altfel n-am sta aici, în promenadă pe malul lacului! Şi asta poţi s-o mulţumeşti tovarăşului procuror care a stat toată noaptea trecută, fără să doarmă, fără să mănînce, după o zi în maşină, ca să stoarcă de la un semicretin în favoarea „dumneavoastră" scumpă doamnă, dovada asta palidă de nevinovăţie! Ştii că am în buzunar ordinul tău de arestare, hai?

Ea ridică repede privirea şi el adăugă, rînjind:

— Te-ai bucura, hai? Să scapi de oameni, de vecini, de monstrul din bucătărie, de teroarea anchetelor neprevăzute? Dar ruşinea, nu te gîndeşti, femeie singură şi fără minte: ruşinea?!

— Nu e nici o ruşine — murmură ea, cu privirea plecată, — ce ruşine mi se mai poate întîmpla mie? Mai bine închisă, în felul ăsta nu mai aduc nenorocirea pe capul nimăsnui, în felul ăsta ajung în sfîrşit singură, definitiv singură!

— Ce singură! — spuse ofiţerul cu brutalitate — dacă vrei să rămîi singură dă-

te cu capul de pereţi, ce mai aştepţi! Taie-ţi gîtul şi lasă-ne în pace!

Apoi deodată începu să urle:

— Scoală-te şi stai drepţi în faţa mea! Nemernico! Faci pe sfînta pe malul mării cu mine, hai? Vrei să te las aici cu picioarele în apă şi cu cîinele şi să mă duc să mă culc vreo două-trei ore? Ştii că n-am dormit de ieri dimineaţă din cauza scîrnăviilor pe care le faceţi pe aici?!

Irina se ridică în picioare fără să scoată o vorbă. Era atît de obosită, de epuizată nervos, încît trecuse dincolo de obişnuita oboseală fizică şi simţea, cu un fel de nelinişte resemnată, cum o înţepeneală neaşteptată o susţine. Tremurul trupului se oprise de tot, aproape, şi ea respiră de cîteva ori adînc. El se apropie de ea, o privi cu atenţie, apoi ridică brusc mîna şi Irina tresări, ferindu-şi capul. Ofiţerul rîse încet, satisfăcut:

— De ce te fereşti, proasto? Crezi că m-aş coborî pînă la... să ştii că nu lovesc decît femeile pe care le iubesc!

Apoi întinse din nou mîna şi o mîngîie încet, cu grijă, pe faţă şi ea simţi cu uimire că teama i se scurgea cu putere prin picioare şi atingerea mîinii lui o linişteşte pînă la slăbiciune. Ea se feri cu tot corpul, de teamă să nu i se umple din nou ochii de lacrimi ca atunci cînd el îi arătase cu braţul întins luna zburînd printre barierele albe ale norilor.

— Haide, să terminăm odată! Nu vezi în ce hal arăţi, în curînd se va lumina de zi şi tu stai aici desculţă, cu rochia ruptă,

însîngerată... ce mai vrei? Unde vrei să ajungi, cît vrei să...

Ea însă dădu din cap, privindu-l cu ochii mari, cerşin- du-i parcă iertarea şi el avu o scurtă mişcare de mînie; văzînd-o însă că păleşte, se întoarse cu spatele şi îşi aprinse o ţigară. Era prima ţigară în acea noapte în timp ce procurorul fumase neîntrerupt.

El fumă ţigara în tăcere şi cîinele aştepta, culcat, la picioarele sale. Alexandrescu nu se mişcase de pe piatra lui, deşi trecuse mai bine de două ore de cînd se aflau acolo, pe malul rîului. O clipă, Irinei îi fulgeră prin minte înţepeneala care trebuia că îl cuprinsese şi pe el, stînd nemişcat pe piatră.

Un vînt uşor, apărut deodată, rece, îi mişcă rochia şi ea şi-o prinse instinctiv cu mîna lîngă trup. Undeva, pe celălalt mal, departe, probabil pe o stradă învecinată, umbla cineva fluierînd şi cîntecul trecu apa cu o nemaipomenită claritate. Apoi pocni ceva şi un cîine începu să latre cu furie. Urechile drepte ale cîinelui de la picioarele ofiţerului vibrară uşor, dar animalul nu se mişcă.

Parcă stăteau cu toţii acolo, împreună, nu de cîteva ore, ci de luni, ani întregi, totul se scufundase în jur şi erau legaţi împreună acum, la capătul nevăzut, lung al unei vîsle de galeră şi nimic nu mai avea vreo importanţă, normele existenţei se trivializaseră şi se micşoraseră, şi toate acele criterii rigide şi grave aveau o însemnătate jalnică şi comică totodată. Viaţa însăşi, destinul, nu erau decît vorbe umflate, cu mult prea mult întrebuinţate şi pe Irina o cuprinse un ciudat sentiment de ruşine pentru toate cuvintele mari pe care le

întrebuinţase pînă atunci. Viaţa ei îi apărea atît de neînsemnată încît cel mai umil cuvînt, silaba cea mai scurtă, o legătură oarecare cum e „şi” sau „păi” sau „parcă”, ca „aş” şi „i” şi „să” şi „oh” şi alte sute asemenea i se părură deodată uriaşe şi viaţa ei întreagă, nevrednică de ele şi gura, prea puţin curată pentru a le folosi.

Apoi se simţi deodată vinovată faţă de cei doi oameni, chiar şi faţă de cîinele care o maltratase, durerea ei fizică şi ura pentru felul în care acel om o transformase cu atîta uşurinţă într-un obiect de-o perfectă docilitate, arătîndu-i ce slabă era şi cît de aproape de multe umilinţe şi suferinţe posibile din care multe încă îi stăteau în faţă, într-un viitor la fel de apropiat ca şi pînza de apă care curgea lîngă picioarele ei, se transformă în teamă şi vinovăţie, un sentiment de adîncă umilinţă o cuprinse şi îşi simţi genunchii tremurînd şi cu cîtă uşurare s-ar fi lăsat să cadă în genunchi!

Ea, o femeie atît de neînsemnată să provoace neîncetat tulburări, moartea, crima, desperarea să se lege mereu de ea, să joace încruntate în jurul picioarelor ei, şi, aceşti doi oameni străini pe care îi obliga să vegheze cu ea, pe cel necunoscut pe care furia faţă de tăcerea ei încăpăţînată îl făcuse să se poarte josnic şi... în sfîrşit, în sfîrşit! Toate acestea începură să-i zumzăie în ureche, de parcă cineva i-ar fi ţinut o scoică în care se mişcă marea sau amintirea ei, şi apoi se gîndi că Titus, pe care ea îl apăra, poate nu era cu nimic mai prejos decît aceşti doi oameni, decît fiul ei ucis şi decît Gaşpar pe care tăcerea ei îl apăsa poate, la fel.

Ar fi vrut mai bucuros să se omoare decît să vorbească, implicînd în nenorocirea ei încă un om, pe acel tînăr care se precipitase cu atîta nechibzuinţă în viaţa ei, nebănuind că e o osîndită şi asupra căruia, peste cîteva clipe, ea va aduce ruşinea, nenorocirea familiară, poate şi ceva mai mult. Pentru că el îi spusese cu atîta claritate că fusese s-o caute, acasă, înainte de a o întîlni şi găsise întuneric peste tot, uşa deschisă... nu era un păcat că ea nu spusese pînă acum acest lucru, bineînţeles că el nu era vinovat, el nu putea să aibă nici o legătură cu tot ce s-a întîmplat, dar ea nu trebuia să spună adevărul, dincolo de fericirea lui, pentru că la ea nu îndrăznise să se gîndească nici o clipă, nici măcar în seara aceea de bucurie nevisată, cînd el o ţinuse în braţe?

Toate acestea nu le gîndi acum, ci ele trecură ca nişte fulgere cunoscute, prin trupul ei amorţit, era aşa de epuizată încît efortul de a gîndi îl făcea numai cu ajutorul întregii ei fiinţe de carne şi nervi. Erau gînduri atît de vechi, de „folosite” încît ea le atingea doar şi ele, învelişul lor „ţipa”, erau gînduri gata gîndite şi ea le contempla doar, din nou, ca pe nişte cutii metalice, pe care le umpluse altădată.

— Să mergem! — spuse jovialul cu resemnare, obosit şi Alexandrescu se ridică, înţepenit, de pe bolovanul său şi, în mod ciudat, ei i se făcu milă de ei şi spuse:

— Nu! Vreau să spun! — şi spuse cîteva fraze, vorbind tare, distinct, fără oboseală sau spaimă, recunoscînd că fusese cu Gîrda în acea seară.

„Ce bine ar fi fost — gîndea ea în timp ce vorbea — ca cele ce le spunea celor doi străini să fie o dovadă împotriva ei, decisivă chiar şi distrugătoare, dar nu o scuză a ei şi o scuză pentru el... da-da, ce nefericire, îl iubea cu adevărat şi iată cum putea ea iubi, cît de blestemat şi de josnic! Mai bine nu se năştea, sau ar fi murit cît era încă inconştientă de acel destin necruţător care i se pregătea cu atîta cruzime şi ură de Cineva de sus, Cineva care nu se va arăta niciodată, dar o va urmări cu neîmpăcare!...”

Spre sfîrşitul scurtei ei declaraţii, izbucni din nou în plîns şi de data aceasta nu se mai stăpîni şi plînse cu atît mai amarnic cu cît nimeni nu ştia ce încovoiată era în clipa aceea de porunca teribilă căreia ea nu i se putea împotrivi, de a face mereu rău, de a vătăma adînc, irecuperabil, pe cei care se apropiau de ea.

— Ştim — spuse uscat ofiţerul, cînd ea termină — pe Gîrda l-am anchetat chiar eu, astăzi, de două ori. Ştiam cine era bărbatul cu care veniseşi, voiam numai să... în sfîrşit, pe noi ne interesează prietenul tău, Gaşpar! Unde e Gaşpar, să ne spui unde e Gaşpar şi te lăsăm să te duci acasă... auzi, acasă la tine, ai înţeles?

Irina îl privi aiurită.

— Ştiţi? De ce m-aţi chinuit atunci? De unde ştiţi?

— Nu te priveşte, cucoană! Aicea eu sînt...

— Minţi! — spuse Irina privindu-l cu ură — nu ştiaţi nimic! Eu am fost cea care...

— În sfîrşit! — o întrerupse el mîngîind cîinele, distrat, cu vîrful pantofului — aici nu

sîntem la coafor să discutăm în contradictoriu! Tu răspunde ce te întreb...

Irina ridică privirea, cu o mîndrie şi cu o forţă a mîn- driei inexplicabilă după ziua aceea lungă, infernală, care începuse cu cimitirul şi se termina pe malul acelei ape reci, care alerga mereu, gîfîind, undeva. Zări însă expresia ofiţerului — care îşi privea încă animalul culcat la picioare — un amestec de bucurie răutăcioasă şi îngîmfare şi renunţă să mai deschidă gura. Se întoarse spre procuror care se apropia încet de ei: deşi tăcuse tot timpul şi se odihnise pe acel bolovan, fumînd fără întrerupere, era cel mai epuizat dintre toţi; umbla drept şi atît de obosit încît călca ţeapăn, foarte rigid, ca şi cum ar fi fost beat de nesomn. Mîna care ţinea ţigara tremura şi era singurul lui fel de a se trăda.

Se apropie de Irina, o privi cu seriozitate în ochi, grav, trist, îmbătrînit brusc cu cîţiva ani şi spuse încet:

— Spune, doamnă, te rog eu! Dacă nu ai nici un amestec în toată această... afacere, cel mai bun lucru... Vă rog, nu împingeţi lucrurile prea departe, nervii noştri seamănă foarte mult cu ai dumneavoastră, cu ai oricărui om, poate chiar mai puţin! Nu sîntem cu toţii născuţi pentru această meserie! Meserie! — mai repetă, el odată, cu dispreţ, un dispreţ leneş, obosit, abia trăit, care urcase cu greutate de jos, din fiinţa sa pînă la înălţimea buzelor.

— Nu ştim încă cine a comis această crimă, sînt mai mulţi implicaţi, grav implicaţi, printre care şi... da, printre care şi dumneavoastră! Nu vrem să greşim, ne e

teamă de o greşeală, care ar putea fi mai gravă decît o crimă, decît două crime... singurul lucru care vă salvează... încă, pe dumneavoastră şi pe... ceilalţi e cealaltă... cealaltă crimă! Se pare că e un singur făptaş deşi... el ridică din umeri, zăpăcit şi neputincios o clipă — chiar noi, care susţinem acest lucru, tovarăşul Voştinaru şi eu (la numele „Voştinaru” el făcu un semn uşor, abia observabil, cu capul, spre ofiţerul care se juca încă cu cîinele, răutăcios şi gînditor şi-abia atunci află ea cum se numea celălalt) — sîntem uneori în situaţii foarte delicate... foarte delicate! Nu vrem să facem o eroare! — spuse cu o putere neaşteptată procurorul, transpiraţia îi sări brusc pe faţă şi ei îi fu o clipă milă de el — dar, în curînd, va trebui s-o facem, dacă... da, situaţia trebuie rezolvată repede! Foarte repede! Ultimele cuvinte el le spuse încet, cu un mic zîmbet dureros, privind-o în ochi de parcă ar fi aşteptat ceva de la ea şi văzînd că ea tace, continuă, aprinzîndu-şi cu degetele tremurînd o ţigară şi ei îi fu frică ca el să nu scape din mînă, în nisipul de pe jos, tabachera îngustă de argint: Oamenii sînt neliniştiţi... nu numai şefii noştri, dar oamenii de aici, muncitorii, dumneavoastră ştiţi, aici sînt peste zece mii de muncitori, plus auxiliarii, plus... situaţia trebuie rezolvată cît mai repede! Acest Gaşpar care se ascundea pe aici şi ale cărui amprente le-am găsit în casă, alături de amprentele victimei, a fost văzut şi în ziua primei crime... atentatului lui Simonca, în uzină...

Irina ridică deodată capul şi vru să strige: — Nu! şi gestul ei fu atît de magnetic încît

întoarse capul şi jovialul, Voştinaru, dar ea se abţinu, cu greutate, în ultima fracţiune de secundă şi ofiţerul se răsuci repede din nou cu spatele de parcă i-ar fi fost teamă că privirea lui ar putea-o împiedeca să vorbească.

— Pare absurd! — continuă Alexandrescu şi în pauza aceea scurtă parcă se odihnise pentru că vocea îi suna mai aspru, mai aproape de „vechea" sa voce — ce legătură e într-adevăr între aceste două crime? Tocmai pentru acest lucru Leca e încă reţinut, probabil ştii acest amănunt, deşi e încă aici, în localitate şi s-ar putea să-l eliberăm de la o oră la alta... dacă, bineînţeles... ajutaţi-ne, vă rog! — spunea Remus Alexandrescu şi ea îl privi cu neîncredere pentru că îşi pierduse oboseala, umerii îi tăiau aerul din nou în unghiuri rigide, privirea îi era aplecată, dar buzele răsfnînte lăsau să scape acelaşi zîmbet orgolios, neruşinat, ca al ofiţerului şi ea privi repede de la unul la altul, ca un animal într-o capcană de sticlă, lovindu-se de pereţii invizibili.

— Pe noi! — spuse Voştinaru, stînd cu spatele, ju- cîndu-se cu cîinele, pe care îl mîngîia de sus, cu zgarda şi îşi mişca umerii cu dispreţ sau nepăsare — de ce să ne ajute pe noi? Să-şi răzbune fiul mort, fiul soţului ei! Un singur lucru o împiedecă însă, un lucru atît de neruşinat încît nu există altul care... în sfîrşit! în sfîrşit — strigă el şi din furie îşi cravaşă cîinele, dar acesta nu mişcă de parcă era din lemn sau din lut. Stătea lipit cu burta pe pietriş şi nici un fel de lovitură nu l-ar fi putut mişca afară de cu-

vîntul stăpînului său capricios, de ordinul său eliberator. Irina îşi aplecă privirea, îşi îngropă capul între umeri şi îşi prinse reflex umerii, cu gestul ei obişnuit.

— Vi-e frig? — întrebă procurorul şi era gata să-şi dezbrace haina, dar Irina negă cu capul, cu un gest hotărît.

El începu din nou să vorbească şi ofiţerul, Voştinaru, din nerăbdare sau nemulţumire sau chiar oboseală, începu să se plimbe încolo şi încoace şi pe pietriş şi pe iarba de lîngă ţărm şi cîinele îl urmărea cu privirea, mişcîndu-şi capul neobosit, milimetric, mecanic. Ce pustie era acea noapte şi ce pustiu orăşelul! Irina auzise vorbindu-se că toată regiunea era înconjurată, că drumurile şi gările învecinate erau supravegheate strict, chiar şi accesul seara, după ora nouă era interzis, în orice caz se făceau razii curente, ca şi în timp de război.

— Vă daţi seama ce îngrozitor ar fi ca să existe o legătură între cele două crime — spunea Alexandrescu — să

existe un singur făptaş, un singur asasin! Ce pericol pentru toată regiunea ca un asemenea... ca o asemenea fiară, inteligentă şi puternică să se plimbe în libertate? Ştiţi că femeile nu mai vor să vie la lucru în schimbul doi, la fabrica textilă, la vopsitorie, la uzina metalurgică... S-a spus că noi am interzis accesul pe străzi seara, dar nu e adevărat, oamenilor li-e frică, ***li-e frică,*** înţelegeţi, se tem mai mult de această umbră invizibilă decît de propria lor foame, de foamea copiilor, a bătrînilor lor... de viitorul lor! Un bun anchetator, doamnă, trebuie să observe ceea ce crede poporul, intuiţia lui — pentru că are şi el o intuiţie! — de sugestia lui pe care el ne-o dă pe o cale indirectă, alteori neaşteptat de simplu şi de direct! Şi dacă ei se tem, atunci... nu-i aşa, nu înseamnă că... că e un singur om? Cine e însă acel om, acest monstru, care se ascunde atît de bine, încît umblăm cu toţii cu mîinile întinse în jurul lui, cu ochii legaţi, ca în acel joc al copiilor: — ***Unde eşti, Chimiţă?*** Ce ştiţi dumneavoastră despre acest om, despre această... vorbiţi! — şopti el şi deodată fu din nou bătrîn, obosit, de parcă şi-ar fi trezit întreg trecutul — vorbiţi, vă rog, şi eu am doi copii, o mamă de optzeci de ani bolnavă de un reumatism înfiorător şi...

Irina, fără voia ei, zîmbi dispreţuitor la aceste „arme” şi el, Alexandrescu se încovoaie sub acest zîmbet şi ea plecă privirea, hotărîtă să nu mai scoată o silabă, umilinţa lui era cu mult prea nefirească, neverosimilă, ca să fie sinceră. Voştinaru resimţi şi el cu neplăcere tonul procurorului

pentru că se răzbună din nou pe cîine, hărţuin- du-l cu felurite porunci contradictorii; voia poate să arate că nu ascultă sau că Alexandrescu nu-l implică. Apoi, enervat, îl întrerupse pe celălalt la mijlocul unei fraze şi spuse:

— Destul, tovarăşe procuror! În curînd ne apucă aici dimineaţa, ca nişte derbedei pe malul gîrlei, lîngă o... lîngă o femeie despletită! Să mergem acasă! Poftiţi, doamnă! — şi el făcu cu mîna un gest scurt, arătîndu-i drumul.

Irina ridică surprinsă privirea, era prima oară că el i se adresase, spunîndu-i „Doamnă!” Se spune oare unei desfrînate şi unei criminale: — Doamnă?! Începu să meargă şi deodată uită totul pentru că pietricelele ascuţite de pe prund îi zgîriau şi însîngerau tălpile goale; îşi prinse cu mîna dreaptă rochia sfîşiată în jurul corpului, încercă, cu stînga să-şi adune părul, într-un gest inutil, şi astfel urcă, alunecînd de două ori, malul apei. Voi să se îndrepte spre casă — care, din acel loc se afla la o jumătate de oră de mers — dar Voştinaru o opri, cu un gest scurt, şi îi spuse:

— Pe aici! arătîndu-i şoseaua care se continua cu strada principală.

Ea îl ascultă urmînd drumul care ducea la Secţia de miliţie şi grăbi pasul, să se termine mai repede totul, cîţiva inşi singurateci îi întîlniră şi o pereche, mama, tatăl, şi un băieţel de vreo cinci ani care mergeau, încărcaţi de bagaje, spre mica gară a orăşelului. Irina păşea grăbită, cu picioarele goale, albe, subţiri, cu capul plecat, pe lîngă

zidul caselor, Alexandrescu puţin mai în urma ei, iar celălalt, ofiţerul, chiar lîngă bordură şi înainte, lăsîndu-se tras, cu un fel de lene, de lup. Erau obosiţi toţi trei, epuizaţi, dar cel mai puternic o trăda Alexandrescu care mergea ţeapăn, în hainele sale elegante şi nepotrivite.

Ajunseră în centru, trecură prin faţa magazinelor, prin faţa bisericii ortodoxe, a cinematografului, iar la colţul policlinicii întîlniră doi miliţieni din serviciul de noapte care stăteau de vorbă şi care se apropiară, observînd de departe acel grup ciudat. Îl recunoscură însă pe Alexandrescu şi luară poziţie de drepţi; procurorul moţăi din cap, dar în faţa clădirii miliţiei, pustie, întunecoasă, cînd Irina voi să se oprească, Voştinaru îi făcu semn să-şi continue drumul. Ea îl ascultă fără cea mai mică întrebare sau schiţă a unei împotriviri şi din clipa aceea timpul pentru ea se opri. Lîngă pod se afla un ceas electric, vechi, construit dintr-un schelete metalic ca o sondă măruntă, vopsită în verde: indicatoarele arătau unu şi douăzeci. Peste trei ore sau mai puţin, se lumina de ziuă.

Se îndreptară spre partea orăşelului care era construită în munte şi unde străzile, urîte, neregulate, stîncoase, se pierdeau în pădure. Casele, înalte, albe, sărace, erau sprijinite pe coastă, luminînd stins în întunerec numai cu varul tencuielii lor. Ultimul bec rămăsese în urmă jos, totul aici înflorea în obscuritate. Fiecare pas îi apropia de lună şi de peretele muntos, tăcut, duşmănos şi Irina privea mereu în sus, spre piscul Padeşului, tăiat cu precizie pe cer, cu

teamă, împiedecîndu-se de pietrele şi colţurile din stîncă, înfipte în drumul tare. Alexandrescu rămase în urmă, mult în urmă, ofiţerul o urmărea, cu cîinele de zgardă şi ea urca mereu şi el o împingea pe drumul cel mai lung, cel mai întortocheat şi mai pietros. Ce voiau oare de la ea aceşti oameni?

Irina nu scotea o vorbă, deşi simţea adeseori gîfîitul lupului lîngă picioarele ei şi tălpile ei cîntau prin nisip, praf aspru şi sînge. Sus de tot, în pădure — unde era lumină peste tot, cerul se curăţise de nori şi luna, apu- nînd, se micşora încet într-un desfrîu de lumină rece — regăsiră albia rîului care curgea aici între maluri înalte şi Voştinaru, însoţit de Irina, coborî spre apă. Se opriră aici şi ofiţerul se întinse pe burtă şi bău, alături de cîinele său uriaş şi parcă abia acum îl observă bine Irina şi se înfioră de proporţiile sale; era negru ca tăciunele şi pe burtă de un galben închis, ca aluna, blana era mare, stufoasă şi coada groasă, cît braţul ei.

Tremura toată de oboseală, de frig, ar fi vrut să se aplece lîngă cei doi să bea şi ea, dar îi era teamă de vreo grosolănie din partea „jovialului”. Ofiţerul nu se mai ridică, bău în două rînduri din apa repede a rîului, plină de sunete, pe burtă, sprijinimdu-se în braţe, cu plăcere îndelungă, zgomotoasă, uitîndu-se complet. Apoi se răsturnă pe o parte, acolo, pe pietriş, fără să se mai ridice în picioare şi, după cîteva clipe de tăcere, cînd Irina, nemaiputîndu-se ţine pe picioare, vru să se aşeze şi să-şi lase tălpile mortificate şi rănite în pînza apei, el tresări —

ceea ce arăta cît era de atent şi de încordat tot timpul — şi-i porunci:

— Nu! Nu te mişca! Stai acolo! — şi ea rămase în picioare. — Dingo! — făcu el şi cîinele, care stătea tolănit, îngreuiat de apă ca şi el, se ridică pe cele două picioare din faţă, aşteptînd al doilea ordin. Ofiţerul se întinse pe spate însă, cu un oftat de uşurare şi rămase cu privirea pierdută în cerul de deasupra, deodată foarte apropiat, tangibil. Întreg orăşelul cu realităţile sale mărunte şi triviale, chiar şi crima, păreau depărtate şi micşorate, aproape indiferente. După un timp, destul de lung, sosi lîngă cei doi inşi, bărbatul culcat şi femeia în picioare, şi Alexandrescu, cu haina pe mînă şi gulerul desfăcut, fără cravată. Nu mai avea nici puterea să fumeze. Nu se aşează, nu bău apă, vrînd parcă să se solidarizeze cu „inculpata”, dintr-un fel de jenă bărbătească sau pentru că nu-i era sete, pur şi simplu şi dacă s-ar fi aşezat poate ar fi adormit.

— E-o noapte frumoasă! făcu ofiţerul privind cerul cu nepăsarea unui adolescent — uneori în viaţă nu şti pentru ce faci anumite acţiuni! Eu, de exemplu, de două zile şi de două nopţi nu dorm, am făcut două drumuri cu maşina — am anchetat tot felul de indivizi... pentru ce? Pentru o clarificare judiciară, pentru restabilirea dreptăţii? Aiurea! — rîse el gros, uşor, cu bonomie — pentru a ajunge aici, sus, mort, sufocat de oboseală, şi pentru a mă întinde pe spate. Numai aşa puteam să-l descopăr!

— Ce? — întrebă Alexandrescu care nu fusese atent.

— Cerul — spuse rece ofiţerul — şi încă sînt prea bine instruit ca să nu-mi continui ancheta! Un ofiţer exemplar, he, un magistrat de primul rang! Sînt mîndru de mine! Irina! — exclamă el şi se ridică cu greutate într-un cot şi o privi, dar ea nu se uită spre el; stătea dreaptă, nefiresc de dreaptă pentru acea oră şi mai avea încă atîta putere să-şi strîngă rochia sfîşiată de cîine şi de căzături, în jurul trupului. Părul i se desprinsese cu totul din agrafe şi atîrna în inele grele pe umeri, ascunzînd şi umărul stîng, însîngerat.

Voştinaru voise să spună ceva dar, probabil, felul în care i se înfăţişă ea îl uimi şi spuse cu totul altceva decît lucrul pentru care o strigase:

— Poţi să stai jos... Ancheta din noaptea asta s-a terminat, dacă tovarăşul procuror...

Alexandrescu dădu din cap, obosit.

— Pot să plec, atunci? — spuse Irina, cu voce slăbită, însă fermă şi rece.

Voştinaru o privi uimit.

— Nu, nu poţi să pleci. Poţi să te aşezi, poţi să bei apă, poţi să faci orice îţi face plăcere, rămînînd aici cît timp noi stăm aici. Oricum, chiar dacă ai fi o simplă cunoştinţă şi nu inculpată, nu te-am lăsa să cobori singură, noaptea, coasta, prin pădure... nu te aşezi? Faci cum vrei! — şi se întinse din nou pe spate. Apoi, tresări, îşi aduse aminte ce voise să spună şi se ridică din nou. Cîinele sări brusc în picioare şi alergă cu rapiditate în sus, pe malul abrupt al apei, pierzîndu-se printre brazi.

— Începe să-mi pară rău că eşti amestecată în toată murdăria asta... sus, la

dumneata (îi spunea dumneata?!) îmi părea rău, te rog să mă crezi, îmi părea rău că trebuia să mă port într-un anumit fel. Femei ca dumneata, Irina, nu sînt pe toate drumurile... Cum dracu te-ai lăsat tîrîtă în toată... sau, ştiu eu, nu e decît un ghinion colosal, mai ştii!

Irina se mişcă de parcă ar fi pătruns-o cu brutalitate vîntul subţire al muntelui, corpul ei trăi un tremur scurt, puternic, şi, parcă la sfîrşitul puterilor, se lăsă să alunece la pămînt, pe pietrişul gol, nemaiavînd atîta voinţă să facă un pas, doi, pînă la unul din bolovanii laţi, şlefuiţi de apă, sau la muşchiul verde de pe margini.

— Îmi pare sincer rău, în definitiv... — Ofiţerul vorbea cu nepăsare, privind cerul, lovind cu zgarda pe care o ţinea în mîna dreaptă, din cînd în cînd, pămîntul — poate aş fi avut şansa să te întîlnesc altădată — poate... aşa, toată chestia e compromisă pentru totdeauna, un lucru început prost, sfîrşeşte prost sau se rupe dintr-o dată! În sfîrşit, puerilităţi! Nici nu-mi vin bine astfel... astfel de... ce zici, tovarăşe Remus, ce căutăm noi aici, pe muntele ăsta frumos?

Alexandrescu privi în sus, lung, mişcîndu-şi capul de la stînga la dreapta, fără să spună o vorbă.

— He! — făcu Voştinaru săltîndu-se pe coate şi pri- vindu-l ironic pe procuror — cînd eram în şcoală, am citit într-o carte plicticoasă că natura ne face mai buni! Cum adică mai buni? Mai buni ofiţeri? Mai buni magistraţi? Mai abili inculpaţi? Sau pur şi simplu mai buni, mai noi, mai slabi, deci proşti ofiţeri, magistraţi şi aşa mai departe,

în schimb trăind un sentiment de frăţie universală! Cum se termină corul la simfonia a IX-a: „Orişiunde, orişiunde, fraţi vom fi?!”... Ce te uiţi aşa, procurorule, te miră că ştiu simfonia a IX-a? Cultura nu e un apanaj al unor cercuri înguste!! — recită ofiţerul rîzînd îngîmfat, într-un fel care-i stătea foarte rău. Alexandrescu vru să spună ceva, dar Voştinaru continuă repede:

— Lasă astea, sînt pălăvrăgeli! Irina, ce faci, ne asculţi? Nu mai eşti obligată, să ştii, dacă ei... i-ascultă, nu-ţi răcoreşti picioarele? Te simţi bine aşa, cu ele, însîngerate? Cum vrei, tuturor ne place să suferim şi mai ales să se ştie, să fim văzuţi, să fim surprinşi suferind! Lucrul cel mai împuţit în meseria mea... sau mă rog, lucrul cel mai neplăcut, e că nu-ţi dă dreptul la suferinţă! Ce crezi, e comod să tot sîcîi, să urmăreşti, să umpli de bănuieli o lume, să arestezi, să asmuţi cîinele şi altele... sigur, nu neg, sînt unii care se simt în toate astea ca peştele în apă şi, mai ales... în sfîrşit, în sfîrşit! Să lăsăm pălăvrăgeala şi să privim cerul ăsta superb şi atît de trecător! Bravo! — făcu el, văzînd că Irina se scoală şi se aşează pe o piatră în mijlocul apei, lăsîndu-şi picioarele pînă la genunchi în curentul rece, atît de limpede şi de nefiresc de transparent de parcă adevăratul rîu ar fi curs cu mult mai jos, sub rîu, sub apa aceea vizibilă care luneca astfel nu pe pămînt şi pe piatră, ci pe o altă apă, ca o sticlă vie, caldă, profundă, în care se mişcau peştii ca într-un chihlimbar alb, argintiu.

— E curajoasă! — făcu Voştinaru către Alexandrescu care stătea încă în picioare,

urmărind-o pe Irina — acum ar fi trebuit să ţipe! În apa asta rece, picioarele înfierbîntate, amorţite, însîngerate, e un şoc! Bravo, cucoano! Te ţii bine încă, mai bine decît mine! Nu vrei să schimbăm rolurile?! Eu uneori...

Şi el continuă să vorbească, dar ceilalţi erau atît de obosiţi încă nu îl urmărea nimeni. Irina stătea pe piatra aceea din mijlocul apei şi îşi privea picioarele care se mişcau oarbe, ca nişte liane albe, în curentul apei şi uneori, o ameţeală irezistibilă o prindea ca o briză şi o făcea să se clatine şi să se mişte, ca şi cum ar fi adormit într-un cupeu de tren, întunecat, pe un drum nesfîrşit, monoton, dureros de monoton şi totuşi imprevizibil, cu adevărat imprevizibil aşa cum sînt lucrurile monotone. Prin faţa ferestrei, de partea cealaltă a geamului mare, uriaş, cît peretele, trec peisaje felurite, ape, fîntîni, case, pomi, lunci, vite, munţi golaşi, munţi cu păduri, un canton cu o femeie cu părul dezordonat, ciufulit, care întinde fanionul, vîrfuri de copaci, păsări, sîrme de telegraf care aleargă, toate acestea îndărătul geamului şi a unei perdele de întunerec care le ascunde aproape perfect încît nu se pot vedea uneori decît animale fabuloase cu mai multe capete sau doar două, monştrii vii, fantome incerte zburînd aproape de pămînt, ceaţă, multă ceaţă, lumini nemişcate, răutăcioase, rare, străine, indiferente, şi alte animale respingătoare, fantastice, inutile, incerte, din case, ape, fîntîni, păsări. Unde duce acest drum, unde se termină acest drum, cui foloseşte acest drum, nu cumva el se termină de multe ori,

de nenumărate ori pînă la sfîrşit sau sfîrşitul e tocmai neinteresant, formal, plicticos la culme?...

— ...Pe cînd eram mic — pălăvrăgea ofiţerul în continuare — am fost împreună cu ai mei şi cu nişte vecini, într-o duminică dimineaţă şi am mîncat pe malul unei ape care trecea la vreo trei kilometri de satul nostru... un fel de excursie, pentru că noi aveam şi pămînt în locurile acelea şi tatăl meu, venise să vadă... în sfîrşit, nu despre asta vreau să vorbesc. Pe scurt, eu aveam vreo opt-nouă ani, eram un fel de derbedeu, îmbrăcat cu nişte pantaloni lungi, mai jos de genunchi ca să mă ţie mai mulţi ani, oricît aş fi crescut, mereu mucos, nebăgat în seamă nici de propriii mei părinţi, mai aveam de altfel cîţiva fraţi mai mari, unul chiar şi însurat şi, mă rog, cum se întîmplă... ce vreau să spun, acolo, lîngă apa aceea, ţin minte era un fel de cîmpie întinsă, căreia i se zicea „pustă”, deosebit de întinsă şi de dreaptă, atît de regulată, încît, mai tîrziu, în timpul războiului s-a înfiinţat acolo, pe aproape, o şcoală de zbor fără motor, şi pe „pustă” decolau planoarele şi aterizau. Explicaţia acelei cîmpii atît de plate, localnicii o dădeau, afirmînd că acolo fusese pe vremuri o cetate dacă şi arătau — şi se puteau vedea într-adevăr — urme de şanţ care înconjurau ca un patrat regulat toată „pusta”, un fel de şanţ de vreun metru adîncime şi unde se spunea că fuseseră zidurile. Cine ştie, poate că... şi, cum stăteam noi pe marginea apei, pe lîngă nişte sălcii într-un loc care, ţin minte, se chema „cotul bisericii” — apa era foarte adîncă

acolo — păştea prin apropiere, răzleţit, un cal care în mod ciudat, nu era împiedicat, un cal foarte frumos, tînăr şi eu, fără un cuvînt, în timp ce ceilalţi vorbeau despre el şi-l admirau, m-am repezit să-l încalec. Făcînd acest lucru, eram eu însumi foarte speriat de ce-mi pusesem în gînd, dar toată lumea băgase de seamă deja ambiţia mea şi tatăl meu m-ar fi batjocorit două zile, apoi, dacă aş fi renunţat, înainte ca animalul să nu-mi fi rupt două coaste. Din teamă de gura lui m-am avîntat pe spinarea acelui cal, el, bătrînul nu mă prea avea la inimă pentru că semănăm cu cei dinspre partea mamei, familia mamei pe care el, în sinea lui, o dis-preţuia... pe scurt, m-am aruncat pe cal şi animalul, al dracului, a fost atît de viclean încît s-a prefăcut că îşi vede de păscut, cu gîtul întins şi botul afundat în iarbă de parcă nu m-ar fi simţit. Asta m-a indus în eroare şi pe cînd slăbisem foarfeca picioarelor şi mă întorsesem victorios spre ai mei — care stăteau pe malul apei, la vreo treizeci de metri distanţă, animalul s-a ridicat pe picioarele dinapoi, scurt şi m-a azvîrlit jos cu o mare nepăsare. Se temea atît de puţin de mine încît nici nu s-a depărtat, ci a continuat să pască prin apropiere. Cînd am căzut însă, parşivul, m-a lovit şi cu copita în genunchiul drept, atît de rapid şi de neaşteptat încît am rămas năucit, de parcă mi-ar fi căzut izbitura din cer. Ai mei erau destul de departe ca să nu vadă decît căzătura, nu şi izbitura dureroasă a calului. M-am ridicat, şchiopătînd, şi fără să mă gîndesc mult, m-am avîntat din nou pe spinarea lui. De data aceasta nu mă mai temeam de gura lui taică-

meu, voiam să văd altceva. Calul nu s-a mai prefăcut, de cum m-am suit, m-a şi aruncat jos, era un armăsar tînăr, foarte nărăvaş. Am căzut aproape în acelaşi fel, pe spate şi într-o parte, la coada lui. Din nou a vrut să mă pocnească cu copita, dar m-am ferit; fusesem atent şi m-am ferit!

Ofiţerul rîse mulţumit de el, de acel copil care fusese el, cu rîsul lui gros, cald, plăcut, doar gura sa arăta un orgoliu evident, neplăcut, aproape provocător.

— Eram atît de încîntat că, în toiul căzăturii, reuşisem să mă feresc de lovitura lui perfidă — pe care numai eu o puteam observa, ai mei erau prea departe, ei mă vedeau doar căzînd şi rîdeau în hohote, iar cumnată-mea, soţia fratelui meu însurat, striga să las baltă armăsarul care era de la montă — încît, căzînd pe iarbă, cu dinţii ic-nind de izbitură, am rîs totuşi că fusesem mai şiret decît animalul acela inteligent şi puternic. Şi n-o să vă vină să credeţi, am fugit după el — pentru că de data aceasta el se îndepărtase şi a trebuit să alerg jumătate din pustă ca să-l ajung şi m-am săltat din nou în spatele lui. M-a zvîrlit şi de astă dată, era un cal într-adevăr nărăvaş pentru că eu călăream de mic pe tot felul de cai, dar nu m-a mai interesat acest lucru; a treia oară cînd m-a zvîrlit a căutat, am observat bine, să mă lovească cu copitele din spate cu dina-dinsul, dar eu am fost din nou mai iute decît el şi încă în timpul căzăturii m-am ferit. Apoi l-am lăsat în plata lui şi m-am îndepărtat şchiopătînd, victorios însă pentru că, deşi mă aruncase de trei ori la pămînt, fusesem mai tare decît el, mai şiret. Un cal afurisit ţin

minte, un cal cu totul afurisit! — şi Voştinaru rîse din nou, cu lene şi rîsul gîlgîi îndelung în trupul lui întins pe spate, ca un lichid dens care se clătina în acel vas de carne, culcat în iarbă.

Peste o jumătate de ceas cei trei se întoarseră, scobo- rînd muntele în acelaşi întunerec în care-l urcaseră, vîn- tul rece se înteţise însă şi o răzbătea pe Irina pînă la oase. Procurorul dormea de-a-n picioarelea şi mergea ca un orb. clătinîndu-se înainte şi înapoi, la dreapta şi la stînga, neîncetat. Era atît de obosit încît ba le-o lua înainte celor doi, ba rămînea mult în urmă şi Voştinaru, îngrijorat probabil, se oprea acum ca să-l aştepte. El însuşi se ţinea bine, dar era la capătul puterilor; bodogănea mereu în timpul mersului, ca un om ce aiurează şi pasul lui, necontrolat, apăsa atît de greu în pămînt, lăsîndu-şi toată greutatea trupului său mare în voie, încît fiecare călcă- tură a sa, chiar şi pe pămînt moale sau iarbă răsuna de parcă ar fi purtat cizme.

Irina mergea drept, dar nu-şi mai putea ţine capul drept, şi el îi aluneca mereu de pe un umăr pe celălalt. Nu-şi mai simţea picioarele, rochia ruptă îi flutura liber în vîntul acela de dimineaţă, tăios, neobişnuit de rece pentru acel anotimp, braţele, inerte, îi atîrnau în lungul trupului, şi aveau cîteodată, atunci cînd terenul era neregulat şi femeia sărea aproape, coborînd, o mişcare liberă, independentă, ca şi o bătaie largă de pendul, dar aici discul era o mînă albă, prelungă, subţire.

Apropiindu-se de orăşel, cei trei se clătinau vizibil, se sprijineau unii de ceilalţi, se priveau miraţi uneori, apoi continuau să meargă, să curgă cu poticniri dese şi mărunte, uitînd unde mergeau, de ţelul acelei plimbări sau tortură nocturnă, sau uitînd doar uneori, în lungi fracţiuni de timp. Simţeau cu toţii o silă uriaşă de seara pe care o aveau îndărătul lor şi fugeau de ea poticnindu-se, aşa cum e arătat pe gravuri Cain, fugind de propria lui memorie. Nici unul din cei trei nu „regreta” ceea ce făcuse, nici unul nu se dezicea nici o secundă de cel mai mărunt gest, ar fi repetat, fiecare dintre ei, toată acea seară complicată, cu cel mai mărunt amănunt al ei, pînă la sfîrşitui vieţii, dacă aşa ar fi trebuit, dar, în ciuda acestui lucru, nu se puteau împiedeca să nu resimtă silă faţă de tot ce se întîmplase. În asta — şi era singurul lucru care îi lega — semănau.

Ajunşi pe strada principală, cei doi bărbaţi încercară să-şi supravegheze atitudinea şi cu prima ocazie scăpară de femeie: pe primul miliţian întîlnit în drum, îl însărcinară s-o întovărăşească pînă acasă, fără să-i permită să se abată din drum sau să se oprească în altă parte. Vîntul, în mod nefiresc, jos în oraş bătea cu mult mai multă furie decît sus, în pădure, pe malul apei şi un ceas, pînă se iviră zorile, fu toamnă autentică, tîrzie, duşmănoasă. Undeva, cerul însă se colora deja într-un fel de reflex sîngeriu, murdar, îngheţat, un răsărit de soare nedorit parcă, ca un fel de greşeală a zeilor zăpăciţi, o aurora falsă.

8

Irina ajunsă în casă îşi pregăti totul ca să se spele, umblînd ca o somnambulă, dar înainte de a reuşi să facă acest lucru, căzu în pat, îmbrăcată în aceeaşi rochie ruptă, şi adormi spontan. Nu dormi însă mai mult de cîteva minute, ci se trezi ca un automat, se sculă, se spălă în pripă — grăbită de parcă şi-ar fi pus ceva în gînd, deşi capul ei era un singur bloc metalic, greu şi opac, se schimbă apoi şi, spre propria ei uimire, în loc să se întindă în patul făcut, mai moale decît pietrişul rîului şi pietrele ascuţite ale drumurilor peste care călcase de sute de ori în seara aceea, ieşi pe uşă, cu precauţie şi apoi în stradă, pe portiţa din dos a căsuţei în care stătea, un dreptunghi de scîndură tăiat în gard, mişcîndu-se în balamale improvizate din sîrmă, legată atît de bine cu sîrmă (era întrebuinţată foarte rar) încît Irina îşi însîngeră mîinile ca s-o poată deschide.

Ieşi apoi în străduţă şi privind cu precauţie pe după colţul clădirii înainte de a se hazarda pe o nouă stradă — se temea că miliţia pusese să fie urmărită — parcurse foarte repede distanţa care o despărţea de centru şi în nici douăzeci de minute fu în faţa clădirii circumscripţiei sanitare. Sună de cîteva ori şi, după un timp se aprinse lumina şi doctorul Gîrda se aplecă pe geamul dormitorului său; era foarte mirat deoarece, pentru consultaţii de noapte se aflau în orăşel doi medici mai tineri, dintre care unul

era medicul fabricii. De multă vreme soneria nu era întrebuinţată decît de membrii familiei şi el încercă să desluşească chipul acelei siluete înecată în întuneric, care se mişca uşor, — sau aşa i se părea lui, încă buimăcit de somn — ca o pînză lovită de vînt, în dreptul porţii.

— Cine-i? — strigă încet doctorul şi Irina se apropie şovăind, sau aşa părea doar în întunerec şi, ajungînd sub fereastra înaltă, spuse:

— Bună seara, domnule doctor, eu sînt Irina Dabici, soţia lui Dabici care...

— Aha, da-da — făcu surprins doctorul, încă somnoros — ce doriţi, doamnă, ce s-a întîmplat?

— Aş vrea să mă primiţi cîteva minute... acuma, mă simt foarte rău, abia am putut să...

— Da-da, imediat — spuse Gîrda — aşteptaţi, vă rog, deschid imediat! Mergeţi la poartă, vă rog!...

El închise geamul, şi, după un minut se aprinse lumina la fereastra de lîngă poartă unde se afla fostul său cabinet. Apoi sclipi lumina de sub poartă şi Irina auzi paşii doctorului şi pe el însuşi, vorbind cu cîinele, apropiindu-se de poartă. Cînd deschise, spuse:

— Intraţi vă rog, fără grijă, eu am să ţin cîinele... intraţi, intraţi, vă rog!

Irina ezită o clipă, văzînd cîinele-lup, uriaş, ţinut de zgardă de doctor, sensibilizată pînă la rană de o memorie încă apropiată, brutală, o clipă văzuse din nou celălalt animal, negru şi rapid care alergase

mereu în jurul ei, ore la rînd, dar se stăpîni şi intră.

Cabinetul doctorului — actuala circumscripţie — păstra vitrina sa cu instrumente medicale, canapeaua de piele pe care era întins un cearceaf alb, un fotoliu de piele vechi, revopsit, chiar şi o cuşcă înaltă, pe un picior metalic, toată vopsită în alb, în care se găsea bătrînul papagal al doctorului, celebru în ţinut, care răspundea la numele de „Jo”. Pe pereţi se găseau gravuri reprezentînd, cu o imaginaţie de mijloc, peisaje tropicale, o plajă cu palmieri, un port tropical unde se încărcau mărfuri într-un transatlantic, cu mulţi băştinaşi lenevind pe ţărm, un cimpanzeu spărgînd o nucă de cocos şi încă cîteva asemănătoare, care arătau modul în care pictorul acela îşi închipuia tropicele, după nişte lecturi palpitante, din vîr- sta teribilă, atotputernică, a pubertăţii.

Doctorul o invită să se aşeze, dar Irina refuză şi îl rugă, împiedecîndu-se de cîteva ori, să-l trezească pe „domnul Titus” căruia trebuia să-i comunice ceva, în propriul lui interes.

Gîrda o privi uimit, atitudinea sa ceremonioasă, caldă, se schimbă aproape total, privi în pămînt cîteva clipe şi ea observă cum i se înroşesc treptat tîmplele şi pometii obrajilor. În acelaşi timp, respiraţia lui devenea tot mai greoaie, de parcă treaba la care se gîndea era atît de neplăcută încît îl sufoca, ridică apoi privirea şi îi spuse că Titus nu era acasă, că lipsea de două nopţi. Irina îl fixă, uimită, el încercă să redevină amabil îmbrăcîndu-şi în grabă halatul acela

moral de doctor blajin, demodat şi atrăgător, de provincie, încurajator şi bonom, ca şi întreg cabinetul său, dar se simţea înţepeneala, contrarietatea, şi, conducînd-o spre ieşire, în timp ce spunea o frază oarecare, ea ghici nerăbdarea lui de a o vedea plecată, afară, în stradă, dincolo de poarta casei sale.

La uşa cabinetului ea se opri, neştiind de ce, cu acelaşi automatism cu care se spălase şi plecase de acasă în timp ce trupul ei striga după scîndurile acelea orizontale, acoperite de pături şi cearceafuri gălbui. Femeia se opri şi deşi el deschisese deja uşa şi aştepta ca ea să treacă, dar după ce o privi cîtva timp, înţelese că ea nu se va mişca de acolo.

— Dar v-am spus, doamnă... — spuse el, politicos, cu un tremur de grosolănie în voce — v-am spus că fiul meu...

Irina privea în pămînt, rigidă şi bătrînul doctor văzuse prea mulţi oameni în viaţa lui ca să nu-şi dea seama că ea nu se va mişca de acolo numai la îndemnul unei fraze sau a unei grosolănii.

— Dar bine! — exclamă el, enervat de-a binelea şi îşi rupse de pe nas ochelarii cu ramă groasă pe care îi purta — vreţi să vă convingeţi personal? Poftim, eu vă conduc în dormitorul lui, deşi... poftiţi, doamnă, poftiţi, vreau să vă convingeţi! — şi o prinse de braţ şi ea tresări cu putere de repulsie şi scîrbă, aşa cum tresărise şi jos, în faţa porţii la vederea cîinelui doctorului; corpul ei avea cicatricea unor amintiri înfiorătoare.

Gîrda, uimit de reacţia ei neaşteptată, se trase un pas îndărăt, apoi se întoarse scurt

pe călcîie şi ieşi. Irina rămase unde se găsea, la un pas de uşa deschisă a cabinetului. Se auziră voci înăbuşite îndărătul uşii pe care ieşise doctorul — uşă care dădea spre apartamentul lui — apoi, deodată, în faţa ei se află soţia lui, autoritara doamnă Gîrda. Ea încercă să zîmbească dar Irina îşi dădu imediat seama, după luciul aspru al ochilor ei bărbăteşti, oţelii, că trebuie să se hotărască repede într-un fel sau altul, altfel... În clipa aceea, înainte ca soţia doctorului să fi putut deschide gura, uşa din spatele ei se deschise smucit şi apăru Titus, cu un halat de zi descheiat, peste pijama. Era în picioarele goale şi acesta a fost primul amănunt pe care îl observă ea, după care aproape îl recunoscu. Nu îndrăznea să-l privească în faţă, îl auzi vorbind doar, precipitat, aţîţat:

— Dragă mamă, te rog lasă-mă singur două momente, cu doamna Irina!

— Nici nu mă gîndesc! — răspunse doamna Gîrda rece — în casa mea nu voi... Titus, te rog să te culci, e o chestiune numai între...

Titus o luă însă de braţe pe mama lui şi o duse pînă la uşă, împingînd-o înapoi; ieşind astfel, fără voia ei, doamna Gîrda aruncă o privire de ură, neînfrînată, femeii străine, o privire care îl făcu pe fiul ei să tresară cu atît mai mult cu cît mama lui avea o stăpînire de sine cu totul neobişnuită.

— Nu te apropia, te rog! — îi spuse Irina, după ce Titus închise uşa îndărătul mamei sale — nu-nu! — repetă ea, văzînd că el n-o ascultă — altfel am să plec imediat!

Era multă hotărîre şi o răceală nefirească în vocea ei şi el se aşează, intimidat fără voie mai ales de înfăţişarea ei atît de schimbată deşi Titus n-ar fi putut spune cu precizie de ce, decît de tonul şi de ameninţarea ei.

— N-aveam încotro — spuse Irina — a trebuit să...

— Închide uşa cabinetului! — făcu el.

Ea îl ascultă şi continuă:

— Ai fost anchetat? Ai fost chemat, pînă acum la..

— Unde? — întrebă el, văzînd că ea ezită.

— La procuratură, pentru uciderea lui Dan.

— Nu! — răspunse el sec, aproape flegmatic.

Irina îl privi o clipă, cu atenţie, ca să-şi dea seama dacă el n-o înşeală, apoi deschise gura ca să continue, dar el sări deodată de pe braţul fotoliului pe care se aşezase, trînti uşa ce da înspre apartamentul lor, scoase cheia şi o închise pe dinăuntru.

— Mergeţi de vă culcaţi! — vorbi el pentru cineva din dosul uşii — sau faceţi-vă o cafea!

Apoi se reîntoarse şi se aşează cuminte pe locul lui.

Irina începu din nou să vorbească; nu aminti nimic despre noaptea care trecuse şi despre ultimele zile. Îi relată numai ceea ce îi spusese lui Voştinaru, nu dădu nici un fel de explicaţii, dar adăugă:

— Ei voiau să ştie unde am fost şi cu cine, pentru că îşi închipuie, poate cred şi acum acest lucru, că am fost cu un alt bărbat nu cu tine... acest bărbat îi interesează pe ei!...

Titus ridică încet ochii şi privirea lui strigă: — ***Cine e ?,*** dar deschise gura şi întrebă altceva:

— Poate te înşeli! — el vorbea cu o indiferenţă care n-o înşela. Poate tocmai de mine se interesează, adică de... vreau să spun că nu-i va lăsa rece amănuntul că eu am intrat în casa deschisă, găsită de mine deschisă, întunecată, în care se găsea deja fiul tău sugrumat, sau poate că încă nu... şi... şi...

Irina îl privi speriată, cu ochii puternic dilataţi, apro- piindu-se, fără să-şi dea seama, depărtîndu-se încet de uşa închisă a cabinetului, din spatele ei.

— Cum poţi! — făcu ea şi în timbrul ei striga o durere atît de acută, cu atîta greutate reprimată încît Titus tresări — cum poţi să te joci în felul acesta! Acum, în faţa mea... asta e mai mult decît cinism!...

— De ce! — replică el nepăsător, jucîndu-se cu cordonul hainei sale — poate că e cu mult mai simplu... de ce te sperii? Poate că cel pe care îl strîngeai după o jumătate de oră în braţe, după o rezistenţă atît de acerbă, de mai bine de un an şi o făceai chiar şi atunci, crezi că n-o simţeam, cu o perfectă desperare pentru că niciodată, nici o zecime de secundă nu ţi-ai fi putut închipui chiar, şi atunci cînd erai în sfîrşit în braţele mele, că ai fi vrednică de mine... apropo, trebuie să te informez că soţia mea de care nu mă mai leagă decît un act oarecare, o simplă hîr- tie, a plecat, cu două zile în urmă, la părinţi!

Irina plîngea şi el se întreba dacă auzise ultimele sale cuvinte. Vorbise repede şi

foarte clar, cu distincţia aceea silabică a sa, cuceritoare, cu o dicţiune aproape pedantă aşa cum aveau actorii din vechea şcoală. Titus ezită cîteva clipe, ca un adolescent, apoi se ridică şi se apropie de ea. Irina se rezemase de uşa albă a cabinetului, plîngînd cu faţa plecată, cu o singură mînă la faţă. Apoi, în timp ce el se îndrepta deja spre ea, Irina tresări şi se depărta de uşă.

— Ce-i? — întrebă el, oprindu-se, neînţelegînd.

— Cîinele! — făcu ea cu o voce pe care n-o mai stă- pînea, înăbuşită, sugrumată — e în dosul uşii! Cîinele! — mai spuse ea încă o dată mai şoptit, dar ceva neaşteptat ţipă în şoapta ei, ceva care neputîndu-se elibera pe buze ţîşni desperat prin ochii ei mari. Ea îl privi o clipă astfel încît Titus se temu că-şi va pierde, acolo pe loc, minţile.

El voi să se repeadă afară, să gonească sau să lovească cîinele care, acum se auzea lămurit cum rîcîia, de partea cealaltă lemnul uşii, dar o văzu pe Irina clătinîndu-se pe picioare şi alergă s-o sprijine. Ar fi căzut într-adevăr şi el, mereu uimit şi neînţelegînd, o culcă cu grijă pe canapeaua de piele.

— Vrei puţină apă? — întrebă Titus confuz, mecanic, gîndindu-se dacă să nu-l cheme pe tatăl său.

— Ce bine... — şopti ea încet, pierdută pe jumătate — ce bine că ai închis uşa cu cheia... altfel, cine ştie ce... dar n-am să stau decît cîteva secunde... îmi sînt suficiente cîteva secunde şi mă...

— Nici să nu te gîndeşti! spuse el şi ea zîmbi, cu ochii închişi, simţindu-l, pe el,

orgoliosul şi atît de lucidul, pierdut ca un băieţandru, speriat de propria ei slăbiciune.

— Auzi-l cum rîcîie! — suflă ea şi Titus o privi o clipă, neînţelegînd despre ce vorbea ea, apoi, încordîn- du-şi auzul, îl auzi şi el, într-adevăr — auzi! — şopti ea, palidă ca hîrtia, cu ochii închişi, căzuţi adînc sub frunte — îi aud şi gîfîitul! Se mişcă mereu şi vrea să... nu-nu! — strigă ea încet, prinzîndu-l de braţ, simţindu-l că voise să se îndepărteze, neavînd însă puterea să deschidă ochii — nu pleca, nu mă lăsa singură! Nu e vorba de el, nu cîinele mă sperie, nu cîinele acesta... al vostru...

Titus se aşează pe marginea canapelei şi încerca să-şi ţie rîsul; o senzaţie stupidă, complet absurdă, un fel de nerăbdare a pielei, a muşchiulaturii, a degetelor mîinii, un fel de nerăbdare a corpului său tînăr, prea mult înfrînat şi supus unei discipline fără odihnă, de fier, pînă în cele mai mici şi neverosimile amănunte. Irina stătea culcată, lîngă el, o oboseală de moarte se întinsese ca un linţoliu peste trupul ei frumos, de nerecunoscut prin adăugarea unui „ceva” pe care el nu era în stare să-l recunoască, o simţea epuizată, dezaxată aproape de o oboseală necunoscută şi el, lîngă ea, făcea eforturi mari de a nu izbucni în rîs.

— Să-l chem pe tata? — întrebă el — crezi că ar putea...

— Ştii ce am să fac? — spuse el, oprindu-se deodată în faţa canapelei şi ea îl privi şi se ridică pe jumătate, spunînd:

— Ce vrei să faci?

— Dar e foarte simplu: am să le spun ceva ce le-ai ascuns tu! Am să mă duc acum sau

peste o oră, sau dimineaţă devreme şi am să le spun amănuntul care ţi-a „scăpat” ţie...

— „Nu!” — striga privirea ei şi doar rigiditatea trupului îi trăda spaima de care fu cuprinsă. Titus se întoarse cu o mişcare scurtă, energică, şi continuă să se plimbe prin faţa ei. Păşea ferm, cu mişcări atît de egale, cu răsuciri în loc atît de asemănătoare, parcurgînd mereu aceeaşi distanţă, încît părea că e atent doar la felul în care se mişcă, toată concentrarea sa părea că nu are drept scop decît ca el să se plimbe strict pe acelaşi spaţiu, cu aceleaşi mişcări precise, elegante.

— Cum aş putea ascunde acest lucru? — întrebă fostul student, privind în pămînt, părînd că se întreabă doar pe el însuşi — ce ai crede tu dacă m-aş face părtaş la minciuna ta?!!

— Minciuna mea! — spuse Irina frîngîndu-şi mîinile, încercînd să se ridice de pe canapea. Tu nu-i cunoşti! Nu ştii de ce sînt în stare! Tu nu trebuie să intri pe mîna lor, nu mi-aş ierta niciodată că...

Titus voi să spună ceva, dar ea adăugă repede, cu o neobişnuită fermitate şi hotărîre:

— Ce rost are să fii amestecat tu în toată această nenorocire numai pentru că... pentru că m-ai cunoscut pe mine! — adăugă ea mai încet, regretînd parcă fiecare cuvînt pe care îl spunea.

El se apropie de canapeaua pe care stătea Irina, vru parcă să se aşeze din nou lîngă ea, dar se lăsă să alunece jos, pe podea, pe un covor vechi, de culoare verde, care avea un

motiv geometric regulat şi simplu care se repeta la nesfîrşit.

— Nu-i atît de simplu! — spuse el după o pauză lungă — totul s-a complicat deodată ca într-o farsă de prost-gust! Deşi sîntem oameni de bun-gust, cum se spune, citim pe Paul Valery şi nu ieşim niciodată cu manşeta necălcată, ne pomenim deodată amestecaţi într-o melodramă de prost-gust! De un năucitor prost-gust! I-ascultă, cucoano! — făcu el, prinzînd-o cu brutalitate de braţ şi ea tresări cu o teroare şi spaimă nesfîrşită la auzul acelui epitet pe care i-l dăduse şi celălalt, străinul, aşa cum tresărise şi cînd zărise, aici, cîinele — cum de ţi-ai închipuit... cum de ţi-ai permis să mă aperi în acest fel? Ar trebui să te pălmuiesc!

— Da — spuse ea fără timbru, albă — merit asta. Lo- veşte-mă!

— Oho! spuse Titus cu ironie neacoperită — crezi că dacă mă provoci n-am s-o fac? Crezi că mă intimidezi în acest fel!

— Nu — spuse Irina — nu cred că te pot intimida în acest fel. În clipa cînd minţeam, cînd ascundeam, de dragul tău acel amănunt care, în ochii lor, putea să aibă importanţă ştiam că mă port ca o... că mă port josnic, chiar că te compromit într-un fel! Nici eu nu ştiu, nu ştiam nici atunci de ce o făceam, de ce am făcut-o... nu seamănă de loc cu felul meu de a mă comporta, de a reacţiona. Pur şi simplu am vrut să te apăr de ei, de ce un om nevinovat să intre în cercul lor, între ei?!

— Eşti sigură că sînt atît de nevinovat?! — întrebă el, dar nu cu vehemenţă, nici cu orgoliu şi nici cu obişnuita sa zeflemea inteligentă. Ea îl privi spunînd această frază

şi tresări nu de cuvintele lui, ci de liniştea şi de tristeţea trăsăturilor sale.

— Vezi! — adăugă Titus, fără să ridice o clipă privirea, ghicind uimirea ei — te-ai şi îndoit? Atunci de ce-ai minţit? Să-ţi spun eu de ce ai minţit: pentru că ştii cine e vinovatul, pentru că eu îţi spusesem că am intrat în casă cînd cadavrul lui era încă cald şi ai vrut ca, ascunzînd cele ce-ţi spusesem eu, faţă de anchetatori, să le deştepţi bănuiala împotriva mea în clipa cînd vor fi aflat adevărul, acel amănunt că eu intrasem, în jurul orei cînd se comisese crima şi celelalte... pentru că, evident pînă la urmă ei ar fi aflat acest lucru, mă cunoşteai prea bine ca să nu fi convinsă că eu însumi, în primul rînd m-aş fi denunţat, nu aş fi suportat povara unei minciuni, care putea deveni în ochii lor atît de semnificativă!

Irina tăcea, nemişcată, stătea în capul oaselor pe canapeaua veche de piele, pe care consultase decenii de-a rîndul doctorul Gîrda şi privea cu fixitate într-un punct pe care Titus nu se obosi să-l deosebească.

— Şi-aici de ce ai venit, cu atîta curaj? Nu pentru că mă iubeşti, nici pomeneală: ci pentru ca să mă aţîţi să spun adevărul, să mă trimiţi cît mai repede în mîna lor! Şi ai procedat bine, cu multă inteligenţă: eu am să mă duc într-adevăr şi am să le declar acelor indivizi: — Mai e ceva, domnilor, stimaţi tovarăşi ofiţeri şi procurori, mai e un mic amănunt pe care doamna Dabici a omis să vi-l spună, ca să mă apere, să mă scoată basma curată!

Irina se ridică, îşi potrivi cu un gest reflex părul şi rochia neagră pe care o purta,

mototolită de felul în care căzuse, pe jumătate leşinată, pe acea canapea îngustă, şi apoi se îndreptă spre uşa cabinetului. Titus rămase o clipă uimit de marea paloare a feţei ei — vorbind, el n-o mai privise — apoi sări în picioare, o ajunse din urmă şi o prinse de braţ.

— Vino înapoi! — spuse el, trăgînd-o de braţ, insensibil la grimasa ei uşoară de durere — aşează-te aici şi ascultă tot ce am de spus! — şi o împinse înapoi pe canapea.

— Îmi eşti datoare cel puţin un răspuns! — spuse Titus, stînd în picioare în faţa ei, cu mîinile în buzunare — cine e acel bărbat pe care îl caută ei? Vreau să aflu imediat cine e acest om şi de unde îl cunoşti tu?

— Nu are legătură, nici o legătură cu tine, nici măcar cu noi doi dacă noi doi existăm de fapt! E un om nefericit, un om profund nefericit, aproape la fel de nefericit şi de blestemat ca şi...

— Numele lui?! — întrebă el sec, scurt.

— Gaşpar! — răspunse ea în silă — la ce-ţi foloseşte? Ei îl caută şi mă cutremur numai la gîndul că s-ar putea... dar nu, e o mare prostie ce spun, e un mare păcat! Desigur, el poate fi violent, a suferit nemaipomenit de mult şi e înrăit, dar niciodată n-ar fi putut...

— Ce? — întrebă Titus observînd că ea se oprise parcă speriată de ce-ar fi putut să spună, să dezvăluie.

— Să facă ceva care mi-ar fi făcut rău mie, care s-ar fi întors împotriva mea! De asta...

— Oho! — fluieră el admirativ — iată un bărbat, pe onoarea mea!

— Titus! — spuse ea şi îl privi. Era obosită, ochii îi ardeau cu putere în cap de

epuizare fizică şi nervoasă, corpul ei nu mai avea nici un fel de culoare. Întreaga energie se acumulase în privire, sînt clipe sau minute lungi în care e prea luxos să trăieşti cu toată fiinţa, cu toate organele şi simţurile şi atunci totul se îngrămădeşte cu panică în ochi, în ureche, în degete chiar. E o epuizare grandioasă şi o sărăcire bruscă, trecătoare, din ce în ce mai greu trecătoare.

— Ce ai? — se îngrijoră el — ce-i cu tine? Eşti surescitată şi palidă, eşti verde de-a dreptul! De ce umbli nopţile pe drumuri?!

— Am venit să te văd! — răspunse ea, zîmbind.

— Da, da! — spuse el, eu o bruscă îmbătrînire sau aşa cum răspunde un copil care, deodată, fără să-şi dea seama, atinge un punct dureros, profund — te-am căutat foarte mult zilele astea, în primul rînd însă ţi-am făcut loc... soţia mea a plecat, ţi-am spus!

— De ce? — tresări Irina cu o neaşteptată vioiciune — ce s-a întîmplat?

— Ce să se întîmple... — făcu el cu o uşoară oboseală — a plecat şi gata. Tu eşti soţia mea.

Irina îl privi eu ochii măriţi, incapabilă să vorbească. Apoi spuse:

— Ce nenorocire! De asta părinţii tăi... dumnezeule, cine ne mai poate ajuta acum?!

Irina îşi prinse umerii cu palmele, aşa cum stătuse cu o oră înainte sus, în pădure, cu buzele strînse — parcă nici nu avea buze — înţepenită toată.

— Părinţii tăi ştiu? — întrebă ea, fără să se mişte.

— Bineînţeles! N-ai văzut cum te-au primit? Ce-mi pasă! În clipa cînd se va lichida această afacere neplăcută cu... fiul tău... Dumnezeu să-l ierte! (Titus spuse aceste ultime cuvinte cu jenă şi cu un respect nefiresc ca orice ateu, mai ales un ateu teribil de felul lui, care-l admira pînă la patimă pe Diderot) vom pleca imediat de aici! Vom pleca într-un oraş mare, unde vom fi în sfîrşit singuri, fără nici un fel de trecut! Amîndoi vom scăpa de nenorocitele noastre de căsnicii. Nici nu ne vom căsători în primii ani, dintr-un protest mut şi dispreţ faţă de această formalitate care, pentru amîndoi, a însemnat nenorocire pînă acum...

Irina înclină încet capul, reprimind multe cuvinte care voiau să-i scape de pe buze şi parcă asculta în sinea ei acea bolboroseală a frazelor care nu puteau, care nu aveau voie să se nască.

— E îngrozitor! — spuse ea absentă, aproape cu răceală — ce trebuie că suferă părinţii tăi! Exmatricularea ta înainte de examenul de stat, divorţul şi apoi, cea mai mare nenorocire... eu, o femeie... o văduvă, amestecată într-o...

— Taci! — spuse el, zîmbind pentru prima dată — de data aceasta sînt şi eu amestecat!...

— Nu! — strigă Irina cu atîta tărie încît se auzi în toată casa — orice, voi face orice, voi pleca cu tine unde vrei tu, voi fi femeia ta cît vei vrea şi voi dispare la cel mai mic semn, fără cea mai măruntă nemulţumire sau desperare, să fii convins şi nu pentru că sînt generoasă, ci pentru că... dar tu trebuie să renunţi imediat la mîndria şi cinstea ta, o

clipă, pentru că aici nu se potriveşte... nimeni nu ştie că tu ai intrat, din pricina unei femei nenorocite care sînt eu, în casa aceea blestemată, tocmai în ceasul... de altfel! — adăugă ea cu febrilitate — e foarte posibil ca tu să fi ajuns înainte de... ca să nu fi fost nimeni în casă! Dan era un zăpăcit, adeseori pleca lăsînd uşile vraişte... eu însumi nu închid totdeauna uşa, decît pe cea de la stradă!

— Se poate — admise el zîmbind cu fineţe, trist — oricînd acest lucru era posibil. Eu am intrat însă în seara crimei, la foarte puţin timp înainte sau după ce fiul tău vitreg a fost sugrumat!... el murmură foarte încet ultimele cuvinte.

— Ce-ar fi — făcu el, vorbind cu o voce foarte joasă, privind într-o parte — ce-ar fi să fi fost eu... să fi fost eu cel care...

Irina se întoarse cu rapiditate, îl prinse cu amîndouă braţele şi se turti în el, cu atîta vehemenţă încît ei îşi loviră tîmplele. Ea îl sărută cu o desperare tăcută, nici nu erau săruturi, buzele ei se presau nebune, pe obrajii săi, pe buzele sale inerte, pe ochi, pe păr, mîinile i le săruta ca apucată, eu o lăcomie inconştientă, cu o aviditate care pe el îl speria de-a dreptul.

— Să plecăm! — şopti ea privindu-l cu intensitate şi căutîndu-i privirea — să aşteptăm să se ridice interdicţia plecărilor şi să plecăm! Du-mă de aici cît mai repede, sînt foarte obosită, tot felul de gînduri negre îmi trec prin cap... ştii, ce noroc! — adăugă ea, deodată, schimbînd tonul — ce noroc că nu mi-am pierdut credinţa!

— Tu crezi? — întrebă Titus absent, mîngîindu-i părul.

— Nu ştiu dacă cred sau nu, ceea ce e adevărat e însă că nu mi-iam pierdut credinţa, pe care, fie iertaţi bunicii mei... altfel, poate că n-aş fi în stare să rezist, n-aş fi putut...

— Taci! făcu el cu brutalitate, nu-mi plac slăbănogii şi istericele!

Ea îl privi o clipă uimită, apoi făcu un efort vizibil să zîmbească.

— Credinţa mea — spuse Irina cu un ton şters, mirat aproape — e un lucru străin mie, care mi se adaugă însă mereu, care mă păstrează în viaţă, care mă ajută să suport lucruri îngrozitoare! Dar poate nu mă ajută decît ca să-mi mărească suferinţa, s-o prelungească! Iubitul meu — adăugă ea cu un fel de jale stinsă — uneori îmi trec prin cap lucruri oribile... dacă tu te duci să le mărturiseşti acel amănunt atît de puţin important pentru ei şi atît de grav pentru noi doi, pentru familia ta pe care ai s-o distrugi... eu... n-am să mai pot rezista!

— Nici gînd! — făcu Titus şi se ridică de lîngă ea cu un gest de o perfectă şi splendidă superbie adolescentină — eu sînt un om al justiţiei, eu nu pot s-o încalc, nici măcar formal! Formalul e aici ca şi în morală, de multe ori esenţa unui fenomen!

— Titus, iubitul meu! — strigă ea încet, neîndrăznind să se ridice a doua oară de pe canapeaua pe care o trîntise el aproape, de teama propriului ei trup, epuizat — eu sînt o fiinţă nefericită... o fiinţă blestemată, cred din ce în ce mai mult acest lucru... toată viaţa mea am adus nenorocire celor din jurul

meu... nemaipomenit de multă nenorocire... aşa-zisa mea frumuseţe de care vorbesc unii, nu e decît o momeală, o josnică momeală... dacă tu te duci mîine să mărturiseşti acel lucru, ei te pot bănui chiar, ei caută cu desperare un ţap ispăşitor, fiecare oră în plus de bîjbîială îi poate pierde... ei tremură pentru postul lor şi ar face orice... ce-o să se întîmple dacă te vor aresta? Ce-o să facă părinţii tăi, mama ta, fratele tău care nu ştie nimic? Tatăl tău e un om foarte respectat, l-ai nenoroci pe viaţă, o singură zi de detenţie a ta l-ar ucide, sînt convinsă!

— Ce bine îl cunoşti! — spuse Titus, zîmbind uimit, mereu absent însă pe jumătate.

— Este un om formidabil! — spuse ea cu o mare exaltare — care altul în locul lui mi-ar fi permis să intru, după cele ce se spun pe socoteala mea în oraş, acum cînd toţi mă ocolesc, chiar şi cei mai nemernici şi după ce, din pricina mea, tu vrei să-ţi distrugi căminul? Iată, el m-a primit, acest om minunat şi drept recompensă, tu l-ai dat afară din propriul său cabinet!

— Nu e cabinetul său — spuse Titus regăsindu-şi aerul său de zeflemea rece — la noi în ţară doctorii nu mai au cabinete particulare!

Irina îl privi ţintă, parcă neînţelegînd, apoi spuse după o pauză destul de lungă, vorbind rar, răspicat:

— Vreau să te rog ceva: aş vrea să stau de vorbă cu el.

— Cu cine? — întrebă Titus, prefăcîndu-se că nu înţelege.

— Cu tatăl tău. Te rog foarte mult, du-te şi spune-i... roagă-l acest lucru.

Titus se mărgini să dea din umeri fără să răspundă. Apoi vorbi într-un tîrziu, cu aceeaşi absenţă:

— Ar trebui mai degrabă să mănînci ceva şi mai ales să dormi! Arăţi înfiorător! Am să te închid aici şi...

— Nu-nu! — sări ea — ţin foarte mult la asta. Vreau să...

— Nici nu mă gîndesc! — o întrerupse el, în felul lui rece, ironic — tu nu ai ce vorbi cu el. Cel puţin deocamdată!

— Cum? — întrebă ea pierită, albindu-se — nu mă crezi...

— Ba da! Ba da! — o întrerupse Titus, enervat şi încerclnd să-şi ascundă enervarea şi absenţa aşa cum cu o jumătate de oră înainte încercase să-şi ascundă acel rîs absurd — dimpotrivă! Pe el nu-l cred demn de tine! Nu înţelege nimic, apoi mai e şi spaima de mama, mai ales de... de boala ei... — adăugă el mai încet. — Ea, cu multă vreme înainte, la cîţiva ani după căsătorie a suferit o puternică depresiune nervoasă!

— Nu-mi spune astfel de lucruri! — îl rugă ea.

Titus o trase la el, ridicînd-o de pe canapea, de pe marginea canapelei pe care stătea ea, o îmbrăţişă şi o sărută cu o atenţie şi o delicateţă care o uimiră; era probabil foarte speriat de paloarea ei, de starea ei ciudată de surescitare.

— Şi tu faci parte acum din familie, iubito! Iubita mea, frumoasa mea, ce-ai făcut toate zilele astea, cum te-au hărţuit, te-au umilit! Ştii că ai fost păzită în tot acest timp? Am

vrut să intru o dată la tine, acolo la Pascariu şi cineva, un miliţian pe care îl cunosc, în civil, m-a împiedecat şi m-a rugat să nu mă apropii de tine cît durează ancheta. În interesul meu, bineînţeles, îmi spunea că toată regiunea e în alarmă, noi sîntem înconjuraţi de pază, cîini, nu intră şi nu iese nimeni din localitate... era un fost pacient al tatălui meu. Şefii sînt turbaţi — îmi spunea — şi dacă spun cuiva ce-a făcut el în interesul meu, îl pot distruge! Am renunţat doar cu condiţia să mă ţină la curent şi s-a ţinut de cuvînt, cu aproximaţie. L-am mai văzut de două ori, ultima dată alaltăieri: a treia oară nu a venit, poate că a fost împiedecat sau depistat.

— Ce-mi pasă! spuse Irina — nu-mi pasă de nimic. Să fugim de aici, să fugim chiar acum, du-mă de aici, Titus!

— E imposibil! — spuse el mîngîind-o, zîmbind.

— Cum? — făcu ea, speriată din noiu — chiar vrei să!...

— Nu-nu, nu e vorba de asta... dar e imposibil, materialiceşte şi mai ales, nu se poate! — termină el rîzînd. Încet — trebuie să stăm aici pînă la sfîrşit... pînă la orice fel de sfîrşit...

Cei doi tăcură un timp, urmăriţi de papagalul tăcut şi bătrîn care stătea atît de nemişcat în colivia sa albă, metalică, încît nu s-ar fi putut spune cu precizie dacă dormea sau nu. În liniştea care se lăsă se auzi, de cîteva ori repetată, o bătaie uşoară în uşa înaltă, albă, care dădea spre apartamentul familiei doctorului. Abia la a treia bătaie, Titus întrebă:

— Ce e?

— Titus! — se auzi vocea înăbuşită a doctorului de dincolo — vreau să-ţi vorbesc... se face ziuă, ridică storul!

— Da, da — replică tînărul — vin imediat... liniş- teşte-o pe mama, vin imediat!

— Titus! — insistă doctorul cu o umilinţă care îi făcea rău Irinei — a fost cineva aici... ai o citaţie pentru ora opt, la procuratură!

Titus nu răspunse şi după ce mai bătu odată, încet, în uşă, Gîrda se îndepărtă probabil.

— Vezi, iubito! — îi spuse Titus femeii pe care o ţinea încă lipită de el — o inexplicabilă jenă sau spaimă îl împiedeca să se aşeze alături pe canapea — a bătut gongul! Deja a bătut! Există peste tot un astfel de gong uriaş, nevăzut, care bate deodată o oră, un timp, ciudat, nu-i aşa?

— Nu, nu! — se revoltă ea — ai să mergi şi ai să declari că ai fost cu mine! În felul acesta îmi faci şi mie un bine! Nici un cuvînt în plus! Dar poate că nici nu e nevoie să mergi... tatăl tău e medic şi în cel mai rău caz lasă-i să vină pe ei aici... da, e mult mai bine aşa, trebuie să te sfătuieşti şi cu ei... acolo însă, cu firea ta francă, curată, ai să nimereşti într-un bîrlog de lupi, de indivizi cinici, fără scrupule, îngîmfaţi de cinismul lor!

— Eşti prea aspră! — spuse Titus cu o uşurinţă şi o absenţă care începură să o neliniştească — ei încearcă să-şi facă datoria! Poate că nu sînt decît incapabili! Cazul e greu, e neaşteptat de greu şi au intrat în panică... cunosc pe cîte unii, îl cunosc pe procuror, pe unul din ofiţerii de

aici de la miliţie, Cambrea, un tip reuşit, puţin melancolic, inteligent...

— Nu există nici un Cambrea! — spuse Irina.

— Da? — se miră Titus — şi Mateiaş, un plutonier? Un individ scund cu părul blond, spălăcit, un tip foarte viu, vorbăreţ... e de la biroul raional de anchetă judiciară...

— Nu ştiu... nu l-am văzut! Cum poţi să te calomniezi în felul acesta?

— Nu înţeleg! — răspunse Titus, distrat.

— Cum ai făcut-o înainte... nu-ţi aminteşti? Cînd credeai că eu am venit cu un anumit plan? Chiar...

— Aha! — spuse el şi o sărută, împiedecînd-o să continue.

Peste nici un sfert de oră Irina dormea; căzuse dintr-o dată, aşa cum se întîmplă unor alcoolici, care beau ore în şir, înspăimîntînd prin vervă şi rezistenţă, apoi adorm, ca fulgeraţi, uneori în picioare, cu trupul ţeapăn, sau aşezaţi, cu capul abia aplecat pe un umăr. Dorm şi nu îi mai poate trezi nimeni, nu mai recunosc nimic, pot fi ucişi, li se pot face incizii fără anestezie, pot fi transportaţi oriunde, peste tot se vor simţi acasă, într-un fel.

Titus o culcă cu grijă pe canapea şi o înveli cu un halat al tatălui său care atîrna pe cuierul-pom din colţul cabinetului. Apoi stinse lumina, o încuie în cameră şi trecu dincolo. În cabinet el o lăsă pe Irina într-un întuneric desăvîrşit; dincolo, în camera cealaltă unde se găsea sufrageria familiei Gîrda (şi unde fuseseră primiţi procurorul şi

locotenentul Cambrea cu cîtva timp înainte) era o lumină deplină aproape. Storurile erau ridicate şi părinţii îl aşteptau. Mama lui era aşezată pe un fotoliu dar atît de ţeapănă încît parcă nici nu atingea scaunul pe care stătea. Ochii îi erau larg deschişi şi nemişcaţi de parcă ar fi fost moartă.

9

Două zile întregi după seara ciudată, niciodată întîlnită pînă atunci în lunga viaţă a lui Paul, el zăcu pe patul său de la „cucurigu” din baraca zilierilor, fără să poată vorbi, transpirînd intens, dormind la orele cele mai neaşteptate şi trezindu-se apoi imediat, fără să-şi dea bine seama, de parcă ar fi fost un vis nesfîrşit sau o veghe lungă. Fu adus odată, lîngă el, un doctor, oamenii din barcă îl îngrijeau, dar mai ales, lîngă patul lui stătea Krinitzki şi „ucenicul” lui, Mihuţi. (Miloia fu plecat cîteva zile din fabrică, la nişte, rude apropiate, într-o comună de lîngă N.)

Krinitzki nu se duse două zile nici la lucru ca să stea lîngă Paul şi îl îngriji şi servi ca o slugă. În timpul acestor două zile de criză, încercară de cîteva ori nişte inşi în civil să se apropie de patul lui Paul, să-l trezească, să stea de vorbă cu el — unul din ei, dat fiind importanţa mărturiei lui — vru să-l transporte de acolo — dar masivul Krinitzki se opuse categoric şi toţi cei de acolo, lucrători, oameni cu ziua, se solidarizară cu el. Nimeni nu-i simpatiza pe anchetatori pentru că îl reţineau pe Leca şi se arătau atît de neputincioşi. În fabrică şi în orăşel, tensiunea — după cea de a doua crimă, atît de atroce — crescu de la o oră la alta şi lumea învinuia miliţia de ineficienţă, incompetenţă şi, în mod ciudat, această furie şi panică lua de multe ori şi forma refuzului colaborării cu anchetatorii. Aceştia se

găseau în faţă cu unul sau doi asasini nevăzuţi iar în jur cu un inel tăcut, duşmănos, răuvoitor.

Mulţi miliţieni în civil se plimbau peste tot, gara şi şoselele erau păzite, apăruseră maşini de la regiune, cîini de cercetare — dintre care cîţiva fură otrăviţi nu se ştie de cine. Procesul de producţie se dereglă, femeile erau într-o stare de alarmă vecină cu isteria, şcolile aproape nu mai funcţionau. Spre seară puţină lume circula pe străzi, puţine femei şi totdeauna însoţite. Chiar bărbaţii se temeau să iasă singuri, seara pe stradă, la uzină şi la fabricile de textile se organizase grupuri de însoţire, dintre muncitori, pentru schimbul care ieşea seara, la unsprezece.

În dormitor, chiar şi în uzină, Krinitzki prinsese o autoritate neobişnuită. Nu numai doi-trei „zănatici” ca Mihuţi sau Miloia îl ascultau acum, seara, citind din Biblie (pe care o schimbase, cea pîngărită de liceanul Dan dispăruse, sau o ascunsese el), ci toată lumea şi încet-încet, veniră şi alţi lucrători din uzină care locuiau în orăşel precum şi lume, bărbaţi, femei, care nu aveau legătură cu fabrica şi baraca. Autorităţile se sesizară, dar, nu se petrecea nimic ilegal acolo, Krinitzki citea doar din carte şi uneori comenta, păstrîndu-se în limita textului şi apoi, nu era un moment propice, spiritele erau aţîţate, nemulţumite, orice uniformă era rău văzută, serile de la baracă prindeau tot mai mare popularitate şi orice acţiune împotriva lor ar fi fost profund nepopulară. Autorităţile se străduiau să rezolve cazul, sau cazurile, presupunînd că o dată cu prinderea

făptaşilor — sau a făptaşului — lucrurile se vor linişti şi vor reintra în matca lor. Cei mai nemulţumiţi erau preoţii, autoritatea bisericească, din N. şi din împrejurimi care vedeau cu îngrijorare că îşi pierd credincioşii. În bisericile din N. care erau cinci (printre care şi o casă de rugăciuni baptistă şi o biserică evanghelică ce-şi avea sediul tot într-o casă obişnuită), nu mai intrau decît copii— atraşi ca totdeauna de misterul acelor clădiri mari (catedrala catolică era aproape o bazilică), de vitrouri, de solemnitatea frescelor, sau de bătrîni, împinşi de un mecanism maniacal, indivizi devitalizaţi, dominaţi de rutină şi de deprinderi aproape casnice, de reflexe triviale, mărunte, exersate în biserică, fără nici un fel de discernămînt.

Toţi cei care nu se temeau de moarte intrau în biserici. Ceilalţi îl căutau pe acel uriaş care citea din Biblie şi uneori putea vorbi surprinzător şi adeseori veneau să asculte doar timbrul vocii sale, barba sa atît de anacronică şi statura masivă, calmă, trăind parcă în alt timp, sau în alţi timpi, decît ceilalţi.

Prestigiul lui Krinitzki crescuse atît de mult, încît, a treia zi după moartea liceanului, cînd cineva vru să-l con- ducă la un interogator la procuratură, lucrătorii din dormitor se opuseră şi ordinul se revocă imediat. Ziua următoare — era a treia zi după crimă cînd uriaşul îşi reluase lucrul deoarece Paul se simţea mai bine, putea să se scoale din pat şi să mănînce, fu vizitat din nou de cineva, în legătură cu ancheta, dar Krinitzki ceru să-i fie trimis „tovarăşul care-l

mai anchetase”; era vorba de plutonierul Mateiaş care fusese rechemat la raion şi înlocuit cu „forţe superioare” de la regiune. Astfel că, a doua oară, încercarea de a-l interoga pe Krinitzki dădu greş.

Două seri la rînd, el nu citi şi a treia zi — cînd încercă să se eschiveze — oamenii, din ce în ce mai numeroşi — îl obligară aproape s-o facă, amenințîndu-l că dacă nu „citeşte” îl expulzează pe Paul din dormitor deoarece acaparase toată atenţia uriaşului. Astfel, el trebui să cedeze, dar o făcu cu bucurie şi în curînd dormitorul în care citea deveni neîncăpător şi i se aranjă o masă afară, cu un singur scaun, sub un nuc foarte bătrîn, uriaş ca şi omul care citea la masă, la lumina unei lămpi de petrol.

Înzdrăvenindu-se cît de cît, Paul fu dus la interogator şi ţinut aproape două zile în anchetă. Cînd reveni în baracă, oamenii erau deja neliniştiţi de absenţa lui şi el căzu din nou la pat iar Krinitzki îl îngriji cu o devoţiune feminină, ascultîndu-i toate istoriile, în mare parte incoerente sau cu un tîlc care scăpa unei minţi logice — dar nu există oare şi o judecată care poate trăi fără să se aservească logicului? Logica curentă nu e oare şi ea uneori o prejudecată a tuturor? În acest sens, Paul era un individ aproape lipsit de prejudecăţi şi, probabil, la aceasta îl ajuta foarte mult memoria sa atît de slabă, aproape inexistentă, sau foarte capricioasă şi hazlie. Într-adevăr, chiar şi criza sa, slăbiciunea şi febra aceea neobişnuită, aveau de multe ori forma unei veselii fără rost, aşa cum sînt unii care rîd la cel mai mic fleac. Dar Paul nu rîdea la

fleacuri, el rîdea chiar de lucruri grave, sau indiferente perfect, sau de lucruri fără rost, absurde, cum li se zice. Pentru acest lucru, îngrijirea lui era o treabă neplăcută, plictisitoare, enervantă şi mulţi de acolo din dormitor erau de acord că el nici nu era bolnav sau că dacă era, apoi, boala lui nu se putea vindeca şi ar fi fost bine să fie îndepărtat de acolo sau chiar închis, bineînţeles într-una din acele închisori vesele, prost îngrijite şi prost păzite, unde se mai află astfel de indivizi simpatici, atît de veseli şi de dezinteresaţi...

Paul era însă doar bolnav şi asta se putu vedea lămurit după cîteva zile cînd se dădu jos din pat şi făcu cîţiva paşi prin dormitor şi apoi afară, nedepărtîndu-se prea mult de baracă. Felul în care se restabilea el, convalescenţa sa, convinse pe toată lumea că el fusese într-adevăr bolnav, de o boală curentă, banală, se înţelege, care se „vindecă", pentru că moartea şi nebunia nu se vindecă sau se vindecă într-un fel pe care nimeni nu-l poate înţelege sau observa.

Krinitzki stătu însă lîngă ei — şi a doua oară cînd se întoarse de la anchetă — şi el fu acel care linişti oamenii care crezură că Paul suferise maltratări. Nimeni, acolo, în cele două zile cît fusese interogat de multă lume şi în felurite feluri — el era doar un martor atît de important — nu se purtase prost cu el, dimpotrivă, fu hrănit excelent, lăsat să se odihnească mult, un doctor îi controla mereu starea sănătăţii şi de multe ori era interogat din pat, cu mii de menajamente. Cînd cineva îi propuse să fie transportat în capitala regiunii şi el refuză, planul cu transferul lui

căzu, iar în clipa cînd îşi pierdu buna dispoziţie şi ceru să fie dus înapoi la dormitor, i se făcu imediat pe plac. Krinitzki înţelese acest lucru şi îl explică şi celor mai furioşi şi reuşi să liniştească spiritele, în cazul lui Paul, poate ca şi în celălalt „Caz" mai grav, mai adînc. Faptul că el citea oamenilor din Biblie, nu atrăgea oare atenţia oamenilor, nu îi liniştea, nu limita oare panica crescîndă, lăsînd organele anchetatoare să-şi vadă netulburate de treabă? Pentru acest fapt, autorităţile îi erau într-un fel recunoscătoare şi nu îl sîcîiau prea mult, cu ancheta. Totul, în acea perioadă scurtă, fu dat acolo peste cap şi multe lucruri neobişnuite deveniră fireşti.

Krinitzki, care ani de zile fusese atît de singuratec — în „credinţa" sa, bineînţeles — ascultat şi băgat în seamă abia de doi-trei originali ca şi el, (uneori cei care îl ascultau nu erau decît excroci mărunţi care îi exploatau bunătatea, adăpostindu-se în spatele prestigiului pe care îl avea el în uzină ca lucrător foarte bun, muncind de multă vreme acolo, cunoscînd atîtea meserii şi atîţia oameni) se pomeni acum asaltat de atîţia „prozeliţi" încît el însuşi se uimi şi chiar se sperie. Furia preoţilor şi asaltul oamenilor printre care erau tot mai mulţi necunoscuţi care începeau să răs- pîndească lucruri false despre el, cum că ar fi putut prevedea viitorul sau vindeca boli, sau că ar fi avut putere asupra oamenilor — îl speria, tot acel început de legendă pe care el o căutase ani în şir şi acum că îi apăruse atît de brusc, cu atîta forţă în faţă, îl clătină şi îl făcu să se teamă de oameni şi să se apropie

de Paul, pe care îl descoperise numai cînd se îmbolnăvise.

Krinitzki se temea foarte mult de propria sa fire; înainte de război, cu mult timp înainte de a descoperi „cu- vîntul Domnului” el era, aşa cum se întîmplă uneori, un individ violent, mereu răzvrătit împotriva autorităţilor, fusese şi închis în două rînduri ca „bolşevic” şi lovise în- tr-un rînd pe unul dintre directorii fabricii, lăsîndu-l invalid. Acel om era urît de toţi muncitorii, avusese şi cîteva istorii urîte cu femei, fiice şi neveste ale propriilor săi angajaţi şi, la procesul care i se intentă, toţi martorii fură de partea lui Krinitzki. Pentru că era în timp de război, muncitorii mobilizaţi pe loc şi uzina producea armament important, el fu condamnat cu suspendarea pedepsei şi victima obligată să se mute din regiune. De atunci şi în urma altor incidente care coborau în adîncul biografiei sale, el începu să prindă o anume spaimă de forţa sa şi de firea sa violentă, atît de imprevizibilă pentru alţii cît şi pentru el însuşi. Felul în care citea el din Biblie şi în care o comenta era în spiritul unei minimalizări a individului, a unei umilinţe creştine dusă pînă la anularea totală, singura „binefăcătoare” spunea el, liniştei sufleteşti, curăţeniei sufleteşti. „Diavolul trăieşte în noi, în fiecare clipă”, spunea el ca şi atîtia alţii care vulgarizau Biblia, clerici sau „amatori”. „El este duşmanul nostru cel mai mare” şi atunci îl întrebau cîte unii: „Dar cine sîntem noi, dacă ***ceva*** sau ***cineva*** din noi putea fi împotriva noastră?

Krinitzki nu voia să „propagandizeze” credinţa sau Biblia, el se mulţumea mereu cu

cîte unul sau altul care arătau interes pentru cartea lui şi instinctiv, aproape fără voia sa, se ferea de gloată şi trăia astfel în contradicţia că obsesia sau credinţa lui, „singura adevărată”, care trebuia să cucerească pe cît mai mulţi, „lumea”, el o ferea mereu de mulţime şi rămînea astfel destul de singuratec, iar „cuvîntul” lui ascultat şi „urmat” de puţini. Poate era de vină necredinţa generală de acest lucru, „superficialitatea” sau „destrăbălarea” oamenilor de „astăzi”, apropiatul apocalips „păgînismul vremurilor moderne”. Erau cîteva mii de astfel de „propovăduitori” în ţară sau cîteva sute şi ei sînt peste tot şi poate că nu au totdeauna eficienţă şi prozeliţi pentru că „vremurile moderne”, „neruşinarea oamenilor” şi aşa mai departe, dar în cazul acestui om, Krinitzki, situaţia era alta. Biblia era un leac atît de potrivit pentru sufletul sau mai bine pentru trupul său încît poate că nu se potrivea şi altora şi, Krinitzki, fără să-şi dea seama, în loc să răspîndească „cuvîntul Domnului” îl păstra cu străşnicie pentru el, numai pentru el, cu un egoism uriaş, cu o nepăsare uriaşă.

Pentru că nu avusese niciodată familie, pentru că se dezinteresa atît de mult de femei, de bani, de mîncare, îmbrăcăminte frumoasă şi altele, faptul că citea Biblia era considerat ca o „curiozitate” a firii sale şi apoi ca o concesie acordată lui de el însuşi şi de ceilalţi pentru toate acele „satisfacţii” la care renunţa de bună voie: Mai ales că era un om atît de cinstit, cu o mare forţă de muncă, un lucrător model, cu un trecut nepătat şi „mania” lui fusese totdeauna

măruntă, perfect, inofensivă. Doar preoţii se ridicau uneori împotriva lui, dar ei nu trăiesc oare din erezie, „credinţa” lor nu se întăreşte astfel? Căci cine ar putea să spună cu siguranţă cîte feluri de credinţă adevărată există sau cîte forme din aceeaşi boală, încît nu sînt pline spitalele oare cu „eretici”, cu „rătăciţi” ai tablelor legii trupului sănătos?

Avalanşa „prozeliţilor” îl speria însă pe Krinitzki şi o
considera în primul rînd ca o importanţă prea mare acordată persoanei sale, o primejdie pentru „spiritul său de umilinţă” şi asta nu arăta cît de puţin era el sudat de „credinţa” sa, cît de multă importanţă îşi acorda lui însuşi, cît de puţin, în ce săracă măsură, putea el deveni o „sculă” a Domnului?!

„De ce venea lumea la el, atîta lume şi atîţia necunoscuţi, pe care pînă atunci nu-i zărise nici o singură dată în viaţă? Oare ei nu ştiau să citească? Pentru că el nu făcea decît să citească, pentru el însuşi — (uneori cînd un om vrea să priceapă mai bine, citeşte cu voce tare) şi pentru unul sau altul care nu ştiu citi, aşa cum erau Miloia, Mihuţi, Nazarie şi încă cei cîţiva, puţini, care îl ascultaseră, în ultimii ani?!”

Ei, cu toţii, voiau însă să le citească „uriaşul”, voiau să-l asculte pe el, vocea lui, să-l vadă, să-l atingă pe el, un om atît de oarecare, care îşi făcea o virtute din a trece neobservat, care lupta chiar cu trupul său atît de primejdios, pentru a-l „încovoia” într-o existenţă cenuşie, măruntă, cît mai măruntă, fără nici o întîmplare sau faptă

care să-l „suie” peste ceilalţi. Încercă atunci să se refugieze lîngă tinerelul acela singuratec, neajutorat, atît de zguduit de moartea liceanului, care avea mintea atît de subţire şi graţioasă, nervii atît de moi. Nu reuşi însă, Paul era, se vede, cu mult prea slab ca să apere un om atît de puternic şi Krinitzki trebui să se supună celor din dormitor, lucrătorilor care veneau din fabrică şi apoi, lumii din orăşel.

Restul vremii şi-l petrecea în mare măsură cu Paul şi criza sau slăbiciunea sa, renăscută după acea anchetă de două zile, îi dădură un motiv în plus s-o facă. Acel om atît de serios, atît de temut, de ursuz uneori şi violent — chiar dacă era doar o violenţă a privirii sau a umerilor — stătea lîngă Paul şi-l asculta ore întregi, cu o seriozitate inexplicabilă, cu o curiozitate mare, uneori uimindu-se cu putere, alteori temîndu-se chiar, înfricoşîndu-se ca şi copiii care ascultau pe cineva spunînd un basm, o poveste fantastică în care există un soi de fasole care creşte pînă la nori, viori minuscule care scot un sunet subţire şi atît de magic încît
pot provoca somnolenţa vreunui monstru sau balaur cu atîtea capete de parcă ar purta un buchet viu de ochi ascuţiţi şi limbi ca săgeţile roşii, pe un singur gît sau găini fermecate care făceau mereu cîte un ou de aur.

Paul nu era măcar fericit că era ascultat — de unul din acei oameni gravi, maturi, reţinuţi, aşa cum ar fi dorit el totdeauna să ajungă şi aşa cum viaţa îl învăţa încet-încet că nu va fi niciodată — deoarece în zilele

cînd era vegheat de Krinitzki el era foarte puţin conştient de el însuşi şi de ce spune. Abia după multă vreme i se spuse că suferise de o boală neobişnuită, o slăbiciune fizică generală, inconştientă, insomnie, un fel de criză nervoasă care îl apropiase ciudat de mult de moarte.

— Da? întrebase atunci Paul şi se gîndi la moarte pentru prima oară. Dar era o temă plicticoasă aceasta — să te gîndeşti într-adevăr la moarte! — şi renunţă repede. Cine are atîta răbdare încît să se poată gîndi cu seriozitate la aşa ceva, pentru acest lucru, „pentru această treabă" trebuie să fii născut şi cine ştie dacă e vreun chilipir? Dar ce, trebuie să ai un folos şi din asta, dacă te gîndeşti la propria ta moarte? Oare acest animal ciudat, bolnav, care e omul, nu poate face nimic fără un folos imediat, concret, trebuie să ne îmbogăţim neapărat şi din gîndul, din tortura propriei noastre nimiciri, a propriului nostru asasinat?!

Paul îi povesti lui Krinitzki — în timpul orelor acelea lungi cînd uriaşul îl veghea cu răbdare — despre drumul întortocheat pe care călătorise ca să ajungă în acea aşezare atît de liniştită, între munţi, cu oameni atît de veseli, aproape stranii. Aminti gara în care schimbase trenul — un tren mare pe unul mic, cu şine înguste, asta spun şi eu că e o afacere! — cu pasarela afumată, atît de cinematografică, cu fîntîna secată şi cele două mari havuzuri din piatră, urîţite de nişte linii întortocheate trase cu pensula pentru a imita marmora. În secolul nostru nu mai există materiale trainice, noi imităm

mereu materialele trainice şi chiar piatra o transformăm, îi dăm forma marmorei, deşi piatra e mai durabilă decît marmora!

Atunci apăru ea pe acel peron, unde, cineva, mînca dintr-un geamantan de carton presat pe care îl ţinea pe genunchi şi cu al cărui capac îşi ascundea capul, de parcă ar fi ţinut un gramofon pe genunchi, unul din acelea cu pîlnie de pînză uriaşă, portocalie, păzit de un cîine uriaş peste al cărui cap ascuţit, inteligent, flutură deviza: „His master's voice".

Era bineînţeles cu un grup, viitori locuitori ai orăşelului N. şi cu ei se afla şi un adolescent înalt, osos, foarte pistruiat, a cărui voce, stridentă, umplu imediat liniştea gării pustii, înmuiate de căldura neverosimilă de iulie. Erau şi două surori, două nemţoaice, fete frumoase, grăsuţe, care semănau foarte mult între ele, numai că, cea mare, Lisl (probabil Elisabeta sau Liselotte) era mai frumoasă, sau mai pe gustul lui Paul — bineînţeles nimic nu se compara cu ea, apariţia în negru, acea zeiţă vie şi e într-adevăr ciudat pe unde umblă şi zeiţele, pe asemenea linii înguste, vicinale, amestecate într-un grup atît de oarecare, de inform, apărate de un astfel de băieţandru gălăgios care se asculta numai pe el!

Cea mai mică dintre cele două surori avea să ajungă peste cîţiva ani cu mult mai frumoasă decît sora sa, Lisl, care în clipa aceea se potrivea lui Paul — gustului său imediat, pentru că altfel, pentru cel ideal, era desigur, fără nici o îndoială, mereu ea... şi o chema Anni şi ea fu drăguţă cu el şi-l invită să urce pe aceeaşi platformă cu ei.

(Trenul cu care aveau să călătorească în acea necunoscută localitate nu avea vagoane, ci doar nişte platforme pe care se cărau buşteni, sau piesele fabricii, sau lăzi cu sare pentru turmele de animale care păşteau acolo în munţi, dar acum erau goale, cu resturi de talaj pe care acel grup vesel le adună de pe platforme şi le îngrămădi pe una singură ca să-şi facă culcuşuri şi canapele, să înmoaie rigiditatea acelor şine înguste.)

Decovilul era într-un fel de decadenţă; înainte vreme cînd uzina aparţinea unor particulari, cînd erau maşini puţine şi drumurile foarte proaste, toată lumea alerga la ea, trenuţul gîfîia ziua-noaptea printre dealuri şi lunci. Îmbătrînise acum, orăşelul fu înconjurat de şosele asfaltate şi călătoria pe care o făcu Paul în acea după-amiază fu într-adevăr romantică, pentru că o agonie e totdeauna romantică.

Unul din grup avea cu el un acordeon într-o cutie gălbuie care scăpă atenţiei lui Paul; abia cînd proprietarul obiectului scoase acordeonul şi-şi petrecu pe după umeri curelele late, vechi, de piele, stîngaciul călător se dărui cu totul, cu o spontaneitate care-l emoţionă pe el însuşi, acelui burduf prins în capace lustruite de celofan, într-un roşu orbitor. Cel care cînta nu mai era un tînăr, „nu mai era dintre cei mai tineri” cum spunea altădată o mătuşă a lui Paul, era un ins de vreo patruzeci de ani, foarte osos, cu capul mare „energic”, cu părul puţin, blond, pieptănat lins. Purta pantaloni golf, ciorapi treisferturi şi pantofi cu tălpi groase şi cînta valsuri lente, mazurci, marşuri vesele şi,

adeseori cele două surori şi tinerelul pistruiat care era cu ea, se alăturau sunetului clapelor, în terţe, cvinte, octave şi trenul acela care-i ducea cu un fel de grabă lentă, părea uneori mai puţin resemnat.

Se deschise un termos — cel al fetelor surori — şi Paul fu îmbiat cu cafea rece. Paul refuză cu multă insistenţă, deşi îi plăcea cafeaua, se înţelege, şi mai ales în clipa aceea îi plăcea foarte mult, dar se temea că nu va ajunge la toată lumea. Se înşelă însă, cu toţi primiră cîte un pahar şi mai rămase şi Anni — care era mereu drăguţă cu el — îl mai îmbie o dată şi el refuză, sperînd că ea va insista şi atunci, la a doua invitaţie, el se hotărî să accepte. Dar tinerelul cu pistrui roşi îi luă paharul de ebonită pe care îl ţinea încă în mînă Anni şi spuse: — „Lasă că-l beau eu, cafeaua te împiedecă să visezi!” — şi rîse violent, fără rost, şi rîsul lui îl biciui pe Paul, care întoarse capul şi zîmbi ca nimeni să nu observe nimic. Înghiţi în sec cînd celălalt bău cafeaua şi Annie care i-l dase atît de uşor, uitînd de el căruia i se cuvenea de fapt paharul acela! De ce nu acceptase de prima dată?

Ea stătea deoparte, chiar departe, tăcută, parcă se temea să ocupe şi prea mult din aerul acela firav al după- amiezii, care se răcea cu rapiditate, pentru că urcau în munte, din cînd în cînd zîmbea, cu multă distincţie şi timiditate şi Paul încerca să-i prindă privirea, s-o fixeze în ochi, dar ea nu privea pe nimeni, sau într-un fel de parcă ochii tuturor ar fi fost de sticlă. Chiar şi tinerelul pistruiat care era cu ea nu era copleşit cu mai multă atenţie. Ea era singură

şi cu toţii ştiau că era singură şi din cînd în cînd ea spunea cîte ceva, puţine cuvinte cu puţine silabe şi atunci ceilalţi se întrerupeau, îi răspundeau şi în jurul ei se mişca parcă un inel larg de aer.

În curînd Paul se împrieteni cu Anni mai ales, tulburat uneori de pistruiat pe care probabil îl călca pe nervi acest început de amiciţie cu un necunoscut, găsit în gară şi începu să se lege de Paul. Spuse tuturor că Paul poseda un nas care avea să-l ducă la spînzurătoare şi urechi clăpăuge în care se poate păstra sarea în anotimpurile mai umede.

Paul se înroşi tot, atît de evident şi de femeiesc încît cineva izbucni scurt în rîs, dar Anni sări imediat să-i ia apărarea şi spuse că nici pomeneală, Paul are urechi normale, foarte drăgălaşe chiar. Ei, oricum îi plac, mai mult decît altele. Era evident că dacă tinerelul pistruiat n-ar fi fost cu ***ea,*** Anni ar fi adăugat ceva ce ar fi sunat şi mai usturător.

— Ce importă! spuse pistruiatul, eu dacă aş avea astfel de urechi în jurul capului, m-aş face văcar! Şi-aşa ducem lipsă de văcari, dacă te uiţi bine, vezi pe toate dealurile turme fără stăpîn!

Anni îl privi ascuţit şi schimbă vorba, cu oarecare pedanterie şi pistruiatul rîse gros, bine dispus, bucurîndu-se că Paul era apărat de o femeie, de o fată. Un sfert de oră trecu în linişte, drumul urca mereu, cu multe ocoluri şi pe alături se vedeau — uneori atît de aproape încît le puteai atinge cu mîna — sate întregi, vite singuratece, cîte un om, atît de concentrat asupra sa însuşi încît nici

nu ridica privirea cînd trecea decovilul şi grupul acela vesel, fără de griji.

După o vreme, obosiţi de cîntare, de aerul tare care îi înconjura şi de propriile lor feţe pe care şi le priveau prea de aproape şi de prea mult timp, începură să se pregătească să mănînce. Paul observă cu teamă şi o jenă nemaipomenită aceste pregătiri — el nu avea nimic decît un borcan cu gem şi un sfert de pîine, dar şervetul în care ţinea pîinea era atît de pătat de gem încît el nu-l putea scoate cu nici un preţ — şi se temea că din nou Anni, sora ei sau altcineva îl va îmbia cu mîncare. Ca să preîntîmpine acest lucru, se întoarse cu spatele aproape spre ei şi cînd Anni îl întrebă ceva el se făcu — o dată că nu auzise şi a doua oară îi răspunse cu voită grosolănie ca ea să se irite poate, să se supere pe el, cel puţin atîta vreme cît ar fi durat acea masă improvizată.

Anni însă nu se iritã, sau nu arătă acest lucru şi îl invită la masă; cu toţii îl îmbiau cu cîte ceva şi Paui îi iubi deodată, pe toţi, împreună, cu atîta putere încît simţi că începe să tremure şi ochii i se tulburară puţin. Chiar şi pe cel pistruiat care era servit de ea, de acel înger îmbrăcat în mătase neagră, şi el care nu-şi dădea seama de nimic, de parcă ar fi stat lîngă o femeie oarecare, cu păr lung, braţe lungi şi fuste colorate. Era mama lui, atît de tînără, era de vîrsta lui Anni parcă, deşi Paul nu se încredea prea mult în ochii săi. Oricum, îl iubea şi pe el şi asta nu pentru că i se dădea de mîncare, în definitiv nu prea îi era aşa de foame (pe el îl plictisea totdeauna mîncarea) şi apoi avea şi el gemul său, pe care nu

îndrăznea... dar bucuria cu care ei îl chemau, pe el, un străin, un individ atît de stîngaci, de prăpădit, o ţintă atît de comodă pentru oricine ar fi vrut să se amuze sau să-şi arate bărbăţia, el, îndrăgostit de toate femeile şi totuşi atît de puţin bărbat. Paul se apropie şi luă pîinea şi celelalte care i se credea prea mult în ochii săi. Oricum, îl iubea şi pe el şi Anni îl întrebă dacă nu-i era foame şi nu mănîncă în silă cumva sau dacă nu-i place, dar lui îi era foame şi îi plăcea ce i se dăduse, dar încerca să-şi ascundă iubirea lui tembelă, inima lui care semăna cu o prostituată şi care înălţa şi înfrumuseţa cu atîta forţă pe acei străini. Ei deveniseră atît de mari, de drepţi, de ***bărbaţi*** şi de ***femei,*** de strălucitori în aerul acelei după-amieze care aluneca încet spre cerul albastru încît, cîteva minute lungi ei o întunecară chiar şi pe ea, minunata, nefireasca, intangibila.

Apoi Anni se apropie din nou de el sau Paul de ea şi pistruiatul, la rîndul lui, enervat de acest lucru sau pur şi simplu pentru că aşa îi era firea, se înfipse şi el, între ei, se clătină obraznic pe cele două picioare şi afirmă că Paul e un copil din flori, un copil găsit şi că îi mirosea gura.

— Apleacă-te la gura lui şi vezi dacă n-am dreptate! — o îndemna el pe Anni care îl privi o clipă, uimită de afirmaţia lui sau de îndrăzneala lui.

Paul simţi cu furie că se înroşeşte din nou, cu putere, pe faţă şi pe gît, aplecă privirea, apoi îi zîmbi pistruiatului şi îi spuse că are dreptate, în clipa cînd Anni tocmai deschidea gura ca să îi ia din nou apărarea.

Într-adevăr! Era un copil din flori! — recunoscu el — avea însă oricînd o mătuşă în marele oraş T. care voise să-l înfieze şi care declara oricui că o cunoscuse pe mama lui care fusese o măruntă croitoreasă din acelea care umblă prin case, unde se găsesc maşini de cusut şi lucrează cu ziua, rochii ieftine, cearceafuri, feţe de plapumă, huse.

— Astea sînt minciuni neobrăzate, bune pentru copiii din leagăn! Pentru care ai merita un picior în dos, aici pe loc! răspunse pistruiatul, fără să se gîndească prea mult, cu vocea lui sigură, privind-o zîmbind pe Anni care roşi şi plecă privirea făcîndu-se că n-a auzit. Într-adevăr, cît putea să-l mai apere?

— E adevărat! răspunse Paul încercînd să nu se bîl- bîie, se poate să fie şi minciuni! În definitiv eu nu am cunoscut-o, şi-apoi profesiunea asta de a umbla din casă în casă, chiar şi cu dorinţa de a coase cîte ceva...

— Şi de a mai şmangli de pe ici, pe colo, cînd eşti lăsată singură în cameră, nişte mărunţiş, un cuţit mai veritabil, o foarfecă dintr-o trusă, chiar şi o pereche de ciorapi sau o batistă, ce, strică să te pomeneşti cu o batistă pe de gratis?

Pe Paul îl fîstîci marea siguranţă cu care se exprima pistruiatul despre mama lui — despre care el încercase să vorbească fără părtinire — dar se stăpîni din nou şi adăugă repede ca să nu se observe cît de plin nimerise celălalt.

— Orice se poate! Cînd eşti sărac, orice e posibil! Eu nu fac decît ce-mi spunea mătuşa

mea, o persoană onorabilă căruia nu i se cunosc vicii prea mari sau exagerări!

— M-aş mira dacă mătuşa asta ar exista pe undeva! — replică, plictisit pistruiatul — şi chiar dacă ar fi aşa n-aş pune prea multă bază pe ce sporovăieşte! Femeile bă- trîne şi singuratice beau mult şi cu cît pare una mai onorabilă şi mai distinsă cu atît trage mai vîrtos cînd se pomeneşte singură! Acasă, la ele, în camerele lor pline de fotolii mari, cu perdele de catifea pe la uşă, în care dorm toată ziua mîţe pline de purici, au, pitite peste tot, sticle cu alcool din cel mai puternic, băutură pe care un bărbat obişnuit nu poate s-o suporte! Înainte de a bea se aşează în pat, de aceea se culcă devreme şi dacă le baţi în geam nu răspund sau strigă la tine că le deranjezi la „ora aceea” şi te invită să vii săptămîna viitoare la aceeaşi oră, dar de fapt sînt moarte de bete! Şi asta încă n-ar fi nimic, în definitiv beau pe banii lor, dar au prostul obicei — şi mătuşa ta e una dintr-acelea! — să se prefacă că li s-a stricat fierul de călcat sau broasca de la uşa care dă în budoar sau mecanismul lustrei plafoniere care se mişcă scîrţîind pe tot felul de scripeţi şi se reped să cheme pe cîte un om să le repare, un tinichigiu bătrîn, văduv, care are atelierul lui propriu, dar umblă şi prin case după mici reparaţii şi în loc să-l lase să lucreze broasca aia sau lustra se întind cu el pe jos, pe covoare. Bietul om, el abia mai umblă şi de văzut, vede destul de prost, dar harpiile astea, cum e mătuşa ta, nu-l lasă în pace pînă nu le face pe plac! Poftim, ele care se ţin nişte gran’dame şi care dacă ai timp îţi înşiră cum călătoreau în

tinereţe la Budapesta sau la Viena numai ca să vadă un spectacol de operă şi rar una dintre ele care să nu-l fi văzut pe împărat cînd tocmai cobora dintr-o caleaşcă cu patru cai albi să intre într-o biserică. Să ajungă să se întindă cu un tinichigiu sclifosit, mirosind a gaz, cu unghiile murdare şi urechile nespălate cu săptămînile!

Anni rîdea şi Paul rîdea şi el, neliniştit, privind speriat în toate părţile.

— De unde ştii? îl întrebă Anni apoi, fără urmă de suspiciune.

— Eu? replică pistruiatul, netulburat şi Paul observă că are pistrui şi pe picioarele sale lungi, albe, păroase ca de bărbat deşi purta pantaloni scurţi — da'ce, avem şi noi o rudă, o mătuşă de-a lui taică-miu, pe care n-o primim în casă şi la care n-am voie să merg. Cît trăia tatăl-meu nici nu prea mergeam, că bătrînul mă ginea, dar acum Irina mă lasă să merg şi îmi prinde bine. Odată, am intrat la ea cu un şperaclu şi i-am luat toate cărţile pe care le avea încă de pe vremea habsburgilor şi le-am vîndut la un anticar. Erau cărţi care împrăştiau un miros infect, legate în piele, aşa că am luat bani buni pe ele. Bătrîna a mirosit ceva, dar n-a avut curajul să mă învinovăţească nici în glumă, altfel!... Toată ziua se văita că nu sînt bine îngrijit de venetică — asta e ***ea!*** şi Pistruiatul arătă cu o mişcare a capului femeia în negru cu care era şi în clipa aceea Paul îşi dădu seama că el i-ar fi zîmbit pistruiatului oricît acesta l-ar fi zeflemisit şi insultat numai pentru că era atît de aproape de ea, pentru că trăia în apropierea ei şi poate, cînd ar fi obosit să-l batjocorească,

cine ştie!... şi atunci îi cîntam în strună şi o lăsam să aibă grijă de soarta mea delicată de orfan! adăugă pistruiatul, rîzînd şmechereşte. Mîţele alea împuţite mă enervau însă din cale-afară şi le făceam de petrecanie. Le luam pe cîte una de gît şi le azvîrleam pînă în Mureş (casa ei e pe malul Mureşului) — şi nici una nu mai venea înapoi să se plîngă. Una însă s-a întors şi am aruncat-o de atîtea ori, mă enerva cu obrăznicia ei, încît, auzi al dracului, a învăţat să înoate şi venea după o vreme cu cîte un peşte. Scorpia s-a prins însă că eu îi împuţinam dinastia şi s-a plîns ***ei,*** dar mie îmi pasă mult de ce spune ***ea!*** Eu sînt un biet orfan, compătimit de toată lumea şi vreau eu să văd cine ar îndrăzni să dea într-un copil nenorocit, lipsit pentru totdeauna de o vorbă caldă, părintească, de privirea încurajatoare a unui părinte! Dacă vrei — îi propuse pistruiatul lui Paul care îl asculta ca şi Anni cu tot mai multă admiraţie — am să-i propun să te înfieze! Are nevoie de un mormoloc ca tine, pun pariu că n-ar trece multă vreme şi te-ar obişnui să-i scuturi covoarele, să-i cari apă, să-i speli geamurile! Apropo, ştii să speli geamurile, sau nici măcar atîta lucru nu eşti în stare?

— Ştiu! spuse prompt şi mîndru Paul, dar regretă imediat pentru că pistruiatul şi Anni se prăpădiră de rîs de mina lui. E adevărat că Anni rîdea mai puţin, îşi ascundea chiar gura cu mîna ceea ce-l răni cu adevărat pe Paul.

— Ştii ceva! făcu pistruiatul şi se aplecă confidenţial spre Paul care stătea pe jos, turceşte, în talaj şi Anni îşi apropie şi ea, curioasă, urechea — haide, arată-ne puţa ta

cea mititică! Vrei? Ne-o arăţi numai nouă şi gata!

Pistruiatul îl privea cu prietenie, cu un ton neaşteptat de cald şi de înţelegător.

Paul se înroşi peste tot, de parcă ar fi avut pecingine şi nu mai îndrăzni să ridice privirea, nici la pistruiat, nici spre Anni. Privea într-o parte, prefăcîndu-se că admiră peisajul şi aşteptînd ca timpul să şteargă amintirea cuvintelor celuilalt şi ca el să înceapă să pălăvrăgească despre altceva. Dar celălalt se aplecă şi mai mult la urechea lui şi insistă:

— Haide, nu-ţi fie ruşine, numai eu şi Anni o să ne uităm! Nu fi căpos!

Paul o privi pe furiş pe Anni şi o văzu că îşi netezeşte ruşinată şorţul tirolez pe care-l purta, un şorţuleţ portocaliu, foarte dulce, cu volănaşe. Era însă cu mult mai puţin indignată decît s-ar fi aşteptat el.

— Ei! insistă pistruiatul, prinzîndu-l de braţ cu mîna lui mare, osoasă, cu unghiile lungi, netăiate şi lui Paul îi scăpară vorbele:

— Nu se poate, pentru că...

— Pentru că ce? făcu pistruiatul văzînd că el nu-şi termină fraza, apoi insistă din nou: — Haide, te rog foarte mult! Nu vrei să fim prieteni? Mie să ştii că-mi eşti simpatic chiar dacă ne-am ciondănit puţin. Ai o mutră pozitivă! Te pomeneşti că eşti tăiat împrejur?!

Anni ridică fruntea, întrebătoare şi Paul se aruncă orbeşte într-un: — Nu! Nu! deşi el nici nu înţelese bine insinuarea pistruiatului, adică n-o înţelese de loc, bănui însă că trebuia să fie ceva incomod, dacă nu chiar defăimător.

— Păi atunci! spuse pistruiatul, puţin nerăbdător deja şi lui Paul îi fu teamă că i-ar putea pierde din nou prietenia.

Pistruiatul se îndreptase şi aştepta în faţa lui, neînduplecat, cu mîinile în buzunare şi, deşi nu-l privea, Paul ştia că se putea ca dintr-o clipă în alta să-i apară din nou rînjetul lui distrugător pe buze, la adresa sa şi întreaga lui expresia provocătoare şi nimicitor ironică în faţa căreia el era atît de slab.

— Ei! făcu pistruiatul văzînd că Paul nu mişcă, pre- făcîndu-se distrat de peisaj şi de un cuţit cu prăsele de sidef pe care-l scoase din buzunar — mai stăm mult? Ai de gînd să te hotărăşti sau nu? Haide, Paule, fii înţelegător, durează doar un minut, nici măcar atît! Fii bărbat şi nu te mai codi atît!

— Dar ceilalţi?... suflă Paul, văzîndu-se încolţit.

— Ce-i cu ei? Cine-i bagă în seamă?

— Dar dacă... o să observe... suflă Paui, stînjenit al dracului.

— Aiurea! spuse pistruiatul, apoi deveni foarte întreprinzător:

— Te întorci cu spatele! făcu el şi-l răsuci pe Paul în aşa fel ca să stea cu faţa spre spatele trenului — şi eu şi Anni ne aşezăm lîngă tine aşa ca să nu se vadă nimic şi ne prefacem că jucăm cărţi! Uite aici plicul! făcu pistruiatul scoţînd din buzunarul pantalonului un pachet de cărţi soioase şi se aşează, cu picioarele crucişe în talaj lîngă Paul. Anni se mişcă şi se răsuci în aşa fel încît toţi trei stăteau în cerc acum şi păreau că joacă cărţi. Pistruiatul începu să împartă fiecăruia cîte patru bucăţi şi Paul îi admiră

înde- mînarea pentru că celălalt nu se folosea decît de o singură mînă şi încă cu o rapiditate pe care el, Paul, nu ar fi atins-o nici cu două. O dată cărţile împărţite, pistruiatul îi suflă:

— Ei, haide, bătrîne, acuma! Arată ce poţi!

Anni îl privea neliniştită, fără să-şi poată ascunde curiozitatea şi un nod amar îi urcă pe gît în sus lui Paul. Se simţea foarte singur şi hăituit şi, spre groaza lui, ochii i se umplură cu lacrimi şi — aşa cum stătea cu fruntea plecată — ele începură să curgă pe faţă, în jos, după ce, un timp nesfîrşit, se străduiră să treacă peste marginea de jos a ochiului, aşa cum se adună apele îndărătul unui dig de piatră.

— Lasă-l în pace, golanule! spuse deodată Anni, destul de autoritară, apostrofîndu-l pe pistruiat, şi Paul nu avu atîta curaj încît să se şteargă pe faţă.

— Ia uite! făcu pistruiatul, aruncînd cărţile din mînă — ce te sclifoseşti aşa, mă... tîmpitule! Gasfaeosule! Pirpiloiule! Nu ţi-a făcut nimeni, nimic! Ai să mori de exces de mătreaţă! Sifiliticule! Cuscufus ordinar!

Pistruiatul era dezamăgit şi îi înşira toate astea cu un dispreţ nesfîrşit. Mai îngrămădi peste capul lui Paul cîteva din epitetele sale, făcu cîteva pronosticuri sumbre în legătură cu viitorul lui de „căcănar” apoi se potoli. Deşi mai era destul de mers pînă să ajungă la destinaţie, buna dispoziţie între cei trei nu mai reveni. Anni încercă să mute discuţia în altă parte, povesti nu ştiu ce, pistruiatul încercă să facă vreo două bancuri, adevărul era că nimeni nu mai avea chef de nimic.

Amîndoi îl priveau uneori cu reproş pe Paul de parcă el ar fi fost în primul rînd vinovatul pentru plictiseala lor şi călătoria aceea ratată care ar fi putut fi atît de reuşită, de agreabilă, de neuitat chiar. Anni se ridică la un moment dat şi se apropie de sora ei şi de ceilalţi, iar pistruiatul îi întoarse pur şi simplu spatele, începînd să scuipe pe stîlpii de telegraf care treceau în goană. Apoi se ridică şi el, adăugîndu-se celorlalţi şi Paul rămase singur, încercînd să se prefacă nepăsător. Reuşea foarte prost însă, nu era făcut pentru singurătate sau, oricum, nu era făcut în acea zi, cînd urca muntele cu decovilul a cărui locomotivă şuiera atît de deznădăjduit.

Cînd ajunseră, se întunecase aproape şi în gălăgia celorlalţi, Paul încercă să se strecoare din gara aceea mică, foarte veche, cu un peron sprijinit de stîlpi verzi, de lemn vopsit. Fu strigat însă de Lisl, sora lui Anni, tocmai în clipa cînd, cu o strîngere de inimă, voia să dispară şi se văzu nevoit să-i aştepte. Ea îl întrebă dacă are pe cineva la care merge şi Paul spuse imediat, vorbind cu multă însufleţire că, are o bună cunoştinţă, în localitate, familia unui pensionar, pe nume Hoinic, un fost administrator al sanatoriului Marila. Era un om foarte înţelegător şi pe vremuri fusese foarte bine situat, era unul dintre puţinii care avusese o caleaşcă cu care, vara, familia făcea lungi plimbări la staţiunile de odihnă din judeţ sau în satele în care lucra batoza sa, pentru că soţia lui primise ca dotă pe lîngă mobila completă, un dormitor în panel cu două pa-

turi şi o toaletă ovală, o sufragerie cu vitrină, masă cu şase scaune tapiţate, din furnir roşu cu motive sculptate, şi o maşină de treierat pe care, vara, o închiria diverselor comune. Aveau desigur omul lor de încredere, un invalid, un individ cu o mînă de lemn, însă mai activ decît unul căruia nu-i lipsea nimic, dar, la sfîrşitul săptămînii, atunci cînd nu aveau un alt program, mergeau să vadă cum lucrează batoza. Pe acest Hoinic el îl cunoscuse la mătuşa sa din T. care ţinuse foarte mult să-l înfieze, pe el, pe Paul, ea închiria uneori o cameră pentru cei care veneau din provincie şi întîrziau o noapte-două în oraş şi nu aveau încredere în hoteluri şi în serviciul monoton, cu totul convenţional, pe care-l găseau acolo. De la o vreme domnul Hoinic se obişnuise să tragă la mătuşa sa şi, deşi Paul nu locuia acolo, era însă foarte des invitat la masă, încît, la scurtă vreme de la cunoştinţă, ei trecură peste primele forme şi bariere ale politeţei. După ce îşi termina treaba care îl aducea la T. domnul Hoinic obişnuia să meargă la cinematograf şi o invita totdeauna pe mătuşa lui Paul, dar ea refuza pentru că nu ar fi fost un lucru chibzuit, mai bine zis onorabil, din partea ei să se lase văzută cu un domn necunoscut şi atunci îi dădea voie lui Paul să-l însoţească, adăugind că nepotul ei posedă cele mai bune maniere şi are, moştenit din familie, un instinct artistic veritabil. Îl ruga însă pe domnul Hoinic să nu-l invite după cinematograf la vreo cofetărie deoarece Paul (pentru că despre el era vorba) n-ar fi fost în stare să refuze şi ea încerca să-l ferească de dulciuri deoarece se

temea de diabet, o boală în familie. Bineînţeles, că în urma acestui sfat cei doi bărbaţi, după ce ieşeau de la film, intrau imediat într-o cofetărie şi domnul Hoinic îi plătea totdeauna atîtea prăjituri cîte putea mînca. Într-un rînd, Paul mîncă atîta îngheţată încît îşi pierdu, spre mirarea sa, vocea şi timp de două zile fu doftoricit de mătuşa sa care se sperie că ar fi putut rămîne mut pentru o viaţă. Acum, bineînţeles, familia domnului Hoinic nu o mai ducea aşa de bine ca înainte, li se luaseră casele, batoza şi aurul pe care el îl avusese ascuns în pivniţă în cutii de cremă de ghete. Se retraseră de aproape zece ani aici, la N. ca să li se piardă urma şi încercau să-şi mărite cele două fete care rămaseră încă acasă — domnul Hoinic avea patru fete, dintre care una muri încă în vîrstă şcolară, în ultima clasă de liceu, se pare că fusese o fiinţă excepţional înzestrată şi i se prezisese un viitor literar strălucit pe care îl curmă însă cu brutalitate o dublă pneumonie urmată de un TBC fulgerător; cea de-a doua fată — dintre cele mai mari — se măritase cu un doctor, undeva prin Moldova şi avea, şi ea, la rîndul ei, numai fete. Rămaseră în casă, lîngă bătrîni, două fete, născute tîrziu după primele două, mai mari, acum însă destul de înaintate în vîrstă şi, probabil că doamna Lisl le cunoştea. Adevărul era că nu putură fi măritate — poate pentru că familia Hoinic îşi pierduse prestigiul de altădată, o dată cu administraţia sanatoriului, caleaşca, batoza şi celelalte şi ceea ce era cu atît mai trist cu cît nici una din cele două domnişoare nu făcuseră vreo şcoală, aveau doar

cele patru clase ale unui internat particular din Oraviţa, un fel de şcoală de arte şi gospodărit pentru fetele cu situaţie, care nu aveau nevoie de vreo meserie, ci erau pregătite în toate domeniile ca să devină soţii model. Domnul Hoinic afirmase totdeauna — în vremurile sale prospere — că fetele lui vor primi destul încît să nu-şi piardă delicateţea şi bunele deprinderi prin tot felul de şcoli de stat, locuri mascate ale desfrîului, libertinajului, ateismului şi aceste declaraţii cam infatuate erau acum o sursă inepuizabilă de reproşuri şi certuri violente în familie, pentru că, neşansa celor două domnişoare era pusă în cîrca bietului bătrîn care nu le „prevăzuse” cu o profesiune intelectuală aşa cum aveau atîtea foste prietene, cu mult mai prost situate de acasă şi cu infinit mai slabe resurse naturale; ce să mai vorbim, erau unele care nici azi nu învăţaseră ca lumea tabla înmulţirii şi erau contabile sau învăţătoare sau moaşe cu diplomă..

— Moaşă? Fiica mea moaşă? — se indigna pe drept cuvînt domnul Hoinic care nu mai înţelegea de loc noile vremuri şi i se răspundea că da, moaşă! O moaşă, cu clientelă bună face mai mult decît o profesoară sau soţie de inginer! El însă nu putea înţelege şi, plecînd trist capul, declara că nu le dorise decît binele şi cine ar fi bănuit ce-o să vină! Domnul Hoinic avea o situaţie grea în propria sa casă, cele trei femei — nevastă-sa şi cele două fete — se coalizaseră împotriva lui şi după o vreme lui nu-i mai rămase decît să se apuce de băutură. Pe ascuns, bineînţeles, ca să nu

prindă nimeni de veste, dar în această pasiune oricîtă artă a discreţiei ai cheltui se ştie totul şi mai ales tocmai de cei care ar trebui să nu afle în primul rînd. Culmea fu însă cînd se află că avea şi o amantă şi furia celor trei femei nu cunoscu margini pentru că bănuiră imediat că el mai avea unele „rezerve”, ascunse, căci altfel de unde ar fi putut să-şi permită? Ce femeie l-ar fi „înghiţit” pe un babalîc ca el, fără nişte cadouri regulate şi consistente?! Nu era adevărat! adăugă Paul, cu o indignare de care nu-şi dădea bine seama — nu se putea spune despre domnul Hoinic că era un babalîc. Dimpotrivă, cu statura lui subţire, elastică ca la douăzeci de ani, cu părul său alb şi ochelarii care sclipeau dintr-o faţă atît de bine păstrată încît păreau purtaţi din pură cochetărie, fostul administrator putea să inspire încă o pasiune! Nu o patimă din acelea mari, tulburătoare, istorice, din care se inspiră dramaturgii sau naturile idealiste şi incorigibile, dar, oricum, o anumită potrivire sentimentală, de gusturi, un semn al mîinii care e atît de familiar şi apropiat, sau o anumită teamă de prezentul colţos şi cinic. Totdeauna, în toate epocile istorice au existat oameni care s-au temut de prezent şi atunci cînd se întîlnesc, prin miracol, oare nu-i apropie această spaimă sau, cine ştie? — această „delicateţe sufletească” cu mult mai puternic decît vîrsta? Neîndoios că aşa era.

Toate acestea şi poate încă mai multe Paul le înşiră pe drumul de la gară pînă în acel orăşel necunoscut, pe o anumită stradă pe care locuia Lisl şi sora ei, în timp ce grupul

se împuţinase mereu. (***Ea*** şi pistruiatul se despărţiseră de ceilalţi chiar de lîngă gară) şi deodată Paul se trezi în faţa unei porţi de lemn galben, singur cu cele două femei, vorbind într-una. Sus de tot, era agăţată o firmă metalică, mică, pe care scria: „Executăm porţi de fier” şi dedesubtul acestei lozinci era desenată într-adevăr, pe un fond galben-limon, neobişnuit de îmbietor, o poartă de fier, vopsită, fireşte, în negru. Tinicheaua aceea de firmă era foarte mică, aproape cît o mapă de şcolar şi Paul spuse, zgîin- du-şi mereu ochii şi întinzîndu-şi gîtul după ea, deoarece era agăţată sus, deasupra porţii:

— Iată o firmă foarte frumoasă! Pe onoarea mea!

Cele două femei surîseră de naivitatea lui sau de încîntare, deoarece era firma atelierului tatălui lor, şi Lisl spuse:

— N-am auzit niciodată de acest domn Hoinic, poate că locuieşte într-adevăr aici... dar pe ce stradă stau?

Paul o privi cu seriozitate şi declară cinstit că nu cunoaşte adresa lor cu exactitate, dar o va afla, oricum, domnul Hoinic trebuie să fie cunoscut în urbe.

Lisl adăugă atunci, în timp ce Anni căuta într-o sacoşă mare cheia de la poartă:

— Nu are rost să umbli acum noaptea după o adresă. Dacă vrei, noi avem un pat liber în bucătărie şi ţi-l oferim cu plăcere pentru această noapte. Eşti un băiat foarte inteligent şi simpatic.

Paul le mulţumi şi intră împreună cu cele două femei.

În dosul porţii mari, galbene, montată într-un zid gros şi înalt se găsea o curte în

formă de potcoavă în care se aflau depozitate tot felul de materiale fieroase, cîteva sobe de tuci, mari, un cărucior de lemn, un fel de platformă, cu patru roţi şi, undeva, mai într-o-parte, chiar un tractor, cu multe piese demontate. În stînga se vedea uşa unui atelier, închisă, iar în fund o clădire nu prea mare cu o grădiniţă în faţă şi o fîntînă cu roată.

Paul fu rugat să aştepte cîteva minute afară şi aşteptă într-adevăr, destul de mult, în acea curte imensă şi întunecoasă încît îşi închipui că cele două femei uitaseră de el, apoi, Anni ieşi şi îl invită să intre. Părinţii lor nu se arătară şi în scurtă vreme el adormi pe un pat larg, clădit pe butuci şi acoperit din belşug cu păturI şi perne, într-o bucătărie mare, plină cu tot felul de vase sclipitoare şi un cuptor uriaş, o bucătărie luminoasă ca o biserică în ruină şi luna pătrundea cu lumina ei înăuntru o bună parte din noapte, deoarece tot colţul era găurit de ferestre subţiri şi numeroase care proiectau fîşii albe pe peretele din,faţa patului.

După ce se culcă şi Lisl stinse lumina, lăsîndu-l singur, el se sculă tiptil şi, cotrobăind în geamantanul său, scoase şi mîncă pe întuneric gemul şi restul acela de pîine albă, veche, pe care o avea la el. În semiobscuritatea bucătăriei aceleia mari, nu se cunoştea murdăria şervetului şi apoi, el bău apă rece care se găsea în cîteva găleţi mari, smălţuite, înşirate pe o laviţă, lîngă cuptor.

— Da, oamenii sînt primitori! spuse Krinitzki, ascul- tîndu-l cu multă seriozitate

pe Paul, ridicîndu-se din cînd în cînd să-i aducă un pahar de apă sau dîndu-i cîte o lingură de dulceaţă dintr-un borcănel pe care-l cumpărase el pentru bolnav — cu cît sînt mai săraci cu atît sînt mai primitori! Acesta e un adevăr vechi şi nu e nici o ruşine să-l repeţi, pentru că ceilalţi, bogătanii sau cei sus-puşi nu fac binele pentru că li-e ruşine, nu pentru că n-ar avea inimă bună. Eu nu-i cunosc pe oamenii care te-au primit, care ţi-au dat sălaş în noaptea aceea, cu toate că tu ai fi putut dormi la oameni mai cu vază, dar vezi, tocmai aici e, care oameni cu vază ar găzdui pe un necunoscut, cu o valiză modestă, aşa, tam-nesam...

— La mătuşa mea, îl întrerupse Paul şi Krinitzki îl privi cu atenţie — am zărit odată, într-un album de fotografii — ea avea multe albume cu fotografii despre care trebuie să-ţi vorbesc neapărat — o fotografie nu prea mare, în care se aflau doi nepoţi ai ei, unul student la politehnică şi celălalt la medicină, îmbrăcaţi în haine militare, foarte caraghioşi, rezemîndu-se amîndoi de o mesuţă pe care era aşezată o vază, fără flori. O fotografie de amintire, din timpul stagiului militar. Dedesubt scria însă: Doi oameni cu vază!

Paul izbucni în rîs imediat ce termină fraza şi îl privi pe Krinitzki, aşteptîndu-se ca celălalt să reacţioneze la fel şi, într-adevăr, uriaşul rîse şi el. După ce se săturară bine de rîs, Krinitzki adăugă:

— Văd că m-ai înţeles foarte bine. Răul din vremea noastră e că oamenilor li-e ruşine să facă binele, deşi îl cunosc. Răul însă nu se fereşte nimeni să-l facă, nici măcar nu-l

amînă, ceea ce încă ar fi un merit, pentru că astăzi, răul e o mîndrie. Nu ştiu dacă numai astăzi — se grăbi el să adauge — poate aşa a fost totdeauna, oamenii pe lîngă care trăim, poate sînt nemuritori, numai noi sîntem pieritori, numai eu şi tu o să murim foarte repede!

Spunînd acestea, Krinitzki zîmbi, deschizînd într-un fel ciudat gura şi ochii lui mici i se umplură de voioşie şi Paul, înţelegînd, începu să chicotească, spunînd:

— Nu e nici un chilipir să fii nemuritor! Cunoşti povestea baronului Münchhausenn? Era un baron care zbura pe o ghiulea de tun, cu multă nepăsare! Era şi un film!

— Trebuie să ne purtăm ca şi cum am trăi o veşnicie; trebuie să ne rugăm însă ca şi cum am muri mîine! afirmă Krinitzki cu seriozitate şi Paul îl sprijini, dînd cu gravitate din cap.

— Eu nu vreau să fiu nemuritor — spuse Paul — nu mi-a dat niciodată prin cap acest lucru; viaţa asta, a mea, şi-aşa durează de prea multă vreme!

— Nu-i aşa? spuse Krinitzki, privindu-l binevoitor, strîngîndu-şi în pumn barba sa frumoasă, castanie — şi eu am observat acest lucru, acest amănunt, am putea spune. Cu toţii ne plîngem de scurtimea vieţii, dar nici unul nu bagă de seamă că viaţa e nesfîrşită, şi nu viaţa lumii sau a unor soiuri de animale, sau a lucrurilor, ci chiar viaţa mea asta măruntă, atît de neînsemnată, care se poate sfîrşi atît de uşor. Trăiesc de o veşnicie, copilăria mea e ceva foarte îndepărtat! Am citit nu de mult o carte din vechime, despre luptele romanilor cu

„cartagenezii”, războaiele punice, despre consulii romani, despre Fabius Maximus Cunctator, înţeleptul care a fost învingătorul generalului Hanibal, fiul lui Hamilcar Barca. Trebuie să-ţi spun că toate aceste lucruri îmi păreau că s-au întîmplat mai de curînd decît întîmplările din copilăria mea. Poate e aici măiestria scriitorului, a istoricului, sau, cred mai curînd, pentru că e vorba tot de oameni bătrîni, de oameni în toată firea ca mine şi... ca tine! adăugă Krinitzki privindu-l ţintă pe Paul care-i asculta cu toată silinţa, dînd uneori din cap în semn de înţelegere, alteori izbucnind în rîs, spontan, un rîs curat, care se vedea bine că îl vindecă şi alungă teama din jurul său.

— Mulţi oameni, adăugă Krinitzki, îşi pun capăt zilelor, pentru că nu pot îndura, tocmai, lungimea vieţii. Dumnezeu e drept, el ne dă fiecăruia nemurirea, numai noi, oamenii, n-o putem îndura, n-o putem suporta. În momentul cînd eu mă plîng că viaţa e prea scurtă şi durează doar cît ai clipi din ochi, chiar în secunda aceea El ne dă nemurirea şi nu unuia sau altuia, după merit sau naştere, ci tuturor fără nici o deosebire. Eu cred! adăugă Krinitzki parcă mai şoptit ca să nu-l audă decît Paul, deşi nu era nimeni prin apropiere, paturile de alături erau goale, era dimineaţă şi oamenii erau la lucru — eu cred, dragul meu şi de aceea mă urăsc popii, că nemurirea de dincolo e numai un fel de a vorbi, un fel de a face pe oameni să înţeleagă că ei sînt cu adevărat nemuritori, numai că nemuritoare e tocmai această viaţă în care trăim acum, clipă de clipă, lutul acesta al meu şi al tău e

nemuritor. Vai, vai, cît sîntem de slabi şi de nemernici, cît de repede ne speriem noi de măreţia pe care El o risipeşte în noi! Felul în care noi ne grăbim să ne amînăm această nemurire undeva, într-o viaţă viitoare, nu e decît o slăbiciune, un refuz al nemuririi! Căci altfel, cine ar mai îndrăzni să-şi trăiască această viaţă, propria lui viaţă!

Oamenii l-au descoperit pe Dumnezeu din spaimă, iar
atunci cînd l-au negat sau îl neagă, o fac tot din spaimă! Eu am cunoscut un om nu aici, ci la minele din Dognecea unde am lucrat cînd eram tînăr, un om slab, mereu bolnăvicios, însă foarte arţăgos, veşnic se lua la ceartă cu cineva. Şi mai ales sărea la bătaie tot cu d-ăia mai vîrtoşi, oameni tari, bine hrăniţi, oriunde apărea cîte unul de care cei din jur se fereau sau se minunau de puterea muşchilor, el îi găsea ceva de reproşat. Odată, unul din maiştri, Guga baci, a murit, fie iertat, un om mai hîltav şi mai puternic decît am fost eu vreodată, într-o joi după-amiază, în faţa şcolii, a chemat la el pe omul cel mai greu de acolo, dintre mineri, l-a legat cu cureaua lui şi apoi l-a ridicat numai în dinţi. Aceasta însă, cel de care îţi vorbesc n-a suferit-o şi a sărit şi l-a lovit cu pumnul în obraz pe Guga-baci. Cineva ar crede că acesta e un act de curaj, şi într-adevăr, e şi asta un fel de curaj, dar izvorît din teamă. La acest nevolnic, spaima era atît de mare încît se transforma neîncetat în curaj! Teama lui era atît de mare, mai mare decît a celorlalţi, şi atunci n-o mai putea stăpîni! Pentru că neîndoios, cu toţii simţim teamă cînd apare lîngă noi, în apropierea noastră

un om foarte puternic! Cui nu i-e teamă? Dar ne stăpînim cum putem mai bine, rîdem chiar, ne apropiem de acel om, îl batem pe umeri, ne prefacem că nu băgăm de seamă că el e atît de puternic sau că acest lucru nu are nici un fel de importanţă pentru noi. Dar el ştie şi noi ştim, dar rîde şi el, rîdem şi noi, şi totul ar fi bine dacă nu ar sări acela, nevolnicul, care e mai slab decît noi toţi ceilalţi şi îl loveşte în obraz şi-şi dă astfel pe faţă marea lui teamă.

Noi de spaimă l-am descoperit pe El şi aceasta a fost o spaimă omenească, nu o spaimă ruşinoasă sau nevrednică! A fost o spaimă, e adevărat, o mare spaimă, o spaimă ne- sfîrşită pe care abia am putut-o purta pe umerii noştri slabi şi cine ştie dacă nu-l găseam pe El, dacă nu-l întîlneam în drumul nostru, dacă am mai fi putut trăi? Nu vedem noi mereu în jurul nostru oameni care — se zice — îşi pierd minţile! E adevărat asta oare, îşi pierd ei cu adevărat minţile? Nu, nu e nici vorbă de aşa ceva, ei, sărmanii, sînt la fel de cuminţi ca şi înainte! Dacă aş vrea să vorbesc mai
puţin în glumă, aş spune chiar că sînt mai cuminţi astfel!

Dar de ce „îşi pierd minţile”? Pentru că nu L-au găsit pe El!

Ultima frază Krinitzki o spuse şoptit — deşi nu se găsea nimeni prin preajmă, ca şi adineauri, însă cu atîta intensitate şi cu ochi atît de sclipitori, cu o privire atît de puternică încît Paul se simţi parcă izbit de ea, ca de un ciocan şi se aplecă fără să vrea pe spate.

— Da, adăugă Krinitzki, cu acelaşi ton, doar privirea i se muie brusc, de parcă şi-ar fi dat seama ce vătămătoare putea fi ea pentru nevolnicul şi slaibul, bolnavul Paul — ei nu mai pot să îndure singuri această frică, şi atunci se prefac în copii, adică aruncă de pe umerii lor grija vieţii! Pentru că fără El, nu se poate îndura această spaimă mare cu care ne-am născut şi El se află peste tot, gata să ne ajute s-o purtăm, gata să ducă împreună cu noi povara prea mare a nemuririi noastre!

— Mie nu mi-e teamă decît de oameni, spuse Paul, şi niciodată de oameni singurateci, oricît ar fi ei de înrăiţi sau brutali! Cînd văd însă mai mulţi la un loc şi mai ales cînd se adună oameni de toate soiuriie, care seamănă foarte puţin unul cu altul, atunci mi se face frică! De ce să nu recunosc?

Krinitzki dădu încet din cap, cu înţelegere.

— Mă sperie totdeauna uşurinţa cu care se adună oamenii împreună, adăugă Paul, deşi seamănă atît de puţin, ba uneori parcă se adună în ciudă, tocmai cei înalţi cu cei mici de statură, frumoşii cu cei foarte urîţi, bărbaţii cu femeile, copiii cu bătrînii, schilozii cu oameni întregi! Atunci simt că ameţesc de parcă m-aş învîrti pe o roată foarte mare sau aş privi de pe marginea unei prăpăstii! Trebuie să recunosc însă că mi se face frică, şi de multe ori mi-e şi greu s-o ascund. Cel mai bine e singur, sau cu un singur om, iar dacă nu se poate, atunci cu doi, trei. Doi, trei oameni, asta se mai poate înţelege.

Krinitzki dădu încet din cap, cu seriozitate.

— Dacă nu te supără, îl rugă el pe Paul, spune-mi, fi bun, şi mie povestea aceea cu baronul care zbura pe o ghiulea de tun! Bineînţeles, dacă nu te oboseşte prea mult treaba asta!

A doua zi, încă de dimineaţă, povesti în continuare Paul, felul în care ajunse la N. — fu trezit devreme de doamna Hollinger, mama celor două fete cu care călătorise cu decovilul şi, pînă cînd se sculară cei ai casei, el o ajută în mărunţişurile obositoare ale gospodăriei pe care o femeie singură le duce cu atîta greutate la bun sfîrşit şi care, pentru un bărbat — spunea Paul — sînt o jucărie. Mătură curtea, aduse apă de băut şi, mai ales, apă de spălat — se pregătea spălat mare la Hollingeri şi Paul umplu un butoi mare, metalic, cu apă pe care trebuia să o care de la o fîntînă din apropiere, adîncă, de unde se pompa apă arteziană, mai moale, mai potrivită pentru spălat decît cealaltă, de la fîntîna cu roată din curte. Mai erau acolo nişte crăci mari, de arţar, cu frunze cu tot, pe care Paul le curăţă şi le sparse mărunt — treabă care îi luă destul de multă vreme, dar lui îi plăcea pentru că aici el putea să-şi arate pedanteria înnăscută — şi le stivui apoi, eu răbdare, într-una din cele două magazii de lemne ale familiei.

În jurul orei nouă, doamna Hollinger veni să-l invite la micul dejun pe care îl lua toată familia în bucătărie, dar ceilalţi mîncaseră deja pentru că Paul se trezi singur, doar cu gazda casei şi cu o femeie care o ajuta, o biată fiinţă slabă de minte, în jur de

patruzeci de ani, aplecată pe jumătate din pricina unei boli reumatice. O chema Ilona.

În timp ce mînca încă, intră în bucătărie spre surprinderea sa pistruiatul, Dan, şi, fără să salute pe nimeni veni direct spre el şi spuse:

— Ce faci, bătrîne? Leneş ca totdeauna? La ora asta se ia dejunul? Dar timbrul lui suna prietenos şi lui Paul îi pieri brusc foamea de emoţie şi se inundă tot de plăcere că pistruiatul venise să-l caute.

— Ce program ai în dimineaţa aceasta? îl întrebă, vrei să vii cu mine, să mă ajuţi într-o chestie importantă?

Bineînţeles că voia şi se ridică de la masă înainte de a fi terminat şi prefăcîndu-se că nu bagă de seamă uitătura nemulţumită pe care i-o aruncase, la venire, gazda, pistruiatului.

Văzîndu-i însă că se pregătesc de plecare, doamna Hollinger se adresă lui Dan: (Era o femeie foarte înaltă şi grasă, foarte energică şi iute şi, spre surprinderea multora, obosea foarte greu.)

— Unde vrei să-l duci? El a venit aici să caute de lucru şi nu... şi mai bombăni cîte ceva, dar pistruiatul se întoarse ostentativ cu spatele, uitîndu-se pe geam în curte.

Paul roşi de obrăznicia pistruiatului, dar atracţia pe care acesta — deşi mai tînăr — o exercita asupra lui era cu mult mai mare, aşa încît se luă după el, abia auzind-o pe soţia tinichigiului care îi spunea că dacă nu găseşte un loc mai bun de dormit, se putea întoarce oricînd... da, chiar aşa, dacă nu găsea un loc mai bun pentru la noapte se putea întoarce oricînd acolo. Dar chiar aşa îi

spusese doamna Hollinger, masiva şi autoritara doamnă Hollinger sau citise el asta pe undeva?! Undeva, într-o cărţulie din care avea vreo duzină şi prin geamantanul său, fără început, fără sfîrşit sau şi cu început şi cu sfîrşit. Luîndu-se pe urmele pistruiatului, Paul se întreba ce rost mai avea şi viaţa asta dacă existau cărţile care o arătau mai bine şi mai curat decît putea fi văzută cu ochii liberi, sau, invers, ce rost mai aveau cărţile dacă... pentru că lui, uneori, i se încurcau toate acestea prin cap şi ar fi dorit, din fundul sufletului, împreună cu atîţia alţii, bine intenţionaţi, ca lucrurile, de vreme ce trebuie trăite, să fie ceva mai simple, mai bine organizate! Dar chiar şi această expresie: „mai bine organizate” era chiar o expresie reală sau una inventată pentru afişe, cărţi, conferinţe şi altele de acest soi?! Mai poţi să ai încredere în propriul tău fel de a gîndi? Probabil — îşi explica Paul, urmîndu-l pe Dan care înainta agale, fluierînd nepăsător — de aici toate încurcăturile care îi complicau atîta viaţa şi îl lipseau de un lucru atît de rîvnit de el şi pe care orice derbedeu de la ţară, cum ar fi de exemplu pistruiatul, îl posedau şi anume: autoritatea! De ce nu avea el autoritate asupra altor oameni? Nu era dintr-o vină internă, dintr-o dereglare internă a fiinţei sale? De ce, bunăoară, cînd cineva declara: — Mai mult ca sigur că mîine o să plouă; cei din jur înălţau capetele, priveau cerul, pămîntul, îşi priveau mîinile, picioarele, stofa hainei, indiferent ce, cu gravitate, şi dădeau din cap sau mai adăugau ceva, vreo nuanţă sau o întărire a afirmaţiei şi aşa mai

departe. Dar dacă el, Paul, s-ar fi încumetat să spună o astfel de frază, atît de simplă — şi de multe ori o făcuse în mod deliberat — ceilalţi izbucneau în rîs în loc să privească cerul, sau să dea gînditori din cap. Dacă declara cuiva: — Cînd eram mai tînăr, iubeam teribil animalele! celălalt, în loc să rămînă impresionat de această mărturisire, începea să-i pună la îndoială sinceritatea şi de cele mai multe ori, chiar şi memoria.

În lunga, nesfîrşit de lunga perioadă a copilăriei, Paul îşi dorise din tot sufletul „să crească mare", să ajungă un om matur numai pentru ca ceilalţi, oameni maturi, sau adolescenţi, sau bătrîni sau copii, să dea cu gravitate din cap la cîte o frază de-a sa măruntă, neînsemnată, în doi peri, dar, spre dureroasa sa surprindere, crescînd şi ajungînd într-adevăr „matur", ceilalţi îl tratau la fel, de parcă n-ar fi observat că el crescuse şi trebuia luat în serios; trebuia nu numai ascultat cu reculegere, dar şi ascultat uneori, urmat chiar, atunci cînd dădea vreun sfat plin de bun-simţ sau cînd propunea ceva de-o evidentă înţelepciune. Oare nu se băga de seamă că era şi el unul dintre ***ei,*** egal cu ***ei?***

Ceea ce-l umilea mai ales pe Paul era faptul că, uneori era ascultat un copil, chiar un copil şi se întîmplau cazuri cînd acei oameni maturi şi gravi dădeau multă importanţă spuselor sau frazei vreunui copil deşi el, personal, nu găsea cine ştie ce, deosebit, în ea. Probabil însă că „misterul" nu trebuia căutat în sensul frazei, ci în altceva, într-un „nu-ştiu-ce" care îi scăpa mereu lui Paul, un lucru mărunt, dar teribil

de important pe care ei, toţi ceilalţi îl ştiau, numai el nu şi (îi era teamă să se şi gîndească), nu-l va afla pînă la sfîrşitul vieţii. Oare voiau să-l izoleze pe el, să-l nedreptăţească atît de profund, (ascunzîndu-i unul din secretele cu care, cineva, bunăoară, putea ajunge în rîndul oamenilor maturi, egal cu ceilalţi? Trebuia el să rămînă mereu inferior şi, nu cumva, fiind atît de inferior, singur, cumplit de singur şi inferior, va deveni deodată superior celorlalţi sau poate e deja de pe acum superior altora şi slăbiciunea sa nu e decît un semn de superioritate pe care el însuşi nu-l înţelege prea bine?

— Poate el îi era cu mult superior pistruiatului?! gîn- dea aţîţat Paul în timp ce încerca să-şi potrivească paşii după ai celuilalt, care mergea cu atîta nepăsare şi voie bună, încît parcă uitase că nu e singur.

Ajunseră între timp pe o stradă surprinzător de largă şi de dreaptă, cu case înşirate la distanţe regulate, semă- nînd grozav între ele şi Paul privi surprins împrejur pentru că nu-şi mai dădea seama în ce parte se afla casa doamnei Hollinger. Ca de obicei, el umblase cum i se spunea mereu „cu capul în nori!”

Intrară într-una din curţi, un cîine mare, puternic le sări în întîmpinare şi strigînd de cîteva ori: „Rex! Rex!” — pistruiatul deschise uşa unei magazii zidită în fundul curţii. Acolo, printre alte cîteva obiecte de lemn şi de metal, se găsea, mai ales, o barcă lungă, subţire, vopsită în albastru-pal, cu partea superioară din pînză pe un schelet lemnos, o „sandolină” cum îi spunea pistruiatul. El

începu să-i explice lui Paul cum o făcuse, de unde făcuse rost de pînză, cum o călăfătuise şi alte amănunte şi deodată, Paul observă că Dan vorbea cu seriozitate, cu multă clădură, îl trata chiar cu o atenţie şi un respect de neprevăzut. Pistruiatul se transformase deodată într-un tînăr serios, grav, cuceritor chiar prin pasiunea cu care îşi explica şi înţelegea opera sa, care arăta multă îndemînare şi răbdare.

Paul fu mîndru că era în compania pistruiatului şi îşi spuse cu convingere: „Va să zică asta era a doua natură a lui, adevărata lui natură, pe care, iată, i-o arăta doar lui, în timp ce, de ceilalţi se ascundea sub acel aer ironic, zeflemisitor pînă la a da impresia de insolenţă şi proastă creştere”.

„E desigur un timid!” hotărî Paul în sinea sa şi se simţi foarte bine în acea magazie în care pătrundeau, ca printr-o mare sită neregulată, raze drepte şi oblice de soare.

Apoi, Dan aduse un fel de ceaun plin cu smoală pe care se apucă să o încălzească pe un primus vechi, iar cînd smoala fu destul de subţire, o turnă prin toate găurile bărcii. Paul se oferi să-l ajute, dar pistruiatul „nu voia să-l deranjeze” şi, după repetate insistenţe din partea lui, primi şi Paul voie să ţină de barcă, sau să întindă, cu o pensulă, smoala, prin toate crăpăturile bărcii. Apoi o săltară amîndoi pe umeri (după ce, în prealabil, pistruiatul îl întrebă cu tot respectul dacă treaba nu-l umileşte cumva) şi o cărară undeva, spre o direcţie necunoscută. Paul, cu tălpica subţire a sandolinei tăindu-i umărul, se pierdu din nou într-un şir pasionant de idei aşa că observă

împrejurimile doar cînd trecură printr-o grădină uriaşă, cu mulţi pomi fructiferi în jur şi un nuc uriaş care creştea foarte aproape de gardul din spate al grădinii. Trecură sandolina peste gard şi dincolo, spre uimirea lui Paul, curgea rîul. Pe malul rîului aşezară cei doi barca şi Paul privi puţin confuz spre pistruiat deoarece era evident că în acel loc, unde apa era mică, presărată cu bolovani, barca nu putea fi „probată”.

Dan însă se aşează liniştit lîngă barcă, fără să scoată o vorbă şi Paul îl imită, nevrînd să se facă de rîs. La foarte scurtă vreme, poate nici un sfert de ceas, apăru lîngă ei un om în jur de vreo treizeci şi cinci de ani, deosebit de bine îmbrăcat, cu haină, cravată, pantofi lustruiţi şi toate celelalte (avea chiar şi o decoraţie la buzunarul de sus al hainei) care îi fu prezentat lui Paul sub numele de Racolţea.

— Domnul Racolţea este aviator! spuse pistruiatul, prezentîndu-i-l lui Paul şi acesta făcu ochii mari.

— Da?! făcu el, mirîndu-se din politeţe pentru că prea fusese amabil liceanul şi pentru că el avea delicateţea de a menaja orgoliul celorlalţi şi era evident că un aviator era un om foarte orgolios.

— Mai bine zis, „fost aviator”, rectifică Racolţea, ridi- cîndu-şi piciorul şi aşezîndu-şi cu atenţie gheata pe o piatră, potrivindu-şi cu migală dunga pantalonului.

— Aţi luptat şi pe front? se interesă Paul, cu aceeaşi curtoazie care, observase el, îi făcea atît de bine, aviatorului.

— Da, răspunse Racolţea, am făcut doi ani de front, dar să nu vorbim despre asta!

Paul îi admiră dezinvoltura cu care vorbea, dar pistruiatul, pe la spatele aviatorului, îi făcu cu mîna un semn care arăta că celălalt ar fi cam scrîntit. Paul se tulbură o clipă şi privi cu încăpăţînare în jur, la rîul care curgea sau la sălciile foşnitoare, încercînd să-şi ascundă jena.

— Dumneata nu eşti cumva din Moldova, din jurul Bacăului? îl întrebă amabil, Racolţea şi pistruiatul răspunse imediat, în locul lui Paul:

— Nu, dumnealui e născut pe un teritoriu necunoscut! Are o origină necunoscută! şi adăugă un rîs gros, răutăcios la această recomandare şi Paul observă cu uimire că pistruiatul îşi regăsise tonul său vulgar şi insolent pe care-l pierduse, cît timp erau numai ei doi.

— Are un accent moldovenesc! spuse Racolţea, prefă- cîndu-se că nu observase nuanţa depreciativă din fraza liceanului.

— Ei! făcu pistruiatul, facem tîrgul? Vreţi sandolina? Să ştiţi că intră apă prin faţă, iar pînza e mîncată de rugină pe la cuie, nu se vede din cauza armăturii, dar dacă vreţi, pot s-o desprind...

— Bineînţeles, făcu aviatorul, doar sîntem oameni de onoare. Ce mă mai întrebi?

— Vreţi să desprind puţin bagheta ca să vedeţi felul în care e prinsă pînza? Din cauza apei, în unele locuri s-a ros, de rugină!

— Nu mă interesează! făcu Racolţea ca un adevărat domn — nu-mi place să murdăresc o afacere cu socoteli d-astea meschine! Cît ceri pe ea?

— Ce-are a face cît cer? ripostă liceanul, parcă dumneavoastră îmi daţi cît cer eu?

Era vorba să vă interesaţi cît costă o barcă în condiţiile astea!

— N-am avut timpul necesar! răspunse nepăsător Racolţea, te rog să-mi indici dumneata preţul!

— Patru mii! spuse rece pistruiatul şi Paul încremeni, pentru că suma era imensă, cu aceşti bani se puteau cumpăra patru bărci noi, nefolosite, acest lucru îi era şi lui limpede, deşi nu se pricepea.

— Poftim! spuse aviatorul şi scoase banii din buzunar, întinzîndu-i liceanului care îi luă şi îi băgă în buzunarul pantalonilor săi scurţi, din doc verzui, pe care îi purta.

— Trebuie să vă atrag atenţia, adăugă pistruiatul, lovind cu piciorul barca dintr-o parte încît ea se aplecă pe o rînă, că nu e o barcă nouă. Am revopsit-o şi chiar azi de dimineaţă am smolit-o, pentru că în nici cinci minute se umplea cu apă. Dar nici acum nu e încă în stare... mai bine mi-aţi mai lăsa-o o zi, o duc acasă împreună cu tînărul (era, evident, vorba de Paul) şi o aranjez eît de eît!

— Nu e nevoie! făcu aviatorul, cu o anumită plictiseală.

— Şi pe unde vreţi să o folosiţi? se interesă pistruiatul cu un ton batjocoritor — că pe aici apa a secat de anul trecut, de cînd au tras ăia conducta pentru joagăr şi e imposibil de manipulat!

— Deocamdată o ţin, fără să o întrebuinţez!

— Aha! făcu liceanul, aţi vrut doar să investiţi banii în ceva?

Racolţea îl privi o clipă cercetător, ca să vadă dacă celălalt nu-şi bate joc de el, apoi,

parcă plictisit de toate aceste formalităţi, adăugă, contemplînd rîul:

— Ce, ăştia sînt bani?! Nu face să pierdem timpul pentru ei! Pe ăştia i-am cîştigat într-o singură noapte, la poker! Ştii să joci poker?

— Nu! răspunse liceanul şi Paul era convins că minţea. Îi fu o clipă milă de aviator care dăduse atîţia bani pe acea prăpădită de barcă, bani pentru care muncise poate din greu, nu în felul în care pretindea el că îi căzuseră în poală, într-un soi de fanfaronadă care se potrivea foarte bine cu eleganţa sa ţipătoare şi nepotrivită, în acea după amiază de vară, pe malul rîului.

— Cînd eram pe front jucam noapte după noapte, povestea Racolţea, biciuindu-şi cu o nuia, ruptă de undeva, vipuşca pantalonului şi aveam atît de mulţi bani încît ne aprindeam ţigările cu ei! Toate bancnotele purtau semnăturile noastre, a fiecăruia în parte se înţelege şi astfel se putea urmări rotaţia lor. Ordonanţele ne serveau numai în izmene şi îi puneam uneori să stea pe vine, ca şi brahmanii, pînă căpeau jos leşinaţi!

— Dumneata ai zburat vreodată, tinere? îl întrebă aviatorul pe Paul, măgulit de felul plin de atenţie cu care îl urmărea acesta.

— Da! spuse Paul şi se aprinse subit, dar nu pe avioane cu motor, ci pe un planor. Am copilărit într-un orăşel ca acesta însă spre deosebire de N., acolo exista o şcoală de zbor fără motor, aflată sub comanda căpitanului Scorţea.

— Scorţea? întrebă aviatorul, mai bine zis se întrebă pe sine scormonindu-şi memoria, dar nu găsi nimic acolo şi Paul îl ajută, în timp ce pistruiatul arunca cu pietre în apă.

— Înainte de asta, fusese adjunctul unei şcoli de zbor de lîngă Sibiu! Era un om dintr-o bucată, avea o nevastă tînără, cu mult mai tînără decît el — deşi era un bărbat bine conservat cum se spune — şi aveau şi un băieţel de vreo trei anişori, Radu Scorţea cu care mie mi se permise să mă joc. Toată lumea era uimită cît de mult îndrăgesc eu copiii — continua să povestească Paul — dar mie îmi plăceau de fapt aparatele de zbor şi încercam să mă apropii în felul acesta de ele. Toată ziua căram de colo pînă colo băieţelul, uneori îl sufocam de-a dreptul şi doamna Scorţea mi-l lăsa în grijă cu o nepăsare criminală!

— Nu-mi amintesc! spuse Racolţea, meditativ, am auzit de unul Scorţea care era furier la şcoala de război...

— Se poate să fi fost unul şi acelaşi! spuse Paul.

— Nu avea cumva un frate, avocat, la Bucureşti? întrebă Racolţea.

— Nu ştiu, răspunse Paul, se poate să fi avut, dar n-am auzit niciodată vorbindu-se despre asta. Un unchi al lui era un fel de mare proprietar, avea o moară şi o îngrăşătorie de porci, foarte rentabilă, pe lîngă Calafat!

— Da? făcu aviatorul, dar se vedea că se gîndeşte la altceva. N-am auzit! îl chema tot Scorţea?

— Nu, spuse Paul, era un unchi dinspre mamă. Nu mai ştiu exact numele, era mi se pare Stanomir sau Dragomir... sau Brancomir, în orice caz un nume de jandarm!

— De ce de jandarm? făcu amuzat Racolţea.

— Nu vi se pare? Pentru mine are o rezonanţă severă, milităroasă!

— Şi... ia spune! făcu aviatorul, atunci ai zburat singur? Ce ai pilotat, un ICAR I sau II?

— N-am pilotat eu! spuse Paul, înroşindu-se, m-a luat căpitanul cu el, într-o duminică, într-un planor cu două locuri!

— Aha! Un fel de zbor de agrement! Şi nu ţi-a fost frică?

— Nu, răspunse Paul, uşor neliniştit, de ce?!

— Mai ţii minte comenzile? Timpi de zbor? Ce aveaţi acolo, sandouri sau cabluri de oţel?

— Şi una şi alta! spuse cu mîndrie Paul.

— Decolarea... înălţarea... desprinderea cablului... viraj larg pe stînga... aterizarea... hai? Dar la ICAR 1? La coadă, gata? Gataaa!! În faţă gata? Gataaaa! Drumul! Ţi-au dat pe mînă un ICAR I?

— Da! — minţi Paul.

— Ei, vezi? Dar n-ai făcut cursul?! E mai bine aşa, aviaţia e o porcărie goală! Dacă zbori mult, ori rămîi pe undeva printr-o mocirlă, gata îmbrăcat pentru capelă, ori umbli diliu prin lume! Ce crezi, cu ce m-am ales eu? Şi eu sînt unul dintre cei cu noroc, un favorizat al sorţii! Sînt un funcţionar, tinere, am ajuns în sfîrşit un funcţionar!

— Pe vremuri, începu cu îndrăzneală Paul, a fi funcţionar era mare lucru! Nu ajungeau funcţionari decît cei cu liceul terminat şi care din anumite pricină căzuseră la bacalaureat sau cei care făcuseră şcoala de

notari, de inspectori financiari etc. Uneori, se puteau întîlni ca funcţionari şi bacalaureaţi care dintr-o slăbiciune nepermisă sau pentru că îndrăgeau prea mult eleganţa vestimentară, refuzau să-şi continue studiile, undeva într-un oraş universitar!

— Te interesează moravurile de altă dată! observă cu seriozitate Racolţea.

— Eu am un fel de cult pentru trecut! spuse Paul cu o sinceritate aproape indecentă, probabil că sînt o natură slabă. Mă refugiez mereu în trecut!

— Dar nu în trecutul dumitale! spuse, zîmbind, aviatorul.

— Eu nu am trecut! Şi-apoi ce, trecutul meu poate că eşti dumneata...

— Ha! Ha! Ha! făcu Racolţea.

— A fi funcţionar altă dată era un lucru demn, o ştiu cu siguranţă; astăzi, ei s-au înmulţit atît de mult încît nimeni nu mai vrea să fie funcţionar. Nici nu se mai spune aşa, ci „scrib” sau vreun alt termen depreciator. Azi toţi sînt doctori, ingineri, în cel mai rău caz „tehnician”. Dumneata nu eşti tehnician?

— Ba da! spuse surprins Racolţea, sînt încadrat pe un post de tehnician.

— A fost o întîmplare, îl consolă Paul, dar înainte vreme, după o copilărie grea, infernală, cu opt-zece-trei- sprezece copii la o familie săracă de ţăran — pentru că oricît de bogat ar fi un ţăran treisprezece copii îl sărăcesc brusc, nu-i aşa, chiar dacă el se „îmbogăţeşte moral, iar soţia lui devine o virtute vie”, după un liceu, adică o perioadă de liceu insuportabilă, cu meditaţii şi mii de

privaţiuni, cînd o pereche de pantofi şi un costum puteau deveni un ideal şi apoi o relicvă, la sfîrşitul a toate acestea, venea titlul de „funcţionar”. Eu aş dori să ajung funcţionar, dar n-o fac de teama de a nu părea de-o originalitate forţată!

— Dumneata glumeşti, sper? întrebă Racolţea, privin- du-l cu simpatie. Dă-mi voie să te întreb: cu ce te ocupi?

— Adică din ce trăiesc?

— Păi nu e acelaşi lucru?

— Da, e acelaşi lucru, dar n-a fost acelaşi lucru! spuse cu preţiozitate vădită Paul — astăzi însă sîntem egali şi muncim cu toţii ca să supravieţuim sau să supravieţuiască o idee ceea ce uneori e mai puţin important. Eu am două meserii şi nici una nu-mi ajunge ca să trăiesc onorabil:
sînt frezor şi şofer.

— De ce te plîngi? spuse Racolţea cu o anumită nesiguranţă, eşti încă foarte tînăr. Se pare că ai citit mult.

— E adevărat, sînt încă tînăr, chiar prea tînăr! şi Paul rîse şi în ochi îi sclipi inteligenţa, dar nu-mi place să stau multă vreme într-un loc. Sînt, dacă vreţi, un fel de vagabond blînd, inofensiv. Nu fac nimănui nici un rău ceea ce e poate un semn de invaliditate precoce!

— Ha! Ha! rîse aviatorul, dumneata imiţi pe cineva, nu se poate să te porţi în felul acesta în mod obişnuit.

— Şi chiar dacă ar fi aşa, replică enervat Paul, de ce v-ar incomoda acest lucru? E oricum un semn de preţuire, înseamnă că vă dau o anumită importanţă pentru că, de

dragul dumneavoastră aş face-o şi numai de dragul dumneavoastră!

— Nu sînt aşa de convins, murmură încet aviatorul, nu sînt de loc aşa de convins. Dar ia uite, prietenul dumitale s-a apucat de pescuit deşi sînt sigur că nu are permis!

Abia atunci observă Paul că pistruiatul îi părăsise; stătea cu mult mai jos, pe malul apei, cu o undiţă în mînă şi se mişca mereu, în sus, în jos, sărind cu îndemînare pe pietre, ajungînd pînă în mijlocul curentului.

— Pe-aici sînt păstrăvi! spuse cu regret Racolţea, şi eu, de atîtea ori am vrut să mă apuc de pescuit. Am acasă toate cele necesare, dar...

— Sînteţi căsătorit? îl întrerupse Paul.

— Bineînţeles! răspunse, uşor surprins, aviatorul, dar dumneata?

— Nu! făcu Paul ezitînd şi înroşindu-se ca un blestemat. Aviatorul îl privi cu interes şi un zîmbet subţire, zeflemisitor, se luptă o vreme să-i învingă expresia feţei gravă, hotărîtă. Apoi, Racolţea întoarse brusc capul şi Paul se gîndi că o făcuse din milă, ca să-l menajeze. Se simţi brusc prost, ar fi vrut să plece şi să-l lase acolo, lîngă barca lui, dar era prea slab pentru asta. Sau prea plin de fantezie.

Racolţea se aşează jos pe iarbă, simplu, firesc, fără să-şi menajeze costumul şi îşi aprinse o ţigară. Avea mîinile mari, cu degetele turtite, cu încheietura subţire, aristocrată.

— Mie mi s-a recomandat să stau la munte, să-mi găsesc post într-o localitate situată la altitudine! spuse el, suflînd fumul

albăstrui al ţigării în faţa sa. Dumneata eşti cu familia aici?

— Da, am un frate care lucrează aici! spuse Paul şi continuă, arătînd că fratele său, care era mai mare doar cu cinci ani decît el — de fapt erau fraţi vitregi, din acelaşi tată — locuia de mult acolo în N. şi reuşise să-şi înjghebe o situaţie, dar fu părăsit de soţia sa, o femeie cu mult temperament. Acest lucru îl dezechilibrase, se pare, sau pur şi simplu nu putea să îndure singurătatea, pentru că îi scrise în cîteva rînduri fratelui său, lui Paul adică, să vină să locuiască împreună, el obligîndu-i-se să-i găsească de lucru. Era un om plin de spirit practic, în fiecare clipă făcea cîte ceva prin casă, dormea foarte puţin, nu bea de loc, se culca devreme, ca ţăranii şi era uimitor cît de puţine vicii avea. De fapt, în adevăratul sens al cuvîntului, nu avea nici un viciu, dar pentru că fusese totuşi părăsit de nevastă — o femeie pe care toată lumea o ştia drept o uşuratecă — se zvoni că el ar avea un defect ,,intern", ceva în legătură cu „bărbăţia". Chiar şi însurătoarea sa nu ar fi fost decît o încercare de a-şi ascunde acest defect. Se spunea, Paul auzise toate acestea de prin vecini, că înainte de a se fi căsătorit, destul de tîrziu, fratele său, pe care îl chema Flavius, nu ar fi fost văzut cu nici o femeie. El însuşi ar fi avut de suferit de pe urma acestei proaste reputaţii a fratelui său, pentru că toată lumea, după ce ajunsese acolo, în N., se întreba dacă el, Paul, nu îi seamănă în acel „lucru", în acel defect, adică, fratelui său. Nu vă puteţi imagina, spunea Paul adresîndu-se lui Racolţea care

fuma mereu, cu eleganţă, cît de mult atrage un zvon de acest fel femeile şi mai ales fetele tinere, atît de ispitite de viciu! El avea obiceiul de a-şi petrece timpul liber citind şi se putea lăuda într-adevăr că epuizase toate colecţiile romanelor de aventuri de la „Aventurile submarinului Dox” pînă la „Buffalo Bill” sau „Jokey-Club” şi romanele din colecţiile poliţiste de „12 lei”, de „15 lei”, „Masca roşie” sau de aventuri sentimentale ca „Femei celebre” etc. Prefera însă aventurile care se petreceau în cadru pur exotic. Deodată însă îl împresură zvonul acela penibil! Pentru fratele său era simplu, nu avea decît să se însoare o dată şi gata! Gura lumii era astupată, dar în cazul lui, situaţia era cu mult mai delicată deoarece el încă nu voia să întemeieze o familie! Chiar faptul că citea cu atîta foame şi în general cărţi scrise cu multă fantezie, cărţi nerealiste, căci la ce bun să-ţi amărăşti viaţa cu romane care reflectă viaţa aşa cum e, tristă şi murdară, nu e oare suficient că o trăieşti? Ei bine, chiar aceste mici pasiuni ale sale, arătau că încă nu era apt pentru a deveni capul unei familii. Singura rezolvare ar fi fost o aventură sau-două, trecătoare, „galanterii” cum li se spunea înainte şi Paul şi încercase o asemenea ieşire, dar nu cu una din acele fete tinere care se prefăceau că-l ironizează, dar de fapt erau tentate în a-l cunoaşte mai de aproape, ci... cu o femeie adevărată, cu o doamnă chiar, o doamnă veritabilă! Totul s-ar fi putut întîmpla cît de...

— Taci! îl întrerupse aviatorul, continuînd să fumeze — despre astfel de lucruri nu se

vorbeşte, nu e decent. Învaţă să fii bărbat, tinere!

Paul rămase cu gura deschisă, foarte furios şi cîteva clipe, în sinea lui, încercă să gîndească răutăcios despre Racolţea. Îşi aminti chiar şi gestul pe care i-l făcuse, complice, pistruiatul, dar nu-l mulţumi. Nu putea să creadă că bărbatul stăpînit, cu faţa tăiată în piatră, cu mişcările atît de rare, de ferme, care era aşezat la picioarele lui ar fi putut fi nebun.

— Ia te uită, spuse în clipa aceea Racolţea, prietenul nostru se află într-o situaţie delicată! şi întinse mîna, dar, potrivit firii sale, Paul nu se uită în direcţia indicată, ci privi mîna chiar, ieşind din manşeta impecabilă, încheietura subţire, păroasă, degetul lung, cu vîrful puţin turtit — amănunt care-i plăcea lui Paul dintr-un motiv inanalizabil — unghiile tăiate corect, curate şi „respirînd bărbăţie”. Şi-ar fi dorit o asemenea mînă!

Abia mai tîrziu privi, zăpăcit, în locul unde îl văzuse ultima oară pe licean. Se afla mai aproape de ei acum, dar un bărbat înalt, negricios, stătea lîngă el şi îi spunea ceva, se auzea vocea lui gravă, cu accente baritonale. Apoi răsună timbrul strident al lui Dan şi chiar rîsul lui, care nu voia să accepte nici o autoritate în această lume şi apoi, negriciosul se întoarse de parcă ar fi vrut să plece, dar se aplecă şi ridică de jos „undiţa” pistruiatului, vergeaua lui de alun cu care pescuia şi pe care, adevărat, el n-o mai avea în mînă acum şi începu să-l lovească cu ea peste picioare.

— Ce dai? Ce dai, baci Giţă? se auzi pînă la cei doi strigătul liceanului şi Paul îl admiră că, deşi striga, se stăpînea să nu sară şi s-o ia la fugă. Negriciosul îl lovea mereu peste picioarele goale şi pistruiatul se depărtă instinctiv, mereu stăpînit, cîţiva paşi şi, în cele din urmă, „undiţa” se rupse şi celălalt o aruncă înciudat, plecînd de lîngă licean, amenin ţîndu-l probabil, pentru că Paul îl zări pe Dan cum dădu din umeri, cu dispreţ. Apoi, după ce negriciosul dispăru, el se apropie de cei doi.

— Ei, nu te-ai răzgîndit? îl întrebă pe Racolţea, mai vrei barca?, dar aviatorul nu-i răspunse, ci îl privi zîmbind ironic, fumînd mereu.

— Vrei o ţigare? îl întrebă el şi pistruiatul întinse mîna şi luă una tăcut, sumbru, uitînd să mulţumească. Apoi plecă, fără să privească pe nici unul dintre cei doi, pe acelaşi drum pe care aduseseră barca şi, după o scurtă ezitare, Paul se luă după el, salutîndu-l tăcut, din cap, pe aviator.

— Nu vrei să-mi ajuţi să duc barca de aici, tinere? îl rugă acesta, fără să se mişte însă, cu un ton sec, aspru, de parcă ar fi vorbit valurilor care treceau prin faţa sa şi, înainte de a se fi putut hotărî, Paul îl auzi pe pistruiat vorbind:

— Ajută-l pe dînsul să ducă barca! Eu trebuie să merg pînă într-un loc!

Pistruiatul plecă apoi, definitiv şi Paul rămase, aştep- tînd ca Racolţea să-şi termine ţigara sa nesfîrşită.

— Odihneşte-te puţin, dragul meu! îi spuse Krinitzki ştergîndu-l cu grijă, de

transpiraţie — eşti tot lac de sudoare. Nu vrei să te schimb? Ai vreo cămaşă curată, o pijama? dar Paul tresări îngrijat şi declară că se simte foarte bine şi că nu trebuie să fie schimbat, nu transpirase prea tare, spatele şi-l simţea uscat şi altele. Krinitzki se ridică înisă şi în curînd se înapoie cu o pijama veche, curată, desperecheată şi care nu era a lui, deoarece abia îl încăpu pe firavul Paul.

— A cui e? întrebă cu timiditate Paul, încă năucit de propria sa vorbărie din care uriaşul îl trezise blînd, ca dintr-un coşmar, un coşmar vesel, însă, melodic, în care febra care îi scutura corpul strălucea ca o cortină stridentă, vie, o auroră boreală fantastică, ca un fel de cer de paiete şi licurici, aşa cum e cerul marilor oraşe noaptea, cînd te apropii cu trenul pe linii sinuoase, ţăcănind încă în întu- nerec, simţind cu oarecare dezgust şi nerăbdare întunerecul din compartiment şi prezenţa nevăzută a cuiva care e întins covrig pe bancheta din faţă.

Krinitzki nu-i răspuţise la întrebare, poate nici n-o auzise, îl şterse însă cu răbdare, apăsat, încît tinerelul îşi pierdu aproape respiraţia şi îl culcă la loc. Paul îl întrebă dacă nu-l oboseşte, dacă nu-l plictiseşte, chiar, să-l păzească, să-i ducă grija şi uriaşul îi răspunse cu un ton ciudat de impresionant:

— Nu mă plictiseşte, dragul meu, îmi face bine chiar... puţină încredere îmi face bine, cu boala asta a mea...

„Ce boală?!” se gîndi Paul, dar nu îndrăzni să-l întrerupă.

— Îmi pare bine, adăugă Krinitzki, că tu nu te temi de mine! De mine se tem mulţi,

dar tu eşti un suflet curat, aşa cum se găseşte rar, un suflet curat şi chinuit. Au vrut să te ducă la spital, dar n-am permis eu acest lucru. Cînd ai să te însănătoşeşti, dacă ai să vrei, ai să poţi merge şi la spital! făcu el şi Paul zîmbi spontan, dar Krinitzki vorbea serios sau nu-l zărise. Paul încercă apoi să-i mulţumească dar Krinitzki îl întrerupse, cu oarecare asprime, spunînd:

— Nu, nu-mi mulţumi! Nici n-o fac pentru tine, ţi-am mai spus! O fac pentru mine, pentru sufletul meu! Noi, oamenii, nici nu sîntem în stare de fapte bune, numai că la unii egoismul e mai mare, la alţii e mai mic! La unii, el e foarte mare şi atunci, deodată, seamănă cu mila sau cu dezinteresarea. Eu sînt mai egoist ca alţii, asta e totul, dragul meu, şi te rog să fii bun, altădată să nu mai încerci să-mi mulţumeşti altfel ai să mă faci să mă simt nu ştiu cum, să mă simt rău, vinovat! Un suflet neapărat ca al tău nu vreau să-l înşel!

— Dar ce, pe alţii îi înşeli? îi scăpă lui Paul, simţindu-se bine în patul aerisit, în pijamaua strîmtă şi răcoroasă, dar imediat regretă brutalitatea întrebării sale. Krinitzki însuşi îl privi o clipă mirat, apoi dădu încet din cap, cu tristeţe:

— Ştiu eu, eu nu aş vrea, de aceea mă şi feresc de prea multă gloată... acum cînd vin la mine să le citesc, cu zgomot mare şi stricînd ordinea... eu nu sînt nici predicator, nici profet, nici tămăduitor... nu sînt decît un om mai singuratec decît ceilalţi, vreau să spun că nu m-am învrednicit să am o familie, o nevastă, copii pe care să-i cresc... uite, eu sînt un om voinic, eu puteam să cresc mai

mulţi copii decît alţii! şi rîse încet, cu amărăciune. Eu mă feresc mereu de mărire, de orgoliu! începu el, deodată, cu un alt ton, mai emfatic şi fără nici o pricină parcă, încît Paul făcu ochii mari — dar iată, sînt mereu pedepsit în aceasta! Stă scris: în ce veţi păcătui, în aceea veţi fi pedepsiţi, în ce vă veţi semeţi, în aceea veţi fi umiliţi şi alungaţi! Orgoliul este un mare păcat, o mare ispită! Şi această ispită îi încearcă şi pe cei mai tari. Eu mă lupt cu el de-o viaţă şi nu ştiu dacă am reuşit să fiu un ceas aşa de curat ca tine. Da, ca tine! întări el văzînd că Paul îl priveşte cu neîncredere.

— Uite, îmi spuneai că ţi-e teamă de oameni, dar mie îmi este cu adevărat frică de ei! Şi ştii de ce? Pentru că trebuie să-i iubesc, pentru asta! Ceea ce tu faci în mod firesc, eu trebuie să mă chinui şi să mă sforţez şi să mă blestem şi apoi mereu să mă tem că nu am făcut-o cum ar fi trebuit, cum o aştepta El de la mine! Aş putea să plec de aici, undeva unde sînt mai puţini oameni, undeva unde aerul ar fi şi mai curat, păsări mai multe şi, dacă n-ar cînta păsările, ar cînta izvoarele şi eu aş fi mulţumit. Dar nu mi-e îngăduit acest lucru, această viaţă nu-i făcută pentru mulţumire măruntă şi odihnă. Nu e uşor să iubeşti oamenii, mereu şi fără odihnă. Pentru acest lucru am să te şi părăsesc, pentru că dragostea şi grija pe care, puţină, ţi-o port, nu e nici un merit al meu, ci mai mult al tău, că mă îngădui!

— Dar eu îngădui pe toată lumea! exclamă, nestăpî- nit, aproape batjocoritor, Paul şi Krinitzki răspunse:

— Da, da... da, da! şi era evident că, într-o clipă, gîn- dul lui fugise la mare depărtare.

— Ziceai că nu crezi în viaţa de dincolo? îl întrebă Paul, care, în mod ciudat, simţea plăcere să-l necăjească, să-l înţepe pe acest om mare, a cărui respiraţie numai, putea să înfricoşeze şi să amuţească.

— N-am spus asta, dragul meu, îi răspunse cu bunătate Krinitzki, dar nu mai vorbi, fii bun, încearcă şi dormi un ceas!

— Nu mi-e somn!

— Nu-i nimic, stai cu ochii închişi şi gîndeşte-te la lucrurile cele mai mărunte.

— Nu pot! se plînse încet Paul, şi cînd dorm, mintea mea începe să uruie, totul devine foarte complicat, dacă îmi aduc aminte că am mers pe o stradă oarecare de la un pom, un salcîm, să zicem, pînă la alt salcîm, deodată apare în dreapta un gard şi nici măcar un gard obişnuit, ci unul pe care creşte iederă şi încă o iederă vie, înfloritâ, şi una din flori e ciudat de mare, ca o pîlnie violetă care e căţărată chiar pe vîrful ascuţit ca de suliţă al unui laţ şi mă priveşte numai pe mine, cu o insistenţă ciudată şi obositoare. Apoi, nici drumul acela, porţiunea aceea de drum dintre cei doi pomi nu e aşa de netedă cum ar trebui să fie cînd spui: — Am păşit repede de la un pom la celălalt! sau pur şi simplu: — Am trecut pe lîngă acei pomi! N-ai băgat de seamă, băicuţule, cînd visăm, simţim şi nevoia de a povesti cuiva, cu cuvinte, ceea ce trăim, adică ceea ce visăm, de parcă cineva ne-ar asculta în somn, sau întîmplările visului ar fi prea slabe ca să se sprijine numai pe ele singure! Uneori întîmplările se răresc sau dispar cu

totul şi încep să apară cuvintele, începi să vorbeşti şi încă cu atîta putere, cu atîta furie, încît sîntem auziţi nu numai de Cel care ne ascultă în somn, dar chiar şi de cei care dorm în jurul nostru sau veghează! Şi dacă îţi spui: — Bine, va să zică am trecut drumul, sau am mers în lungul unui gard cu iederă! şi te linişteşti singur căci ce poate fi mai inofensiv decît să mergi în lungul unui gard, chiar şi cu iederă (pentru că tu la început nu voiai să fie aşa, nu voiai decît un gard oarecare, cît mai şters şi mai monoton, dar iată, a apărut acel ochi violet, insistent şi nu mai poţi să-l dai la o parte şi-ţi spui resemnat, dar încă cu hotărîre) — Mergeam de-a lungul unui gard, cu iederă! şi în tot timpul cît mergi, acei cîţiva paşi, strîngi din dinţi, tot trupul ţi-e crispat şi picioarele îţi calcă apăsat, parcă ar fi de lemn şi trebuie să faci un mare efort să n-o iei la fugă, aşa cum trebuie că simţi cînd eşti noaptea într-un cimitir, sau treci printr-o curte lungă, străină, şi un cîine uriaş apare deodată, în spate, şi te urmăreşte cu botul ridicat, încordat tot. Da, te străduieşti să mergi cu pas egal deşi ar fi atît de bine s-o poţi lua la fugă şi numai din teama afurisită, tîmpită, ca acolo pe gard să nu mai apară şi ***altceva,*** în afara acelui ochi violet, atotştiutor, sau cine ştie, jos pe pămîntul pe care calci, să nu se ivească muchia unei pietre sau semnul roşu al unei cărămizi pe jumătate îngropate în pămînt aşa cum întîlneşti uneori cărămizi cu care sînt pavate trotoarele. Pentru că totul trebuie să rămîie cît mai simplu, cu cît mai puţine lucruri sau obiecte, cît mai aproape de ***nimic,*** pentru că numai nimicul e

odihnitor, poate chiar el e Dumnezeu! Nimicul nu se poate însă — se văieta Paul — dar măcar să poţi rămîne doar cu atît, încă e un cîştig, cu gardul cu iedera şi cei doi salcîmi, sau doar cu unul singur. Dar nu, mereu e cîte cineva răutăcios şi ne-maipomenit de treaz în timp ce tu dormi şi îţi asmute în somnul tău un lucru din acela mărunt, ca floarea de iederă care te priveşte, colţul ros de cărămidă, buruiana undeva alături şi buruiana aceea există în ciuda faptului, chiar a încăpăţînării tale de a nu o privi, de a privi măcar în direcţia ei şi cu cît stai mai mult cu gîtul ţeapăn şi trupul nemişcat, lemnos, cu atît ea înfloreşte mai deplin şi fiecare crenguţă devine mai distinctă, fiecare neregularitate a ei mai evidentă, fiecare frunză mai clară, aşa ca un desen chinezesc, în care poţi deosebi cea mai măruntă trăsătură; cea mai neînsemnată pată, cel mai mărunt vrej sau gol între frunze. De multe ori mi-am spus că desenele acelea complicate şi insuportabil de exacte ale chinezilor sau japonezilor nu sînt decît figuri văzute în somn sau în coş- mare. Şi apoi, cînd îţi dai seama că ai fost „surprins”, că nu mai eşti singur pe acea porţiune de drum atît de cenuşie şi de simplă, te opreşti, un fel de teamă te cuprinde şi simţi cu ciudă, cum începi să tremuri din toate încheieturile — da, corpul acesta al nostru e un mare laş, e cel mai mare laş cu putinţă! — pentru că nu ştii ce o să urmeze! Nesiguranţa aceasta e terorizantă şi stai acolo la mijlocul acelui drum, poate încă nici n-ai ajuns la mijloc, ci doar la o treime şi e deja acel ochi, insistent, care te priveşte,

bălăria care s-a împlinit pînă la cel mai neînsemnat amănunt, hrănindu-se tocmai din neatenţia ta prefăcută şi încordată, aşa cum unele femei se îndrăgostesc cu patimă tocmai de acela care le dă cel mai puţin atenţie, deşi, această mi se pare că am luat-o de undeva, dintr-una din miile de cărţi pe care le-am citit! — şi Paul gemu deodată, obosit, descurajat şi Krinitzki îl acoperi grijuliu pînă la bărbie, fără să mai zică nimic. Era tot ce putea să facă, sperînd că bolnavul va adormi, dar Paul continuă, cu un ton egal:

— ...Stai şi tremuri pentru că nu ştii ce va mai apare, ce lucru, ce obiect va sări pe acea porţiune de drum care se complică din ce în ce mai mult, insuportabil de mult, şi, deodată, o spaimă mare te cuprinde, că s-ar putea ca acolo, lîngă acel gard sau între cei doi pomi, între cei doi salcîmi, să apară totul, totul pînă la ultima consecinţă şi pînă la cea mai măruntă inutilitate... totul să fie în jurul tău deodată, înmulţindu-se cu rapiditate ca o molimă neobişnuită, ca un fel de holeră cu mult mai mare decît toate holerele şi ciumele la un loc, totul să se afle lîngă tine şi să rînjească satisfăcut, şi acel tot să fie chiar viaţa... e îngrozitor! — gemu Paul şi Krinitzki îl privi cu atenţie, ştergîndu-i din cînd în cînd fruntea de sudoare, pentru că transpira neîntrerupt şi ajunsese dureros de slab. Aiura oare?

Dar Paul deschise ochii chiar în acea clipă şi îl privi ţintă şi chipul mare, calm, al lui Krinitzki îl linişti treptat.

— Nu trebuie să fugi de viaţă! îl linişti acesta văzînd că bolnavul nu reuşea să

adoarmă — viaţa creşte din noi ca o bălărie, mereu, chiar şi în somn şi uneori această bălărie se usucă pe trupul omului şi atunci omul e mort. Nici nu e bine să te împotriveşti vieţii pentru că ea ne apără deşi se poate că uneori ne apără cu prea mare putere şi atunci ne ucide. Viaţa însă e în noi şi atunci noi sîntem viaţa şi e în afara noastră, aşa, ca o pasăre nevăzută, ca un porumbel, cum îşi închipuie unii şi desenează sufletul omului. Sufletul acesta locuieşte în noi, dar el nu e al nostru, el e tot viaţa noastră, dar e în acelaşi timp şi ***altceva*** şi acest altceva seamănă cu acele slugi sau sclavi ai oamenilor bogaţi din vechime, care îşi înjunghiau stăpînul cînd el era rănit de moarte sau cînd el le-o cerea, cînd trebuia păstrat ceva de un preţ cu mult mai mare decît trupul. Căci există ceva mai de preţ decît acest trup al nostru — vorbi uriaşul, deodată cu o voce mai scăzută — şi atîţia îşi întoarc capul de la acest ceva, de la acest dar prea mare ca să-l putem primi totdeauna cum se cuvine! Este El care vine să locuiască în noi şi noi nu-l primim şi-l alungăm departe de noi şi spunem şi strigăm sus şi tare că alungăm o umbră, o închipuire, aşa cum, uneori, cînd te apleci într-o noapte de iarnă pe geamul deschis, afară, te apucă deodată cineva de mînă! Da, există ceva mai de preţ decît acest trup pe care îl cinstim atît şi în care, adeseori, de mult, nu mai locuieşte nimeni, aşa cum slugile îngrijesc mereu o casă, curăţă pomii, mătură aleile cu pietriş, deschid primăvara geamurile ca să primenească aerul învechit, vopsesc uşile, dar stăpînul e plecat de mult

din ţară şi poate că e chiar mort pe undeva, iar casa lui străluceşte mai tare decît trupul lui în care intră încet viermii pămîntului...

Krinitzki vorbea încet, cu voce atît de joasă încît uneori abia se auzea pe el însuşi şi, de cîteva ori vru să se oprească, dar bolnavul, care părea că se linişteşte încet, tresărea şi deschidea ochii cu nelinişte cînd nu-i mai auzea vocea şi atunci, uriaşul continua să vorbească, ca şi cum ar fi spus o poveste, un basm cu monştrii răi şi buni.

— ...Dormi, dormi, dragule! îl îndemna încet uriaşul — dormi, nu te împotrivi somnului, dormi, somnul te vindecă, te întăreşte! şi îl mîngîia cu mîna lui mare, atît de mare încît acoperea faţa mică, cu ovalul feminin al bolnavului. Dar Paul nu reuşi să adoarmă şi după ce se zvîrcoli încolo şi încoace vreo jumătate de oră, se trezi brusc, se uită în jur, apoi se ridică în coate şi, în ciuda împotrivirii blînde a lui Krinitzki, îşi continuă povestirea.

— ...Bineînţeles că îl ajută pe Racolţea să-şi ducă barca lui acasă. În ciuda costumului său atît de pedant, a batistei albe, decorative, din buzunarul de sus al hainei sport, în mari carouri maronii şi a pantalonilor călcaţi impecabil, aviatorul locuia într-o curte cu mulţi colocatari, un fel de curte vagon, iar apartamentul pe care-l ocupa împreună cu numeroasa-i familie era extrem de strîmt şi de murdar. Două camere mici, o bucătărie şi un hol uriaş în care fuseseră îngrămădite toate mobilele familiei care nu mai încăpuseră în cele două cămăruţe şi de care fostul aviator nu se

putea despărţi. Erau atîtea lucruri inutile acolo încît trebuia să te strecori printre ele ca să poţi ajunge la bucătărie sau să treci în curtea din dos (casa avea două curţi) şi Paul putu să zărească în treacăt un bufet cu geamuri de cristal, un pian cu coadă care era aşezat ca un dulap, lîngă perete, o colivie uriaşă, goală, de care atîrnau ciucuri de mătase de toate culorile, rachete de tenis, tăbliile unui pat Bidermaier, cărţi în legătură de piele sau de pînză, aşezate în teancuri pe jos şi Paul se aplecă, neputînd să reziste tentaţiei şi ridică cîteva, dar erau în germană, tipărită în litere gotice, cu desene în tuş, unde puteau fi văzuţi bărbaţi în fracuri, femei cu rochii lungi, cu coafuri greoaie, caleşti sclipitoare trecînd printre clădiri cu acoperişurile masive, disproporţionate, baroce, care se păstraseră mai bine decît acei oameni şi îmbrăcămintea lor pentru că în unele oraşe Paul trecuse nostalgic pe lîngă asemenea acoperişuri inutile şi impresionante. O scenă, mai ales, reţinuse Paul, deşi privise cu totul grăbit în acele cărţi: într-un amurg, probabil, de toamnă, o alee într-un parc, în fund nişte arbori cu crăcile goale şi încurcate şi o bancă lungă, udă; în faţă două siluete, un bărbat tînăr, înalt, subţire, în redingotă, cu un baston cu mîner încovoiat, de argint, purtat de formă în mîna stîngă în timp ce salută, cu dreapta, cu un gest larg, pierdut definitiv pentru noi, oamenii de „astăzi”, fluturînd pălăria sa tare, neagră.. Şi o femeie, chiar în faţă, îmbrăcată în negru, cu o rochie lungă, simplă, cu o mică pungă din catifea în mîna stîngă, o „bursă” sau o „reticule”; braţul

stîng, tînăra doamnă şi-l ţine ridicat la pălăria largă, de fetru, de marginile căreia atîrnă o voaletă. Ceva neaşteptat de aţîţător urcă din acea scenă banală, din acea întîlnire convenţională, desenată în peniţă şi Paul, mult după ce aruncase cartea înapoi, pe maldărul unde o aşteptau atîtea scene asemănătoare, era încă captivat de ea. Se mai găseau acolo, cu precizie, atîtea ilustraţii posibile şi prin creierul înfierbîntat al lui Paul treceau deja alte şi alte cadre: un cîmp alb de zăpadă pe care stă îngenuncheată, căzută, o domnişoară, cu umbrela lungă trîntită lîngă genunchi, pe fundalul unor pomi subţiri, turnul abia profilat al unei biserici, o caleaşcă poate care se pierde în orizont, sau altceva, un interior încărcat cu obiecte greoaie şi inutile, o canapea largă de pluş pe care stă trîntită o femeie între două vîrste, într-o rochie bogată de tafta, ţinînd în mîna căzută în poală, inertă, o scrisoare desfăcută sau, mereu într-un acelaşi interior, o femeie în vîrstă, aşezată pe o canapea uriaşă, de colţ, care ciocneşte o cupă de vin cu un tînăr elegant care stă în picioare, în faţa ei, iar deasupra, pe perete, portretul mare, disproporţionat, al unui bărbat în haină de ofiţer, cu fruntea mică, părul lins, negru, ochii mici şi mîndri şi o pereche de mustăţi ţepene, ascuţite, sau un drum nisipos, cu o alee de pomi desfrunziţi într-o parte, desenîndu-şi arabescurile complicate ale crăcilor pe cerul vînăt, iar în prim-plan o cavalcadă de călăreţi din care se detaşează o pereche, iar el, bărbatul, coboară de pe cal, ridicînd ceva de jos, ceva nedistinct, un salon de bal, cu ofiţeri şi

doamne înfoiate, cu coafuri uriaşe, mişcînd evantaie, o stradă ploioasă, un şir de căleşti cu birjari cu prelate pe genunchi şi cîţiva pietoni care se zăresc trecînd prin stînga, dar sînt cu totul altfel de pietoni, femei în malacoave, cu şaluri de dantelă şi burse mari de catifea în mînă de care atîrnă ciucuri şi domni, cu ţilindru sau gambetă, cu bastoane şi umbrele negre, mari, cu ghete cu elastic şi pantaloni strîmţi, cu guler de catifea şi gulere tari, incomode…

Soţia lui Racolţea e o femeie comună, mică, grasă, cu obrajii foarte roşii care abia s-a întors de la „serviciu”, are un aspect de vînzătoare într-un magazin de sticlărie şi obiecte de uz casnic. Copiii stau cu toţii în bucătărie, unul din ei e bolnav, dar nu e culcat în pat, ci stă pe un scaun, înfofolit într-un şal enorm, murdar pe faţă şi pe mîini şi, dintr-o ochire, prin uşa întredeschisă, Paul poate constata că şi bucătăria e foarte murdară, cu teancuri de farfurii nespălate, cu resturi de mîncare şi zarzavat nespălat împrăştiat pe masa de lemn.

„Unde-şi ţine oare fostul aviator costumele sale spilcuite?” se întrebă Paul şi în clipa aceea soţia lui Racolţea îi aduce o ceaşcă mare cu cacao, atît de multă cacao încît probabil se afla acolo porţia copiilor pe o săptămînă. Paul vru să refuze, dar îi mai refuzase încă o dată o invitaţie la masă pe care n-avea cum s-o primească, se vedea cît de colo că oamenii abia aveau ce să mănînee ei înşişi.

Stînd cu ceaşca de cacao în mînă, îi aude vorbind în bucătărie şi mai ales vocea ei, un

timbru catifelat, insinuant, spunînd mereu următoarele:

— Ţi-am spus azi-dimineaţă să te duci să deschizi geamul dinspre curte, să aibă unde să pună femeia laptele şi a venit să mă caute pe mine, zicea că casa e închisă... a bătut la toate şolocaturile, dar nu mişca nimic... nici măcar nu dormeai, te ştiu eu, stăteai cu picioarele în sus şi fumai... sîmbătă seară vine o trupă de la operă din T. aş vrea să mergem şi noi...

— Aia? se auzi vocea plictisită a aviatorului, cu un timbru însă la fel de plăcut, probabil că aşa cum mulţi se însoţesc pentru că arată bine alături, sau au bani, aşa, cei doi din bucătărie se căsătoriseră pentru că aveau amîndoi, în ciuda atîtor deosebiri un timbru îmbietor — ăia? Iar vin vreo trei aşa-zis solişti, o primadonă hîrbuită şi o prezentatoare în rochie de tafta, cu unghiile proaspăt făcute încît sclipesc pînă în ultimul rînd al stalului şi orăcăie ceva pe scena aia cu scînduri şubrede, udată de curînd cu stropitoarea, aşa cum stropeam noi podelele la clasă, la ora lui Peteanu... dă-i dracului, mai bine ne ducem la cinematograf, dacă vrei te duc în fiecare, seară numai să mă scuteşti... cînd mă gîndesc numai la pianina aia gălbejită...

— Ce pianină? întrebă ea, oprindu-se pe loc — pînă atunci răsunaseră mereu zgomote de farfurii şi de scaune, uşa bufetului scîrţîind mereu, el probabil stătea cu picioarele pe un scaun şi privea visător în curtea plină de lături din spatele casei. Nu se auzi însă nici un răspuns.

— Bandă de ciubucari! răsună într-un tîrziu vocea lui, plictisită — vin aici şi cîntă, cum se produc muzicanţii ambulanţi prin bufetele de periferie sau de pe marginea lacului, în Bucureşti... tipi foarte distinşi, cu unghiile lungi şi gălbui, de-ţi vine mereu să-l rogi pe cîte unul să lase instrumentul deoparte şi să-ţi dea un recital de scobit în dinţi, mai ales cu unghia de la degetul mic. Mergem, dacă vrei tu, dragă... dar să nu-mi pretinzi să fiu atent...

— Snob împuţit ce eşti! se auzi vocea ei, ce fel de roşii ai cumpărat? Nu-s bune nici de ciorbă, toate-s chioare!

— Cum sînt?

— Du-te dracului! Mi se pare că faci pe manieratul şi cînd te duci la piaţă, numai ca să întorci pe dos fîşneţele alea de la ţară care se coboară acolo, la marginea apei, şi-şi fac nevoile înainte de a da deoparte marama de pe coşul de brînză!

— Aoleu! se auzi vocea lui.

Deodată Paul tresări cu putere: chiar lîngă scaunul lui pe care se hîţîna la stînga şi la dreapta, stătea un cîine, murdar tot şi gîfîind într-un fel prietenos. Animalul încerca să-l lîngă şi el se trăgea cu teamă şi scîrbă într-o parte, încercînd să se împuţineze pe scaunul lui. Se auzi, apoi, vocea ei:

— Valo, ce faci? De cîte ori trebuie să te chem, blestemăţie?

Apoi, Paul, ascultă o voce catifelată, caldă, lîngă umărul lui, cînd ridică privirea, ferindu-se mereu de cîinele acela răpănos care acum îi amuşina picioarele:

— De ce n-o bei toată? E destul de dulce? Ţi-e teamă de Valo?

— Nu... spuse Paul, perplex şi încercă să atingă animalul, dar era imposibil. Ea se aplecă şi îl luă în braţe, admonestîndu-l cu o voce răsfăţată:

— Iar te-ai tîrît în nisip? Abia azi de dimineaţă te-am schimbat! Unde ţi-e linguriţa?

— Mi-a furat-o fiul căţelei! spuse cîinele, cu o mare distincţie.

— Ha! Ha! făcu femeia şi îl duse dincolo şi Paul o auzi spunînd, probabil lui Racolţea:

— Ai auzit cum îi spune Valo, băiatului lui Sică? Fiul căţelei!

— A moştenit imaginaţia ta greoaie! răspunse el.

— Băiatului îi era frică de Valo! o auzi Paul şoptin- du-i, era cît p-aci să se urce pe scaun de frică, doar băiatul...

— Poate din scîrbă! răspunse aviatorul, nu vezi ce îngălat e?

— Peşte! strigă ea, aşa ai fi şi tu, dacă nu te-aş fitirisi toată ziua... sînt sigură că şi băiatului i-ai spus că lucrezi ca tehnician!

— Taci! spuse el, vorbeşti prea mult, prea des şi prea tare!

— Valo, se auzi vocea ei, lasă cuţitul acolo... unde a rămas Tili? Ea n-a fost cu tine?

— Se joacă sus în pod cu fiul gestionarului! spuse cîinele, foarte distinct.

— Lui cum îi spui?

— Lui? Ha, ha! rîse cîinele, lui îi spun „domnul cu rîia”

— Ha, ha, ha! rîse maică-sa — ai auzit: „Domnul cu rîia”. De unde ai mai scos-o?

— Asta pentru că se spală în fiecare zi de trei ori. Tili stă toată ziua cu el, ba în pivniţă, ba în vreun pod.

— Şi ce fac? se auzi vocea ei, indiscretă.

— Auzi? strigă aviatorul furios şi Paul îşi dădu seama că el vrea să-l facă atent, deşi probabil că i-era lene să se mişte:

— Ai mai auzit aşa ceva, tinere? Ca un copil s-o strice pe mama lui? Hai? Ce n-am reuşit eu, cu experienţa mea!

— Ha, ha, ha! Ha, ha, ha! rîdea aţîţată femeia, de ceva.

— He, he! rîdea cîinele concesiv — he, he!

Pe lîngă Paul trecu Tili, ca o furtună şi intră în bucătărie şi, deşi o urmări cu atenţie, el nu observă nimic deosebit. Privi cu atenţie fiecare centimetru al rochiei ei subţiri, strîmte, decolorate, dar nu descoperi nici urmă de paie sau cîrpe vechi, murdare, aşa cum se găsesc prin poduri. Sau „iarbă de mare” cu care se căptuşesc canapelele explodate care se află prin poduri, şchioape şi îmbietoare sau litere căzute din ziare vechi care mucegăiesc în teancuri. Poate dacă fata s-ar fi apropiat de el ar fi putut să deosebească mirosul acela de mucegai stins, uşor, care se ridică din cărţile vechi, miros care îi plăcea lui atît de mult. Se trezi dorind ca fata să se întoarcă şi să se apropie de el.

— Ce familie! spuse Racolţea ieşind din bucătărie, cu cămaşa descheiată, însă cu cravata la gît, ce familie!

— Dan a trimis pe cineva să spună că îl aşteaptă pe băiat la ei la masă! se auzi vocea ei din bucătărie.

— Cînd? întrebă aviatorul peste umăr.

— Mai demult, imediat după ce aţi ajuns, am uitat să vă spun! Ha, ha, ha!

— Ce s-a întîmplat? întrebă nervos Racolţea.

— Nimic, prostule! Valo, Valo, stai jos!

— Vino! îi spuse încet aviatorul lui Paul, am să te conduc! Faci foarte bine că nu vrei să întemeiezi o familie... stai puţin! şi reveni în curînd cu un obiect mare sub braţ.

— Ţi-o dăruiesc! spuse. Paul privi cadoul mai de aproape: era o casetă lucrată în traforaj, un model foarte complicat, în orice caz, sus, pe capac se putea deosebi o căprioară alergînd, hăituită de cîini, printr-un luminiş de pădure. Înăuntru era căptuşită cu mătase azurie, pătată de grăsime într-un loc.

Paul vru să refuze însă Racolţea insistă cu energie şi-l scoase pe stradă ţinîndu-l de umeri.

— Mai vino pe la noi... îl invită el, ducîndu-l pînă la colţul străzii — mai ales la mine. Eu sînt în fiecare dimineaţă acasă. Am nevoie de o prietenie, ceva care să mă scoată din vulgaritatea unei familii. Să ştii că nu sînt trist, toate sînt la fel. Din clipa cînd începi să torni la copii. Copiii mei mă vor dispreţui cînd vor ajunge mari şi asta va însemna că rolul meu se va fi isprăvit. Te rog să transmiţi salutări fratelui dumitale, deşi eu nu-l cunosc. De altfel, eu cunosc puţină lume aici. Nu vreau să mă afund definitiv în provincialitatea asta groasă, care te vindecă perfect de plămîni, chiar şi de cap, numai ca să-i poţi suporta mai bine trivialitatea. Altfel ar trebui să ne sinucidem? Te-ai gîndit

vreodată să... şi făcu cu mîna un gest iute, în dreptul gîtului.

Ajunseră la colţ şi stăteau faţă în faţă, iar ochii fostului aviator sclipiră o clipă cu atîta stranie ferocitate, încît Paul îşi aminti fără să vrea de gestul pistruiatului.

— Bineînţeles! spuse el, ca să nu-l contrazică.

— Fă-o! îl îndemnă Racolţea rîzînd, cu o curtoazie neaşteptată şi înainte de orice, mai vino să mă vezi. S-ar putea ca într-o zi să o şterg din hîrdăul ăsta. Deşi aici, totuşi, însemn ceva, cel puţin în ochii soţiei mele, care a fost femeie în casă şi e încă şi acum paralizată de uimire că m-am însurat cu ea, că m-am coborît pînă la ea.

Apoi se aplecă la urechea lui Paul şi îi spuse confidenţial:

— Ştii, aş vrea să mă uşchese... s-o întind peste graniţă! De asta am cumpărat barca. Am pe cineva la T. care... în sfîrşit, nu te mai reţin, du-te la masă... la revedere, tinere! Şi îl salută destul de rece după care se înapoie. Paul se întoarse de cîteva ori în urma lui, crezînd că Racolţea va întoarce capul, sau îi va face vreun semn cu mîna. Paul voia să-i arate, măcar în acest fel, simpatia pe care i-o cucerise aviatorul şi aproape că mergea pe stradă ca racul, cu spatele înainte, ca unii copii înainte de a împlini vîrsta greoaie de zece ani. Cînd Racolţea intră pe poarta casei sale, Paul se ridică literalmente pe vîrfuri şi dădu din braţe, dar celălalt nu-l văzu sau se prefăcu doar, intrînd în pielea sa de cap de familie. Avea totuşi o profesiune şi nimeni nu renunţă, în zilele noastre, prea uşor la o profesiune.

La cîţiva paşi doar, Paul se lovi aproape piept în piept cu liceanul, care îi zîmbi de parcă ar fi întîlnit un foarte bun prieten.

— Lila şi cu mine te aşteptăm cu masa... nu vrei să vii la noi?

— Ba da! admise Paul, fîstîcindu-se căci îşi închipui că „Lila” trebuie să fie apariţia aceea în negru, de pe decovil — am fost la Racolţea şi începu repede să povestească ceva, plin de voie bună şi ca să-i arate pistruiatului toată simpatia sa.

— Palavre! declară acesta, nu cred o vorbă din ce spui!

Văzînd însă că Paul se posomorîse brusc, el rîse cu bunăvoinţă, îl prinse de mînă cu afecţiune şi spuse:

— Nu trebuie să te formalizezi, eu nu prea îmi controlez limbajul. Toată lumea e însă de acord, pe aicea, că eşti un tînăr foarte inteligent. Sînt mîndru de prietenia ta! — şi îl privea drept în ochi şi Paul se miră ce amabil, chiar frumos, putea deveni băiatul acela fără tată. Poate nu era decît unul din acei numeroşi orfani care nu vor să fie compătimiţi şi uneori sar peste cal.

— Nu ţi-a spus femeia aceea că te aşteptăm? îl întrebă el pe Paul, mergînd cu indolenţă pe lîngă un gard putred, nesfîrşit, urnindu-şi picioarele încălţate în nişte tenişi vechi.

— Ba da, admise grăbit Paul, dar ea însăşi uitase şi apoi, trebuia, oricum, să pregătesc o ieşire!

Dan îl privi zîmbind peste umăr, umblînd cu mersul lui legănat:

— Văd că aviatorul ţi-a făcut un cadou?! — şi privi caseta.

— Da! făcu Paul cu însufleţire şi i-o întinse, spunînd: — E opera unui unchi al său care a murit în primul război mondial. Era comerciant şi în orele libere lucra la traforaj tot felul de obiecte de toaletă. Am văzut la el două oglinzi de mînă, lucrate în lemn, cu un chenar complicat de ghirlande şi flori, una mai mare şi cealaltă mai mică, încă o etajeră, mai urîtă ca asta şi degradată deja şi un dormitor întreg pentru păpuşi, două paturi, un dulap, masă, scaune, toate în traforaj, cu o migală şi îndemînare uimitoare! Mi-au arătat şi cîteva fotografii ale acestui unchi-artist: un mic om rotofei, tuns, cu mustăţi lungi, ungureşti, îmbrăcat „sporit”, cu haine în carouri şi pantaloni bufanţi, sau cu o haină largă de piele şi o pălărie vînătorească...

În timp ce Paul vorbea, celălalt scoase din buzunar o curelușă subţire din piele şi se juca cu ea, şfichiuind copacii sau bălăriile pe lîngă care trecea şi uneori, uşor, chiar propriile-i picioare. Apoi, neatent la cele ce povestea cu o anumită pasiune, Paul, îl şfichiui şi pe el, nu prea tare, peste picioare:

— Doare? întrebă el zîmbind şi Paul făcu grăbit un semn că „nu” şi continuă să vorbească de acel unchi care lucra la traforaj.

— Ia-o înainte! îl rugă pistruiatul pe Paul şi acesta întrebă: — De ce? dar celălalt insistă: — Haide, ia-o înainte! Cu un asemenea ton încît Paul îl ascultă şi continuă să vorbească ca să nu-i dea celuilalt impresia că fusese nedelicat. De altfel,

drumul era destul de larg în acel loc, se putea merge însă şi în acest fel. Apoi, deodată, Paul simţi o usturime vie peste picioare şi vru să se întoarcă sau să se oprească, dar Dan îi spuse, cu o voce blîndă, caldă:

— Nu te opri, mergi înainte!

Şi Paul îl ascultă, deşi nu ştia încotro să meargă, uitase unde fusese în aceeaşi dimineaţă şi luase barca. Cîteva minute nu se întîmplă nimic, apoi simţi o usturime în lungul spatelui, şi peste ambele mîini, încît şi le trase ca fript. Nu îndrăzni să se oprească, de parcă n-ar fi simţit nimic. Apoi, deodată, încă o lovitură ascuţită peste picioare încît nu se mai putu stăpîni şi sări într-o parte, iar ochii se umplură de lacrimi şi începu să vadă foarte prost.

— N-am vrut să te lovesc aşa de tare! spuse pistruiatul, apoi văzînd că Paul tace, înfricat, îi dădu biciuşca şi îl rugă:

— Haide, loveşte-mă şi tu dacă crezi că... haide, lo- veşte-mă, te rog eu!

Paul însă refuză şi încercă să zîmbească, spunînd că nu e nimic grav, că se speriase mai mult decît îl duruse, deoarece se gîndea tocmai la anumite lucruri.

— Laşule! făcu celălalt cu dispreţ şi acest cuvînt îl atinse pe Paul cu mult mai dureros decît loviturile de adineauri — eşti un laş şi un mincinos, eşti un individ foarte periculos! Îndrăzneşti să spui că nu te-a durut, atît de jos poţi să decazi, faci pe manieratul şi pe băiatul de familie bună cu mine, numai pentru că eu nu am tată, crezi că n-am văzut cum rîdeai cînd mi-a luat undiţa tîmpitul ăla şi m-a lovit, numai pentru că...

Paul încercă să se dezvinovăţească, arătînd că totul nu e decît o neînţelegere, dar primea mereu lovituri peste picioare şi peste mîini pe care şi le ascundea cu greu deoarece trebuia să ţie şi caseta şi deodată, pistruiatul îi spuse cu asprime:

— Să nu încerci să fugi, căci altfel vin după tine şi te calc în picioare! Pune caseta jos! Pune caseta! Jos!

Paul îi dădu ascultare şi liceanul începu să-l lovească din nou pe unde nimerea, de la brîu în jos. Nici o clipă însă lui Paul nu-i trecu prin minte să fugă, nici chiar cînd se deschise un geam, de la o casă de vizavi şi apăru capul unei femei tinere, care-i strigă lui Dan:

— Ticălosule! De ce-l baţi?

Pistruiatul se opri, puţin surprins, apoi îşi vîrî cureluşa în buzunar, cu un aer stupefiat de parcă ar fi fost brusc trezit din somn, îl luă de braţ pe Paul şi îi spuse, cu prietenie:

— Să mergem! Stai, am uitat caseta!

Şi se întoarse cîţiva paşi şi luă caseta aşezată jos, lîngă gard.

— Nemernicule! continuă să strige femeia de la geam, crezi că nu te cunosc? Am să vin să-ţi scot părul din cap, derbedeule!

— Vino! îl îndemnă liceanul pe Paul, ţinîndu-l uşor de braţ. Avea faţa răvăşită şi o urmă uşoară de spumă în jurul buzei de jos — am întîrziat foarte mult! Ea ne aşteaptă, ai să vezi, e o femeie minunată! Cred că nu eşti supărat pe mine?

— Nu, nu! bolborosi Paul, lăsîndu-se dus şi începînd să se gîndească la Ea, la faţa ei ca o icoană vie, sau la privirea ei lungă şi tristă, atît de depărtată şi tristă.

...Masa fu însă oarecare, chiar ciudată. Bucatele se răciseră între timp pentru că Ea îi aşteptase pe cei doi mereu punînd şi luînd oalele de pe foc. I se cerură scuze că mănîncă în bucătărie — lucru pe care Paul îl găsi foarte normal, ba chiar dădu asigurări că se simţea foarte bine acolo, era chiar mult mai familiar, lua totul ca dovadă de încredere care i se dădea lui, un străin, mai ales că acolo (bucătăria era uriaşă, cea mai mare încăpere a casei) se găsea şi o maşină de tricotat, la care lucra Ea, iar în jur, printre diverse sorturi de lînă, de culorile cele mai îmbietoare, tot felul de mosoare şi de aparate, caiete de modă străine, un mulaj de carton, un fel de manechin pe care era lipită parcă o jumătate de jerseu roşu.

După supă, care fu excelentă, se servi un fel de rasol, din carne de vită, cu cartofi înăbuşiţi şi sos de „ai”, adică de usturoi şi atunci se urcară şi cele două găini pe masă. Erau nişte găini mari, le puteai greu deosebi de nişte cocoşi mai tomnateci şi îi ciuguleau ei din mînă. Una din ele însă, o ciupea de păr, uneori şi de faţă, cu lovituri puternice de plisc, dar pe ea nu părea s-o doară sau se stăpînea atît de puternic ca să nu observe musafirul lor, şi lui Paul i se rupea inima de milă şi ar fi vrut să plîngă cu lacrimi grele, nu atît pentru felul în care o ciupea acea pasăre cît pentru eroismul ei tăcut.

Pistruiatul însă rîdea mereu de cîte ceva, neprivind spre ea, prefăcîndu-se că nu e atent, dar Paul era convins că ştia tot ce se petrece şi în mod intenţionat ocolea cu privirile faţa mamei sale vitrege. Ceea ce era aproape la fel de neplăcut era că păsările

începură apoi să se plimbe gînditoare pe masă şi chiar să murdărească masa şi Paul trebui să mănînce cu multă abilitate, nu numai ca să se ferească de ele, dar să şi salveze aparenţele aşa cum făceau gazdele sale şi cum probabil era de bon ton. Adevărul era că nu-i mai făcea nici o plăcere acea masă, deşi îi era încă foame, îi fusese tot timpul foame şi ea era acolo şi îl servea cu atîta graţie — nu era ea oare „simpatia" lui? şi la sfîrşit, cînd el mulţumi de masă cu o frază exagerat de amabilă şi întortocheată, nu se aplecă ea repede şi îl mîngîie pe păr?!

Păsările însă se aşezară la un moment dat ca şi cum ar fi vrut să adoarmă şi erau atît de mari încît ocupară toată masa şi Paul trebui să se ridice, deşi nu-şi mîncase budinca de caramel, prăjitura sa preferată. O pasăre îşi întinsese vîrful unei aripi peste farfurioara sa şi cînd, cu un gest furişat, el vru să o tragă, ea întoarse privirea spre el — deşi s-ar fi putut să fie o pură întîmplare — şi el trebui să renunţe. Se sculă astfel flămînd şi nemulţumit, profund nemulţumit de un lucru pe care nu putea să şi-l explice prea bine. Ar fi vrut să iasă din bucătăria aceea în care tronau acele păsări — abia acum îşi dădu el seama cît de periculoase puteau deveni păsările din curte şi fu foarte uimit că le dăduse atît de puţină importanţă pînă acum. Într-adevăr, erau fioroase, mai fioroase mult decît cîinii de care el avea o spaimă încă din copilărie cînd fusese închis mai mult de o oră cu unul într-o cameră, un animal gălbui şi lăţos, care mîrîia din cînd în cînd la el, cu o ură care îl încremenea deşi toată lumea îl asigura că e un cîine

inofensiv. Dar cîinii aveau totuşi ceva omenesc în privire uneori, pe cînd păsările, abia acum îşi dădu seama Paul, erau reci şi lipsite cu totul de imaginaţie. Şi ce crude erau, cum putuseră să o ciugulească pe ea, deşi nu se apăra în nici un fel! Paul se cutremură cînd îşi aminti ce uşuratec trecuse el mereu pe lîngă ele, în atîtea curţi, cum se amuzase chiar de prostia şi stîngăcia lor! Niciodată, de acum înainte nu va mai face o asemenea imprudenţă, păsările acestea trebuiau cel puţin ocolite cu grijă, chiar respectate dacă nu, măcar de formă, nu trebuia în nici un fel să glumeşti sau măcar să zîmbeşti în preajma lor, căci iată cît puteau fi de susceptibile! Cum de nu-şi dăduse el seama, păsările erau nişte monştrii, adevăraţii monştrii şi oamenii şi el însuşi, mai ales, ce inconştient! Oricum, el era complicele oamenilor şi ele îl puteau privi cu bănuială!

Şi cum minimalizase totdeauna ghearele lor, care erau uriaşe, de culoarea oţelului şi apărate ca de nişte mănuşi de metal, din zale, de pielea aceea solzoasă lipită chiar pe os, sau ciocul lor încovoiat, atît de puţin asemănător cu gura noastră, a oamenilor! Abia acum îşi dădu seama Paul că animalele cele mai apropiate, cele mai prietenoase omului erau totuşi acelea ale căror corp aveau apropieri, asemănări, măcar parţiale, cu corpul nostru şi chiar gura unui lup avea totuşi buze, o coroană dentară, nări chiar, o limbă moale, musculoasă, era ceva dezarmant în toate astea şi apoi, blana! Dar ciocul acestor monştrii insensibili nu semăna cu nimic din corpul nostru şi asta era în-

grozitor: un fel de unghie lungă, îngustă, de parcă un deget al cuiva se acoperise brusc cu pene şi vîrful degetului aceluia răutăcios se prefăcuse deodată în cioc sau penajul care nu era făcut decît pentru a ascunde acea unghie monstruoasă. La cine văzuse el o astfel de unghie, fusese uşuratec la culme, poate că nu era doar o simplă unghie nefirească, ascuţită şi repulsivă, ci poate că se pregăteau şi fulgi acolo, în jurul ei, fulgii, penele păsărilor uriaşe. Ce periculoase sînt aceste păsări şi ce numeroase sînt ele în lume şi cu cîtă inconştienţă se înconjoară oamenii de ele! Iată, el ştia acum adevărul, printr-o întîmplare aflase adevărul şi îi va avertiza, va striga tuturor în faţă pericolul la care se expun cu toţii, adevăratul pericol! Poate încă nu e prea tîrziu, poate se mai putea face ceva! Cu nici un preţ însă ele nu mai trebuie cultivate, îngrijite, cu atît mai puţin tăiate, asta ar putea în orice clipă provoca dezastrul, cel mai bine ar fi dacă s-ar instala o mitralieră camuflată în dosul fiecărui gard de sîrmă sau nu... era şi asta un mijloc prea hazardat poate sînt cu mult mai inteligente decît... nu, nu, trebuia găsit altceva, ceva în aparenţă mai inofensiv, altceva aproape pueril, dar dacă... da, dacă e făcut cu iscusinţă, să lichideze fulgerător... dar era oare bine să se gîndească la aşa ceva? Iată, amîndouă păsările îl privesc, cu capetele aplecate şi masa de lemn se îndoaie sub greutatea lor, ea s-a retras neputincioasă la perete iar pistruiatul rîde la nesfîrşit, se preface că nu a observat nimic, a fost de altfel cel mai îndemînatec dintre toţi, a reuşit să-şi mănînce şi budinca în ciuda

faptului că ele... şi chiar a continuat să rîdă mereu, inventînd diverse pretexte!

Ea însă era cea mai de plîns, cît timp se găseau ***ele*** acolo, era imposibil să se apropie de maşina ei de tricotat! Dar cum au permis ei ca ele să intre acolo? Dar, ce să mai vorbim, în cîte bucătării, mai ales în provincie, nu intră şi ies păsările, fără nici o supraveghere...

Ea îl îmbie pe Paul să se culce, dar el se eschivă, spu- nînd că trebuie să meargă la uzină, să-şi facă vizitele medicale. Trecuse o singură dată, în timpul zilei pe acolo, dar trebuia să se ocupe serios de acum înainte, lui îi făcea foarte bine o muncă asiduă, regulată, îşi găsea echilibrul în asta. Deşi, era adevărat, el nu putea să suporte mult timp aceeaşi muncă şi, pentru că, oricum, nu se putea schimba profesiunea în fiecare an, el prefera să schimbe localitatea. Era atras mai ales de localităţile de munte, aici era mai multă linişte şi aerul curat, tonic. Nu observase ea oare, că erau cu mult mai mulţi oameni decît păreau care erau abrutizaţi de acelaşi fel de ocupaţie, simplă şi mecanică, dar puţini aveau curajul să o recunoască, aşa ca el?! Şi mai puţini să reacţioneze energic la asta, să facă ceva, să întreprindă ceva, să fugă din calea distrugerii şi a animalităţii. El era taxat, o ştia, ca vagabond, un fel de vagabond mai blînd, inofensiv, un vagabond harnic, dacă există o astfel de expresie, cei de la serviciul personal îl priveau mereu amuzaţi de din-colo de ghişeele lor, dar el nu le putea explica tuturor că respectabilitatea e un avantaj care se plăteşte scump, uneori

exagerat de scump, sîngeros de scump, prin detracare, alcoolism, poligamie, arivism chiar şi toate relele complicate care ţin de acest cuvînt, inclusiv delaţiunea.

Sigur, se putea ca toate acestea să nu fie decît un pretext abil de a hoinări mereu, dar cît timp nu are o familie...

Paul se trezi şi, spre spaima sa, era singur. Nici urmă de Krinitzki şi el aşteptă răbdător cîteva minute, fiind convins că uriaşul trebuia să apară de undeva. Nu venea nimeni însă, un zgomot insuportabil de voci, fum de ţigări proaste, răsucite din tot felul de plante îl înăbuşea şi asurzea. Se ridică puţin într-un cot şi zări nemaipomenit de mulţi oameni în jur; cu toţii se aflau într-o mare fierbere, Paul îşi dădu seama, erau nu numai cei care locuiau în dormitor, nici măcar lucrători din uzină, ci feţe străine, oameni îmbrăcaţi elegant, priviri hotărîte, reci, indiferente, arogante.

Era de-a dreptul insuportabil şi Paul îşi dădu seama că va trebui să iasă neîntîrziat de acolo. Se îmbrăcă cu greu şi apoi se dădu încet jos din pat; fiecare mişcare o făcea cu prevedere, îşi calcula dinainte, din ochi, fiecare gest, orice pas. Nu voia să cadă cel puţin cît timp se afla acolo şi ar fi putut fi remarcat. Îi era teamă mai ales că cineva l-ar fi putut opri şi întreba unde se duce. Nimeni însă nu avea grija lui şi el ajunse, după destul de multă vreme la uşa dormitorului; ce grozav era aerul de afară şi Paul îl primi în plin, cu o lăcomie imprudentă şi fu aproape să cadă. Se agăţă însă, cu o crispare uriaşă, de vrejul gros şi

uscat al unei viţe de vie care creştea chiar lîngă uşă, aşa cum, cînd era mic, era să cadă sub gheaţa unui rîu, într-o iarnă şi cineva îi întinsese, în ultima clipă, o creangă de care putu să se prindă cu mănuşa îngheţată. Astfel se prinse acum de acest vrej. Cînd îşi reveni, văzu lîngă el un bărbat cu un lighean în mînă şi cu un prosop pe cealaltă, cineva pe care nu-l cunoştea.

— Ce-ai? îl întrebă acesta, eşti alb la faţă ca hîrtia. Stai numai un minut că mă întorc şi te ajut... stai numai un minut! şi plecă, undeva, grăbit, cu ligheanul lui şi Paul făcu tot ce-i stătu în putinţă ca să nu mai fie găsit acolo. Nu voia să se întoarcă în cabană, deşi habar nu avea încotro s-ar fi putut duce şi, mai ales, cît timp putea rezista.

Puterile îi reveniră însă, încet, încet, şi el mergea, gîndindu-se cu recunoştinţă la trupul lui, pe care îl simţea că tremură de încordare, transpirînd tot de efort şi, mai ales, de spaima efortului. Într-adevăr, trupul lui gîndea singur, se dirija singur, el nu l-ar fi putut conduce nici un metru; trupul lui avea propria lui inteligenţă, nu numai instinct, dar şi inteligenţă, şi aşa, cum, ade-seori, el ascultase de inteligenţa lui, a creierului şi inimii sale, acum, cu toţii — gîndea Paul — ascultau de inteligenţa lui, a trupului, deodată apărută, mai modestă poate, mai puţin orgolioasă, dar iată cît de prezentă, ca un prieten durabil şi nevăzut.

Trecînd pe lîngă o brutărie şi, pentru că avea nişte mărunţiş în buzunare, intră şi îşi cumpără un sfert de pîine neagră. Avea suficient ca să-şi cumpere şi albă dar, nu ştiu cum, pîinea albă îi făcea greaţă acum.

Mergea şi muşca încet, temător din pîine şi, după destul de multă vreme, cînd uitase deja de dormitor şi de propriul său trup, o femeie îl agrăi, întrebîndu-l dacă nu e bolnav.

— Ba da! răspunse el şi adăugă că se duce la policlinică. Avea — îşi găsise pe loc o boală — dezinterie, dar era pe sfîrşite. Dădu atîtea amănunte, încîntat de viclenia sa încît femeia începu să se plictisească, lăsîndu-l să plece în plata lui.

„Trebuie totdeauna să suferi de ceva anumit — se gîndi Paul, înviorat de minciuna sa — bolile fără de nume, care nu pot fi numite, te pot face foarte suspect în ochii altora, mai ales a oamenilor cumsecade. Cine îndrăzneşte să sufere de o boală necunoscută? Cine are acest curaj?”

Ajunse în centru şi începu să tîndălească prin faţa unor vitrine, muşcînd mereu din pîinea sa. Îi plăceau mai ales obiectele de cristal, serviciile de porţelan cu acelaşi desen pe fiecare farfurie, cît de mică, ca un fel de blazon şi îşi spuse că astăzi, în vremea democraţiei, fiecare putea să-şi permită în definitiv, un blazon. Trecu apoi prin faţa librăriei dar, spre uimirea sa, nu se opri de fel, nici măcar nu se uită în vitrină; îi era, nu ştiu cum, silă de cărţi şi se gîndi că asta nu era decît o urmare a bolii, probabil va trece curînd. Principalul acum însă era să meargă, să meargă cît mai mult chiar şi aşa, încet, oprindu-se din cînd în cînd aşa cum fac oamenii bătrîni, sub diferite pretexte, ba un salut, ba privind un stîlp de afişaj pe care se găsesc afişe vechi de cîteva luni, ba vitrina mare a unei giuvaergerii, ornată cu pluş albastru şi în care nu se găsea nici o biju-

terie, nici măcar o imitaţie oarecare, sau chiar mica tejghea, în stradă, pe care se găsea un borcan cu bilete de „Loz în plic”.

Lui Paul însă nu-i plăcea să asiste la „încercarea norocului” şi acest ultim „pretext bătrînesc” pentru a se opri şi a-şi trage răsuflarea, îl respinse cu o anumită, aproape caraghioasă indignare. Un gust aprins polemic îl cuprinse chiar, în timp ce trecea pe lîngă un astfel de „funcţionar al străzii”, un individ cu o figură tristă, ipocrită, cu un minunat păr alb pe care îl murdărea însă cu un basc soios, înconjurat de cîţiva derbedei.

„Am ajuns eu oare atît de jos! vociferă Paul în cutia îngustă, vibrîndă, a trupului său. Încît să apelez la noroc? Norocul de acest fel e mai rău decît o sinucidere onestă! Ar fi un protest mut, chiar o ingratitudine faţă de Acela care mi-a dăruit atîtea lucruri, pe care, e adevărat, eu le pun în valoare, uneori, într-un mod destul de ciudat! De vină e însă slăbiciunea mea, dar nu norocul meu... vorbesc bineînţeles de norocul adevărat, cel mare, cel unic!”

Paul gîndea cu multă furie cele de mai sus şi vorbea într-adevăr şi, cum era singur, glăsuia cu voce tare, încît cîţiva întoarseră amuzaţi capul. Paul observă şi acest lucru, dar prefera să treacă drept un original decît un bolnav. Pe un original nimeni nu sare să-l ajute cu sfaturi plicticoase ca să-i tulbure o plimbare atît de neaşteptată şi de atîţătoare ca o mică aventură.

„Şi-apoi, gîndea mai departe Paul care nu renunţa aşa de uşor la o ceartă gata pornită, norocul acesta care se vinde pe stradă, nu e

pentru mine... aş fi un hoţ dacă aş vîrî mîna în acel borcan cu un medalion de bilete verzi la gît, să scot un bilet. Ce ruşine dacă ar fi un bilet cîştigător, un sărman bilet cîştigător! Nu ar fi un semn sigur al înfrîngerii mele, al neputinţei mele, un regret profund al naşterii mele sărăcăcioase? Ce bogat sînt eu însă la naştere, cu mult prea bogat pentru acest secol! Dar nu, de ce, acest secol e la fel de bun ca oricare altul, sînt foarte mulţumit de el şi... cred că şi el e mulţumit de mine, poate e chiar singurul mulţumit, în absenţa părinţilor, dar, într-un fel, e şi el părintele meu. Părintele părinţilor mei cum se zice în Biblie!”

Ajunse în faţa uriaşei biserici catolice şi intră — era unul dintre cele mai bune pretexte pentru că biserica avea şi bănci — şi el se aşează pe una din ele, chiar în fată. Era frumos acolo, altarul atît de descoperit, erau chiar mai multe altare, cu statui elegante, tablouri mari în care madone albastre, gingaşe, cu mîini albe, cărnoase, tremurînd de sensualitate, priveau într-un focar de raze de culoarea mierii vechi, sau îl ţineau pe pruncul Iisus, gol, lîngă un sîn plin, trufaş, acoperit cu volane greoaie, după moda flamandă. În fund chiar, deasupra altarului, se găsea o coborîre de pe cruce, uriaşă, încadrată într-un dreptunghi de becuri electrice, şi mai sus (biserica avea pereţi foarte înalţi) o cruce uriaşă, electrică, urca mereu privirile.

În biserică era puţină lume şi în afară de tradiţionalele bătrîne şi moşnegi care semănau atît de mult între ei de parcă şi-ar fi dat seama de zădărnicia mimării vreunui

sex care să-i separe, Paul descoperi surprins cîţiva bărbaţi rugîndu-se, oameni în toată firea, cu afacerile încă prospere. Ce să-i fi adus oare aici? Erau oare atît de înţelepţi sau simţeau nevoia de singurătate ca şi el? Erau şi cîteva femei, tinere sau mai puţin tinere, care se rugau cu o evlavie plină de speranţă, care se dăruiau cu încredere vieţii de apoi, probabil, tocmai pentru că viaţa asta de aici părea încă atît de lungă, atît de „nesfîrşit de lungă” cum spunea Krinitzki.

Era foarte bine acolo, aproape la fel de bine ca sus pe munte şi deodată, Paul îşi dădu seama că intrase acolo tocmai pentru că nu avea puterea, acum, de a urca strada aceea lungă, care se termina atît de comic într-un luminiş. Aici însă era un munte încremenit, un munte cu galerii interne aşa cum sînt unele mine, cu statui amabile a unor oameni care au suferit mult, se spune şi acum pot vindeca de suferinţă. Ei erau regii acelui munte gol şi atît de sonor.

Paul rămase multă vreme, eu aceeaşi psihologie de bătrîn, de om care face un popas, pentru că un drum — la această vîrstă! — oricît de grabnic ar fi, înseamnă o linie frîntă de obstacole binevenite — cum era şi acea biserică — şi înfrînte, dar cu măsură, cu o anume încetineală a mişcărilor, vrînd-nevrînd cu o anume solemnitate.

— Sînt un bătrîn! îşi spuse cu seriozitate Paul şi privi în jur, înveselit de ochii săi bătrîni. Trecuse destul de multă vreme de cînd se găsea acolo şi, deodată, observă că era acum cu mult mai multă lume în biserică şi orga atacă primele măsuri cu o forţă care îl făcu să tresară şi să se ridice în picioare.

Începea slujba şi el se îndreptă încet spre ieşire, pentru că nu era obişnuit să se roage.

În fundul bisericii, pe partea stîngă era un altar mai mic, pe care se găsea statuia sfîntului Anton, înconjurat ca de un mozaic de plăci mărunte de marmoră pe care scria în cîteva limbi: „Îţi mulţumesc!” sau „Îţi mulţumesc, sf. Anton!” şi din nou: „Îţi mulţumesc!” Paul rămase uimit şi privi cîteva minute acele plăci groase, agăţate în perete; va să zică sfîntul Anton ajuta?! Îşi scormoni cu febrilitate creierul său slăbit ca să afle ce i-ar putea cere el, cu ce-ar fi putut fi el ajutat! Dădu din umeri însă şi ca şi cu o oră înainte pe stradă, faţă de norocul acela atît de popular, el avu un surîs de orgoliu, care îl încîntă pe el în primul rînd. De ce să fie ajutat de acest domn în rasă de franciscan, cu faţa fină, delicată şi cu pruncul Iisus în braţe, pe care-l ţinea fără nici o sforţare vădită? Probabil că fusese de familie bună, era doar un „de”, cum am spune noi un „von”, iată, biserica nu era în stare sau nu voia să egalizeze straturile sociale. Tot prinţii ajutau şi în biserică! gîndi Paul, stînd încă recules în faţa altarului acela retras şi încercînd să-şi ascundă un zîmbet maliţios (el avea o figură trădătoare la culme, un copil ar fi citit tot ce se petrecea în el). Dar acesta era un prinţ popular şi mulţi din cei care îi mulţumeau erau probabil măguliţi că erau ajutaţi de un nobil! Dar ce importa! făcu Paul cu un gest larg, interior şi nu se putu abţine să nu mişte şi mîna dreaptă, într-un mod absolut nejustificat — fiecare găseşte fericirea în altă parte! Eu nu sînt făcut pentru biserici!

gîndi el, deşi aici, cel puţin e linişte! E linişte, ca şi cum, împreună cu cîţiva străini, te-ai sui pe un munte! E bine pe munte! — gîndi Paul şi i se făcu într-adevăr dor să suie cu adevărat muntele, dar se însera deja, cu o anumită rapiditate şi el trebuia să se întoarcă, să se culce, simţea asta. Ce bine ar fi fost dacă ar fi putut să se coboare în albia rîului. Exista oare ceva care să semene şi cu un rîu? Cine nu se putea duce la un rîu, era ceva care să-l înlocuiască? Un rîu e foarte liniştitor, mai liniştitor chiar decît o catedrală, un rîu curge mereu, un rîu e ceva care se distruge neîncetat şi un cataclism care se repetă în fiecare clipă, e ceva odihnitor. Şi-apoi, rîul vine de departe, în el trăiesc vieţuitoare care se nasc şi mor între zidurile lui, nebănuind aerul, sau refuzînd această idee, pentru că şi moartea e un fel de refuz! Noi, cînd murim — filozofa Paul, foarte mulţumit de el însuşi, mergînd încet spre baracă — noi nu refuzăm oare ceva, şi încă cu multă vehemenţă?! Vieţuitoarele care trăiesc în apă au şi ele dreptul de a refuza aerul nostru, ca pe ceva plicticos la culme! Oare curgem şi noi într-o astfel de apă? — se gîndea Paul şi îşi aduse, fără să-şi dea seama de ce, aminte de prietenul său Krinitzki.

Oricum, ar fi dat mult să se poată coborî la rîu, acum. Dar se făcea tot mai întunerec şi Paul era puţin laş. Noaptea, apa aceea se încărca de zgomote şi umbre neliniştitoare. Cine ar fi avut curajul să întindă picioarele în apă, deşi apa, lui îi adormea picioarele care — deşi se odihnise în biserică — începeau deja să murmure deja. „Sînt un om

bătrîn! îşi spuse cu mîndrie Paul, bătrîneţea îşi are şi ea avantajele ei! Unde citise asta? Parcă era un rînd tipărit care, deodată, strigase în memoria sa... ce ladă împuţită şi memoria, chiar pentru el, care nu avea memorie şi se mîndrea cu asta căci era singura lui nobleţe.”

— Într-adevăr, oare îşi are şi bătrîneţea avantajele ei? Merita să ajungi bătrîn ca să verifici această afirmaţie? Merita, probabil pentru că iată cîţi făceau pe dracul în patru, tocmai ca să o verifice... să curgem într-un rîu! — gîndi din nou Paul şi iarăşi figura lui Krinitzki îi luci în faţă, parcă mergea înaintea sa, cu bunăvoinţă şi blîndeţe — să curgem lin, într-un rîu, ce mers frumos ar fi! Iată, noi trebuie să ridicăm un picior, apoi celălalt, apoi din nou pe primul, mîinile se mişcă alandala, capul cade ba înainte, ba înapoi, cîte lucruri nefolositoare, urîte! Dacă am curge însă la vale cu arbori, cu case cu tot, cu nori şi stele la un loc, cu cimitirele noastre şi cu toate micile noastre îngîmfări care nu sînt decît cîrjele noastre, da, să curgem la vale cu cîrjele noastre, cu toate cîrjele noastre! Dar ce fel de ***vale*** să fie asta, iată, un rîu coboară dintr-un munte, îmbătrîneşte şi apoi este supt de un fel de lac uriaş în formă de rechin, în al cărui stomac se pierde cu toate îngîmfările şi cîrjele sale. Dar noi nu curgem — gîndea Paul, nedumerit şi din nou îşi mişca buzele şi unele cuvinte se puteau auzi, distincte, în jur — pentru că stăm pe un pămînt foarte drept. Ce neplăcut, să stai pe un sol ca şi o tavă, ce lucru plicticos şi profund disgraţios! Iată, dacă cineva ar apleca puţin, foarte

uşor, ca din nebăgare de seamă această tavă, nu-i aşa, cu ce uşurare am curge cu toţii încet, foarte încet, foarte nedumeriţi şi amuzaţi! Nu ar mai trebui să umblăm, să ne urîţim umblînd, să ridicăm un picior ca o labă de broască care se zbate cînd trece curentul electric prin el, deşi e ţintuit de o scîndură, apoi pe celălalt, de parcă abia atunci ne-am fi amintit că mai avem unul, care trebuie mişcat şi mîinile... ce să faci în acest timp cu mîinile? Unde să le pui? Unii le ţin lipite de corp, alţii le agită ritmic ca nişte soldaţi, alţii le lasă în voia lor, dar oricum, încă nimeni nu a rezolvat această şaradă. Şi totuşi, cel mai dizgraţios lucru în mers, sînt fără îndoială gîndurile! Cine le poate stăpîni? Oare cum gîndesc înţelepţii cînd merg, sau nici nu există înţelepţi? Gîndurile ne împiedecă în mers — medită Paul — gîndurile ar trebui complet oprite în clipa cînd am porni spre ceva sau spre undeva, oricît de apropiat. Ce frumos, realmente, ar merge cineva, care nu ar gîndi în nici un fel! Şi soldaţii cei mai buni gîndesc prea mult! Mai ales că profesiunea lor e să meargă dintr-un loc în altul, iar uniforma lor nu înseamnă decît că au sosit! Ei ar trebui să se închine sfîntului Cristophor! Dar nu, ar trebui un sfînt al mersului, cineva care să protejeze mersul, mersul nostru urît...

Tresări deodată pentru că cineva îl prinsese cu putere de braţ; în primele clipe nici nu îl recunoscu pe omul de lîngă el, atît de preocupat era ca să-şi ascundă frica pe care i-o provocase acea strîngere neaşteptată, acea atingere. Era totuşi Petcu, unul din cei cîţiva prieteni ai lui Krinitzki şi

abia atunci, Paul îşi dădu seama că ajunsese foarte aproape de uzină.

— Pe unde umbli? Te-am căutat şi în vale şi la Boro- zia (era un bătrîn la care dormea uneori Paul, un bătrîn singuratec, care se temea singur) şi pe...

— Sînt sănătos! îl întrerupse Paul, îndreptîndu-se brusc şi aruncîndu-şi cu aroganţă picioarele unul după altul, m-am dus pînă la...

— Haide! spuse Petcu şi abia atunci Paul observă că gîfîia şi ochii îi erau dilataţi, vor să-l omoare pe Kri- nitzki!

— Pe cine? întrebă Paul, oprindu-se, dar celălalt nu-l mai ascultă şi fugi mai departe. Paul îl urmă.

În timp ce se apropia de baracă, Paul observă o vie agitaţie; în faţa uşii se aflau grupuri-grupuri care discutau cu aprindere, unii intrau şi ieşeau pe uşă, grăbiţi, aşa cum intră la o nuntă sau la o înmormîntare, căsenii şi printre figurile acelea străine, venite de nu ştiu unde, se puteau vedea muncitori în salopete de lucru, probabil plecaţi din schimbul de după-amiază. De cum se apropie de uşă, înainte (de a fi putut arunca o privire înăuntru, auzi deja vocea ţipătoare a lui Miloia. Omul acela atît de timid, cu pielea trădătoare ca a unei femei, cînd se speria, părea că se înfurie şi striga atît de ascuţit şi de strident, încît toată lumea amuţea de uimire. El însuşi părea foarte uimit de strigătele ascuţite pe care le scotea, dar, probabil, nu putea altfel, teama era mai mare decît el!

Cînd intră în baracă, Paul îşi dădu seama cîtă lume încăpuse acolo. Era foarte greu,

imposibil aproape, să ajungă la patul lui, şi simţind că se îneacă, că începe să-i vîjîie capul, se întrebă: „Ce caută atîta lume acolo? Doar acolo era un dormitor, un loc în care trebuia să se odihnească cei care munciseră greu peste ziuă, şi-acum, deodată...”

Petcu se apropie din nou de el — era un om roşcat, cu ochii verzui şi oblici, pe care Paul nu-l iubea, dar era unul din cei apropiaţi ai uriaşului — şi îi spuse:

— Vrem să-l ducem de aici... el nu vrea, dar poate că... ar fi bine să mergi tu la el, dacă o să te vadă!...

— Cine? întrebă din nou, prostit, Paul, dar apoi îşi aduse deodată aminte că şi afară, pe stradă, fusese vorba de Krinitzki. Încet, încet, pe măsură ce îşi pierdea tot mai mult puterea fizică şi liniştea gîndurilor, începu să desluşească tot mai bine cine era acolo, în dormitor şi începu să înţeleagă şi ce se spunea.

— Sigur, vreau să merg... să mergem! îi spuse el lui Petcu deşi încă nu-l zărise acolo pe Krinitzki, dar dacă spunea omul, trebuia să fie acolo. Petcu dădu din cap, prietenos, şi o luă înainte, ca să-i facă loc, dar Paul nu se putu mişca din loc, picioarele refuzau să-l ducă. Ba simţi în curînd că ele vor refuza chiar să-l mai susţină, oricît de uşor ar fi fost trupul lui, şi, aproape plîngînd că nu-l poate urma pe Petcu, care o luase înainte atît de încrezător că are în urmă un bărbat care îl va însoţi, vru să se aşeze pe unul din paturile de lîngă intrare, dar toate erau ocupate şi atunci se lăsă să alunece încet, jos, lîngă perete.

— Ce-i, puiule? îl întrebă Petcu care se întoarse şi se aplecă deasupra lui, ţi-e rău? Vrei să te scot afară?

— Nu, nu! şopti încet Paul, simţind că toată fruntea i se acoperise de sudoare, dar apoi, dîndu-şi seama că Petcu nu-l auzise, făcu cu mîna de cîteva ori „nu”, aşa cum fac începătorii în alcool, prăbuşiţi deodată într-o uimire largă, largă, ca o haină caraghioasă şi greoaie, plină de falduri. Petcu stătu o vreme lîngă el, aplecat, privindu-l cu atenţie, apoi se îndreptă şi strigă:

— La o parte, daţi-vă la o parte... tovarăşi, e un om bolnav, daţi-vă la o parte! Să-l ducem afară! adăugă el mai încet, pentru Paul se pare şi îl prinse de umeri, vrînd să-l ridice. Cîţiva încercară să-l ajute, dar cel de jos nu vru să se mişte în nici un fel, se proptise de perete şi se lăsa să atîrne greu, lovind pe cei care voiau să-l ajute.

— Mi-e mai bine! murmura el şi nu avea atîta putere să-şi ridice faţa, mi-e mai bine! şi pentru că îşi dădea seama că nu-l auzea nimeni din cei care voiau să-l ajute, lovi cu picioarele în jur şi zgîrie la întîmplare, cu degetele, o faţă neagră, nebărbierită care se aplecase foarte mult deasupra lui, luîndu-i aerul.

Petcu îşi făcu loc prin mulţime, strigînd:

— Băicuţule, Paul e bolnav, îl calcă în picioare... băi- cuţule, vină imediat! dar fu oprit de nişte străini care strigară imediat că „astea sînt tertipuri pentru a-l scoate pe Krinitzki de acolo”.

Apoi, cu toţii uitară de Paul.

Rămase jos, nu avea puterea şi nici nu voia să se ridice, n-ar fi suportat să şi vadă,

abia dacă reuşea să supravieţuiască zgomotului şi strigătelor, fumului şi, mai ales, mirosului aţîţător de trupuri omeneşti strînse la un loc. Nu putea să-şi ridice ochii, sta ca un tînăr neînvăţat cu băutura şi care băuse deodată prea mult, în faţa lui se mişcau picioare şi pantaloni, şi, încet, încet, se linişti şi începu să audă din nou.

Krinitzki era la locul lui obişnuit, lîngă geam, dar cu spatele către uşă, nu cu faţa, cum stătea de obicei. I se zăreau doar umerii masivi, capul era căzut mult cu faţa în jos, spre tăblia mesei, ca a unui copil bosumflat. În jur, rezemaţi de perete se aflau cîţiva „credincioşi", Nazarie, Miloia şi încă vreo doi. Miloia avea tîmpla însîngerată şi privirea înfricată, ca a unui animal hăituit.

În jur, pe paturi şi pe scaune — fuseseră aduse scaune de undeva, probabil din sala de festivităţi — se aflau mulţi oameni, locuitori ai barăcii, muncitori care locuiau în oraş, unii în salopete de lucru şi străini. Incidentul pornise de la un motiv mărunt, destul de simplu şi care s-ar fi rezolvat altfel sau altădată, doar prin cîteva fraze mai aprinse, sau nici atît.

Se obişnuise, de puţină vreme încoace, ca Krinitzki să citească în zilele fără soţ, celor din dormitor, un capitol din Cartea sa, din Biblie adică — el, înainte vreme nu le citea decît cîtorva „scrîntiţi" ca şi el, care voiau să-l asculte, dar acum, în mod aproape inexplicabil indiferenţa şi dispreţul faţă de el şi de cartea lui scăzuseră simţitor şi, după puţine „şedinţe" locul din dormitor devenise neîncăpător şi i se „amenajă" o masă afară, cu un singur scaun, pe care stătea el, sub

nucul mare şi uscat de care se sprijinea spatele barăcii. Începu să vină după o vreme şi lume din oraş, nu numai bărbaţi, dar şi femei, în număr din ce în ce mai mare. Atmosfera apăsătoare din orăşel după actele de teroare comise şi mai ales faptul că Krinitzki nu se mulţumea să „citească” numai, ci comenta textul cu referiri la „moravuri” actuale, explica în parte această afluenţă şi interes neaşteptat. Legenda lui crescuse cu rapiditate — în acel cerc îngust al orăşelului din munţi — şi poate tocmai izolarea acelor oameni, spaima lor sau poate cu totul alte motive pe care cine ar şti să le pătrundă, contribuiau la brusca lui popularitate. Autorităţile rămaseră retrase, deoarece pînă în acea zi de pe la jumătatea lui august, totul se consumase în linişte şi, era evident că autoritatea atît de stranie a uriaşului, nu era un lucru de durată.

El însuşi era în primul rînd neliniştit de atenţia cres- cîndă pe care o trezea şi numai în urma unor presiuni din ce în ce mal puternice a auditoriului, consimţea să mai „citească”. O dată ce începea însă, se lăsa furat de patima sa şi pornea să vorbească — lui îi plăcea să vorbească, să se asculte, să-şi audă vocea de un timbru atrăgător, deosebit de sonor — şi farmecul lui sporea prin aceea că el părea mereu că îşi vorbeşte sieşi, nu avea ticurile retorice sau agitaţia unui „propovăduitor” de rînd. Pe măsură ce se „aprindea” vocea lui devenea tot mai joasă — de parcă s-ar fi temut el în primul rînd de fascinaţia propriului său timbru vocal, privirea i se înmuia şi devenea neasemuit de blîndă, de caldă, o privire luminoasă, de

copil uriaş, speriat deodată de un lucru străin, ameninţător, poate, şi pe care nu-l putea cuprinde.

În seara aceea, după ce începuse să citească, cu o oarecare întîrziere pentru că Krinitzki era uşor neliniştit de dispariţia lui Paul, se stîrni un incident; se părea că în auditoriul numeros de lîngă nuc — erau în jur de cincizeci de inşi printre care şi cîteva femei — se organizase un fel de grup de boicotaj, care, pentru prima oară de cînd el citea astfel, cu public, începu să-l întrerupă, să-l oprească, să-l interpeleze, şi aceste întreruperi erau dure. se vedea că erau premeditate pentru a-l scoate din fire pe lector.

Văzînd cum stau lucrurile, Krinitzki vru să oprească lectura pentru seara aceea, motivînd o anume oboseală (el nu răspundea în nici un fel celor care-l provocau), dar fu împiedecat de cei din adunare şi grupul celor „gălăgioşi” fu redus la tăcere. Bineînţeles însă că liniştea nu dură mult, cei cîţiva care îl apostrofau cu o vehemenţă tot mai mare erau nişte tineri lucrători din fabrică, dintre care, vreo doi, erau cunoscuţi ca spirite vii, cu multă personalitate. Cearta izbucni în curînd între cei care-l „apărau” pe Krinitzki şi ceilalţi, se părea că numărul celor nemulţumiţi era mai mare decît se crezuse la început, sau, aşa cum se întîmplă de obicei, „în focul discuţiilor”, el cîştigă aderenţi, nu pentru „dreptatea” sau „impostura” lui, ci doar pentru felul în care era atacat de către ceilalţi, dintre care mulţi erau veniţi din oraş. Nimic grav însă, unii găsiră şi motive de rîs, se descoperi repede

şi un mucalit care cuceri pe mulţi şi mai ales femeile care, aţîţate de toată acea atmosferă, rîdeau cu o mare uşurinţă. Deodată însă, Miloia strigă ascuţit, cu unul din acele strigăte nefireşti şi stridente ale sale, de data aceasta neaşteptat de puternic, de neplăcut şi un cerc se formă în curînd în jurul lui; omul se ţinea cu amîndouă mîinile de cap şi abia cînd îşi lăsă o mînă în jos, smulsă de cei care îl întrebau ce are, se văzu o crestătură în piele şi o pată de sînge, nu prea mare, pe obrazul drept, mai jos de tîmplă. El stătuse mai la o parte, aproape de peretele barăcii care se găsea complet în obscuritate şi cineva, nu se ştia cine, îl lovise cu o piatră.

Rana nu era primejdioasă, dar incidentul se agravă brusc, deoarece cîţiva săriră imediat la unul din cei care părea să fie căpetenia acelor care întrerupseseră şi boicotaseră pe uriaş, un ins care răspundea la numele de Mi- trofanovici, scund, roşcovan, cu o gură veselă şi veşnic zeflemisitoare. El păli cînd se văzu înconjurat ameninţător, de cîţiva necunoscuţi, cîteva femei ţipară deşi nu înţelegeau ce se întîmplă, dar totul se rezolvă brusc şi în modul cel mai paşnic cu putinţă: „răzbunătorii” lui Miloia fură legitimaţi pe loc de nişte inşi în civil care se pare erau lucrători ai miliţiei sau procuraturii (nimeni nu ştia prea bine) şi Krinitzki sfătuit să intre în dormitor.

Uriaşul se conformă imediat — el era foarte nemulţumit de tot ce se întîmplă, de toată acea zarvă nedorită în jurul persoanei sale — dar nu plecă toată lumea în urma

retragerii lui. Mulţi, dintre cei veniţi din oraş şi care nu lucrau în uzină, îl urmară în dormitor şi îi cerură să vină în oraş, unde va putea citi în linişte, într-o anumită sală. El refuză însă, ceru să fie lăsat în pace în acea seară şi, deodată, se zvoni că el va fi arestat, că i se pusese deja în vedere să nu părăsească baraca şi, odată singur va fi condus la secţia de miliţie şi „evacuat” din oraş, în aceeaşi seară.

Această veste — care pornise nu se ştie cum — îi opriră deodată pe loc, pe cei douăzeci-treizeci de inşi care mai rămăseseră după ce Krinitzki declarase că nu mai citeşte în seara aceea (femeile plecaseră, aproape toate) şi, într-un mod aproape miraculos, sala dormitorului şi locul din faţa lui se umplu fulgerător de oameni, de data aceasta erau şi mulţi din cei care lucrau în schimbul de după- amiază în fabrică. Părea un început de revoltă, nimeni nu ştia a cui împotriva cui, un lucru era evident însă: Krinitzki trebuia „păzit” deşi el se împotrivea mereu la aceasta, el nu trebuia lăsat singur în acea seară. În cele din urmă, cei care locuiau în dormitor cerură să fie lăsaţi în pace să se culce, ei plăteau pentru paturile acelea şi, cine voia să aibă grija lui Krinitzki, să poftească să facă pe cîinele de pază, oriunde, în faţa uşii, în nucul din spate, pe turnul bisericii, dar numai acolo nu. Unii dintre ei îl poftiră şi pe uriaş să plece, el nu voia însă să se mişte de la locul lui de lîngă fereastră, iar cei cîţiva acoliţi ai săi nu făceau decît să mărească zarva. Cam acesta era, cu aproximaţie momentul în care Paul intră în dormitor.

Se făcuse destul de tîrziu, zarva şi gălăgia în loc să scadă, creşteau şi, la un moment dat, cineva, un bărbat scund şi uscat, care fu imediat recunoscut ca locţiitor al secretarului de partid al uzinei, spuse, strigînd la primele fraze, ca să fie ascultat, ridicîndu-se mereu pe tocuri:

— Tovarăşi!... Tovarăşi! Cred că cel mai bun lucru...

— Nu vrem discursuri! strigă cineva dinafară, din faţa ferestrelor deschise, unde de asemenea se strînseseră mulţi inşi.

— Închide geamurile! spuse cineva, de pe un pat.

— Lasă geamurile! strigară vreo doi de afară — ticăloşilor! Vreţi să vă faceţi mendrele?!

— Nu vrea nimeni să închidă geamurile! E şi mult prea cald pentru asta, eu dorm acasă cu geamurile deschise! făcu locţiitorul, aplecîndu-se cu îndrăzneală pe geam. Nu-i răspunse nimeni, iar cînd se întoarse spre cei din dormitor, se auzi o voce în spatele lui, venind tot de afară:

— Du-te acasă, Catalincea, n-ai ce să cauţi aici...

Catalincea dădu din umeri, vîrîndu-şi mîinile în buzunar, apoi se urcă dintr-o săritură pe scaunul de pe care se ridicase cu un minut înainte Krinitzki, mergînd să se aşeze pe pat.

— Ce vreţi, fraţilor, de la omul ăsta, spuse el, calm, de astă dată, de parcă înălţimea l-ar fi liniştit şi i-ar fi dat siguranţă, vreţi să...

— Las-o baltă! spuse flegmatic cineva care se afla în dormitor, lasă că aranjează procuratura, sau poate chiar...

— Chiar cine? întrebă Catalincea încercînd să-i deosebească faţa celui ce vorbise.

— Cine l-a omorît pe Simonca? Cine? strigă deodată o voce groasă, extrem de răguşită, de pe unul din paturi. Era un bărbat înalt, îmbrăcat pe jumătate ţărăneşte, cu faţa vînătă de o barbă foarte deasă, deşi era proaspăt ras.

— Cine l-a omorît? Ştii tu, Murariule? îl întrebă locţiitorul întorcîndu-se spre cel ce strigase.

Cel interpelat nu răspunse imediat. Tăcuse toată seara şi acum, probabil că îi părea rău că deschisese gura. Era aşezat pe un pat, trîntit pe jumătate şi cînd locţiitorul i se adresă, se mişcă uşor de parcă ar fi vrut să se scoale, dar nu făcu decît să stea drept. Era unul dintre cei mai buni matriţieri ai uzinei, deşi nu lucra decît de vreun an acolo.

— Ştiţi şi voi! mormăi el, într-un tîrziu, ştiţi şi voi, dar...

— Nu ne interesează acum ilegalităţile comise şi nici... spuse Catalincea şi se dădu jos de pe scaun, dar toată lumea era atentă la ce spunea — astea le rezolvă miliţia, procuratura, nu sînt de competenţa noastră...

— Dar ce e de competenţa ta? îl întrerupse cu brutalitate o voce, să primeşti acasă carne în pachete?! Cînd ai mîncat ultima dată carne, tovarăşe secretar, hai?

— Azi la prînz! spuse acesta fără să clipească, dacă ştiam te invitam şi pe dumneata.

— Ba, mersi, invit-o pe baba Mileva.

Toată lumea izbucni în rîs; baba Mileva era „fantoma oficială” a orăşelului. Murise cu vreo cincisprezece ani în urmă, se părea că în condiţii necurate, şi se spunea că apare în diverse locuri, la orele cele mai neobişnuite pentru o fantomă, şi nu producea frică nimănui. Era foarte populară printre copiii străzii şi printre humoriştii oraşului.

— Bine, spuse Catalincea, cînd se mai potoli rîsul, pe care unii încercau să-l întreţină cu fraze în doi peri — oameni în toată firea sîntem noi? Şi tovarăşii care au plecat din schimb, vin acum de la turnătorie, e dată peste cap toată...

— Lasă-lasă! făcu cineva de afară şi vocea sună atît de aproape încît locţiitorul întoarse capul crezînd că vorbise cineva de lîngă el — lasă chestiile astea! Nu schimba vorba! De ce terorizaţi omul? De ce nu-l lăsaţi să citească! Totul e conform legii!

— Mă rog, să citească! făcu Catalincea şi se părea că e gata să iasă din dormitor, dar nu se mişcă, era vorba însă, tovarăşului Krinitzki i s-a şi atras atenţia, foarte serios, că acest fapt nu trebuie să ducă la scandal, nici la...

Catalincea începuse foarte liniştit, aproape jovial — părea încă amuzat, satisfăcut parcă, de reproşul cu „carnea în pachete”, dar după cîteva cuvinte faţa i se înăspri şi ridică vocea:

— Noi avem un plan important, tovarăşi, trebuie respectate orele de odihnă... cine vrea să asculte Biblia să meargă la biserică

şi la popi! I s-a atras atenţia tovarăşului Krinitzki şi pe...

— ***Cine*** i-a atras atenţia? îl întrerupse cineva, cu o voce flegmatică, aproape nepăsătoare, dar în jur tăcerea deveni de fier. Catalincea se zăpăci o clipă, apoi privi nervos în jur de parcă ar fi vrut să citească, la întîmplare, răspunsul pe faţa cuiva.

— Ce ţi-e frică? Răspunde! insistă aceeaşi voce, insuportabil de calmă şi de flegmatică, cine, tovarăşe secretar?!

— Cine?! repetă Catalincea, respirînd cu greutate, ştergîndu-şi apăsat fruntea, tîmplele şi urechile cu o batistă — o să-ţi spun şi cine: Simonca! Da, Simonca! strigă el peste murmurul care urmă ultimului său cuvînt — de tovarăşul Simonca, secretarul organizaţiei sectorului forjă, cel mai bun fierar al uzinei!

— Tovarăşul Simonca trăieşte, tovarăşi, şi o să revină poate înapoi la lucru, peste un timp! Zvonul că el ar fi mort este fals şi provocator! O serie de inşi l-au văzut, deşi starea lui e încă gravă... încă nu poate vorbi şi nu recunoaşte pe nimeni...

Apoi se întoarse spre Krinitzki, epuizat parcă:

— E adevărat, Krinitzki? Deşi n-ai vrut să declari organelor care se ocupă...

— Gura! strigă cineva de afară, lasă lămureala!

— Să fie linişte, vă rugăm! spuse Krinitzki şi se aplecă pe geam, spre cei de afară — aici lumea ar vrea să se odihnească! Şi eu sînt dornic de odihnă şi de singurătate, nu-mi place felul acesta gălăgios de...

Apoi se îndreptă şi adăugă, pentru cei de lîngă el:

— E adevărat, Simonca, săracul, a vorbit cu mine şi despre acest lucru... ce-am mai vorbit, nu pot să spun atîta vreme cît el trăieşte şi nu am încuviinţarea lui şi nu are nici o legătură cu...

— Ia te uită ce popă delicat avem în parohia noastră păduchioasă! strigă cineva, cu o voce ascuţită, şi toată lumea îl recunoscu pe Mitrofanovici, care apăruse deodată, de nu se ştie unde.

Krinitzki ridică capul şi mişcarea umerilor lui îi în- fioră o clipă pe cei de faţă, dar apoi dădu neputincios din umeri şi din mîini, desfăcînd palmele sale uriaşe:

— Îmi pare rău!... murmură el dezolat, îmi pare tare rău! E păcat! Fiţi buni, vă rog şi...

Nu mai adăugă nimic, parcă, înţelegînd ce neputincioase sînt cuvintele şi cîţiva, impresionaţi de vorbele sale, începură să-l tragă la răspundere pe Mitrofanovici.

— Lăsaţi-l! interveni din nou Krinitzki, temîndu-se să nu se repete violenţele de adineauri, e un lucrător bun! A învăţat meserie şi din mîna mea şi nu-i aşa de rău cum vrea să se...

— Taci din gură! îl întrerupse Mitrofanovici cu un dispreţ agresiv, dacă te caută cineva bine sub cojoc, dă de o coadă groasă de lup, vărgată şi puturoasă! Nu am ajuns să mă apere un... şi începu brusc să strige, deoarece cîţiva voiau să-l întrerupă, ba cineva îl şi prinsese de braţ:

— De ce nu vrea să ne spună ce a vorbit cu Simonca, cu un sfert de ceas înainte ca să găsim omul cu capul plin de sînge? De ce?

Din milă creştinească de care n-are nimeni nevoie sau pentru că speră că Simonca dă ortul popii pînă la urmă? Cum îndrăzneşte el să sfideze miliţia şi procuratura care...

— Hai, hai! strigă aceeaşi voce de sub geam, schimbă macazul sau vrei să ne faci impresie bună?! Mai bine te faci actor, am auzit că eşti frumos!

— Sînt! spuse prompt Mitrofanovici şi pe faţa sa roşcovană înflori zîmbetul său obişnuit, neplăcut şi sfidător — dacă vrei, pot să-ţi dau şi o fotografie! adăugă el, pentru omul din curte.

— Dă-mi-o! strigă celălalt, dar numai dacă e retuşată! Am acasă doi căţei, fătaţi de alaltăieri şi-aş vrea să-i fac să turbeze!

Toată lumea începu să se agite şi Mitrofanovici spuse ceva, dar cuvintele lui se pierdură în vacarm şi rîs. Cînd se mai potoli gălăgia, el reluă:

— Să lăsăm bancurile pentru banchet! vorbea acum relaxat, calm, privind într-o parte, cu o mînă frecîndu-se pe piept — eu sînt curios să ştiu de ce...

— Să mergem, tovarăşi! îl întrerupse Catalincea şi cîţiva fură spontan de părerea lui, mişcîndu-se spre uşă — să lăsăm pe Krinitzki şi pe tovarăşii de aicea să se odihnească!...

— Nu, nu! făcu cineva dinspre paturi, Mitrofanovici o fi pistruiat, dar spune el ceva: de ce nu vrea să spună Krinitzki, că doar e aici şi are limbariţă bună, de ce s-a certat cu Simonca?!

— Şi mai e ceva! se aprinse din nou Mitrofanovici, oare n-a observat nimeni o foarte curioasă coincidenţă? Tocmai în ziua

în care a fost sugrumat copilul lui Dabici, evlaviosul nostru popă l-a lovit numai pentru că băiatul a îndrăznit să-i atingă bucfariul lui sfinţit! Şi dacă nu erau aici cîţiva oameni, care să...

— Care să ce?! Care să ce?! sări deodată Miloia, cu vocea lui insuportabilă şi toată lumea îi zări din nou rana de la obraz — nu ţi-e ruşine să minţi în faţa oamenilor, stîrv cu părul roşu, huligan de împrumut ce eşti! Tu l-ai omorît pe...

— Miloia! strigă Krinitzki şi toată lumea tresări la auzul vocii sale puternice, să taci, Miloia!

Miloia îl privi o clipă uimit pe Krinitzki, se coloră violent pe faţă şi aplecă privirea. Apoi strigă deodată:

— Nu tac! Nu... şi văzînd că Krinitzki deschide gura, strigă încă o dată, speriat, de parcă s-ar fi temut ca uriaşul să nu-l lovească:

— Nu, băicuţule, nu tac nici mort! Aici nu e vorba de tine, aici e vorba de... cine îndrăzneşte să batjocorească sfînta Carte?! Cine?!

— Taci! spuse Krinitzki, obosit, eşti mai rău decît... decît cel care huleşte! Nu înţelegi nimic, nu eşti tu chemat să aperi, ceea ce... mai bine du-te şi îngrijeşte-ţi rana şi nu fi făţarnic, arătînd-o la lume!

— Eu, făţarnic? făcu Miloia, cu un ton încît cîţiva începură să rîdă în apropiere — eu, băicuţule, făţarnic?! Eu, oare pentru tine pot să-mi tai şi amîndouă mîinurile fără să...

Uriaşul făcu însă un semn de lehamite, cu mîna dreaptă şi bărbatul cu mustaţa lungă, neagră, cu mîinile lungi, îmbrăcat într-o

veşnică salopetă ponosită, tăcu, intimidat şi dezamăgit. Era atît de lovit de neîncrederea uriaşului, încît nu mai scoase un cuvînt toată seara. Rămase cîtva timp cu capul în jos, inert, moale, ca un elev pedepsit — şi Mitrofanovici îi şi aruncă vreo două fraze zeflemitoare, pe care el păru că nu le aude — apoi, îşi duse cu teamă mîna la locul însîngerat şi ieşi încet din baracă. Între timp lumea se rărise mult şi, cu un grup mai numeros, plecă şi Catalincea. Se închiseră ferestrele — deşi, de obicei, vara se dormea cu uşile şi geamurile vraişte şi se stinse lumina. Afară, unii mai întîrziau însă, dezamăgiţi parcă de întorsătura pe care o luaseră evenimentele. Erau vînătorii de senzaţii, mici sau mărunţii vînători de senzaţii tari, oameni fără nici o părere, care aleargă repede dintr-un loc în altul numai cînd se iveşte speranţa ca, pe undeva, prin apropiere, să se întîmple un fel de nenorocire măruntă. Uneori aceştia formează şi opinia, de multe ori înţeleaptă şi clarvăzătoare a lumii.

După ce se lăsă întunerec în dormitor, toată lumea se prefăcu că se culcă, deşi mai întîrziau pe acolo cîţiva străini, în apropierea uşii deschise, prin care pătrundea luna uriaşă, ce se ridica peste munte, impetuoasă. Lumina ei mătura interiorul barăcii pînă la mai mult de jumătate şi împiedeca oamenii să doarmă. Ea sau altceva, care lua forma şi disperarea luminii ei reci, flăcării ei neomeneşti, care mătura cerul.

Tîrziu de tot, Krinitzki, care se culcase deja, îmbrăcat, pentru că ştia că nu va mai

putea să doarmă în acea noapte, îşi aduse aminte de Paul şi îl găsi culcat jos lîngă uşă, ignorat de toţi, ghemuit lîngă perete. Vru să-l ia în braţe şi să-l ducă în patul lui, dar atunci băgă de seamă că nu doarme.

— Băicuţule! îi şopti el încet — să te fereşti! Să nu umbli singur şi...

— Bine, bine, puiule! încercă să-l liniştească uriaşul, vină să te culci în patul tău... haide, te duc eu, aici jos trage cumplit...

— Nu, nu! se împotrivi Paul, crispat tot de parcă ar fi avut o violentă durere de burtă, nu vreau să mă urc acolo, sus...

— Haide în patul meu! insistă Krinitzki, stînd neajutorat lîngă el, simţindu-l cu îngrijorare că tremură din nou, abia simţit, şi pielea feţei îi ardea insuportabil.

— Nu, nu plec de aici! făcu Paul cu un soi de disperare şi furie, semănînd iarăşi acelor tineri surprinşi de puterea alcoolului, a băuturii, şi care se întind undeva pe jos, pe pămînt sau mai bine pe piatră, şi stau aşa fierbinţi şi tremurînd de greutatea acelui duh puternic pe care-l au în ei, nedeslipindu-se de răceala binefăcătoare a solului.

— Nu poţi rămîne aici! spuse Krinitzki, frămîntîn- du-se neputincios, pentru că începuse să-l iubească pe tinerel şi nu îndrăznea să-l ia cu sila deşi îşi dădea seama că boala urcă din nou în trupul lui slăbit şi binevoitor — măcar ridică-te în picioare, am să-ţi aduc un scaun!...

— Ce scaun?! făcu o voce de aproape din întunerec, de pe unul din paturi, nu vezi că dîrdîie de frig? Nici dumneata n-ai mai multă minte ca şi el! V-aţi potrivit bine, un

năród cu un scrîntit! Doamne, mare-i grădina Ta!...

Vocea, care suna blînd şi apropiat, vorbind aproape în şoaptă, nu era a unui om răutăcios sau batjocoritor. Era chiar un fel de tristeţe în răguşeala ei uşoară, apoi se auzi un scîrţîit puternic de pat, iar în stînga, în acelaşi timp, cineva tuşi mult, nemulţumit.

— Să mergem pînă afară! şopti Paul, înfricat, nu vreau să dorm acum... mi-e frică să dorm! recunoscu el şi Krinitzki, văzîndu-l că se mişcă, încercînd să se scoale, îl ajută şi ieşi cu el pînă afară, lîngă zidul barăcii.

În stînga, depărtată din cauza întunerecului, se profila tăcută clădirea fabricii, corpul central, administraţia, sala de asamblare, baia de zinc, laminorul şi turnătoria. În spatele ei se afla forja, care nu se vedea, dar de unde se auzeau zgomote înăbuşite de ciocan pneumatic, care bătea eu regularitate. În faţă era un gard înalt de lemn şi îndărătul ei cantina şi sala de festivităţi. În dreapta şi în spatele barăcilor o ţarină întinsă cu porumb, apărată de un gard prost de sîrmă. Undeva, nu departe, la marginea ţarinei, curgea apa şi uneori, cînd liniştea stăpînea peste tot cîteva clipe — ca un consemn sau o înţelegere a lucrurilor — se auzeau valurile mărunte cum clipoceau în jurul bolovanilor. Putea să fie însă şi o părere, cine nu ştie că o apă curgea dincolo de porumb, nu auzea nimic.

Se rezemară amîndoi de peretele barăcii şi Paul spuse:

— Te necăjesc, băicuţule! Poate vrei să te culci şi eu... poţi să mă laşi aici, singur, mai încolo mă urc şi eu în pat! Nu ştiu ce am, mi-e greaţă să mă culc acum!

Krinitzki tăcu şi Paul îl zări rîzînd singur, tăcut, în întunerec şi o clipă nu-l recunoscu de loc şi i se făcu frică.

— Ştii ce-mi strigă picioarele mele, băicuţule? încercă el să glumească, vorbind ca să se audă vorbind şi să-l mişte şi pe celălalt din poziţia aceea în care îi apărea atît de străin. Îmi strigă să le duc la rîu... vor să se ducă la apă, pe ele nu le pot mulţumi niciodată. Ele aud apa curgînd după porumbi mai bine decît o auzim noi doi! rîse încet, silit, Paul, încercînd să scape sau să ascundă de celălalt uşoara tremurătură de care era din nou cuprins.

— Ţi-e frică să mergi noaptea la apă, singur? îl întrebă uriaşul şi dinţii lui sclipeau în întunerec şi Paul, nedumerit, trebui să se stăpînească cu putere să nu-l atingă.

— Nu! minţi Paul, de ce să-mi fie frică! Am şi fost în cîteva rînduri... apoi îi dădu prin cap să-l întrebe pe Krinitzki dacă e adevărat că el, la miezul nopţii, împreună cu Mihuţi, se ducea la apă ca să... dar nu îndrăzni, poate Krinitzki s-ar fi întristat dacă îi punea o asemenea întrebare neroadă, care putea însă să fie adevărată.

— Şi eu am fost pe la apă, în unele dăţi! recunoscu, neîntrebat Krinitzki şi, cum stăteau rezemaţi de lemnul barăcii, păreau egali, totul se nivelase între ei — nu eşti

obosit să stai în picioare? îl întrebă apoi pe Paul.

— Da de unde! Ce-ar fi să mergem la apă? îndrăzni el.

— E lung drumul.

— Nu trebuie s-o luăm pe drum! se apără Paul, e aici, cunosc eu pe-aici, prin porumb o...

Krinitzki dădu din cap.

— O cunosc şi eu! şi rîse din nou tăcut, ca o fiară mare, în întunerecul acela în care se simţea bine — te linişteşte apa, puiule? Mai tremuri, ia să văd?

Paul tresări văzînd că uriaşul întinde mîna, cu dosul palmei, să-i atingă pielea gîtului, aşa cum făcuse în multe

rînduri cînd îl veghease lîngă pat, dar, furios de propriile-i reacţii dezordonate, îşi muşcă buzele şi un minut întreg reuşi chiar să-şi ascundă febra aceea care îl zgîlţîia încet.

Tăcură amîndoi un timp, destul de lung şi, deodată, fascicolul larg de lumină posomorîtă, a lunii, care pînă atunci strălucise în chenarul uşii, se mută şi le prinse picioarele, tăindu-le oblic şi dîndu-le o transparenţă dureroasă, stînjenitoare. Paul trăgea din cînd în cînd cu ochiul la omul de lîngă el care stătea atît de nemişcat de parcă ar fi dormit din picioare. Krinitzki spuse, deodată:

— Stai, că mă întorc! şi intră în baracă, umblînd atît de tăcut de parcă întunerecul acela îl făcea brusc mai uşor.

Se porni deodată un vînt subţire, jos, răscolind nisipul şi, deodată, Paul încremeni: prin faţa lui, în lumina lunii, sălta o pisică, apoi îşi dădu seama, cu groază, că e un şobolan. Luna îl lumina şi pe el, cu o nedorită claritate şi i se vedea corpul mare ca un sac şi capul, afundat în ceafa groasă, mişcîndu-se liniştit la stînga şi la dreapta. Trecu prin faţa uşii, se opri şi sălta, mai departe, cotind-o spre dreapta.

Peste o jumătate de ceas, cei doi stăteau pe malul apei, într-un loc unde se făcea un cot şi apa era liniştită lîngă mal şi adîncă. Pe partea cealaltă a rîului, foarte lat în acea porţiune, sclipea nisipul larg al albiei, era o plajă largă de nisip foarte fin, abia întrerupt ici, colo de cîte un bolovan melancolic. Dincolo, departe, pe malul celălalt începea

cîmpul, ţarini mărunte ale oamenilor, mulţi din ei muncitori la fabrică, care munceau aici cu o bucurie ne- înfrînată, după ieşirea din schimb. Se cultivau acolo legume şi nutreţuri pentru vite. Pînă lîngă malul apei, venea un lan de trifoi care era acum înalt — la a doua tăiere — şi se putea vedea în lumina clară de peste tot, cum se mişca neîntrerupt şi moale.

— „Ca şi pielea mea!” gîndea Paul care sta cu picioarele în apă şi pantalonii lui subţiri şi vechi, suflecaţi pînă

peste genunchi. Prin apropierea sălciilor unde stăteau cei doi, trecea un drum de ţară care lega Nădragul de o comună apropiată, Ria. Deşi era aproape de miezul nopţii, pe drum trecea mereu cîte cineva, oameni singurateci, pe jos sau pe bicicletă, cîte un grup care fluiera şi striga cu putere în noapte, uneori cîte o maşină care răscolea praful. Cei doi stăteau liniştiţi în umbra sălciilor, odihnindu-se în zgomotul apei, fericiţi că sînt lăsaţi în pace, de oameni. Krinitzki îi vorbi cîtva timp de un neam al său, pe care-l avea în oraş, un rotar, care ar fi vrut să-l ia „în gazdă”, avea o cameră mică în fundul curţii în care-şi ţinea nişte „lemnării” spunea uriaşul şi scule şi unde se putea pune un pat. Camera era ca un fel de casă împărţită în două, de partea cealaltă se afla o cameră de lemne, iar sus, un fel de pod în care trăiau „golumbi”, adică porumbei. Rotarul, spunea Krinitzki, era un mare pasionat de golumbi, avea foarte multe rase şi singura plată a celui care va dormi şi locui acolo, ar fi fost să aibă grijă de ei, să le dea apă şi mîncare. Krinitzki îi mai dădu amănunte şi Paul mişca din cap de cîteva ori, fără să răspundă nimic. Apoi, uriaşul tăcu din nou, stînd ca şi înainte gîrbovit şi privind în apă. El însuşi voia să se mute din baracă, poate chiar să plece din Nădrag şi Paul se bucură, gîndindu-se că Krinitzki îl va lua cu el. Krinitzki însă nu credea în ce spunea, vorbea numai ca să se liniştească, parcă se asculta uimit, aşa, ca într-un fel de joc. Noaptea aceea caldă de vară îi schimba într-un fel, nu prea mult, pe amîndoi: uriaşul era mai temător şi neliniştit, nesigur parcă

la cea mai măruntă mişcare, iar Paul simţea cum îl cuprinde o neobişnuită siguranţă de sine. Se mişca şi vorbea cu o nepăsare de care se uimea el însuşi, ezitările şi spaimele mărunte şi numeroase, obişnuite, coborîseră ca nişte animale rozătoare, respingătoare şi familiare, undeva mai în adîncurile lui, în canale pe jumătate ştiute de parcă ar fi fost înecate într-o apă ciudată, subţire şi uleioasă.

Se abandona cu amuzament acestei stări de care era convins că nu va dura, acestei noi personalităţi care cres- cuse din el, dintr-o coastă parcă şi toată memoria trecutei sale firi (trecute de un ceas sau două), tresărea uimită ca o femeie, la apariţia acelui bărbat care se deştepta, pentru o clipă şi în joacă din acel trup nehotărît. Oare Krinitzki observase ceva? Paul se îndoia, deoarece uriaşul era surmenat parcă, turtit de ceva care bîzîia în trupul său mare şi pentru prima oară de cînd îl cunoştea, părea preocupat numai de el însuşi; de altfel cum ar fi putut observa acest lucru, el însuşi abia dacă „simţea" ceva, joaca aceea a celor două trupuri din el nu îi părea, uneori, decît un fel de alungare de umbre, aşa cum se întîmplau şi înaintea lui, pe apă, sau pe plaja întinsă de dincolo.

De peste apă, din lanul acela de trifoi apăru un fel de animal ciudat, cu două picioare şi două capete uriaşe, hi- drocefalice. Şi era viu şi real şi capetele acelea mari, rotunde se mişcau şovăitoare în lumina lunii şi Paul privea cu curiozitate, fără nici o tresărire. El nu credea în monştrii şi mai ales, pe întunerec, scepticismul lui

creştea sau poate că era atît de aproape de apă şi ea se arăta perfect neputincioasă.

Apoi, animalul acela dispăru, poate se ascunsese după o ieşitură a malului. Paul privi spre prietenul lui de lîngă el care era deodată atît de tăcut, parcă adormea şi la mari intervale de timp se trezea şi tresărea sau suspina de parcă memoria i-ar fi fost străbătută de lungi lănci ca nişte ţăndări şlefuite ale luminii de lună, atît de puternică pe cerul coborît încît nici un astru al nopţii nu îndrăznise să se nască în marea ei apropiere şi doar în margine, la inelul orizontului, sclipeau cîteva stele familiare. Din cînd în cînd, peşti somnolenţi se izbeau de picioarele abandonate ale lui Paul şi el tresărea la rîndu-i, aşa cum tresăreau, probabil, şi acele vietăţi, cărora el le invidia mersul şi oraşele şi gîndurile lor acvatice. Din cînd în cînd, ca nişte pendule aeriene, ei săreau, răsfăţaţi din mediul lor, poate atraşi mai ales în acea noapte liturgică de apa fosforescentă care curgea fără zgomot deasupra lor, deasupra spinărilor lor melodioase şi recădeau apoi ca nişte cuţite sau nişte cioburi dintr-o sticlă groasă care se jupuia numai sub lumina rece, damnată la nesfîrşită virginitate.

Un om trecu prin apă, la o oarecare distanţă de cei doi, ţinind o bicicletă în mîini, mişcînd-o încet în timp ce aluneca pe cîte o piatră ascunsă şi Paul, fără surpriză, recunoscu monstrul acela ivit în lanul de dincolo. Acolo însă, ţinuse bicicleta cu roţile în sus, gîndi el rece, plictisit, şi uită definitiv de el în timpul cît acel om, acea siluetă

înainta încă, prudent, prin pînza de apă vibrîndă, întunecată, joasă.

După un timp nedefinit — cine mai era atît de meschin ca să ţină socoteala timpului acela convenţional şi inoportun?! Paul auzi un zvon de glasuri în spatele său, pe drumul care trecea pe aceeaşi parte a apei, unde stăteau şi ei. Doar el, pentru că uriaşul nu auzea nimic, el nu se mişca decît în el însuşi şi la o mare depărtare de creanga subţire de salcie, care vorbea lîngă umărul lui stîng.

După puţin timp, Paul putu distinge că era vorba de un bărbat şi o femeie, scunzi amîndoi şi fără vîrstă; înaintau alandala pe drumul prăfos şi în curînd el îi auzi vorbind, pentru că pînă atunci nu răzbătuseră pînă la el decît zgomote nedesluşite şi cîte un ţipăt al femeii.

— Ia du-te dracului! ţipă femeia deodată şi, deşi Paul îi privea, cu umărul întors, tresări, atît de mult îl surprinse, că zgomotele pe care le făcuseră cele două umbre pînă acum, înaintînd, se transformaseră atît de brusc în cuvînt — trei ani bătuciţi mi-am pierdut cu orăcăielile tale de căcănar! M-am săturat pînă în gît, te-n mă-ta!

El rîse încet, gros, nehotărît, dar cînd ea mai adăugă ceva repede, şuierînd, ceva ce fu luat iute de vînt, el se opri şi o lovi cu braţul lui scurt şi-i spuse, sec:

— Vită!

Cei doi stătură cîteva clipe unul în faţa celuilalt, crispaţi, femeia mai ales se ghemuise şi lui Paul îi fu deodată teamă că va sări dintr-o clipă în alta, în părul lui, sau se va azvîrli pe jos, turbată de neputinţă. El

întinse repede mîna, de parcă ar fi vrut să o mîngîie şi ea n-apucă să se ferească — atît de ţeapănă stătea — şi el îi mai şterse una, peste ureche, cu atîta tărie încît umbra din faţa lui clătină de parcă ar fi stat pe un piedestal de lemn. Femeia o luă înainte atunci şi cînd ajunseră în dreptul lui, paul o auzi scrîşnind:

— Animalule!! Trei ani ţi-am spălat izmenele şi ciorapii cînd ţi-i trăgeam de pe picioare, mi se lipeau de mînă ca cleiul! Şi acu dai în mine că nu te-am lăsat să bei şi să-ţi numeri maţele! Apoi lasă, că de-acu înainte ştiu eu ce-am de făcut! Ştiu eu ce-am de făcut! şi femeia gîfîia cu atîta înverşunare încît îşi înghiţea cuvintele. Ajunseră amîndoi pe malul apei şi siluetele li se desenau clare şi pure în lumină. Erau foarte tineri. Femeia vorbea însă mereu, cu ură şi gesturi nestăpînite, agitîndu-se dureros şi, deodată, el strigă, scos din fire, deşi furia îi era prefăcută:

— Taci, futu-ţi... rostul tău! Taci!! Taci o dată!!

Ea rămase cu faţa ridicată, cu gîtul întors de i se vedea nasul drept, puţin ascuţit, ca de pasăre şi mai spuse ceva, rupt, un cuvînt oarecare care nu se desluşi bine, poate „lasă că” sau „parcă” sau chiar „lasă că eu...” şi bărbatul, şi acest lucru se văzu cu claritate, voi s-o lovească din nou, dar ea se sperie atît de tare încît îl sperie şi pe el. Se feriră amîndoi unul de celălalt, ca electrizaţi şi atunci, el, întinse din nou mîna, încet, dar ea rămase locului ca hipnotizată şi îi rupse bluza pe care o purta în fîşii, icnind uşor, lăsînd-o goală. Mînecile le smulse mai greu,

dar nu se lăsă pînă cînd nu le rupse de pe carne şi, era atît de pornit, încît cîteva fîşii mari care căzuseră pe jos le ridică şi le desfăcu în bucăţele mici.

Femeia nu avea nimic pe dedesubt şi intră în panică, pentru că nu ştia cum să-şi ascundă sînii mari, care, uneori cînd se întorcea, se desenau cu neaşteptată violenţă în lumină.

— Dacă nu taci şi mai meliţi cu gura aia scîrboasă! o ameninţă el, băgîndu-şi mîinile în buzunare, îţi rup toate de pe tine! Să te duci acasă cu curul gol şi să înveţi şi pe alţii să...

— Ticălosule!! făcu ea, vorbind mai încet, cu teamă evidentă, eşti în stare şi să... şi pe mă-ta cred că eşti în stare să o...

— Să ce?! făcu el, apropiindu^se de ea.

— Nu te apropia!! ţipă ea, ca isterică şi Paul, hipnotizat de toată scena, privi deodată cu teamă spre Krinitzki, dar acesta nu se mişca. Şopti doar, o dată legănîndu-se foarte uşor pe malul pe care stătea, privind în jos, adînc, parcă voia să dea apa aceea întunecată şi iute la o parte cu ochii:

— Scîrnăvie!! Scîrnavi!!

Cînd Paul îi căută din nou cu privirea pe cei doi, bărbatul încerca să o prindă de mîini, dar ea se apăra cu furie şi părul i se desfăcuse din cocul pe care-l purta şi îi biciuia umerii. Ea îl izbea peste mîini şi îşi prindea sînii, cu repeziciune, parcă ar fi intuit că un străin îi priveşte cu ochii holbaţi şi respiraţia violentă, din spatele sălciilor. El o prinse de păr atunci, cu o singură mînă şi o trînti de pămînt, dar ea scăpă într-un fel, prinzîndu-se la rîndu-i de cămaşa lui, care se auzi cum pîrîie. Femeia gîfîia scurt şi des, neregulat, iar el respira greoi, atît de rar încît parcă îşi aducea uneori aminte să tragă aer în piept şi atunci îl trăgea cu furie şi tăceau amîndoi, de parcă făceau o treabă grea, la care trebuiau să-şi unească forţele ca să o ducă la bun sfîrşit.

Scăpînd de mîna lui, femeia ţipă scurt — pînă atunci scîncise doar încet, scrîşnit — vru să alerge pe drum, dar el îi stătea în faţă şi atunci se hotărî repede şi alergă malul în jos şi în apă, apoi, ridicîndu-şi fusta cu mîinile, respirînd zgomotos, de parcă abia acum obosea, cu sînii mari şi ţepeni mişcîndu-se scurt pe pieptul gol, oferit cu neruşinare aerului aprins al nopţii.

El ezită cîteva clipe, privind în jur, apoi fugi după femeie şi ea ţipă lung şi gîtuit, o dată, cînd îl simţi pe urme, mări pasul, aplecîndu-se în fată, dar se împiedecă si căzu înainte într-o parte şi el fu cît pe-aci să o ajungă. Ea se ridică însă cu o iuţeală neverosimilă şi fugi mai departe şi fugea tot mai repede, pentru că apa se micşora spre ţărmul celălalt şi sînii i se mişcau ca nişte clopote de bronz şi îşi ridica picioarele ca o iapă, în disperarea aceea de a scăpa de el. Aproape de plaja aceea întinsă, de lîngă celălalt mal, cînd apa îi scăzuse pînă la glezne şi putea să alerge în voie, bărbatul o ajunse şi o prinse cu mîinile pe la spate, înfigîndu-şi dinţii în locul unde i se termina ceafa şi începeau muşchii moi ai spatelui, cu o satisfacţie atît de puternică şi greoaie încît lui Paul i se păru că îl aude oftînd, pînă la el. Femeia începu să ţipe, abătîndu-se cu disperare şi atunci, ca să-i astupe gura, el o trînti jos, în apă. Acolo o avu, într-o rostogolire fără sfîrşit, era un animal blestemat cu mîini şi picioare încleştate care încerca să se urce pe plaja aceea sclipitoare, dar apa îl trăgea mereu înapoi, şi el recădea în undele ei negre care îl împroşca cu valuri şi stropi şi zgomot, o fierbere puternică ca o agonie violentă, nesfîrşită, a unui peşte uriaş surprins de retragerea apelor. Din cînd în cînd se auzeau pînă la Paul, pe celălalt mal, gîfîiturile lor sacadate, ţipetele scurte de voluptate ale femeii, mîrîituri, cuvinte articulate pe jumătate, pe sfert, şoapte chiar, totul în morişca aceea sclipitoare de picioare şi braţe şi trupuri şlefuite, de foci, cu

mustăţile lor zburlite şi aripile laterale ca nişte spade scurte.

Cît dură totul? Paul ridică într-un sfîrşit privirea, ostenit de tot ce văzuse şi auzise, de tot ce trebuise să digere, silit, cu ochii şi cei doi nu mai erau. Dispăruseră pe nesimţite şi după ce veniseră cu atîta gălăgie, locul lor rămas gol, în apă, şi atît de liniştit, părea chiar mormîn- tul lor paşnic, surîzător.

Era o linişte mare peste tot. Apa se liniştise mai mult, parcă, vîntul se pierduse pe undeva, sălciile stăteau încremenite şi nefireşti, nimeni nu mai trecea pe drumul din spatele celor doi, numai luna mai făcea zgomot. Urcase pînă la mijlocul boltei şi se înclina cu repeziciune să alunece pe un munte invizibil, turtind mereu totul în jurul ei prin măcelul acela de vibraţie rece şi groasă.

Paul începuse să nu se mai simtă în largul său; Krinitzki stătea lîngă el în aceeaşi poziţie, într-o tăcere şi încremenire fizică care-l neliniştea şi nemulţumea. El ar fi vrut să vorbească, avea unele lucruri să-i spună, se obişnuise cu atenţia lui concentrată, supusă, şi asta era un noroc rar, pentru Paul, care găsea cu atîta greutate ascultători şi mai ales printre persoanele mature şi echilibrate. Îşi trăsese chiar şi picioarele din apă, stătea ghemuit acolo pe mal şi simţi deodată că i-e foame, era o senzaţie direct dureroasă, greu de suportat. Se mişcă încet de parcă celălalt era aţipit, aşa cum te mişti cînd vrei să fugi de lîngă cineva care doarme alături, cu nesfîrşite precauţii, apoi se depărtă încet şi începu să-şi găsească de

lucru, fără însă să mărească distanţa care-l separa de Krinitzki. Singur, nu ar fi umblat în ruptul capului, la acea oră tîrzie printre sălcii foşnitoare, întunecate, şi pietre, care numai din foarte mare apropiere erau nemişcate.

Se urcă pentru început într-o salcie care atîrna deasupra apei ca o punte, temîndu-se în fiecare clipă că va da peste animale respingătoare, agăţate de trunchi, şerpi sau broaşte uriaşe, salamandre şi raci agăţaţi de frunze, poate chiar şobolani pîntecoşi prin scorburi, cu capul turtit în gîtul gras şi scurt, cu coada lungă, solzoasă, scoţînd sunete cînd se frecau de scoarţa delicată a sălciei. Ajunse aproape de vîrful pomului, adică chiar deasupra apei şi, după ce se linişti, Paul începu să se hîţîne uşor cu întreaga salcie, care îl asculta supusă, aşa cum se poartă cîinii mari, voinici, cu fiii sau fiicele pitice, pipernicite, ai stăpînului: somnoros şi amabil, înfăşurîndu-se într-o plasă de discretă imbecilitate.

Plictisit de salcie şi, încă temîndu-se de ea şi de apa care se furişa dedesubt, Paul coborî pe ţărm şi îndrăzni să intre în apă şi să se ducă în ***acel loc...*** în locul unde se zvîrcoliseră cei doi şi apa îi mişcase cu atîta repeziciune şi sclipire ca pe o roată care alerga, argintie, din apă spre ţărm şi înapoi. Un scurt fior îi urcă în trup cînd atinse cu labele picioarele, undele acelea pe care le văzuse atît de vii şi care nu-l puteau înşela acum cu indiferenţa lor prefăcută. Paul se plimbă cu insistenţă deasupra locului, ca un cocostîrc ce caută reptile, încercînd să străpungă cu privirea lichidul acela ipocrit,

care putea fi un complice atît de fantastic la desfrînări neaşteptate. Apoi se plictisi, nu era pe nicăieri nici o urmă. Ce noroc avusese să vadă aşa ceva!

Nu se depărtă însă din acel loc, întîrzia mereu, plicti- sindu-se fără încetare, uneori apoi găsind cîte ceva, un mărunţiş care-i atrăgea atenţia pentru scurt, foarte scurt timp şi tot mişcîndu-se în cercuri nătîngi prin apă, începu să vorbească singur, după obiceiul său. Vorbea, cînta apoi cînd obosea — pentru că atunci cînd se asculta numai el, obosea repede — iarăşi vorbea, poza pentru milioanele de umbre nevăzute din jur într-un general, apoi într-un preşedinte de republică moderată, apoi într-un monarh luminat, şi apoi, obosind curînd, începu să pozeze în el însuşi, ceea ce, la el, părea că era mai grav decît o obişnuinţă, era o boală.

— ...Timpurile moderne trebuie să redea omului, avantajele sale milenare! perora el, cu ochii lucioşi şi mîna întinsă ţeapăn, în faţă — timpurile moderne trebuie să facă ceea ce n-au făcut, educaţia, biserica, religiile, statul şi morala publică; zeul nostru, domnilor, sînt timpurile moderne, cu întreg aparatul lor complex şi... şi, permiteţi-mi, vă rog, permiteţi-mi să trec, trebuie să fie pe undeva o neînţelegere, n-am afirmat niciodată de-a lungul întregii mele vieţi împuţite — mizerabile, cum spuneau cei vechi că aşa ceva ar fi cu putinţă! Nici în cele mai îndrăzneţe visuri, nici în tablourile cele mai vivante, n-am întîlnit o neruşinare mai mare, un desmăţ mai plin de trufie...

Paul se plictisi, nu se lega nimic. Începu să tremure de frig şi din nou i se făcu foame.

Urcă din plictiseală malul celălalt şi intră în lanul de trifoi care îl linişti la fel ca şi apa. Pămîntul era moale, argilos, ici şi colo se găseau scaieţi care îl făceau să sară într-un picior. Deasupra capului său, săgetau aerul doi lilieci, învîrtindu-se în jurul lui.

— ...Dragostea, stimaţii mei, ar spune cineva, e un lucru demodat în sensul că nimeni nu mai vrea să se mîn- drească cu ea. Sau, invers, e un lucru foarte actual, tocmai pentru că ne mîndrim cu ea, facem mereu caz de ea! strigă Paul, victorios, prin acel lan — e un fel de boală închipuită! O boală ruşinoasă, o boală lumească, cu care însă toţi ne mîndrim, chiar şi cei care o cunoaştem bine! Eu, ei bine, fraţii mei întru Christos, eu sînt un biet bătrîn, iată o taină mare! Cine îmi va lua bătrîneţea mea, cu care m-am născut, pe care am supt-o o dată cu laptele mamei mele? Cine, vă întreb, cine?! şi dinţii lui tineri scrîşniră şi braţul fulgeră prin aer — iată un tînăr mai bătrîn decît mulţi tineri de vîrsta lui, dacă e să dăm crezare unor hîrtii îngălbenite! Ce superstiţie neroadă pune mereu bătrîneţea la urmă, împreună cu neputinţa şi cu harul de a batjocori toate lucrurile şi toate cuvintele? Adevăr zic vouă, că va veni o vreme în care cei bătrîni vor fi bătrîni cu adevărat, nu vor mai putea păcăli pe nimeni cu recuzita lor de teatru de provincie, cu dinţii lor falşi care tremură mereu cînd spun lucruri delicate sau cu venele lor vinete care se pot pipăi sub piele ca nişte sfori de împachetat! Va veni o vreme, o, fraţii mei, cînd lupul se va însoţi cu mielul, numai din dorinţa de a-l înfuleca o dată pentru

totdeauna, iar preoţii se vor împerechea cu credincioşii lor de toate sexele şi de toate convingerile politice!

Paul se întinse dezamăgit pe jos, în trifoiul bogat şi cald, şi în curînd simţi că pe picioarele şi braţele sale călătoresc furnicile acelui pămînt. Asta îl odihnea şi îi înmuia sila pe care o simţea faţă de propria sa gură, atît de nă- tîngă, atît de beată.

— ...Să fim curajoşi faţă de trecutul nostru — murmură el visător — să avem curajul să-l uităm, sau dacă nu se poate altfel, să-l înghiţim! E tot ce ne poate ţine în viaţă, e singurul lucru care se poate conserva! De ce murim noi ***de fapt,*** v-aţi întrebat vreodată, stimaţi păstori şi păstoriţe, doamnelor, domnilor şi domnişoarelor, nu cumva pentru că avem prea mult trecut, pentru că ne otrăvim cu prea multă ţinere de minte! Iată, pe pereţii bisericilor, zboară mereu îngeri, mai întunecaţi sau mai limpezi, dar ei sînt uşori pentru că n-au o istorie de povestit despre ei înşişi, sau chiar dacă au una, ei bine, aceea le aparţine cu desăvîrşire... nu trebuie s-o împartă cu nimeni! Cine dintre dumneavoastră, stimaţi ascultători, se poate lăuda cu o întîmplare pe care a trăit-o de unul singur? Numai cu unghiile sale, numai cu coatele sale, numai cu iluziile sale pierdute?! Da, neîndoios, trecutul e ceva foarte frumos, seamănă, dacă-mi permiteţi, cu o staţiune de odihnă din alte vremuri, cu o staţiune balneo-climaterică din secolul trecut, cînd femeile beau cîte un pahar cu „apă curativă” ţinîndu-şi degetul cel mic cu graţie în aşa fel ca să sclipească unghia cea subţire şi roză — şi ţineţi minte vă rog, era

un roz natural, un roz-roz! — iar pe tot trupul se mişcau uşor volănaşele după care tînjim cu toţii. Da, trecutul, trecutul! Vă rog repetaţi cu toţii, în cor, aşa, unu, doi, trei: trecutul, trecutul nostru minunat! Nu, nu e bine, n-aţi început cu toţii o dată, încă o dată, şi puţină disciplină şi, dacă se poate, nu autodisciplină, ci disciplină din aceea veche, clasică, disciplină-disciplină! Deci, încă o dată, atenţie la degetul meu arătător şi mijlociu care vă vor da semnalul cuvenit: unu, doi, trei-trecutul, trecutul nostru minunat! Urlaţi vă rog, mai tare puţin, chiar urlaţi, aveţi toată scuza, nu trebuie să vă fie frică mereu de animalitate, în definitiv — şi Paul zîmbi într-o parte, cu perfidie — oare nu sîntem şi puţin rude?! Deci, unu, doi, trecutul, numai trecutul nostru şi al nimănui altuia, trecutul nostru nemaipomenit! E bine, a ieşit mulţumitor, cum spunea vicarul cuiva, mai trebuie încă puţin exersat, domnilor, trebuie să ne-o spunem deschis, cu toată cruzimea, am cam uitat să urlăm ca animalele, ne-am, cam pierdut ceea ce aş putea numi bunul-simţ al urlatului! Oare n-a apărut nici o carte cu acest titlu, trebuie să ne uităm cu toţii prin vitrinele librăriilor, la locul unde sînt înfipte bilete care poartă inscripţia: „Ultimele noutăţi”. Cînd treceţi vreodată pe acolo... pe acolo, ştiţi dumneavoastră pe unde... da, da, pe acolo, n-are rost să ne prefacem la nesfîrşit, mai e şi o ruşine pe lumea asta, ce dracu, cum spunea deunăzi măcelarul unei cliente prea insistente, care voia să cumpere fără bacşişul cuvenit fiecărui salariat cinstit!

Paul începu să cînte şi în timp ce cînta simţea din nou febra cum îl cuprinde — poate avusese tot timpul febră şi abia acum observase, dar cîntecul era un bun leac împotriva febrei care-i umplea capul cu căldură şi o durere uşor zîngănitoare şi îi trimitea urzici sub piele, un fel de urzici electrice şi bîzîitoare. Poate ar fi trebuit să se ridice şi să plece, poate Krinitzki îl căuta şi va pleca fără el, dar se simţea atît de bine — în trupul său care se simţea atît de rău — şi i se părea că dacă se mişcă, tulbură lichidul vasului său, un lichid care se evapora la cea mai uşoară clătinare, producînd aburi otrăviţi care, prin canale şi canalicule mărunte, se strecoară în creier.

— ...Tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta, mergea un mic soldat pe drum, tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-ta, peste iarbă, peste scrum, mergea un mic soldat pe cale, tot plîngîndu-se de şale, tam-ta-ra-ta-ta, tam-ta-ra-ta-tă!... aauuu! aauuu! se plîngea Paul, ţinîndu-se de cap, încercînd să rîdă, ca să-şi înşele febra şi durerea — nu mai sînt bun de nimic! Sînt o biată epavă, o păpuşă de cîrpe care... care... care aşa şi pe dincolo! Da-da, stimaţii mei, bunii şi stimaţii mei — adăugă el cu tristeţe, ţinîndu-şi un picior ridicat în sus — nepreţuiţii mei ticăloşi, încercaţi să vă puneţi în locul meu şi veţi vedea că nu e nici o scofală! Cît eram mai tînăr invidiam mereu cînd pe unul, cînd pe altul şi aş fi vrut nici mai mult nici mai puţin să fiu în locul lor; era suficient ca cineva să aibă o haină frumoasă, cu guler de blană ca să vreau să-l înlocuiesc, sau să aibă o bicicletă, din acelea care alunecă fără zgomot pe străzile publice,

sau să aibă o mamă înţelegătoare, sau un tată pescar, cu undiţe multe şi strălucitoare, cu tot felul de viermuşori şi insecte metalice. Ce prost eram, cum voiam să mă schimb cu fitecine, pentru tot felul de zorzoane, dar Dumnezeu era mai înţelept decît mine; el m-a păstrat în pielea mea şi iată, acum pot să cînt, să sar într-un picior, pot să fac cu mine ce-mi trăsneşte prin cap! Da, onoraţi confraţi, aceasta e cea mai mare libertate, cea mai înaltă formă a libertăţii posibile, să faci cu tine tot ce vrei, nu ce poţi, ci ***ce vrei,*** ce-ţi trece prin cap, sau ce vrei să-ţi treacă prin cap... să nu intri, aşa, fără grai, în turma asta omenească, să nu-ţi schimbi pielea ta curată şi strălucitoare pe o blană de oaie! Sau dacă e aşa şi n-ai încotro, măcar să fii un berbec, cu coarnele aplecate, aspre, pline de inele de piatră, încovoiate pe după ochi ca nişte monocluri...

...Nici prea cuminte nu e bine să devii, altfel vei muri devreme, trebuie să-ţi păstrezi mereu, pentru orice eventualitate, cîte un rest de prostie! Da, prostia şi murdăria, onorată instanţă, sînt cu mult mai necesare decît ar părea, în orice caz, prostia, e un lucru verificat! Mie nu mi-e teamă de prostie şi prin asta mă detaşez de mulţi confraţi ai mei, cum spunea odinioară o turlă de biserică către altă turlă de biserică, nu se spune că: cei săraci cu spiritul vor intra în împărăţia cerurilor? Ba da şi e bine să ne strecurăm şi noi împreună cu ei, pe poarta aceea! Nici unde nu se promite nimic înţelepţilor şi bine le face! De unde atîta furie nesocotită pentru cărţi, şcoli, nopţi de veghe, diplome, palme

universitare şi atîtea altele! De multe ori ieşim pe uşa din spate din şcoală şi intrăm pe uşa din faţă în balamuc şi ne scuzăm apoi că „e ceva pur ereditar”. Încet, încet, ho, mai încet, de ce să le înlocuim pe toate cu cuvinte şi fraze şi foi tipărite şi fraze, mereu fraze, creierul nostru e îndopat cu prea multe fraze ca un coş cu hîrtii mototolite! Adevăr vă zic vouă, prostia ne ţine în viaţă, ea e un fel de a doua sănătate, iar murdăria ne ţine şi ea în viaţă, ea e chiar ceva mai frumos şi mai pur decît prostia, pentru că ea ne îndepărtează de frumuseţea trupului nostru care, între noi fie vorba, dragi surate, nu e nici pe departe aşa de celebru cum ne prefacem noi cu atîta cheltuială că este. Îl spălăm de cîteva ori pe zi, îl periem, îl ungem şi altele, şi uităm că înlăuntru, sub acest trup care se vede mai e unul, un trup la fel ca şi acesta, pe care îl ţinem mereu în braţe, un trup care apare uneori, ca şi îngerii în viaţa Mariei, şi ne surîde trist, cu multă înţelepciune şi cu multă tristeţe! Cîţi dintre noi nu uităm de acest trup care nici nu e măcar mintea sau sufletul, ci e pur şi simplu un trup care curge mereu, un fel de apă mai uşoară ca apa şi mai grea ca aerul, un trup care ne iubeşte atîta încît ia mereu forma noastră, de bunăvoie se strecoară în înfăţişarea noastră deşi ar putea oho! în ce chipuri formidabile nu ar putea el străluci! Dar nu, el se umileşte neîncetat şi cît sîntem de josnici şi de nesuferiţi, el coboară împreună cu noi şi sînt unii care încearcă să vadă cît de jos poate el coborî! E adevărat însă că el, totuşi, nu poate coborî oriunde şi deodată ne pomenim goi şi anume, goi pe

dinăuntru deşi avem tot ce ne trebuie ca să tragem o minciună, sau să fim plini de haz, dar cînd el lipseşte e un fel de gîtuire, întreg trupul nostru acesta pe care îl îngrijim şi răsfăţăm, se strînge şi se zbîrceşte, încet, de o boală nevăzută, care nici măcar nu ne omoară! Destul însă cu această temă tristă, nici nu e sigur, la urma urmei, că toate acestea există?! Poate că sînt simple scorneli, dar... ce vreau să vă spun... aha, da, putem noi oare într-adevăr scorni ceva? Ni se dă voie, oare? Nu e cineva cu un băţ care ne loveşte distrat peste degete, peste unghii, cînd încercăm să facem altceva decît ceea ce trebuie... ceea ce e necesar spunem noi mai distins, dar, în definitiv, totul nu e decît: trebuie! Trebuie! Şi iar, trebuie! şi iar: trebuie! pînă îţi clănţăne dinţii, pînă ţi se zbîrleşte pielea de groază şi chiar pînă începe să-ţi placă, pentru că, dragă doamne, culmea spaimei şi a silei nu e decît începutul plăcerii, un început firav e drept, încă anemic şi plăpînd, dar adevăraţii pedagogi, cunoscătorii de oameni şi tiranii, nu ne fac decît un bine cînd măresc spaima şi înzecesc sila, pentru că numai aşa apare adevărata plăcere şi bucuria de a trăi!

...Tam-ta-ra-ta-ta-ta-ta-ta-ta, trece-un mic soldat pe cale, tot plîngîndu-se de şale, tot plîngîndu-se de şale, tam-ta-ra-ta-ta-ta-ta...

Cine ştie cîtă vreme mai trecuse de cînd sta acolo Paul şi sporovăia şi în timp ce gura îi umbla cu atîta vitejie, amestecînd tot felul de lucruri citite în cărţulii fără început sau fără sfîrşit, cu altele care izvorau atunci din mintea lui înfierbîntată şi auzindu-le de

multe ori, el însuşi era prins de mirare de acel animal străin care locuia în el şi care vorbea cu buzele sale şi asta era singurul lor lucru comun: gura sa, pe care acel animal neliniştit, dezordonat şi anarhic, o folosea cu atîta nepăsare şi uneori cu silă şi neruşinare. Deşi se ferea uneori de propriul său trup ca de unul străin şi de propriile sale cuvinte, mai ales, pe care o forţă duşmănoasă îl împingea să le spună, care nu-i aparţineau şi care, poate ar fi putut să îl şi omoare (dar el era atît de debil încît foarte puţine lucruri nu l-ar fi putut omorî!), cu toate acestea, uneori se mîndrea cu munca aceea a gurii sale, cu coroana de cuvinte care se înghesuiau să iasă din el ca dintr-un vas care fierbe, şi ar fi dorit grozav să fie ascultat, de cineva, care să se minuneze şi să-l admire. Dar vai, oamenii erau atît de grăbiţi să-şi cîştige traiul de fiecare zi încît nimeni nu avea timp de el şi chiar dacă cineva din întîmplare îl asculta un timp, rîdea de el sau îi întorcea spatele, dispreţuitor. Aceste reacţii îl intimidau atît de mult pe Paul, încît nu mai ştia ce părere să-şi facă despre el însuşi şi uneori era adus să creadă în acelaşi timp, în aceeaşi secundă, două lucruri cu totul diferite, chiar opuse, despre el însuşi. Vai, e atît de greu, mai ales pentru un tînăr singuratec, fără familie şi prieteni cît de cît constanţi, să-şi facă o părere, o imagine, cum se spune, despre el însuşi, despre statura lui slăbuţă, puţin caraghioasă, puţin neruşinată şi poate, puţin nătîngă. În sfîrşit, Paul era plictisit şi înciudat de-a binelea: era un veşnic nemulţumit! Şi febra asta care nu mai contenea, de parcă o muscă uriaşă ar fi

bîzîit în trupul său, aşa cum se zbat muştele, vara, în faţa unui geam şi poate că trupul său atît de subţiratec, părea de sticlă, pentru acea muscă din el, care bîzîia, bîzîia, bîzîia... ah, ce nesuferită muscă! Ce idioată muscă!! Şi Paul se zvîrcoli de cîteva ori prin acel lan de trifoi, se rostogoli încolo şi încoace, să buimăcească de cap musca aceea sau ţînţarul care îl necăjeau atîta. Nu era de mirare, odată, cînd era mic, i se păruse că i s-a strecurat un şoarece în stomac, care se mişca acolo şi-l rodea cu atîta încăpăţînîre neroadă, încît îi producea mari crampe, greţoase crampe. Oare cînd a găsit acel şoarece un timp prielnic pentru a se strecura în stomacul său şi de ce tocmai el a avut acest ghinion? Căci acum nu mai credea că poartă o muscă enormă bîzîitoare în trupul lui hăituit veşnic, ci un şobolan şi anume, chiar pe acela pe care îl zărise, plin de groază, trecînd prin faţa uşii dormitorului, săltînd nelinişţit în lumina lunii. Da, era chiar acel şobolan care pătrunsese în trupul lui întocmai ca şi şoarecele în stomacul său, în copilărie, el era acela care prin miasmele pielii sale, mişcîndu-se, îi producea acea febră sîcîitoare şi dureroasă, care îl făcea să urle şi să rîdă în acelaşi timp de milă faţă de el însuşi, pentru că se poate rîde şi din milă. În clipa cînd se convinse că purta şobolanul acela în el, Paul încetă să se rostogolească, dar nu deodată, ci tot mai încet, apoi se opri, se ridică şi încercă să facă cît mai puţine mişcări, ca animalul acela greţos să se mişte cît mai puţin — el era doar foarte greoi, Paul îl văzuse desluşit, — şi dacă Paul nu făcea mişcări bruşte

însemna că nu-l ajuta să salte şi să-şi mişte încolo şi încoace capul său mic, înfundat în gîtul acela gras şi scurt. Pentru că, la cea mai mică mişcare a animalului, vapori şi valuri de miasme suiau spre creierul lui, înfierbîntîndu-l şi l-ar fi putut duce să se arunce într-o prăpastie, aşa cum citise uriaşul, că o turmă de porci în care intraseră astfel de animale... da, bineînţeles, acolo era vorba de diavoli, dar probabil nu era decît un fel de a vorbi! Paul nu credea în diavoli şi îngeri, dar credea acum într-un şobolan care se rotea şi sălta uşor în trupul său slab şi hăituit, un şobolan pe care începuse să-l urască atît de mult încît ar fi fost în stare să se arunce într-o astfel de prăpastie, ca să-l distrugă o dată cu el însuşi!

Paul coborî cu atenţie malul, se mişca cu atîta băgare de seamă, atît de nefiresc de încet, încît părea că urmăreşte o umbră în acel întunerec luminos al nopţii — luna începea să apună — sau că urmăreşte ceva care se tîra în faţa lui, un guşter sau o broască mare, cu pete cafenii. Cînd se împiedeca de cîte ceva sau făcea cîte o mişcare mai pripită, simţea cum i se otrăveşte creierul, şi ochii săi nu vedeau nimic înainte, un singur ochi mai era deschis în trupul lui speriat şi acela privea înlăuntru şi vedea forma aceea greoaie şi respingătoare cum sălta încet, încet, ca o umbră uriaşă, proiectată pe perete şi aburii otrăviţi cum se ridicau din trupul lui şi din blana udă, zburlită şi cum suiau spre creier.

Trecu prin apă cu aceeaşi precauţie şi cu cît se mişca mai încet cu atît suferea mar puţin şi asta îl întărea tot mai mult în

convingerea că, vai, avea dreptate şi cineva se furişase în el. Păşea cu infinite precauţii, ridica încet, foarte încet un picior, apoi îl întindea în faţă, atingea nesigur cu talpa piciorului goală, suprafaţa rece şi uşor ne-liniştită a undei, apoi apăsa laba cu prudenţă prin materia apei, care prin încetineala aceea a mişcării se făcea parcă mai vîscoasă, şi, în sfîrşit, căuta fundul apei temător, cu spaimă de a nu da peste vreo piatră răutăcioasă, aliată a duşmanului său dinlăuntru, a puturosului şi blestematului animal.

Astfel, cu greu, cu sudoarea curgîndu-i şiroaie pe faţă şi pe tîmple, Paul ajunse la malul celălalt, în locul unde îl lăsase pe Krinitzki. Era însă atît de fascinat de cele ce se petreceau în el încît abia în clipa cînd atinse cu mîna scoarţa sălciei de care stătuse rezemat uriaşul şi mîna sa se mişcă năucă în locul gol, de aer, unde ar fi trebuit să se afle trupul lui mare, gîrbovit, îşi dădu seama că Krinitzki nu mai era. Plecase.

Paul se întoarse ca un bătrîn, cu încheieturile înţepenite şi cînd vru să pornească pe drum către casă şi, după ce făcu deja un pas sau doi, pregătindu-se pentru lungul calvar care-l aştepta, hăituiala aceea nesfîrşită cu animalul răutăcios şi grosolan, zări, la o anumită depărtare două siluete şi, la o primă privire distrată, nu recunoscu nimic. Apoi privi cu atenţie şi se opri: umbra cea înaltă era Krinitzki, de bună seamă, în curînd îi distinse şi vocea — şi Paul era uimit că pentru prima oară îl auzea strigînd, deşi nu reuşea să distingă ce anume vorbea, propria lui suferinţă era prea mare ca să-i lase urechile treze şi deschise

— şi, după puţină vreme îl recunoscu şi pe cel care primea ocările uriaşului, ce, oare, Dumnezeule, făcuse ca să-l scoată din fire pe omul acela atît de bun şi de stăpînit? Era un individ de statură mijlocie, ascuns pe jumătate de trupul lui Krinitzki, rezemîndu-se într-o bicicletă. Apoi spuse cîteva cuvinte şi, deşi nu înţelese ce spunea, Paul îl recunoscu. Era el, sigur, era... şi un prim impuls îl mînă să alerge spre cei doi bărbaţi, dar îşi aminti la timp de neputinţa sa de a fugi sau chiar de a face vreo mişcare necugetată şi rămase acolo, răbdător, în umbra sălciei, să-şi aştepte prietenul.

Cei doi însă vorbiră destul de multă vreme, mai ales Krinitzki, care nu era de recunoscut, într-atît de tare vorbea şi cu o mînie şi furie care îi zguduiau tot trupul său mare. Îşi mişca braţele sale lungi cu vehemenţă şi Paul îl privea mirat. Apoi, celălalt rezemîndu-se încă de bicicletă, începu să se blesteme şi apoi, deodată, chiar să plîngă, cu sughiţuri mari, neplăcute şi uriaşul începu iar să strige cu vocea lui mare care clătina cîmpurile. Uruitul din trupul lui Paul întrecea însă toate aceste zgomote şi voci şi doar ochii îi rămăseseră puternici şi liberi, se prinse fără să-şi dea seama, cu mîna dreaptă de o creangă uscată, care crescuse într-o parte din trunchi, şi o mişca mereu, zvîcnind încet, rezemîndu-se în ea, deşi creanga aceea nu se putea rezema nici pe ea însăşi.

Apoi, omul care plînsese şi care se oprise brusc, se apropie de locul în care stătea Paul, mergînd pe drum, şi celălalt, uriaşul se luă în urma lui, şi începu din nou să-l certe.

Vorbea şi gesticula atît de furios cum Paul nu numai că nu-l zărise niciodată, dar nici nu-şi putea închipui că ar fi fost în stare, el care-şi propusese cu atîta tărie, stăpînirea trupului şi... cei doi ajunseră aproape de mal, depăşindu-l cu puţin pe Paul care era teribil de mirat deoarece crezuse că cei doi îl caută pe el. Atunci se întîmplă ceva ciudat: celui scund îi alunecă bicicleta din mîini şi se răsturnă în praful drumului şi el însuşi sări pe trupul celui uriaş, cu un gest simplu, elastic, aşa cum sar maimuţele în pom. Celălalt însă voi să se scuture de el şi reuşi într-adevăr, cu o mişcare, Krinitzki îl aruncă pe celălalt jos, şi omul căzu cu atîta putere încît bufni surd, încît lui Paul i se făcu milă de durerea pe care trebuie că o simţise. Într-adevăr, cel de jos nu se mişca, poate se lovise sau îşi rupsese ceva chiar, uriaşul avea doar o putere nemăsurată.

Paul îl zări pe Krinitzki întorcîndu-se pe jumătate, apoi ducînd cu precauţie mîna la gît şi aplecîndu-se încet. Şi cum stătea aşa aplecat de şale (parcă orbise brusc şi îl căuta pe celălalt în praful drumului), omul de jos se mişcă şi sări din nou, cu o agilitate neomenească şi, după o foarte scurtă luptă, fu din nou azvîrlit de pămînt, cu atîta putere de data aceasta, încît se rostogoli ca o păpuşă. Uriaşul se ridică din nou, se ridică parcă la nesfîrşit şi în lumina încă puternică a lunii, Paul îl zări atît de clar de parcă ar fi fost ziuă şi era atît de mîndru şi de frumos acel bărbat, încît Paul îl iubi cu o forţă neaşteptată, era prietenul lui cel mai bun, şi o căldură şi o bunătate mare îl inunda şi îl înmuia tot şi febra şi chinul dispărură o

clipă, cu totul, de parcă n-ar fi fost trupul lui cel care trăia cu atîta forţă iubirea. Şi atunci, Krinitzki urlă pentru întîia oară, ca un animal care se teme de moarte, un urlet înfiorător şi începu să coboare spre apă. Mergea într-un mod foarte ciudat: făcea doi paşi, apoi, parcă, răzgîndindu-se, se oprea şi părea că se întoarce, mişcîndu-şi un picior nehotărît, în aer, apoi mai făcea doi- trei paşi, şi din nou făcea mişcarea aceea cu piciorul în aer care nu avea nici un rost. Parcă s-ar fi îmbătat brusc şi nu reuşea să-şi ducă trupul său atît de greu. Dar unde mergea oare?

În clipa cînd intră în apă, celălalt se ridică încet, cu greutate şi parcă nu se hotăra să se ridice în picioare, mersul în patru labe îi convenea mai mult şi atunci uriaşul urlă a doua oară. Paul simţi cum începe să-i zgîlţîie trupul de frică şi cel din drum ridică capul, adulmecînd în aer şi Paul voi să-i strige să se grăbească şi să-l ajute pe Krinitzki care suferea de ceva, el însuşi, dacă nu ar fi fost toropit de...

Uriaşul înainta încet, şi cu încăpăţînare în apa care-i ajungea pînă la brîu şi celălalt, din drum, se hotărî brusc şi alergă după el. Krinitzki îl simţi însă venind şi se întoarse, dar celălalt nu se feri şi îl îmbrăţişă şi, spre uimirea lui Paul îl răsturnă pe uriaş în apă, ca pe un copil neputincios. Cîteva clipe cele două trupuri se zvîrcoliră — dar nu cu iuţeala şi furia celor de dinainte, care-l aţîţase atît de mult pe Paul — ci cu o încetineală nemaipomenită şi Paul surîse încet, văzînd joaca celor doi pentru că dacă Krinitzki căzuse atît de uşor înseamnă că

voise şi el să se joace, apoi, deodată, cel mai scund sări într-o parte, îl privi o clipă pe uriaş care încerca să se ridice în patru labe, cu faţa în jos, din apă, se uită nehotărît în jur şi tocmai cînd Paul, nedumerit şi chiar speriat, voi tocmai să-l strige, alergă înapoi pe drum, îşi încălecă bicicleta şi dispăru, dar nu pe drumul mare, ci coti imediat pe o potecă nevăzută, pe care o ştia probabil de dinainte şi se afundă în porumbul care creştea acolo foarte înalt. Paul privi în urma lui crezînd că va reveni singur, sau cu cineva, dar totul rămase liniştit.

Krinitzki era culcat, ca un om obosit, pe o parte, în apa mică de lîngă ţărm şi Paul făcu cîţiva paşi să alerge la el, dar se opri deodată, ţintuit de spaimă pentru întîia oară. Ce fel de joc fusese acela şi de ce uriaşul stătea astfel pe rînă, de parcă nu ar mai fi putut să urce malul acela scund pe care el, Paul, îl urca în joacă şi de ce celălalt fugise în felul acela, tăcut?

Lui Paul îi era teamă să se apropie, dar se mişcă totuşi pentru că aşa trebuia, încet însă, aşteptîndu-se ca din clipă în clipă Krinitzki, bunul şi minunatul Krinitzki, să se ridice dintr-o mişcare şi să-i facă semn, vesel, cu mîna.

Intră în apă, cu o precauţie absurdă şi se apropie de trupul acela culcat şi cînd fu mai aproape auzi un fel de sforăit, de parcă celălalt adormise acolo, în apă. Voia să-l păcălească pe el? se întreba nedumerit Paul şi se sforţă să zîmbească ca să ia parte aşa cum se cuvenea, la acel joc, dar mai făcu un pas prin apă şi sforăitul se întări şi se urîţi în mod neaşteptat şi nedorit, şi deodată, Paul

îşi dădu seama că uriaşul horcăia, ca un porc care e ţinut de nenumăraţi bărbaţi de urechi şi picioare şi zvîcneşte cu atîta putere încît îi cutremură pe toţi şi îi clatină de pe picioare. Paul începu să tremure de teamă şi, deodată, simţi cum lacrimile îi aleargă în jos pe obraz şi buzele îl ardeau şi tremurau şi se auzi scîncind, în timp ce înainta cu tot mai multă nesiguranţă şi teroare şi, plin de spaimă pentru el însuşi şi pentru întreaga lume necunoscută şi infernală, începu să strige încet, printre lacrimile care i se rostogoleau în gura deschisă:

— Băicuţule!... Băicuţule!... Băicuţule!

Celălalt, trupul acela uriaş, continua să horcăie, fără nici o milă de spaima lui Paul, orb şi surd şi neputincios, picioarele sale lungi zvîcneau, împroşcînd apa şi, deodată, Paul, care privea în jos mereu, zări un animal ciudat, lătăreţ, întunecat, că i se strecoară printre picioare. Se aplecă ca un idiot şi întinse mîna răşchirată în apă şi o scoase neagră de sînge şi atunci strigă ca un apucat, strigă atît de tare încît se sperie el însuşi, tremura ca un apucat şi striga ascuţit, ca o femeie isterică şi, pentru că nu se putea stăpîni şi spaima îl copleşea — deodată trupul acela culcat devenise nemaipomenit de străin şi de respingător — se întoarse şi fugi înapoi, fără să se uite în urmă, avînd mereu în faţa ochilor picioarele acelea lungi care zvîcneau cu o forţă uimitoare, parcă voiau să se rupă din trupul care le ţinea, şi apa care se învălurea speriată şi horcăitul nesfîrşit. Paul alerga pe drum cu ochii rătăciţi, plîngînd şi bolborosind într-una, dar uşor, abia auzit,

uimit parcă sau atît de speriat, încît nu îndrăznea să-şi irosească spaima, nu îndrăznea să lupte cu ea. Apoi încetini pasul şi alergă mai încet şi în curînd mergea ca orice om şi chiar şi plînsul acela involuntar încetă. Mergea pur şi simplu, ca orice călător, înţelept, numai mîna dreaptă, murdară, avea grijă să şi-o ţină departe de trup şi de el, şi, cel mai bucuros ar fi tăiat-o şi era convins că nu l-ar fi durut nici cît o înţepătură.

Intră în dormitor, se urcă în patul lui şi, ascunzîndu-se sub pătură, încercă nu să adoarmă, nici nu avea nevoie de somn, ci să-şi stăpînească clăntănitul dinţilor care îi putea trezi şi pe ceilalţi. Stătea astfel chircit sub pătură, clănţănind din dinţi fără încetare, ca un mărunt animal de cîmpie şi ascultîndu-se fără mirare, fără durere, fără nici un fel de teamă şi simţire. Dinţii îi jucau însă în gură şi în cap, lovindu-se uneori între ei şi Paul îi asculta şi era tot ce putea să facă în clipa aceea.

10

Cu cîteva minute după ora opt, în ziua cînd primise citaţia, Titus Gîrda se prezentă la secţia de miliţie, biroul şapte. El era un individ care afecta răceala şi ironia ca stări ordinare de spirit, dar se simţea acum, spre uimirea sa, în primul rînd iritat, şi ceea ce era mai grav, nu-şi putea stăpîni această iritare; nu-şi afla tonul său în care s-ar fi regăsit şi în care avea încredere.

Clădirea miliţiei era foarte mare, cu mult prea mare pentru nevoile ei curente şi Titus străbătu nişte culoare largi şi nimeri chiar într-o aripă în care se făceau repa- raţii. În sfîrşit, dibui şi uşa la care trebuia să intre şi fu primit cu o amabilitate neaşteptată.

În birou se afla un plutonier pe care el îl cunoştea bine din vedere, un om foarte spătos, bine hrănit şi chel. De cîte ori îl văzuse prin oraş, Titus şi-l închipuise cărînd sacoşe cu zarzavaturi sau serviete umflate cu mezeluri şi carne macră, un fel de campion al meselor gătite în familie în care, dumnealui, bineînţeles, era regele bucătăriei, cu sosuri originale şi consomè-uri fanteziste. Titus fu poftit foarte ceremonios să ia loc pe un fotoliu, fu întrebat dacă nu doreşte o cafea — el refuză însă, băuse deja una, cu puţin înainte de a pleca de acasă — şi fu rugat să aştepte cîteva minute. Era chemat — îi spunea „plutonierul-gur- mand” — pentru o simplă formalitate. În legătură cu crima? întrebase fostul student şi

militarul fu o clipă descumpănit, apoi admise că da, probabil în legătură cu crima.

Titus se aşează lîngă geam, şi plutonierul îşi văzu de treburile sale. În două rînduri intrară nişte gradaţi cu hîrtii, apoi un civil care şopoti ceva cu „gurmandul” privindu-l tot timpul, peste umărul plutonierului, pe student, care afecta o indiferenţă perfectă. Titus începu să respire uşurat, în sfîrşit îşi regăsea „tonul”.

După foarte puţin timp, nici zece minute, plutonierul se mişcă de la biroul său, deschise o uşă care dădea alături şi vorbi cu cineva de acolo, apoi se întoarse şi îl invită pe Gîrda „să-l însoţească”. Titus se ridică cu eleganţă şi se forţă să zîmbească interior la acel „vă rog să mă însoţiţi” — abia acum îşi dădu seama ce emotiv era sau nu era decît o formă a fricii faţă de propriul său curaj, faţă de propria sa hotărîre?! — şi îl însoţi pe plutonier, care îi zîmbea mereu şi se arăta foarte îndatoritor, şi oricît de zeflemisitor era studentul, trebui să recunoască că stîn-jeneala sa şi ochii mari, albaştri, atît de nepotriviţi cu chelia, i-l făcuseră simpatic.

Coborîră jos, la parter şi, în cîteva rînduri, ocoliră nişte grămezi de cutii de vopsea, var, trecură sub nişte scări pe care lucrau zugravi şi „gurmandul” îl informă cu un ton perfect amical că, jos în pivniţă, cu ocazia acestei renovări a localului, găsiseră printre altele, îngropată, o casă mare de fier, pe care nici pînă acum nu reuşiseră să o deschidă, deoarece nu voiau s-o taie. Era a fostului proprietar, probabil, deşi, cine ştie? — şi îl întrebă pe Titus dacă îl cunoscuse pe Salomon Bela, cel care „ţinuse cazina”,

adică restaurantul şi cafeneaua fostă „Bristol”.

— Da! admise Gîrda, îl cunoscuse, tatăl său avea obiceiul să viziteze regulat acel stabiliment şi îl dusese şi pe el în cîteva rînduri, permiţîndu-i să asiste la jocurile sale de „pinacl”, „belotă” sau „preferans” împreună cu notabilităţile locale, oferindu-i o sondă uriaşă cu „himbersch- pritz”, cu sirop sifonat, adică. Da? — făcu amabil „gurmandul”, şi el îl cunoscuse pe Salomon, dar abia după ’48, cînd pierduse stabilimentul şi lucra în funcţia de contabil, la Timişoara, la o întreprindere textilă.

— A ajuns curînd contabil-şef! spunea plutonierul, clipind prietenos din ochii săi albaştri — era dat dracului! Vreau să spun că era foarte priceput! se scuză el zîmbind şi Titus îi contrazîmbi, sînt curios dacă casa asta de bani are ceva înăuntru şi dacă i-a aparţinut sau dacă a ştiut ceva de ea... avem şi noi misterul nostru! — glumi „gurmandul” în timp ce cobora treptele largi, din lemn tocit şi îi relată în două fraze, lui Titus, care asculta puţin uimit de familiaritatea plutonierului, că, de curînd, o portăreasă la o vilă din cartierul de nord, „luxos”, al orăşelului, a venit cu un borcan mare de murături, plin cu „cocoşei”, pe care îl dezgropase din curtea din spatele clădirii. A cui fusese „borcanul”? Foştii proprietari, naţionalizaţi, locuiau în altă parte, în ţară şi tăgăduiau, evident, proprietatea asupra aurului. Cine ştie, poate era chiar adevărat!

Toate acestea Titus le află în scurt timp, cît parcurseră două culoare şi coborîră scările. Apoi, el fu introdus într-un birou pe

care se afla o tăbliţă pe care scria „Comandant”, iar înlăuntru o secretară şi o altă uşă, capitonată. Secretara, o femeie în vîrstă, cu părul complet alb şi o faţă frumoasă, foarte bine păstrată, îi rugă să aştepte şi cei doi se traseră lîngă geam. Prin fereastră, jos, se putea zări o stradă îngustă, unde nişte căruţaşi descărcau pietriş din două camioane-hipo, cu roţi cauciucate, iar dincolo, peste un zid scund de piatră, o curte lungă, acoperită pe jumătate cu un umbrar de viţă de vie. Curtea era aproape pustie, o curte liniştită, calmă, provincială. În stînga, în- tr-un şezlong vărgat, stătea întins un băiat de vreo nouă- zece ani, grăsuţ, cu picioarele nesfîrşit de subţiri şi cu laba stîngă întoarsă în afară, probabil sechele de poliomielită, gîndi Titus. Băiatul citea o carte şi din cînd în cînd vorbea cu cineva, nevăzut, prin uşa deschisă a unei bucătării de vară, un fel de verandă de sticlă, cu multe flori peste tot.

Gîrda fu în sfîrşit poftit să intre — numai el şi la foarte scurtă vreme după ce secretara îl anunţă — şi găsi în biroul comandantului un civil înalt, masiv, cu o cămaşă albă cu gulerul răsfrînt şi pe şeful miliţiei, maiorul Bejan, un individ scund, cu părul rar, foarte agitat.

— Bună ziua, tovarăşe Gîrdea — îl salută maiorul şi ieşi repede pe după birou, fără să-i întindă mîna însă şi îl pofti să ia loc pe un scaun aflat în faţa biroului, după care se reîntoarse cu repeziciune la locul lui, fără să-l prezinte pe civil. Titus se aşează pe scaun, apoi tocmai cînd maiorul deschise gura ea să spună ceva, Gîrda se ridică din

nou, şi se înclină ţeapăn în faţa civilului, spunînd:

— Gîrda Titus e numele meu!

Civilul, care stătea lîngă geam, prefăcîndu-se că se uită afară, rîse uşor batjocoritor, fără zgomot, la această prezentare a studentului, avea o gură mereu deschisă, ironică, cu o coroană de dinţi albi, perfectă. Bejan se roşi, involuntar, şi nu spuse nimic, iar Tîtus, după ce aşteptă o clipă, se aşează la loc, pe scaunul lui.

— V-am invitat aici, în legătură cu ancheta cazului Dabici! spuse maiorul, încercînd să vorbească rece, oficios, lucru care nu-i reuşea prea bine — aveţi de făcut vreo depoziţie în legătură cu acest caz?

— Da! spuse uscat Titus.

— O clipă vă rog! făcu maiorul şi o sună pe secretară, care intră şi se aşează pe un fotoliu vişiniu de lîngă fereastră, cu un bloc de hîrtie albă, pregătindu-se să stenografieze.

— Tot ce spuneţi va fi consemnat! spuse maiorul. Vă rog!

— N-am mare lucru de spus! începu Titus şi povesti pe scurt, cîteva fraze, cum „se plimbase” împreună cu Irina Dabici în seara crimei, după ce o întîlnise cu totul întîmplător.

— La ce oră a avut loc, aproximativ, rendez-vous-ul dumneavoas’tră cai Irina Dabici? întrebă maiorul aprin- zîndu-şi o ţigară şi Titus observă că degetele-i mici, scurte, îi tremurau de enervare.

— Specific încă o dată — răspunse Titus — că nu era vorba de o întîlnire aranjată de dinainte. Ne-am întîlnit cu totul întîmplător

la centrul de pîine de lîngă biroul de voiaj. Totul se întîmpla în jur de opt, opt şi cinci minute.

— O oră rotundă?! făcu maiorul.

— Cu totul întîmplător! replică rece, Titus,

— Şi... la ce oră v-aţi despărţit?

— Unsprezece şi douăzeci sau şi douăzeci şi cinci. M-am uitat la ceas la şi un sfert şi nu puteau trece mai mult de cinci sau şapte minute.

Cîteva secunde maiorul păstră tăcerea, de parcă s-ar fi gîndit la cele auzite sau aştepta ceva, apoi îl rugă pe Gîrda să repete, încă o dată, dacă nu se supără, traseul plimbării cu Dabici. Titus se conformă şi îi uimi pe cei doi, deoarece nu numai că repetă cu exactitate, punct cu punct, traseul indicat deja o dată, dar folosi aceleaşi fraze chiar, făcu aproape aceleaşi pauze de respiraţie.

Civilul se întoarse de la geam — de altfel nu stătuse decît de formă cu spatele — şi spuse, deodată, rînjind zeflemisitor:

— Ţi-ai pregătit bine depoziţia!...

Titus răspunse imediat, înţepat:

— ***V-aţi*** pregătit bine depoziţia!

— Ia uite! făcu amuzat civilul şi îşi descheie haina, te-ai supărat, tinerelule?!

Titus se roşi uşor pe maxilarul inferior, dar răspunse, uscat, cu distincţia lui silabică formidabilă:

— V-aţi supărat! voiaţi să spuneţi, stimate tovarăşe. Nu văd nici un motiv pentru care vă permiteţi să mă tutuiţi. De altfel... şi se opri, ezitînd, figura îi rămase însă imobilă, rigidă.

— De altfel, ce? făcu amuzat civilul, care nu era altul decît Voştinaru, şi se apropie un

pas de scaunul pe care stătea Titus — vrei să-ţi dai importanţă?! Să ştii că ai picat prost, sîntem băgaţi pînă peste cap în murdăria asta pe care aţi făcut-o aici, şi nu prea avem chef de...

Voştinaru vorbea plictisit, dispreţuitor, deşi era un dispreţ leneş, blînd, se vedea cît de colo că micului incident cu fostul student nu îi acordă nici un fel de interes. Era cu gîndul aiurea şi se juca cu un pumn de chei, pe care îl arunca uneori în aer, şi-apoi le trăgea iute înapoi de un lănţişor subţire de argint, al cărui capăt îl avea prins de unul din degete.

Titus tăcu cîteva clipe, nerăspunzînd nimic, privind în masă, de sus, cu buza de jos răsfrîntă şi cu un fel de luciu în privire. Apoi, tocmai cînd Voştinaru deschise gura ca să mai adauge ceva, se aplecă spre maior, şi spuse:

— Mai aveţi nevoie de mine, vă rog?!

Bejan tuşi şi-şi trecu mîna uşor peste bruma lui de păr, motiv ca să aplece privirea. Era evident că aştepta hotărîrea civilului, care se deplasase din nou la geam, aprinzîndu-şi tacticos o ţigară.

— Pot să înţeleg că sînt liber?! făcu Titus, ţeapăn, ridicîndu-se pe jumătate de pe scaunul lui.

— Vă rog să vă aşezaţi, tovarăşe! spuse aspru maiorul — aici sînteţi în anchetă şi ca atare, vă rog să vă conformaţi! Nu-şi au locul aici...

— Lasă-l, tovarăşe maior! îi întrerupse Voştinaru, în- torcîndu-se de la geam, cu un ton deodată blînd, concesiv, dar gura lui rîdea mereu ironic, amuzată de ceva care

parcă era lipit de pantofii sau de reverul hainei studentului — să ştii! — i se adresă el lui Gîrda — din întîmplare eu conduc ancheta, aşa că... trebuie să te împaci şi cu celelalte! Poţi să pleci!

— Bun înţeles, adaugă repede maiorul, nu aveţi voie să părăsiţi localitatea, fără învoirea noastră!

Titus se înclină fără un cuvînt şi făcu cîţiva paşi spre ieşire. Se opri însă în faţa uşii capitonate, se întoarse şi se adresă civilului care se aplecase deja peste masă.

— Aş avea o rugăminte! spuse Titus cu o astfel de răceală şi mişcare dispreţuitoare a buzei inferioare încît anula perfect cuvîntul „rugăminte” — aş vrea, dacă e posibil, să vorbesc cu tovarăşul procuror Remus Alexandrescu!

— În ce chestiune?! făcu încet civilul, întorcînd privirea spre el, fără să-şi schimbe poziţia.

— Aş vrea, dacă e posibil, să adresez cîteva cuvinte tovarăşului procuror-şef al raionului! repetă Titus, cu încăpăţînare rece... în legătură cu crima.

— Tovarăşul procuror nu e aici, momentan! spuse repede maiorul, puteţi însă să ne comunicaţi nouă, orice...

— Îmi pare rău! făcu Titus înclinîndu-se din nou şi pregătindu-se să plece a doua oară.

— Ia stai puţin! făcu civilul, desprinzîndu-se de masă, mi se pare că e vorba de o neînţelegere! Dacă e vorba de ceva important nu o să cruţăm nici un efort şi o să-l căutăm pe procuror! Nu putem forţa simpatia nimănui! şi ieşi, trecînd pe lîngă

Gîrda, dar se reîntoarse după nici jumătate de minut. — Ia loc! îi spuse el lui Titus, trecînd pe lîngă el, fără să-l privească, indicîndu-i un fotoliu lîngă geam. El se apropie din nou de birou şi începu să vorbească pe şoptite cu maiorul, care răspundea din cînd în cînd la telefon. Bejan, la un moment dat vru să se scoale în picioare, din respect faţă de superiorul său, dar acesta îl apăsă cu mîna înapoi pe scaun, rîzînd uşor, cu satisfacţie — se pare că rîsul acela scurt, arogant îi devenise un obicei, dar Titus, deşi nu îi era adresat, nu se putu stăpîni să nu tresară, abia simţit, stînd întors cu umărul în fotoliul său.

Peste vreun sfert de oră, Remus Alexandrescu intră în birou şi, cînd rămase singur cu el, Titus îi declară că nu făcuse o depoziţie completă şi adăugă amănuntul că, înainte de a o întîlni din întîmplare pe Irina la centrul de pîine, o căutase acasă şi găsise întunerec, linişte, şi uşile deschise, descuiate şi deschise. La întrebarea procurorului care se informă de ce nu voise să declare acest lucru maiorului Bejan, Titus refuză să dea vreun răspuns. De altfel întreaga declaraţie o făcu cu un ton aproape sfidător, cu o aroganţă care îl uimi uşor pe Alexandrescu. Gîrda trebui însă să-şi repete depoziţia, astfel completată, de mai multe ori şi în faţa mai multor persoane în cursul zile şi fu reţinut la miliţie pînă a doua zi la nouă dimineaţa.

Pe Titus nu îl miră de fel faptul că nu mai fu lăsat să se întoarcă acasă, singurul lucru pe care îl pretindea de la anchetatorii săi, fu ca aceştia să-i declare formal că era arestat,

lucru pe care nu îl obţinu, toată lumea îl asigura că se făceau doar formalităţi strict necesare, nu era vorba, deocamdată cel puţin, de un arest. Fostul student nu se irita de loc la ideea unui arest posibil, s-ar fi zis că îl dorea chiar şi îl nemulţumea vădit că nu i se declara formal acest lucru. Fu deci eu atît mai uimit cînd i se declară a doua zi că poate să se reîntoarcă acasă şi drumul îl făcu umblînd foarte încet, privind mereu în urmă, de parcă s-ar fi aşteptat să fie chemat înapoi.

Ajungînd în faţa centrului de pîine de care fusese foarte mult vorba cu o zi înainte, intră ca să-şi cumpere un corn. Era o zi întunecată „ploaia atîrna pe cer” şi pe străzile orăşelului se afla puţină lume. Doar cîteva siluete, în majoritate femei şi băieţandri de şcoală. Cînd ieşi din prăvălie, în uşă se izbi aproape de un omuleţ îmbrăcat într-un costum albastru, cu dunguliţe albe încălţat cu ghete roşcate, de-un evident prost gust. Era un bărbat în jur de treizeci, cu părul blond, spălăcit, şi intrase atît de pripit pe uşă — de parcă ar fi alergat de cineva care îl urmărea — încît era cît p-aci să-l doboare la pămînt pe Gîrda.

— Scuzaţi, scuzaţi! făcu străinul, zîmbind cu veselie, fără să se simtă prea stingherit şi cînd Titus voi să-şi continue drumul, dînd din umeri şi muşcînd din cornul pe care îl ţinea în mînă, celălalt se agăţă de el, prinzîndu-l confidenţial de braţ:

— Nu vă supăraţi! Sînt teribil de neîndemînatec dar... adevărul e că alergam chiar după dumneavoastră!...

— Alergai după mine?! făcu Titus, neputînd să nu se împiedece să nu zîmbească, eşti de la miliţie, dumneata?!

Celălalt însă păru că nu aude întrebarea; se îndesă şi mai tare în student şi-i suflă confidenţial în ureche, zîmbind într-un fel complice, cu o şiretenie neplăcută:

— Nu-i aşa că ăsta e... centrul de pîine?

— Nu înţeleg ce vrei să spui! spuse Titus, enervat de zîmbetul şi de felul în oare celălalt îi suflase în ureche — ce doreşti de la mine? şi fostul student ridică uşor tonul — nu te cunosc!

— Să ieşim de aici! propuse străinul, cu aceeaşi şiretenie complice care îl enerva atît de tare pe Gîrda — nu e locul potrivit pentru...

— Pentru ce? făcu jignit Titus, dar celălalt îl prinse cu familiaritate de braţ şi îl tîrî aproape în stradă.

— Să facem cîţiva paşi! propuse el, cu ochii mereu lucind de rîs.

Titus îl privi o clipă gîndindu-se ce atitudine să ia, apoi, starea de oboseală generală şi de apatie pe care o trăia după o zi şi o noapte de detenţie şi interogatorii, îi înmuie rigiditatea lui obişnuită şi porni alături de necunoscut, muşcînd distrat din cornul pe care nu-l cumpărase de foame, adăugind plictisit:

— Cum vrei, dar să ştii că nu am prea mult timp. Sînt aşteptat acasă. Ce vrei?! Nu pari să fii de pe aici, nu te-am mai văzut?...

— E adevărat! recunoscu celălalt, cu un gest larg şi abia atunci observă Titus că străinul ţinea pe braţ un fulgarin vechi, gălbui, cu o rigiditate ridicolă, cam în felul

în care poartă calfele de croitor pantalonii călcaţi la domiciliul clienţilor.

— Nu sînt de aici! spuse străinul, dar chiar dacă aş fi, o figură ca a mea, spălăcită, nu se remarcă, vă asigur!

— Ce vorbeşti! făcu amuzat Titus.

— Ha, ha! Ho, ho! rîse celălalt, atît de strident şi de pueril, încît Gîrda încruntă reflex sprîncenele — sînteţi foarte uimit, tovarăşe Gîrda! Foarte, foarte uimit! Şi dacă v-aş mai spune ceva, sînt convins că...

— I-ascultă! întrerupse Titus voioşia zgomotoasă a celuilalt, continuînd însă să înainteze cu lene, cu o plictiseală neobişnuită lui şi care-l amuza pe el în primul rînd — deşartă-ţi repede geamantanul, n-am prea mare chef de palavre în dimineaţa. asta! Şi mai ales cu indivizi...

— Misterioşi?! Nu-i aşa?! făcu celălalt, văzînd că Titus nu vrea să-şi termine fraza, apoi adăugă repede, cu un fel de tristeţe bruscă — nu e vorba de nici un mister aici! De altfel nici nu se potriveşte misterul cu mine, cu persoana mea adică!

Apoi se opri, îşi pocni călcîiele într-un mod foarte caraghios şi spuse:

— Plutonier Mateiaş Alexandru!

Titus se abţinu cu greu să nu-i zîmbească în faţă, ceea ce evident l-ar fi jignit pe omuleţ. Se mărgini să se încline în tăcere, cu o ceremonie un pic exagerată.

— Deci, am ghicit totuşi, eşti de la miliţie! spuse Titus.

— Da şi nu! făcu Mateiaş, căruia îi plăceau, se vedea, şaradele. Am lucrat pînă

de curînd, pînă acu’două zile în cadrul miliţiei raionale!

— Dar ce s-a întîmplat? se prefăcu îngrijorat Gîrda.

— Nimic! făcu Mateiaş, dînd din umeri, mi-am dat demisia!

— Da?! replică cu o leneşă stupoare celălalt; şi atunci...

— Ce vreau de la dumneata?! se înveseli plutonierul — în orice caz, nu...

Titus fu oprit însă în acea clipă de o cunoştinţă şi Mateiaş îl aşteptă, discret, lîngă un stîlp de afişaj, prefă- cîndu-se interesat de anunţuri, dar chiar şi în această măruntă treabă, stîngăcia lui ieşea la iveală. Se întorcea la fiecare cinci secunde să privească în direcţia în care stătea Titus, încît cel cu care vorbea studentul, se interesă „cu cine era, un individ atît de curios”. Gîrda se hotărî să se descotorosească repede de el.

— Dragul meu! îi spuse, revenind lîngă plutonier — dumneata eşti un om foarte amabil, dar eu cad de oboseală, şi...

— Dar bineînţeles! sări, îngrijorat Mateiaş, deşi era evident că nu lua în serios motivarea lui Titus sau nu-l interesa, dă-mi voie să te conduc pînă acasă. E vorba doar de nişte mărunţişuri, care...

— Nu, nu! se împotrivi ferm, Gîrda, îmi vei spune chiar acum despre ce e vorba! De altfel, ce amestec ai dumneata în toată chestia asta? Pentru că, te interesează cazul Dabici, dacă...

— Nu! spuse cu o şiretenie puerilă, Mateiaş, vesel fără nici o pricină aparentă şi zîmbind mereu, cu o figură atît de instabilă

încît îl sîcîia pe gravul şi distantul Gîrda, m-ar interesa o descriere cît mai exactă a casei în clipa cînd dumneata ai intrat în jurul orei nouă!

— Da?! se uimi Titus uşor, că celălalt cunoştea amănuntul, mi se pare că dumneata nu eşti sincer cu mine?! De unde ştii că... i-ascultă? se decise el, cu oarecare brutalitate — ori te legitimezi, ori dacă nu, te rog să mă scuteşti de prezenţa dumitale! Nu am chef de nimic acum, vreau să mă culc pur şi simplu!

— De ce te superi în felul acesta? făcu Mateiaş, cu un aer de reproş perfect amical. De altfel, tonul de continuă familiaritate pe care şi-l permitea plutonierul îl agasa cel mai mult pe Titus, el, care nu-l văzuse niciodată pe acest om.

— De ce te superi?! repetă Mateiaş, putem să... în sfîrşit, e adevărat că eu mi-am prezentat demisia, dar numai pentru că cineva voia să mă împiedece să mă aflu aici... în legătură, bineînţeles cu... te miră de unde ştiu aceste amănunte?! schimbă el, cu vioiciune — foarte simplu: am cîţiva amici, sau nu, pardon, cîţiva tovarăşi care au oarecare încredere în facultăţile mele modeste, într-o anumită, ştiu eu cum să-i spun, pricepere nativă! — şi spălăcitul îl privi cu satisfacţie pe Titus pentru expresia pe care o găsise.

— Va să zică dumneata eşti un fel de „erou al datoriei”! făcu zeflemisitor Gîrda — un model de ofiţer de miliţie sau subofiţer de miliţie! În ciuda adversităţii sau obtuzităţii unor superiori birocraţi sau suficienţi, dumneata renunţi la totul, carieră, salar, viitor,

şi te întorci aici ca să faci pe detectivul amator?

— Nu e chiar aşa! replică cu o modestie „veselă” Mateiaş, care se făcu că nu observă ironia groasă a celuilalt, a fost mai mult o stratagemă! E adevărat că mi-am dat demisia, dar probabil că mi s-a aprobat în mod automat, eu lipsind, un concediu fără plată, sau chiar unul cu plată! Nu e prea mult eroism aici, de altfel nici nu mi se potriveşte! făcu micul om, cu un fel de satisfacţie — eu nu sînt făcut pentru eroism, nu am gravitatea necesară! Uite, dumneata, domnule Gîrda, dacă-mi permiţi, ai o înfăţişare potrivită. Numai că eşti puţin cam... inteligent, o inteligenţă prea mare nu...

— În sfîrşit! făcu Titus puţin agasat, dar numai de formă începea deja să-l intereseze oarecum plutonierul în civil, şi încă n-am ajuns la ceea ce...

— Sînteţi puţin cam grăbit! făcu Mateiaş şi văzînd că celălalt devine rigid, adăugă repede: Evident, aveţi toate motivele, vreţi să vă culcaţi, familia e neliniştită!... Tocmai de aceea v-am propus să vă conduc pînă acasă şi... dacă nu sînt prea îndrăzneţ, aş accepta să mă invitaţi la dumneavoastră pentru o jumătate de oră!

Apoi adăugă repede:

— Nu e foarte logic?! Cît timp nu-i liniştiţi, părinţii vreau să zic, nu vă veţi putea concentra şi... ca să vă spun drept, pe stradă nu se pot aborda astfel de lucruri! Mişună tot felul de indivizi, şi... pentru asta nu am... e şi în interesul dumneavoastră, s-ar putea să vă scutesc de cîteva chemări la miliţie, interogatorii cu tot felul de... ce credeţi?! şi-l

privi cu aceeaşi şiretenie, cu zîmbetul său pueril şi complice, care-l scotea din fire pe Gîrda, mai ales că nu era în stare să-şi facă o părere despre toată această întîlnire ciudată şi confuză.

— Astea sînt metodele procuraturii?! întrebă el, cu o obosită iritare — după ce sînt eliberat de formă, să fiu hărţuit, condus acasă, supravegheat de...

— Nu, nu! se împotrivi cu energie şi ciudă micul personaj, nu e vorba de aşa ceva! Credeţi-mă! Demersul acesta al meu îmi aparţine, nu trebuie să raportez nimănui nimic! De altfel, dumneavoastră nu cunoaşteţi nişte amănunte ale mersului anchetei în această crimă... aflaţi că eu mă găseam aici, cînd cu Simonca, eu l-am anchetat pe Leca şi datorită raportului meu a fost apoi eliberat, e drept foarte tîrziu şi...

Titus îşi aminti atunci, foarte vag, că auzise numele plutonierului, pronunţat de procuror sau de Cambrea, în seara cînd cei doi făcuseră acea vizită inopinată familiei sale. Era însă incapabil să-şi amintească cu mai multă precizie în ce context se amintise acest nume.

— Să mergem! propuse plutonierul în civil, aproape rugător, văzîndu-l pe celălalt că se gîndeşte, cu sprîncenele subţiri, feminine, uşor strînse — voi aştepta cu răbdare, cu toată discreţia, ca să vă liniştiţi familia... de altfel, mi se pare că îmi datoraţi şi puţină recunoştinţă, dacă...

— Eu?! făcu Titus, zîmbind.

— Ei, am glumit! spuse Mateiaş, nu am făcut-o pentru asta, deşi, trebuie să recunosc, că am acţionat nu numai din

umanitarism! Ştiţi, peste tot se amestecă interesul, chiar cînd vrei să faci un lucru, o faptă total dezinteresată, umană, de umanitate adică, constaţi pe urmă cu o anumită, neplăcută surprindere că... că fapta umanistă n-a fost chiar atît de..., şi Mateiaş nu mai întregi fraza, ci izbucni în rîs şi-şi lovi un pantof de celălalt, un gest care îl uimi din cale-afară pe Gîrda.

— Nu înţeleg! făcu Titus, amuzat pe jumătate.

— Un fleac! făcu Mateiaş, dîndu-şi importanţă, oricine ar fi făcut-o în locul meu, cum se spune! Adevărul e însă că eu am făcut-o aşa că... în sfîrşit, te plictisesc, domnule Gîrda, dar ce vreau să-ţi spun e că poţi să stai liniştit, părinţii dumitale ştiu că te întorci acum, în bune condiţiuni, ca să zicem aşa...

— Da?! făcu Titus, de unde ştiu?

— I-am anunţat eu, personal! Chiar azi-dimineaţă, cînd s-a ştiut că... de altfel am fost şi aseară pe la dumneavoastră şi trebuie să vă asigur că aveţi nişte părinţi exemplari! Oameni de o foarte bună calitate, se vede cît de colo, de o creştere aleasă!

— Şi de o simţire nobilă, nu-i aşa?! ricană Titus, nemaiştiind ce să creadă despre personajul din faţa sa, pe care l-ar fi trimis de zece ori la dracu pînă atunci şi de care nu reuşea să se dezlipească totuşi. Şi o anumită tulbure presimţire, imaginaţie chiar, îl făcea să se vadă, peste puţină vreme, în camera sa, pălăvrăgind împreună cu plutonierul care, cu mica sa insolenţă zăpăcită, era evident că se va lăfăi undeva într-un fotoliu, sau va începe să cotrobăiască în bibliotecă,

sau cine ştie, îl va ruga poate chiar să-i cînte ceva la pian. Asta îl înveseli pe Gîrda, un fel de veselie amară şi iritantă, mai ales că trebuia să-i şi mulţumească spălăcitului, care tocmai termina o frază lungă despre felul în care fusese primit de mama sa, care-i aducea aminte de nu ştiu cine, bineînţeles, o persoană din cale-afară de...

— Îţi mulţumesc că te-ai ocupat să-i linişteşti, deşi nu ştiu încă cu claritate cu ce scop ai făcut-o! spuse Titus, cu răceală şi indispoziţie evidentă şi continuă apoi — dacă zici că îi cunoşti, tovarăşe Matieaşu...

— Mateiaş!! îl corectă plutonierul, surîzînd fără rost.

— Scuză-mă! făcu Gîrda, dacă e nevoie, să mergem
atunci! E aproape zece, lipsesc deci de mai bine de douăzeci şi patru de ore de acasă!

— Nu am să vă reţin mult! îl asigură plutonierul, păşind lîngă el cu o importanţă caraghioasă, ţinîndu-şi tren- ciul gălbui cu mîna întinsă, fără rost — îmi dau perfect de bine...

— A, nu! ripostă absent Titus, nu trebuie să te formalizezi. Acum că tot sîntem amestecaţi în ciorba asta... ştii ce! făcu el înviorat deodată de un gînd — îţi place muzica? Muzica clasică, simfonică?

Mateiaş al privi dezorientat o clipă şi pentru prima oară păru că încearcă să vadă de pe faţa interlocutorului său, dacă nu e cumva ţinta vreunei ironii. Dar renunţă brusc la orice suspiciune, de parcă şi-ar fi amintit că nu era „făcut” pentru un respect şi o stimă ieşită din comun, şi recunoscu, cu aceeaşi veselie jucăuşă:

— Muzica cultă?! Bineînţeles că îmi place, o apreciez, numai că îndatoririle de serviciu m-au împiedecat să...

— Aha! făcu cu seriozitate Gîrda, dar dacă ai fi avut timp, nu-i aşa...

— Dumneavoastră vă place muzica, vă ocupaţi?! îl întrebă plutonierul.

— Recunosc! făcu Titus cu preţiozitate, era hotărît să-l trateze cu toată seriozitatea pe micul plutonier, de aici înainte — am să-ţi cînt şi duimitalle ceva la pian, asta ne va linişti pe amîndoi, dacă bineînţeles te încîntă propunerea mea! Eu şi-aşa nu prea am să pot dormi, aşa că...

— Interesant! făcu Mateiaş, dumneata s-ar zice că vrei într-un anumit mod să te răzbuni pentru faptul că am dat buzna, aşa, fără nici un fel de...

Titus îl privi, dar văzu că celălalt nu-şi pierduse veselia sa permanentă şi inutilă, aşa că adăugă:

— Te înşeli! Am chef să cînt la pian în dimineaţa aceasta, şi cum dumneata te-ai invitat la mine, o să asişti, vrînd nevrînd. Fii liniştit, nu cînt prea prost şi nici prea tare. Poţi foarte bine în timpul acesta să te gîndeşti la ce vrei, la anchetele voastre sau la orice altceva! Un singur lucru te rog, însă: din cînd în cînd să dai din cap cu înţelegere şi gravitate, cu ochii pe jumătate închişi şi atunci totul o să fie în regulă: părinţii mei vor fi liniştiţi că mă vor avea din nou „între ei”, eu că mă liniştesc clămpănind la pian şi dumneata că nu mă scapi din ochi, aşa cum ţi s-a trasat sarcina, probabil, ce spui?!

Mateiaş nu răspunse nimic, doar dădu din cap dintr-o parte în alta, de cîteva ori,

surîzînd, ca un copil care imită pe un bătrîn înţelept în faţa altor copii fără minte şi zburdalnici.

Peste jumătate de ceas cei doi erau într-adevăr instalaţi în camera lui Titus. Pe plutonier, părinţii studentului îl primiră cu multă căldură, se adeveri că el fusese acolo în două rînduri liniştind spaima doamnei Gîrda, care intrase în panică văzînd că fiul ei întîrzie prea mult la miliţie. (Mai ales după ce doctorul, interesîndu-se în după- amiaza aceleeaşi zile la secţie, fu informat că Titus Gîrda „nu se găsea acolo”.)

Titus se resemnă deci să-l servească şi să-l recompenseze pe plutonier care, spre plăcuta lui surprindere, o dată în casă, îşi pierdu familiaritatea neplăcută în gesturi, din stradă. Îi aminti lui Titus că-i promisese muzică şi cînd acesta încercă să se eschiveze, insistă cu seriozitate şi ascultă apoi, recules, stînd pe marginea unui fotoliu, pe braţul căiruia aşezase cu grijă nelipsitul său trenci gălbui. Titus îi cîntă Scarlatti şi Debussy, apoi, se ridică şi în timp ce doamna Gîrda îi trata cu cafele, îi puse o placă de muzică de jazz: „Dizzy Gillespie Quintet”. Apoi, ca să-l recompenseze, „Oscar Peterson trio”. Pe toate micul plutonier le ascultă fără nici o mişcare facială, cu o gravitate adîncă, dureroasă, de parcă s-ar fi automutilat şi în cîteva rînduri, Gîrda îl examină bănuitor, nereuşind să ghicească fondul exact al mimicii grave a lui Mateiaş. Ca şi în veselia sa nemotivată din stradă, era şi gravitatea sa de acum, prost plasată, exagerată, caricată. Avea o faţă mică, ovală şi în ciuda

ridurilor multe şi a părului rar, păstra o expresie veşnic puerilă, incorigibil puerilă, care transforma orice stare, sentiment, în ceva, suspicios, neveridic.

Apoi Titus îi aminti — se părea că Mateiaş uitase cu totul — despre scopul vizitei sale. Plutonierul tresări cu oarecare neplăcere, făcînd o grimasă foarte puţin credibilă, în sensul „ah, iarăşi ancheta cu plictiselile!”, apoi îl rugă totuşi pe Titus să fie bun şi să-i repete scena pe care i-o declarase procurorului. (Ştia şi acest amănunt şi Titus nu se mai îndoi că venea din partea autorităţilor.)

Titus povesti încă o dată, cum în jurul orei opt — nu nouă cum ştia Mateiaş sau se prefăcea că ştie — căutînd-o pe Irina, împinse portiţa gardului din faţa casei, care era închisă, dar nu încuiată şi-apoi se apropiase fără nici o speranţă de casa cufundată în întunerec. Spre surpriza lui însă, uşa de la antreu era deschisă, dată de perete, şi el bătu în geamul sufrageriei, încă o dată, apoi păşi în antreu şi o strigă pe Irina de cîteva ori fără să primească nici un răspuns.

Cum intrase de cîine?! se interesă Mateiaş şi Titus declară că nu întîlnise nici un cîine. Mateiaş fu o clipă deconcertat, apoi, dar Gîrda declară că asta era tot, o strigase de cîteva ori pe stăpîna casei, dar nu pătrunsese în casă, în sufragerie adică. Intrase doar pînă la uşa — deschisă şi ea — care despărţea micul antreiaş de sufragerie şi...

Ce părere avea, îl întrerupse Mateiaş, deosebit de grav şi de recules acum,

plimbîndu-se cu ceaşca goală de cafea în mînă prin faţa lui, ba întorcînd cu piciorul un colţ de covor, ba lovindu-se de mînerul fotoliului cu şoldul şi, din cînd în cînd, făcînd gestul lui preferat, de a-şi lovi un pantof de altul, ce părere avea, cu tot întunerecul din sufragerie, nu ar fi putut fi cineva înăuntru? Cineva care, să zicem, ar fi stat la masa, aţipit cu capul pe masă?

Titus se gîndi o clipă, întrebarea aceasta nu-i fusese pusă „sus”. El admise însă, după cîteva secunde că da, s-ar fi putut întîmpla, mai ales înspre partea dinspre stradă, în cameră era întunerec bine, transperantele lăsate, lumina stinsă peste tot şi el nici nu privise în sufragerie, i se păruse nepoliticos.

Atinsese ceva cu mîna, un obiect, uşa etc.?

Răspunsul fu negativ şi prompt; uşa de la antreu era
suficient de larg deschisă ca să nu fie nevoie s-o mai mişte. Se ferise chiar să atingă ceva, cu excepţia portiţei, bineînţeles.

O închisese după el? Da, bineînţeles că da, deşi nu-şi amintea chiar gestul, dar avea obiceiul, chiar „pedanteria” să închidă uşile în urma sa.

Dar cea de la antreu? sări Mateiaş, o închisese în urmă? Titus se tulbură o clipă şi-l privi mirat pe plutonier. Nu, pe aceasta n-o închisese, deoarece o găsise deschisă. Da, era convins că n-o închisese, lăsase totul aşa cum fusese, îşi închipuise sau că era cineva adormit în casă sau plecat pentru cîteva minute în vecini. Aşteptase chiar un timp...

— Aha! sărise deodată Mateiaş şi Titus nu se putu stăpîni să nu încrunte, nemulţumit, din sprîncene, faţă de o asemenea impulsivitate obositoare, va să zică nu plecase imediat? Şi unde aşteptase? în antreu?

— Nu-nu, în antreu nu întîrziase decît un minut, atîta vreme cît îi trebuise să strige de două ori numele Irinei şi să aştepte suficient timp ca să se convingă că nu era nimeni în casă. Aşteptase însă afară, lîngă colţul casei, unde începea rondoul de flori.

Şi nu apăruse nici un cîine? insistă nemulţumit Mateiaş.

Nu, nu văzuse nici un cîine, nici în curte nici în casă! declară ritos, puţin uscat, Titus.

Titus începu să fie nerăbdător; o zi şi o noapte întorsese pe dos, cu „ceilalţi" fiecare amănunt al acestei mărunte acţiuni, care fusese intrarea lui în casa Dabici, înainte sau după crimă, cu foarte puţin timp, istoricul legăturii lui cu Irina etc., etc. Pe de altă parte, plutonierul îl reţinea, primul lui impuls după ce fusese eliberat, înainte chiar de a se întoarce acasă, fusese să treacă, s-o caute pe „ea", pe cea care o lăsase încă adormită pe canapeaua din cabinet cînd dase ascultare citaţiei. Acum aştepta cu indiferenţă exterioară să se termine vizita nedorită a lui Mateiaş, dar îşi ascundea cu greu impulsul de a-l expedia pe măruntul şi ridicolul om — care juca totuşi un rol încă plin de necunoscute pentru Titus şi de a se repezi la casa „ei". În cele cîteva vorbe pe care le schimbase cu ai săi, în timpul cît Mateiaş îl aştepta instalat deja cu gravitate pe un fotoliu, întrebă şi de Irina şi i se spuse că se trezise la nici jumătate de oră după

plecarea lui la miliţie şi, cu toate că părea încă foarte epuizată şi slăbită fizic, ţinuse morţiş să plece deşi i se propusese să mai întîrzie, să mănînce ceva, dar refuzase cu hotărîre şi prinsă brusc de o agitaţie puternică plecase grăbită, de parcă ar fi întîrziat de undeva. Acesta „de parcă ar fi întîrziat de undeva" îl neliniştea mai ales pe Titus în timpul acestei întrevederi silite cu plutonierul în civil şi îl făcea să stea ca pe jar, avînd nevoie de toată puterea sa de stăpînire, ca să-i înşele celuilalt vigilenţa şi să se prefacă nepăsător şi somnoros.

„Unde fugise ea cu atîta grabă?!" şi „De unde ar fi putut ea să întîrzie?!" şi fără să vrea, ca o muscă bîzîitoare, sîcîitoare, de vară, alunga mereu imaginea acelui necunoscut „Gaşpar", care avea un rol numai pe jumătate ştiut în viaţa ei. Şi apoi, cît era ea de sinceră cu el, şi mai ales în legătură cu acesl „Gaşpar?" De ce întreţinea ea legături cu un astfel de om, nu cumva... şi din nou bănuiala care-i încolţise cu două nopţi înainte în minte, în timpul convorbirii cu Irina care venise în puterea nopţii să-l avertizeze, bănuiala pe care i-o aruncase cu atîta brutalitate în faţă, în clipa chiar cînd îi trecuse prin gînd... nu cumva, ea se prefăcea faţă de el ca să-l acopere pe ***celălalt,*** poate cine ştie... şi o clipă Titus se înfioră de groază, de parcă ar fi privit printr-o crăpătură a perdelei într-o cameră unde se petreceau lucruri îngrozitoare. Repulsia puternică se asocia şi cu o mare teamă faţă de el însuşi, faţă de „aventura" în care ar putea să intre şi în care era pe jumătate amestecat. În ciuda teribilismului şi ironiei

sale faţă de formele stabile şi burgheze, era uşor de observat că el era un burghez pînă în fundul oaselor, chiar dacă acest cuvînt e luat în sensul său bun, adică avea teamă şi repulsie faţă de orice schimbare bruscă a proporţiilor stabilite o dată, în timp, faţă de orice întreprindere hazardată, dubioasă din punct de vedere moral. În propria sa familie, chiar şi faţă de fratele său mai mare, un ins flegmatic, de o personalitate fadă, „blajină”, el trecea drept un nonconformist violent, adeseori chiar drept comunist convins şi, într-adevăr, Titus se posta pe poziţia unui comunist, lua adeseori apărarea punctului de vedere statal, oficios, în multe discuţii ivite pe marginea unui subiect sau altul, a unei întîmplări sau a alteia din cadrul universului lor mărunt, provincial, însă foarte agitat de noua ordine, cu atît mai mult cu cît era vorba de o lume măruntă, perfect închisă, în care totul, cel mai mărunt zvon se repercuta înăuntru. Adeseori Titus ajunsese la certuri violente, mai ales eu fratele său mai mare şi cu mama sa, părînd uneori a fi la un pas de ruptură, dar acel „pas” semăna cu „pasul” care îl desparte pe jucătorul de loterie căruia din cinci numere — la cîştigul cel mare — i-au ieşit patru, iar în al cincilea număr, una din cifre este exactă. (Jucătorul este la un „pas” de marele cîştig, crede el, pentru că aplică asupra legilor hazardului pur, legile unei anumite, simpliste, probabilităţi aritmetice.)

Cu toate acele certuri pe care le provocase — sau le provocaseră timpurile agitate — mai ales de cînd plecase la facultate, într-un oraş depărtat, Titus nici o

clipă nu fusese în situaţia de a se simţi un străin în propria sa familie şi acel „pas” de ruptură la care ajungea uneori nu-l înspăimînta nici pe el nici pe ai săi. Tatăl său era chiar mai satisfăcut de el decît de cel mare, de Liviu, pentru că Titus îndrăznea să se opună autorităţii mamei, o „putere” pe care el o acceptase totdeauna, din prima clipă şi-apoi pentru că unul din fiii săi arăta personalitate şi opinii proprii. Poate că Titus era într-adevăr comunist şi asta era tocmai un semn al conformismului său profund, pe care el îi ascundea cu un teribilism de suprafaţă, bine susţinut de inteligenta, cultura şi darurile sale înnăscute. Există unii oameni care sînt devotaţi oricărui regim politic — sau aproape oricărui regim — cu condiţia ca el să învingă şi să prezinte garanţii de solidaritate. De multe ori aceşti indivizi se arată, e adevărat, recalcitranţi, dificili şi uneori se întîmplă că felul lor de negaţie socială — care e totdeauna superficială, nu de esenţă — să vizeze un fapt real, o defecţiune existentă şi astfel să înşele pe mulţi din cei obişnuiţi să citească în pripă caracterele sau din cei neînzestraţi cu arta grea a cunoaşterii oamenilor. Astfel, în mod ciudat, în faţa părinţilor şi a lumii mărunte, însă foarte distincte, reliefate, în care trăia şi se formase, Titus trecea drept un revoluţionar şi un „roşu”, unul din acei tineri din lumea „bună” pe care comuniştii i-au cucerit cu ceva misterios şi periculos, poate cu simpla şi atît de atrăgătoarea negaţie a unei lumi constituite, şi, în acelaşi timp la facultate să treacă, în ochii unora mai ales, drept un snob, un burghez „înrăit”,

„duşman al noii societăţi” şi exmatriculat chiar înainte de examenul de stat.

Ceea ce pleda pentru el şi ceea ce-l făcea pe el însuşi să se respecte, un „ax” al orgoliului său care enerva pe atîţia, era faptul că, deşi exclus din facultate din motive politice, el îşi păstra faţă de ai săi şi faţă de sine însuşi părerile anterioare pînă la literă. Se adăuga chiar o stare de uşoară exaltare ideilor „comuniste” pe care le susţinuse el pînă acum cu răceală şi o inteligenţă cazuistică supărătoare tocmai printr-o aroganţă fină şi nepăsare afectivă. Aşa cum intuise bine procurorul Remus Alexandrescu în acea lungă şi inopinată vizită, el aproape se bucura de „ne-dreptatea” care i se făcuse, era un „martiriu” care îi convenea şi, poate, „îl provocase chiar”. Acuzaţia era nedreaptă şi răutăcioasă, Titus, tocmai din oroare de aventură respingea orice gesturi extreme, era adevărat însă că într-un fel, acel „martiriu social” îi convenea. El nu era neliniştit pentru viitorul său, avea suficientă încredere în calităţile sale intelectuale şi morale ieşite din comun; în acelaşi timp, această „zdruncinătură” socială îi dădea pentru prima oară pînă acum, în viaţă, o garanţie în faţa sa, a soliditătţilor concepţiilor sale, o siguranţă faţă de propria sa tărie morală, lucru important mai ales pentru un intelectual care se suspectează mereu — în cazul unui om onest — de slăbiciune morală sau de capacitate de a apăra, dacă e nevoie, şi un lucru şi contrariul său, după celebrul exerciţiu antic al sofiştilor.

Una din primele forme în care se contura prin „negaţie” personalitatea lui Titus, fu aceea, obişnuită, a ateismului aprig declarat, cu o inutilă violenţă chiar — în cazul lui — în sînul unei familii care practica credinţa fără convingere interioară, ci doar ca o formă a spiritului tradiţiei şi „bunei-cuviinţi”. Titus însă, profund şi spectaculos ca în tot ce făcea, aprofundă axiomele credinţei şi istoria bisericii, găsind numeroase argumente revoltei sale „raţionaliste”, punînd în jenă şi încurcătură părinţii, pe cei cîţiva cunoscuţi ai familiei (printre care şi preotul romanocatolic, un obişnuit al casei) deoarece nimeni nu avea nevoie de analiza sa doctă. Criza sa religioasă era de altfel mult mai uşor de suportat decît analiza pe care o aplica el credinţei şi bisericii pentru cei din jur pe care îi interesa atît de puţin fondul problemei. În această categorie intra chiar şi preotul romano-catolic, un ungur în jurul a cincizeci de ani, masiv, celibatar, un excelent grădinar şi bun conviv, care frecventa de două decenii familia lor şi la care, doamna Gîrda, mai ales, ţinea cu deosebire. Era un om care păstra perfect în alte forme ideologia tatălui său, un ţăran ungur înstărit din cîmpia Aradului: reducerea ideii la particularităţile ei măruntconcrete, trăirea credinţei în datele ei exterioare şi materiale, lucruri care confereau prestigiu şi stabilitate socială. Preotul era astfel un om, foarte îngrijit exterior, ducea o viaţă regulată, perfect exterioară şi controlabilă în toate datele ei; chiar şi excesele le făcea salvînd perfect aparenţele,

era în stare astfel să bea o zi şi o noapte la cot cu ceilalţi, păstrîndu-şi calmul şi răceala judecăţii. Faptul că îşi îngrijea grădina cîteva ore pe zi inspira mai multă consideraţie enoriaşilor săi decît ar fi făcut-o nopţi întregi de studiu inutil, sau o devoţiune exagerată care nu ar fi creat decît suspiciune. Pe el îl chinuia Titus cel mai mult — în acea perioadă — şi preotul trebui să facă caz de tot bunul său simţ ţărănesc şi de toată umoarea sa într-adevăr excelentă, ca să-i facă faţă, reducînd mereu discuţia absurdă pe care o propunea elevul „iluminist” de atunci, la o dialectică pură, la o controversă ca exerciţiu în sine.

În acea perioadă, Titus se îmbolnăvi de o pneumonie destul de gravă, cu aspecte violente şi mama sa, într-o clipă de deprimare şi spaimă a bolnavului după o criză de expectoraţie sanghină penibil de suportat pentru puberul ultrasensibil, stînd pe marginea patului îi aminti:

— Vezi dragul meu, acum e momentul să te întorci la Dumnezeu, care singur e în stare să te vindece! etc., etc. relatîndu-i că făcea de la începutul bolii sale, asidue rugăciuni la biserică şi proiectase chiar un pelerinaj la Scăiuş, pe o distanţă de circa patruzeci şi cinci de kilometri de mers pe jos dus şi întors. (Era vorba de o comună în care se afla, la biserica greco-catolică din sat o icoană a Mariei sanctificată, la care se făceau pelerinaje o dată pe an. Era o icoană simplă, pictată de un pictor de ţară, împodobită cu panglici şi coroane atîrnate la capul Madonei şi a pruncului, deoarece, se spunea — şi acest lucru fusese canonizat de

biserică — cu oarecare vreme în urmă s-ar fi descoperit urme de lacrimi pe obrazul Fecioarei.)

Dar doamna Gîrda avea să întreprindă singură pelerinajul obositor. În acea clipă însă, cînd înfricoşată de boala gravă de care suferea fiul ei, prinsă de o trecătoare criză mistică, îi propunea lui, care era încă un băieţandru în definitiv, recunoaşterea perceptelor credinţei, negate o clipă, Titus avu o reacţie tipică pentru firea sa şi pentru existenţa sa viitoare: puterile îi reveniră într-o clipă, de pe faţă îi dispărură semnele slăbiciunii şi spaimei de boală şi, cu ochii scînteind, îi declară mamei sale uimite că nu va fi niciodată atît de mîrşav încît să accepte o idee sau o stare de lucruri, să cerşească îngăduinţa tocmai cînd se află „la pămînt”.

— Cum?! strigă tînărul Titus la îndemnurile blînde ale mamei sale — acum să mă întorc la El cînd sînt „la pămînt”, slab şi speriat. Ce valoare ar avea credinţa mea?! etc., etc. şi mama se retrase speriată de indignarea „exagerată”, disproporţionată, pe care i-o provocase, continuînd pe seama ei doar demersurile pentru clemenţa divină.

Atunci, această reacţie fusese imediat uitată şi părea pur accidentală, dacă nu chiar o manifestare a febrei şi a bolii de care era cuprins tînărul Titus. Apoi însă, peste ani, cînd fu exmatriculat cu atîta brutalitate, înaintea examenului de stat şi pentru nişte „vini” de natură pur interpretativă, avu o reacţie asemănătoare atunci cînd, unul sau altul îşi exprima convingerea în faţa lui că acum va părăsi în sfîrşit ideile sale „revoluţionare” şi „comuniste”. Bineînţeles

că de data aceasta, situaţia era infinit mai complicată şi mai profundă, era vorba nu de credinţă şi de dogme, lucruri în definitiv exterioare existenţei sociale şi de care, în general doar puberii şi preadolescenţii fac caz, trăind puternic realitatea lor pentru că pentru ei adevărata realitate, cea socială şi individuală, încă nu există, sau există vag, depărtată, estompată de părinţii susţinători şi de întreg învelişul rudelor şi apărătorilor copilăriei. De data aceasta, „teribilul” Titus fusese, în aparenţă, infirmat chiar de propriile sale idei care-l respinseră şi mai ales în cercul iîngust şi tiranic al vieţii de provincie, această infirmare era absolută. Titus rămase însă ferm în gîndirea sa, e adevărat, şi pentru faptul că toată lumea se aştepta ca el să cedeze, şi personalitatea sa vie, de esenţă negatoare, se împotrivea ca el însuşi să se declare înfrînt. În acelaşi timp, trebuie adăugat că, în profunzimea lor, el nu putu să găsească nici o vină fundamentală ideilor pe care le nutrea şi continuă să le proclame, cu aceeaşi exactitate şi promptitudine, cu o nuanţă însă de exaltare, abia observabilă, nepotrivită firii sale reci şi practice. Cine poate spune, cît de rezistente în timp erau convingerile sale? Dar, deocamdată, în propriii săi ochi mai ales, el se purtase leal, rămase credincios ideii deşi una din instituţiile care slujeau acelei idei îl nedreptăţise. Pentru el era suficient şi, de altfel, viaţa nu are nevoie decît arareori de martiri, de jertfe totale. Viaţa, ca şi o idee sala alta. O idee care, pentru ca să fie urmată cere mereu absolutul şi jertfa totală, e inumană, deci falsă.

Oricum, deocamdată, el se afla într-o situaţie imposibilă. Tocmai de aceea se putea observa acea aţîţare uşoară, uneori, în tonul sau în privirea şi gesturile sale; poate aici se afla şi origina despărţirii sale provizorii, o sperau părinţii, de soţia sa, Lia — şi înamorarea fulgerătoare de frumoasa şi hulita, acum, Irina Dabici. Aceeaşi aţîţare şi dorinţă de a provoca o simţiră şi cei care-l anchetaseră, mai ales Alexandrescu, căruia, i se datorase şi eliberarea sa la numai o zi şi o noapte, după o declaraţie atît de gravă, Procurorului şi încă cuiva, care nici nu asistase la interogatorii.

Titus era deci, cu cît trecea timpul, tot mai distrat şi mai nervos, iar Mateiaş părea că nu remarcă nimic; se simţea perfect în camera studentului, ceru încă o ceaşcă de cafea şi continua să-l sîcîie cu întrebări. Pentru motivul că se purtase prevenitor cu părinţii săi, deşi nimic nu-l obliga — aşa părea, cel puţin! — Titus îi datora o minimă consideraţie. Apoi, mai era un aspect al lucrurilor, amintit în treacăt de plutonier şi care îl neliniştea puţin pe Gîrda: eventualitatea să fie chemat la noi interogatorii, confruntări etc. Poate, micul plutonier, cu sarcina sa misterioasă şi ridicolă, îl va scuti, măcar deoparte de acele „plictiseli”. Poate.

Mateiaş trecuse între timp de la întrebările ce priveau „ancheta propriu zisă” la colaterale, interesînd biografia sa, precum şi unele detalii ale unor persoane din localitate. Se interesă de preotul romano-catolic, prietenul casei, de un avocat, de directorul adjunct al fabricii, de fostul soţ al

Irinei pe care Titus nu-l cunoscuse decît în treacăt. Apoi, îl întrebă, deodată, eu un aer conspirativ şi şiret încît Gîrda îşi reprimă un zîmbet, dacă Irina ştia de faptul că el o căutase acasă.

Întrebarea i se pusese şi „sus” şi Titus era pregătit pentru ea; răspunse negativ şi Mateiaş rămase gînditor, nemulţumit parcă, privindu-şi bosumflat vîrful pantofului său roşcat pe care îl mişca distrat, atingînd cu el, pe rînd, ciucurii unei cuverturi vechi, demodate, cu care era acoperit studioul. Apoi îl întrebă dacă mai divulgase cuiva acest amănunt care devenea atît de important şi Titus negă din nou. Nu făcuse confidenţe nimănui, nici măcar familiei. Familiei mai ales, pentru că nu voia ca ai săi să-şi facă griji inutile că el era amestecat într-o astfel de afacere.

— Da, da! făcu gînditor Mateiaş, încreţîndu-şi fruntea sa mică, ca un elev care se sileşte să reproducă exact frazele acelea scrise în susul paginii în caietele de caligrafie, între linii paralele multiple care indicau mărimea fiecărei litere, mici sau mari: „Cea mai bună băutură este apa de izvor” sau „O mînă spală pe cealaltă” sau „Spune-mi cu cine te însoţeşti ca să-ţi spun cine eşti”. (Dar sînt atîţia oameni singurateci, care nu se însoţesc cu nimeni sau atîţia infirmi, cu o mînă de lemn sau fără nici o mînă, lor la ce le foloseşte fraza din caiet? Şi-apoi, cine ajunge să bea apă din izvor, trebuie să urci munţii după călătorii obositoare şi costisitoare etc., etc.)

— Ceea ce tovarăşul Voştinaru încă nu ştie! făcu Mateiaş, mereu gînditor, jucîndu-

se enervant cu ciucurii lui — e că ieri dimineaţă dumneata, mai bine zis tatăl dumitale, a primit o vizită. Nu-i aşa? Şi el îl privi pe Titus cu una din acele uitături furişe şi ridicole — ca un copil care se joacă de-a detectivii — dar de data aceasta Titus nu mai observă ridicolul mişcărilor plutonierului. Se aştepta la întrebarea aceasta, dar nu acum, ci ieri dimineaţă, cînd se prezentase la miliţie. „Aceia" însă, nu i-o puseseră şi Titus conchise că nu ştiau de vizita Irinei. (Irina îi spuse de altfel că nu venise pe drumul obişnuit, ci trecuse printr-o curte, pe o cale cunoscută doar celor care locuiau în apropiere.)

Titus se stăpîni însă perfect şi încă o dată, misiunea şi rolul micului plutonier i se părură suspecte şi periculoase. Acesta se prefăcu însă că nu-şi dă seama de gravitatea observaţiei sale, deşi se vădi încă o dată cît era de stîngaci în orice fel de prefăcătorii, Titus însă începu să-l observe mai atent, mai puţin încrezător în suprafaţa gesturilor sale. Era chiar atît de neîndemînatec pe cît părea, sau nu era decît o ascunzătoare, există unii oameni atît de abili care din chiar defectele lor îşi fac arme de apărare şi atac?!

— Nu mă miră, bineînţeles! spuse Mateiaş, încercînd să surîdă, de parcă ar fi comis o necuviinţă — un doctor e sculat uneori din somn de cazuri mai mult sau mai puţin...

— Ce vrei? îl întrerupse cu brutalitate Titus, deşi se sforţă să pară în continuare indiferent. Ce atîta mister, după ce i-ai tras pe ai mei de limbă?!

— Nişte oameni atît de nobili, nu-i aşa!? făcu Mateiaş, deodată batjocoritor şi Titus amuţi în faţa acestui nou chip al plutonierului, neaşteptat.

— Iartă-mă! exclamă deodată Mateiaş, sculîndu-se repede în picioare — sînt foarte obosit şi încordat! Eu nu am o putere de stăpînire ca dumneata, crede-mă! şi imediat, ca să-l îmbuneze parcă, începu să-i înşire „meritele" sale:în această afacere. Fusese unul din aceia care recomandase ca Krinitzki să nu fie anchetat la miliţie deşi se auziseră voci ca să fie emis mandat de aducere împotriva lui „din diferite motive!" Expresia aceasta „din diferite motive" i se părea plutonierului foarte bine găsită, încărcată de multiple sensuri şi o repetă de cîteva ori, clipind vesel din ochi, apoi adăugă că el singur îl sprijinea pe secretarul biroului de partid al uzinei, care se împotrivea în faţa unor „forţe considerabile" ca Krinitzki să fie arestat pe motiv că face agitaţie mistică.

— Închipuie-ţi ce copilărie?! făcu Mateiaş în faţa lui Titus nerăbdător şi enervat de atîtea chipuri pe care i le arăta plutonierul acela lunecos — de asta ne arde acum; agitaţie mistică! Satul arde şi... cine se piaptănă?! Hai, ia să vedem dacă ştii, cine se piaptănă?! Îl cunoşti pe Krinitzki, ai auzit de el?!

Gîrda auzise în repetate rînduri despre acel personaj, dar nu-l zărise niciodată, măcar în treacăt.

— Am vorbit în două rînduri cu el! spuse cu o încîntare copilărească, aproape, Mateiaş şi faţa şi privirea lui arătau atîta

entuziasm şi debarasare sinceră de orice umbră de suspiciune încît Titus, fără voia lui fu cucerit pe jumătate — e un individ extrem de interesant! Fenomenul difuzării culturii în masă aşa deodată, cu brutalitate, aş spune (explica Mateiaş) creează astfel de simidocţi de o notă aparte! Deşi Krinitzki nu e un semidoct, eu sînt mult mai mult decît el un astfel de... şi plutonierul îl privi su- rîzînd pe Gîrda aşteptînd poate ca celălalt să-l contrazică. Dar continuă imediat, parcă temîndu-se tocmai de ceea ce aştepta:

— Aş vrea să-l cunoşti, e un fel de propovăduitor, cum apar în romanele ruşilor vechi! Dar nu e nici asta! se contrazise, cu necaz sincer, pueril, Mateiaş — e, cum să-ţi spun, e un om foarte puternic, da, asta e, un om foarte puternic, un om care se teme de forţa sa! Da, asta e, pot să jur! Trebuie să-l cunoşti neapărat! În nici un caz nu e un criminal şi cu atît mai puţin dăunător statului! Noi însă avem tipare aşa de puţine şi alea sînt atît de rudimentare! De ce să surghiuneşti un om care citeşte din Biblie?! Biblia e o carte interesantă şi apoi, la noi, muncitorul vechi, cum e şi Krinitzki, păstrează încă un rest de bun- simţ ţărănesc care îl împiedecă totdeauna să se transforme într-un... scrîntit, într-un propovăduitor, aşa cum erau la ruşi! Ţăranul nostru nu trăieşte în extreme niciodată, el se teme instinctiv de ele, ca de murdărie, chiar atunci cînd toţi ceilalţi din jur vor să-l convingă că... dar, iartă-mă, vorbesc prea mult şi mă depărtez de... voiam numai, crede-mă, să-ţi deştept interesul pentru acest om! Eu cred că e un om cinstit şi... slab, da,

un om slab, ţi se pare că mă contrazic, nu-i aşa? Recunoaşte, crezi că vorbesc alandala, poate ca să-ţi împrăştii atenţia, vigilenţa, şi-apoi să te surprind deodată?! Hai?!

— Nu, nu! se apără Titus uşor stînjenit. Începea să obosească, se gîndea mereu la Irina şi la momentul în care va fi lăsat liber, deşi, cine ştie, dacă îl vor lăsa în pace... — nu! vorbi el întinzîndu-se pe pat, dar se cenzură imediat şi se aşează pe un scaun, stînd cu o anumită rigiditate impusă — dar nu ştiu de ce-mi dai atîta importanţă? Ce crezi că poţi scoate de la mine, mai mult decît... voiai să insinuezi adineauri că... ei bine, ea a venit aici ieri dimineaţă şi...

— De ce? sări Mateiaş — de ce a venit, la ora aceea, în starea aceea de epuizare?

— De unde stii în ce stare era?! întrebă Titus încrun- tînd din sprîncene.

— Nu contează! murmură Mateiaş, ştiu însă! De ce a venit, totuşi?...

Titus îl privi pe jumătate uimit, apoi deschise gura ca să spună ceva, dar Mateiaş îl prinse repede de braţ şi îi suflă, în stilul lui inutil misterios şi de-o familiaritate atît de neplăcută pentru rigidul Gîrda:

— Nu, nu e nevoie să-mi spui nimic! Mi-ar părea rău să mă minţi, ar fi ceva nedemn de dumneata! Să ştii că eu te admir, deşi e prima oară cînd stau în sfîrşit de vorbă cu... în sfîrşit, acum plec, am întîrziat teribil!! şi-l întrebă inutil pe Titus cît era ceasul, deşi privise tot timpul un ceas-consolă care era aşezat pe o vitrină scundă, un obiect mare, din ebonită neagră, care înfăţişa un leu culcat pe un suport în care erau turnate în relief ornamente florale.

Titus urmărea cu îngrijorare cum se pregătea de plecare plutonierul, grija excesivă faţă de vechitura sa de trenci, plecăciunile mari pe care le făcu în faţa doamnei Gîrda.

Studentul îl conduse pînă la poartă şi, pe drum, Mateiaş pălăvrăgi o grămadă de lucruri, admiră rondourile de flori din curte, mărturisi ce flori îi plac lui, se interesă dacă n-au cîine, observă că poarta şi gangul porţii erau construite ulterior casei, apoi, înainte de a pleca în sfîrşit, cu o voce gravă, comic de gravă şi cu ochii săi mici fixîndu-l cu severitate ridicolă pe Titus „îl sfătui” să nu iasă din casă.

— Te rog foarte mult! insistă plutonierul — e cineva care nu te agrează prea mult şi care... în orice caz, nu are nici un rost să ieşi din casă astăzi cel puţin! Cu nici un preţ! De altfel, dacă-mi permiteţi, voi reveni pe seară, pentru cinci minute, şi atunci îţi voi spune ceva mai multe... ceva noutăţi, poate! — şi plecă cerîndu-şi iertare pentru felul în care-l acostase.

„Ia uite! se gîndi Titus, închizînd poarta în urma sa — cîtă străduinţă ca să imităm bunele maniere, o dată ce le-am călcat! E de altfel şi greu să fii plutonier şi...” dar îşi dădu seama că Mateiaş era o specie ciudată de plutonier, dacă era plutonier?! Cine ştie însă cum arată adevăraţii plutonieri, dacă există cumva?! — gîndea Titus, incercînd să întîrzie cu cîteva clipe reîntoarcerea la ceea ce-l obsedase tot timpul: revederea Irinei.

Plecînd din casa doctorului Gîrda, Mateiaş se grăbi spre fabrică, uitîndu-se încolo şi

încoace, de parcă ar fi căutat pe cineva. Ajuns acolo, intră la serviciul personal, unde zăbovi cîteva minute, destul de mult, de parcă îşi uitase deodată toată graba. Gînd ieşi, se îndreptă apoi în direcţia dormitorului zilierilor, dar nu intră, ci ocoli clădirea de două ori, căutînd ceva, preocupat, pe jos, apoi se dădu mult îndărăt, încercînd să zărească ceva pe acoperişul care era obişnuit, din hîrtie gudronată, însă foarte înalt. Cînd îşi termină cercetările, se întoarse în uzină — de care baraca era despărţită cu un gard de scînduri înalte, noi, nevopsite — intră într-un birou şi ceru voie să vorbească la telefon cu oraşul. Nu schimbă decît cîteva cuvinte cu cineva — toată lumea se trăsese discret la o parte, de altfel se părea că toţi îl cunoşteau, prin uzină ieşea şi intra nestingherit — apoi mulţumi în felul lui, exagerat, cu zîmbete inutile, aproape sfioase şi plecă în goană, uitîndu-şi trenciul pe care cineva i-l duse gonind după el pînă aproape de poartă.

Peste nici zece minute — ceea ce însemna că aproape alergase — plutonierul în civil intra în biroul procuraturii locale, două mici odăi care se aflau în incinta tribunalului, o clădire veche, fadă, fără etaj, într-unul din birouri îl găsi pe Remus Alexandrescu, înconjurat de cîţiva inşi, şi procurorul îi făcu semn să-l aştepte alături, într-o sală a Notariatului de stat, care-i fusese pusă acum la dispoziţie.

Mateiaş intră şi avu ocazia să-l aştepte o vreme, nerăbdător, privind cu o curiozitate plictisită dosarele mari, prăfuite, aşezate în rafturile uriaşe, din lemn vechi, înşirate de-a

lungul pereţilor, cuprinzînd o parte din arhiva cărţii funduare. În sfîrşit procurorul intră şi îl invită să ia loc în faţa unui birou improvizat, la care fusese instalat de curînd şi un telefon. El însă nu se aşează ci, după ce îl îmbie cu o ţigară pe plutonier, se duse la fereastră încercînd să-şi ascută un creion. În camera aceea lunguiaţă, cu plafonul coborît şi rafturile posomorîte de lîngă pereţi, stăruia în timpul celor mai luminoase zile, un fel de semiobscuritate încăpăţînată, nesănătoasă parcă. Mateiaş observă distrat, pe masă, o grămadă de creioane, foarte bine ascuţite, probabil ale lui Alexandrescu: le făcea un vîrf lung, eliberînd lemnul de pe o porţiune întinsă a grafitului încît oricine altcineva ar fi încercat să scrie cu ele, de la primele litere, mina se rupea.

Apoi, procurorul se reîntoarse la masă în silă parcă, continuînd să tacă, părînd nu preocupat, ci nemulţumit, necăjit, ca un om cu griji mărunte, familiare.

— Ei, aţi vorbit cu cantonierul? întrebă Mateiaş, mirat de fereala celuilalt, parcă, de a-l privi în faţă.

— Da! spuse dispreţuitor procurorul — nimic interesant. Minte mereu şi într-un fel jalnic! Crede că o să fie pedepsit că l-a ascuns, se aşteaptă mereu să fie lovit, poate chiar schingiuit! Minte însă cînd deschide gura şi e furios tocmai pentru că îşi dă seama ce neîndemînatec e! Voştinaru a fost foarte abil cu el, dar n-a scos tot!

— Nu pot să stau mult, trebuie să trec din nou pe la fabrică! spuse Mateiaş fumînd cu patimă — am venit numai să...

— Ce tot cauţi acolo! făcu enervat Alexandrescu. te-am rugat să te ocupi de student! Eşti singurul care...

— N-am reuşit să-l văd! minţi cu seninătate plutonierul, nu vreau să intru în casă, mi-aş depăşi atribuţiile!

— Ce fel de atribuţii?! pufni furios Alexandrescu, scoţînd dintr-un buzunar interior, o batistă foarte fină şi ştergîndu-şi mîinile de transpiraţie. Deşi fruntea şi tîmplele îi erau acoperite de o peliculă fină de transpiraţie, era evidentă că nu îndrăznea să se şteargă în prezenţa lui Mateiaş şi acesta îl taxă imediat drept „snob” şi „caraghios”.

— Dumneata nu ai nici un fel de atribuţii! făcu procurorul, de rest răspund eu! Individul e un tip viclean şi foarte arogant. Spune mai puţin decît ştie! A fost văzut stînd de vorbă cu Gaşpar, apoi plecînd amîndoi într-o direcţie necunoscută!

— Imposibil! făcu Mateiaş, sărind de pe scaun, cine i-a văzut?

— Feţeanu!

— Care Feţeanu? făcu Mateiaş.

— Nu-l ştii? făcu plictisit procurorul, e de aici, de la miliţie. I-a zărit împreună în ziua de doi, pe la orele cinci şi jumătate după-amiază cînd...

— Vreau să vorbesc cu acest Feţeanu! afirmă cu multă siguranţă Mateiaş şi procurorul îl privi o clipă curios, dar plutonierul se făcu că nu observă — e de serviciu acum?

— Cred că da! spuse Alexandrescu distrat, dar văzînd că celălalt se pregăteşte să plece, adăugă repede: stai, mai am nevoie de dumneata! Ai mai vorbit cu Sucuturdean?

(Acesta era numele lui Paul, prietenul lui Krinitzki.)

— Da! spuse plictisit Mateiaş că nu era lăsat să plece, rezemîndu-se pe spătarul scaunului său îmbrăcat într-o husă stridentă, înflorată — am încercat în două rînduri să... e un psihopat, un isteroid! Cine îşi poate funda rechizitoriul pe mărturia unui mitoman şi... în sfîrşit! Uneori îmi face şi milă! Acum trece printr-un fel de criză şi e nelipsit Krinitzki de lîngă el, transformat în infirmieră! E formidabil cum se aţagă oamenii, unul de celălalt, amuşinîndu-se ca cîinii!

— Lasă astea! spuse Alexandrescu admirîndu-şi în treacăt unghiile, ce-ai scos de la el?

— Fantastic de multe! spuse cu satisfacţie plutonierul, în timp ce-mi înşira tot felul de amănunte, am putut să mă odihnesc puţin şi să mă reculeg asupra altor chestiuni! Cred că a observat ceva, sau cine ştie cine l-o fi avertizat cu ceva, a doua oară era mai bănuitor, mai tăcut... e în orice caz foarte bolnav, anemiat, are şi un fel de febră!

Alexandrescu îl privea ţintă, şi pe buze i se contură un fel de zîmbet răutăcios:

— Eşti destul de abil! făcu el, vorbind rar, mereu ocoleşti ceea ce ar trebui să spui, de fapt! Sînt un idiot că am încredere în dumneata, mai ales că... în sfîrşit! rupse el, cu o ridicătură leneşă din umeri — s-ar putea ca pînă la urmă să nu mă înşel! Dar e uimitor totuşi, dacă-mi permiţi, că dumneata nu eşti fiu de ţăran? Eşti sigur că tatăl dumitale nu a fost un ţărau înstărit, din aceia care intentează veşnice procese, dar

nu vecinilor sau altor oameni din sat, ci chiar rudelor depărtate şi apropiate, un om scund, chel, veşnic nemulţumit, în aparenţă, hai?!

Mateiaş rîdea şi spuse:

— Era într-adevăr scund şi chel, dar nu era ţăran! N-a fost niciodată în vreo sală de tribunal, spre deosebire de dumneavoastră.

— Dar cu ce se ocupa?! făcu Alexandrescu, cu candoare.

— Ştiţi foarte bine! replică plutonierul — făcea ra- claje! Era medic fără vocaţie, ceea ce ar fi trebuit să vă faceţi şi dumneavoastră!

— Ha, ha! făcu Alexandrescu începînd să ascută un alt creion, dacă pînă diseară nu punem mîna pe el, ne scapă! Mai ai două zile să-ţi dezvolţi teoriile, tovarăşe Mateiaş! Ştii că şeful a aflat că te învîrţi pe aici?!

— Da?! făcu Mateiaş, încercînd să pară nepăsător — e greu să afli adevărul şi să-l mulţumeşti şi pe şef, nu-i aşa?! De altfel, mi se pare că uneori, ca şi în cazul de faţă, şeful e mai dificil decît adevărul!...

— Ce vorbeşti! spuse Alexandrescu, devenind de cîteva minute un om „de lume”, ai început să te acomodezi cu iuţeală costumului pe care-l porţi!

— Ce anume, civiliei?! făcu Mateiaş, privindu-şi mînecile, cu veselie; el nu putea să fie insolent sau răutăcios prea multă vreme.

— Nu, nu! spuse satisfăcut procurorul — chiar co- stumului dumitale care e de prost-gust!

— Oh, iertaţi-mă! spuse Mateiaş înroşindu-se puternic şi Alexandrescu nu era

sigur ce anume îl jignise — voiam să spun doar că adevărul, probabil că...

— Nu-mi place cuvîntul ăsta! tăie scurt, cu eleganţă, procurorul, e întrebuinţat mereu în exces! Rareori se potriveşte undeva! Ai o singură şansă, ca teoria dumitale să fie adevărată...

— Teoria mea? făcu uimit Mateiaş — e teoria tuturor! Orice om de bun-simţ şi de ăştia mişună pe aici ciudat de mulţi, poate să vă spună...

— Nu mă interesează ce poate să spună nu ştiu cine! Mă interesează ce spui dumneata, dar dumneata, tovarăşe, încerci să mă păcăleşti, de parcă eu aş fi un prostănac oarecare care n-ar putea înţelege sofistica dumitale de...

— Continuaţi! spuse Mateiaş, neputîndu-se împiedeca să nu surîdă uşor, un zîmbet nepotrivit, şcolăresc, de-o şiretenie neplăcută.

— În sfîrşit! spuse Alexandrescu — eu am încredere în dumneata, în ciuda... celorlalţi, şi-ţi accept concursul! Dumneata însă ai început să-ţi iei aere de vedetă, pentru că, într-adevăr, de cîteva ori ai arătat că eşti priceput! Aşteaptă, mai ai cîteva luni şi ai să ajungi în sfîrşit ofiţer, şi poate e o greşeală că încă nu eşti efectiv... dar, pînă atunci, ţine-ţi firea!

— Sînteţi sigur că vreau să ajung ofiţer?! întrebă Mateiaş.

Alexandrescu îl fixă o clipă fără să-i răspundă. Se apropie din nou de geam, dar privi în perete, nu prin sticlă, de parcă ar fi fost orb.

— Să lăsăm astea! Vreau să...

În clipa aceea intră Voştinaru în cameră şi merse drept la procuror, de parcă nu-l zărise pe Mateiaş.

— Plecăm acum! spuse el, cu aerul său de jovialitate nezdruncinată — în două ore sîntem acolo!

— Acum? făcu Alexandrescu, stingherit vizibil de prezenţa plutonierului în încăpere şi se uită la ceas, dar bine, e abia...

— Lasă! făcu jovialul nîzînd, şi-l luă de braţ — haide, nu plec fără dumneata... diseară putem fi înapoi! Jeepul e aici!

— Viu imediat... spuse Alexandrescu, dar celălalt nu-l lăsă de braţ:

— Nici o secundă, vii cu mine acum... plecăm imediat, toată chestia îmi stă în gît! Am vorbit la telefon cu Borcănescu şi apoi cu plictisitul ăla de Zane! E mult mai parşiv decît pare, ştia perfect încă de alaltăieri că nu i-am pus în practică nenorocita lui de idee cu manechinul...

Între timp cei doi ajunseră la uşă şi plutonierul se făcuse mic pe scaunul lui, strîngîndu-se între umeri; simţea însă că faţa lui nemaipomenit de mobilă îl trădase din nou şi un surîs mic, nătîng, îi înflorea în colţul drept al gurii. Deşi nu-l putea zări nici unul din cei doi, îşi aplecă mult faţa, ascunzîndu-şi bărbia în golul umărului drept, aşteptînd să rămînă în sfîrşit singur. Aproape de uşă. Voştinaru se opri şi spuse:

— Dumneata ce faci aici, tovarăşe plutonier?

Mateiaş sări în picioare, luînd poziţie şi surîsul îi încremeni în colţul buzei:

— Ei, ce faci? spuse amabil ofiţerul, dar ochii îl priveau cu răceală şi atenţie pe

omuleţul în costum bleumarin — nu vrei să vii cu noi?

— Nu! spuse Mateiaş, vă mulţumesc, nu vreau să vă încurc!

— Nu ne încurci de loc! spuse Voştinaru cu aceeaşi amabilitate de suprafaţă — ai un loc în maşină!

— Nu, nu viu! se eschivă Mateiaş, mă întorc la Timişoara peste două ore!

— Zău? spuse Voştinaru, tovarăşe plutonier, aşa discuţi dumneata cu un superior?

Mateiaş ridică privirea şi Voştinaru adause imediat:

— Nu vreau să vii la ordin, tovarăşe plutonier! Vreau însă să vii, ai înţeles?! Dumneata mă calci pe nervi şi vreau să te am lîngă mine! E clar?!

— Da, să trăiţi! spuse mecanic Mateiaş şi se luă după ceilalţi doi.

Peste o jumătate de oră, Jeepul miliţiei regionale ieşise de mult din Nădrag şi gonea pe un drum prăfos de ţară. Cei trei ocupanţi, Voştinaru, procurorul şi Mateiaş, tăceau, lăsîndu-se scuturaţi, agăţîndu-se uneori de barele metalice din jur, de plasticul scaunelor şi Voştinaru, care stătea în faţă, lîngă şofer, un sergent blond, cu dinţi frumoşi, ca de reclamă, îl îndemna mereu să grăbească.

— Dă-i! îl îndemna încet, blînd, ofiţerul, dă-i! şi şoferul mărea mereu viteza.

Trecură prin două sate, din care unul era lung, nesfîrşit, înşirat de-a lungul drumului de ţară. În faţa postului de miliţie, care era vizavi de şcoală, opriră şi sergentul fugi

înăuntru. Reveni curînd cu plutonierul, şeful secţiei, care schimbă cîteva fraze, prin portiera maşinii, cu Voştinaru. Apoi îşi continuară drumul şi Voştinaru se enervă brusc:

— Dobitocii! spuse el, întorcîndu-se spre procuror, dar pentru că acesta stătea chiar în spatele lui, se adresă lui Mateiaş — l-au scăpat din nou! Acum jumătate de ceas! N-au postat pe nimeni, în lungul rîului, în porţiunea care trece prin pădurea aia a jupîniţei, cum îi zice?!

— Moara Şpănească! îl ajută procurorul.

— Dacă nu plecam acum, puteam să aşteptăm pînă poimarţi! Ai auzit, plutonier? Pînă poimarţi, în timp ce dumneata te plimbai pe corso la Timişoara, sanki! şi Voştinaru rîse, uşurel, cu ciudă.

— Lasă, ajung eu acolo, să vedeţi ce mişcare bag în ei de-o să le tremure protezele în gură! Ăla îşi bate joc de ei şi de noi ca de... în sfîrşit! se reţinu el — să vorbim lucruri mai vesele!

Şi începu să povestească ceva, o întîmplare de pe cînd era recrut, imediat după război şi sergentul rîdea din cînd în cînd înfundat, aplecîndu-se deasupra volanului.

Goneau de două ore şi căldura începu să scadă, Alexandrescu era lac de apă, dar nu îndrăznea să se descheie la gît. Mateiaş se ştergea fără încetare cu unica-i batistă, oare era mai udă chiar decît faţa sa care şiroia de transpiraţie. Voştinaru, deşi în faţă şi primind mereu soarele în faţă, prin parbrizul ridicat al maşinii, avea pielea perfect uscată, părea că nu simte nimic. În cîteva rînduri se

întoarse spre cei doi din spate, apoi se îndreptă în scaunul său şi-şi continuă povestirea, cu gura veşnic răutăcioasă, ironizînd totul în jur şi mai ales pe cei doi ,,civili" care sufereau intens, din pricina prafului, a drumului excesiv de rapid şi a căldurii insuportabile. Era o zi neobişnuit de schimbătoare, de capricioasă: dimineaţa fusese înnorat, frig chiar, posomorît, apoi, în jur de unsprezece răsărise deodată soarele şi în nici jumătate de oră, o zi de toamnă tîrzie se transformă spectaculos într-o zi toridă de vară, insuportabilă.

Jeepul începu să urce, drumul devenea tot mai prost, satele mai rare, cu case rare, înalte, de munte. În jurul orei cinci, maşina opri într-un fel de cătun care avea şi un nume — Jodoviţa — deşi erau doar cîteva case acolo şi un fel de magazie lungă, un fel de fabrică primitivă de var, iar alături stive mari cu cărămizi de pămînt puse la uscat.

— Ia uite-i! făcu Voştinaru, arătînd încă de departe un Gaz vechi, prăpădit, vreo cinci-şase miliţieni şi doi ţărani, unul mai în vîrstă şi altul trecut de tot, aşezaţi mai încolo şi mîncînd, sub cîţiva fagi uriaşi, stingheri. Cînd zăriră Jeepul săriră în picioare şi se apropiară de maşină. Erau sub comanda unui locotenent mic, grăsuţ, de la raionul de miliţie, pe care îl chema Paulescu.

Jeepul trase alături de cealaltă maşină cu un viraj scurt, care stîrni o trîmbă de praf şi Voştinaru sări afară, înainte ca maşina să fi oprit, cu toate roţile scrîşnind în pietrişul grosolan de pe marginea drumului, Paulescu se apropie grăbit de ofiţer — care era tot în civil — trăgîndu-şi mereu în jos vestonul

care i se mula pe fesele sale mari şi pe pulpele scurte şi groase, luă poziţie încă de la cîţiva paşi, dar Voştinaru nu îl lăsă să deschidă gura şi spuse, ridicînd mîna dreaptă:

— Lasă acum! Dacă nu vrei să mă auzi strigînd, dă-ne ceva de mîncare mai consistent! Nici eu, nici tovarăşii care sînt cu mine, n-am mîncat... n-au servit masa! Ce aveţi aici? şi trecu pe lîngă ofiţerul neclintit şi pe lîngă soldaţii care îşi imitară superiorul şi se apropie de hîrtia albă, groasă, pe care o întinseseră pe jos militarii, în chip de faţă de masă.

— Altceva? făcu Voştinaru întorcîndu-se spre Paulescu, în timp ce coborau cu greu din maşină procurorul şi Mateiaş — nu mai aveţi altceva? Nişte ouă, ceva? N-aţi cotrobăit prin casele astea, nu stă nimeni pe aici?

— Ba da! replică Paulescu, cunoscut ca un mare „bancagiu", acum însă roşu tot şi crispat, dar nu voiam să ne oprim decît pentru cîteva minute şi...

— Lasă, lasă! făcu Voştinaru plictisit, privind în jur, spre pădurea care începea imediat în apropierea drumului, cu mîinile în buzunare — trimite nişte băieţi să...

Paulescu dădu drumul la doi soldaţi care alergară spre una din case, mai depărtată, însă cea mai arătoasă, care avea în curte şi o fîntînă cu cumpănă. Mateiaş intră în vorbă cu cei doi ţărani: erau dintr-o comună apropiată şi cunoşteau drumurile şi pădurea. Bătrînul era foarte viu şi vorbăreţ. Tinerelul era spîn, moale ca o fată şi-şi ferea mereu ochii.

— Ia vino încoace, tovarăşe Mateiaş! făcu Voştinaru — îţi place natura, ia spune? Dumneata eşti orăşean, mi se pare?!

Plutonierul se aşează lîngă ofiţer, iar Alexandrescu rămase în picioare lîngă maşină, prefăcîndu-se că-şi aprinde o ţigară, de fapt ascunzîndu-şi înţeleneala teribilă pe care o resimţea după mersul acela nebun. Soldaţii se reîntoar- seră după scurtă vreme şi şopotiră ceva cu Paulescu şi acesta se apropie de Voştinaru, foarte volubil, aşezat pe jos, perfect odihnit de parcă ar fi coborît din patul său, dimineaţa.

— Nu e nimeni în casele astea, oamenii sînt plecaţi 1a lucru. Doar un bătrîn şi nişte copii în aia cu acoperişul de...

— Aoleo! făcu Voştinaru, păi bine, mă, aşa ne hrăniţi, numai cu conserve şi salam din ăsta în care bagă statul plumb, umblaţi voi p-aici, pe coclauri? Păi nu e de mirare că vă feşteleşte craiul ăla de tobă, de ghindă, de ce e?

— Ar trebui să plecăm, măcar cu o parte din oameni, deoarece... începu Paulescu, dar Voştinaru îl întrerupse, cu acelaşi semn făcut cu mîna sa mare, puternică, ca o labă de urs:

— Lasă, tovarăşe, zaharicalele astea! Nu mai plecăm nici unde! Mi-e foame, s-a înţeles! Tovarăşii care sînt cu mine sînt intelectuali, nu pot munci în orice condiţii... care e şoferul?

— Eu, să trăiţi! se apropie în fugă un soldat, cu un pistol bălăbănindu-se de şold:

— Încet, încet! spuse Paulescu — la ce distanţă de aici e prima comună?

— La nici doi kilometri, Jodoviţa Mare, unde...

— Gura! făcu Voştinaru — restul mi-l spui cînd te întorci! Ai înţeles, caporal?!

— Da, să trăiţi! Pot să iau un om cu mine?

— Fugi! făcu Voştinaru şi în timp ce Jeepul demara, îi sugeră lui Paulescu:

— Te-ai gîndit? Cum e omul nostru?

— De ghindă! făcu sigur pe el Paulescu.

— Păi vezi, tovarăşe, d-aia nu i-aţi pus voi sare pe coadă, dacă habar n-aveţi cum arată omul! E de tobă, frate, e de tobă, mămicule! Spune-le oamenilor să-şi continue masa, dacă nu vor să aştepte pînă mîncăm şi noi! Hai, veniţi, tovarăşi, continuaţi-vă masa, nu e nici o grabă!

Soldaţii rămaşi se aşezară din nou şi-şi continuară mîn- carea după ce Voştinaru îi mai îndemnă o dată, aproape poruncitor. Apoi, cînd termină, îi porunci unuia să aducă într-o covată, în ceva, apă de la fîntîna din apropiere şi nişte găleţi pline şi se spălă apoi, fără jenă, dezbrăcîndu-se pînă la brîu şi-l obligă şi pe pedantul procuror să-l imite. Mateiaş o făcu cu plăcere, răspîndind în jur o găleată de apă, sforăind şi dîndu-şi o importanţă caraghioasă ca de obicei.

Cu o iuţeală apreciabilă se întoarse şi Jeepul cu pîine albă, doi pui fripţi, castraveţi, roşii, ouă coapte şi drumeţii se aşezară la masă. Între timp, Paulescu explica lui Voştinaru regiunea, cele cîteva sate, cele mai apropiate staţii de cale ferată, drumurile etc. Le ştia bine şi Voştinaru, care mînca cît doi şi îl aproba mormăind:

— Ceilalţi unde sînt? întrebă el.

— La kilometrul optsprezece, lîngă o stînă care-i zice „Stîna Feciorului”. Au blocat drumul şi toată partea din pădure care dă spre versantul nordic, pe unde se coboară spre subcetate...

— Aha! făcu Voştinaru şi întrerupse brusc informarea, parcă plictisit şi întrebă pe soldaţi dacă ştie unul să cînte din frunză. Nu se prezentă nimeni şi ofiţerul, mulţumit, se ridică şi se duse singur să-şi rupă o frunză din singurul nuc care creştea într-o grădină a unei case vechi, cu acoperişul dărăpănat, părăsită probabil, dar grădina era îngrijită şi împrejmuită cu un gard de nuiele. Nucul creştea chiar lîngă gard, era scund, cu o coroană rotată şi Voştinaru rupse o crenguţă şi alese cu grijă o frunză potrivită explicîndu-le procurorului şi lui Mateiaş, că trebuia să nu fie nici prea mare sau lătăreaţă. Cîntă apoi cu neobişnuită îndemînare, tot felul de cîntece populare şi doine, spre surpriza soldaţilor mai ales.

— Hai! făcu Voştinaru — nu v-aţi aşteptat, mierloilor, ca şeful să fie mai mîrlan decît compania, hai?! şi continuă să cînte, cu un entuziasm crescînd şi abia acum fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare, deşi în tot lungul drumului acela de infern, în maşina încinsă, pielea feţei i se păstrase curată, uscată şi rece. Soldaţii îl priveau cu ochii sclipind, cuceriţi, se vede, de „şef”, atît de mult încît se prezentă un muntean, dintre ei, soldat simplu, înalt şi foarte lat în umeri care afirmă că el poate cînta din coajă de cireş.

— Ai văzut?! făcu Voştinaru întorcîndu-se spre Pau- lescu şi spre cei cu care venise —

ticăloşii, ştiau să cînte, dar nu mă luau în seamă, ca să nu... pe tine cum te cheamă?! făcu el spre soldat.

— Brăneanţu Pavel, să trăiţi, făcu cel întrebat, în poziţie de drepţi, cu ochii rîzînd blînd şi moale. Apoi, la o altă întrebare, răspunse de unde e, satul şi raionul. Era din Banat, de undeva de lîngă Dunăre.

— Şi-acu ce! făcu Voştinaru — vrei să-ţi dau liber să cauţi un cireş prin pustietatea asta?! Nu văd nici un instrument p-aici! adause el întorcîndu-se şi privind de formă în jur şi cîţiva, din trupă, rîseră.

— Am „instrumentul” la mine, să trăiţi! făcu Brăneanţu şi scoase de la piept un carneţel umflat din care „extrase” o fîşie lungă, împăturită, de coajă de cireş. Începu apoi să cînte şi toată lumea îl asculta; soldatul era un adevărat virtuos.

Era încă lumină şi seara departe şi Voştinaru ordonă soldaţilor isă se culce pe unde vor şi să se odihnească, pentru că noaptea o să fie „cumplit de albă”. Se întunecă însă cu mult mai devreme decît era de aşteptat, cerul se acoperi cu nori groşi, pîcloşi şi, jos în vale, din direcţia de unde urca drumul, începu să fulgere. Frigul ieşi pe neaşteptate din pădure şi toată lumea îşi îmbrăcă vestoanele şi hainele, se aduseră nişte pături din maşină şi puţini mai fură în stare să doarmă. Apoi se porni ploaia, deşi era încă ziuă şi cu toţii se adăpostiră în magazia de var, a cărei uşă soldaţii o deschiseră cu uşurinţă, deoarece nu avea lacăt, ci doar uin fel de ivăr lat, legat pe dinăuntru cu sîrmă.

— Probabil că cel care o legase — spuse Paulescu care obosise în ultima oră, înşirînd bancuri la cerere — a ieşit pe undeva printr-o spărtură ascunsă în perete sau chiar prin acoperiş?!

— Serios?! făcu Mateiaş, foarte interesat deodată şi, în timp ce cu toţii se adăposteau sub streaşina lată a magaziei sau intrînd înăuntru — unde se aflau nişte grămezi mici de piatră de var, nisip şi o betonieră — el cerceta pereţii şi vru chiar să se caţere sus, pe un fel de pod-plat- formă, nişte scînduri răzleţe aşezate alandala pe două grinzi laterale din lemn necioplit, care se întindea însă numai pînă la jumătatea magaziei. În rest se vedea acoperişul ascuţit, bine întreţinut, din şindrilă.

Ploaia în loc să se oprească se înteţi, fulgerele şi trăsnetele alergau peste acoperişul magaziei, uneori cu atîta putere încît scoteau pentru o clipă din întunerec pădurea şi cele două maşini oprite alături, zguduind acoperişul subţire. Era atît de întunerec încît nu se mai zăreau casele din apropiere, deşi cu puţin înainte ca ploaia să se înteţească, la una din ele se aprinsese o luminiţă anemică.

Voştinaru, fumîndu-şi ultima ţigară, dădu ordin de echipare şi făcu planul. Pe creasta muntelui care începea în locul unde se termina pădurea întinsă de brazi, care-i înconjura, de o parte şi de alta, pe ambele versante, se gă- seau două stîne, la distanţă, de mers de patru ore una de cealaltă. La una din ele, la „Stîna Feciorului”, se afla de cu seară un grup de soldaţi cu plutonierul Argint, Haralambie Argint, chiar de la

Nădrag şi care ştia bine toată coasta. Se organizară două echipe: pe una din ele o comanda Voştinaru şi se compunea din Mateiaş, procurorul, unul din ţărani, cel mai bătrîn şi unul din soldaţi, un pistruiat mărunt, cu ochii iuţi şi care tăcuse tot timpul. Amîndouă echipele trebuiau să ajungă la stîna de pe versantul sudic, necercetată încă pentru că era în partea opusă drumului care cobora spre calea ferată şi se mai găsea şi la capătul unei poteci care se înfunda, acolo, şi începea o regiune inaccesibilă, stîncoasă şi fără putinţă de adăpost. Una din echipe, cea comandată de Paulescu, trebuia să treacă pe la „Stîna Feciorului" şi să se „completeze" cu grupa lui Argint, dacă bineînţeles acesta nu reuşise deja să-l prindă, deoarece controlau mereu accesul către şosea şi cale ferată.

Paulescu se arătă sceptic că-l vor găsi pe om la stîna pe care o fixase Voştinaru ca loc de întîlnire; el era convins că „o ştersese" şi că toată căutarea lui e de dinainte fără sorţi de izbîndă. Gaşpar — pentru că de el era vorba — era se pare un om foarte abil şi foarte rezistent. Locuise o vreme într-o comună din apropierea Nădragului, apoi la un cantonier de cale ferată, apoi la o altă stînă, mai joasă şi dispărea de fiecare dată la timp, iar oamenii, deşi auzeau că e vorba de un criminal „periculos", se codeau uneori să dea informaţii, de parcă ar fi fost unul de-ai lor. Probabil că avea bani la el şi îi momea în felul acesta! îşi explicau faptul autorităţile, plictisite de această hărţuială care dura de mai bine de cinci zile.

În sfîrşit, cele două echipe porniră; era cu puţin înainte de ora şapte, dar afară era

întunerec ca noaptea. Cerul era jos, invizibil, ploua puternic, era o ploaie de durată, posomorîtă şi cumplit de neprietenoasă. Se găsiră mantale de ploaie militare şi pentru cei doi ţărani şi Voştinaru cu echipa lui plecă primul — ei urcau pe drum, ceilalţi o luau prin pădure — urmat de procurorul încălţat în bocanci şi înfăşurat într-o manta ca un şoarece lung şi subţire. Mateiaş, pierdut într-o manta mult prea largă pentru el, blestemînd ceasul care-l adusese în biroul procurorului, se tîra cu greu în coada plutonului, deşi Voştinaru, deosebit de vesel şi de bine dispus de parcă pleca într-o excursie duminicală, îl chema mereu lîngă el. (Voştinaru îi propusese lui Alexandrescu să se reîntoarcă la „bază" cu una din maşini, dar procurorul refuză, prefăcîndu-se că-l interesează această urmărire care, după Paulescu, nu avea mari şanse de izbîndă; poate că îl interesa cu adevărat. Lui Mateiaş, care ar fi acceptat probabil propunerea, Voştinaru nu-i adresă nici două cuvinte în acest sens şi plutonierul îşi dădu seama că va trebui să cutreiere toţi munţii, pe ploaie şi prin hîrtoape, atît timp cît „şeful" va rezista la cursă şi nu se va convinge că cel căutat e dispărut demult din împrejurimi.)

Înaintau pe drumul care se îngusta din ce în ce, uneori dispărea cu totul, ca să reapară cîteva sute de metri mai încolo. Era un drum pe care se circula rar — explică unul din ţărani — cu multă vreme înainte, cînd ţăranii cumpărau ori furau lemne din pădure, era mai folosit. Acum însă, cînd era pădurea statului...

— Şi-acuma vrei să zici că nu mai ciupesc, hai? făcu Voştinaru, mergînd cu pas rar şi sprinten în fruntea micului pluton şi avînd chef de vorbă, plimbînd mereu neliniştit puternica sa lanternă de mînă în jur şi în faţă — ce zici, stimabile?

— Apoi acum că... începu bătrînul, dar Voştinaru îl întrerupse, chemîndu-l la el pe Mateiaş care trebui să alerge, împiedecîndu-se în pulpanele mantalei pentru că „şeful” nu se opri o clipă.

— Gîfîi, majurule, hai? făcu Voştinaru privindu-l cu o anumită prietenie acidă, răutăcioasă pe micul plutonier, care începea să obosească — acum îmi dădu abia prin cap că... ia spune! făcu el şi nu se putu stăpîni să nu izbucnească în rîs văzîndu-l atît de zgribulit şi cu bocancii ju- cîndu-i în picioare — nu era mai bine să rămîi la maşini? Sau, ce să mai umplem timpul, direct la centru, să-ţi vezi de hîrţoage? Ţi-ai pus nişte şosete la bocanci, ca să te apere de bătături?

— Da! făcu Mateiaş şi vocea abia i se auzi din gluga mare — am băgat două perechi!

— Puţin! făcu „şeful” trebuia să mai bagi şi nişte fîn! Era acolo în pod, nişte fîn, eu credeam că de-aia vrei să te caţeri, domnule detectiv? Hai?! Taci, tovarăşe, umbli ca un şoarece murat prin ploaie şi taci de mama focului! Să ştii că dacă n-ai să mai poţi, îţi dau voie să ieşi la raport şi-ţi facem o targă din crengi, hai?! — şi Voştinaru rîse din nou, un rîs plin, sonor, care răsuna ciudat prin ploaia aceea întunecată, dar celorlalţi, din micul pluton, le făcu bine virilitatea neobişnuită a „şefului”, se vedea bine, îi stimula mult. Doar Mateiaş se afundă şi mai

tare în mantaua lui, ca o „călugăriţă care umblă după ibovnic”, cum se exprimă Voştinaru. Apoi, ofiţerul începu să discute din nou cu ţăranul care mergea în stînga lui, amănunte ale drumului şi ale regiunii prim care treceau, iar micul plutonier, profită de ocazie şi se trase iar spre coadă. Procurorul păşea voiniceşte şi se vedea că-i place „mişcarea”. Soldatul mergea în coadă şi din cînd în cînd, întrerupîndu-şi dialogul cu bătrînul — pe care-l chema Gore, baci Gore, Voştinaru striga la el, întrebîndu-l dacă mai ştie ceva de soarta „tovarăşului plutonier”.

— E aici! E aici! răspundea din spate pistruiatul — păşeşte hotărît!!

— Nu şovăie pasul, soldat! strigă Voştinaru din faţă şi toată lumea urmărea rîzînd dialogul — e gata pentru lupta cu duşmanul?

— E gata, să trăiţi! striga soldatul, cu veselie — păşeşte fără murmur şi şovăire!

— Vino aici, plutonier! îl chema din nou Voştinaru, dujpă un timp şi Mateiaş trebui din nou să alerge — ştii că sînt urşi prin locurile astea? Eşti înarmat?! Nu sta în coadă, nu eşti bun de ariergardă, miroşi prea frumos!

Apoi începea să vorbească „serios” cu Mateiaş, ches- tionîndu-l asupra planurilor pe care le avea, cînd va fi înaintat în grad, adăugă că, deşi îşi dase demisia şi „sabotase” cercetările în „actuala anchetă”, el îl va propune spre decorare. Dacă îl vor prinde pe Gaşpar, bineînţeles.

Mateiaş nu se mai putu stăpîni — era deja obosit, bocancii soldăţeşti prea mari îi rodeau gleznele, drumul ameninţa să fie

lung — şi îi spuse că „alergau după o fantomă!”

— Zău?! făcu Voştinaru, bine dispus că plutonierul deschise în sfîrşit gura, dîndu-i ocazie de „tachinerii” în stilul lui imprevizibil şi dur — te-ai consultat cu Paulescu, hai? V-aţi amesteca bărbile, polcovnice Mateiaş şi v-aţi sfătuit adînc?!

— A, nu! chiţcăi Mateiaş de sub gluga lui care era o măsură la fel de mare ca şi bocancii şi pe care şiroia apa — nu e vorba de acţiunea de acum! Dimpotrivă, n-ar fi exclus să aveţi dreptate şi să mai fie p-aici, pe undeva, individul...

— Ce vorbeşti! făcu încîntat şeful, va să zică „n-ar fi exclus”. Interesant! Sînt fericit s-aud asta! Şi-atunci de ce alergăm după o nălucă, majurule?! Hai? Văd că gîfîi, ai obosit, nu-i uşor să alergi după năluci?! Ha! — rîse Voştinaru, menţinînd acelaşi ritm, cu ceilalţi călcîndu-i pe urme, pe jumătate extenuaţi. Păşeau încă pe drum care se transformase însă de la o vreme într-o simplă cărare; ploua mereu, necontenit, aceeaşi aversă puternică şi neaşteptat de friguroasă pentru o lună de vară. În curînd însă aveau să traverseze pădurea — părăsind acel drumeag vechi din marginea ei — şi cu toţii aşteptau acest lucru, sperînd că Voştinaru va mai încetini ritmul şi ploaia, printre brazi, îi va ajunge mai greu. Şeful însă se simţea în elementul său: pe măsură ce drumul urca, el îndesea paşii — mergea acum de două ori mai repede decît la plecare — şi sub ploaia aceea care îl izbea în faţă, parcă i se răscoleau toate rezervele sale de bărbăţie, într-adevăr impresionante.

Forţa lui de a sfida toată acea întreprindere neplăcută, noaptea, drumul greu, mocirlos, ploaia, era neaşteptată chiar şi pentru cei care îl cunoşteau mai bine, ca procurorul şi Mateiaş, iar pe ceilalţi exemplul său îi stimula admirabil, dîndu-le o unitate miraculoasă, o unitate deodată apărută şi profundă care atunci cind apare într-o colectivitate umană înseamnă că „şeful" are autoritate, ceea ce se cheamă autoritate, un lucru mai degrabă născut. Voştinaru era conştient de această forţă a lui — pe care o împărţea cu puţini — şi de aici, probabil, un orgoliu care îl ajuta, ca în acea seară, să suporte lucruri atît de dezagreabile. Mateiaş însă, atît de diferit construit decît superiorul său „de la regiune", superiorul său absolut, încerca instinctiv să se ţină la distanţă de acest om, în care virilitatea era un spectacol, dar, la fel, ca în acea goană pe ploaie, nici altădată, în alte ocazii, nu reuşea să-l ocolească, să pună o minimă distanţă între el şi celălalt, deşi lucrau în oraşe diferite. Într-o anchetă sau caz mai grav, Voştinaru îl detaşa imediat la regiune şi, deşi acţiona mereu după propria-i inspiraţie sau a altora, din conducerea regiunii de miliţie, voia să-l ştie pe micul plutonier în apropiere şi totul ameninţa să se transforme într-un soi aparte de superstiţie sau altceva, încă fără nume. Curios că îl răsplătea cu prime mari, concedii, îl propuse chiar la două plecări în străinătate cu un corp de ofiţeri superiori, dar îi temporiza avansarea, plăcîndu-i să-l ştie, probabil, „micul plutonier" cum îi spusese la început. De altfel, Mateiaş care ajunsese în miliţie doar pentru că nu reuşise

la facultate şi trebuise să facă armata, nu-şi terminase decît de vreo cîţiva ani stagiul, dar avea totuşi colegi din acelaşi „leat” care erau ofiţeri. E adevărat însă că el era „celebru” în regiune şi chiar mai sus şi în acel an, nici măcar Voştinaru nu se putu opune ca el să fie trimis la şcoala de ofiţeri.

Mai merseră o jumătate de oră pe cărarea aceea de dedesubtul căreia se ivea din cînd în cînd, pe o porţiune scurtă vechiul drum — ceea ce arăta că bătrînul Gore cunoştea bine locurile — apoi intrară în pădure, urcînd spre stînă. Acest lucru cei din mica ceată îl aflară doar pentru că îi anunţă ghidul, altfel nimic nu era evident deoarece şi pînă atunci traversaseră porţiuni din pădure, ieşind apoi după un timp din nou în marginea ei.

În pădure era o linişte neverosimilă — mai ales după
ce se afundară cîteva sute de metri şi, acolo unde brazii erau înalţi, aproape uscaţi. La un loc potrivit, Voştinaru se opri, scoase o sticlă de ţuică tare, ardelenească, horincă de peste şaizeci de focuri şi o dădu să treacă din mînă în mînă interzicînd ca cineva să se aşeze pe jos. Se fumă o ţigară — Voştinaru nu fumă, deşi era un fumător pasionat, treceau însă uneori ore, o zi întreagă cînd „suspenda” brusc. Jos, la depozit fumase se pare ultima ţigară şi procurorul, care suportase neaşteptat de bine drumul pînă acum, îl întrebă dacă nu-şi propusese să reînceapă fumatul cînd „îl vor prinde”.

Voştinaru zîmbi şi dădu afirmativ din cap, dar nu scoase o vorbă. În timp ce cu toţii stăteau rezemaţi de cîte ceva, odihnindu-se, el se mişca mereu neliniştit de colo-colo

înconjurînd pe aproape locul, parcă căuta ceva sau nu se împăca cu acea oprire, care îl obosea mai mult decît mersul. Apoi porniră din nou şi, într-adevăr, şeful micşoră ritmul, ceea ce se pare că îl nemulţumi: nu mai striga răutăcios la unul sau la altul, părea că îl uitase şi pe Mateiaş. Doar cu Gore vorbea din cînd în cînd, în mormăituri scurte, cerînd tot felul de detalii. Se afundau tot mai mult în pădure şi parcă începuseră să coboare. Nimeni nu ştia pe unde se află, doar Gore probabil şi Voştinaru care scoase o hartă în timpul micului popas, dar nu-şi aruncă decît în grabă ochii pe ea. Cu toţii mergeau acum tăcuţi, trecuse de unsprezece — urcau acum, o coastă lungă, abruptă, urmărind cursul unui afluent al Nădrăgelului. Mica trupă se rărise (printre arbori şi, din cînd în cînd, Voştinaru care conducea mereu, se oprea să-i aştepte pe cei întîrziaţi printre care, desigur, cel mai constant, era plutonierul. Alexandrescu, începu la rîndu-i să dea semne de oboseală, de altfel drumul devenea din ce în ce mai neregulat. Ploaia stătuse aproape, între timp ce urcau coasta versantului vestic şi, după un timp, părăsiră şi cursul rîului. Ajunseră sus în jur de douăsprezece şi zece, şi un sfert, şi începură să coboare din nou. Voştinaru propuse un al doilea popas, dar toată lumea fu de acord să se continue drumul. Ploaia încetase cu totul, tunetele care înconjuraseră orizontul şi răsunaseră cu putere în tot timpul aversei încetaseră şi parţial, cerul începu să se cureţe. Luna însă apărea foarte rar şi pentru scurtă vreme şi cu toţii orbecăiau cu lămpile lor de buzunar, alunecînd peste frunze

putrede din anul trecut, peste muşchiul gros al pietrelor din vadul rîului pe care îl traversaseră în două rînduri, agăţîndu-se în crengi nevăzute, în ramuri căzute, uscate, doborîte de vînt şi prin miile de calamităţi mărunte şi măcinătoare ale unei păduri, noaptea. Sticla mai circulase de cîteva ori şi încă se mai afla pe fund ceva, cu toate că nimeni nu se sfiise la băut, într-atît de concentrat era lichidul. Deşi suportaseră cu toţii mulţumitor drumul, spre sfîrşit, crescuse în fiecare un fel de furie şi ură chiar împotriva celui care îi alungase pe drumurile acelea necunoscute şi de noapte, iar Voştinaru începu tot mai des să murmure împotriva lipsei lupului său care se afla împreună cu trupa lui Argint. Nu mai vorbea cu nimeni, nici măcar cu călăuza, începu însă să-l ameninţe înfundat pe Argint, plutonierul care-i „şutise” cîinele şi din cînd în cînd, printre mormăituri, se auzea numele lupului „Dingo” de care jura să nu se mai despartă nici în birou. Promise cu voce tare, neadresîndu-se nimănui că-i va cumpăra un covor pe care-l va aşeza lîngă biroul său şi adăugă şi alte amănunte, zeci, cu o fantezie uimitoare. Procurorul încercă să-i spuie ceva, dar Voştinaru nu se sinchisi, nici măcar nu se întoarse. Îşi continua drumul şi bodogănea mereu. Mateiaş era sfîrşit, nu mai mergea, ci se lăsa uneori să alunece şi să cadă în jos. În cîteva rînduri, soldatul care îl însoţea, îl sprijini şi îl sfătui să se oprească şi să se odihnească. Plutonierul refuză însă „de teamă că ar adormi tun şi nu s-ar mai putea urni din loc” dar celălalt, deşi îi dădu dreptate, îl bănui că n-o făcea din

frică de „şef”. Voştinaru ordonase într-adevăr ca nimeni să nu se răzleţească, sub pedeapsă aspră.

Încă nu se făcuse ora unu noaptea şi ceata ajunse la stîna căreia Gore nu-i cunoştea numele; de altfel nu o zărise încă nimeni, erau încă în pădure, Voştinaru dăduse ordin călăuzei să-l anunţe cînd vor ajunge în apropierea ei. Cu toţii se înviorară la auzul veştii că drumul care începuse cu mai bine de cinci ore înainte, se sfîrşise. Voştinaru vorbi ceva cu călăuza, apoi cei doi se mişcară uşor spre nord începînd din nou să urce, de parcă ar fi vrut să ocolească stîna şi ceilalţi se luară nedumeriţi în urma lor. Alexandrescu era epuizat, dar n-o arăta din simplă mîndrie. Mateiaş fusese cu multă vreme în urmă obosit, acum se mai mişca doar în urma unui automatism primar, ca un somnambul, sprijinit mereu de soldat care era şi el la capătul puterilor. Era însă un om deosebit de tăcut, în tot timpul drumului nu scosese nici zece cuvinte, foarte iute însă şi răbdător. Şi acum, luîndu-şi de bunăvoie sarcina de a-l sprijini pe plutonier, care se abandonă lui ca un copil, fără urmă de tresărire a orgoliului, gîfîia tăcut, transpirînd abundent, cu sudoarea curgîndu-i neîntrerupt pe faţa lui roşcată. Doar bătrînul Gore părea neobosit, în orice caz încerca să se ţină aproape de Voştinaru care începea pur şi simplu să alerge la deal în sus, atunci cînd drumul urca sau apărea vreun obstacol, cu o furie uriaşă împotriva terenului sau a lui însuşi, uneori a plutonierului Argint care îi luase cîinele. De altfel încă nu aveau nevoie de cîini; erau necesari doar într-un loc, de

unde ar fi putut începe urmele. (Miliţia nu poseda nici un obiect care fusese al urmăritului, nici vreun cearceaf, pătură, pe care o folosise acesta, vreun obiect bineînţeles cu dată mai recentă.)

Începea să devină tot mai evident că Voştinaru îşi pusese în gînd să ocolească stîna, de departe şi această nouă, neprevăzută mărire a traseului, descurajă pe cei trei inşi care îl urmau. Procurorul făcea tot mai dese popasuri „individuale”, rezemîndu-se tot mai insistent de cîte un trunchi, iar Mateiaş se trînti literalmente pe jos, dîndu-i „dracului” pe „şefi” şi pe „criminali” şi pe „organe” şi cînd soldatul, epuizat şi el şi pe care îl ţinea în picioare doar grija pe care trebuia s-o aibă de micul om, se porni să-l smucească şi să-l împiedece să se întindă pe pămîntul gol şi ud, Mateiaş începu să scîncească, să plîngă de-a binelea, apoi, cînd celălalt începu literalmente să-l care în cîrcă sau să-l tîrască după el şi apoi chiar să-l înjure, blestemîndu-l să „îmbătrînească în miliţie el şi neamul lui” şi numai la serviciul „anchete, nu în altă parte”. De la un timp, soldatul n-o mai scoase la capăt cu el, îl lăsă trîntit jos, lîngă o tufă uriaşă de tuie şi alergă înainte ca să-l anunţe pe comandant. Voştinaru împreună cu Gore era mult în faţă, procurorul îi urma mai mult orientîndu-se după zgomotul vocilor lor şi a luminii lanternelor, iar după urmele de noroi proaspăt de pe manta se putea vedea lămurit că alunecase sau se aşezase singur, pe jos, în cîteva rînduri. Se întoarseră cu toţii apoi ca să-l ajute pe plutonier, dar spre surpriza şi furia şefului, el nu

se mai afla acolo, lîngă tufa de tuie. Nu putea să fie vreo greşeală, se vedeau urmele bocancilor şi a trupului cum stătuse trîntit cu faţa în jos şi atunci, începură să-i caute primprejur. Probabil că, deşi epuizat de oboseală, avusese încă atîta viclenie în el ea să prevadă că soldatul se va întoarce cu ceilalţi şi se ridicase, întinzîndu-se în altă parte. Voştinaru interzise ca cineva să facă vreun zgomot, sau să-l strige pe cel dispărut. Mai ales că ar fi fost şi inutil, Mateiaş chiar dacă ar fi auzit ceva, nu ar fi răspuns din teama aceea animalică şi repulsia care îi cuprinsese faţă de acel drum nesfîrşit, din ce în ce mai epuizant pe măsură ce se apropia de sfîrşit.

— Cîinele meu!! gemea furios Voştinaru învîrtindu-se ca o fiară printre tufişuri şi se blestema, mormăind fără încetare, că făcuse prostia să-l dea din mînă, unor „incapabili” cum spunea. Pe plutonier nu era furios sau n-o arăta deocamdată şi cum în primul sfert de ceas de căutare, Mateiaş încă nu fusese găsit, Voştinaru declară că pleacă singur înainte, nemaiputînd să aştepte. Făcură un scurt consiliu şi hotărîră, pentru că Alexandrescu ştia să manipuleze busola, ca procurorul să rămînă împreună cu soldatul pistruiat să-l caute pe plutonier, iar Voştinaru şi bătrînul să-şi urmeze drumul; trebuiau să ajungă la o poieniţă situată de partea cealaltă a stînei, sub stînă chiar, unde se afla un post meteorologic şi unde fixase locul de întîlnire cu Paulescu care trebuia să-l aducă şi pe Argint, lăsînd oameni înşiraţi pe versantul sudic al pădurii, din jos de stînă, în partea de acces spre linia

ferată şi drum. Spre nord nu se putea trece din pricina unui defileu larg, cu pereţii din spre pădure foarte prăpăstioşi, iar jos, „în vale” punctele erau păzite. Toată regiunea era în alarmă, zeci de soldaţi şi de gradaţi erau mobilizaţi, şi ajutaţi de toate posturile de miliţie pe o distanţă de cîţiva zeci de kilometri şi dacă omul se mai găsea acolo — şi n-avea cum să nu fie, în afară de cazul că „zburase” — trebuia să cadă în acea pungă pe care i-o pregătea Voştinaru. Singurul loc în care s-ar fi putut ascunde de două zile şi ceva, de cînd îi dispăruse orice urmă, era acea stînă retrasă, o stînă mică, care uneori stătea săptămîni întregi, chiar în timpul verii, părăsită; Nici acum nu se ştia cu precizie dacă erau ciobani acolo sau nu, la începutul sezonului plecaseră acolo cîteva turme, dar păşunile erau puţine şi nu prea întinse primprejur şi, poate că ciobanii se lăsaseră în jos prin defileu (era un loc, la o distanţă de mers de o zi, pe unde se putea coborî) şi trecuseră „valea”.

Voştinaru mai pierdu cîteva minute, căutîndu-l cu întreită furie — de teama nemărturisită ca procurorul, la rîndul lui, să nu se rătăcească — apoi plecă totuşi, alergînd, urmat cu greu de Gore, după ce îi încredinţase o armă lui Alexandrescu şi un desen făcut cu mîna în grabă pe o foaie de blocnotes, după harta mărită, militară, a masivului şi lămuririle lui Gore, mai ales, care indicase pe hîrtie semne distinctive, brazi uriaşi, căzuţi, stînci etc. Voştinaru promise că vă face semne de marcaj din loc în loc, pînă la centrul meteorologic, o grămăjoară

de pietre, în care va fi înţepată o crenguţă de brad.

După plecarea şefului, cei rămaşi mai bîjbîiră o vreme primprejur, apoi la un consemn tacit, se aşezară pe pămînt, pe mantale şi Alexandrescu adormi chiar, dîrdîind de frig, cu genunchii strînşi la gură. Soldatul adormi şi el, dar nu îndrăzni să se întindă pe manta sau avea încă atîta putere în el încît să picotească astfel, stînd în capul oaselor. În pădure era întunerec şi linişte desăvîrşită. Rareori şi totdeauna depărtate, răzbăteau zgomote şi ţipete de păsări, apoi doar crengi care se prăbuşeau şi vîntul care foia printre trunchiuri, dar aici sus, unde se aflau ei totul era liniştit şi încremenit. Pistruiatul se trezea din cînd în cînd, se uita speriat la procuror care dormea încovrigat pe manta, în aceeaşi poziţie, un somn chinuit, obositor, apoi privea în sus, să vadă dacă nu se limpezise cerul. Înainte de a-şi da seama de ceva, adormi însă din nou şi abia cînd — la vreo jumătate de ceas de la plecarea comandantului — cerul se curăţi într-adevăr pe o mare porţiune şi razele lunii depărtară lucrurile din jur, luminînd în rafale lungi, pădurea, soldatul se trezi de-a binelea, se şterse buimac la gură de saliva care-i cursese într-o parte şi-şi dădu seama că dîrdîise tot timpul de frig. Se ridică cu greu şi făcu cîţiva paşi, frecîndu-se peste tot, pe piept şi pe picioare, apoi încercă să-l trezească pe procuror.

Alexandrescu însă nu se mişcă, nici atunci chiar cînd soldatul îi întinse fundul de horincă lăsat de Voştinaru, îndemnîndu-l să bea. Spre deosebire de împotrivirea zgo-

motoasă şi disperat puerilă a plutonierului, Alexandrescu avu o reacţie tăcută, încăpăţînată, duşmănoasă aproape. Soldatul îi băgă cu forţa atunci gîtul sticlei între dinţi ca şi la cei prinşi de febră şi o goli aproape în gura procurorului. Restul îl dădu el de duşcă. Alexandrescu însă dormea înainte fără nici o mişcare, doar dinţii în gură i se auzeau cum clănţăneau uneori.

— Sculaţi, tovarăşe procuror! îl ruga soldatul tot mai speriat de abulia celuilalt — sculaţi că s-a făcut ziuă... uite!... şi îl scutura pe umeri, cu un fel de teamă însă, privind uneori în jur, poate îl zăreşte undeva pe Mateiaş. Începuse să i se facă frică, cu cei doi oameni adormiţi acolo în pădure, dintre care unul se ascunsese Dumnezeu ştie unde şi mai ales se întreba îngrijat cum va putea Alexandrescu, în halul de epuizare în care se afla, să se descurce pînă la punctul acela meteorologic, numai cu busola şi hîrtiuţa lăsată de comandant. Obosise să-l tot hîţîne pe cel de jos care se lăsa mişcat ca un sac încărcat de pietre, deşi îl bănuia că nu era perfect adormit şi cîteva minute lungi, soldatul rămase cu capul în piept, simţind că îi alunecă din nou maxilarul de parcă s-ar fi pregătit să adoarmă; ştia însă că acum nu va mai adormi, de frică, dar, încet-încet îşi pierdea din nou controlul asupra propriului său trup, simţind tulbure o oarecare nemulţumire faţă de locul în care se afla, a stagiului pe care trebuia să-l facă şi din care mai avea încă nouă luni, a armei unde „căzuse”, şi pînă la urmă, împotriva comandantului pentru că nu luase băutură mai multă din maşină, unde „se găsea”.

Soldatul simţea că horinca îi făcuse bine şi ar mai fi băut şi asta l-ar fi putut „îndrepta” pe picioare, să înceapă el singur, să-l caute pe plutonier, care zăcea cine ştie unde, pe pământul gol, putînd să se îmbolnăvească de te miri ce. Gîndurile acestea i se perindau cu greutate prin creierul amorţit, la mare distanţă unul de altul şi, după un timp nedefinit în care nu mai gîndise nimic, se pomeni rîzînd şi spunînd cu voce tare: „Da, dar de afară aşa se vede!”

Tresări din acea semiamorţire şi, cum în urechi îi răsuna încă propria sa frază, „caldă” încă de parcă silabele ar fi rămas atîrnate pe fire de aţă în aer, o repetă din nou şi rîse, fără să-şi dea seama bine de ce, apoi reconstitui toată anecdota, deoarece, acea frază nu era decît sfîrşitul ei în care un ţăran primeşte un musafir pe care îl culcă în pat, lîngă el şi nevastă-sa şi... şi... şi soldatul începu din nou să rîdă şi se sforţă să rîdă cu tot dinadinsul, deoarece observă repede că rîsul îi alungă frigul şi îi schimbă cumva starea aceea de prostire în care căzuse pe jumătate. Rîdea şi, în acelaşi timp, se auzea rîzînd şi se bucura că nu era suflet prin apropiere care să-l audă, stînd aşa la miezul nopţii, în pădure şi rîzînd de unul singur. Rîdea mereu, povestindu-şi anecdota aceea răsuflată pe care o auzise de mic, reluîndu-i mereu finalul, apoi, ca să-i mărească efectul, înainta cu amănuntele tot mai spre „cap” şi, într-adevăr, cînd ajungea la acel: — De afară aşa se vede!... izbucnea într-un rîs tot mai puternic, întreţinut cu bună ştiinţă, un fel de gîlgîit ciudos, rupt, straniu în acea tăcere totală din jur. Ţăranul, în mijlocul nopţii,

aude un zgomot la geam şi cineva care îi strigă: — Scoală, bă Pavele, că ăla îţi f... nevasta! Ţăranul se uită alături, nici pomeneală: străinul şi femeia lui dorm liniştiţi. Se culcă din nou şi după un timp, iarăşi cineva zgîlţîie cerceveaua şi strigă aceeaşi frază şi atunci, ţăranul, plictisit, dibuieşte un topor pe după uşă şi — în timp ce străinul şi nevasta dorm adînc, se strecoară afară, după casă. La fereastră însă nu e nimeni, poarta e înţepenită şi cîinele îl priveşte cu mirare şi atunci, scuipînd plictisit se întoarce, dar trecînd încă o dată pe lîngă ocheţul geamului, priveşte într-o doară înlăuntru; cu o mare uimire observă însă că, într-adevăr, femeia îşi făcea mendrele cu musafirul şi, prostit de tot, omul se scarpină în ceafă şi-şi spune: De, dar de afară aşa se vede!...

Deodată, procurorul sare dintr-o mişcare în capul oaselor şi soldatul întoarce capul încet, privindu-l uimit; e încredinţat că celălalt va recădea, dar, senzaţia lucidă a frigului îl împiedecă şi pe celălalt să adoarmă, rămîne însă o vreme, înţepenit în aceeaşi poziţie, cu capul în piept, aşa cum stau călătorii noaptea într-un cupeu de tren. Încet-încet, se ridică apoi de jos cu mişcări rare, gînditoare, ferindu-se unul de celălalt parcă din silă, Alexandrescu şi soldatul rebegit de frig. Îşi aprinseră cîte o ţigară şi se frecară pe spate, unul pe celălalt. Apoi porniră, cu o metodă oarecare să-l caute pe Mateiaş şi-l găsiră, destul de curînd, stînd ghemuit cu genunchii la gură, rezemat de trunchiul unui brad la o distanţă apreciabilă de tufa unde-l părăsise soldatul. Era însă

plin de noroi peste tot, chiar şi pe faţă şi pe păr — îşi pierduse bascul pe care-l purtase tot timpul, de cînd plecaseră de jos, din Jodoviţa şi pe care, spre veselia comandantului, îl scosese din buzunarul de la spate, cînd se puse „problema” acoperămîntului capului „tovarăşului plutonier”. Se vede că numai frigul îl ridicase de jos, de pe unde se tupilase şi-l „aşezase” lipit cu disperare de „căldura” acelui trunchi indiferent.

Plutonierul se lăsă ridicat şi merse chiar, se putea ţine pe picioare, dinţii îi tremurau însă grozav în cap, „pînă în creier” cum se plîngea el cu voce înceată, şoptită şi faţa îi ardea de febră. Părea că îmbătrînise brusc, îi privea speriat pe cei doi care îşi regăsiră repede puterile, întîlnindu-l. Unul îl ţinea în picioare pe celălalt şi iată, Mateiaş era cel mai puternic, el îi susţinea pe cei doi, atît de înspăimîntat îi era trupul şi de îmbătrînit într-un ceas.

Micul plutonier fu aşezat cu grijă jos, pe două mantale puse una peste alta şi cei doi adunară vreascuri, crengi şi frunze uscate şi curăţară în grabă un loc. Aprinseră apoi focul şi, din cînd în cînd soldatul se depărta şi venea cu alte vreascuri, uitîndu-se apoi uimit, aşezat pe vine, cît de repede mistuie totul flacăra aceea mică, jucăuşă, ca de brichetă, care plutea peste lemnele umezite.

Încălzindu-se puţin, Mateiaş întrebă cît e ceasul: era două şi jumătate, mai erau cel puţin două ceasuri pînă la ziuă. Porniră încet şi constatară cu surpriză — obosită puţin, ca toate reacţiile lor fireşti — că acel punct,

unde îi aştepta şeful, nu era prea departe. Se găseau deja acolo Paulescu, cu un soldat şi Argint, plutonierul Argint cu cîinele comandantului. Din cîteva fraze, cei trei de curînd veniţi înţeleseră că Argint împreună cu Paulescu cercetaseră pe la stînă (Argint mai trecuse o dată, cu o zi înainte) şi nu găsiseră pe cel căutat. La stînă înnopta o singură turmă, un bătrîn şi ginerele său, de vreo patruzeci şi cinci de ani. Acum se găsea acolo şi nepotul bătrînului, un tinerel pînă în douăzeci de ani care venise singur din sat să le aducă nişte lucruri, oţet, sare şi altele de acest fel. Acum, a doua oară, ei îl găsiseră doar pe tinerel, cu un cîine care dormea singur şi care nu ştia nimic şi nu văzuse pe nimeni. Era se pare sincer şi foarte emotiv, pentru că izbucnise în plîns văzînd atîţia militari, înarmaţi, cu cîini.

Era lucru hotărît (şi se aştepta doar sosirea celor trei întîrziaţi) ca toată lumea să se retragă la punctul de pornire, în pas lejer, cu o escală la „Stîna Feciorului” o stînă mare, permanentă, unde erau aşteptaţi cu masa pregătită. Cu cîteva minute înainte de plecare, Mateiaş observă cu uimire că Voştinaru dădea ordine lui Paulescu în legătură cu traseul de urmat, apoi unui soldat să-i pregătească o taşcă militară cu cîteva mărunţişuri, schimburi personale, un cort, un termos cu cafea etc. şi, zărindu-l o clipă liber — cînd ceilalţi se pregăteau de plecare deja, ca zorile să-i prindă la stînă unde s-ar fi putut dormi cîteva ceasuri — se prezentă în faţa lui şi-l întrebă dacă el nu-i însoţeşte.

— Nu! răspunse distrat Voştinaru, ajutîndu-l pe soldat să adune cortul — eu

mai rămîn cu Gore. Îmi place regiunea şi, cum e greu de ajuns, prefer să... şi adăugă ceva în legătură cu hrana pentru cîine.

— Opriţi cîinele?! întrebă Mateiaş.

— Bineînţeles! făcu comandantul care nu prea avea acum chef de el — prin cap îmi trec numai modele de covoraşe, pe care am să le aştern lîngă birou... strînge-l, tovarăşe! se adresă el din nou soldatului, strînge-l puternic, nu vreau să car baloturi după mine!

Mateiaş se interesă dacă nu mai opreşte şi pe altcineva lîngă el şi şeful declară, puţin nervos, că nu, voia singurătate şi Gore îi ajungea, era un „bătrîn de bun-simţ”. Apoi deodată, de parcă abia atunci ar fi devenit atent cu adevărat la cele ce-i spunea plutonierul, întoarse capul spre el şi o urmă din rînjetul său ironic îi înflori din nou pe buzele sale, pînă atunci strînse de concentrare:

— Nu cumva ai dori să rămîi dumneata aici, cu noi, în pădure?!

Mateiaş îl privi clipind, de parcă cineva i-ar fi proiectat în faţă o lumină prea puternică — probabil că arăta o expresie cu totul pierdută şi imbecilă pentru că rînjetul lui Voştinaru se accentuă — apoi spuse, cu greutate:

— De ce nu? Aş rămîne cu dumneavoastră şi cu Gore, mie-mi plac bătrînii „de bun-simţ!”

— Ce vorbeşti?! făcu Voştinaru, din nou distrat şi se întoarse lăsîndu-l fără nici un răspuns, apropiindu-se de Argint, un om masiv cu o respiraţie greoaie. Mateiaş îl urmări mereu din ochi şi cînd îl zări singur la marginea poieniţei, lîngă un copac la

rădăcina căruia avea îngropat ceva, se apropie din nou şi repetă propunerea. De data aceasta Voştinaru vorbi scurt şi uscat, ca şi cu un gradat oarecare:

— Nu e posibil! spuse el, misiunea e în mare încheiată. Eu rămîn numai pentru că nu am chef să mă culc la stîna aceea, nu mi-e somn de fel... de altfel, dumneata ai putea deveni o povară, un balast şi eu trebuie să mă mişc repede!

Mateiaş îi dădu însă asigurări puternice, vorbind după obiceiul său exagerat de mult şi devenind suspect tocmai printr-o prea mare elocinţă, dar şeful îl întrerupse, plictisit, dînd mai multă atenţie cîinelui cu care se juca mereu decît lui Mateiaş:

— Mă miră! spuse Voştinaru — dumneata nici nu eşti convins că... îmi spuneai că alergăm după o nălucă, se spune că ai alte păreri, alte teorii! Poate că ai dreptate! Vezi că în cîteva minute e plecarea! şi îi întoarse din nou spatele.

Mateiaş însă nu se dădu bătut, nu se depărtă de lîngă Voştinaru, îi vorbi, pledă în continuare, deşi se adresa spatelui comandantului care acoperea ceva cu o sapă scurtă în timp ce Dingo alerga în jurul pomului gîfîind. Lanterna agăţată de gîtul lui Voştinaru se clătina dezordonat luminînd în jur lucruri inutile, fragmente de arbori, tufişuri tăiate în două, grămezi de frunze putrezite.

Voştinaru îşi terminase treaba, se şterse pe mîni cu o ramură de brad tînăr, apoi vru să se înapoieze în luminiş unde îl aşteptau ceilalţi, gata să-i primească ordinul de plecare, dar Mateiaş i se postă cu o

încăpăţînare curioasă în faţă, barîndu-i drumul.

— Ce-i cu dumneata, tovarăşe plutonier?! făcu uimit Voştinaru, enervat deja, dar şi uimit de reacţia celuilalt — dumneata ai febră, du-te şi te tratează! Eu mai rămîn poate încă opt-zece ore, pe aici, poate şi mai mult!

Mateiaş îl rugă să-l oprească şi pe el, era prima oară că îl ruga ceva. Arăta ciudat: murdar peste tot de pămîntul prin care se tăvălise, cu capul gol, tremurînd de frig şi mai ales de febră, cu tîmplele foarte scobite şi ochii lucind ciudat, animalic. Voştinaru se gîndi o clipă, cu autosatisfacţie, că Mateiaş ajunsese în sfîrşit la concluzia lui, a vinovăţiei lui Gaşpar, părăsindu-şi propriile teorii şi această încăpăţînare de a participa la acţiune în continuare nu era decît o recunoaştere orgolioasă a înfrîngerii, dar apoi alungă scurt acest gînd, măgulitor, şi conchise că plutonierului îi e teamă de drumul înapoi şi convins că aici, cu el, se va putea odihni pînă cînd... şi enervat din nou, îi ordonă să se încoloneze împreună cu ceilalţi. Dar Mateiaş nu numai că nu se supuse, dar cînd şeful vru să se mişte din loc, îndrăzni să-l prindă de braţ:

— Nu vă ascult, tovarăşe comandant! spuse Mateiaş cu o ciudată expresie şi cu un glas neobişnuit de strident — chiar dacă plec cu ei, mă voi rătăci pe drum! N-am nici un chef să plec cu ei şi să mă culc la stînă, apoi să cobor la maşini! De altfel, nu sînt în uniformă, mi-am dat demisia şi...

— Iar începi?! făcu Voştinaru, enervat de toată acea vorbărie inutilă, ce vrei, în definitiv?!

Mateiaş îl privi în faţă şi tăcu. Acum, faţa îi era în umbră şi doar ochii i se vedeau lucind în întunerec. Voştinaru îl privi cîteva clipe cu atenţie, apoi îl lăsă acolo şi ordonă plecarea. Cînd Paulescu se interesă de soarta lui Mateiaş — care rămăsese în umbra pădurii — Voştinaru îşi întoarse o clipă capul, pe jumătate, de parcă ar fi auzit un zgomot de undeva, din spate — apoi dădu din umeri şi adăugă că plutonierul era epuizat fiziceşte şi rămîne cu el. Paulescu îl privi mirat, dar nu comentă în nici un fel. Alexandrescu arăta bine, dar se vedea că nu îl mai interesează nimic decît să ajungă undeva, într-un pat acoperit, parcă nici nu auzise întrebarea locotenentului. Se apropiase de soldatul pistruiat şi parcă îl uitase definitiv pe micul plutonier. Nu era, de altfel, treaba lui să umble prin păduri şi să urce coaste, prin ploaie, la miezul nopţii.

La cîteva minute doar de la plecarea micului grup, Voştinaru şi Gore făcură pregătiri de plecare. Comandantul îl mai întrebă o dată pe Mateiaş dacă nu vrea să se culce la stînă şi cum celălalt negă, şeful nu mai insistă şi, de altfel nu-i mai dădu nici un fel de atenţie. Plecară, dar nu ajunseră departe: la cîţiva zeci de metri de acolo se afla stîna, aşezată la marginea unei rîpi, nu prea adînci şi se puteau vedea lămurit în lumina lunii care apunea acum, cele două colibe de mărime aproape egală şi gardul de nuiele care le împrejmuia. Se mai afla acolo, atît cît se putea vedea din locul unde stăteau

cei trei inşi şi o căpiţă de fîn, din care vîntul smulsese aproape toată baza şi acum se menţinea într-un mod ciudat doar vîrful, susţinut de o prăjină înaltă care sclipea în lumină. Voştinaru le spuse să-l aştepte acolo, apoi alergă cu cîinele prin pădure în sus şi în jos, aproape o jumătate de ceas, pierzîndu-se adesea din sfera de atenţie a celor doi. Apoi se reîntoarse şi îi luă după el. Coborîră rîpa cu atenţie, nedepărtîndu-se prea mult de stînă şi acolo găsiră un loc potrivit, ascuns într-un perete al malului unde aşezară cortul. În faţă, Voştinaru şi Gore aduseră, cu rădăcinile smulse din pămînt, cîteva tufe de brad, pe care le aşezară în aşa fel ca să mascheze orice urmă. Apoi, Gore şi Mateiaş primiră ordin să se culce în cort, iar Voştinaru, după ce lăsă liber cîinele, se postă în apropiere, în pădure însă. Din cînd în cînd, Mateiaş îl auzea băgînd capul în cort şi interesîndu-se, cu o voce şoptită, de soarta lor. Îl auzi într-un rînd spunîndu-i lui Gore să bage de seamă ca plutonierul să nu înceapă să sforăie.

Se luminase bine de ziuă, cînd şeful se întoarse, singur, fără cîine, în cort, şi se întinse, să se odihnească puţin. Mateiaş nu reuşise să adoarmă, bătrînul însă da, deşi nu se întinsese pe jos, ci stase tot timpul aşezat pe vine, un somn iepuresc, de pîndar. Voştinaru stătu cîtva timp culcat pe spate şi fumînd fără întrerupere (începuse din nou să fumeze) — apoi se ridică cu sprinteneală şi vru să mănînce. Îl îmbie şi pe plutonier — bătrînul ieşise afară, să-i ţină locul — şi acesta acceptă, deşi nu îi era foame. Mîncă însă neaşteptat de mult, la fel de mult ca şi

Voştinaru. Vru să deschidă gura într-un rînd, ca să spună ceva, dar Voştinaru îi făcu semn să tacă. Apoi, plutonierul adormi din nou şi avu un somn plin de coşmaruri, chinuitor, din care se trezi asudat tot şi obosit. În prima clipă nu-şi dădu seama unde se află: era lumină plină peste tot, o rază de soare pătrundea printre brazi şi în cort printr-o deschizătură a pînzei. Apoi se ridică şi o dorinţă arzătoare îl împinse să iasă afară de sub pînza aceea sufocantă, dar nu îndrăznea. Voştinaru şi Gore lipseau şi, după ce aşteptă multă vreme, insuportabil de multă vreme — (el nu avea ceas şi nu bănuia ce oră putea fi) — păşi afară, mişcîndu-se cu multă atenţie.

Cortul era aşezat într-un fel de spărtură mare a peretelui lutos şi în jur, cu excepţia unei vegetaţii pitice, de tufe şi brazi piperniciţi, nu creştea nimic. Jos, rîpa se adîncea mult, era mult mai adîncă decît îi păruse lui Mateiaş noaptea şi aerul era atît de curat şi vizibilitatea atît de mare, încît se putea vedea, în depărtare, culmea Retezatului şi întreg lanţul de munţi, în dosul cărora se întindea Ţara Haţegului. Mateiaş se întoarse din nou în cort, de teama lui Voştinaru, dar nu răbdă prea mult singurătatea. În clipa cînd se pregătea să iasă, ezitînd parcă, auzi lătratul cîinelui, o singură dată, de parcă cineva i-ar fi astupat gura, şi asta îl ţintui pe loc. Lătratul se auzise de foarte aproape şi Mateiaş îşi dădu seama că era un semnal, cîinele era foarte bine dresat. Aşteptă cu crispare să audă glasul comandantului, dar o linişte încordată se instală după acel hămăit scurt şi după un

timp, plutonierului, i se păru acel zgomot o simplă nălucire a simţurilor sale obosite. Apoi, cînd vru să se aşeze din nou — trecuseră parcă cîteva ceasuri de la acel hămăit — se auzi încă o dată, acelaşi zgomot scurt, înăbuşit, de data asta atît de aproape de parcă ar fi fost chiar la intrarea cortului. Mateiaş avu o clipă de ezitare, teama îl împingea înapoi, absurd, spre fundul cortului aceluia îngust, ferindu-l să iasă în liniştea aceea insuportabilă care căzuse după cele două hămăituri de cîine; se uită în jur după o armă, dar nu văzu nici una şi atunci păşi afară, cu inima bătînd.

Făcu un pas, încă unul, apoi dădu la o parte crengile tinere şi mlădioase de brad, care ascundeau cortul. Privi în jur, în dreapta, unde se afla pădurea. Nu zări nimic. Privi în continuare, fără să se mişte, curajul lui se epuizase deja în cele două mişcări. Apoi văzu cîinele care se zărea mai departe decît s-ar fi aşteptat, după apropierea ultimei hămăituri. Stătea între brazi şi pentru că trunchiurile erau foarte dese în acea parte a pădurii, locul la înălţimea animalului era aproape dezgolit, crengile creşteau doar de la o anumită înălţime în sus. Cîinele uriaş al comandantului, negru tot, cu pîntecul galben, privea în direcţia lui, îl privea chiar fix, crispat tot, se vedea bine, şi o clipă Mateiaş crezu că se va arunca asupra lui. Îi era teamă însă să se mişte, cea mai măruntă mişcare a lui putea dezlănţui animalul acela care se profila uriaş în umbra brazilor. Apoi însă, neliniştea lui Mateiaş crescu: cineva se găsea probabil între el şi cîine, în dosul unui

trunchi, cineva care nu îndrăznea să se mişte, la fel ca şi el. Poate era chiar ***el...*** da, desigur, era el şi comandantul nicăieri şi nici Gore, care avea de asemenea o armă. De ce dase drumul Voştinaru soddaţilor?! Poate însă că altfel nu s-ar fi apropiat... Toate acestea trecură cu o viteză formidabilă prin creierul lui Mateiaş în timp ce sudoarea îi acoperea cu repeziciune fruntea, adunîndu-se la limita sprîncenelor. Apoi o simţi, cu o precizie nemaipomenită, adunîndu-se în jurul gurii şi trebui să se stăpînească cu putere ca să-şi domine tremurul care-i mina trupul, ca o memorie bruscă a febrei care-l chinuise toată noaptea şi dimineaţa. Spaima de acel om nevăzut, pe care îl privea cîinele şi-l ţinea la respect îi inspira o fricã uriaşă şi acea teamă se mărea tocmai pentru că nu îl zărea pe celălalt, a cărui prezenţă devenea materială doar prin încordarea pe care o transmitea animalului acela puternic şi inteligent — şi îi trezi boala, febra de astă-noapte. Îşi uită, în acele zeci de secunde cîte trecuseră de cînd descoperise cîinele încordat privind ţintă pe cineva, încă nevăzut, toate îndoielile cu privire la crimă, la cele două crime: totul se şterse şi acum acel om necunoscut, fioros şi nemaipomenit de crud, stătea la cîţiva paşi de el şi numai cîiniele îl împiedeca să se arunce asupra lui sau să dispară definitiv.

Se auzi atunci, undeva în fundul pădurii, în sus şi spre stînga vocea comandantului, strigînd ceva, şi cînd strigă a doua oară şi se auzi distinct acum, deşi încă tot depărtat: — Dingo! — cel de după pom se mişcă probabil (deşi Mateiaş încă nu zări nimic) deoarece

cîinele se clătină de picioare, o mişcare ciudată de parcă cineva l-ar fi împins de spate şi el s-ar fi proptit pe picioarele din faţă, apoi îşi aplecă puţin capul, uşor, spre stînga, şi sări deodată, tăcut,
ca un lup.

Atunci abia, plutonierul îl zări: era un bărbat tînăr, scund, foarte bine zidit, cu gîtul gros, muşchiulos, regulat, ca un stîlp de carne, îmbrăcat în ceva maroniu. Cîinele îl trînti însă în aceeaşi secundă la pămînt — o lungă clipă, om şi animal rămăseseră îmbrăţişaţi, nehotărîţi — şi Mateiaş observă lămurit eforturile animalului de a nu-l răni grav pe cel trîntit, deşi, în cîteva secunde, sîngele îi scălda acestuia pieptul. Bărbatul era puternic şi, în două rînduri reuşi să scape de cîine şi să se ridice, o dată pe jumătate şi, a doua oară, într-un genunchi, dar tot de două ori cîinele sări şi de fiecare dată o urmă nouă de sînge apărea pe spatele şi pe umerii bărbatului. A doua oară nu mai reuşi să-l trîntească, omul făcu o mişcare scurtă, aparent inutilă — se auzi o bufnitură înfundată — şi străinul încercă să se ridice, deşi cîinele atîrna încă de el. El se sforţă totuşi, într-un efort mare — de parcă s-ar fi ridicat drept într-un puternic curent de apă care ameninţa în fiecare clipă să-l răstoarne — şi reuşi într-adevăr. Era în picioare şi cîinele se întinse o dată cu el, cu gura împlîntată sub braţul lui drept, în locul de inserţie a muşchilor spatelui. Apoi, tras parcă în jos de greutatea corpului său uriaş, cîinele dădu drumul omului şi lunecă încet, la pămînt, unde icni de cîteva ori, de parcă s-ar fi înecat cu ceva. După a doua „icneală”

îi sări sîngele pe gură, într-un şuvoi puternic, roşu, ca dintr-o pompă şi Mateiaş alergă atunci.

Străinul se mişcă şi plutonierul îşi schimbă direcţia, ocolind cîinele care se zbătea mereu şi strigă celuilalt — Stai! Omul îl privi mirat o clipă, fără o uimire prea mare însă (în mîna stînga ţinea un şiş lung, însîngerat, atît de subţire de parcă era un brici lung, neobişnuit). Mateiaş ezită văzînd şişul — care arăta ca un cui lung şi înroşit — şi mai ales privirea celuilalt, uimită şi fermă, doi ochi albaştri puri, calmi, de-un albastru splendid, transparent. Omul folosi ezitarea plutonierului şi din doi paşi se lăsă să alunece, tăcut ca o jivină, pe nişte frunze, undeva în fundul unei gropi şi plutonierul, revenindu-şi şi strigînd mereu cu putere: — Stai! Stai că te împuşc! Stai!! — fugi după el. Ajunse, alergînd, fără veste în marginea gropii aceleia în care dispăruse de o clipă celălalt, dar nu era o groapă, ci marginea unei albii secate care trecea prin pădure, vreun torent în timpul marilor ploi şi viteza lui fu atît de mare încît se precipită, neîndemînatec, cu capul în jos, în acea vale destul de abruptă. Căzu însă pe moale — era un strat gros de frunze vechi acolo şi de muşchi — şi se rostogoli ca o păpuşă pînă jos.

— Stai, ticălosule!! continua să strige Mateiaş în timp ce se rostogolea încă, fără să ia seama la lovituri, cu un curaj care îl uimea şi îl aţîţa grozav — dar omul cobora aceeaşi vale, fără nici o ezitare, fără măcar să întoarcă capul, de parcă n-ar fi auzit strigătele plutonierului sau l-ar fi dispreţuit

prea mult ca să-l bage în seamă. Şişul îl băgase undeva şi acum mergea, alergînd uşor, cu mîinile echilibrîndu-se uneori, cu siguranţă şi calm neobişnuit.

Mateiaş făcut cîţiva paşi în urma lui, pripiţi, dar celălalt deşi mergea la pas, se depărta cu o iuţeală mai mare decît plutonierul care alerga gîfîind, împiedecîndu-se de bolovanii ascunşi sub muşchiul de pe fundul văii secate a torentului şi atunci Mateiaş se opri, uitîndu-se disperat în toate părţile după un ajutor.

— Stai! mai strigă el o dată, aproape disperat şi vocea sa gîtuită îi răsună într-un fel comic în liniştea teribilă o pădurii, dar celălalt se depărta liniştit în faţa sa, îndemînatec şi liniştit de parcă ar fi fost singur. Atunci Mateiaş se aplecă şi luă două pietre de jos, aruncă una şi apoi încă una, aproape fără să se uite. A doua îl nimeri pe străin chiar în mijlocul spatelui, lovitura înăbuşită o auzi şi plutonierul şi asta îi dădu parcă curaj, pentru că, făcu alţi cîţiva paşi precipitaţi şi se aplecă din nou după pietre. Erau lunguieţe şi ascuţite ca un cuţit, destul de grele, şi în clipa cînd voi să le arunce din nou, îl văzu pe celălalt că se oprise şi îl privea. Apoi se mişcă şi veni spre el şi Mateiaş, după o secundă fulgerătoare, se aruncă asupra lui, strigînd inutil, de spaimă:

— Stai!!

Celălalt scoase din nou şişul care era acum curat şi
lucios, dar Mateiaş se aruncă înainte cu toată forţa, neprevăzător şi, cum celălalt făcu un pas înapoi, nu reuşi decît să-l prindă

de picioare, atîrnîndu-i-se puternic de cracii pantalonilor.

— Stai! continua să strige, gîtuit de spaimă şi de o anumită fascinaţie, Mateiaş — nu te mişca, ticălosule! Te omor, dacă... şi, micul plutonier se aştepta din clipă în clipă să simtă lovitura fierului. Celălalt nu izbea, parcă era legat de mîini, întîrzia nefiresc de mult, încerca doar să se desprindă de el ca de o tîrîtoare, de un animal respingător şi urît mirositor. Nici nu-l lovea măcar cu palma sau cu pumnul, ci încerca să se descotorosească de braţele plutonierului care se prindeau de el ca nişte ramuri spinoase sau cängi subţiri, besmetice, aşa cum uneori, noaptea, în cimitir, ţi se pare că totul se întinde spre tine, cu o foame tembelă şi răutăcioasă. Mateiaş simţi o lovitură de bocanc în burtă, dar nu slăbi şi nimic nu l-ar fi putut face să dea drumul acelui om, decît poate moartea. Nu voia să-l privească, poate nici nu putea, îşi afundase capul în stomacul celuilalt, ca în poala unei femei, frecîndu-se de cureaua lui lată şi rece, neîndrăznind să ridice capul în timp ce se agăţa de el, de o teamă absurdă că simţindu-i privirea sau văzîndu-i faţa, celălalt l-ar fi putut lovi. Căzură de cîteva ori împreună, gîfîind amîndoi şi străinul se rostogoli cu el pe jos, zdrobindu-i carnea peste pietrele ascunse, dar nu-i atinse capul şi faţa ascunsă copilăreşte în pîntecul său şi plutonierul, simţind că oboseşte încet, începu să-l muşte de stomac, încercînd să pătrundă cu dinţii prin puloverele subţiri pe care le purta celălalt, suprapuse sub haină. Atunci se auzi o împuşcătură în spate, şi

încă una, apoi glasul comandantului, strigînd:

— Stai că trag! Stai!

Celălalt mai făcu cîteva mişcări, nehotărîte, apoi se opri şi Mateiaş îl auzi oftînd neputincios, descurajat, dar nu-i dădu drumul încă, pînă cînd nu-l auzi pe Voştinaru călcînd foarte aproape în spatele lui. Apoi se auzi şi glasul lui Gore, din faţă, strigînd:

— Stai! Stai!

Mateiaş lăsă în sfîrşit să-i alunece mîinile de pe stofa pantalonilor şi hainei celuilalt, dar nu ridică privirea spre el, rămînînd aşa trîntit pe jos cum era şi cum celălalt îl tîrîse aproape zece metri buni, din timiditate parcă sau din ruşine pentru că se lipise astfel, cu atîta neruşinare şi încăpăţînare isterică, muierească, de un străin.

Îl auzi pe Voştinaru cum prinde cătuşele, cu un clinchet stins, aproape muzical, prea lung parcă şi cînd ridică în sfîrşit privirea, văzu că Gore, care ajunsese abia de o clipă în spatele celui prins, îl lovi cu pumnul între umeri, gîfîind, şi-apoi încă o dată, cu atîta putere încît arestatul se aplecă brusc în faţă, cît p-aci să cadă.

— Nu lovi! spuse încet Mateiaş, ridicîndu-se de jos cu tot trupul amorţit şi sfîşiat de pietre, nu-l lovi, nu e el! Nu e el ucigaşul!

— Mi-ai omorît cîinele, porcule! spuse Voştinaru, şu- ierînd, parcă cu satisfacţie şi îl lovi pe Gaşpar cu dosul palmei sale uriaşe în faţă şi plutonierul strigă încă o dată, cu vocea spartă însă, de cît strigase şi de furie:

— Nu e el! N-a omorît el!! şi-l privi cu furie pe Voştinaru, uitînd o clipă cine e şi unde se află.

Voştinaru întoarse capul spre el, uimit, de parcă uitase de prezenţa lui, dar nu era uimire, ci dezorientare pentru acea afirmaţie pe care o urlaşe Mateiaş; parcă era furios că plutonierul îl împiedecă, cu ideea sa neroadă, să se răzbune pe omul care-i omorîse cîinele, nemaipăsîndu-i acum dacă cel din faţa sa era criminalul sau nu şi privirea scurtă aruncată inferiorului său arăta limpede dispreţul şi nerăbdarea în faţa prostiei lui, care nu înţelege că aici nu mai era vorba de o crimă sau două, întîmplată cu o anumită vreme în urmă, ci de trupul încă cald al animalului acela superb, întins nu departe de acolo. Pentru asta l-ar fi ucis fără să clipească pe cel din faţa sa, dar Mateiaş stătea între el şi victimă, tremurînd, neputincios, nătîng, cu ochii sclipind însă de inteligenţă şi raţiune. Dacă ar fi fost singur, s-ar fi înfrînat probabil el însuşi, şi ar fi făcut acest lucru cu satisfacţie, dar faptul că îl împiedeca Mateiaş, plutonierul acela slăbănog şi cu părul spălăcit, lipsit de vigoarea unei credinţe — căci altfel de ce s-ar fi răzgîndit şi l-ar fi urmat? îl umplea de o furie tot mai mare. Acest lucru îl simţi parcă bătrînul Gore şi-l lovi încă o dată pe Gaşpar şi acesta nu suportă şi se întoarse, izbindu-l pe bătrîn cu ambele mîini şi cu fierul cătuşelor. Voştinaru schiţă o mişcare înapoi, o jumătate de pas şi făcu să sune piedeca pistolului pe care îl ţinea încă în mînă.

Mateiaş la auzul zgomotului mărunt şi foarte distinct, se întoarse ca un mecanism şi se mişcă repede, depărtîn- du-se din apropierea celor trei inşi, dînd din umeri ca

un om grăbit să ajungă undeva pentru o obligaţie măruntă şi sîcîitoare.

Voştinaru strigă însă, în urma lui:

— Stai! De ce ai venit aici, ca să-l aperi pe ticălosul ăsta?!

Mateiaş se întoarse încet — parcă se transformase brusc şi neverosimil, de cîteva clipe — şi-l privi ţintă, cu oboseală parcă, pe comandant. Apoi spuse ceva repede, precipitat, încît nu înţelese nimeni nimic.

— Mişcă!! strigă Voştinaru spre arestat şi Gore îl împinse în aceeaşi clipă, în faţă, dar nu cu aceeaşi brutalitate de adineaori.

Se liniştise şi îl împingea din cînd în cînd, inutil, pe arestat care mergea cuminte, nescoţînd o vorbă, urmîndu-l toţi trei pe Mateiaş care mergea în faţă, cu hotărîre, deşi el însuşi n-ar fi putut spune încotro se îndreaptă. Deocamdată mergea spre cort şi, deşi îi simţea pe ceilalţi în spate, destul de aproape, nu întoarse capul. Cînd trecu pe lîngă cadavrul lui Dingo, se sforţă să nu privească în direcţia lui, pentru că se ştia observat din spate şi nu voia să „cadă” în vreun gest sau tresărire necugetată.

— Hei, tovarăşe! îl strigă cu voce supărată, aproape bosumflată comandantul — adă două lopeţi şi întoarce-te fuga marş aici, să îngropăm cîinele! Nu ştiu ce eşti dumneata sau ce sînt eu, dar el e un erou! Un erou, atît şi nimic mai mult!!

Şi adăugă încet, mormăind numai pentru el:

— Fără darea poalelor peste cap!... Da, pur şi simplu, erou pur şi simplu! Şi Voştinaru îşi micşoră tot mai mult vocea, mormăind ceva ininteligibil, pentru că

începu să i se facă teamă că ceva din el l-ar fi putut trăda. În clipa aceea, inima lui bătea ca un ciocan pentru animalul acela care se aruncase cu atîta „nesocotinţă”, ca să-i asculte ordinul, în fierul ucigaş. Şi era un exemplar atît de superb, de rar! Care om s-ar fi sacrificat cu atîta repeziciune pentru un simplu „ordin”, pentru o cauză neînţeleasă, pentru o cauză complet „necunoscută”, poate chiar indiferentă! Numai pentru a urma un ordin dat de cineva, cineva care trebuia să-şi ia în cîrcă acum, hîcîind, povara morţii acelui trup uriaş şi splendid, a acelei inteligenţe prietene, fantastic de devotate! Cine îl va putea înlocui?!

Mateiaş aduse lopeţile scurte, de campanie şi săpară amîndoi un mormînt pentru cîine. Lucrară repede, fără să simtă încordarea şi oboseala şi, cînd totul fu gata, îşi dădură seama că acea muncă le făcuse bine, îi apropiase de o judecată limpede, calmă, cu adevărat bărbătească, restabilise echilibrul lucririlor, o clipă zdruncinat. Gîfîiau amîndoi, cu satisfacţie şi Voştinaru nu se mai temu acum de tristeţe, de povara acelei tristeţi pe care, oricum, trebuia s-o trăiască singur, pentru că acel cîine fusese numai prietenul lui.

„Nu l-a pus, totuşi, pe ***el*** s-o sape!?” gîndi Mateiaş, privindu-l pe furiş pe Voştinaru care stătea în faţa mor- mîntului scurt, cu capul afundat mult între umeri, îndărătnic faţă de ceva nevăzut, gîfîind mulţumit de efortul acela, prelungind acel gîfîit care îl apăra încă cîteva secunde, faţă de o nouă mişcare.

11

La două zile după ce miliţia se întoarse cu „prada” în oraş fu ucis Krinitzki, iar la alte trei zile a avut loc înmor- mîntarea lui, într-unui din satele apropiate orăşelului, satul său de baştină, pe nume Crivina.

Uşurarea pe care o aduse vestea că, „în sfîrşit”, odiosul criminal fusese prins şi se afla în paza miliţiei şi apoi, nemaipomenita surpriză şi oroare generală pe oare o produse fulgerător vestea unei noi fărădelegi, asasinarea într-un mod atît de josnic a unui om recunoscut prin bunătatea şi curăţenia lui sufletească, aduseră pe toţi locuitorii Nădragului, cei ce lucrau la uzină, cei ce locuiau acolo, puţinii ţărani, mici meşteşugari şi bătrîni, şi cei aflaţi în trecere şi reţinuţi de cercetări, într-o stare de teamă şi alarmă, vecină cu o panică generalizată. De la o oră la alta — după aflarea celei de a treia nenorociri — numele lui Mateiaş, a plutonierului Mateiaş, pînă atunci perfect necunoscut acolo, deveni celebru şi multe amănunte care pînă atunci fuseseră strict în posesia a cîtorva inşi, cei care conduceau cercetările, deveniră — aşa cum se întîmplă în asemenea cazuri — de largă notorietate publică, în orăşel. Se „ştia” bineînţeles cu mult mai mult decît ştiau chiar persoanele în cauză, se configurau începuturi de legendă, nu se ştie de unde se aflară amănunte în legătură cu toate cazurile „nemaipomenite” elucidate de Mateiaş care lucra de atît de puţină vreme în miliţie şi căruia, evident, i

se făceau toate greutăţile din lume de către superiorii „obtuzi şi birocraţi” etc., etc. Se spunea că Voştinaru — căruia nu i se cunoştea identitatea cu precizie (era adeseori confundat cu unul din adjuncţii regiunii de miliţie, maiorul Crişan, care însă nu participase de loc la cercetări) voise să-l omoare pe Gaşpar, dar se opusese Mateiaş care fusese şi „rănit” cu această ocazie, că, deşi plutonierul ştia „de mult” numele adevăratului făptaş, i „se interzisese” să-l divulge sau să continue urmărirea „pentru cine ştie ce interese” şi atîtea şi atîtea altele, interesante altfel de ştiut pentru cunoaşterea psihologiei mulţimii şi a reacţiei ei, într-un astfel de caz atît de neobişnuit. „Cazul” însă deveni neobişnuit de „serios” şi, bineînţeles, fură mobilizate imediat forţele cele mai bune din regiune şi din Bucureşti, iar una din primele măsuri fu aceea că Mateiaş fu însărcinat oficial să participe la anchetă şi rugat, pe cît posibil, să se arate în uniformă, ca să se curme o parte din zvonurile neroade. În Nădrag apărură cîteva maşini din capitală, figuri străine, preocupate, în jurul localităţii se formă un fel de zid viu prin care nu trecea nici un cîine, toată lumea era mobilizată pe loc, orice intrare sau ieşire, din clipa anunţării celei de a treia crime, fu interzisă cu desăvîrşire, excepţiile fiind autorizate doar cu cea mai înaltă autorizaţie. Munca în fabrică se dereglă aproape total, se lucra puţin, alandala, nimeni nu mai asculta nici un ordin, de altfel nimănui nu-i trecea prin cap să mai dea vreun ordin în chestiuni

„mărunte”, aceleaşi care altădată păreau importante şi grave.

Krinitzki fusese descoperit în zori, de două femei care veneau cu lapte dintr-o comună apropiată şi care trecuseră vadul prin apropierea trupului său uriaş, întins fără viaţă în apa joasă de lîngă ţărm, cu gîtul şi umerii tăiaţi în chip oribil de adînci lovituri de brici. În seara aceleiaşi zile, în culmea spaimei şi a terorii, trecu ca un fulger zvonul că mai mulţi inşi auziseră (dintre care cîţiva declarară faptul şi în faţa organelor anchetatoare, în aceeaşi noapte) în jurul orei unsprezece seara, cu puţin înainte de a se auzi cele trei lovituri care anunţau „treisferturi” la unsprezece la biserica „Buna-vestire” (care avea un turn cu orologiu vechi de peste un secol) următoarele: în partea de Nord a orăşelului care urca mult în munte, la „Capul lui Imbroane” cum se spunea, toţi cei care erau pe străzi — în grupuri, bineînţeles, pentru că nimeni nu mai îndrăznea să iasă neînsoţit nici pînă la poartă — sau cei care încă nu se culcaseră — şi erau mulţi din aceştia, pentru că abia cu un sfert de oră înainte, la zece şi jumătate, ieşiseră cei din schimbul de la uzină — auziră un „zvon” care venea dinspre munte, din pădurea deasă de fag şi stejar, care încercuia tot orăşelul, un „zvon” ciudat şi profund neliniştitor, asemănător sunetului pe care îl scotea din cornul său primitiv „ciurdarul” care aduna dis-de-dimineaţă vitele oamenilor să le ducă la păscut, un fel de sunet adînc, gros şi răguşit care se răspîndea peste case. Apoi, sunetul, „zvonul” acela deveni tot mai desluşit şi, în

curînid, spre groaza tuturor, a femeilor care începură să ţipe, să leşine unele, se auzi, tot mai clară şi mai puternică „o voce” care poruncea tuturor „străinilor” care năpădiseră în oraş să „plece de acolo”, să lase „oamenii în pace şi netulburaţi” deoarece crimele nu vor înceta pînă atunci, el nu se va opri atît timp cît Nădragul nu va fi despresurat, şi picior de „comandant” pe străzile lui. (Se pare că „vocea” vorbise de „comandanţi” care tulbură liniştea etc.) „Vocea” vorbise în două rînduri, la un interval foarte mic şi „zvonul” ei se răspîndi şi curse în orăşel cu uşurinţă, din pîlnia aceea a munţilor care îl înconjurau, iar ora tîrzie a nopţii, crima recentă şi pădurile întunecate din jur — ca şi izolarea perfectă a acelor oameni în acea „văgăună” contribuise ca efectul acelor cuvinte — pe care le auziseră foarte mulţi — să fie covîrşitor. Organele anchetatoare lucrau zi şi noapte, fără odihnă, aproape întreaga conducere a miliţiei regionale, cîţiva procurori, un criminalist şi un colonel, şeful serviciului anchetă pe ţară, se aflau acolo, dar, în ziua înmormîntării „uriaşului”, făptaşul încă nu fusese prins. (Se lucra, de altfel, cu o prudenţă extremă şi cu o repeziciune care nu răzbătea în afară, se primise ordin de „foarte de sus” ca afacerea să fie lichidată în „cel mult trei zile”. Ziua în care fu înmormîntat Krinitzki era însă a treia zi şi totul stagna, nimic nu părea încă să se contureze cu precizie.)

Krinitzki murise în noaptea de marţi spre miercuri şi înmormîntarea avu loc vineri după-amiază. Deşi Crivina se găsea la o

distanţă de cîţiva kilometri buni de Nădrag, cimitirul era plin de oameni veniţi din orăşel ca să asiste la funeralii. Erau atît de mulţi că nici nu încăpuseră în cimitirul mic şi vechi, cocoţat pe o coastă de deal, spre care ducea un drum de ţară adîncit între două maluri înalte. Mormintele nu erau îngrădite cu vreo împrejmuire sau zid, dar împrejur creşteau, ca un gard viu, numeroase tufe de liliac, o pădurice de liliac care era în bună parte călcată în picioare şi crengile rupte de mulţime. Satul întreg era răvăşit de înmormîntare şi de mulţimea atît de numeroasă care se adunase de peste tot şi care nu semăna de fel cu o adunare funerară, liniştită şi reculeasă. Erau sute de inşi neliniştiţi, tulburaţi la culme, multe femei înfricate, copii aproape de loc — lucru uimitor — şi cu toţii, în masa aceea omenească care se mişca ca un lan bătut de un vînt puternic clătinîndu-se încet înainte şi înapoi, păreau adunaţi laolaltă într-o turmă înspăimîntată şi aţîţată la culme de un lup nevăzut, teribil şi crud.

Înmormîntarea întîrziase din două pricini mai importante: una era aceea că în primele două zile după asasinat nu se găsi nici un preot care să fi vrut să dea „dezlegarea” acelui suflet neliniştit, tocmai pentru obiceiul lui de a citi Biblia în afara bisericii şi de a o comenta după „capul lui” — se vorbise la început şi cu insistenţă şi de o sinucidere, zvon, de altfel, repede infirmat, dar oricum trebui să se aştepte confirmarea episcopului ca prohodul să poată avea loc. Cel de al doilea motiv, era interdicţia autorităţilor care se temeau de vreo agitaţie

publică cu ocazia funeraliilor, dar, în urma unor ordine speciale, totul decurse firesc şi trupul lui Krinitzki îşi află în sfîrşit „odihna.”

Era o zi plină de zăpuşeală şi, deşi soarele cobora spre orizont, astrul ardea încă cu o putere mare şi căldura era în toiul ei. Nimeni însă nu se depărta din acel loc, aşteptînd parcă să se întîmple „ceva” neobişnuit şi cei mai mulţi nici nu ajungeau pînă în apropierea cortegiului şi a sicriului uriaş. Mulţi muncitori ai uzinei se aflau acolo, mulţi tovarăşi de muncă ai decedatului, uzina trimisese şi fanfara şi cîteva coroane de flori, mari, impresionante, din partea sindicatului, organizaţiei de bază, administraţiei. Krinitzki nu avea nici un fel de rude, el fusese crescut de un ţăran bătrîn din Crivina care îl luase de la un orfelinat, dar ţăranul acela murise, chiar şi Krinitzki se mutase de mult din sat, făcîndu-şi ucenicia încă de la unsprezece- doisprezece ani, în uzină, pe atunci doar o mică fabrică care producea doar sobe rudimentare, de ţară.

Groapa lui Krinitzki fusese săpată într-o margine a cimitirului, în partea „veche”, joasă, de la poalele dealului, un loc unde se îngropau foarte rar oameni, iar movilele vechi, mărunte care ascundeau oase descărnate şi fărîmiţate deja în parte, în pămîntul nisipos, erau invadate de iarbă înaltă şi flori subţiri de cîmp, colorate strident, peste care călca acum, nepăsătoare, mulţimea. Erau acolo cruci înalte, de lemn, cu inscripţia ştearsă, arsă în lemn de se cunoşteau doar semnele, adînciturile literelor, care nu mai însemnau

nimic, cruci aplecate, cărora le putrezise rădăcina, sau pietre simple, mari, lătăreţe, scoase din fundul vreunui rîu, pe care o mînă stîngace cioplise cîteva date sumare care nu mai spuneau celor de acolo, din sat, nimic şi poate chiar nimănui venit de aiurea, cu excepţia vreunui spirit distrat şi foarte străin de acele locuri, care ar fi putut, într-o doară, încălzi cu privirea, pentru o clipă, acele pietre de rîu lătăreţe sau cruci rigide, cu muşchi crescut în crăpăturile largi, ale lemnului, aşa cum poate fi aprinsă o hîrtie, un şumuiog de hîrtie, care e ţinut în focarul unei lupe.

Doi preoţi bătrîni, foarte asemănători — deşi nu semănau de loc la chip — citeau prohodul şi, de sub stiharele lor vechi şi murdare se zăreau pantalonii lustruiţi şi bocancii mari, cu şireturi rupte şi înnădite, încărcaţi de lutul moale al dealului. Doi dascăli ţineau isonul, doi ţărani îmbrăcaţi pe jumătate orăşeneşte, dintre care unul ţinea o cărticică cu mîinile mari, murdare — din acea „murdărie” care intra în pielea şi sub unghiile muncitorilor pămîntului şi, din cînd în cînd scuipa cu tristeţe într-o parte, fără să se ascundă, apoi pornea din nou să cînte, „ajungîndu-l” din urmă pe celălalt, un bătrînel „cuminte” cu o faţă atît de bolnăvicioasă şi de albă, de parcă s-ar fi sculat din pat — smulgîndu-se pentru puţin timp unei boli grave şi necruţătoare — ca să vie să-şi facă meseria lui tristă.

Fanfara uzinei cîntă în cîteva rînduri, dar, neobişnuită cu astfel de slujbe — sau cu felul cum o ţineau cei doi preoţi din Crivina — nu se potrivea în nici un fel cu dascălii şi cu

preoţii şi astfel decurse întregul prohod, nearmonic, haotic, fiecare îşi „spunea” partea sa şi adeseori alămurile ţipau încă, în vreme ce unul din preoţi cădelniţa şi striga vreo ectenie, care nu se auzea, ci se vede doar gura lui mişcîndu-se fără rost şi, uneori, chiar şi cantorii, zăpăciţi de lume şi de fanfară, se repezeau să cînte în locuri nepotrivite, încurcîndu-se şi exasperînd pe cei din jur.

Trupul imens, umflat de căldură a lui Krinitzki, stătea aşezat în sicriul lat şi uriaş, aşezat pe pămîntul gol, lîngă groapa proaspăt scurmată, şi încet, încet, faţa lui mare, cu nasul coroiat şi fruntea înaltă, ridată, începu să se îngroaşe, ochii se bombară sub sprîncenele căprii şi rare, iar buzele se umfiară şi ele, albăstrindu-se ca nişte gume. Pentru că era nemaipomenit de greu, fusese dus de la biserică pînă acolo de opt inşi, muncitori tineri, dintre care unii îi fuseseră ucenici. Neîndemînateci, însă, purtătorii mişcaseră prea mult sicriul şi trupul şi capul alunecaseră într-o parte şi acum, în felul în care era văzut de cei din jurul gropii, dădea strania senzaţie că uriaşul om se simţea strîmtorat între acele scînduri şi încerca, cu mare chin să-şi găsească o „stare” mai potrivită. Era atît de mare, sau se umflase atît de mult, încît capacul sicriului nici nu putu fi bătut ca lumea în cuie şi fu astfel coborît în groapă, pe jumătate deschis, cu Biblia lui îmbrăcată în pînză, cu o cruce desenată cu creion chimic, pe piept.

În mulţimea aceea atît de diversă şi răvăşită — printre care cei mai puţini erau ţăranii din comună — se aflau, printre alţii şi

soţia doctorului Gîrda împreună cu fiul ei, Titus. Doamna Gîrda era îmbrăcată în negru şi statura ei înaltă, rigidă, se detaşa cu claritate dintre celelalte femei — ea îl cunoscuse, mărturisea ea, destul de bine pe răposat. Titus era îmbrăcat în haine de stradă şi arăta foarte prost: faţa sa de obicei relaxată şi plină de mîndrie, de o autosatisfacţie fină şi evidentă, era acum căzută, avea cearcăne adînci în jurul ochilor şi privirea îi era schimbată, aprinsă şi lunecătoare, instabilă. Recunoscuse repede în mulţime cîţiva funcţionari superiori ai procuraturii şi miliţiei, în civil, iar pe drumul de la biserică la cimitir, îl zări în două rînduri şi pe micul plutonier, în civil şi se feri repede, ca celălalt să nu-l bage în seamă, apoi îşi dădu seama de copilăria gestului, său, probabil că prezenţa lui acolo era de mult semnalată. Mateiaş chiar îi întîlnise privirea, o dată, dar lunecase pe deasupra, cu atîta stîngăcie însă încît Titus roşi brusc şi se simţi cîteva minute foarte nelalocul lui. Apoi uită totiul, pentru că o zări, deodată, pe Irina, cu care nu mai vorbise din dimineaţa zilei cînd o lăsase adormită în cabinetul tatălui său. Deşi o căutase în cîteva rînduri şi o trimisese apoi chiar pe mama sa să-i vorbească, el nu reuşi să se apropie de ea; casa ei era sub permanentă supraveghere şi doamna Gîrda declară fiului ei că reuşise să schimbe cîteva fraze cu Irina, dar i se recomandase să n-o mai caute, cel puţin cît durează ancheta şi starea aceea de suspiciune şi alarmă, dacă „nu vrea să-i facă ei, Irinei, un rău”.

În ciuda acestor lucruri — precum şi a ultimei recomandări a plutonierului Mateiaş — Titus o căută în cîteva rînduri acasă, bătu la geamuri, o strigă cu voce tare, dar nu răspundea nimeni. Uşa era închisă, geamurile aveau storurile lăsate, iar vecinii nu dădeau nici o relaţie. „Nu voiau să ştie nimic” în legătură cu casa de la numărul 21.

Între timp, probabil în urma „maşinaţiilor” părinţilor lui Titus, Lia se reîntoarse „acasă” şi, deşi cîteva zile Titus nici nu voi s-o vadă, ea rămase în casă, protejată de părinţii lui care încercau să-l „ţină” la suprafaţă pe cît se putea, pe fiul lor cel mai mic care fusese, în ultima vreme, tîrît în atîtea evenimente dezagreabile. Colac peste pupăză, Lia se arăta a fi gravidă în luna a doua şi, spre spaima fostului student (care nu voia s-o vadă în ochi pe soţia lui şi, chiar după ce admise să ia masa împreună cu familia, refuza să-i adreseze cuvîntul) — doctorul şi soţia lui opinau cu toată seriozitatea ca „să fie păstrat copilul”. Totul se strîngea ca un cerc în jurul lui şi, cu o zi înainte de

înmormîntarea lui Krinitzki, în mijlocul spaimei şi a terorii tuturor care se aşteptau în orice clipă să vadă apărînd în mijlocul lor sau undeva, în spate, lîngă umăr — aşa cum se tem copiii lăsaţi undeva singuri, într-o cameră întunecoasă sau într-o pivniţă fără luminatoare, o umbră uriaşă îşi ameninţătoare, de o rapacitate insuportabilă — el, Titus şi părinţii lui fură fericiţi de o veste bună: din partea decanatului facultăţii de drept din Cluj primiră o hîrtie care înştiinţa că ministerul nu aprobase exmatricularea studentului Gîrda Titus în preajma examenului de stat şi, decanatul îl invită în consecinţă să se prezinte de urgenţă, să-şi susţină examenul în sesiunea de toamnă. Cît era de fericită acea veste, Titus o citi abia pe faţa părinţilor săi, a Liei, şi a tatălui său mai ales, care păruse prăbuşit, îmbătrînit brusc şi fără putere, impresionabil cu exagerare şi în genere ajuns la o emotivitate bolnăvicios de instabilă de cînd Titus sosise atît de neprevăzut, înainte de vreme, acasă, de la Cluj, cu buimăcitoarea veste. Acum însă se coloră la faţă şi fu într-adevăr fericit, aşa cum tînărul student nu-l mai văzuse din anii îndepărtaţi ai copilăriei. Cine se poate împotrivi, într-adevăr, fericirii celor apropiaţi, mai ales cînd bucuria lor deschisă şi atît de caldă e semnalul propriei noastre fericiri? Titus se simţea tot mai „împins la zid” cum o gîndea el însuşi deşi afecta că vestea decanatului îl impresionează prea puţin, iar cu Lia, raporturile erau încă aproape nule. Ea dormea încă cu soacra ei în aceeaşi cameră şi Titus, soţul ei, care nu avea nimic ce

să-i reproşeze decît poate lucruri prea generale, care nu interesează o căsnicie, albia o saluta, cu gura încleştată, dimineaţa şi seara.

Zărind-o pe Irina, într-un grup de femei care se afla destul de aproape, Titus fu prins de o nelinişte mare. O mai zărise o singură dată din acea dimineaţă, din depărtare, pe stradă, era cu încă o femeie, dar cînd vru să se apropie, ea intră într-o casă în care el nu îndrăzni s-o caute. O aşteptă însă multă vreme în stradă, dar ea nu mai reapăru şi într-un tîrziu îşi dădu seama că ea ieşise probabil prin spate, prin grădiniţa pe care o aveau aproape toate casele din Nădrag. Acum insă se frămînta pe loc, ne- ştiind cum să procedeze şi, deşi sperase că o va întîlni acolo, la înmormîntare (era de altfel unul din motivele care îl făcuse să accepte rugămintea mamei sale de a o însoţi acolo), acum că o zărise şi se afla atît de aproape de ea, nu mai ştia ce să facă. O ciudată timiditate îl cuprinse şi frămîntarea lui deveni atît de evidentă încît doamna Gîrda îl întrebă într-un rînd, pe şoptite, dacă „nu se simte bine”. Apoi, cînd ceremonia ameninţa să se apropie de sfîrşit şi ea să dispară, el se hotărî deodată, se rupse de lîngă mama sa fără să spună o vorbă şi, în cîteva mişcări fu lîngă ea.

Irina, îmbrăcată toată în negru, aşa cum se obişnuise toată lumea să o vadă de la moartea lui Dabici, cu faţa aproape ascunsă de un văl negru, des, îl simţi lîngă ea, deşi nu mişcase de loc capul, nici o clipă, iar privirea o avea aţintită în pămînt.

Titus stătu cîteva minute fără o vorbă (felul brusc în care se oprise acolo, făcu pe cîţiva să întoarcă uimiţi capul), apoi întinse mîna şi o prinse de cot, cu degetele tremurînde:

— Irina!! şopti el şi în clipa aceea, spre spaima sa, simţi cum se prăbuşesc în jurul lui zidurile subţiri, ridicate în grabă de părinţii lui şi poate şi de ceilalţi, mai depărtaţi, de parcă numele ei, pronunţat de cineva, ar fi pustiit locul în jurul lui în cercuri concentrice de unde nevăzute, nimicitoare.

Ea aplecă abia simţit capul şi vălul căzînd îi acoperi perfect figura.

— Irina! repetă el mai încet, aplecîndu-se spre ea deşi simţea în jur privirile agresive ale femeilor care urmăreau prohodul — Irina, trebuie neapărat să-ţi vorbesc!

— Nu, nu! şopti ea, înclinînd şi mai mult capul de parcă ar fi vrut să-i ascundă sunetele propriilor ei cuvinte — te rog să te depărtezi imediat... te rog să pleci imediat şi...

El o strînse însă mai puternic de braţ, în aşa fel încît s-o facă să sufere, simţind din nou, aproape cu uşurare, cum revolta şl vechea sa superbie îi răscolesc pieptul, gustul acela de a înfrunta pe toţi care i se împotrivesc în mumele „bunei-cuviinţe” şi chiar a adevărului.

— Vom pleca împreună de aici! spuse el şi din nou se distinse nuanţa aceea veche, zeflemisitoare, în tonul lui — n-am să te mai las să dispari! — şi mai adăugă cîteva cuvinte de acest fel, deşi simţi cum întreg trupul ei începu să tremure uşor şi respiraţia

i se intensifica încet, de parcă s-ar fi rărit aerul din jur. O clipă el se temu că i se va face rău — ea îi spuse într-un rînd că emoţiile prea mari o tulbură fizic, de asta şi evita să intre în biserici atunci cînd se aduna mai multă lume acolo — dar nu-şi retrase totuşi mîna de pe braţul ei subţire, pe care mătasea neagră aluneca cu atîta uşurinţă.

Văzînd că ea tace, Titus începu din nou să vorbească, tot mai grăbit, tot mai puţin stăpînit, încît începuse să se audă sîsîituri discrete din spate, dar el nu le băgă în seamă. Atunci Irina se hotărî şi el simţi asta cu o zecime de secundă mai devreme, trupul ei se crispă brusc, un fel de tresărire a muşchilor ca un şoc în somn, apoi ea spuse:

— Ne vedem în pădurice... în păduricea de lîngă podeţ, la troiţă. Să nu te apropii de mine pînă acolo... du-te, te rog!

— Dar de ce... începu el, dar ea îl întrerupse, întor- cînd pentru prima dată faţa spre el şi Titus îi zări o clipă ochii, afundaţi sub frunte şi întunecaţi de durere.

— Pleacă imediat! Imediat! şuieră ea, încet şi văzînd că el n-o crede, adăugă, întorcînd capul: — Jur! Pe bietul Dan care a suferit pe nedrept... du-te acuma!...

Titus se întoarse şi era aitît de fîsitîcit încît pocni aproape din călcîie. Se apropie de mama sa, îi explică în două cuvinte că trebuie să plece imediat, o sfătui să-şi găsească pe cineva din Nădrag cu care să se întoarcă şi-apoi o lăsă acolo, fără un cuvînt. Dispăru înainte ca ea să poată deschide gura.

Corpul fu coborît în groapă, cu multe precauţiuni şi, în timp ce tot mai mulţi se

adunau pe marginea ei — deşi sicriul greoi, legănîndu-se, încă nu atinsese apa tulbure, murdară, de pe fund — cei doi preoţi, însoţiţi de cantori şi de crîsnic se întoarseră la biserică, ridicîndu-şi uneori, cu mîinile, poalele stiharelor, purtînd strînse la piept, cu neglijenţă şi pompă obosită, cărţile de rugăciune, instrumentele bisericeşti şi buchete subţiri de busuioc, primite în dar de la credincioase.

Biserica satului era mică, din piatră, cu iconostasul nou, strălucind de chipuri negricioase, prelungi, montate în argint, şi de lumina unei candele mari, roşii. Biserica era de obicei pustie, dar acum, se aflau acolo cîteva femei, în majoritatea lor foarte tinere, în jur de douăzeci şi cinci, treizeci de ani, multe străine de sat şi cîţiva bărbaţi. Cînd părintele Cristureanu, parohul bisericii din Crivina, un om bătrîn, trecut de şaizeci, cu părul mult rărit în faţă, cu ochii mici stinşi şi o respiraţie nazală, greoaie, înfundată, pufnind mereu, involuntar în timp ce vorbea, ieşi din altar şi făou o cruce adîncă, în faţa „porţilor mari”, una din femei se apropie de el şi îi şopti ceva, dar el răspunse cu voce tare, încît se auzi distinct, în jur:

— E nevoie, sigur că e nevoie... numai că nu trebuie speriat bolnavul! Şi pufni uşor, de două ori, apoi adăugă: Voi trece sub pretextul sfinţirii casei, în aşa fel că...

Femeia se retrase, umblînd umilă şi parohul privi de cîteva ori în jur, aşteptîndu-l pe celălalt preot, care era dintr-un sat învecinat şi care se dezbrăca încă, sau se ruga, în sacristie. Din strana din dreapta,

unde stăteau cîţiva bătrîni vorbind în şoaptă, se ridică un om ce aşteptase acolo, deoparte, îngenuncheat şi pe care Cristureanu nu-l observă decît cînd se apropie de el, umblînd sfios, cu capul plecat, şi un zîmbet timid, feminin, pe buze. Atunci îşi aminti că-i văzuse mereu în jurul trupului răposatului, adusese sicriul care trebuise comandat la Nădrag şi se îngrijise de cele necesare, alergînd cu rîvnă peste tot.

— Dumneata! spuse preotul pentru că celălalt se apropiase şi aştepta cu bună-cuviinţă, neîndrăznind să vorbească primul — dumneata eşti rudă cu răposatul, fie iertat! Mi se pare... şi pufni o dată, privindu-l binevoitor.

— Da! spuse omul, mi-a fost mai mult decît o rudă...

cu mult mai mult, am avut multe de învăţat de la el, Dumnezeu să-l odihnească... Dumnezeu să-l numere printre drepţii săi!

Parohul se încruntă o clipă la auzul ultimei fraze care arăta o anumită frecvenţă a textelor bisericeşti, dar pentru că era o fire deschisă, zîmbi din nou şi-l cercetă pe omul din faţa sa, a cărui reticenţă şi bună creştere îi plăcea:

— Cum te cheamă pe dumneata? şi se stăpîni să nu pufnească, aplecîndu-se puţin în faţă.

— Danesie Micula, sfinte... n-aveţi de unde şti că eu!... şi în clipa aceea ochii i se umplură brusc de lacrimi şi parohul, încruntă, fîstîcit, sprîncenele, în faţa durerii celuilalt. Pufni de două ori cu putere, uitîndu-şi de sine, apoi îl prinse pe celălalt

de braţ, cu mîna sa mică, moale, cu unghiile înnegrite, şi-i spuse, cu căldură:

— Eu cred că a fost un om curat şi Dumnezeu se va îndura de sufletul său... Dumnezeu e mare şi darnic, el nu se împiedecă, ca şi noi, oamenii, în mărunţişuri!... Am auzit că citea Sfînta Carte în fiecare zi!...

Omul dădu din cap, mereu cu privirea plecată, şi vorbi, cu vocea gîtuită de durere, cu urechile roşii ca para focului:

— Da, citea Sfînta Carte! Citea şi pentru noi, ceştilalţi, oare nu puteam să înţelegem nici a patra parte din ce...

— Acum însă! îl întrerupse cu uşoară nervozitate parohul, zărindu-l pe colegul său ieşind pe uşa mică a altarului şi închinîndu-se la icoana Preacuratei din stînga porţii celei mari — acum, dragii mei, trebuie să vă reîn- toarceţi în sînul ibisericii adevărate!

— Bine, dar... făcu omul, ridicînd ochii ce sclipeau de lacrimi, dar Cristureanu adăugă imediat:

— Nu, nu! făcu parohul, încercînd să-şi îmblînzească vocea — nu-i iertat fiecărui să interpreteze Sfînta Carte şi în orice loc! Veniţi, aici, la Sfînta biserică şi ne vom ruga împreună! Şi dumneata şi ceilalţi care l-au asculat! Nu umblaţi în rătăcire şi nu tulburaţi minţile oamenilor! Aşa să faceţi, Dumnezeu cu tine!... şi vru să se depărteze, dar Donesie tuşi uşor, cu mîna la gură, dîndu-i de înţeles că vrea să mai spună ceva şi Cristureanu se opri, întorcînd privirea spre el:

— Dacă nu-i cu păcat, aş avea o întrebare... dacă...

— Da, iubite, vorbeşte! spuse parohul, stăpînindu-şi graba, deoarece îl vedea deja pe colegul său care-l asistase, îndepărtîndu-se încet spre uşa bisericii, trecînd pe lîngă grupul de femei tinere care se aplecară cu umilinţă cînd preotul păşi prin dreptul lor, nu e păcat dacă ai inima curată şi întoarsă către Sfînta credinţă! Spune!...

— Apoi... spuse Donesie — aş vrea să vă întreb dacă e cu drept că ţineţi icoanele aci pe... şi se întoarse către altar şi parohul îi urmări privirea.

— A! spuse Cristureanu, te referi la icoana de pe te- trapod? E icoana Adormirii Maicii Domnului, hramul bisericii noastre, care se apropie în curînd!

— Bine, făcu Donesie, dar e potrivit ca o icoană să fie aşezată aşa, pe scaune... în drumul oamenilor care pot s-o lovească şi s-o doboare? Icoana stă în altar, ştiu eu, dacă nu-i cu păcat! şi el se roşi deodată pe toată faţa — icoana e un lucru sfinţit şi sfînt!

— Dar nu e aşezată pe scaune! făcu Cristureanu, ui- tîndu-şi gralba, puţin nedumerit, ea e depusă pe tetrapod, care e sfinţit, tocmai ca oamenii să se poată închina şi s-o sărute!

— Nu! spuse Micula, îndoindu-se el însuşi parcă de cele ce spunea, nu-i aşa, sfinţia ta, să-mi fie cu iertare, dar... nu scrie oare ca să nu-ţi faci chip cioolit şi să te închini lui? Porunca a doua dumnezeiască?!

— Icoana nu-i chip cioplit, iubitule! făcu Cristureanu, pufnind o dată, cu putere, icoana e un simbol! Noi nu ne închinăm la lemnul ei sau la vopsea ci...

— Nu-i ieritat! spuse încet, aproape şoptit Donesie, dar ochii îi sclipiră de fanatism, o clipă, în semiobscuritatea bisericii, nu-i iertat să vopsim lemnul sau fierul sau piatra şi să facem apoi din acestea înfăţişări ale Domnului! Astea sînt înfăţişări ale diavolului, nu... adăugă el, mereu nesigur în voce, şoptit, de parcă aştepta ca preotul să-l dumirească.

— Da, da! făcu gînditor Cristureanu, privindu-şi mîinile pe care le împreunase peste cartea de rugăciuni pe care o ţinea lipită de piept — lucruri de acestea v-a învăţat răposatul, nu-i aşa? îl întrebă el pe Donesie, mereu cu blîndeţe deoarece omul acela străin, nu se ştie de ce, îi inspira simpatie prin sfiiciunea şi teama lui femeiască aproape.

— Nuuu, făcu Donesie, dînd din cap, cu aceeaşi şovăială — el nici nu vorbea de aceste lucruri... El, băicuţu', fie iertat, nu pomenea de loc de biserică şi de popi! El citea numai pentru el, lui nici nu-i prea plăcea să fie ascultat, pe numai foarte puţini îi îngăduia în apropiere... dar ajuta pe mulţi, pe toţi cei în suferinţă şi în lipsuri!...

— Da, da! făcu Cristureanu, strîngînd nervos cartea în mîini şi buchetul de busuioc pe care-l luase cu el — veniţi la Sfînta biserică, nu vă temeţi! Dumneata lucrezi la fabrică?

— Da! spuse cu însufleţire Donesie, lucrăm la fabrică! Dar asta nu ne poate împiedeca să... nimeni nu ne împiedecă să...

— Bine, bine! făcu parohul, mişcîndu-se nerăbdător pe loc — la Nădrag e sfiinţia sa, părintele Ionescu, un om luminat şi bun la

inimă, care te va primi cînd vei vroi... dacă nu ţi-e prea departe, sau cînd mai vii pe la mormînt, treci şi pe aici, pe la mine... te aştept oricînd! şi parohul se aplecă din nou, uşor, spre străin, încercînd parcă să-i reţină chipul, uimit puţin de sensibilitatea vie a acestui bărbat în toată puterea vîrstei.

Donesie vru să mai adauge ceva, dar apoi se răzgîndi brusc şi îşi apăsă cu putere pleoapele peste ochii lui aprinşi, expresivi. Văzînd că preotul se mişcă să plece, spuse încet, murmurînd, încît Cristureanu înţelese cuvintele abia după ce făcuse un pas deja, depărtîndu-se:

— Rugaţi-vă pentru noi... pentru sufletele noastre!...

— Da, da! făcu distrat parohul şi împrăştie o binecu- vîntare largă peste capul celuilalt, plecat — mai vino pe aici, nu te teme!

— Domnul să te... şi restul frazei nu se mai auzi, înăbuşită de gura sa mică, înconjurată de o barbă rotundă, frumoasă, creaţă, în timp ce el se îndrepta grăbit spre ieşirea din biserică, afară, în curte, unde îl aştepta confratele său, şi în timp ce trecea binecuvînta cu mulţumire şi bunăvoinţă peste capetele femeilor şi a celor cîtorva bătrîni care se aplecau încet în faţa lui. Poalele rasei îi fluturau încet de aerul cald, viu, care năvălea de afară în răceala întunecată a acelei case mari cu ziduri de piatră, cu chipurile sale negricioase şi nemişcate.

Donesie se apropie încet pînă lîngă iconostas, la icoana mare a lui Iisus şi căzu în genunchi, încet, cu mîinile împreunate strîns cu o puternică crispare de parcă ar fi

vrut să-şi smulgă degetele groase din rădăcini şi cei care treceau pe lîngă spatele său puternic, încovoiat, îl auzeau murmurînd, cu încăpăţînare şi cu o durere nesfîrşită, fără speranţă:

— Băicuiţule!... Băicuţule!... Băicuţule...

În mai puţin de o oră, mergînd iute, aproape alergînd deşi era evident că va mai avea de aşteptat, Irina urmînd să plece abia în urma sa, Titus Gîrdea ajunse la locul acela pe care i-l indicase ea, o pădurice tînără care creştea nu departe de şosea, în apropiere de Nădrag şi unde se afla o troită din metal, cu acoperiş de şindrilă, foarte veche.

De cum ajunse, Titus se uită în stînga şi în dreapta, de parcă ea ar fi putut ajunge înaintea lui acolo, apoi se aşeză grăbit, pe jos, în iarba înaltă şi rară din spatele troiţei, cu genunchii strînşi, ca un băieţandru, cu sprîncenele încruntate, semănînd prea puţin cu expresia sa facială obişnuită, distinsă, vie şi ironică. Începuseră deja, după un timp, să apară pe drum oamenii care se reîntorceau de la înmormîntare, din Crivina şi el sărea din cînd în cînd în picioare cu o nervozitate pe care nu putea să şi-o stăpînească, apoi se aşeza din nou jos, în aceeaşi poziţie crispată, concentrat cu putere spre ceva dinlăuntrul său.

În sfîrşit, ea veni, dar nu dinspre şosea, ci de peste dealul acela mărunt pe care creştea pădurica, pe o potecă îngustă care ducea nu spre Crivina, ci spre un alt sat, lateral şi probabil că ea ocolise pe acolo şi pentru acest lucru întîrziase. Pantofii ei negrii, fără

tocuri, erau plini de praf şi fruntea îi era acoperită de sudoare. Abia atunci, în clipele cînd se apropia grăbită şi speriată de el, observă Titus cît slăbise de cînd nu o mai văzuse, tîmplele i se scobiseră şi nasul ei drept, frumos, se ascuţise ca după o lungă şedere în pat. Ochii i se afundaseră sub frunte, dar sclipeau cu putere, cu un fel de exaltare îndărătnică, mută pentru totdeauna, neputincioasă sau prea puternică ca să coboare spre pragul fragil al gurii.

Deşi o aştepta cu nerăbdare şi, în ultima jumătate de oră simţise chiar rafale scurte şi dure de nelinişte şi amărăciune (ca un gol care i se urca diin stomac speriat de gîndul că ea îşi va călca promisiunea şi va fugi), zărind-o coborînd clinul dulce al dealului, printre trunchiurile subţiri, acoperite cu frunze rare, se uită în altă parte şi nu întoarse privirea decît cînd o simţi respirînd grăbită, lîngă el.

— Nu pot să stau multă vreme!... începu ea şi el răspunse imediat, aplecînd din nou fruntea lui bombată, însă nu prea înaltă, încăpăţînată:

— Stai jos, chiar dacă e numai pentru cîteva minute, dar aşează-te!

Titus o simţi ezitînd, apoi o auzi, vorbind cu o anumită nesiguranţă, încă respirînd neregulat după oboseala drumului:

— Bine... am să stau, dar să mergem de aici... s-ar putea să fim văzuţi dinspre drum!

„Ei şi!” vru să spună Titus şi îşi mişcă deja umerii, cu orgoliul său de totdeauna, dar se stăpîni, încruntîndu-şi din nou sprîncenele sale frumoase, groase, sclipitoare, foarte mobile, vorbind înăbuşit:

— Să mergem... dar unde să mergem?!...

— Nu ştiu! suflă ea, unde vrei, dar aici se vede dinspre drum şi s-ar putea...

— Bine, bine! o întrerupse el, cu grosolănie, ridicîn- du-se, dar îi fu milă deodată de întreaga ei fiinţă semă- nînd izbitor, o clipă, cu un animal hăituit, dar în acelaşi timp se puse în gardă faţă de propria sa spontaneitate care îl putea trăda lîngă această femeie atît de imprevizibilă şi lunecoasă.

Merseră amîndoi înspre un loc care se chema „ogaşu, în dreapta troiţei, un fel de vale pietroasă acoperită cu o vegetaţie abundentă, tufişuri de mărăcini, bălării, măcieş, acoperind cu totul, aproape, un firicel de apă care se strecura înspre partea cealaltă a văii, şi care izvora chiar de acolo, dintr-un loc îngrădit cu lespezi mari şi unde oamenii clădiseră şi un fel de căsuţă lemnoasă, cu o uşiţă care se putea deschide şi pe care erau scrijelate tot felul de nume şi inscripţii. Nu departe de căsuţa izvorului se afla o masă din lemn şi o bancă, ambele cu picioarele înfipte în pămînt şi cioplite din lemn de salcie, pentru că erau verzi şi cu mlădiţe cu frunze, prinzînd rădăcini acolo, în solul acela pietros.

Irina vru să se aşeze pe bancă, dar Titus o luă de mînă şi o împinse în jos, în spatele căsuţei ţuguiate de lemn, lîngă o tufă mare de zmeură sălbatecă şi el se aşează alături, la o anumită distanţă, de parcă i-ar fi fost teamă să o atingă.

— De ce te porţi astfel, Titus? întrebă ea uimită, dînd la o parte o creangă subţire, înspinată, care îi venea în faţă.

— În sfîrşit! făcu el, strîngînd dinţii uşor, să lăsăm astea, de ce eşti aşa, de ce nu eşti amabil sau de ce eşti amabil şi toate celelalte! Aş vrea să te întreb ceva, foarte serios... De altfel, cum vrei să mă port! răbufni el deodată — dacă te ascunzi în felul ăsta îndărătnic de mine, dacă nu o primeşti pe mama mea în casă deşi am trimis-o tocmai la rugămintea ta, ca să te menajez, să nu mă arăt eu la tine, şi... nu-mi dai nici un fel de semn de viaţă, fugi de mine de parcă, în sfîrşit! Şi acum, abia ajungi şi-mi strigi de departe că nu stai decît cîteva minute?! Ce-i cu tine, vrei să te joci, eşti chiar atît de sfîntă pe cît se spune sau nu eşti decît o curvă complexată şi cu...

— Titus! strigă încet Irina, cum îndrăzneşti?! Cum de nu te poţi stăpîni?!

Timbrul ei avea o stridenţă caldă, dureroasă şi un fel de
teamă răzbătea, necunoscută, prin cuvintele ei, dar el luptă a doua oară cu impulsul de a se întoarce şi a o privi cu blîndeţe şi milă.

— În sfîrşit, în sfîrşit! făcu .el, fixînd mereu pămîntul pe care nu-l vedea, strîngîndu-şi maxilarele într-un gest pe care înainte îl făcea foarte rar — să terminăm o dată cu toată ipocrizia asta! Mi-e scîrbă! adăugă apoi, şoptit.

Ea îl privi, cu aceeaşi uimire speriată, apoi văzînd că se încăpăţînează să nu întoarcă privirea spre ea, spuse, vorbind repede:

— Dar bine, nu ţi-am spus oare că nu trebuie să ne vedem, că nu e bine... că sînt urmărită mereu, supusă la umilinţe, interogatorii şi mai ales, lumea asta infectă care abia a aşteptat această nenorocire,

care de la moartea lui Dabici mă pîndeşte... chiar şi cele cîteva... plimbări împreună se cunosc, s-au scornit atîtea lucruri încît nu ştiu cum n-am murit sau n-am înnebunit încă de scîrbă şi de silă...

— Mi s-a spus că îţi vinzi casa! răspunse cu răceală, uscat, Titus.

— Da... răspunse Irina, şovăind deodată, am însărcinat pe cineva care să...

— Bine, bine! tăie el, din nou, dur — astea te privesc!

Irina îl privi, cu uimire, o clipă, apoi văzindu-l cu fruntea obstinată şi buzele răsfrînte în acel orgoliu al său, provocător, defăimîndu-se cu bună ştiinţă, vorbi din nou:

— Dar pe mama ta am primit-o, cine ţi-a spus că...

— Ea mi-a spus! vorbi Titus văzînd că ea tace. Ai vorbit cu ea la geam, ferit, nici măcar n-ai deschis bine fereastra!

— Dar... nu e adevărat! spuse ea, încet, de teamă să nu-l jignească — asta a fost a doua oară...

— Mă rog, a doua oară! făcu el, mişcîndu-şi umerii.

— Dar bine, atunci...

— Atunci nu erai singură, nu-i aşa? şi el întoarse capul şi o privi în ochi.

— Nu! şopti ea, cu aceeaşi teamă, nu eram singură, dar nu ce crezi tu... erau ***ei...***

— Să fim cinstiţi, Irina! spuse el, după o clipă de
tăcere, cu vocea mai calmă, inspirînd adînc — recunoaşte că m-ai fi ocolit chiar dacă nu ar fi trebuit aceasta, dacă n-ai fi fost supravegheată, dacă nu s-ar fi întîmplat

acea... catastrofă, acest blestem al nu ştiu cui peste capetele noastre!

Irina dădu din cap, la stînga şi la dreapta, ca o ţărancă, fără să deschidă gura şi el o privi o secundă mirat.

„Numai al meu! se mişca gîndul în mintea ei ca limba unui clopot — numai al meu, nefericita de mine, numai...”

— Recunoaşte! insistă el, îmi eşti dator cu asta, cel puţin măcar pentru acel lucru splendid pe care mi l-ai spus în noaptea aceea, pentru iubirea ta ascunsă, pentru mine, cu multă vreme înainte ca să devii o femeie liberă şi chiar pentru ceea ce am simţit eu şi a trebuit să ascund, pentru că, pe atunci nu era nici o speranţă! Auzi, femeie, nu era nici o speranţă?! Şi acum?! Ce se întîmplă acum? Ce vom face acum?!

El o privea cu atîta duritate încît Irina tresări, ca şi cum ar fi prins-o, brutal, de braţe şi se trase puţin îndărăt şi din nou ramura aceea subţire, cu frunze şi spini, i se prinse de faţă.

După un timp, văzîndu-l că se linişteşte, ea suflă:

— Dar bine, dar... mi s-a spus că ea s-a întors... şi...

— Şi ce-ţi pasă! strigă el atît de neaşteptat încît ea se uită cu frică în jur dacă nu-i auzea cineva — lasă! făcu el şi o prinse de braţ, smucind-o — ascultă aici, ce-ţi spun!

— Nu ştiu... şopti ea după un timp în care el continua să o privească cu aceeaşi fixitate brutală — nu ştiu! Nu ştiu! — şi un tremur îi trecu rapid, ca o briză uşoară, prin trup şi se prinse cu mîinile de umeri.

El se întoarse din nou, plictisit şi furios de slăbiciunea şi marea ei emotivitate care i se părea acum un fel de a-l frusta pe el, un fel de trişare inconştientă, o anumită fugă necinstită şi răutăcioasă. Stătea cu genunchii puţin depărtaţi şi-şi privea absent vîrfurile pantalonilor acoperiţi cu praf, mişcîndu-i uşor pe lespedea de piatră pe care se sprijinea, apoi deodată îşi dădu seama că ea plînge, fără să
se mişte, fără zgomot.

— Irina! strigă Titus încet şi furia îl inundă din nou, dar ea suspină o dată, adînc, ca o smucitură bruitală, cînd el îi strigă numele şi atunci se aplecă spre ea şi o prinse cu teamă, uşor, în braţe:

— Irina! spuse el cu vocea deodată înmuiată — Irina, prostuţa mea mică, de ce... Irina, Ina, îţi interzic să, auzi... Irina, te rog, vrei să... Ina, taci, nu e nevoie, nu trebuie să plîngi, se apropie totul de sfîrşit, vom fi liberi, vom fulgi de aici, îţi jur!...

— „Nu, nu!” făcu ea, dînd din cap şi lacrimile se precipitau mai grăbite pe faţa ei slăbită, de porcelan şi, cîteva secunde el rămase liniştit, amuţit de marea ei frumuseţe, dezarmată şi plină de spaimă.

O prinse încet în braţe şi începu să o sărute cu grijă, cu pietate chiar, apropiindu-şi tot mai mult faţa de gîtul ei subţire, fierbinte, zvîcnind încet, de tîmplele arzînd ca în febră — şi o clipă se întrebă chiar dacă nu e bolnavă? o săruta uşor pe umeri, pe mătasea bluzei care-i acoperea umerii şi braţele, dar atingerea sa în loc s-o tempereze o neliniştea mai mult şi lacrimile îi inundau faţa cu tot mai multă putere.

Lui i se păru, la un moment dat, că ei îi era frig sau că avea totuşi febră şi-şi scoase haina pe care i-o aşeză pe umeri, dar ea o dădu jos, cu o mînă, scuturînd capul şi atunci, acel gest, fără să ştie cum, îi trezi din nou furia, vru să spună ceva şi buzele i se strînseră cu putere, dar tăcu şi o luă din nou în braţe, de data asta cu putere şi sălbăticie, de parcă plînsul acela neghiob şi nesfîrşit al ei l-ar fi întărîtat peste cuvînt.

Irina tresări, simţindu-l brutal şi înfuriat, dar Titus se înverşună cu şi mai ascuţită furie şi ea se sperie cînd zări, fulgerînd o clipă, peste gura lui frumoasă, mică, arcuită, zîmbetul acela al lui, pe care ea nu-l putea suferi şi care o speria chiar numai cînd îşi amintea de el şi era singură, răutăcios şi superb cinic. Nu era zîmbetul lui, nimic din el nu răspundea acelei expresii şi tocmai de aceea, apariţia lui era cu atît mai neliniştitoare şi mai teribilă.

Irina se zbătu uşor, pe jumătate, nedecisă şi uimită mai ales de expresia feţei lui, dură, neprietenească şi simţi cum el o culcă deodată pe haina lui care îi alunecase ei de pe umeri şi o nelinişte secretă, subterană, o prinse şi ea încercă să o ascundă, dintr-o pornire instinctivă, ca el să nu citească pe faţa ei, o anumită teamă care l-ar fi putut incita.

— Irina! şopti el şi deodată, glasul lui fu din nou altul (şi ea se sperie aproape cît de instabil în sentiment era el în acea zi, atît de puţin asemănător cu el însuşi sau cu ce credea ea că e el) Irina, minunata mea... uneori mă conving eu însumi că nu sînt vrednic de tine, crede-mă, nu te mint!...

Era aplecat deasupra ei, ea stătea deasupra hainei sale întinsă pe acel pământ pietros aşa cum îi căzuse ei de pe umeri, şi o mînecă ea o simţi sub omoplatul drept, incomodă, răsucită, dar nu voia să se mişte tocmai pentru că privirea lui se îmblînzise deodată şi nu voia să-l tulbure. Deşi ea îl iubise cu mult înainte ca el s-o „observe” şi s-o urmărească pe furiş, cu privirile, la început, apoi să intre timid în vorbă, furînd cîte o frază, amîndoi, într-un timp îndelungat şi contradictoriu, ea, de cînd îl cunoscu mai bine, de curînd deci, prinse o anumită teamă de firea sa imprevizibilă, care o înspăimînta, dar niciodată prea adînc, niciodată prea grav.

— Să nu ne mai despărţim! o ruga el şi Irina observă ce prost sună în gura sa o frază slugarnică — ce-mi pasă mie de ea, chiar şi de părinţii mei, care au un fel de egoism al lor cu care mă iubesc de la naştere, m-ar putea ucide cu indiferenţă, fiind convinşi că au făcut-o spre binele meu! Niciodată sau, foarte rareori, părinţii mai ştiu care e binele odraslei lor din clipa cînd acea odraslă a depăşit vîrsta de la care se poate întreţine singur! De la o anumită vîrstă în sus, nu mai tîrziu de douăzeci sau optsprezece, „binele” părinţilor se rupe definitiv de „binele” progeniturii! Ei au adus-o înapoi pe Lia, care nu are nici o vină în afară de aceea, teribilă, că te-am cunoscut şi ea... da, ea...

— Taci! spuse Irina, afectuoasă, apăsîndu-i palma pe buze — nu trebuie să spui nimic rău despre ea!

— Nu spun! promise el cu un aer pueril şi răsfăţat, apoi se aplecă deasupra ei şi îi şopti ceva la ureche.

— Nu! strigă ea şi încercă să se ridice, împingîndu-l la o parte, prinsă de o panică bruscă — nu, Titus, te rog să uiţi imediat ce ai spus şi... te rog dă-mi drumul, vreau să mă ridic, poate trece cineva!

Titus se încruntă, faţa i se înăspri uşor şi începu să o sărute, cu vechea sa sălbăticie; cu mîna stîngă îi descheia bluza de mătase neagră care avea nasturi mărunţi, îmbrăcaţi în stofă, şi care se desfăcură singuri, cîntînd parcă, şi mîna îi alunecă drept peste sînii ei liberi şi calzi, palpitînd sub dantela dessourilor. Irina se zbătea acum cu putere, luptîndu-se cu el, încercînd să se elibereze de strînsoarea braţelor, de gura sa dură şi lacomă, urmărind-o cu o rapacitate rece, înăbuşind-o uneori, încerca să alunece de sub apăsarea torsului său, dar nu reuşi decît să-l fixeze şi mai adînc în încăpăţînarea sa puternică, vindicativă parcă, şi ea însăşi, trupul ei, era, se pare, indecis, pentru că zbaterea ei se alterna cu scurte momente în care îl îmbrăţişa, inconştientă, sărutîndu-l, apoi, speriată de propriile-i gesturi, încerca să-l răstoarne cu o forţă neaşteptată, căreia el trebuia să-i opună întreaga sa putere.

Deodată, plictisit parcă de această luptă inferioară, el îi smuci fusta neagră, moale, peste pulpele ei care sclipiră orbitor acolo, pe iarba aceea rară, de sub care privea mohorît pămîntul roşcat şi Irina strigă, pierdută:

— Titus!! apoi şoptit, aiurită — ce faci? Eşti... nebun să... te rog să... Titus, te

implor! gemu ea scrîşnit, încercînd să-şi întindă fusta peste genunchi — imediat să te scoli şi să...

El o privi o clipă nemişcat, cu o răceală aparentă, stînd rezemat pe antebraţul drept, deasupra ei şi ea, vrînd să folosească acea clipă liniştită, în care el o păstra totuşi imobilizată, începu să vorbească repede, şoptit, implorîndu-l, alternînd rugăminţi cu ameninţări şi strigăte, dar el n-o ascultă, se părea, pentru că brusc între două cuvinte ale ei, îi smulse fusta de pe ea, cu o mişcare atît de simplă încît Irina, ea însăşi rămase suspendată în uimire, o secundă, şi apoi, dur şi repede, o eliberă de ceea ce rămase, privind-o apoi, ţintuind-o cu putere pe acelaşi pămînt, fixînd-o cu răceală, cu o stranie curiozitate, deşi ea încă se zbătea stins între mîinile sale ca nişte resorturi de fier, înţepenite.

Apoi, deodată îl simţi cu groază peste ea şi se zbătu din nou, cu o furie sporită, într-un delir care ieşea în valuri iuţi din ea, insuportabile, dar undeva, în trupul ei, o simţea deja, pîndea începutul epuizării. De fiecare dată însă trupul ei subţire se încorda ca o lamă cînd mintea ei refăcea încă o dată tabolul nemaipomenit al dorinţei lui şi a grupului lor, acolo, jos, pe pămîntul acela primitiv, atît de deschis, ura trupului lui şi brutalitatea sa neînfrînată.

Se zbăteau amîndoi acolo, în spatele acelei căsuţe a izvorului, chiar lîngă valea plină de lespezi late şi gîfîitul propriei ei guri îi ajunse ei însăşi insuportabil şi se încorda încă şi încă o dată, ca să-l azvîrle de pe ea, şi el aluneca doar uşor într-o parte şi

alta, dar nu putea fi mişcat şi deodată ea îşi dădu seama că era mult prea slabă ca să învingă — poate chiar iubirea ei pentru el o slăbea — şi acest gînd o întărită încă o dată, dar bărbatul nu putea fi clintit, atîrna acolo peste ea ca o piatră greoaie şi indiferentă şi atunci, brusc, ea gîndi, sau gîndi altcineva în creierul ei:

„Atunci... de ce nu... începe o dată... de ce mă chinuie pe pietrele astea de...” şi-l privi zbătîndu-se mereu, dar ***îl privi,*** şi-i zări faţa contorsionată dar nu de dorinţă, ci de furie şi uimire, de un amestec straniu de ruşine, repede, formidabil de repede înecată în orgoliu strident, de o mare, o halucinantă instabilitate expresivă. Totul zbură în cîteva părţi infime de clipă, el nu putea fi atunci bărbat, ceva fulgerător îl inhiba şi uimirea şi furia sa neputincioasă ea o simţi deodată, cu o ascuţită claritate şi fără să ştie cum acest lucru o înmuie deodată, de parcă ar fi obosit brusc, deşi — şi îi era ruşine de asta — se prefăcea încă, da, aşa era, se prefăcea încă că se luptă.

Simţi însă că acum trebuia să lupte cu ea însăşi, un val
fierbinte o inundă de sus şi pînă jos, pînă în călcîie, atît de neaşteptat şi de binefăcător şi îl simţi şi pe el, că se linişteşte deodată, cu capul aplecat mult în stînga, cu fruntea lui bombată şi încăpăţînată atingînd aproape pămîntul, deşi el nu se clintise şi pieptul lui îi apăsa încă sînii.

Inima i se zbătu de două ori puternic, şi înţelegînd ce se întîmpla cu el, Irina simţi că tot trupul i se umple de o căldură binefăcătoare, neaşteptat de dulce şi de

înecăcioasă (era însă un înec pe care îl putea curma oricînd) şi-şi simţi deodată ochii, genele încărcate de lacrimi.

— Iubitule! şopti ea încet, iubitul meu mîndru şi drag! Iubitul meu!! şi-l mîngîia cu mîna stîngă pe păr şi pe ceafă, pe ureche şi pe faţă, pe partea stîngă a feţei pe care o simţea fierbinte şi nemişcată.

Mîna ei îngustă cu încheietura prelungă, albă, nefiresc de subţire se mişca mereu, atingîndu-l încet pe bărbatul care o strîngea încă sub el, mîna ei care ieşi tot mai mult din mîneca neagră, alunecîndă, de mătase, ca un gît subţire de pasăre, şi-apoi, cu o nesfîrşită gingăşie începu să-l sărute, să se apropie de el, de acel animal febril şi imprevizibil care se zbătea încă, o intuia, în cuşca încremenită, teribil de crispată a muşchilor săi. În acelaşi timp, simţea, cu cîtă uşurare, cum îi alunecau din nou lacrimile, multă vreme reţinute de pragul înalt al pleoapei, în jos, spre bărbie, încet, nemaipomenit de încet, de parcă erau nişte vietăţi care se năşteau atunci, orbite de lumina aceea grozavă a cărnii ei.

...Apoi el o avu, deplin şi ea nu-şi putu stăpîni nici o clipă plînsul acela ciudat care se asculta numai pe el, prosteşte, dar totul în ea nu era decît mulţumire care nu creştea din inima ei, ci din altceva sau altcineva, străin, care îi putea trimite, deodată, cu o putere atît de mare această stare, nedorită şi respinsă încă cu ultimele puteri; era o rugăciune, trupul ei, atunci un murmur de carne nesfîrşit, dar fără nici o umilinţă şi ruşine: o rugăciune calmă, mîndră. obosită şi calmă.

12

În seara aceleaşi zile, în mica gară a orăşelului, pe peronul îngust şi în sala de aşteptare, se găsea destul de multă lume, mulţi ţărani care se pregăteau să se întoarcă acasă, cu decovilul, în satele din apropiere înşirate de-a lungul liniei înguste de tren, sau oameni şi femei cu feţe străine, care plecau mai departe, în locuri cu mult mai depărtate.

La intrarea micului bufet, un plutonier de la miliţia căilor ferate stătea de vorbă cu un bărbat în jur de treizeci, un individ slab, aproape firav, cu părul spălăcit, care nu era altul decît plutonierul Mateiaş, devenit de pe o zi pe alta, atît de cunoscut acolo. Era şi de data aceasta în civil, în veşnicul său costum bleumarin, cu mîinile în buzunare şi asculta distrat cele ce-i spunea colegul său, un ins scund, care vorbea repezit, scoţîndu-şi mereu, tot la două-trei fraze, bărbia în afară, un tic supărător, pe care Mateiaş încerca să nu-l bage în seamă.

După cîteva fraze, amabile, Mateiaş dădu mîna cu plutonierul, care se înclină foarte ceremonios deşi erau egali în grad, făcu cîţiva paşi, voind să iasă pe peron, se răzgîndi, se uită la ceas nedecis, apoi se întoarse la casa de bilete, alături de care se afla un chioşc de difuzare a presei. Deşi era tîrziu seara, aproape de zece, cumpără abia acum o „Scînteie” de dată recentă — (era cu o zi în urmă pentru că, acolo, ziarele ajungeau greu) — şi o revistă ilustrată, în

culori, pe care o îndesă, neglijent, în buzunarul hainei. Se uită fugitiv peste paginile ziarului, intră apoi în bufetul gării, o sală nu prea mare, cu cîteva mese înalte unde se servea în picioare şi unde se afla multă lume, cu saci şi valize de călătorie aşezate peste tot, lîngă peretele vopsit pretenţios în verde, cu chenare complicate, acoperite de pete mari de murdărie la înălţimea tejghelei înguste prinsă în zid lîngă care stăteau înşiraţi oameni, cu ţoiuri de romuri şi coniacuri ieftine, în faţă.

Mateiaş privi în jur, strîngînd pleoapele din pricina fumului şi cineva, dintr-un grup de bărbaţi care stăteau în picioare în jurul unei mese îl salută şi îi strigă ceva şi el răspunse, dînd doar din cap, pentru că era inutil să strige, nu s-ar fi auzit nimic, aşa cum nici el nu înţelese nimic din fraza celuilalt, dar ce conta? O frază lungă ca un salut prietenesc şi el răspunse la fel cu un salut în felul lui, cu amabilitate exagerată, rîzînd fără rost. Apoi se întoarse, puţin nesigur, şi neştiind ce să mai facă, se apropie de bufetul localului şi deodată atenţia îi fu atrasă de nişte batoane de ciocolată, de diferite mărimi şi culori, înguste şi mov, sau mari, cu o floare a reginei desenată pe hîrtia lucioasă, cîteva prăjituri de ciocolată vechi, mari, dizgra-ţioase, cu glazură încărcată, erau şi cîteva roze acolo, cu petale de bomboană, ţipătoare. Mateiaş era un mare amator de dulciuri şi acum, după ce inspectă vizual întreaga vitrină, destul de sărăcăcioasă a bufetului-frigider, descoperi încîntat acolo nişte nuga acoperită cu foiţă de celofan şi o

privi un minut întreg, captivat, uitînd de restul prăjiturilor, neîndrăznind să o ceară bufetierei din jenă de a nu părea ridicol. Nugaua o mănîncă doar copiii, dar în cele din urmă se hotărî totuşi şi, cu multe zîmbete de scuză şi cuvinte disparate, inutile, se făcu înţeles de vînzătoare, care îi tăie o felie şi i-o întinse învelită într-un şerveţel.

Plutonierul o luă şi începu s-o mănînce, ţinînd ziarul în faţă, în aşa fel ca să nu fie observat. Ieşi încet din local şi se opri pe coridorul lung, care cotea în faţă şi la stînga spre ieşirea la peron. Făcu din nou apoi cîţiva paşi şi, nevrînd să întîlnească pe nimeni cu nugaua aceea uriaşă în mînă din care muşca uneori, pe furiş, coti la dreapta, in- trînd pe uşa sălii de aşteptare, cl. II, o sală murdară, cu bănci, în care nu se afla prea multă lume, din cauza căldurii înăbuşitoare sau a atracţiei bufetului, cu romurile şi coniacurile sale tari şi ieftine. Se găseau acolo cîteva femei grase, cu copii jucîndu-se liniştiţi în jurul băncilor şi a unei mese rotunde, din mijloc, şi cîţiva inşi care dormeau pe băncile de lîngă perete, cu ceafa rezemată de zid. Mateiaş se aşează imediat lîngă uşă, pe o bancă liberă, şi începu să se ocupe, nestingherit, de nugaua lui, albă, cu nuci şi lipicioasă. Mîncase aproape jumătate din ea, cînd, ridicînd capul zări chiar în faţă, peste locul acela din dreptul uşii pe unde se mişcau oameni, intrînd sau ieşind, un bărbat îmbrăcat într-un costum de doc, vechi, albăstrui, care îl privea fix cu nişte ochi mari, sclipitori. Mateiaş îl cunoştea, îl întîlnise în cîteva rînduri în timpul anchetei şi, cum celălalt îl privea mereu, cu insistenţă

— avea alături de el pe o bancă, un săculeţ din fir gros, de lînă, cum au ţăranii, umflat bine de lucruri şi un pachet legat în ziar cu sfoară — dădu din cap surîzînd. Celălalt îi răspunse, cu atîta amabilitate, poate bucurîndu-se că îl vedea (deşi Mateiaş nu schimbase, după cît îşi amintea, nici o sută de cuvinte cu el) încît, micul plutonier se simţi obligat să se scoale şi să se aşeze lîngă el, pe bancă.

— Nu te incomodez dacă stau lîngă dumneata? îl întrebă Mateiaş şi celălalt se roşi tot şi spuse, făcîndu-i loc, deşi nu era nevoie, banca lungă şi lustruită era liberă toată:

— Vai de mine, cu toată plăcerea, poftiţi!

După ce se aşeză abia, plutonierul îşi aminti că avea nugaua aceea în mjînă, se încurcă, deoarece ar fi trebuit să-i ofere şi celuilalt, dar prăjitura nu se putea rupe nici-cum. După ce o învîrti de cîteva ori în mîini, spuse:

— Îţi place nugaua, vrei să...? şi i-o întinse toată, dar celălalt rîse uşor, din politeţe şi spuse că „mulţumeşte, dar nu mănîncă decît foarte rar dulciuri”

— Plecaţi cumva cu trenul? se interesă omul, cu o politeţe excesivă şi Mateiaş îi răspunse că nu, avea doar o întîlnire cu cineva, cu „un prieten care trebuia să plece din localitate”.

— Iartă-mă! adăugă Mateiaş, zîmbind încurcat — nu reţin numele dumitale? Ţiu minte bine că ne-am întîlnit în legătură cu...

— Donesie! îl ajută omul, sprijinindu-se uşor pe săculeţul pe care îl ţinea lîngă el — cu Krinitzki, fie iertat, cînd...

— Aha, da! făcu Mateiaş şi-l privi cu simpatie pe cel de lîngă el, dar ce faci, pleci undeva?

— Nu, spuse Donesie, doar pînă aci, la Gavojdia, la nişte neamuri. Mîine am zi liberă şi mă întorc tot mîine, către seară...

— Dumneata ai fost prieten bun cu Krinitzki, fie iertat!? întrebă Mateiaş — mi se pare că te-am văzut şi astăzi, la Crivina, la înmormîntare!?

Donesie dădu încet din cap şi plecă o clipă privirea, apoi spuse, apăsînd pe cuvinte:

— Da, s-a dus, Dumnezeu să-l ierte... s-a dus şi ne-a lăsat aici, năprasnic... a fost un om mare! Băicuţul nostru...

Mateiaş dădu şi el repede din cap, cu simpatie, nemai- îndrăznind să se atingă de nugaua lui caraghioasă şi în acelaşi timp nu ştia nici ce să facă cu ea, unde s-o aşeze. Donesie întoarse capul, brusc, spre stînga şi-şi şterse cu degetele, scurt, ochii şi plutonierul adăugă repede, cu o veselie forţată, ca să treacă împreună peste acea clipă neplăcută:

— Apoi de asta nu scăpăm nici unul! Nici eu, nici dumneata şi poate noi nici nu avem măcar norocul să lăsăm în urmă o umbră atît de mare, de darnică, ca şi Krinitzki al dumitale... hai, ce zici, Donesie?!

— Da, da, bine ziceţi, el a fost un om cum puţini... dar, ce folos, cine mai poate şti acuma? Acum toate sînt şterse şi împrăştiate...

Tăcură amîndoi şi, pe furiş, plutonierul muşca din nuga.

— Mi se pare, spuse într-un tîrziu Donesie, mi se pare că dumneavoastră sînteţi de la procuratură... vă ocupaţi cu

ancheta cazului care s-a întîmplat aici, la noi?

— Da! răspunse puţin plictisit Mateiaş, mă ocup şi eu, dar eu sînt unul dintre cei mai mici... au venit aici şefi mari, domni mari, experţi, aşa că...

— Da, da! făcu înţelegător Donesie, privindu-l pe plutonier cu ochii lui rotunzi, blînzi şi timizi — şi s-au găsit ceva urme?!

— Da, s-a găsit ceva... făcu Mateiaş evaziv, dar încă bîjbîie. Aşa-i cînd conduc prea mulţi...

— De! rîse încet, cu bonomie Donesie, stînd răsucit pe jumătate spre plutonier, din respect, toţi vor să poruncească şi nici unul să asculte! Cine vrea să fie slugă?

— E greu să fi slugă, slugă bună! spuse Mateiaş, gîn- ditor, o slugă bună e mai rară şi mai preţioasă, uneori, decît un stăpîn cu prea multă minte!

— O slugă bună — reluă Donesie — nu-şi îngroapă talantul în pămînt şi nici nu-l iroseşte, ci îl înapoiază stă- pînului său, îndoit sau chiar întreit!

— „Slugă bună şi credincioasă — cită Mateiaş cu ochii sclipind de veselie — peste puţine te-am încredinţat, peste multe te voi pune însă!”

Donesie dădu din cap, cu vioiciune şi-l privi cu simpatie sporită pe micul plutonier. Spuse apoi:

— Apoi văd că dumneata nu eşti ca... văd că mai citeşti şi cîte o carte, din cele vechi?...

— Nu din cele vechi, ripostă Mateiaş, ridicînd degetul, ci din cele foarte vechi! Ori foarte noi ori foarte vechi! Dar dumneata,

bănuiesc, le ştii mai bine decît mine, doar erai prieten cu răposatul care citea mereu Biblia...

— Da, am avut acest noroc! spuse Donesie, din nou abătut. Se învinse însă şi adăugă, cu vioiciune: Apoi, cel ce citeşte Sfînta Carte, nicicum nu iese păgubit, chiar dacă nu ar crede... eu, păcătosul de mine, numai foarte tîrziu am ajuns să înţeleg... să mă apropiu de cuvîntul Domnului! Dar dumneata, tovarăşe...

— Mateiaş mă cheamă! îl ajută plutonierul.

— Dumneata, tovarăşe Mateiaş, de bună seamă că eşti comonist şi n-ai cum să... adică nu crezi, aşa ca mine, fără, vreau să spun, ai altă credinţă în care crezi!... Donesie se făcu tot roşu de greutatea cu care se luptase ca să se poată exprima cît mai ferit fără să-l jignească pe celălalt.

— Da, răspunse Mateiaş, se înţelege, eu am altă credinţă, dar să ştii că Biblia se poate citi chiar dacă nu crezi... poţi să fii comunist, aşa cum sînt eu, şi să-ţi placă Biblia, ba chiar să înveţi o grămadă de lucruri...

— Da, da! făcu Donesie, dînd din cap şi cîtva timp nu mai spuse nimic, stînd cu privirea plecată, cu mîinile sale mari, bătătorite de lucru şi înnegrite, împreunate pe genunchi.

Mateiaş îşi desfăcu din nou ziarul şi începu să-l răsfoiască. Deodată tresări, pentru că Donesie, pe care îl credea aţipit, începu deodată să vorbească cu o mare vioiciune.

— Cea mai mare nefericire din zilele noastre sînt popii! Ei strică oamenii şi strică şi dreapta credinţă!

Mateiaş ridică privirea şi dădu din cap, mecanic, uimit de răbufnirea neaşteptată a celuilalt.

— De ce nu dau oamenii pe la biserică şi se apucă de prostii, de băutură, de femei şi de lucruri necinstite? Numai şi numai din pricină că...

Donesie se opri brusc, cu gura deschisă, se şterse uşor cu degetele de la mîna stîngă la colţul gurii şi spuse, zîmbind cu vinovăţie şi cu ochii mijiţi, ca la copii:

— Mi se pare că vă supăr cu lucruri care... astea sînt lucruri care, oricum, nu...

— Ba, dimpotrivă! spuse Mateiaş, mă interesează foarte mult. Deşi, e adevărat, eu nu cred ca dumneata aşa că...

— Dar mai demult, în copilărie, să zicem?

— Ce anume? făcu Mateiaş puţin amuzat, pentru că bănuia ce voia celălalt să spună.

— Cînd erai mic, mergeai la biserică? Părinţii, vreau să zic, te duceau, duminicile...

— Da, se înţelege! spuse plutonierul, ba mai mult decît atîta, fratele mamei mele era preot, şi-mi plăcea să merg la el, pentru că locuia la ţară şi avea o şaretă cu un cal!

Donesie dădu din cap, fără să spună nimic, dar îl privea pe omul de alături cu înţelegere, chiar cu voioşie. Apoi spuse, alegîndu-şi cuvintele cu grijă, cu prudenţă parcă:

— Şi acum? Vreau să zic, acum, cînd eşti om în toată firea, nu simţi cîteodată... aşa, în ceasurile mai grele, un fel de dor, ca şi cum,

tot ce ai, oricît de mult ar fi, nu-ţi ajunge, şi, tot mai e ceva care-ţi lipseşte?!

Mateiaş îl privi cu un început de mirare şi îşi încruntă apoi fruntea lui îngustă, neregulată:

— Nu înţeleg bine... de ce anume să-mi fie dor?

— Poate n-am spus eu bine! se scuză, zîmbind cald, cu vinovăţie Donesie, atingîndu-şi din nou cu degetele sale lungi, colţul buzelor, dar nu înţeleg cum poate, un om atît de simţitor ca dumneata, să trăiască singur, fără să ştie de Dumnezeu... aici să stai dumneata, singur, şi acolo, El, la fel de singur! Cum se poate asta!?

Mateiaş rîse încet, stăpînindu-se, ca să nu-l supere pe Donesie, oare părea hipersensibil, neobişnuit de emotiv.

— Nu trebuie să rîzi de mine! făcu Donesie, cu un uşor reproş, asta ţi-o spun pentru că te văd, deşi stăm nici de o jumătate de ceas împreună, un om mai altfel decît ceilalţi, mai plin de inimă! Nu pornit mereu pe rîs şi pe batjocură!

Mateiaş dădu încet din cap şi îşi închipui cîţi nu-şi vor fi făcut din bărbatul acela cu fire scurte de păr cărunt, care se arătau deja numeroase pe capul său tuns cu maşina, un cal de bătaie, un ins comod pentru prisosul de răutate care zace în fiecare.

— Zău! vorbi din nou Donesie, un om ca dumneata nu se poate să nu înţeleagă ce spun? Aşa-i?!

— Iartă-mă! replică plutonierul, dumneata vrei acuma, la anii mei, să mă converteşti? Să mă faci să cred în Dumnezeu, în sfîrşit şi în celelalte?!

— Apoi, de ce nu? spuse Donesie, în vremurile noastre tocmai asta e că cei mici, copiii şi tineretul, să spunem, nu mai cred şi nici nu ştiu ce e aia o biserică, aşa că, cine mai rămîne? Numai oamenii cu judecată, ca dumneata... deşi, aici, numai judecata nu ajunge! Judecata înseamnă mult la un om, dar numai cu ea, omul, oricît de cuminte, nu ajunge la fericire! La adevărata fericire!

— Mie-mi ajunge judecata, cît o am! răspunse Mateiaş rîzînd, însă mereu atent să nu-l supere pe celălalt.

Acesta dădu din cap, pe jumătate amuzat, înţelegînd, pe jumătate nedumerit cum de nu e înţeles, gîndindu-se mereu, la un singur lucru. Apoi spuse:

— Dar dumneata, ce crezi? Credinţa ce e, nu e şi ea un fel de judecată?! Numai că e o judecată pe care o au mai puţini, e ca şi cum ai primi un dar mare de la cineva pe care nu-l cunoşti, cineva din altă ţară, să zicem, sau din- tr-un oraş depărtat! Da, întocmai aşa e, dragă tovarăşe Mateiaş!

Mateiaş îl privea şi omul de lîngă el vorbea deodată cu atîta însufleţire, de parcă ar fi uitat unde se afla, ce urma să facă peste puţin timp, îşi uitase şi de drum şi de tren, ba o dată, atingînd cu mîna săculeţul din dreapta, de pe bancă, îl privi uimit o clipă, de parcă ar fi uitat cum ajunsese acesta lîngă cotul lui. Văzînd că Mateiaş îl ascultă cu îngăduinţă, chiar cu atenţie, Donesie se înfierbîntă:

— Vezi, dumneata — continuă el — nu simţi pornirea să rîzi de mine, să-ţi pocneşti mînurile una de alta şi să iei în batjocură ce spun, deşi, un altul ar putea s-o facă! Nu,

dumneata, deşi eşti un om cu şcoală, un om cult, cu putere, mă asculţi totuşi pe mine, te cobori să mă asculţi şi să-mi dai atenţie? Vezi, asta nu e un început de credinţă? Ce crezi?

Mateiaş rîse încet, jenat, continuînd să-l privească cu interes şi simpatie pe celălalt.

— Ai stat de vorbă vreodată cu băicuţul, cu Krinitzki? Mi se pare că da?!

Mateiaş îi confirmă că vorbise cu cel ucis, în două rînduri.

— Vezi! tresări celălalt, vezi! vezi! şi se mişcă nerăbdător pe banchetă — ai văzut ce fel de om era? Cum poate cineva, cu atîta minte, cu o inimă atît de curată, de mare, să creadă în... prostii?! Ha? Vezi că nu e bine?

Mateiaş îl privea mereu, fără să scoată un cuvint, cu un interes crescînd şi simţind asta, Donesie se porni cu o aţîţare vădită:

— Cine sînt eu? Iacă, unul din o mie şi nici măcar atît! Ori sînt ori nu sînt, tot aia, dacă eu mor acum, cerul frumos şi albastru de deasupra noastră nu se întunecă nici cît ai clipi din ochi! Dar iată, cît sînt de mărunt şi de pierdut, ca şi grăunţa de praf din mijlocul drumului într-o zi de vară, undeva, se află cineva care mă ştie, care îmi urmăreşte zbaterea de zi şi noapte, în faţa căruia sînt la fel de mare ca şi un rege!... Da, da, chiar mai mare, poate! Este cineva negreşit, în faţa căruia se închină munţii cei mai înalţi, iar măririle cele mai mari de pe această lume nu sînt decît pulbere sub tălpi, şi în faţa Lui, eu sînt întreg şi singur şi nimeni, oricît de cuminte şi de puternic, nu mă poate înlocui nicicum!

Mateiaş îl asculta, zîmbind uşor, stins, cu ochii sclipind însă, copilăreşte, de interes şi curiozitate, apoi spuse, profitînd de o pauză mai lungă pe care o făcu celălalt:

— Ţi-a venit trenul, Donesie! Mergeai către Gavojdia, nu?

— Da, da! făcu celălalt, mi se pare că eu te-am oprit pe dumneata de la treburi şi...

— Nu, nu de loc! se dezvinovăţi Mateiaş, mă interesează foarte mult tot ce spui, dar nu voiam să întîrzii cumva, din pricina...

— D-apoi că nu e nici o grabă! spuse Donesie fără să se mişte, mai am un tren la unsprezece şi ceva, care merge direct! Am stat aici în gară, pentru că nu aveam unde să... dacă nu ai nici o treabă, şi nici nu te supără cumva ce...

— Nu, nu, nici pomeneală! spuse Mateiaş, clipind vesel, cu simpatie, din ochi, îmi face mare plăcere! Dar să mergem de aici, e prea mult zgomot şi copiii ăştia...

Într-adevăr, în ultima jumătate de oră, tot mai mulţi călători intraseră în sala de aşteptare, iar cei cîţiva copii care se jucaseră în jurul mesei mari, rotunde, şi pe sub bănci, deveniră din cale-afară de zburdalnici şi de gălăgioşi.

— Dumitale îţi place să bei, aşa puţin? îl întrebă Mateiaş, ridicîndu-se, dar Donesie răspunse că nu şi că a jurat să nu intre în nici o circiumă sau bufet, mai ales că în ziua aceea...

— Da, da, se înţelege! se grăbi Mateiaş, făcîndu-i loc să treacă primul pe uşă, dar, bineînţeles, celălalt nu ieşi decît în urma plutonierului — nici mie nu-mi place băutura, dar am crezut că... atunci să facem

cîţiva paşi pe stradă, eu stau foarte aproape, şi dacă...

Porniră împreună pe strada prost luminată, care ducea de la gară spre orăşel. Era o stradă lungă, foarte dreaptă, cu case rare în stînga şi în dreapta, cu garduri lungi, din scînduri care ascundeau grădini întinse cu zarzavaturi, pomi fructiferi, porumb şi chiar trifoi, nutreţuri sau viţă de vie.

Mergînd încet, unul lîngă celălalt, Donesie cu săculeţul lui de lînă în mînă şi cu pachetul înfăşurat în ziar, conti- nuară să discute, cel mai mult vorbea însă Donesie şi Mateiaş îl asculta cu atenţie, dînd adeseori din cap şi faptul acesta, că nu era contrazis de fel şi că simţea că celălalt îi acordă o atenţie veritabilă, sensibilă, chiar respectuoasă, îl făcea pe fostul învăţăcel al lui Krinitzki tot mai volubil şi mai încrezător.

Înainte de a ajunge în centru, cotiră pe o stradă laterală, apoi pe încă una şi ajunseră în faţa unei căsuţe cu acoperişul din tablă, cu pereţii galbeni şi pervazul ferestrelor atît de joase, de aproape de trotuar, încît oricine putea ridica piciorul şi păşi în cameră dacă ar fi vrut. Cei doi se opriră în faţa porţii — din lemn galben şi ea, rotundă sus şi îngropată în zid — o neobişnuit de trainică poartă pentru o astfel de căsuţă care aluneca încet în pămînt şi Donesie întrebă intimidat:

— Aici locuieşti?

— Da! răspunse Mateiaş, fîstîcit deodată şi el — stau în gazdă de cîteva săptămîni, de cînd cu ancheta asta împuţită... sînt foarte mulţumit însă, am nimerit peste o femeie de treabă. Trebuie însă să-l ajut pe băiatul ei (e

văduvă şi deşi are vreo cincizeci şi cinci, are un copil de paisprezece ani), dar îmi place să mă ocup de el, eu trebuia să mă fac profesor, sau învăţător chiar! Nu vrei să intri?

— D-apoi... făcu Donesie, simţindu-se nu tocmai la în- demînă, n-aş vrea să...

— Nu, nu! replică imediat Mateiaş, bîlbîindu-se la rîndul lui ca un licean, nu deranjezi pe nimeni... deşi trebuie să trecem prin sufrageria lor şi dacă crezi...

— Eu mai am vreo jumătate de ceas, aşa că putem să găsim, p-aici pe undeva, un loc — spuse Donesie, privind fîstîcit în jur — poate un loc unde să... o bancă, pe undeva, este pe-aici...

— Să intrăm, mai bine! spuse Mateiaş, neconvins, ro- şindu-se cu putere, ezitînd mereu de parcă el ar fi fost străinul care urma să intre în casă şi, în timp ce Donesie se uita încurcat în jur, de parcă ar fi vrut să recunoască locul în care şe află? Mateiaş se duse şi deschise poarta cu o cheie uriaşă, probabil foarte incomodă la purtat. Donesie rămase pe loc, uitîndu-se în altă parte neobservînd că pentru el se deschisese poarta şi Mateiaş, după ce aşteptă cîteva clipe, veni lîngă el, în dreptul ultimului geam al casei.

— E linişte pe-aici, aşa-i? întreabă Donesie, numai că drumu-i desfundat şi, vara, dacă trece vreun camion, nu te vezi de praf!

— Şi iarna îţi laşi cizmele! completă Mateiaş şi, mai schimbară cîteva fraze de acest fel, scurte, oarecari, aproape fără nici un fel de înţeles. Mateiaş era vizibil încurcat

şi nu mai repetă invitaţia, deşi poarta rămăsese deschisă, iar Donesie se prefăcea nepăsător, deşi era enervat, se vedea, pentru că nu putea să-şi continue ideile sale începute în gară şi care găsiseră un ascultător atît de interesant şi de sensibil, neaşteptat, în persoana lui Mateiaş. Micul plutonier, el însuşi, deşi îl ascultase pe celălalt cu un zîmbet îngăduitor, cu un amuzament ascuns pe jumătate, era totuşi interesat profund, se vedea, de felul oare-cum ciudat de a gîndi al lucrătorului aceluia, mai ales de energia pe care o cheltuia atunci cînd vorbea, ajutîndu-se de multe gesturi, iuţi, puternice, ca şi acei oameni care nu au prea multă încredere în forţa curată a cuvîntului. Sau poate, dat fiind faptul că Donesie era unul din cei cîţiva care trăiseră în preajma lui Krinitzki, Mateiaş încerca să se apropie mai mult de misterul vieţii celui dispărut atît de brusc şi într-o formă atît de groaznică?!

Intrară, pînă în cele din urmă, după ce ezitaseră şi unul şi celălalt destul de multă vreme. Trecură printr-un gang luminat de un bec electric foarte slab, apoi, în fundul curţii, unde se aflau cîteva apartamente, cu uşile de lemn grosolan vopsite, închise la această oră şi ajunseră în cele din urmă — călcînd pe pietrele mici, ovoidale, cu care era pardosită curtea — la o uşă pe jumătate din sticlă, deschisă, în faţa căreia atîrna o perdea. Pătrunseră într-o mică bucătărie de vară, luminată, în care nu se afla nimeni şi, tocmai cînd Mateiaş dădu să intre în acea „sufragerie comună” de care amintise, se deschise în spatele lor o uşă de interior şi

apăru un băieţel blond, cu ochii saşii, care se retrase imediat.

Traversară sufrageria şi intrară în camera lui Mateiaş, îngustă, cu tavanul foarte înalt şi un pat, maroniu, uriaş. Pe pereţi se găseau — ca în atîtea case de acest fel din Nădrag — fotografii ale unor strămoşi dispăruţi, portrete care nu mai aveau nici o legătură cu familia şi pe care, din pricina ramelor bogate, greoaie sau a cine ştie cărei pricini, nimeni nu se îndura să le arunce. Era şi o oglindă înrămată, de perete, aproape acoperită de fotografii de amator, pale, prost expuse, ce reprezentau figuri crispate, în majoritate ţărani stînd pe scăunele înalte sau în faţa unui zid dezolant, sub un soare torid, distrugător al reliefului.

Donesie se aşează pe marginea patului înalt, acoperit cu o scoarţă şi, aproape imediat, se întredeschise uşa camerii. Mateiaş se întoarse şi vorbi cîtva timp cu cineva pe şoptite, apoi o închise la loc.

— Era doamna Pavel, gazda mea — se scuză el şi apoi se aşează pe un scaun, la fel de intimidat şi de nesigur pe el, aşa cum se arătase şi în faţa casei. Nici unul din cei doi bărbaţi nu scoase o vorbă, Donesie era încruntat, parcă nemulţumit adînc de ceva, iar Mateiaş se scula şi se aşeza din nou pe scăunelul lui, găsindu-şi mereu cîte o treabă, inutilă, de făcut prin cameră. Se duse şi deschise un gemuleţ mic, mutînd nişte ghiveciuri de flori care se găseau în faţa lui, pe o scîndură, cu atîta dibăcie încît era să scape unul pe jos, ascunse apoi o pereche de pantofi vechi, sub o perdea, se aşează, apoi mişcă din nou cîte ceva, o scrumieră pentru

musafir — deşi Donesie nu fuma — o cravată care atîrna neglijent pe marginea patului şi pe care Mateiaş o descoperi foarte tîrziu deşi se uitase cu atenţie la ea, în cîteva rînduri.

— Ai să te întrebi, poate, de ce te-am invitat deodată, aici la mine... începu Mateiaş, dar uşa se deschise din nou şi apăru gazda, de astă dată în persoană (o femeie mică. grăsuţă, cu şoldurile ca nişte perniţe, cu un păr blond, moale şi ochi vii, încă frumoşi) care aducea două minuscule farfurii cu dulceaţă şi două ceşti de cafea.

Mateiaş se enervă brusc cînd o văzu, dar observînd că lui Donesie îi făcea o evidentă plăcere această întrerupere — probabil, în ciuda convingerilor sale atît de originale, era impresionat totuşi de măruntele obiceiuri ale micii- burghezii, o lume pe care el însuşi, un simplu muncitor manual, necalificat, avusese atît de puţine ocazii să o atingă — Mateiaş se ridică dintr-un salt şi o ajută pe gazda sa să aşeze tava. Se schimbară apoi cîteva cuvinte, fraze chiar şi, în sfîrşit, doamna Pavel ieşi, nu înainte de a aduce un scurt elogiu lui Krinitzki care fusese „un om sfînt” şi era victima probabilă a unei „conjuraţii” pe care cercetările miliţiei mai mult o ascundeau. Părea să ignore perfect că Mateiaş făcea parte din organele anchetatoare, sau acest lucru n-o interesa prea mult.

Donesie îşi mîncă dulceaţa sa de prune, stînd aşezat pe marginea patului, dar de cafea nu se atinse, şi apoi, în timp ce Mateiaş se ridicase din nou pentru vreo treabă măruntă şi inutilă, de parcă ar fi vrut

să-şi ascundă mereu încurcătura sa de gazdă, el spuse, reluînd fără nici o trecere fraza pe care o începuse încă pe drum:

— ...Niciodată eu n-am să pot destul să mă...

— Nu, nu! îl întrerupse Mateiaş, înecîndu-se uşor cu cafeaua pe care tocmai o sorbea, amuzat parcă de propria sa neîndemînare — vreau să-ţi spun înainte de toate, că prietenul dumitale Krinitzki, fie iertat, m-a impresionat şi pe mine, poate în alt fel decît... dar, vreau să spun că acum regret din suflet că, luat cu ancheta şi cu alte lucruri, chiar neplăceri de ale serviciului, l-am văzut, vreau să zic că l-am cunoscut numai în treacăt... ţi-a vorbit de mine?

— Cine? întrebă Donesie şi Mateiaş îl privi o clipă dezorientat, avînd senzaţia că celălalt nu auzise nimic din cele ce-i spusese.

— Iartă-mă! spuse Mateiaş, stăpînindu-se — voiai să spui ceva şi te-am întrerupt...

Donesie răspunse imediat, stînd cu capul plecat, cu mîinile rezemate de scoarţa pe care stătea, crispat:

— Niciodată n-am să mă pot ruga destul! spuse Donesie şi Mateiaş îl privi uimit; nu se aşteptase ca celălalt să înceapă în felul acesta — dar noi trebuie să ne rugăm şi pentru ceilalţi, pentru cei încă...

— Care ceilalţi?! întrebă bănuitor Mateiaş.

— Ceilalţi, toţi ceilalţi! spuse cu putere Donesie — şi dumneata ai să faci în curînd parte din aceştia!...

— Ha, ha, ha! rîse încet, cu o veselie forţată Mateiaş, acum vorbeşti într-alt fel;

sînt curios care e firea dumitale adevărată, cea din gară sau cea de acum, cînd...

Donesie ridică privirea aşteptînd ca celălalt să-şi termine fraza, dar Mateiaş se înroşi deodată, speriat parcă de ce voise să spună.

— Crezi că nu ştiu de ce m-ai adus aici? făcu Donesie, ridicînd vocea şi Mateiaş îi făcu semn cu degetul la buze că vorbeşte prea tare, din pricina gazdei probabil — crezi că nu ştiu ce vrei să...

— Să ce? făcu Mateiaş repede, întrerupîndu-l în aşa fel încît celălalt să ezite să continue — crezi că vreau să-mi bat joc de ideile dumitale? Hai, crezi că pentru atîta lucru te-aş fi deranjat şi oprit de la drum? Uite, peste zece minute îţi pleacă trenul... mai poţi să-l ajungi, dacă...

Donesie rîse încet, cu amărăciune.

— Orbilor! spuse el după o scurtă pauză — chiar cei mai buni sînteţi nişte copii, nişte prunci care s-au născut ca cîinii în zdrenţele lor ascunse prin grajduri: orbi şi nu ştiu că sînt orbi! De ce vă speriaţi atîta de moarte... şi eu, eu de ce mă speriu de moarte, cînd l-au adus pe Băicuţu, parcă am văzut un străin, un om cu care n-am vorbit în veci?! Nu era decît un mort care striga către mine: — Nu te speria, Donesie, moartea înseamnă ***vedere,*** uite, îţi aduc şi ţie moartea... Îţi aduc şi ţie moartea în dar!

— Ha, ha! rîse din nou Mateiaş, stînd pe scăunelul său înalt, ţinîndu-şi un picior ridicat, prins cu ambele palme, ca un adolescent — nu te cred, nu încerca să mă păcăleşti! Mai bine rămîneam acolo, în gara aia împuţită... vorbeşte-mi de altceva, spune-

mi, Donesie, vorbeşte-mi de mine, nu mă interesează altceva... pe nimeni nu-l interesează altceva, oricît ar fi de înalt şi de nobil şi de... vorbeşte-mi asta sau dacă nu...

Donesie îl privi cu atenţie pe Mateiaş care parcă vorbea în bătaie de joc, şi într-adevăr, în jurul gurii lui mari, disproporţionate faţă de faţa sa mică, stăruia un fel de rîs stins, persiflant, dar ochii nu rîdeau, ci îl priveau cu o anumită, fixă, intensitate, pe Donesie. Acesta se ridică şi se mişcă, nerăbdător, de cîteva ori prin dreptul ferestrei, privind afară, iar Mateiaş puse capul în piept şi dacă n-ar fi respirat cu greutate, s-ar fi putut crede că aţipise. Îl aştepta pe celălalt să se liniştească, să-şi regăsească firul acela pierdut pe drum, de parcă odaia îngustă sau casa galbenă, scundă şi acea tavă cu dulceaţă, l-ar fi clătinat, i-ar fi restabilit neîncrederea sa obişnuită în oameni.

— Vorbeşte-mi de credinţă!... şopti încet Mateiaş, fără să ridice fruntea de teamă parcă să nu strice efectul propriilor sale cuvinte — vorbeşte-mi despre Biblie, fără teamă... acolo...

— Da — recunoscu Donesie aşezîndu-se cu fereală pe marginea patului — mi-e teamă... de-asta şi plecam astă- seară din Nădrag, uite că-ţi spun, numai din frică... n-am nici un fel de neamuri la Gavojdia, dar nu mai pot să stau aici, în locul ăsta...

— Voiai să pleci, aşadar de tot întrebă Mateiaş, vorbind la fel ca şi pînă acum, încet, prevăzător parcă.

— Nu, răspunse Donesie, unde să mă duc? Nu stă scris: — Chiar dacă ai fugi pînă la marginea pămîntului, nu poţi să scapi de...

— Nu, nu! strigă de data asta Mateiaş, fără să se poată stăpîni şi Donesie însuşi tresări — nu te ascunde iarăşi, lasă citatele, pe care nici măcar nu le cunoşti foarte bine!

Apoi se aplecă mult în faţă şi spuse încet, şoptit, mîinile îi tremurau însă vizibil, deşi le ţinea sprijinite de faţa de masă ţesută în casă, din in grosolan, peste care se găsea o apărătoare de nylon:

— Te-am mai rugat, vorbeşte-mi ca şi înainte, despre credinţă... încearcă să spui ceva despre...

— Nu, nu! spuse Donesie şi mişcă din cap şi, deodată, zîmbetul său timid îi înflori din nou, o clipă, pe buze — nu e vorba de aşa ceva!... Ce pot să-ţi spun eu dumitale, un om cu şcoală...

Mateiaş dădu plictisit din mînă şi spuse, cu un accent de oboseală:

— Ce e, acum începi să te ascunzi? Dacă era aşa, sau dacă e aşa, de ce nu ţi-ai văzut de drum? Eu nu te-aş fi împiedecat!...

Donesie dădu din nou din cap, de cîteva ori, ca o păpuşă şi oftă adînc, ceva îl nemulţumea tot mai mult şi, încet, încet, începu să se uite pe furiş în jur, intimidat parcă deodată — şi cu atîta întîrziere — de casa în care intrase. Apoi spuse, vorbind înăbuşit:

— Mi-e frică, dar nu de-asta aş fi plecat... adică, vreau să spună că n-aş fi plecat de tot, pentru mai multă vreme! Eu, dragă tovarăşe, sînt... cum să spui, ca un om care nu poate trăi în afară de ţara sa! Şi ţara mea e mai mică decît a altora, e locul ăsta în jurul cimitirului unde e el, încă cald, încă încălzind pămîntul cu pieptul lui mare!

Băicuţule!... Băicuţule!... Băicuţule!... şopti el de cîteva ori, cu acelaşi accent intens şi sufocat cu care pronunţase acelaşi nume la picioarele iconostasului bisericii, în aceeaşi după-amiază.

Mateiaş privi capul plecat şi grumazul gros, puternic, al acelui om şi o clipă simţi o milă adîncă faţă de frămîntarea lui în cerc chinuitor, nevăzut. Avu pornirea să-i spună cu o brutalitate pe care el o putea doar mima, pentru că nu-i stătea în fire, să-şi ia săculeţul acela umflat şi să plece. El însuşi se simţi deodată obosit, frînt, toată ziua aceea întortocheată, strivitoare, se năpusti asupra lui în secunda aceea de neatenţie, de scurtă, infim de scurtă moleşeală a creierului. Apoi îşi dădu seama că Donesie vorbea de cîteva clipe şi-şi concentră, eu putere, atenţia.

— ...Iar cît despre mine — spunea Donesie — nu sînt decît un om prost, dumneata nu poţi să te apropii de Dumnezeu, pentru că dumneata, tovarăşe, chiar crezi, crezi cu adevărat, nu trebuie să mă priveşti aşa... crezi însă într-un fel care izgoneşte adevărata credinţă, dumneata crezi cu capul, nu cu inima! Eu însă cred cu inima, eu, Donesie, nici nu am cap şi ca şi el... ştii, celălalt, care era numai inimă, mîinile lui erau inimă şi ochii lui erau inimă şi-apoi, veneai dumneata cu întrebările dumitale?! Poţi dumneata, tovarăşe Mateiaş, pentru că eşti cinstit, eşti un om cinstit, adică... te întreb — făcu Donesie vorbind mecanic (îşi pierduse brusc însufleţirea din gară) poţi pentru un ceas să laşi deoparte tot ce ai

învăţat pentru că... nu, numai să laşi obiceiul ăsta de a te preface...

— Eu mă prefac? întrebă amuzat şi intrigat uşor Mateiaş, neştiind unde vrea să ajungă celălalt.

— Da, da, dumneata, fii bun şi să mă ierţi, dar nu despre asita e vorba... dumneata încerci însă să vezi cînd cu ochii unuia, cînd cu ai altuia, vrei să încerci să gîndeşti ca mine, cu gîndurile mele, cîte sînt... eu însă le am pe ale mele, sînt ale mele! spuse deodată Donesie, bombîndu-şi în mod ciudat pieptul şi ridicînd a doua oară vocea şi Mateiaş îi făcu din nou semn să vorbească mai încet — şi pe mine n-ai să poţi să mă... să mă cumperi! De ce să-ţi vorbesc despre dumneata? De ce să mă importe ce faci dumneata?! Dumneata eşti un om inteligent, cinstit — da, da, cinstit! — ce pot eu să-ţi spun despre dumneata, tovarăşe... tovarăşe Mateiaş? Ce fel de capcană mai e şi asta? Şi-apoi, adăugă Donesie cu oarecare tristeţe — de ce să întinzi capcane pentru oameni, pentru fraţi de-ai dumitale? Du-te mai bine şi întinde-le în pădure, e mai cinstit, pentru că pe un animal îl prinzi, cred eu cu mintea mea cea proastă, ca să-l mănînci sau să-l omori, pentru că îţi fură, ca un tîlhar, mîncarea? Dar mie, de ce-mi întinzi mie capcane, de ce?!

Donesie vorbea de cîteva minute cu o aţîţare neobişnuită, de parcă ar fi băut ceva, pe furiş, o băutură foarte tare, o băutură proastă, cu o tărie falsificată, otrăvitoare, nefirească.

— ...Să-ţi vorbesc despre credinţa mea? Nu ştiu nimic, numai el, cel care se întinde

acum, cu pace, în mormînt, el poate să spună cîte ceva, el îmi spunea şi mie şi mă uitam la fel către el cum te uiţi dumneata acum la mine, pe furiş, de parcă ţi-ar fi frică, deodată, dar nu mereu, că eşti singur cu mine! Da, da, sînt unii oameni care cînd încep să vorbească, te-ai simţi mai la larg dacă ar mai fi cineva pe aproape, chiar şi o femeie sau un copil neputincios, oare doarme! Eu sînt un prost, oh-oh, ce prost bătrîn! şi Donesie îşi frecă de cîteva ori capul cu palma sa mare, groasă, înciudat, cum aş putea să cred că se mai găseşte cîte unul care să vrea să asculte, să ţină urechea deschisă, nu să creadă... ştii ceva, tovarăşe! — spuse el şi-şi coborî vocea, privindu-l ţintă pe Mateiaş cu ochii sclipitori o clipă, ca ai unui animal — vreau să-ţi spun ceva: de crezut, dacă e vorba... nici eu nu cred! Nu, nu cred, nu cred! — şi articulă cu atîta intensitate aceste cuvinte, încît o spumă subţire îi apăru în jurul buzei de jos — nici eu nu cred, pentru că sînt nevrednic! Sînt un om de nimica, un biet păduche care se tot urcă pe o mînecă, dar vezi, mîneca asta e goală, e o mînecă goală si atîta tot! Dar asta e treaba mea! — adăugă el cu o ciudată mîndrie, e treaba mea şi dumneata nu mai trebuie să te încarci şi cu asta!

Mateiaş nu răspunse nimic, îl privea ţintă pe celălalt şi ochii i se închiseră uşor, din pricina oboselii parcă sau a becului gol puternic, de deasupra capului său, atîrnat de propria sa sîrmă de tavanul înalt al camerei.

Mateiaş plecă din nou capul cu o mişcare mecanică, ruptă, de parcă ar fi adormit brusc şi, cînd ridică privirea, îl văzu pe

Donesie în faţa lui, foarte aproape, cu săculeţul lui umflat, grosolan, sub braţ. Nu îl privi pe lucrător în faţă de parcă ar fi fost prea epuizat fizic ca să mai ridice fruntea, ci îşi fixă ochii pe sacul acela atît de odihnitor şi pe mîna care ţinea sacul. Donesie simţi privirea celuilalt cu stingherealã şi şi-o ascunse mai la spate, dar Mateiaş o urmărea mereu, ca într-un joc copilăresc şi stupid.

— Pleci? îl întrebă el şi Donesie spuse, dînd din cap cu o neaşteptată însufleţire:

— D-apoi, mă duc, în astă-seară mi-am făcut socoteala că... prea mult, ce-o să zică doamna de aşa vizite, la miezul nopţii...

— Păi nu e miezul nopţii, spuse Mateiaş, stînd mereu pe scăunelul său, e abia trecut de zece!

Mateiaş se uită apoi la ceas şi exclamă deodată:

— Ia uite, e unsprezece! Cînd s-a făcut aşa de tîrziu?!

Donesie dădu din cap, aprobator, zîmbind cu toată faţa; îi trecuse toată posomoreala şi tulbureala neaşteptată, nefirească lui, de cînd se ridicase în picioare parcă şi-şi luase cu mîna stîngă săculeţul acela.

— Vreau să spun, adăugă el, înclinîndu-se uşor, vorbind aproape oficios (aşa cum putea vorbi oficios un muncitor cu urme puternice şi nepieritoare încă de „ţărănie” în el), încercînd să găsească o formulă, poate, de plecare — este un cuvînt, se află un cuvînt, tovarăşe Mateiaş, pe care dumneata, care le cunoşti pe toate aşa de bine, nu îl ştii, ori l-ai uitat: Cuvîntul Iubire! Cuvîntul Iubire ne desparte de moarte, pe noi toţi şi pe mine laolaltă cu toţi şi pe dumneata laolaltă cu

toţi... cu toţi ceilalţi... Cuvîntul Iubire, numai Cuvîntul Iubire, mereu numai Cuvîntul Iubire! Aceasta era învăţătura lui Krinitzki, care mi-o spunea şi-mi îndesa urechile mereu cu ea, cu toate că el credea, în adîncul sufletului că eu nu sînt vrednic de ea! Dar eu, dragă tovarăşe Mateiaş, eram vrednic de Cuvîntul Iubire şi chiar mai vrednic decît el, Dumnezeu să-l ierte şi să-l pomenească în locurile sale de verdeaţă şi de odihnă, laolaltă cu toţi dreptcredincioşii, şi poate, da, poate eram chiar mai vrednic decît el! Eu sînt un păcătos, da, aşa cum preafrumos se roagă credinciosul înainte de a primi sfînta taină: „— Cred, Doamne, şi mărturisesc că Tu eşti Fiul lui Dumnezeu celui viu, carele ai venit în lume să mîntuieşti pe cei păcătoşi, dintre care cel dintîi sînt eu!...” Eu sînt cel dintîi păcătos, e drept, şi dumneata, tovarăşe, eşti poate, cel dintîi păcătos... şi fiecare credem în Cuvîntul Iubire cum ne pricepem şi această pricepere e numai de la El, din El pleacă Cuvîntul Iubire mereu, şi în toată clipa, ca dintr-un izvor o apă de munte, subţire, aşa de subţire încît numai soarele o găseşte sărind printre pietre şi sclipind, dar curge mereu de la începutul lumii şi va curge, mult după ce noi nu vom mai fi! De la El pleacă toate, în toată clipa şi Cuvîntul Iubire mereu, fără încetare şi fără osteneală şi, pentru aceea, numele Lui trebuie să strălucească tot mai tare, cu tot mai multă ardoare să...

— Dar cei care nu cred? întrerupse Mateiaş şi Donesie avu o clipă de tresărire, ciudată, ca şi cum, alergînd în mare grabă, deodată, cineva, i-ar fi întins o sîrmă

înaintea picioarelor, înaintea căreia trebuia să se oprească brusc — dar cei care nu cred în El, ce se va întîmpla cu aceia?!

— Focul iadului veşnic îi va înghiţi! murmură Donesie, încruntat, cu voce înăbuşită, aplecîndu-şi privirea într-o parte. Vor pieri mereu, vor muri mereu, iar cei drepţi vor învia mereu, fără osteneală...

În spatele lui Donesie se deschise încet uşa şi apăru un bărbat subţire, în jur de patruzeci, cu părul cărunt, numai în cămaşă, şi Donesie, fără să se uite, se dădu la o parte, din politeţe. Bărbatul străin privi în fugă spre Donesie, tras umil într-o parte, cu săculeţul sub braţ şi şapca soioasă pe care o purta, în mînă, şi se aplecă apoi la urechea lui Mateiaş, vorbindu-i în şoaptă, cu oarecare agitaţie. Mateiaş dădu de cîteva ori din cap, obosit, cu ochii strînşi uşor din pricina becului puternic de deasupra, care îi ardea drept în mijlocul capului. Celălalt vru să plece, se întoarse însă şi mai şopti ceva, apoi deschise din nou uşa şi, arătînd cu capul spre Donesie, întrebă cu oarecare neglijenţă:

— Dar ăsta cine e?

Mateiaş ridică încet fruntea şi, privindu-l cu un obosit amuzament pe străin, spuse, şoptit aproape:

— El e! ***El*** e, cine să fie... luaţi-l de aici, nu mai pot, dintr-o clipă în alta am să cad de pe scaun de oboseală şi scîrbă!...

Bărbatul străin dădu din cap, şi ieşi atît de grăbit din cameră, încît uită uşa deschisă. Afară se auziră cîteva uşi trîntite, şi un zgomot de glasuri.

Donesie întoarse capul şi-l privi pe Mateiaş, cu o faţă atît de nemişcată şi de albă încît îşi pierdu, deodată, ca prin farmec, toate trăsăturile; era doar o faţă întoarsă spre el şi Mateiaş ridică puţin bărbia încercînd parcă să distingă ceva, pe acea faţă, aşa cum încerci să priveşti un obiect căzut într-o apă care sclipeşte, cu marginile deodată atît de înşelătoare.

— Vrei să-mi spui ceva, acum, Donesie? întrebă Mateiaş făcînd o sforţare ca să-şi îndrepte spatele, cu o voce joasă, caldă, neaşteptat de familiară.

Celălalt dădu însă încet din cap, probabil că nici nu auzise cuvintele lui Mateiaş, îşi aşează apoi şapca pe craniul său tuns, dar o scoase imediat apoi şi, strîngîndu-şi mai bine la piept sarica aceea umflată, se aşează încet lîngă pat, în genunchi, cu ochii aţintiţi pe peretele din faţă, acoperit cu un tapet vulgar.

— Ce faci?! strigă aţîţat Mateiaş, sărind de pe scaun, scoală-te imediat de acolo, unde te pomeneşti! — şi făcu un pas ca să se apropie de el şi să-l ridice cu forţa. Cel îngenuncheat însă, fără să audă cele ce striga plutonierul, îşi aplecă puţin fruntea, cu ochii mari, deschişi, aţintiţi în faţă, de parcă ar fi zărit ceva ascuns sau ceva deasupra lucrurilor, şi gîtul gros i se arcui o clipă nesfîrşită, ca şi trupul unui şarpe mare, căruia nu i se vede în pădurea deasă sau sub covorul des de frunze nici capul şi nici coada, ci doar o parte din trup, cu muşchii lungi, împletindu-se încet, fioros de încet şi de calm. Cu ochii fixaţi pe gîtul acela care se mişcase atît de greoi, ca o părere, Mateiaş

se opri, tremurînd de oboseală, şi atunci îşi dădu seama, că epuizarea aceea uriaşă pe care o simţea turtindu-i şi chinuindu-i trupul, încît îi era nespus de greu să se ţină drept de la mijloc în sus, era o oboseală a fricii, o epuizare a acelor mii de tendoane nevăzute de nici un ochi, care însă ne ţin drept atunci cînd facem lucruri de neconceput, copilăroase şi absurde.

Apoi, camera se umplu aproape, în timp ce Donesie sta încă cu spatele, rugîndu-se: şeful miliţiei locale, maiorul Bejan, locotenentul Cambrea, în civil, Alexandrescu, procurorul şi încă vreo doi civili. La uşă se îndesară şi vreo cîţiva miliţieni, în uniformă, înarmaţi, dar Mateiaş le făcu semn să iasă, cu un gest şi o privire complice, ascunse, aşa cum evacuezi pe cei străini dintr-o cameră de spital.

Peste nici zece minute, se auzi o maşină stopînd afară, în faţa casei şi în cîteva secunde intră în cameră Voştinaru. Era în uniformă, pentru prima dată în uniformă şl de cum intră, se duse drept la Donesie, care nu mai era îngenuncheat, se ridicase în picioare, dar sta mereu cu spatele spre ceilalţi, cu faţa la perete, mai mult spre colţul zidului.

Voştinaru se apropie mult de el şi vru, ca şi Mateiaş cu cîteva minute mai devreme să-l atingă, dar ezită, nu se ştie de ce, apoi se întoarse şi veni la plutonierul care stătea încă jos, pe scăunel, cu fruntea căutînd parcă nodurile rare ale podelelor.

— Am făcut ce-ai zis! spuse el, de parcă i-ar fi raportat unui superior — deşi n-am fost nici o clipă de acord! Dar, mă rog, era

dreptul dumitale, sînt momente în meseria noastră, cînd sîntem perfect egali, deşi purtăm galoane diferite! De fapt, dă-le dracului! făcu el, rîzînd brusc, regăsindu-şi cu plăcere parcă rîsul său ironic, bat-jocoritor şi întinse mîna lui Mateiaş; acesta se ridică cu greu de pe scaun, strînse mîna lui Voştinaru. În timp ce bărbaţii din jur rîdeau încă de ultimele sale cuvinte, fără rost, cu uşurare nespusă, copilărească, prelungită peste margini, ofiţerul aplecă puţin capul, ca să-l privească pe plutonier în ochii pe care acesta îi ţinea încă plecaţi.

Plictisit însă, probabil de propriul său gest care nu i se potrivea de fel, „şeful" îl prinse cu amîndouă mîinile de umeri pe Mateiaş şi îl scutură de cîteva ori şi celălalt zîmbi uşor, obosit, parcă nemaipomenit de somnoros şi atunci, ofiţerul, înciudat parcă, îl luă cu putere în braţe şi îl sărută.

— Mă bucură! spuse el, nu şti ce bucuros sînt şi te felicit din inimă pentru curajul tău... pe toţi vă felicit, tovarăşi! adăugă apoi, întorcîndu-se spre procuror şi ceilalţi — vă felicit şi vă mulţumesc! Ordinul a fost executat, sîntem încă în cea de a treia zi şi — slavă Domnului, ca să fim în notă! putem asigura cetăţenilor şi muncitorilor de aici liniştea! Să mergem, poftim, tovarăşe Răducanu, poftim! spuse el, adresîndu-se spre unul din cei doi civili care intraseră în cameră cu procurorul şi în timp ce ieşeau, se mai auzi vocea lui, gălăgioasă, puternică, neînfrînată:

— Mă bucur, să ştiţi, că tot noi, vreau să zic noi, regiunea, i-am venit de hac! E ceva

de-a dreptul năucitor, hai, ce spui, tovarăşe...

Abia ieşise Voştinaru pe uşă şi intrară patru soldaţi înarmaţi care îl duseră pe Donesie. Se supuse fără nici o vorbă, fără cea mai mică împotrivire, chiar şi mersul îi era drept, ţeapăn, aproape mîndru. Nu privea pe nimeni şi, în timp ce era excortat afară din casă şi suit într-unul din cele două Gazuri care aşteptau în stradă — „Volga" lui Voştinaru şi încă o limuzină, cu număr de Bucureşti, demaraseră deja, înainte, într-un nor de praf — Mateiaş încercă să-i prindă privirea, dar Donesie nu se uită ia nimeni, îşi juca perfect rolul de parcă l-ar fi aşteptat de multă vreme.

În maşină doar, în timp ce se apropiau de clădirea miliţiei, se întoarse spre unul din soldaţii care îl păzea şi-l întrebă dacă ştia ceva de soarta lui Simonca. Cel întrebat nu răspunse însă şi cînd se dădu jos, el repetă întrebarea faţă de unul din ofiţeri, care ieşise din secţie ca să în- tîmpine pe arestat şi pe care el îl cunoştea şi după nume.

13

— ...Ce vreţi să vă spun! ripostă plutonierul Mateiaş la observaţia cuiva, din asistenţa destul de restrînsă care îl înconjura, în biroul procurorului, la cîteva zile după cele de mai sus — ştiţi totul la fel de bine ca şi mine, fără nici o falsă modestie!... În mine e încă totul destul de confuz, şi a fost tot timpul astfel şi o dovadă e faptul că am dorit să rămîn, acolo sus, lîngă stînă, împreună cu comandantul — Mateiaş se aplecă uşor în direcţia lui Voştinaru care stătea aşezat, incomod, pe marginea ferestrei şi privea afară, fumînd — deşi eram mai mult decît sfîrşit! Din silă faţă de propriul meu creier slăbănog şi încîlcit şi pentru că ceea ce se întîmpla acolo era totuşi un fapt real, înţelegeţi, era un mod de a acţiona, şi nici acum nu ştiu care e mai bun? De altfel, ce am obţinut? Simonca a murit alaltăieri, la o zi şi o noapte după ce l-am prins pe asasin, dar a găsit atîta forţă în el ca să-i spună numele... Îl prindeam oricum, deci, şi într-o singură zi, probabil că acest om nefericit — pentru că e într-adevăr un om profund nefericit, deşi lăsat în libertate e mai periculos decît cea mai iraţională bestie — probabil că n-ar mai fi ajuns să întreprindă nimic din...

— Eşti sigur? îl întrerupse Alexandrescu care arăta foarte prost în ziua aceea, nebărbierit şi — spre uimirea tuturor, cu un costum vechi, necălcat, fără cravată.

Mateiaş îl privi o clipă, zăpăcit, apoi zîmbi scurt, cu veşnicul său zîmbet vinovat, indecis, şi spuse dînd din umeri:

— Bineînţeles că nu sînt sigur! Şi poate că tocmai aici se află esenţa meseriei noastre, esenţa recompensei noastre: această zi cîştigată, cîştigată cu siguranţă, cu precizie! De fapt, noi nu dorim să ne răzbunăm pe făptaş, să-l pedepsim, să-l scuipăm în faţă, să-l legăm, să-l condamnăm etc. Eu cel puţin în acest fel înţeleg lucrurile, chiar dacă alţii nu sînt de aceeaşi părere... ura împotriva făptaşului nu-l ajută pe anchetator decît înainte de a începe ancheta, o anchetă oarecare şi după ce a terminat-o, altfel îi întunecă mintea şi-l poate face uneori să facă greşeli mai mari chiar decît cel care... în sfîrşit, mi se pare că am început să dau lecţii, deşi eu sînt cel care, în cîteva zile, va ajunge la şcoală, nu-i aşa?

— Ipocritule! făcu Alexandrescu şi aproape toţi cei de faţă rîseră şi Mateiaş zîmbi la rîndu-i deşi nu rîsese nimeni de cuvîntul procurorului, ci pentru că cu toţii, în acele zile de relaxare şi pace, atît de greu cîştigată şi venită deodată, în mod cu totul neaşteptat, căutau rîsul, motive oarecari, neînsemnate chiar, de a se destinde în sfîrşit.

— Întrebarea clasică e însă — continuă Mateiaş, după ce-şi aprinsese o ţigară, oferită de cineva — cînd anume, în ce zi şi dacă se poate şti, în ce clipă, i-a dat cuiva prin cap, mie să zicem, firul acela care duce sau a dus la ***el,*** la cel atît de apropiat, ***îngrozitor*** de apropiat, nu-i aşa? Cea mai teribilă senzaţie pe care am încercat-o în

această ***sesiune*** (Mateiaş apăsă zîmbind pe cuvînt şi cîţiva rîseră din nou în jur) a fost clipa cînd Dobrescu (era un sergent al miliţiei locale) a venit cu vestea năucitoare, că acel om, Krinitzki, pe care îl suspectau încă unii, stă întins acolo în vad, cu gîtul tăiat de lovituri de brici, ca un porc. Atunci mi-a fost frică, am dîrdîit niţel, sper ca şi domniile-voastre, şi poate, ca să zic aşa, această frică ne-a dat la toţi puţin curaj! Pentru că, oricum, aveam în mînă un făptaş, prins după mare greutate, fuga lui era în primul rînd o dovadă a vinovăţiei sale, şi chiar în afara mărturiei lui Sucuturdean pe care, oricum, nu se putea baza o acuzare temeinică, erau amprentele din casă, proaspete, mărturiile vecinilor care îl văzuseră intrînd acolo în cîteva rînduri, şi mai ales, perfecta potrivire de pe mulaj, ca o drăcească ironie a cuiva, nevăzut, care pune beţe în roate miliţiei noastre populare, nu-i aşa?! Cu excepţia acelei mici zgîrieturi, bine-înţeles, dar cine se mai împiedecă de o zgîrietură neînsemnată de pe gîtul victimei, atunci cînd proba mulajului e atît de satisfăcătoare? A trebuit să moară Krinitzki, ca acea mică zgîrietură pe care nu ne-am putut-o explica şi pe care am dat-o cu toţii, comozi, la o parte şi eu însumi pînă la urmă, ca pe o muscă supărătoare, să-şi recîştige importanţa, aş spune, dreptul la existenţă! Da, mîinile lui Gaşpar se potriveau uluitor de bine pe mulaj, ce mai conta acea mică zdrelitură a pielei, pe care victima putuse să o aibă deja înainte de strangulare ca şi alte cîteva mărunţişuri; precum acele pete de sînge din sufragerie, sîngele victimei, cu

totul inexplicabile şi alte cîteva la care am să revin îndată?! Cu toţii aveam nevoie de un făptaş, nu numai noi, dar şi oamenii de aici, a căror viaţă se întorsese pe dos, şi nu pentru o oră sau două, ci pentru zile şi săptămîni... o comunitate întreagă în care intrase frica, frica profundă şi iraţională, frică pe care am început să o resimţim şi noi, cu toate aparenţele noastre, cu laboratoarele, pistoalele, cîinii şi gradele noastre. Da, frica, pur şi simplu frica! Şi, după atîta vreme şi orbecăială, aveam în sfîrşit unul, foarte bun, ideal aş spune, cu mult mai bun decît cel pe care-l avem acum şi care e cel adevărat! Aproape că îmi pare rău după el, ce spuneţi? Donesie s-a predat singur, într-nun mod ciudat dacă judecăm după logica de fiecare zi, în gară încă aveam impresia că simte în jurul lui totul, că ştie la fel de bine ca şi mine că e înconjurat... sau era doar foarte viclean, aşa cum a fost totdeauna, atît de viclean încît a reuşit să-şi mimeze propria lui obsesie, care era autentică, numai ca să mă inducă în eroare! Mă înţelegeţi? E ceva care nici acum nu mi-e foarte clar, dar, în sfîrşit, în toată această afacere nemaipomenită, cu toţii, chiar cei cu multă experienţă, au ocazia să se simtă nişte simpli şcolari... poate de aici şi norocul meu, faţă de tovarăşul Răducanu, de exemplu! — şi aici Mateiaş se întoarse surîzînd respectuos spre un personaj în civil, un om gras, cu cămaşa descheiată la gît, un expert în criminalistică din Capitală — de la care eu personal, chiar în acest scurt răstimp de cînd se află aici, am învăţat foarte multe! Eu însă, chiar şi la şcoală, problemele de

algebră, să zicem, le rezolvam băbeşte, pe degete, împotrivindu-mă logicii, ccea ce bineînţeles e o prostie pentru că făptaşi ca acesta, de acum, ca şi toată opera lui înfiorătoare, se întîlnesc foarte rar, sînt cazuri spectaculoase, tocmai prin raritatea lor, interesînd mai mult un doctor psihiatru decît pe un criminalist.

Adevărul e însă că mi-a fost cu mult mai frică atunci cînd m-am văzut deodată singur cu el, la mine în cameră, decît atunci cînd, în pădure, m-am agăţat de picioarele lui Gaşpar care sub ochii mei înjunghiase un lup enorm. Gaşpar era un om ca mine şi ca dumneavoastră, chiar dacă era un asasin hăituit, pe cînd dincoace...

Şi Mateiaş făcu o astfel de figură îngrijată încît Voştinaru izbucni în rîs şi cîţiva îl urmară, cu excepţia plutonierului care îi privi o clipă, uimit de veselia aceea pe care o provocase fără să vrea.

— Iată-te în cea mai bună lumină! spuse batjocoritor Voştinaru — trebuia să chemăm şi un ziarist, un fotoreporter, cu un fotomontaj care să scrie un foto-reportaj! şi îi făcu semn plutonierului, care îl privea mirat, zîmbind inutil şi nătîng, să continue.

— Mi se pare că am lungit-o! spuse Mateiaş, nesigur, deodată, uitîndu-se în jur.

— Invers! spuse Alexandrescu, care în ciuda dezordinei sale nemaipomenite vestimentare, era foarte bine dispus — dă-i drumul cît mai pe ocolite, şi, mai ales amănuntele, numai alea mă interesează, cît mai multe amănunte, te rog din suflet! Chiar şi cele pe care le ştiu şi eu, sau, mai ales pe acelea!

— ...Vorbeam, deci, de frica pe care am încercat-o cu toţii la vestea că Krinitzki... continuă Mateiaş, în timp ce noi pregăteam dosarul, interogam, anunţam forurile etc. Ce s-ar fi întîmplat, vă întreb, dacă el nu ar fi întreprins acel act disperat, împotriva unui om atît de puternic ca prietenul său şi dacă Simonca ar fi murit fără să spună o vorbă? Hai, vă întreb, tovarăşi, ce s-ar fi întîmplat? Nu-i aşa, că unele întrebări nici nu e bine să ţi le pui? Probabil, se înţelege, am fi descoperit oricum adevărul, pentru că aceasta e profesiunea noastră, chiar atunci cînd adevărul ia forma unui găinar care se strecoară peste un gard prăpădit să fure un cauciuc vechi, putred, sau o butelie de aragaz... bineînţeles că am fi descoperit oricum adevărul, l-am fi descoperit pe adevăratul făptaş, l-am fi deferit justiţiei şi mîniei drepte a oamenilor muncii, trebuie neapărat să gîndim în felul acesta şi să ne repetăm această frază cît mai des! L-am fi descoperit ***oricum,*** dar ce bine, că ***într-adevăr*** l-am descoperit şi că e chiar ***el*** acela, că Simonca a mai avut atîta putere încît să-i spună numele şi, mai mult decît atît, că moartea lui Krinitzki ne-a dat primul indiciu al tipului de criminal cu care avem de-a face: căci cine altcineva, cu două fărădelegi atît de odioase în spate, aflat în libertate totală, aproape nesuspectat, nu ar fi folosit pista falsă pe care ne aflam cu toţii, lăsînd ca lucrurile să-şi urmeze cursul şi Gaşpar să fie condamnat. Cine, dacă nu un om foarte ***deosebit*** de ceea ce înţelegem printr-un asasin obişnuit, dacă există aşa ceva, adică profund neasemănător cu cineva care omoară cu o

finalitate oarecare, mai bine zis cu un scop cît de cît apropiat, acut, ***omenesc!*** Deşi era o greşeală, totuşi această crimă l-a ascuns încă o dată, şi mai bine, chiar, pentru că puţini, chiar dintre aceia care îl bănuiseră înainte — şi au fost şi dintre aceştia! — ar fi putut crede că tocmai el să fi făcut un asemenea gest, dimpotrivă, era ultimul vizat! Mîndria mea însă e, dacă tovarăşul Voştinaru îmi permite — şi Mateiaş se aplecă curtenitor în faţa şefului, care încruntă o clipă sprîncenele sale groase, negre, nu din pricina ironiei plutonierului — asta chiar îi plăcea, o prefera felului său obişnuit de a fi, neîndemînatec şi zăpăcit — ci din pricină că Mateiaş nu-i numise gradul, aşa cum trebuia — mîndria mea e că abia atunci mi-am fixat mai insistent atenţia asupra lui, tocmai din pricina problemei care s-a născut imediat: cine ar fi îndrăznit să atace un asemenea om ca Krinitzki, cunoscut prin marea sa forţă, mai ales că, după cum se părea, Krinitzki nu fusese lovit prin surprindere, ci stătuse de vorbă cu asasinul, chiar merseseră alături, după urmele depistate de cîini?! Dar, asta mai tîrziu...

Trebuie să recunoaştem insa deschis un lucru: dacă asasinul s-ar fi oprit după prima crimă, sînt puţine şanse

că l-am fi depistat vreodată! Bineînţeles, în afara vreunei întîmplări fericite, dar, aceste ***întîmplări fericite*** nu numai că apar extrem de rar şi uneori prea tîrziu, dar, adeseori nici nu sînt ***fericite,*** deşi ajută la aflarea adevăratei piste, ci sînt ele însele nişte mari nenorociri, aşa cum a fost şi asasinarea lui Krinitzki, care ne-a atras tuturor atenţia nu asupra adevăratului criminal, ci, asupra unor „amănunte" care nu se potriveau cu ideea vinovăţiei lui Gaşpar şi pe care noi le-am ignorat, mai bine zis le-am uitat, atît de puternică e dorinţa în oameni de a crede ceea ce le convine să creadă. Bineînţeles că acesta e un fel greşit de a gîndi „dacă criminalul s-ar fi oprit după prima crimă!" Dacă s-ar fi putut opri atunci el nici n-ar fi început seria nemaipomenitelor sale fărădelegi şi tocmai aici se află una din cheile acestei probleme pe care încă trebuie s-o rezolvăm, atît de simplă acum şi care ne-a făcut să bîjbîim în ceaţă şi, nu vorbesc acum despre mine, un începător la urma urmei, ci despre atîţia oameni cu experienţă şi judecată limpede din care cîţiva sînt chiar aici şi au bunăvoinţa să mă asculte... într-adevăr, dacă vechiul dicton de drept roman: ***Cui prodest,*** rezolvă sau clarifică date esenţiale din marea majoritate a delictelor de orice grad şi măiestria anchetatorului nu e decît de a aplica cu fineţe şi tact această lege, în cazul nostru tocmai el a încurcat cel mai mult lucrurile. Într-adevăr, cui folosea prima crimă? Dar a doua? Să presupunem în mod simplist, aşa cum am şi presupus în nenumărate rînduri, cu toţii, în ceasuri de

speculaţii şi discuţii torturante, inutile — să presupunem că în primul caz, Leca era cel care ar fi cîştigat de pe urma morţii lui Simonca şi, în al doilea... da, în al doilea, Krinitzki. Leca însă nu părea de loc a fi omul în stare de un asasinat şi, deşi reţinut, nimeni nu credea serios în vinovăţia lui. Nu pentru că bătrînul Leca nu ar fi avut puterea de a o face, fizică şi morală, acest lucru nu-l poate şti nimeni cu siguranţă, instinctele criminale, cred

eu, apar în cele mai „nepotrivite” firi şi, uneori, cu o „întîrziere” neverosimilă şi, sub acest aspect, şi Leca, sau eu sau tovarăşul procuror, putea fi făptaşul. Dar mobilul crimei, acel loc de casă pe care îl însămînţa cu regularitate Simonca deşi nu-i aparţinea, nu era suficient de convingător pentru un om ca Leca, cu trecutul lui, familia lui, prestigiul de care se bucura în fabrică etc. etc.. De altfel, nimeni nu-l credea pe Leca vinovat, era ceva care plutea în aer, începînd cu noi, organele anchetatoare şi pînă la primul om de pe stradă, ceva care s-a dovedit just pînă la urmă. Chiar dacă nu s-ar fi întîmplat nimic deosebit pe urmă, nu cred — cu experienţa mea — că Leca ar fi fost condamnat. Ar fi fost o clasare, din lipsă de probe evidente, temeinice şi dosarul s-ar fi transformat într-unui din acelea care aşteaptă plictiseala vreunui procuror sau timpul, sau o întîmplare din acea fericit-nefericită, cum i-am spus adineaori. De altfel, Simonca nici nu era mort şi s-ar fi putut să supravieţuiască. În sfîrşit, ce să mai vorbim, era ceva banal din cale-afară şi unde mai pui că toată treaba fusese perfect făcută, fără urmă, ceea ce însemna că crima nu fusese premeditată, ci criminalul — un om simplu, acţionînd cu o mare spontaneitate — se folosise pur şi simplu de o ocazie favorabilă. Atunci, în zilele cînd îl anchetam pe Leca, cu gîndurile aiurea, m-am întrebat în ctîeva rînduri — uitînd apoi repede totul — că, cine ştie, poate asasinul nici nu voise să-l ucidă pe Simonca, ci acţionase aşa doar pentru că nu avusese încotro, de aici şi „perfecţiunea crimei” şi lipsa de urme?! Era

adevărat, acum o ştim cu toţii deşi numai ***pe jumătate*** adevărat!

Una din greşelile mele de la început — şi una din bunele intuiţii ale tovarăşului procuror Remus Alexandrescu — a fost ideea mea ca Leca să fie imediat eliberat, ba chiar eu aş fi dorit să nici nu fie arestat. Ce noroc că nu am fost ascultat şi acest om nevinovat a fost reţinut şi — din nou spre onoarea tovarăşului Alexandrescu — care nu

mi-a urmat sfatul — el a fost reţinut „exagerat” de mult şi noi, cei de la anchetă, începusem să ajungem cam nepopulari deoarece devenise evident, în cele din urmă şi pentru ceilalţi, că Leca e profund nevinovata Sigur că aceasta e una din metodele obişnuite sau neobişnuite, mă rog, de a reţine un nevinovat — de multe ori cu încuviinţarea lui — pentru a da senzaţia adevăratului făptaş că se află în siguranţă. În cazul de faţă situaţia era mult mai complicată — fără ca noi s-o bănuim — pentru că urma nu să dezlegăm o crimă nereuşită, cum era încă pe atunci, ci un şir înfiorător de crime, după un plan conceput în capul unui om înfiorător. Şi ce plan! Politic şi mistic în acelaşi timp, aici, într-un orăşel pierdut în munţi, înconjurat de păduri duşmănoase, ca să zic aşa, aproape, fără legătură cu lumea decît cîteva sătuleţe neînsemnate! Dar mă rog, despre asta, puţin mai tîrziu...

În orice caz, primul om căruia i-a folosit „nedreptatea” pe care am săvîrşit-o în cazul lui Leca, a fost Leca însuşi, pentru că atunci cînd a ieşit — după asasinarea liceanului Dabici — el era perfect reabilitat. În orice caz, mîndria noastră, a anchetatorilor — şi mulţumesc încă o dată tovarăşului Voştinaru, Alexandrescu şi mai ales tovarăşului D... (aici Mateiaş pronunţă numele unui înalt personaj din Capitală) — că-mi îngăduie să vorbesc în numele lor, sau cel puţin să-mi exprim punctul meu de vedere, acum, la analiza aceasta scurtă a anchetei...

— Lasă, lasă astea! făcu Voştinaru, întrerupîndu-l, rîzînd forţat, batjocoritor — treci, tovarăşe! N-ai să te pricepi niciodată în d-alde-astea, dacă o iei aşa, nu faci carieră!

— Dar bine, dar nici nu vreau să fac carieră şi pe urmă, eu... cum să spun!... Încercă să bîlbîie Mateiaş ceva, dar se înroşise cu atîta putere şi privea în jur cu atîta disperare caraghioasă — tocmai pentru că fusese aruncat cu bruta-

litate în prezentul pur — încît sfîrşitul frazei sale se pierdu într-un murmur uşor şi rîsete leneşe, concesive. Oricum, Mateiaş era iubit tocmai că uneori stîrnea sentimente condescendente şi provoca simpatie efortul său mare şi crispat de a părea echilibrat şi ferm, de a părea „adult”. O femeie aduse nişte cafele — era al doilea rînd deja — şi nişte biscuiţi simpli, din care toată lumea luă, iar pe o farfurioară, stafide.

— ...Mîndria noastră — continuă Mateiaş — a tuturor anchetatorilor este că am făcut foarte puţine greşeli, adică nu am cedat unor ispite facile, ca să mă exprim aşa. E poate una din legitimele mîndrii ale unui detectiv — pentru că noi sîntem detectivi, nu-i aşa, uneori anchetatorul poate simţi ce joc nesfîrşit e o anchetă — este acela, nu de a bănui pe puţini, ci de a ancheta pe cît mai puţini. Şi, dacă nu se poate altfel, ancheta să fie camuflată, mie, personal — de altfel şi tovarăşul procuror îmi mărturisea acelaşi lucru — nu-mi plac funcţionarii care cheamă pe toată lumea la biroul miliţiei sau procuraturii, cu o stenografă sau dactilografă — ceea ce e şi mai rău — în stînga, şi pun cîte unuia sau altuia întrebări stereotipe. Gîndiţi-vă numai cît de sincer poate fi cineva, chiar şi cînd ar dori aceasta din tot sufletul — cînd aude mereu ţăcănind o rablă de maşină de scris sau chiar şi biroul, culoarele, preşurile, uniformele scorţoase, toate astea, ştiţi şi dumneavoastră, nu-i aşa?! Ei bine, pentru o astfel de afacere încurcată şi periculoasă, nu numai că am luat foarte puţine interogatorii, dar am şi bănuit, oficial, pe foarte puţină

lume. Vreau să-i mulţumesc aici tovarăşului procuror Alexandrescu care m-a sprijinit în legătură cu Titus Gîrda, pe care unii ajunseseră să-l suspecteze în mod serios şi tovarăşului secretar al comitetului de partid al uzinei, Iovan, care nu se află aici, pentru problema Krinitzki. A fost într-adevăr o problemă! Da, Krinitzki, un om foarte violent şi Biblia şi frazele sale, obiceiurile

etc., nu erau decît o ascunzătoare, un fel de bîrlog, în care se ascundea violenţa sa mare, înnăscută, care îl speria pe el în primul rînd! Iată un fel de a înţelege scrînteala sa mistică, ca să zicem aşa, deşi, poate că mai sînt şi alte explicaţii, la fel de plauzibile. Pe mine m-a interesat latura aceasta a chestiunii...

Noi, tovarăşi, vorbim mereu despre probe materiale, cred că atunci cînd un procuror sau un ofiţer de miliţie de la judiciară se îmbolnăvesc, fac febră şi aiurează — se întîmplă şi în familii mai bune! — cuvintele „probe materiale” revin foarte des! Peste tot probe. materiale şi, după cum ştiţi şi dumneavoastră, de multe ori adevărul, stimatul adevăr se ascunde chicotind după aceste probe materiale! Deşi, noi putem acuza sau suspecta — ce urît cuvînt! numai după probe materiale! Dar ce e o probă materială? Numai un obiect, o haină, o urmă, o amprentă, o mărturie sigură etc.? Oare caracterul cuiva, trecutul cuiva — mai bine zis, ***trecutul unui caracter*** — nu e o probă materială? Aici însă trebuie multă abilitate, căci iată, Krinitzki fusese odată violent în trecut, lovise un om, şi, deşi se refugiase acum în Biblie — nu în religie, ci în Biblie — poate că acest refugiu nu era suficient de trainic ca să-l apere de o nouă răbufnire, sau chiar de un şir de răbufniri, de violenţe, după legea simplă a compresiei, a înfrîngerii unui caracter multă vreme, care explodează apoi, nimicindu-şi învelişul! Şi unde mai pui că discuţia noastră de atîtea zile dacă e un singur criminal sau mai mulţi, în Krinitzki îşi găseau rezolvarea ideală: căci

aceasta a fost marea întrebare a acestui caz deosebit, spectaculos chiar: ce anume ***leagă*** aceste crime, vorbesc mai ales de primele două care s-au succedat cu o anumită rapiditate, în intervalul unei săptămîni, zăpăcindu-ne pe toţi tocmai pentru că păreau fără nici o legătură. Krinitzki avea însă motive să-l omoare pe Simonca şi, în acelaşi timp şi pe licean. Krinitzki nici într-un caz, nici în altul,

nu avea un alibiu sigur — de altfel el parcă într-un mod intenţionat sau răutăcios, doar — evita să dea amănunte şi date care l-ar fi acoperit, deşi le avea şi ştia, sînt sigur, că îl bănuim. Deci, din nou, ce anume le lega — dacă erau cumva legate, dacă era un singur făptaş şi nu putea fi decît unul singur, era împotriva bunului-simţ să admiţi existenţa într-o comunitate atît de măruntă a doi indivizi atinşi de morbul crimei. Spuneam că e bun-simţ, sau a fost de bun-simţ, să contăm pe un singur făptaş — atunci, după moartea liceanului, căci, după a treia crimă, era evident pentru oricine că nu putea fi decît unul singur — şi, putem spune eă am avut acest bun-simţ şi l-au avut şi ceilalţi, oamenii de rînd din uzină, din oraş, şi în acest aspect al lucrurilor, ne-am întîlnit cu toţii. E foarte important, nu-i aşa, să asculţi ce gîndesc ceilalţi, mai ales că în cazul nostru era atît de uşor de a urmări fluctuaţiile opiniei publice, restrînsă şi izolată în chip natural cum era aici în Nădrag.

Deci, să recapitulăm: este omorît un muncitor, un forjor, un om foarte puternic, violent, care avea un conflict deschis cu un alt muncitor, din aceeaşi fabrică şi cu care fusese văzut împreună cu puţin înainte de a fi găsit mort. Acest om, victima, era şi secretarul organizaţiei de sector, era comunist deci, deşi nu era un om prea popular, tocmai prin firea sa închisă, corectă, e adevărat, dar violentă. Deşi, trebuie notat, era o violenţă exterioară, era o răbufnire a unui caracter sangvinic, care se descărca în scurte rafale, îndepărtînd pe

mulţi sau pe unii. Vina cade pe Leca, care e „reţinut” în urma ordinului tovarăşului Alexandrescu, dar la numai o zi, avem mărturia unui muncitor, Mioc, care lucra împreună cu victima în acelaşi atelier, şi care a surprins o ceartă între acesta şi Krinitzki. Deci Krinitzki a fost ultimul care l-a văzut în viaţă pe Simonca — adică înainte de a fi atacat — deşi, curios lucru, Krinitzki nu a intrat şi ieşit pe uşa atelierului, ci

prin intrarea din dos, care era deschisă numai de două-trei zile, care dădea la un W.C. neîntrebuinţat, impracticabil chiar şi pe unde a trecut şi ucigaşul. Krinitzki n-a vrut să ne destăinuie conţinutul ultimei sale convorbiri cu Simonca, o parte însă noi o ştiam de la Mioc care, auzind voci agitate în atelier — pe cînd se întorcea de undeva — s-a oprit şi a tras cu urechea. Tot ce ştim e că Simonca părea foarte tulburat, Krinitzki de asemenea şi discuţia se purta în jurul zarvei pe care o producea el. Se pare că Simonca nu era de acord cu obiceiul lui Krinitzki — sau cu vederile lui, din ultimii ani — şi îl ameninţa chiar cu îndepărtarea din uzină. Krinitzki, declară Mioc, era agitat la rîndu-i, ridica tonul — ceea ce lui i se întîmpla foarte rar — de unde tragem concluzia că ameninţarea lui Simonca nu-l lăsa rece. E tot ce ştiu, eu, şi deşi am încercat, nu am fost destul de abil ca să mai aflu ceva în plus de la el. Din cauza situaţiei speciale el nu a putut fi chemat cu regularitate la interogatorii şi, în general, nu manifesta bunăvoinţă faţă de organele anchetatoare. Cu tovarăşul Alexandrescu care l-a vizitat împreună cu directorul fabricii şi apoi, singur, în atelierul său, a refuzat să stea de vorbă. Noi nu am insistat şi cred, spre deosebire de unii tovarăşi, că am făcut bine, deşi unele fire, duceau la el. Krinitzki însă, ca un spirit superior — şi era un spirit superior, în ciuda obsesiilor şi a lecturilor dezordonate, unele prost înţelese — a înţeles ce ne interesa, a înţeles chiar suspiciunile noastre şi a încercat să vină în întîmpinarea lor, cu o stîngăcie însă, care

mie, mi l-a demascat perfect, vreau să zic că în ochii mei l-a dezvinovăţit perfect. Pentru mine, nu era el ucigaşul, mai puţin chiar decît Leca. În clipa aceea eu am fost transferat — mai bine zis, expediat înapoi, la „bază” — şi am lipsit vreo două zile după care am fost rechemat — da, rechemat, de tovarăşul procuror. Am încercat să mă transpun din nou în

atmosfera acestei afaceri care mi se părea stupidă, dar n-am reuşit. Crima împotriva lui Simonca se întîmplase parcă cu mulţi ani înainte şi orice urmă, dispărută. De la început chiar am rămas impresionat de „perfecţiunea" lucrului: ori era vorba de un profesionist cu o experienţă şi abilitate neobişnuită ori de o întîmplare, de o hotărîre rapidă, „ad-hoc", cu o armă aleasă cu cîteva minute înainte doar, ciocanul cu care s-a comis fărădelegea şi care, după cum ştiţi, nu purta decît amprentele vagi ale victimei. Cineva, nu-i aşa, a intrat pe uşa din dos, a stat de vorbă foarte puţin cu Simonca, s-a hotărît rapid, a ales ciocanul, sau poate chiar ciocanul i-a sugerat ideea — nu ideea crimei în mare, pe care asasinul o purta în el, ci aceea îndreptată împotriva lui Simonca — l-a apucat cu o cîrpă, sau cu un bumbac, aşa cum au mereu lucrătorii la ei, în buzunarele salopetei, şi a lovit. Această prudenţă de a ascunde amprentele arată că asasinul făcuse gestul cu o răceală profundă, momentană, ca şi imprudenţa de a acţiona cu un obiect atît de mare care nu putea fi ascuns, nici transportat de acolo. Leca ar fi adus o armă de afară, Krinitzki nu ar fi înfăşurat mînerul de lemn cu o cîrpă. Probabil. Oricum, tipul crimei, arma crimei, arătau o psihologie „deosebită" faţă de tipul criminalului curent, dacă există aşa ceva. În orice caz înlătură premeditarea, deci nu era Leca, nici Krinitzki — care mai avusese certuri de acest fel cu Simonca pe care, amănunt interesant, el, uriaşul, îl convinsese, cu multa vreme în urmă, să intre în partid. Probabil că acest lucru îl şi irita pe

Krinitzki, sau cine ştie, nu vom afla niciodată ceea ce ascundea uriaşul şi, ceea ce Simonca nu a apucat să spună. De ce Krinitzki, un om atît de bun, de blînd — mai bine zis care se stăpînea cu atîta forţă — ridica tonul şi era furios, cum relatează Mioc? Deşi, am mai arătat şi atunci, nici relatarea lui Mioc nu e perfect obiectivă, el e unul dintre acei muncitori, pe care moartea lui Simonca i-a făcut să-l

privească chioriş pe Krinitzki, suspectîndu-l, şi aici procesul devine, deodată, foarte complicat.

Urmele, cu cîinii, din atelier, duceau pînă în spatele- acelui W.C. părăsit, de unde se evaporau, ca prin farmec. Acest amănunt — care s-a repetat şi în cazul liceanului — ne-a intrigat multă vreme, deşi rezolvarea era simplă, şi caraghioasă chiar: criminalul avea proptită acolo o bicicletă, pe care s-a suit, dar cine şi-ar fi putut închipui că cineva ar putea umbla pe bicicletă, în locul acela din spatele clădirii uriaşe a laminorului. Iată o crimă perfectă tocmai prin simplitatea ei şi, mai ales, prin lipsa ei de premeditare. Peste o mie de lucrători lucrează în schimbul de dimineaţă, şi, aproape oricare dintre ei, putea fi făptaşul, pentru că, mobilul, era inexistent. Cineva a intrat şi, parcă tentat de uşurinţa cu care putea fi omorît acel fierar puternic, a pus mîna pe ciocan, cu oarecare prevedere, şi i-a dat în cap. Apoi a ieşit şi s-a dus, netulburat, în plata lui. Cineva care intra foarte rar în acel atelier, cineva, acum ştim precis, care nu avea relaţii de producţie cu forja şi, mai ales, cineva care era considerat un „original” de care mulţi îşi băteau joc şi care, fire ***dezarmată,*** incapabilă de o reacţie de apărare şi ripostă, se însingurase şi trecea drept un mizantrop, un taciturn şi un sfios din naştere, mulţi uitînd cum ajunsese Donesie Micula, poreclit Miloia, un mizantrop. Şi era într-adevăr aşa, ***el*** era ***sfios, dezarmat*** — o jucărie comodă, şi convingerile sale religioase care la Krinitzki impresionau sau nedumereau, la el, tocmai din pricina firii sale neobişnuit de

instabile, de sensibile, deveneau ridicole. Dacă vii într-un oraş străin, de aiurea, omori pe cineva, la întîmplare şi apoi dispari din nou de acolo, cu puţin noroc, rămîi liber pentru o viaţă. Lucrătorii miliţiei şi procuraturii şi eu, chiar, deşi o asemenea muncă, de uzură, recunosc, nu mi-a plăcut niciodată, am audiat pe toţi cei cu care venea Simonca în contact, în timpul serviciului. Erau destui de mulţi aceştia, se înţelege, dar, totul se împotmolea, fără

speranţă. Cine ar fi îndrăznit să atace pe acel om atît de puternic, de temut, fără un motiv foarte acut, vital, şi, cu toate acestea, nu era nici urmă de premeditare, sau de mobil al crimei. De parcă victima şi-ar fi dat singură cu ciocanul în cap.

Apoi, pentru că nu vreau să vă reţin prea mult, de altfel dumneavoastră, în majoritate, aţi fost cu toţii de faţă sau informaţi de amănunte — s-a întîmplat, la şase zile, năprasnica moarte a liceanului Dabici. A fost imediat eliberat Leca şi, deodată „afacerea" a devenit teribil de concretă. Ca din senin a apărut, pe tavă, şi vinovatul cu amprente, mărturii, care însă, nu avea nici o legătură cu „cazul Simonca", deşi a lucrat cîteva zile în fabrică şi a dormit chiar în baraca zilierilor. Cu oricîte eforturi, nu s-a putut stabili cu precizie dacă pe data de douăzeci şi trei Gaşpar a intrat în fabrică; pe douăzeci şi patru se ştie că a fost, ca şi în zilele următoare. Nu îl cunoştea pe Simonca, în orice caz nimeni nu îi zărise înainte vreme împreună.

Ştim cu toţii cine era Gaşpar: un contabil din Orşova, dintr-o familie respectabilă, care o cunoscuse înainte vreme pe Irina Dabici, pe vremea cînd o chema Scorţea, pe numele ei de fată, şi care a mai fost în cîteva rînduri pe aici, în ultimii doi ani, dar numai acum i-a venit ideea, se pare, de a se da drept muncitor manual, din disperarea de a se vedea mereu refuzat, neputînd totuşi să se întoarcă de unde venise. Gaşpar e un personaj romanţios, despre care am aflat multe lucruri — la Orşova, unde se afla de la vîrstă de cinci ani — deşi toate amănunte

banale, lipsite cu totul de un sens. Într-adevăr — adăugă Mateiaş, surîzînd şi clipind din ochi — trebuia ca un om să fie acuzat de o crimă, ca să ne dăm seama cît de şters, aproape de inexistent, a fost trecutul său! Să te întorci mereu la aceeaşi femeie, deşi ea te respinge. Să o urmezi într-un oraş străin, în care toată lumea se cunoaşte aproape — afară doar de cei care vin şi pleacă, lucrînd un timp

în fabrică, la turnătorie sau în exterior sau la cărămidărie, ţărani care au părăsit pământul, vagabonzi, indivizi fără stabilitate, cu vicii mărunte, fără familie sau care au fugit de familie — aceasta nu înseamnă să fii romanţios?! În afară de amprente indubitabile — spre norocul nostru, omul avea un cazier la Orşova după o veche excrocherie comisă în anii de liceu, o infracţiune măruntă — deci, în afară de probe directe, el avea şi unele motive de a-l înlătura pe licean, dintre care, gelozia, nu era se pare, ultimul. Într-adevăr, printr-atîtea cîte s-au pus în spinarea femeii Dabici, s-a zvonit şi faptul că ar trăi cu propriul ei fiu vitreg, un adolescent de şaptesprezece ani, un zvon murdar şi monstruos, e adevărat, dar nu sîntem aici în domeniul monstruosului?! De altfel, chiar dacă nu luam în serios acest zvon — pe care, de altfel, îl credeau puţini — mai rămîneau multe motive posibile a unei acţiuni criminale a lui Gaşpar, individ foarte puternic, fost campion de lupte, fire sangvinică, nestăpînită, iritat probabil adesea de licean şi respins constant de femeia, pe care o iubea pătimaş, orbeşte, cum se spune.

Cu toate acestea, deşi evidentă, soluţia nu era mulţumitoare, pentru că, într-o astfel de rezolvare, cazul Simonca devenea cu mult mai tulbure decît ar fi fost raportat numai la el însuşi, chiar dacă dosarul s-ar fi clasat din lipsă de probe. O asemenea crimă, nerezolvată chiar, e mult mai simplă — mai „curată”, dacă rămîne singură — decît asociată cu o alta, întîmplată în imediată apropiere de timp şi de loc, ca să zic aşa. Să

fie oare o simplă întîm- plare, o coincidenţă? Există oare doi criminali, deosebit de fioroşi, care să acţioneze alături, fără să ştie unul de celălalt, în aceeaşi săptămînă, în aceeaşi localitate, atît de măruntă? etc., etc.

Avem chiar un martor al celei de-a doua crime, cel care ni l-a şi indicat primul pe Gaşpar, dar şi cel care, se pare, l-a avertizat că miliţia e pe urmele lui, determinîn-

du-l să fugă: e vorba de Paul Sucuturdean, dar spre ghinionul nostru, un martor contradictoriu, individ cu o gîndire incoerentă, înflorită, lipsită de ceea ce se cheamă logică, un mitoman. Sucuturdean, care a şi anunţat secţia de miliţie la nici o oră de la săvîrşirea actului criminal, a fost îndelung interogat de noi, după care, pentru că în afara lucrului pe care îl declarase chiar de la început — adică numele suspectului, pe care îl cunoştea deoarece dormea în aceeaşi baracă cu el de cîteva zile — nu mai putea adăuga nimic interesant sau revelatoriu? plictisind şi iritînd pe toţi cu născocirile sale de fiecare dată altele şi, pentru că, pe de altă parte, ideea vinovăţiei sigure a lui Gaşpar, încetăţenindu-se tot mai mult în mintea anchetatorilor (fuga lui mărise certitudinea culpabilităţii sale) el a fost lăsat liber. Din cauza şocului suferit în ceasul crimei şi a debilităţii fizice evidente, părea de altfel serios zdruncinat. A început apoi urmărirea lui Gaşpar, un episod care pare acum destul de comic, dar care ne-a obsedat pe toţi atunci, deoarece se întîmplaseră în spaţiul unei singure săptămîni, într-o mică localitate de munte cu profil acut muncitoresc, două acte violente, de-o samavolnicie fără de pereche şi, trebuia oricum să prindem pe unul dintre făptaşi, fără să avem timp pentru o cercetare prea minuţioasă, deoarece lumea era deja alarmată şi într-o fierbere cu totul neobişnuită. Se sconta ca Gaşpar să fie prins cu rapiditate, într-o zi, cel mult o zi şi jumătate, dar cum el s-a ascuns cu dibăcie, s-au mărit forţele puse pe urmele lui şi, amănunt

revelatoriu, conştiinţa vinovăţiei lui a crescut în mintea urmăritorilor. Nimeni nu se mai îndoia acum că el îl ucisese pe licean — poate chiar cu concursul văduvei, care era lăsată liberă, dar supravegheată de aproape şi furia pe care o provoca urmăritul, scăpînd mereu de încercuire, estompa şi ultimele rezerve faţă de vina sa. Şi cu toate acestea, erau cîteva, mărunte ce e drept, amănunte, care nu se potriveau cu vinovăţia

acestui om, sau, în orice caz, o complicau puţin.

Am folosit atunci situaţia mea specială — eu nu eram însărcinat cu ancheta — şi, datorită ajutorului dat de către tovarăşul procuror Alexandrescu, am reuşit să refac, în mijlocul agitaţiei explicabile a tuturor, elementele acelei sumbre seri de douăzeci şi nouă iulie. Singura mea ieşire şi singurul meu „ajutor” era un tînăr de douăzeci şi trei de ani, ce părea însă, prin comportament, adeseori un ins dezvoltat cu întîrziere, gîndind uneori nici cît un preadolescent, cu lecturi multe şi variate, e adevărat, surprinzător de variate, însă cu o anumită defecţiune a memoriei, propabil, care îl împiedeca să reţină şi să organizeze întreg acest material şi, adeseori am avut impresia — deşi nu am nici un fel de pregătire sau aptitudini de psiholog sau clinician — că acest individ nu are nici organul sau simţul acela nevăzut pe care îl posedă şi natura cea mai primitiv-umană, de a deosebi realitatea de non-realitate, de fantezie, vis, sau cum vreţi să-i spuneţi. În sfîrşit, am reînceput să-l văd, mi-au trebuit eforturi serioase ca să mă apropii de el — în perioada aceea se ataşase cu putere de Krinitzki — şi, mai ales, a trebuit să fac deseori apel la voinţă ca să nu-l las baltă, pe el şi pe noul său prieten la fel de ciudat şi năstruşnic, cu care se părea că se înţeleg printr-un anumit canal care mie îmi scăpa mereu.

Atunci m-am convins — şi asta a fost răsplata mea, în afara adevărului direct care mă interesa — că nu există om, oricît de „incoerent”, „ilogic” sau „mitoman înnăscut”

care să se poată rupe perfect de o anumită logică, care poate fi pînă la urmă refăcută de un spirit răbdător şi, mi-am amintit atunci de uimirea mea cînd am aflat că felul nostru de a măsura şi număra nu era decît un fel convenţional, luat la „întîmplare”, sistemul zecimal şi că mai erau şi altele posibile, cel pe baza cifrei de şase, doisprezece etc. Acest tînăr cam „zănatec” — cum trecea în ochii celorlalţi şi cum poate şi era — avea sistemul său,

numărul său la care împărţea totul şi datorită căruia modifica — aşa cum se întîmplă şi în matematică — cele mal simple operaţiuni, de la „înmulţire” pînă la ecuaţia algebrică. Nu vreau să insist aici asupra acestui lucru — de altfel, trebuie să recunosc că nici mie nu-mi sînt clare încă unele lucruri — ceea ce e însă necesar, sau ceea ce a fost necesar pentru ancheta noastră (acel amănunt care a făcut să tresară pentru prima oară în mintea mea ideea adevăratului vinovat, întrebarea tovarăşului procuror care a declanşat această lungă şi clasică pălăvrăgeală a mea) e că am aflat, cu o mare răbdare şi încercînd mereu să gîndesc la fel ca şi acest tînăr ciudat — şi nu aşa cum am făcut noi la interogatorii, obligîndu-l să gîndească el ca noi, ceea ce l-ar fi putut şi ucide pînă la urmă — cîteva date, nu prea multe, însă suficiente ca să-mi zdruncine credinţa în vinovăţia lui Gaşpar şi, în acelaşi timp, să mă întărească în ideea, mai veche, a unui singur criminal. Ceea ce arată că adevărul are uneori căile lui şi că judecata sau raţiunea trebuie să aibă puterea de a-şi „uita” o clipă legile de bază sau principiile ca să se poată regăsi cu adevărat. În acest fel poate fi înţeles şi paradoxul matematic că drumul cel mai scurt dintre două puncte nu e totdeauna linia dreaptă, ci o curbă sau o sinusoidă sau pur şi simplu o linie întreruptă!

Şi aceasta e performanţa mea, dacă e vreo performanţă aici, faptul că nu m-am depărtat de lîngă cei „doi scrîntiţi” cum le spunea odată un ins răutăcios, răbdarea eu care l-am ascultat pe Paul şi mai ales atenţia

mea mereu trează, pentru a descoperi doar ceea ce mă interesa în hăţişul uneori fantastic de încîlcit al istoriei sale, sau al istoriilor sale. Ce junglă poate fi fantezia sau mintea cuiva, cu diverse culori şi plante uriaşe, e adevărat, dar ce ţipete urlete de spaimă, animale respingătoare, tîrîtoare, gasteropode de formele cele mai neplăcute, monstruoase?!

Şi iată, acum, revin la acele pete de sînge, din sufrageria familiei Dabici, pete care stăteau în calea vinovăţiei

lui Gaşpar. Într-adevăr, ce căutau acele trei pete de sînge, proaspete, în jurul mesei din sufragerie, cînd trupul lui a fost găsit doar în bucătăria din spatele casei, sugrumat? Cineva a emis părerea că făptaşul l-ar fi lovit pe licean — se ştie că sîngele de pe jos aparţinea victimei — după care, l-ar fi sugrumat. Deşi explicaţia părea puţin forţată, ea se putea susţine totuşi, dacă, din relatările incoerente — aparent incoerente — ale lui Paul nu aş fi desprins un amănunt de o semnificaţie zdrobitoare: cînd studentul Gîrda a pătruns în casă — şi nu avem motive să-i punem la îndoială spusele — era întunerec peste tot şi uşa deschisă, iar ceva mai tîrziu — la o distanţă de timp destul de mare — cînd au ajuns la faţa locului organele anchetatoare, domnea acelaşi întunerec. Paul însă, care a intrat imediat după plecarea celui pe care el l-a bănuit şi noi la fel, în urma atîtor „probe materiale", făptaşul, a descoperit trupul la masa din sufragerie, aşezat pe un scaun. Noi am găsit victima în bucătărie şi am admis că Paul se înşelase sau voia — în felul lui doar pe jumătate responsabil — să ne înşele, afirmînd că descoperise corpul liceanului în sufragerie. E adevărat că el înşira multe lucruri care nu s-au dovedit rezistente la examenul realităţii şi chiar, în legătură cu această crimă la care fusese, într-un mod atît de ciudat, martor, de foarte multe ori depoziţiile sale nu coincideau de fel. De aici şi o neîncredere generală în spusele lui, neîncredere perfect motivată, dar a cărei absolutizare a fost o mare greşeală. Paul spunea adevărul ***în felul lui,*** aşa cum, la o

scară mai mică, o facem cu toţii, despre acelaşi obiect, încremenit, dur, sau acţiune simplă, noi articulăm aceeaşi frază, dar mereu cu alte particularităţi lexicale în plus sau în minus. Cu atît mai mult diferă versiunea a doi inşi cu totul normali, mediocri, la relatarea unui eveniment, deci a unor obiecte şi fiinţe în mişcare. Ori, unul din puţinele elemente constante în depoziţiile contradictorii ale lui

Paul, era existenţa luminii în vilă, care ***ardea*** atunci cînd el intrase şi care ardea şi atunci cînd el ieşise, îndreptîndu-se spre baracă să anunţe teribila veste. E greu de presupus că în faţa acelui trup pe care el îl credea lipsit de viaţă, tînărul acesta atît de impresionabil şi de puţin stăpîn pe nervii săi, să fi făcut gestul curios, la ieşire, de a întoarce comutatorul. Or, la nici jumătate de oră, cu aproximaţie, cînd a pătruns acolo Gîrda, lumina era deja stinsă, dovadă că el nu a putut distinge dacă se află cineva sau nu în sufragerie. Ori, dacă Paul nu a stins lumina, deşi intrase după criminal, atunci numai ***un altul*** ar fi putut s-o facă şi acesta nu putea fi decît adevăratul asasin. Cu necesitate decurge atunci faptul că trupul pe care-l zărise Paul prăbuşit cu faţa pe masă era viu şi petele de sînge proveneau de la o hemoragie superficială nazală, în urma unei lovituri — una singură — cum recunoaşte Gaşpar că ar fi administrat victimei, după care ar fi plecat în grabă. Poate cineva — un tînăr, să zicem — sucomba după o astfel de lovitură? E foarte greu de crezut, chiar atunci cînd cel care loveşte e un fost campion de lupte. Auzind însă că liceanul a fost ucis, Gaşpar a avut reacţia nefericită de a fugi din teamă de justiţie, deşi era convins de nevinovăţia sa. Da, tovarăşi, din teamă de justiţie, de o eroare posibilă a justiţiei şi, trebuie să recunoaştem, că probele împotriva lui, probele materiale erau împovărătoare. Fuga lui a fost, e adevărat, disperată şi nenorocită pentru noi toţi, pentru toată lumea, pentru că s-a întîrziat prinderea adevăratului făptaş

care a putut, nestingherit, să comită o a treia faptă, la fel de înfiorătoare ca şi primele două.

Deci, Paul iese din sufrageria ***luminată*** şi se duce la baracă, unde anunţă faptul, cui? Lui Donesie Micula, deoarece nu-l găsise pe Krinitzki, Donesie, în care avea încredere, unul din apropiaţii uriaşului şi care, se pare, ştiuse să se apropie de Paul. Apoi, împreună, cei doi îşi fac „curaj” şi vin să anunţe secţia de miliţie. Dar — un alt

amănunt care ne-a scăpat tuturor în prima fază a anchetei — după ce Paul i-a comunicat lui Donesie vestea, au plecat ei imediat să anunţe? Da, aşa am crezut cu toţii, mai ales că am fost induşi în eroare de informaţia pe care ne-a dat-o Donesie, şi anume ora la care ar fi sosit Paul în baracă, cu vestea sinistră. În loc de zece fără un sfert, care se pare că a fost ora reală a sosirii lui Paul, Donesie a informat zece şi jumătate şi noi l-am crezut pentru că nu era nici un motiv ca tocmai el să fie suspectat. Noi, în schimb, l-am suspectat pe Gîrda că nu a dat timpul real şi chiar pe Irina Dabici care părea părtaşa lui Gaşpar şi care stătea în miezul acestui nod încîlcit şi confuz. Cu toţii ne-am ghidat după ora lui Donesie şi, ceea ce e şi mai ciudat şi a îngreuiat mult aflarea adevărului, a fost faptul că Paul, de la locul crimei nu a venit direct acasă, la baracă. El însuşi l-a căutat pe Krinitzki, în cîteva locuri pe oare ştia că acesta le frecventează — după spusa lui, pe care am însă motive să le pun la îndoială. Pur şi simplu a fugit undeva la rîu, sau pe drumul care duce spre munte, sau a hoinărit pe undeva, fugind de oameni, avînd teamă de oameni. Deşi, ceea ce văzuse el acolo în casa Dabici, nu era decît un tinerel leşinat, care avea să se trezească peste cîteva minute, perfect sănătos — după o pierdere neînsemnată de sînge — iar vestea pe care i-a dat-o lui Donesie era falsă. Acesta însă nu a alergat să-l caute pe „băicuţul” cum i-a declarat lui Paul, ci, după o inspiraţie de moment, a alergat chiar ***acolo,*** din simpla „plăcere” de a-l vedea primul (sau de a-l

vedea pur şi simplu, probabil că bănuia că o dată miliţia aflată la faţa locului, accesul i-ar fi fost interzis), pe cel care-l batjocorise în cîteva rînduri şi care îndrăznise să-l înfrunte pe Krinitzki şi să-i smîngălească exemplarul acela din Biblie. Ajungînd acolo însă, a avut surpriza să constate că liceanul era viu şi... restul vă e cunoscut din depoziţiile lui, de ieri. Ceea ce trebuie reţinut e că asasinul, la fel ca şi în cazul

Simonca, a acţionat în afara oricărei premeditări, după o intuiţie momentană, fulgerătoare şi, nu numai că, extrem de viclean fiind — aşa cum sînt dezaxaţii, de o răceală şi un sînge rece remarcabil — dar, spre norocul lui, noi cu toţii împingeam momentul crimei cu mai bine de o oră şi jumătate înapoi, în clipa cînd Gaşpar a fost văzut ieşind din vilă, timp în care Donesie se afla în baracă, mai bine de o duzină de oameni putînd depune mărturie pentru el.

În sfîrşit, Donesie se întoarce, îl ia pe Paul care îl aştepta cocoţat pe patul lui în dormitor, pe jumătate paralizat şi mut de spaimă deşi el nu văzuse moartea, ci o provocase chiar, fără să ştie şi are îndrăzneala nemaipomenită de a suna la poarta secţiei de miliţie şi de a întovărăşi pe un sergent la locul crimei. Sergentul, zăpăcit, face aici o serie de greşeli, îi lasă pe cei doi să păzească poarta casei şi, Donesie, nu rezistă şi fuge, la vederea soldaţilor care se apropiau, tîrîndu-l pe Paul după el, deşi acesta, se pare, intrase într-un puternic puseu isteroid.

În afara amănuntului eu lumina, de la tînărul Paul am mai aflat un indiciu, ceva care viza chiar făptura ucigaşului, deşi eu însumi am făcut foarte greu şi tîrziu legătura. Şi anume, înşirînd tot felul de amănunte despre păsări uriaşe, despre oameni, păsări şi altele, pe care nu le reţin prea bine, amestecat mereu printre altele, diverse, apărea mereu un om de care însuşi Paul nu-şi aducea prea bine aminte, pe care nu-l identifica adică, care însă îi provoca o anumită groază, destul de ciudată, inexplica-

bilă, chiar copilăroasă aş zice, pentru faptul doar că acest om necunoscut, spunea el, „era o pasăre ascunsă” sau „ceva care se transforma într-o pasăre”, nu mai ştiu exact, o bîiguială de acest fel, aşa cum aţi auzit şi dumneavoastră, mii, din partea lui. Interesant e, că, se părea că acest „om necunoscut” avea o mînă sau un deget în formă de gheară de pasăre, amănuntul acesta revenea în semi-ha- lucinaţiile lui în mod invariabil şi, multă vreme nu i-am

dat importanţă. Apoi, am înţeles că trebuia să fie un element real în mijlocul unei întregi construcţii fanteziste, aşa cum se întîmpla mai adesea în cazul minţii înfierbîntate a tînărului, mai probabil un om la care Paul observase un deget cu o unghie deformată, un defect din naştere, un amănunt care s-a înscris cu o nemaipomenită putere in memoria lui capricioasă. Şi apoi, deodată, şi nu cînd îl ascultam pe el, în prezenţa lui, ci în cu totul altă parte, cînd făceam o treabă oarecare, indiferentă, am înţeles: unghia aceea în formă de gheară de pasăre nu era decît semnul acela, rana aceea de pe mulaj, de pe gîtul liceanului sugrumat. Era unul din acele amănunte — alături de petele de sînge — mărunte, inexplicabile, pe care le-am dat cu atîta uşurinţă la o parte şi poate că e firesc aşa, noi mereu, nu numai în timpul unei anchete judiciare, dar şi în viaţa noastră măruntă, cotidiană, dăm la o parte, printre altele, şi unele „mărunţişuri”, care, apoi, după un timp cresc şi devin colosale. De aceea poate că e firesc şi în timpul unei anchete de acest fel să trecem cu o anumită miopie peste unele date, elemente fundamentale, deşi mărunte. În acest sens, cred eu că se spune că nu există crimă perfectă, o crimă fără urme. Greşeala anchetatorului nu e să neglijeze unele aspecte, ci, cred eu, să nu se întoarcă la ele sau să accepte rezolvarea unui caz, dînd la o parte din dosarul de probe acele fapte sau elemente care îl incomodează. Numai mărturisirea totală, cu probe, a făptaşului, poate să şteargă tot ce e nerezolvat şi „incomod” într-un dosar, sau într-un caz.

Cînd s-a luat deci proba mulajului la Gaşpar, primul meu gînd a fost să-i examinez mîinile, unghiile, un gest care a fost ţinta unei ironii, de altfel foarte reuşite, a tovarăşului comandant. Gaşpar însă, spre ciuda mea, avea unghiile perfect normale, îngrijite chiar şi atunci, m-am văzut în situaţia de a căuta un om în toată uzina care avea o unghie malformată. Ce ridicol, nu-i aşa? Dar ce-mi ajuta

că ştiam că era vorba de inelarul stîng, cînd puteau fi destui inşi, sau doar doi accidentaţi cu acelaşi semn şi într-o uzină, se ştie, că sînt mulţi muncitori cu mici accidente de producţie. Nu am pornit într-o astfel de comică cercetare cu atît mai mult cu cît — încă o dată din ironia sorţii — mulajul se potrivea pe mîinile lui Gaşpar. În raport s-a spus că se potrivea „perfect” şi eu m-am îndoit imediat de această „perfecţiune”, dar nu asta conta. Ca şi în cazul unghiei aceleia, puteau fi cel puţin cîţiva inşi cărora să li se potrivească mulajul, mai ales că mîinile făptaşului nu prezintă nici o particularitate de formă. Au mai fost cîteva astfel de „mărunţişuri” pe care le ştiţi deja acum, cu toţii, şi nu vreau să vă reţin prea mult; de altfel eu însumi încercam mereu să le dau la o parte, pentru că dacă e adevărat că ele mi-au atras atenţia asupra unei erori posibile pe care o puteam face, ele puteau însă, în acelaşi timp, să-mi întunece orizontul problemei, în mare.

Ce ştiam atunci? Că în nici unul din cele două cazuri, crima nu fusese premeditată, în ambele, urmele dispăreau foarte aproape de locul crimei (ciudat, ideea cu bicicleta ne-a venit foarte tîrziu, deşi pare atît de simplă, abia după ce a fost omorît şi Krinitzki), iar mobilul crimei — dacă exista într-un caz — nu se potrivea cu celălalt. Sigur că nu există crimă fără mobil, dar uneori acest lucru te poate induce în eroare şi iată că, dacă în cazul lui Simonca, fapta ucigaşului avea un scop, în cel al liceanului, avea un altul, care nu „se legau” de loc între ele şi atunci, într-adevăr, dacă era un singur făptaş şi acesta

era un nebun, care era „mobilul” său, atît de ascuns? Sau poate era într-adevăr un nebun şi nebunii fac lucruri ilogice şi atunci era inutil să ne propunem o rezolvare sau o legătură logică a celor două fapte?!

Dacă mi-aş fi închipuit însă că am de-a face cu un nebun, nu l-aş fi găsit nici astăzi pe asasin, pentru că ideea

că făptaşul e un individ iraţional îţi reduce la jumătate, cel puţin, capacitatea de a judeca, chiar şi capacitatea de a-l urmări. Trebuia mereu privit ca un ins raţional — eu l-am privit mereu astfel — şi numai în acesit fel, existau şanse de a-l descoperi. Mai ales că era şi foarte tîrziu, nemaipomenit de tîrziu.

Apoi a fost ucis Krinitzki. Vestea a fost fulgerătoare şi abia atunci — o dată cu buimăceala generală — a venit şi spaima lucidităţii: ştiam puţin, înfiorător de puţin, şi asta datorită în primul rînd simplităţii neobişnuite cu care erau comise crimele şi apoi, lipsei totale de legătură între ele. Şi acum, acelui muncitor forjor şi liceanului fără tată, i se adăuga Krinitzki, un ins atît de neobişnuit, bănuit el însuşi, în mod destul de serios, de temeinic, vreau să spun. Pentru mine, cel puţin, moartea uriaşului, a fost o revelaţie, a fost prima mare greşeală a criminalului, prima faptă premeditată — deşi, ca în cazul primelor două, ora şi locul crimei au fost alese „ad-hoc”, după acea inspiraţie vicleană şi sinistră care e una din componentele tipului moral dezaxat a lui Donesie. Şi-apoi, ea a avut un martor ocular — da-da! întări Mateiaş în faţa privirilor puţin nedumerite ale celorlalţi — la această acţiune atît de năprasnică şi înfiorătoare, se găsea un martor, în imediata apropiere, deşi nici pînă astăzi nu ştiu cu precizie cine a fost. Din cercetarea cu atenţie a terenului, din urmele deduse cu ajutorul cîinilor şi cu o răbdare mare, eu, cel puţin, am dedus existenţa la locul crimei şi a unei a treia persoane, deşi ipoteza părea improbabilă şi, în această problemă nu m-am înţeles de fel

cu tovarăşul Alexandrescu, cu care am avut lungi discuţii, pentru prima oară, în acest caz, trebuie să recunosc. Şi ipoteza mea era cu atît mai neverosimilă, cu cît cunoşteam deja marea abilitate a făptaşului, instinctul său atît de ascuţit, comparabil cu al unui animal rapace şi inteligent, şi mai

ales că eu deduceam că această a „treia” persoană, „martorul”, nici nu fusese observat de criminal. În orice caz, în dimineaţa crimei am observat urme vizibile pe malul apei, într-un loc în care se află două grupuri de sălcii: iarba turtită încă — deşi urmele erau destul de slabe — cîteva crengi rupte, chiar malul moale, puţin surpat într-un loc, erau dovezi care arătau că cineva şezuse o vreme acolo. Probabil Krinitzki — după seara aceea învălmăşită — şi, după un timp, trecînd pe acolo făptaşul, acesta l-a strigat şi... restul îl cunoaştem din depoziţie şi din reconstituire. Dar unde era cel de-al treilea, cum de nu l-a zărit făptaşul, care, în acest caz, sînt aproape convins, s-ar fi oprit de la orice tip de atac! Şi, mai ales de ce nu a venit acesta „al treilea” să ne spună, el care ***ştia?***

În primul rînd, cu cine putea fi Krinitzki acolo? Cu unul din acoliţii săi, evident...

— Bine, îl întrerupse cineva pe plutonier, dumneata porneşti de la o premiză pe care nu ai demonstrat-o încă: de ce trebuia să se afle victima pe malul apei cu încă cineva?

— De ce? repetă inutil Mateiaş, părînd încurcat — nu ştiu de ce... am presupus pur şi simplu că... în sfîrşit, cercul începea să se strîngă — după aceasta cea de a treia crimă, în jurul ultimei victime, în jurul celor din apropierea lui Krinitzki. Erau cîţiva, Petcu, Donesie, Paul, şi... cam atît. În jurul orei unu, chiar înainte de unu, asasinul trece pe drumeagul acela lăturalnic, cu bicicleta lui, cînd e strigat de cineva care se odihneşte lîngă sălcii, adică de victimă chiar, care se ridică — probabil că celălalt nu se grăbeşte

să asculte şi să se oprească — şi face cîţiva paşi, Krinitzki adică, în întîmpinarea lui. Celălalt se opreşte şi cei doi stau de vorbă, mai bine zis victima, care ştia totul, îl ceartă pe făptaş, neînţelegînd că stă de vorbă cu un individ iresponsabil. Atunci, după un timp, celălalt încearcă să se dezvinovăţească — probabil că ideea crimei

încă nu a încolţit nici acum în cugetul lui — dar, se pare, victima e categorică, ruptura între ei doi definitivă şi, mai mult chiar, ucigaşul e sfătuit, în termeni foarte drastici, să se predea neîntîrziat. Celălalt se apără, încearcă să convingă, apoi, brusc, cu viclenia şi intuiţia sa fulgerătoare, înţelege că uriaşul e surd şi va rămîne astfel. Ceea ce e curios — şi ceea ce unora le pare încă incredibil — e că ultima parte a discuţiei şi, probabil şi cea mai aprinsă — era de natură pur teologică. De data aceasta însă rolurile erau schimbate, ***celălalt,*** ucenicul, încearcă să-l convingă pe maestru de o anumită greşeală pe care o săvîrşeşte mereu, ceva care trebuie că semănase cu discuţia rămasă confuză pentru totdeauna pentru noi — pe care o purtase Krinitzki cu Simonca, numai că răsturnată de astă dată. Da, acum era ***celălalt*** care ***învăţa*** dar, spre furia şi umilinţa lui, primul său ucenic pe care şi-l alesese îi era profund recalcitrant, neînţelegînd nu numai propriile-i „greşeli” pe care i le imputa ***celălalt*** în ceea ce numea acesta, probabil, descoperirea adevăratei scripturi, dar nici măcar mobilurile care l-au împins la cele două fapte nemaipomenite, la primele două crime. Dimpotrivă, victima continuă să-l considere pe ***celălalt*** ca un simplu făţarnic, şi, mai rău, ca un individ nestăpînit, orbit de furie. Aceasta a fost greşeala lui, Krinitzki avea în faţă un instinctual, un, ceea ce numim noi, individ stăpînit de complexe de inferioritate, un ins care acţiona spontan, lipsit brusc de simţul măsurii, violent — aşa cum era el însuşi, Krinitzki — şi bănuia în ***celălalt***

absenţa acelei mari calităţi pe care i-o aduse lui Biblia. Greşeala mare a victimei a fost că l-a considerat pe celălalt un individ capabil de remuşcări, de acel complicat proces prin care trece un om normal — chiar cînd el trăieşte invincibile puseuri criminale — după un act spontan şi ex-trem, îndreptat împotriva unei fiinţe vii. Deşi toată lumea credea că Krinitzki e posedat şi propagă misticismul — după un termen

cam semidoct, foarte răspîndit însă la noi — adevărul era însă că Krinitzki nu era nici pe departe mistic, ci era un singuratec oarecare, un individ speriat poate de viaţă şi anume, nu de viaţa din jurul său, ci de aceea care clocotea, năvalnică, în el. Şi în umbra acestei mari şi imperfecte singurătăţi, înflorea ceea ce am putea numi — din nou cu un termen greşit — adevăratul misticism, cel al lui Donesie, deşi aici e vorba de un paranoic care şi-a găsit — canalul de dezlănţuire a firii sale care ascundea o ciupercă uriaşă, otrăvitoare, invizibilă şi vie, ca un păianjen uriaş şi abstract care se mişcă sub pielea unui om oarecare. Pentru că, în „conştiinţa" semidoctă a lui Donesie, stăpînită de puternice tare la care voi ajunge imediat, începu să încolţească ideea că, deşi Krinitzki îi relevase acea „lume de dincolo" posibilă şi formidabil de materială, el însuşi, învăţătorul adică, nu era decît pe jumătate „conştient" de cele ce învăţa şi una din imperfecţiunile vocaţiei sale era tocmai teama de mulţime, lipsa urii faţă de popi care „amăgeau mulţimile" etc., etc. El însă era cel ales, el. poseda cheia adevăratei învăţături şi, mai ales, el avea şi forţa „morală" necesară de a răspîndi „credinţa". Reproşurile aspre pe care i le aducea deci Krinitzki, la acea oră fatală, nu făceau altceva decît să întărească în mintea criminalului ideea „neputinţei" învăţătorului său, iar faptul că victima îl sfătuia, sau îi poruncea chiar să se denunţe nu îl speria atît, ci îl ***jignea,*** pentru că îi arăta că unul din puţinii oameni în ochii cărora el ar fi putut trece drept un „apostol" viu al

credinţei nu îl înţelegea. (Şi nu sînt întîmplătoare desele sale referinţe la pilda sfîntului Petru care a retezat cu sabia urechea slugii lui Caiafa ca şi „profeţia” despre apariţia în curînd a „adevăraţilor apostoli luptători” care „vor salva lumea” etc.). Deci iată, că după ce înlăturase, sau „pedepsise” cum spune el, pe doi duşmani ai credinţei, cel în ochii cărora ar fi putut

trece drept unul din acei „apostoli luptători”, îl nega pur şi simplu, şi îl trimitea la miliţie ca pe un infractor ordinar. Atunci s-a hotărît brusc şi a lovit. O dată ce Krinitzki nu-l accepta, el devenea primul duşman şi cel mai periculos pentru că, atît timp cît trăia, toţi ceilalţi vedeau numai în el pe „adevăratul propovăduitor” etc., etc. Poate că în clipa aceea, Donesie a ucis ca să rămînă liber, în felul lui de a vedea lucrurile, de a rămîne singur, singur cu propria sa obsesie pe care i-o trezise celălalt, victima, dar care nu era acum la înălţimea sa, ba mai mult începea să o „murdărească”, după propria lui expresie de ieri, de la reconstituire.

Şi atunci se înltîmplă un fapt uluitor: după ce e lovit, Krinitzki nu numai că nu se apără, dar se îndreaptă spre malul apei, într-o direcţie cu totul opusă celei care l-ar fi apropiat de oraş, de dormitor, de oameni, în sfîrşit. Criminalul aleargă încă o dată după el, lovindu-l mereu, dar uriaşul intră în apă şi trece aproape dincolo, către malul celălalt, căzînd în apa joasă de lîngă ţărmul opus unde se întindea cîmpul, o potecă îngustă, folosită de femeile care aduceau dimineaţa laptele în oraş şi un lan îngust de trifoi. Cineva a încercat să explice acest gest inexplicabil printr-o anumită panică de care e cuprinsă victima la prima lovitură şi care o face să-şi piardă simţul orientării. Eu însă nu am crezut nici o clipă că, lovită, victima a intrat în alarmă şi a putut să încurce astfel drumul, mai ales că uriaşul voia neapărat să treacă dincolo de apă, cu ultimele sale puteri, şi a încercat — aproape nepăsîndu-i

de asasin care l-a lovit în cîteva rînduri pe la spate — să urce celălalt mal. Însemna că ***acolo se găsea cineva,*** pur şi simplu, pe care victima voia s-o apere sau s-o avertizeze, şi acel cineva e cel de-al treilea ins care se afla acolo, acel martor care nici astăzi nu a venit să ne spună ceea ce a văzut şi trăit. Faptul că totul s-a întîmplat în apă

a încurcat toate urmele, aşa că am avut foarte puţine piste, sigure, de cercetare. Felul în care a căzut victima în rîu însă, cu faţa spre celălalt mal, era însă grăitoare, profund grăitoare. Cine putea fi însă cel pe care Krinitzki voia să-l protejeze, pe care îl credea slab şi, mai ales, cu reacţii feminine, întîrziate, contradictorii: unul singur, cel pe care-l îngrijise mereu în ultimele zile, tînărul Paul. Acesta a fost martorul întregii scene, îndrăznesc să spun martorul laş al întregii crime, căci un altul, poate că ar fi intervenit, deşi... Acest lucru explică şi profunda criză în care a intrat acest individ atît de sensibil şi de puţin stăpîn pe propria sa sensibilitate, faptul că a trebuit internat pentru cîteva zile sub supraveghere strict medicală. Dar nu acest lucru l-a împiedecat să vină la noi! Criza lui s-a declanşat abia a doua zi, spre seară. Dimpotrivă, la uciderea, liceanului — la care i se păruse că asistase — a avut tăria să vină, să ne anunţe, sau, mai bine zis a avut tăria să-l însoţească pe celălalt, dar acum, celălalt era chiar el şi acum trebuia să vie singur, ceea ce era într-adevăr imposibil. Şi asta arăta că el, Paul, îl cunoştea, îl recunoscuse şi teama lui devenise atît de mare — împiedecîndu-l să alerge nu să anunţe organele de miliţie, dar chiar pe cei din dormitor, oamenii în jurul cărora trăia, de teama lui, probabil, „cineva” care îi era atît de apropiat, atît victimei cît şi lui, şi cu atît, deci mai înfiorător. Revelaţia criminalului a fost un şoc profund, aproape ucigător, pentru debilul Sucuturdean, de aici încremenirea sa, lipsa lui de voce, aş spune. Oricum însă, laţul era strîns acum şi, în clipa

cînd, cu gîtul însîngerat, atacat mereu de la spate de asasinul agil ca o maimuţă, victima se îndrepta spre el, cu ultimele forţe, Paul fugi de propriul său prieten, un biet muribund înspăimîntător la vedere, spre oamenii strînşi acolo în dormitorul încărcat de mirosuri şi unde, odată ajuns, cu sufletul la gură, îl reîntîlneşte chiar pe ***el,*** deodată

diavolul, sub acea înfăţişare feminină, instabilă, atît de asemănătoare, ridicol de asemănătoare, cu a sa însăşi!...

Mateiaş continuă să vorbească, încă vreun sfert de ceas, obosit deodată, înşirînd date, amănunte, pe care, în mare, cei de faţă le cunoşteau, elemente tehnice, logice e adevărat, dar care sunau în gura lui ca o dezvinovăţire. Apoi adăugă, în încheiere, activat din nou, de propriile sale fraze, sau numai de-o anumită amintire pe care n-o putea formula prea bine:

— Expertiza de ieri a constatat că e vorba de un iresponsabil mental, de un paranoic, aşa cum am bănuit şi noi şi actele sale de violenţă nu sînt decît urmarea unei contradicţii, mai bine zis a unei contraziceri pe care asasinul nu o putea suporta. Cu toţii — adăugă Mateiaş — atunci cînd enunţăm sau apărăm o idee oarecare, chiar abstractă, devenim neliniştiţi cînd cineva se pune în dezacord cu ea, iar cei cu o natură mai puternică sau impulsivă, nu se mulţumesc numai cu combaterea argumentelor teoretice ale adversarului, să zicem, dar încep să nutrească chiar sentimente ulterioare şi disimulate de răzbunare, antipatie, resentimente ce prind felurite forme etc., etc. La oamenii obişnuiţi însă, aceste „resentimente” care apar în urma unei stricte negaţii teoretice, nu părăsesc sfera sentimentalului, ca să zic aşa, adică totul se sfîrşeşte cu o antipatie mai pronunţată să zicem, o contestare pur verbală a valorii adversarului, în formele calomniei, poate chiar o ocolire a lui duşmănoasă. Atîta tot însă. În cazul nostru, acest om primitiv,

dezechilibrat de o nemaipomenită încredere în sine, poseda un orgoliu atît de fantastic încît aceasta luase formele unui dezechilibru de tip clinic — sau, mă rog, invers, dacă doriţi, o anumită dereglare morfologică a dat naştere la această anomalie psihică, la acest „eu” umflat monstruos, care nu era capabil să suporte cea mai măruntă negare, iar cel care îndrăznea să emită cel mai şovăielnic sau distrat „nu” —

chiar cînd era vorba de un ins nedezvoltat, ca în cazul liceanului Dabici — era privit ca un duşman al întregii existenţe a criminalului. Obsesia sa religioasă se confunda, iată, în fiecare clipă şi în cel mai mărunt element al ei cu întreaga sa fire, şi acest lucru e într-adevăr monstruos, căci cine poate trăi cu atîta „puritate” să zicem, o idee, chiar şi ridicolă, decît un dezaxat, un paranoic?! Acest Donesie, după cum mărturiseşte cu totul senin şi logic — în sinea sa — îşi pusese în gînd să omoare, sistematic, pe toţi cei care purtau un carnet de partid din secţia sa, sau din fabrică şi, ceea ce e curios, e faptul că el prevăzuse că va fi prins. Viclenia lui era doar să se amîne cît mai mult acest fapt, deoarece el însuşi nu-şi recunoaşte nici un fel de responsabilitate.

„Pe mine m-aţi putut prinde! mi-a spus ei, chiar azi- dimineaţă cînd l-am văzut ultima oară — dar pe El, cel care mi-a poruncit să fac toate astea, pe El, vă întreb, cum îl puteţi prinde? Tot cu cîini şi santinele? Etc., etc. frazele sale curente, pe care am început deja să le învăţăm cu toţii... Ciudat, nu-i aşa? L-am prins şi totuşi nu l-am prins, îl avem şi l-am scăpat, aşa cum îţi lunecă un peşte, atunci cînd întinzi mîna în vreo scorbură sub apă, în care s-a ascuns. Şi unde a alunecat acest individ nemaipomenit? Cine îl poate urmări în noaptea populată de fantome hidoase a creierului său? S-a propus o a doua expertiză, la un alt nivel, dar rezultatul e de aşteptat. Mina lui perfect senină, jovialitatea sa, aproape mîndria sa şi, mai ales, tendinţa sa absurdă de a încerca mereu să „mă convingă” la credinţa sa, urmărindu-

şi „logica” sa cu o forţă de argumentare şi convingere cu totul uimitoare pentru poziţia sa, îl desenează net ca pe un obsedat, un paranoic care a găsit în „credinţă” un canal potrivit de eliberare a instinctelor sale violente, criminale, lipsite de frîna unei judecăţi fireşti, echilibrate. O minte neagră, înspăimîn- tătoare, slujită de o vitalitate şi şiretenie drăcească... Uită

mereu, parcă, locul în care se găseşte, ceea ce s-a întîm- plat între timp, ura fenomenală şi sila oare îl înconjoară, şi, de cîte ori mă vede — şi în ultimele zile l-am văzut destul de des — încearcă să continue discuţia începută acolo în gară! Nu cea de acasă, cînd era neliniştit deja şi eu însumi eram la fel, cînd amîndoi eram paralizaţi de teamă, unul de celălalt. Nu, discuţia începută în gară, cînd afirma că eu mă aflu la începutul credinţei pentru că îl ascult, sau numai pentru că nu rîd de el, aşa cum făceau toţi ceilalţi, în uzină şi în baracă, sau pînă în adînc în anii copilăriei poate, cînd trebuia să se retragă fîstîcit şi pierdut — ridicol de sensibil sau laş — în propria sa fiinţă, în propriul său trup, ca şi melcul în cochilie. Acea cochilie care l-a ascuns atît de bine şi din care a ţîşnit apoi veninul!... Nu-mi poartă nici un fel de pică, mă tratează chiar cu un fel de condescendenţă, ca pe un individ doar pe jumătate conştient de tot ce face, aproape mă simpatizează! E foarte cochet, mi s-a lăudat că tovarăşul comandant i-a promis că nu va da ordin să fie tuns — el care umbla mereu tuns, acum lasă să-i crească părul, doar pentru că a auzit că deţinuţilor li se taie părul! Îşi schimbă mereu cămaşa şi a cerut un foarfece, care bineînţeles i s-a refuzat, lucru care îl întristează. Mi-a spus ieri, rîzînd uşor, că sîntem neputincioşi, şi că se va reîntoarce nu peste multă vreme*. A cerut să i se aducă

* Peste vreun an şi jumătate, după o peregrinare prin diverse spitale-penitenciar din capitală, avînd la activ numeroase referate ale celor mai competente comisii de expertiză din ţară, Donesie se va reîntoarce în micul spital raional, însoţit doar de un miliţian

o Biblie şi stă ziua cu ea în mînă, trist pentru că nu ştie să citească. Declamă însă mereu pasagii, pe care le reţine din memorie, din lecturile lui Krinitzki probabil. Tot ieri îmi declara că „nu avea nimic personal cu Simonca”, ***dimpotrivă*** afirmă că îl stimase totdeauna pentru priceperea sa profesională. De Krinitzki vorbeşte mereu cu pietate şi, într-un rînd cînd l-am întrebat cum de a putut ridica mîna împotriva omului care îi arătase atîta încredere, unul din puţinii care se apropiase cu căldură de el precum şi de firea sa ciudată, a ridicat mirat privirea, neînţelegînd parcă, lăsîndu-mă fără răspuns, dar cu atîta gravitate şi solemnă

---

perfect ignorant de antecedentele celui pe care îl excorta şi predat secţiei de boli nervoase. Aici el va „trăi” între femei isterice de diferite vîrste, lîngă schizofrenici care se ascund sub mobile sau în colţuri întunecate, fugind de lumină şi alături de melancolici amabili, într-un etaj al unei clădiri retrase în fundul unui parc neîngrijit, la marginea oraşului, în dosul unor ferestre cu gratii subţiri, moi, a unei uşi care se închidea cu o simplă cheie, „păzit” de cîteva infirmiere şi de doi paznici cu ani mulţi de serviciu, blînzi, dezinteresaţi perfect de grijile acestei lumi, idiotizaţi în pace de cei cîţiva pensionari banali, cu care aveau mereu de-a face. Aici, peste o jumătate de an îl va descoperi (din pură întîmplare) fostul procuror-şef al raionului, Remus Alexandrescu, retras acum în avocatură, care va da alarma, o alarmă care va răsuna însă ca un strigăt într-o cameră cu pereţi de catifea. Lumea — sau cel puţin lumea din acel orăşel care îl cunoştea atît de bine, plictisită de ideea că e încă în viaţă — îl va trimite peste cîteva zile în grabă de acolo şi Donesie se va retrage din nou în mormîntul său mişcător, însoţit mereu de cîte un paznic plictisit, vreun flăcău tînăr, cu obrazul alb, rotund, cu mustaţa moale, abia mijită şi ochii sclipitori, visînd femei coapte, neruşinate, cu forme pline şi tari.

nedumerire încît m-am simţit, fără să vreau, o clipă stînjenit, de parcă făcusem o gafă. Pe liceanul Dabici îl urăşte şi astăzi însă, de parcă ar fi viu, şi vorbeşte cu aprindere şi neobişnuită aţîţare împotriva lui, încît ochii îi sclipesc cu furie, iar în jurul buzelor îi apare o spumă subţire, de care nu-şi dă seama. Cînd l-am întrebat de tînărul Sucuturdean s-a prefăcut că nu-l cunoaşte, apoi a admis că nu-i ştia numele de familie care l-a înveselit şi a încercat să glumească, spunîndu-mi cu o expresie şireată că nu era numele său din acte, ci un pseudonim ales cu multă grijă, ca să-l facă pe cel care-l purta mai atrăgător în ochii celorlalţi. Apoi, a adăugat simplu, că după părerea sa, Paul era un nebun care nu trebuia angajat nicăieri, dar un nebun paşnic, visător. Încerca să pară

detaşat, indiferent chiar, dar se vedea că-i păstra o pică ascunsă, poate nu prea mare, lui Paul, probabil pentru simpatia pe care i-o arătase Krinitzki în ultimele sale săptămîni.

EPILOG

La două zile de la seara aceea dramatică, spre aceeaşi gară măruntă grăbeau două siluete, în orele tulburi ale dimineţii. Un bărbat şi o femeie, tăcuţi, mergînd grăbit, bărbatul încovoiat sub greutatea a două geamantane enorme, femeia, îmbrăcată pe jumătate ţărăneşte, ducînd o legătură mare, umflată, incomodă. Pe cele trei linii ferate înguste, nu se zărea nici un tren, totul dormea încă paşnic sub cerul negru, cu stele pălind, cu şinele care sclipeau ascuţit, răutăcios, printre bulgării mari de zgură. Undeva, într-o parte, în dreptul magaziei de mărfuri, veghea o garnitură fără locomotivă, un şir mărunt de vagoane ca o fiinţă adormită încă, gîrbovită, aşa cum sînt unii muritori cu pieptul scobit umblînd vinovaţi peste tot sau doar stînd, aşteptînd ceva indecis, ascultînd poate un chinuitor bîzîit ce răzbate mereu dinlăuntrul trupului lor îngust şi dezamăgit.

Cei doi inşi, bărbatul şi femeia, alergară grăbiţi de-a lungul liniei ferate şi, ajunşi în sfîrşit în dreptul garniturii care moţăia, aşteptîndu-i, sau doar moţăia pur şi simplu, fără să se oprească o clipă, urcară bagajele grele cu care erau încărcaţi, apoi, gîfîind cu putere, se suiră la rîndul lor. Bărbatul mergea înainte tîrînd geamantanele după el

şi astfel trecură prin două vagoane, oprindu-se în cel de-al treilea, fără nici o pricină vădită, deoarece totul era gol, neocupat. Se aranjară, în sfîrşit cu o grabă de parcă trenul trebuia să plece neîntîrziat, apoi, în timp ce femeia se culcă pe una din banchete, acoperindu-şi faţa cu năframa neagră pe care o purta, bărbatul coborî din nou, căutînd o fîntînă la care să se spele. Reveni după un timp, destul de lung, ca să-i dea timp femeii să adoarmă, dar, spre surpriza lui o găsi aşezată lîngă geam, cu faţa turtită aproape de sticla rece, murdară, privind afară, deşi dincolo nu se zărea decît peretele văruit al magaziei.

— Nu poţi să dormi? întrebă el.

Femeia dădu tăcut din cap, apoi spuse, privind mereu afară:

— E cineva alături... am auzit că mişcă cineva alături, poate ar trebui să ne mutăm de aici, sau... să vezi ce e...

— Nu cumva ţi-e frică? întrebă bărbatul, zîmbind scurt — oricum peste vreo jumătate de ceas se va umple şi aici!

O privi nemişcat cîteva clipe, apoi văzînd că nu răspunde, trecu alături. Era un compartiment comun acolo, cu bănci goale, galbene, şlefuite, cu stîlpi subţiri din fontă, vopsiţi cu o peliculă grosolană de vopsea maronie, susţinînd tăbliile înguste, de lemn, ale portbagajelor. În colţul din dreapta al vagonului, sprijinit de un geamantan ieftin se afla un individ cu umeri înguşti, şi tocmai cînd bărbatul voi să închidă uşa, reîntorcîndu-se, călătorul acela atît de matinal, care părea aţipit, ridică fruntea, cu

ochii clari, negricioşi, zîmbitori, şi îl recunoscu:

— Gaşpar! strigă el şi bărbatul care stătea încă în uşa despărţitoare a vagonului încruntă fruntea — îmi pare bine că te văd şi că... mă bucur pentru dumneata, sincer, crede-mă!

— Unde mergi? întrebă Gaşpar.

— Am două ţeluri! spuise amuzat tînănul, care nu era altul decît Paul, un Paul slăbit la culme, cu haina sa subţire de doc, veche, atîrnîndu-i pe trup — unul foarte apropiat şi celălalt... vreau să ajung la mormîntul lui, la Crivina, în primul rînd! adăugă el apoi repede, văzînd că celălalt face un semn nerăbdător.

— Viu să stăm împreună, îmi permiţi, Gaşpar?! adăugă Paul şi îşi luă geamantanul, apropiindu-se de celălalt care se pregătea să se retragă..

— Nu se poate! răspunse morocănos, Gaşpar — drum bun! şi închise uşa în urma sa.

Cînd se întoarse la locul său, femeia îl întrebă (stînd mereu în aceeaşi poziţie):

— Cine e?

— Nimeni.

— Te-am auzit vorbind cu cineva?

— E un tinerel care lucrează în uzină... care dormea în baracă! Încearcă să dormi, dacă poţi, înainte de a sosi lumea! Mai e un ceas bun...

— Cum îl cheamă? insistă femeia.

— Nu ştiu! Parcă Paul sau Pavel...

Femeia rămase cîtva timp tăcută şi bărbatul îşi aprinse încă o ţigară, deşi abia o stinsese pe cealaltă. Era singurul semn care-

i trăda nervozitatea, calmul firesc al făpturii sale puternice, cu un echilibru înnăscut al mişcărilor.

— Aş vrea să-l chemi aici, de ce l-ai lăsat să stea singur acolo? Dormea?

— Nu, răspunse Gaşpar, nu dormea. Sau dormea cînd am deschis uşa, dar s-a trezit imediat. Am auzit că a fost bolnav, sau că e bolnav şi acum... nu ştiu ce caută aici, credeam că e în spital!

— Cheamă-l aici, te rog! spuse femeia, n-are rost să stea singur acolo. Numai dacă n-a adormit.

Gaşpar se ridică, nemulţumit şi se întoarse, în scurt timp, cu Paul. Acesta îşi tîra nu cu greutate, ci parcă cu spaimă, geamantanul său cu mîner împletit din sîrmă groasă, dădu mîna cu femeia ce stătea cu tîmpla rezemată de geam — în care o recunoscu pe Irina, o altă Irina decît cea cu care urcase muntele cu vreo lună în urmă, apoi se aşezară toţi trei şi aşteptară să vie lumea, să se umple vagoanele şi apoi, într-un tîrziu să plece. Atunci cînd trenul se va fi pus în mişcare, va însemna că o parte a călătoriei se va fi sfîrşit.

Încet, încet, apoi, locul se umplu într-adevăr de lume. Nu erau prea mulţi totuşi cei care plecau, dar, înainte de a ieşi definitiv din oraş, trenul trebuia să se mai oprească de două ori, o dată la o haltă a uzinei şi apoi într-o periferie, căreia îi spunea „Băbăloaia”. Mai era încă destul timp pînă ca locomotiva măruntă, care făcea încă tot felul de manevre complicate, poate chiar inutile, pe liniile învecinate, să fie

ataşată de garnitură, cu un sunet sec, aşa cum
plesneşte o coardă de pian.

— Şi care e primul ţel al călătoriei? îl întrebă Irina pe Paul, deoarece o informase şi pe ea că drumul său avea un dublu scop, sau, mă rog, o dublă ţintă.

— Satul Crivina! răspunse Paul cu o mare vioiciune care aproape îi făcea rău Irinei, atît de slăbit era, cu pielea feţei întinsă nefiresc pe oasele mici, rotunde — e de datoria mea să merg la mormîntul prietenului meu, Krinitzki!

Apoi, fără nici o trecere, începu să povestească despre o turmă de măgăruşi, în număr de şase, pe care îi întîlnise în drumul său spre gară. Nu era prima oară că îi vedea, dar de fiecare dată îi zărise neînsoţiţi, colindînd prin locurile cele mai neaşteptate, fîstîciţi, trişti, cu blănurile lor murdare de noroi, pline de scaieţi. Odată îndrăznise — chiar la început — să se apropie şi să-l mîngîie pe unul dintre ei pe grumaz şi între urechi. Dar trebui să se îndepărteze în grabă deoarece, animalele, neobişnuite cu oameni, îl înconjuraseră cu boturile ameninţătoare. Probabil că nu ştiau, în naivitatea lor, să deosebească prietenii de duşmani. Şi-apoi ce conta! El putea să iubească animalele şi de la distanţă!

— Şi de la Crivina, întrebă Irina, ce-ai să faci mai departe? Cum ai să te descurci?!

— Nu vreau să mă descurc! O spun cu toată sinceritatea de care sînt capabil... de ce să faci, mereu, la nesfîrşit, un lucru de care nu eşti în stare, mai bine zis de care alţii nu te cred în stare? Toată lumea mă

crede incapabil să „mă descurc”! Atunci, eu de ce să-i contrazic, chiar să-i jignesc, pentru că, trebuie să ştiţi, oamenii ţin foarte mult la părerea pe care şi-o fac despre cineva şi, dacă acel cineva ar îndrăzni...

— Ha, ha! rîse cu oboseală, cu tristeţe, Irina, dar rîse totuşi, ce om original eşti dumneata! Îmi pare bine că vom călători împreună, deşi parcă ne-am mai cunoscut? Nu-i aşa?

— Da! făcu spontan Paul, uitînd parcă cît de slăbit şi epuizat era şi că „ar fi trebuit să se menajeze” — de la o vreme începem să vorbim cu toţii în titluri de romanţă, n-aţi observat? Parcă ne-am mai cunoscut?!

Irina rîse din nou, mai încet, mai scurt, nu era acum decît un ecou al rîsului de adineauri şi Gaşpar, care încruntase din sprîncene şi părea nemulţumit de cînd se afla Paul acolo, mai ales de cînd i se poruncise să-l aducă acolo, văzînd-o pe ea că se simte bine în prezenţa lui, îşi înăbuşi cele două vorbe grosolane, mai „simţite” pe care ar fi dorit să le spună tînărului, dacă ar fi fost singuri. Irina, la rîndul ei simţi antipatia instinctivă pe care Paul i-o provoca lui şi atunci, încerca să se prefacă veselă, exagerîndu-şi mereu reacţiile sau stările de bunăvoinţă pe care i le stîrnea oricum tinerelul acela zăpăcit şi vorbăreţ voind să-l apere — destinul lui Paul era de a fi mereu apărat de femei şi nu iubit! — şi încurajîndu-l astfel, fără să vrea.

Apoi, Paul, deodată, spre uluirea femeii, o întrebă de ce pleacă din N. şi mai ales dacă a încetat să „iubească” sau să „simpatizeze” pe cel care o „iubea” sau „simpatiza”, tînărul

acela elegant, nu prea înalt şi care păşea atît de mîndru pe talonetele sale înalte. Irina, încercînd să-şi ascundă surpriza — şi simţindu-l din nou pe Gaşpar că se zbîrleşte „în el” — îl’întrebă repede, pe Paul, de „unde ştie”, iar Paul, cu sinceritatea lui enervantă, mărturisi că îi spionase casa o după-amiază întreagă şi mai dădu cîteva amănunte, neaşteptate, care îi surprinse pe amîndoi. Paul adăugă însă, spre a-i linişti şi, cîteva secunde, el, cel ridicol şi mereu protejat, deveni un adevărat apărător şi calm şi dominant:

— De ce vă miraţi astfel, doar trăim într-un cuib, un adevărat cuib, lipit cu noroi, paie, salivă şi excremente... sîntem atît de uniţi laolaltă, încît nu e de mirare că...

Irina întinse mîna şi-l mîngîie visătoare — de parcă fraza lui Paul i-ar fi dat o ciudată nostalgie — pe Gaşpar pe tîmplă, apoi se juca cu părul lui des, aspru, castaniu. Bărbatul voi o clipă să se ferească de mîna ei — din jenă faţă de intrus, faţă de cel de-al treilea — dar farmecul mîinii ei era se pare mai puternic şi, Paul, uimit, observă că acel om atît de grav, de morocănos, de grosolan, de temut chiar, aplecă supus capul, gîtul lui pe care muşchii curgeau cu zgomot parcă, se aplecă umil, era un taur-copil, un animal lipsit deodată de orgoliu, tremurînd ca o femeie sau un bătrîn care se încălzeşte într-o primăvară nesperată, la căldura unui soare nesperat, răsărind din spatele unei lespezi ameninţătoare.

— El — spuse Irina, mîngîindu-l mereu pe Gaşpar, pe jumătate absentă — el e omul meu, el, oricum, nu mai are nimic de

pierdut. Iar eu, dragul meu — (nu se înţelese bine cui i se adresa ea astfel) — eu nu sînt decît o femeie... nici măcar o femeie ideală! — şi ea rîse brusc, deodată, cu un accent dur, repede reprimat — aşa că... dar ce te interesează toate astea?!

— Vă iubesc! spuse foarte serios Paul — vă iubesc pe amîndoi, şi-mi pare bine că v-am întîlnit şi că sîntem împreună! Cine vrea să fie fericit? E o prostie să vrei să fii fericit şi îmi pare bine că voi aţi înţeles acest lucru...

— De ce crezi că nu vrem să fim fericiţi? îl întrerupse Irina, vorbind ca şi pînă acum, cu un interes pe jumătate şi Paul observă că deasupra buzei de sus i se strînseseră cîţiva picuri de sudoare, un lucru pe care încerca să se prefacă că nu l-a observat — noi sîntem cu adevărat fericiţi! adăuga ea.

— Unde ai de gînd să te opreşti? îl întrebă Gaşpar.

— Ce prostie! exclamă Paul neauzind — cine e fericit, sau vrea să fie fericit, nu fuge în felul acesta de parcă în altă parte, în cu totul altă parte, nu ar fi acelaşi lucru... dar ce importanţă are, mă bucură foarte mult că v-am întîlnit şi sînt sigur că ne vom mai întîlni, poate chiar aici, în localitatea asta atît de pitorească, cu rîul zglobiu, limpede, care curge la vale printre bolovani şi mărăcini, mîngîind pietrişul de pe fund cu o delicateţe neobişnuită, impresionantă...

— Ia uiţe! făcu Irina şi se mişcă şi talia ei nefiresc de subţire îi subjugă, o clipă, total, pe amîndoi bărbaţii care se aflau lîngă ea — ai băgat de seamă, Vioriei, dînsul se vede că

a citit mult în viaţă, deşi e încă atît de tînăr...

— Da, da! mormăi Gaşpar, încercînd să fie politicos — dînsul ştie şi tot felul de poveşti... are fantezie!...

— Ha! ha! rîse din nou, Irina, alintîndu-se, prostu- ţule! Tu vorbeşti de fantezie? Ce ştii tu ce-i aia fantezie?

— Eu? făcu uimit Gaşpar, nu înţeleg?!

— Dar de ce? spuse repede Paul, sărind în ajutorul lui — dînsul are foarte multă fantezie! Dovada eşti chiar dumneata, dumneata, dacă pot să mă exprim astfel, care eşti cea mai frumoasă frază pe care a spus-o cineva! Dar de el nu ţi-e milă, cum ai putut să-l laşi în felul acesta?!

— Cum adică? făcu Irina, încercînd să se încrunte.

— De ***el!*** insistă Paul; — de ***el... el,*** cel care nu mai... este, de ***el...***

Irina se înnegură repede la faţă şi, ca să repare gafa sa, Paul începu să vorbească repede şi mult şi, abia după cîtva timp — lucru care nu i se întîmpla prea rar — observă că e din nou singur, sau, mă rog, aşa cum poţi să fii singur înconjurat de atîta lume, în stînga cu o femeie subţire, slăbită, îmbrăcată în negru, cu broboane fine de sudoare în jurul buzelor, iar în faţă, chiar în faţă, un bărbat cu umeri laţi, care făcea să plesnească haina sa din stofă scumpă, şifonată, cu mîinile şi gîtul puternice, atît de puternice încît vorbeau mereu, spunînd ceva nedesluşit dar grav, ceva care făcea ca propria sa gură să rămînă o tăietură urîtă, neizbutită, ţeapănă.

Paul începu să le vorbească despre copilăria sa, despre care afirma că fusese „fericită şi bogată în senzaţii”. Apoi, înşiră cîteva amănunte picante în legătură cu rudele tatălui său şi insistă mai ales asupra unui unchi care, după cît se părea, fugise de acasă în cîteva rînduri, neîntorcîndu-se decît ca să se culce cu una din servitoare, în cămara de lemne. Prima „evadare” se produsese cînd acest unchi — care era mort de mult şi care, numai în acest fel devenise o persoană respectabilă — împlinise frageda vîrstă de zece ani (sau, cum se exprimase Paul: „alunecase spre frageda vîrstă de zece ani”), şi cînd, într-o toamnă friguroasă, mai mult friguroasă decît ploioasă, numai într-o cămăşuţă de noapte, fugise de acasă, (tocmai la Budapesta, căutîndu-l pe unul din bunii prieteni ai tatălui său, care venea uneori, vara, în vizită, în satul acela de lîngă Someş, şi care lucra la una din cele două fabrici mari de tutun de atunci din capitala Ungariei. Cum reuşise acest unchi, în vîrstă numai de zece ani, să facă rost de haine pe măsură şi să ajungă atît de departe, trecînd graniţa chiar, rămase un lucru nelămurit. Probabil că de timpuriu dovedise o anume abilitate, ceea ce, uneori, e mai mult chiar decît ceea ce numim inteligenţă, pentru că abilitatea te poate face fericit. Bineînţeles, copilul a fost trimis înapoi şi, bunicul lui se pare l-a bătut înfiorător, legîndu-l cu o frînghie de un scaun şi lovindu-l cu o altă frînghie, udă, peste tot... dar el era rezistent sau doar satisfăcut că neliniştise atîta lume! Dovadă că mai fugi în cîteva rînduri de acasă, ceea ce nu arăta de loc că cei din

jurul lui se purtau urît cu el, ci, pentru că... dar, mă rog! — adăugă Paul — cine ştie de ce? Acestea sînt mistere ale firii noastre, mistere binefăcătoare, care ne ţin în viaţă!

Apoi începu să vorbească — trecînd cu nepăsare şi cu repeziciune de la una la alta — despre o fată pe care o iubise „în prima lui copilărie”. Era înaltă, puţin grăsuţă, chiar dolofană, şi avea un păr negru împletit într-o coadă groasă, aproape agresivă, pe care şi-o împletea la nesfîrşit, cu o satisfacţie foarte prost ascunsă. Bunica lui, îi interzisese să vorbească cu acea fată pe care o chema Minodora şi despre care se spuneau lucruri neplăcute, dar Paul nu credea nimic — mai ales cînd se afla în prezenţa ei — şi faptul că ceea ce făcea era interzis, îi mărea patima. Minodora îl invitase într-un rînd să meargă să culeagă împreună romaniţă, altă dată păşteau gîştele împreună — fiecare avea un cîrd de patru-cinei gîşte pe o vale îngustă de deal, pe unde se strecura un firicel de apă tulbure, şi el, ca să facă pe grozavul se urca în salcîmii înfloriţi şi culegea flori, buchete mari de flori albe, ce miroseau neruşinat, şi le mînca — netemîndu-se de insectele care se ascundeau uneori între petale — şi o îndemna şi pe ea să mănînce. Florile acelea erau dulci cu adevărat şi uneori ei îşi apropiau atît de mult capetele ca să muşte din ciorchinii aceia albi, încît tîmplele li se apropiau şi ceva necunoscut şi dureros îl săgeta pe Paul şi Minodora rîdea, trădîndu-şi astfel inocenţa prefăcută de pînă atunci şi Paul o privea surprins şi ruşinat, cu sîngele alergînd peste obrajii săi albi şi moi, loviţi de copitele lui nevăzute, şi atunci, ca să nu

pară un „papă-lapte”, el o ruga să-şi descheie bluza.

„Ia te uită! spunea ea, prefăcîndu-se surprinsă — asta cine te-a învăţat? Mătuşa ta? Am auzit că te pune în genunchi, pe boabe de porumb, în colţul camerei, atunci cînd întîrzii seara de acasă, fără să anunţi pe nimeni...”

El nega toate acele copilării şi începea să insiste prosteşte în ideea sa — care începuse să-l plictisească şi pe el, nu numai pe ea — numai pentru că ea să nu creadă că o spusese într-o doară, aşa, fără rost, cum fac copiii. Mi- nodora se făcu că nu aude, apoi, se prefăcu pe rînd amuzată, indiferentă, plictisită şi în cele din urmă, gînditoare, îi dădu o compensaţie. Îl rugă pe el să se uite dacă nu se afla cineva în jur, „vreo privire indiscretă”, şi, după ce el se ridică şi cercetă împrejurimile cu o seriozitate deplasată, ea îi arătă piciorul drept, întreg piciorul drept la care se uitară amîndoi, şi Paul şi Minodora care îl dezvelise rîzînd forţat, cu o uimire prostească, de parcă ar fi privit într-un tufiş la doi cîini care făceau dragoste. Lui Paul i se păru că ea avea un picior de lemn alb, de salcîm, foarte lucios şi încercă să-şi ascundă, din politeţe, dezamăgirea...

Vorbind mereu, Paul îşi dădu seama foarte tîrziu, că era singur de astă dată şi nici nu se mai afla în tren; se întoarse şi descoperi chiar în spatele său gara prăfuită, o simplă casă ţărănească, de altfel, gara din Crivina şi, îşi continuă drumul spre cimitir, nedumerit de felul în care se amestecă visurile şi coşmarul cu cealaltă viaţă, cu cea „adevărată”, deşi sînt atîţia, nu-i aşa, pentru

care toate acestea nu sînt decît scînduri legănătoare, scînduri şlefuite pe care se balansează copiii, lovind cu picioarele în nisip. Deşi era singur de astă dată, urcînd voios pe drumul care ducea tocmai printre nişte tufe de liliac, Paul nu încetă să vorbească, fericit că nu era nimeni ca să-l asculte, sau, dimpotrivă, nefericit, profund nefericit, că nu-l asculta nimeni.

Apoi, într-o după-amiază, o chemase pe Minodora în curtea mătuşii sale — la o oră cînd severa sa mătuşă se odihnea — şi se închiseră amîndoi în magazia în care se afla frumoasa caleaşcă, care nu mai era întrebuinţată, de multă vreme, deoarece era tocmai război, din pură în- tîmplare, şi era temută o eventuală rechiziţionare a ei. Caleaşca era nouă, sau, mă rog, foarte bine păstrată, Paul trase coviltirul din piele neagră şi se aşezară amîndoi, în spate, pe pernele din piele lucioasă, reci, stînd aşa cum ar fi trebuit să stea dacă ar fi fost undeva pe un drum, traşi de goana cailor, cu mult mai bătrîni decît erau de fapt. Apoi, Paul, se plictisi primul şi o rugă din nou pe Minodora să-i arate piciorul. Fata, care era cu trei ani mai mare decît el, se strîmbă însă dispreţuitoare şi Paul, jignit, se urcă pe capră, şi se prefăcu că mînă caii — improvizase chiar şi un bici — o pereche de cai mici, bolnavi, nepotriviţi cu o astfel de trăsură luxoasă, iar cel din stînga mai era şi orb de un ochi, avea „albeaţă”. Paul făcea însă tot ce-i stătea în putinţă ca trăsura să nu se oprească, deşi drumul era denivelat, spălat de ploi, cu gropi adînci, numeroase şi, transpirat tot, striga şi înjura acele „lepre de

cai”, „mortăciunile” acelea, înjurîndu-i aşa cum auzise că-şi înjură ţăranii viitele, cu furie, luînd la rînd capul, picioarele, burta „lor” cea „umflată”; „urechile pline de bube”, spatele lor însîngerat din care sugeau muştele nebune...

Apoi, amintindu-şi de Minodora, Paul se întoarse pe jumătate pe capră şi o văzu trîntită, neruşinată, pe perne, şi o clipă simţi că înţepeneşte şi că se îneacă, dar ea îi făcu semn să nu se mişte, altfel va pleca de acolo, şi Paul o ascultă, cu inima bătînd nebuneşte, privind-o încremenit şi înfricoşat. Apoi se întoarse cu greutate la „mortăciunile sale de cai”, la „leprele alea vii care nu erau bune decît să hrănească muştele puturoase” şi se strădui să stea drept, nepăsător, cu ceafa ţeapănă şi nemişcată pînă la durere şi tortură.

Îi era teamă să se mai întoarcă şi să privească o dată — deşi poate că ea îl uitase, poate chiar adormise — şi atunci, îşi vărsa toată furia pe caii lui nenorociţi, piperniciţi, care se împiedecau mereu în praful încins al drumului, împrăştiind o duhoare neînchipuită, scuturîndu-se mereu de roiul acela de muşte lacome...

Paul se opri uimit de sunetele propriilor sale cuvinte şi privi în jur; ce frumos era totul! Tufele de salcîm, dese, crucile blînde ale cimitirului, iarba proaspătă, înaltă, grasă, aerul albastru, prin care săgetau încă păsări, multe, foarte multe păsări, pregătindu-se de plecare. Paul rămase ca un prost, cu ochii aţintiţi în sus, pînă ameţi cu totul, apoi, îşi simţi deodată inima atît de plină, de înduioşată de tot acel farmec care

sclipea şi zumzăia în jur încît lăsă să cadă geamantanul său uşor şi începu să ţopăie ca un besmetic, cu furie şi încîntare, lovind cu picioarele în pă- mîntul moale, supus. Sări astfel destul de mult timp, simţind în fiecare clipă că trebuia să se oprească, că toată acea zbînţuială era cu totul neindicată, dar, tocmai de aceea, nu se oprea de fel şi sărea mereu în sus, simţind cu încîntare ce trup uşor avea, pînă cînd sudoarea abundentă curgîndu-i pe tîmple îi produse o mîncărime neplăcută.

— Fir-ar al dracului să fie! înjură el cu o gravitate jucată, îşi luă apoi geamanftanul şi continuă să urce, ne- oprindu-se în cimitir, dintr-un fel de măruntă, neînţeleasă laşitate, şi urcă mai departe, atras de vîrful nu prea îndepărtat al dealului, acoperit cu o pădurice rară. Mergea repede, încercînd să-şi ascundă, faţă de sine însuşi, oboseala, privind fericit în jur, la pietrele mari, albe, la verdeaţa foşnitoare, mătăsoasă şi o clipă, două clipe, trei clipe şi mai multe se simţi teribil de important, totul în jur, toate fiinţele acelea din jur, iarba, aerul, pietrele, erau atît de neputincioase, cu mult mai slabe decît el, încît putea fi el însuşi, o dată, în sfîrşit, un stăpîn, un rege sau un stăpîn atotputernic, lipsit de milă şi fără inimă, sau cu o inimă de piatră, înconjurat din toate părţile de supunere şi linguşire, de acea supunere a pămîntului, de acea linguşire curată şi aţîţătoare a aerului, aerul acela atît de dens în care curgea acum, ca într-o apă, mişcîndu-şi mîinile şi picioarele din simplă obişnuinţă doar, în joacă doar, rîzînd de plăcere, rîzînd mereu, icnit, ascuns, de

parcă ar fi făcut ceva nepermis, ceva nemaipomenit, ceva albastru sau adînc, sau piatră, sau frunză înaltă şi umedă, sau vis curat ocrotit de îngeri răbdători, veşnic copilăroşi, veşnic copi- lăroşi, veşnic copilăroşi!...

Septembrie, 1967.

Redactor: NICOLAE IOANA
Tehnoredactor: GHEORGHE CHIRU

Dat la cules 01.04.1968. Bun de tipar 13.08.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 8448. Tiraj 30185. Broşate 28.100 + legate 2085. Hîrtie tipar înalt B de 63 g/m². 540X840/16. Coli editoriale 24,51. Coli de tipar 29. A. 22355. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 80.289 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă

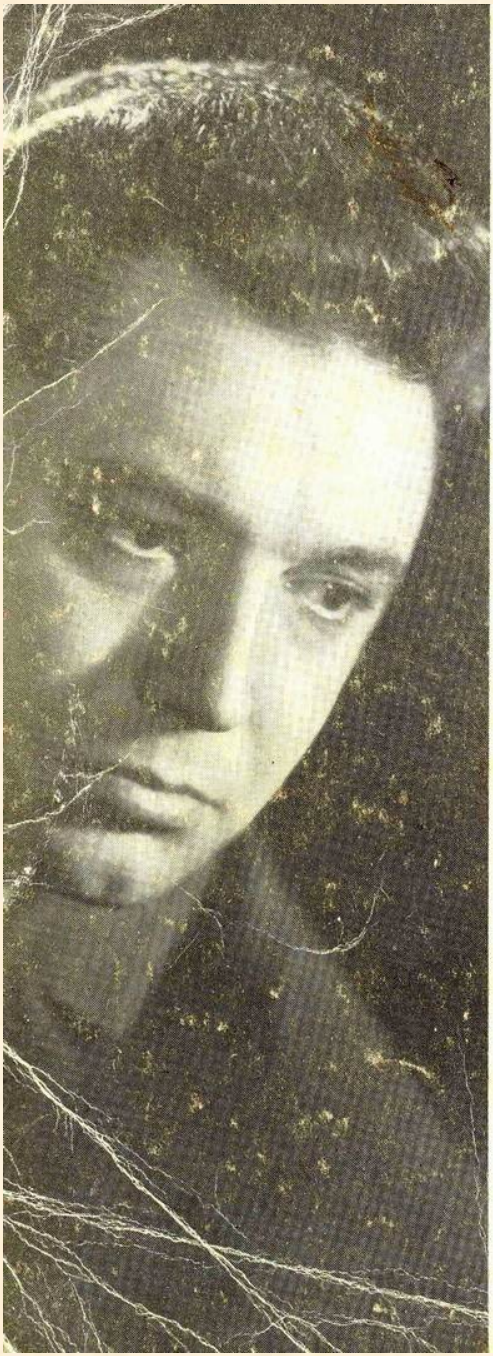

Lei 11,50

EDITURA
TINERETULUI